HOEFERVS *in Herc. Med. pag.* 110, & RIVERIVS *Prax. l.14.c.1.* Dum enim [illegible]m cient, simul egregie abstergunt, & sabulum in renibus & vesica, nec non calculum, promovent. Rarò tamen interne adhibentur, sed potius externè ℞, tam compositum quam simplex, usurpatur.

Oleum simplex paratur per infusionem & insolationem cum oleo communi, cujus egregia vis est in acrimonia admodum volatili consistens; cujus intuitu & interne diureticum habetur in promovendo calculo & suppressione [illegible]æ. Externè regioni renum, item regioni pubis vel vesicæ illitum, idque aut solum, aut cum unguẽto dialthææ, vel addito petroleo, vel oleo terebinthinæ, juniperi, ceræ, &c. aut cum cataplasmatis excepis, seu ex parietaria, & similibus aliis remediis. Si cum eorum oleo inungatur membrum virile, habetur arcanum in obstructione viarum urinarum, sunt qui etiam oleum hoc ad aliquot guttas intro propinare suadent ad calculi & urinæ excretionem. Habet & vim anodynã, unde in dolore aurium plane est singulare, si scilicet una vel altera gutta calide instilletur auri dolenti, aut cum bombace indatur; vel solum vel mixtum cum dimidio olei amygdalarum dulcium videatur SCHMUCK *Curat.2. secreto Med.11.* in quo dolore aurium conveniunt similiter aselli contriti aut bulliti in oleo nymphææ, vel præprimis violarum, in specie, si sit dolor aurium ex inflammatione, in quo tam oleum scorpionum, quam asellorum, est egregium. Alias etiam pro usu alexipharmaco & antipestilentiali, nec non ad præservationem contra morbos epidemicos, illinitur pulsib9 regioni cordis, atq; aliis membris.

Olea scorpionum composita pro scopo alexipharmaco plurimis modis variant, & pro lubitu cujusvis Practici facile præparari possunt. *Oleum compositum Matthioli oleum Caravatinum*, à GEORGIO CARAVITA alias dictum & descriptum, qualem compositionem videbitis *in Pharmacop. August. cum* ZWELFERI *Animad. p.325.326.& 332.* comendatur usu externo pro illinitione pulsuum in peste, aliisq; affectib9 malignis; in bubonibus pro malaxandis emplastris & unguentis; in morsibus venenatis cum aliis remediis de qua virtute videatur GABELCHOVERVS *Cent.3.p.226.* cum oleo citri & oleo camphoræ mistum dat *Balsamum antipestilentiale*, quod applicatur pulsibus, temporibus, & aliis locis aeri expositis: in febribus malignis & petechialibus eodem balsamo similiter solet fieri inunctio. Alias compositionẽ magis egregiã hac ipsa MATTHIOLI habet ZWELFERVS *in Pharm.Reg.p. 269.*

Oleum scorpionum sanguineũ, quod habet AUTOR, est elegans, & inde probe observanda compositio: est egregium in affectibus renum, vesicæ, & aliis. Alias ANGELVS SALA *in Tractatu*, quem vocat *Anatomen vegetabilium pag.55.* parat *Essentiam scorpionũ* egregiam.

TEREDO.

De *Teredine* nihil est, quod dicam.

COLLEGII SCHROEDERIANI MINERALOGIA, *sive* REGNUM MINERALE,

cui harmonice connexa est DEMONSTRATIO MINERALIUM *in Horto Medico Lipsiensi Anno 1682. absolutâ Botanicâ, habita.*

Pergendum nunc est ad *Regnũ Minerale*, quod studio ad locum ultimum relegavi, quoniam est difficillimum omnium, & non potest ritè intelligi absq; chymiæ prægustu, utpote quæ est quasi simia naturæ, & nobis demonstrat quæ natura facit in suis cryptis subterraneis, adeo ut, quæ sit metallorum utilitas, facile possit ex chymia cognosci utut nonnulli sint, qui rem de medicamentis ex metallis reddant dubiam, dum quidam eadem ceu inutilia rejiciunt metalla, quidam commendant. Verum res tota consistit in præparatione eorum chymica legitima, in qua operatione etiam venena crudelissima abeunt in medicamenta saluberrima, alexipharmaca & sudorifera, uti videre est in antimonio quod nudum ac crudum propinatum secundum nonnullos homini est venenum atque, quamdiu vomitum & sedes movet, *Autore* HELMONTIO non dicitur viri boni remedium, quando verò figitur, ut ejus malignitas, in sulphure volatili consistens, corrigatur & temperetur, evadit Alexipharmacum, per sudorem malignitatem expellens. Quod dictum de antimonio, verum quoq; est de arsenico, quod fixatum non solum externè ulcera maligna cacoethea, putrida & corrosiva, corrigit; sed præterea quoque interne evadit alexipharmacum, elegansque sudoriferum, uti *suo loco* audietis. Hæc omnia in progressu latius patebunt, & quia hæc controversia satis apud autores est agitata, pergo potius ad.

CAPUT I. *DE* MINERALIBUS IN GENERE, EORUMQUE PRINCIPIIS.

Mineralia tribus Principiis materialibus constant *sale sulphure, & Mercurio*: quæ ita dicuntur propter analogiam, quam cum corporibus vulgo ita dictis habent. *Sulphur* autem dicitur ideò, quod cum natura sulphuris mineralis, hoc est in pinguedine, maxime conveniat. Dicitur *Mercurius*, quia hoc principium luxuriat in Mercurio vivo, & mutabilitatem ac corruptibilitatem facilius in igne subministrat, quæ proprietates conveniunt cum dicto Mercurio. *Sal* verò propter fixitatem ita vocari solet; assimilatur enim principio Minerali, quia sunt naturæ alcalinæ, & contrariantur acidis.

Tria hæc principia regno minerali non sunt propria, sed in omnibus tribus regnis reperiuntur. Per *sulphur* enim nihil aliud *intelligitur*, quam *substantia pinguis*, eaque in recessu *acida*, qua omnia constant; vel per sulphur intelliguntur tales particulæ materiales, quæ in mineralibus & metallis hoc præstant, ut facile in igne calorem & candescentiam concipiant. Ab hoc principio pingui dependet ignitio & varietas colorum, quos nunc in igne, nunc in menstruis, concipiunt mineralia.

Per *Mercurium* intelligunt *humiditatem metallorum radicalem*, seu *tales particulas, quæ reliquis intertextæ mobiles sunt*, & in igne *fluiditatem corporibus conciliant*; unde etiam liquefactio & ductilitas oritur: Istud principium, cum in lapidib9 deficiat, illi difficilius fluunt.

Per *sal* intelligunt *substantiam fixiorem terream naturæ alcalinæ*. Hoc principium salinum quasi suggerit fundamentum, aut corpus aut matricem reliquorum duorum principiorum; unde istud principium salinum fixius, nimiam fluiditatem coercet, simulque facilem sulphuris cremabilitatem cohibet. *Sulphur* equidem *principium metallorum activum, sal vero principium passivum est*. Inter hæc duo *medium quoddam tertium Mercurius* est, qui quasi vinculum conjungit acidum & Alcali. Mercurius & sal agunt in terram, quam subigendo aptam reddunt, ut in se recipiat principium sulphureum.

Alii tria principia materialia vocarunt *Animam corpus, & spiritum*: ubi per animam sulphur, per corpus sal, & per spiritum medians principium Mercuriale intelligunt. Quo magis abundat corpus metallicum Mercurio, eò ipsius corpus est plus vel minus ponderosum. Principium sulphureum ex corporibus compositis luxuriat in Marte ratione quantitatis; efficax autem est in Sole ratione quantitatis. Mercuriale luxuriat in stanno & luna quod & copiosissimum repe-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0845-7 DFG

ritur in sole à sulphure fixatum. Terreũ salinum principium in corporibus lapideis reperitur & in quantitate & qualitate.

Hæc autem dicta tria principia non *sunt prima principia metallorum*, sed *revera principiata producta ex aqua*, & quidem *effective à semine metallorum*. Nam uti in vegetabilibus nil obstat, quin possum dicere vegetabilia in se habere oleum pingue, cum revera immediate constent ex aqua, transplantata ex semine vegetabiliũ; sic revera metalla constant ex aqua conjuncto semine sive ex astris petito, sive sit sal Hermetis.

Principia autem hæc in terræ visceribus se repræsentant sub forma *halituum & fumorum*: *salinum verò principium* sub nomine *concrementi crystallini*, quod Metallurgis dicitur Quartz. Istud sal alcalinum matrix est recipiens sulphur & Mercurium Metallorum.

Hæ tria principia, pinguedo scilicet sulphuris acida, sub vehiculo fluidissimæ aquæ Mercurialis coercita, in sale terreo constituunt omnia metalla, quæ tamen ratione majoris vel minoris fixitatis differunt, secundum proportionem in mutua mistione. Quo enim magis sunt cocta, eò magis sunt fixa; quo magis cruda, eo magis volatilia, quæ in sulphure avolant: v. g. quando principia coeunt in certa proportione, ut sulphur acidum terram salinam saturet, & sic exacte congrediatur cum Mercurio constituitur corpus perfectum, nempe sol; ubi vero conveniunt, & coeunt principia cruda & non rite permista, scilicet ut unum non imbibat alterum, fiunt corpora mineralia imperfecta, scilicet ubi sulphur luxuriat, ut in antimonio. Principium vero sulphureum & Mercuriale depẽdent ab astris, sulphureum etenim principium ex sole derivatur, ita ut revera sulphur solare concentratum in metallis habeatur.

CAPUT II.
DE
TERRIS, EARUMQVE DIFFERENTIIS.

QVid sit *Terra Vulgaris*? notum est omnibus, & qualis sit substantia? simplex hæc ut nullibi reperitur, ita nec illa in usum venit, sed diversimode mista adeoq; variorum colorum, consistentiæ, saporum, indeq; multiplicium proprietatum; terras omnes pro mistionis ratione non incomode *in tres classes dividit* BECCHERUS *in Phys. subterr. Lib. 1. pag. 529.* Ex quibus pingues quasi argillaceæ ac *lutosæ terræ imprimis sunt*, quæ ad usum medicum veniunt, adeoque sulphureo principio seu pingui occulte acido insigniter impregnatæ sunt atq; exinde Medicatæ dicuntur; quia obtinent vires multiplices corpori humano, usu tam externo quam interno utiles, pro conservanda & restituenda sanitate. Unde cum sufficienter constet, quod non sint terræ simplices, sed compositæ quædã mineræ, quæstio est cujus naturæ sint terræ medicatæ? & *unde obtineant suas vires* hæc corpora terrea mineralia? Respondeo: si exacte consideramus opera naturæ, & quid faciat chymia? statuendum est, quod pinguis ista substantia, terras impregnans, mineralis, ac præsertim metallica, sit rudimentum sulphureum metalli cujusdam, cum particulis quibusdam metallicis plus minus perfectis; unde *terræ Martiales Solares Saturnina*, &c. exinde emergunt; hinc etiam est, quod ex limis lutisq; subinde varia metalla parabilia sint, in quo ipso excellit *Experim.* BECCHERI *in suo supplem. 1. p. 36. qui mediante limo & oleo lini ferrum conficere nititur.* Sed revera non est nova ferri generatio, sed saltem ferri ex limo per præcipitationem manifestatio; Limus enim iste, seu lutum, Martialis est, sed simul continet spiritum acidulum; quando enim destillatur talis limus, spiritus acidus rodit Martem, indeque crocum eundem transmutat, hinc color iste ex flavo rubens laterum. Ast si additur oleum lini, hujus alcali, quod in omni reperitur oleo, absorbet & destruit acidum limi, quo absorpto ferrum non destruitur in crocum, sed conservatur, & ex limo quasi præcipitatur; hincque lotione postmodum elicitur. *Quod si limo & oleo lini addatur arsenicum, ac isto modo tractentur, loco ferri produci dicitur Cuprum*; sicut amicus *quidam ex ochræ & oleo lini substantiam quasi cupream præparasse* asseruit. Quod res ita se habeat cum isto limo, confirmatur experientia, quæ habetur in *Destillatoria Curiosa* ELSHOLTII *pag. 93.* ubi mediante capite mortuo post destillationem salis ammoniaci lateribus istis omnis color ruber extrahitur, ut sal colore flavo elevetur, capite mortuo candido relicto: id quod fit quatenus Martiales particulæ quasi caput mortuum vitrioli, rubicundæ mediantibus salibus eliciantur ex terra ista latericia, ac ita separentur. Sic *terram mineralem Americanam* refert BOYLE *in Chym. scept. prope finem*, auro egregie ditem. Pertinet huc *mirabilis illa terra, successive* multiplicia metalla producens, de qua refert BORRICHIUS *de ortu & Progr. Chym. pag.* 150. adeoque *terræ quacunque incoæ pingues minerales*, præsertim *medicatæ, nihil sunt aliud, quam terræ sulphure metallico immaturo impregnatæ*; vel sunt prima rudimenta metallica, seu venæ quædam metallicæ, partim simplices, partim compositæ, pro varietate locorum, & quidem impuræ ac imãturæ & imperfectæ. Dico impuræ; quod multum admistum habeant quisquiliarũ; imãturæ & imperfectæ, quoniam nondum debitam acquisiverunt consistentiam & duritiem metalli; constat quidem sulphure metallico, in debita matrice terrea suscepto; quod tamen defectu debitæ maturitatis & principii Mercurialis in perfectum metallum non coaluit, sed partim exhalavit, partim aliquid sui vestigii in terris istis plus minus reliquit.

Constant ergo *Terræ Medicatæ* terrâ alcalina, fumis seu exhalationibus sulphureis impregnata, quæ manserunt tamen in sua volatilitate, & maxime ideo exhalant: *unde & aurum in terram sigillatam reduxisse* JOHANNEM MONTANUM, refert BECCHERUS *in Phys. subterr. pag.* 198. *Montani artificium* hoc fuit: Nachdem das antimonium das corpus auri durch effters zu ziehen/ und gebrauchen dermassen discontinuiren kan/ daß es ferner in kein corpus kan reduciret werden; als hat Montanus auff solche Art eine terram sigillatam zubereitet die er höher als Geld gehalten: *item mineram Martis, in aëre sponte in limum solutam*, idem observavit BECCHERUS *supplem. 1. pag.* 49. Præsuppono enim, quod in generatione metallorum fiat *progressus à volatilitate ad fixitatem*, ita *ut principia metallica sint originaliter volatilia*, & effluviorum vel fumorum specie per terræ meatus hinc inde vagentur indeque per aërem & ignem facile sint dissipabilia; postquam vero concreverint in metalla, acquirant fixitatem, vimque igni resistendi. Metalla ergo differunt gradu volatilitatis & fixitatis; unde etiam *metallum, quo est fixius, eò etiam est nobilius, ut patet in auro*; & quo metallum volatilius, eo ignobilius.

Dico *ergo*: *quod terræ tales medicatæ sint originaliter, seu in primo ortu, tales venæ metallicæ, sed impuræ, immaturæ, & imperfectæ; quæ de sulphure metallico plus minus quidem obtinent & participant*, sed crudo & imãturo, nec ad debitam fixitatem & consistentiam concreto, & si de metallo corporali quid contineant, parum omnino erit. Talis vena metallica impura & imãtura calcinatione humida in cavernis & cryptis, seu mineris terræ, abit in substantiam terream. Dico calcinatione humida: quæ fit per vapores aquosos & calidos, à locis vicinis metallicis, elevatos, qui vapores calidi & aquosi acuati sunt sale terræ centrali, seu, ut alii vocant, sale naturæ Hermetico. Tales vapores calidi, humidi, & salini mediocriter, dum inveniunt venam metal-

metallicam & immaturam, eandem rodunt, corrodunt, solvunt, & ita permeando in talem substantiam terream friabilem mutant. Exemplum præbent Calcinatio cornuum Philosophica, seu sine igne: Nam sicut cornu cervi, vel ossa humana, calcinantur sine igne Philosophice per vapores aqueos, elevatos in alembicū, sensim sensimque penetrantes ossa, ut fiant friabilia & conteribilia; simili modo & ratione fit Calcinatio humida in terra, dum vapores humidi aquei salini mediocriter corrodunt venam metallicam impuram, & ita in talem substantiam friabilē & terream commutant.

Dixi, quod vapores calidi & humidi sint conjuncti cum sale terræ centrali, sive sale naturæ Hermetico: Nam præsuppono, quod in regno subterraneo, sive mineris terræ, sit sal universale subacidum volatile, quod in generatione omnium metallorum est præsens, quodque in operationibus subterraneis ferè utramque solet facere paginam. Dicitur ergo sal centrale terræ quoniam quasi in centro terræ habitat, vel sal Hermeticum naturæ quoniam est naturæ quasi architectus. Dicitur *Hermeticum ab* HERMETE, chymico incomparabili: apud HELMONTIUM *in Parad. de font. spadanis* vocatur sal acidum esurinum sulphuris embryonati: item *sal naturæ centrale* quoque vocatur *Nitrum Philosophorum*, ab aliis Philosophis alio nomine insignitur. Quando ergo ab igne subterraneo, sit quod cunq; sit elevantur humores tales seu vapores aquosi temperati sale hocce, corroduntur tales venæ, & in corrosione ista in substantiam terream transmutantur.

Hoc negotium, quod ita sese habeat & quod fiat Calcinatio humida venarum metallicarum in terræ gremio & talis in terram conversio, demonstrat effectus terræ, & patet exinde: quod si enim recipiatur terra sigillata, & injiciatur in aquam, vel vinum, vel aliud quoddam videtur levis oriri effervescentia, quod proprium est rebus calcinatis, & valde exsiccatis: v.g. si recipiatur cornu cervi ustum, similem ferè habebimus effervescentiam, unde à similitudine effectus ad similitudinem causæ venit argumentandum.

Hinc etiam est, quod terræ nostræ medicatæ circa fodinas metallicas ut plurimum oriantur; unde & istorum metallorum vim ac virtutem possident prout de illis plus minus participant. Hinc terra sigillata participat nunc de sulphure solari, nunc de sulphure lunari; *terra Strigoniensis naturæ solaris; rubrica fabrilis* & bolus communis *de natura Martis*, *creta naturæ quasi saturninæ*, & quasi saccharum metallicum saturni seu naturale, *esse solet*; gypsus participat de stanno; ochra de Marte & venere; hinc etiam terræ è mineris martis erutæ similes vires atque Mars ipse possident: terræ istæ solares, quæ ex aurifodinis Hungariæ fodiuntur, vi auri egregiè pollent, quia participant de primo ente solis, quod primum ens est quasi seminarium quoddam auri, seu rudimentum auri nondum perfectum: & hæc sunt prima entia, atq; sic porro de aliis. Ex quibus patet, quod terræ medicatæ reverà sint venæ metallicæ immaturæ, deficiente principio Mercuriali. Unde facile potest deduci *usus terrarum Medicus*, qui *est vel generalis*, *vel specialis* & proprius cuicunque speciei: *Ille* ex ratione texturæ materialis omnibus communis emergit: Unde

1. Tanquam corpora exsucca, arida & porosa, omnes humidum potenter absorbent, seu absumunt, unde vulgo Exsiccare dicuntur.
2. Acidum omne potenter absorbent ita ut imbibita ab his terris, suam acrimoniam amittant.
3. Eo ipso, quo imbibunt acida, simul junctim abeunt in texturam quasi aluminosam, fiuntque potenter adstringentes atque constipantes.
4. Dum de sulphure minerali participant, hoc ipso temperant, simulque figunt fermenta morborum malignorum volatilia nimis acria; Unde.
5. In morbis malignis, præsertim cum p. n. fluoribus, vel alvi, v. g. diarrhœa, dysenteria, &c. vel narium, vel hæmorrhoidum, aliisque hæmorrhagiis, omnibusq; morbis, ubi constipatione opus, optimo successu usurpantur: Hinc.
6. Per accidens sudorifera plus minus confortativa existunt, & quæ sunt virtutes aliæ.

Hæ sunt Virtutes Generales, quas obtinent à dicta Calcinatione.

Usus specialis ex permistis variis mineralium effluviis & metallicis corpusculis, præsertim sulphureis, oritur. Per se enim terra, & quatenus talis non est in usu, sed medicata & metallica, seu quæ à metallis vires suas acquisivit; hinc *terræ solares*, ex fodinis auri erutæ, vi alexipharmacā, speciatim vi auri analeptica, pollere observantur: sic *terra Martialis* eundem usum habet in morbis chronicis, quem ipse Mars, & crocus Martis, in acido absorbendo, mensibus stimulandis, &c. sic *terra illa Martialis*, à loco natali *Norvegica* dicta, nobile specificum est ad malum hypochondriacum & scorbutum, quæ à Martialibus aliàs curantur.

Hæ virtutes specificæ oriuntur ex vena, seu ex proprietate metallorū, du vires metallicæ in illis terris adhuc primatū obtinent.

Antequam autē ad terrarū species descendat AUTOR, præmittit earundē Præparationes, quas nūc cōsiderabimus. Inter has.

1. Est *lotio*, qua purificatur terra ab adhærentibus sordibus & quisquiliis crassioribus. Sed *hæc lotio nullius est usus*, quoniam aqua lavando arripit secum simul utiliores atq; efficaciores partes terrarum metallicas, à sale centrali per vapores calcinatas, uti recte dicit Autor. Ergo loco hujus substituitur commode *Imbibitio* seu *Imprægnatio terrarum* dum irrigantur liquore appropriato, qui liquor imbibitur à terra & hoc modo ejusdem virtutibus imprægnatur. Hæc *irrigatio* aliquoties repetitur, donec sit saturata terra, ut nihil amplius possit imbibere; sic si vellemus appropriatam reddere terram Martialem pro ciendis mensibus, illā adspergimus cum aqua artemisiæ, vel cum aqua sabinæ, item cum essentia sabinæ: si terram sigillatam lunare vellem magis appropriatam pro usu cephalico reddere irriganda terra cum spiritu vel aqua liliorum convallium, vel cum aqua & spiritu salviæ. Et sic lotioni merito substituenda est Imbibitio.

Præparantur etiam *Magisteria* ex terris hoc modo: Solvantur terræ in spiritu appropriato acido, & ista solutio præcipitatur, vel cum quodam alcali, vel cum aqua simplici, & id quod præcipitatur, vocatur *Magisterium terræ*. Solutio fit per spiritum acidum, qualis est vel spiritus salis nitri, vel vitrioli, aut aliorum spirituum: v.g. viridis æris, &c. hi enim spiritus acidi facile solvunt terras, corrodendo illas: Præcipitatio fit per alcalia oleum tartari per deliquium, vel cum ▽ communi (raro tamen) ratio est, quoniam menstrua acida resolutis particulis acidis, quibus se jungunt ingrediuntur terrestres corrodendo: quando ergo superinspergitur alcali quoddam, sal etiam alcali sese unit cum acido, & sic unione ista exturbantur particulæ terrestres acido inhærentes, quæ perturbatæ & motæ gravitate in fundum secedunt. Idem facit aqua communis infusa quæ cum sese unit proxime cum partibus acidis menstrui, per unionem partes terrestres separantur & disjunguntur, quæ separatæ non possunt amplius continere particulas terrestres graviores, hinc istæ infundum secedunt, & fit Magisterium. Magisteria autem hæc nil valent; saturantur enim terræ ab acido, & remanet calx nullarum virium.

Destillatio terrarum hujusmodi lutosarum plus minus medicatarum fit per retortam, uti moris est: videatur AUTOR, ubi omnes phlegma dant acidulum, prout plus minus pingues, i. e. sulphure plus minus imprægnatæ fuerint, & *spiritū singularum virtutum*, salq; volatile: de quibus multi multa promittunt, tam pro vegetabilibus, & hominibus, quam metallis. Dicunt enim, si spiritus destilletur ex terra solari, quod exinde

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0847-9 DFG

acquiratur menstruum pro solvendo auro: imo sunt quidam, qui ex nuda terra nostrate vulgari vernali tempore destillatione volunt elicere menstruum pro solvendis metallis, imprimis auro solvendo aptissimum. Ex rubro limo spiritum, solem solventem, destillare docet BECCHERVS *suppl.1.pag.78* De spiritu luti fontanei cœrulei mirabilium virium videatur BECCHERVS *Phys.subterr.lib.1 pag.87.& suppl.1.pag.* 148. Alium spiritum cum sale volatili ex argilla flava in Fionia, in malignis affectibus utilem, & lunam inaurantem, videbitis in BARTHOLINI *Act.Med. Hafniens.Vol.1.pag.36. Ob id & spiritus hujusmodi singulares lutorum ac terrarum pinguium ad præparationem* ℞æ *Philosophicæ, & solvendo omnia corpora in tribus regnis reperibilia, pro menstruo suo Philosophico seu universali sunt qui recipere volunt, existimantes* hujusmodi terras pingues, sulphureo mineralium principio divites, magnetica quasi vi spiritum universi Mercurialem ex astris, præsertim solis, in regionem lunarem affusum allicere, quod iisdem confermentando plus minus *sal terræ centrale* à sublimioribus vocatur chymicis. Ex tali ergo prosapia oriundum lutorum *spiritum*, præsertim si roris simul accedat crebrius irrorati beneficium, etiam universales dotes tàm pro metallis perficiendis, quàm hominibus conservandis obtineri afferunt, ac præsertim clementi cœlo, fermentante aëre sole in ariete existente, astralibus dotibus prægnantissimas istas terras lutosas annotant.

Omnes autem pro hoc opere istas laudes habent, quæ ad ortum solis, i.e. ex loco nativitatis solis effossæ sunt; unde & terra Adamica ab rubicundum plus minus colorem à quibusdam dici solet: Conferatur in specie RHUMELIUS *in Antidot.Chym.pag.162.* item CRAMERUS *in Dissert. de Transmutat. Metallor. cap.* 3.§.14.& 15.

Spiritus terræ alcalisatus, id est, alcali fixo conjuncto spiritus, de quo videatur AUTOR valdopere commendatur ad præparationem ℞æ solis, imprimis ex minera: dicit namque AGRICOLA *in Comment. in Poppium*, quod in hoc spiritu terræ alcalisato caput mortuum liquescat tanquam cera, & postmodum instar butyri ad fundum secedat. Idem AGRICOLA *citato loco*, imprimis *Tract. de venere pag.* 277. refert de Philosopho Coloniensi, qui paravit ex terra vulgari spiritum, & ex hoc spiritu rursus præparavit terram aliquam, ex qua varia postmodum & vegetabilia & animalia fuerunt sub nata pro probanda *Pan spermia*, seu seminum congerie in terra vulgari & naturali.

Hæc de *Terris in genere*: Consideremus potius in specie *Terras medicatas* magis usitatas, quas inter excellunt:

I. TERRÆ ARGILLACEÆ SEU SIGILLATÆ,

quibus nempe impressum est sigillum; & se offert jam

I. TERRA SIGILLATA TVRCICA seu LEMNIA.

Terra Lemnia, quæ ex Insula Lemno adfertur, & Galeni tempore fuit valde famosa: signo capræ insignebatur, & hoc ideò, quia Insula Lemnos Dianæ fuit consecrata; Dianæ autem capra addicta fuit; Alias quoq; literis Arabicis insignitur, Nos ea caremus, quia Turcæ, cognoscentes virtutes terræ Lemniæ, eandem valde custodiunt: adeo ut saltē Magnates terræ Lemniæ fiant participes: videatur KIRCHERVS *in Mundo Subterraneo Tom.1 pag.338.* ubi habet simul modū, quo etuitur. AMATVS quidem LVSITANVS *C.1. Curat.* 92. vult quod, *Bolus Armena Officinarum* sit vera *Terra Lemnia Galeni*: Cœterum in hoc ipso errat, uti contrarium propria observatione confirmat VESLINGIUS in suis *Epistolis & Obs.pag.113.* JOACHIMVS CAMERARIVS *in Observat. de Bolo Armena & Terra Lemnia.* CALCEOLARIVS *in Mus.pag. in VVormius in Musæo cap.4 pag.ii*, POTERIVS *in Pharmacop. Spagyr.l.2.c.4.* & HOFFMANNVS *Clav.pag.130.* Sed quoniam apud nos rara & cara est, loco ejus sufficiat Terra sigillata Silesiaca. Alias hæc terra Lemnia valde commendata fuit pro resistendis venenis, ad quem usum etiam hodienum apud Turcas solet adhiberi.

II. TERRA MELITEA.

Terra Melitea vel *Melitensis* quæ alias dicitur *Terra S. Pauli*, in Insula Melita seu Maltha effoditur, & ad nos adfertur, signata sigillo D. PAULI ex una parte, ex altera autem parte sigillo crucis. Terra est albissima instar cretæ, & facile friabilis, reperitur in cryptis Insulæ Melitæ, & solent exinde fieri vasa, tabellæ, & alia utensilia artificiosa.

Quoad *usum medicum*, vi alexipharmaca venenis resistere præ aliis dicitur, ex eo, quod D. PAULUS, cum hybernaret in Insula Melita, in illo specu solitus fuerit versari, & exinde vim alexipharmacam illi conciliaverit.

Præter hanc terram reperiuntur in hac Insula Melita lapilli, qui vocantur *Linguæ & Oculi serpentum*, propter similitudinem oculi, sunt coloris lutei, uti oculi serpentum: *Linguæ* vero sunt fuscæ & cineritiæ, & ubertim reperiuntur in tota Insula, & dicunt, quod Paulus omnibus serpentibus in Melita abstulerit venenum; quoniam non datur serpens in illa venenatus, & exinde talem vim alexipharmacam terræ tribuerit: & certum est, quod terra, oculi, & linguæ sic dictæ, habeant virtutem morsus venenatos non tantum præservandi, sed & curandi, & in multis morbis, in quibus suspecta est venenositas conveniant. Usurpantur oculi instar amuleti in annulis, ita quidem, ut dum portantur in annulo, tangant cutem. Lingua appenditur collo & brachio instar amuleti, terra imbibitur liquore appropriato, & assumitur contra venena, ubi beneficio sudoris malignitatem expellit. Qui plura de his desiderat, adeat *Musæum* OLAI WORMII *pag.7.* & BARTHOLINUM *Cent.1. Epist. 53.* item *Cent.6. Hist. Anat.* nec non STENO *de solido intra solidū*, item *in specim. Myolog.* Sed propter raritatē & caritatē terræ Melitæ & dictis lapillis substituitur Terra Silesiaca.

Sequuntur

III. TERRÆ SIGILLATÆ GERMANICÆ.

Terra Silesiaca sigillata est in duplici differentia, tam *Strigensis* quam *Lignicensis*: *Strigensis* ab oppido *Striga* nomē habet, & vocatur *Axungia solis*; quia naturæ solaris est. Autor hujus est JOHANNES MONTANVS qui *in suo Tract.* dicit terram hanc nihil aliud esse quā aurum ita præparatum, ut quod antea non potuit usurpari, nunc exhiberi possit: sed ruinoso nititur fundamento; potius oritur ex minera solis immatura, & habet in se principium sulphureum solare, estque veluti extractum solis in visceribus terræ, ut recte hoc asserit SCHWENCKFELD *in Catal. Fossilium Silesiæ pag.395.* qui omnium optime de hac ipsa terra agit. Negare tamen vult SENNERTVS, quia hæc terra non tam spiritu salis, ut aurum solvatur, quam spiritu vitrioli: quilibet tamen mineralium spiritus hujusmodi terras prompte solvunt. *Lignicensis* vero dicitur *Axungia lunæ*, quia lunaris naturæ habetur, constans nempe principio sulphureo lunari, sed immaturo & indigesto. Ubiq; inveniuntur tales terræ medicatæ, quæ si signentur sigillo, vocantur Terræ sigillatæ.

Terræ hæ silesiacæ sunt frequentis & proficui *usus* in resistenda malignitate, & venenis curandis. In specie *terra Strigensis* solaris convenit in malignitate, occupante massam sanguineam & spiritus vitales; *Terra Lignicensis* in malignitate quæ affligit caput, seu spiritus animales & systema nervosum: & hoc ex eo, quod sol sanguini & cordi, luna verò capiti, est dicata. Hinc etiam in morbis & febribus epidemicis malignis ac pestilentialibus, cum diarrhœa aut sanguinis

effluviis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0848-4 DFG

effluviis conjunctis, item in dysenteria epidemica, egregie prodest. In petechiis, purpura, variolis & morbillis, in quibus nil periculosius, ac si diarrhœa vel dysenteria superveniat, optimè hæ terræ conveniunt. Certè in his & similibus malignis morbis, item in morsibus venenatorum animalium dum anxietates præcordiorum urgent, optime quadrant, dum sudorem simul promovent. In hæmorrhagiis malignis interne assumitur quoque, utpote in quibus non securus est usus Epithematum externorum, quoniam repellunt malignitatem. In tali autem casu terræ hæ sunt expertæ vel solæ, vel cum aliis mistæ, in dosi à ℈j ad ℈ß præter propter. Refert SCHWENCKFELD *in Libro de Silesia*, quod terra sigillata strigensis, si mox post philtrum assumptum assumatur, illud per vomitum rejicere faciat; tempore vero interjecto per corpus malignitate dispersa per sudorem illam expellat & curet. Et exemplum refert AGRICOLA *in Pappium de auro pag.* 40. de quodam Croato, qui virtute terræ solaris sigillatæ admodum prolongavit vitam, ita ut ad 136. annos excreverit. Pro usu adstrictorio autem propinetur semper addito aceto destillato, vel spiritu nitri; sic acquirit vim aluminosam, & vis adstrictoria intenditur.

Extrinsecus terra sigillata valde convenit in ulceribus malignis, cancrosis, & similibus purificandis, & etiam consolidandis. Pluribus usum harum terrarum, & satis concinè, expressit SCHWENCKFELD *loco citato*. Sub generali terrarum usu monitum fuit, quod absorbeant acida quæcunque exsiccent atque adstringant; unde patet: quid habendum sit de Præparationibus earum cum spiritu vitrioli aut nitri, & parato inde liquore styptico vel auro potabili pauperum, descripto à BARTHOLETO *Tract. de Respir. pag.* 685. PRÆVOTIO *de Medic. pag.* 41. HOFFMANNO *in Clave pag.* 133. Nempe emergunt exinde liquores adstringentes quasi aluminosi, sed dum corpus jam acido saturatum est, minus in corpore efficaces esse, necessario sequitur; unde pro usu alexipharmaco & acidum absorptivo minus hujusmodi liquores laudare possum. In diarrhœa autem, dysenteria, vomitu, hæmorrhagiis, aliisque similibus fluxibus nimis excedentibus, expertissimi sunt

Modus præparandi talis est: Imbibitur scilicet terra sigillata cum spiritu nitri vel cum spiritu vitrioli, donec pultis consistentiam acquirat: postea puls hæc exsiccatur in lapideam duritiem. Hic lapis tritus super porphyrite vel mortario marmoreo in sacculum, vel vesicam fundo perforato, vel in patellam ponitur, & in locum frigidum vel cellam suspenditur: ita liquescit in liquorem insigniter adstrictorium, saporis aluminosi.

Alii liquorem hunc subigunt cum spiritus cerasorum nigrorum (qui temperat aciditatem nimiam stypticam) ana, digerunt, donec exactissimè uniantur; sic fit remedium quasi temperatum.

Dosis hujus liquoris compositi est ℈j; *liquoris* autem *per se* guttæ xij, xv, ad xx & xxx.

Lavari aliàs solent terræ sigillatæ: sed per se satis puræ existunt, ita ut non opus sit, easdem lavare; cum per lotionem obliteretur pars earum laudatissima, & usui medico maxime habilis.

Par ratio est de *Magisteriis* harum terrarum; dum enim terræ hæ in menstruo acido solutæ, & ita imbibitæ, præcipitantur per sal tartari, cadit sic calx iners, de acido & alcali simul, utut insensibiliter, participans adeoque nullarum virium.

Destillatæ hæ *terræ* per retortam igne aperto, suggerunt *spiritum acidum*, sed paucum; maximo tamen acore inquinatum; quod si ulterius urgeatur ignis, aliquid sali forme tandem sublimatur, quod cum spiritu suo potest uniri.

Spiritus hic ab HORSTIO PATRE, aliisque, multum laudatur in febribus malignis, pro temperando æstu & malignitate sistenda, Julepis ad ℥ij vel iij additus: videatur HORSTIUS *Cent. Problem. Therapeut. Dec.* 1. *de febr. Quæst.* 5. *pag.* 11. Sed cum sit adeo parcus, non videtur mereri operæ pretium.

Terra restitans aliquo modo castrata deprehenditur; linguæ enim non amplius adhærescit, nec saliva humectata bullas elevat.

Rhumelius in suo Antidotar. pag. 114. adhibet *spiritum terræ sigillatæ strigensis* pro menstruo solvendi aurum, & parandi aurum potabile. Quod autem solvat aurum, revera sub judice adhuc lis est; & ipsa talis solutio, an multum præstitura sit præ aliis similibus solutionibus, merito dubitatur.

Oleum, quod habet AUTOR per retortam destillatum valde laudatur in peste & morbis venenatis, item in morsu canis rabidi, in dysenteria maligna & contagiosa.

II. BOLUS.

Bolus est vel *Communis*, vel *Armena*. In genere bolares terræ ex pallido plus minus rubentes, Martialis naturæ esse solent; unde dant solutionem quasi viridem, qualem dat Mars, quando solvitur in quodam acido. Has inter excellit *Bolus Armena*, ita dicta, quoniam in Armeniæ regione effoditur, quam AMATUS LUSITANUS putavit esse genuinam terram Lemniã sed cum id falsum sit, jamdudum refutatum est.

Modum faciendi & etiam *colligendi* subministrat WORMIUS *in Musæo*. Sed rara & cara est apud nos; unde litigia de hujus existentia Autorum nostra non facimus: interdum enim ab imperatore Turcarum mittitur Germanorum Imperatori tanquam donum, & nisi ita in Germaniam adferreretur, planè illa carerent officinæ, quoniam ipsis Turcis est singularis in morbis venenatis. Interim tamen in Hungaria reperitur *Bolus Toccaviensis*, ita dicta à regione, quod non inferior est in virtutibus Bolo Armenæ, sed eædem similis, adeo ut easdem obtineat virtutes, partim in adstringendo, partim in resistendo catarrhis, partim etiam in movendo sudore, & arcenda malignitate. Si quis ergo vult usurpare Bolum, loco Armenæ usurpet Toccaviensem, quam similem Armenæ statuit OLAUS WORMIUS *in Musæo*, eumque naturæ solaris esse Sachs. asserit in Ampelogr. pag. 431. uti & *VWürtembergensem*, quæ de Marte participat, unde solutiones cum spiritu salis viridescunt: Toccaviensis autem participat de Marte & auro simul.

Vi martiali ordinario absorbet acidum, & adstringit, vitiosas cruditates absumit, sanguinem coagulatum dissolvit, dehinc vi sudorifera & antidysenterica est celebrior; unde in morbis malignis præsertim ac venenosis est utilis; hinc & in catarrhis, abstergendo salsos humores, in sputo cruento, phthisi & similibus, ab acidiore lympha natis affectibus, cum conserva rosarum assumpta, & addito uno vel altero grano laudani opiati, egregiè confert.

Externe in usu Chirurgico convenit ulceribus difficilis curationis, & ingreditur emplastra styptica, defensiva, & vulgo dicta Dürrbande/ In hæmorrhagiis pro adstrictione vasorum sanguifluorum solet adhiberi: in hæmorrhagia etiam narium cum aceto subacta bolus, & instar cataplasmatis fronti applicata, fluxum narium etiam desperatũ compescit.

Optime præparatur cum aqua spermatis ranarum. Lotio autem ejus planè est inutilis.

Bolus

Bolus Armena destillata dat Phlegma quoddam acidum, quod revera est ab humido salino vapore quod corrosit mineram Martis in terram hanc, quæ vocatur Bolus: quod si hoc phlegma terà Bolo minutissime pulverisata in balneo abstrahatur, convertitur Bolus in oleum pingue. Hoc oleum ex lenissimo igne siccari, & in pulverem redigi potest, ad prohibendum sanguinem undecunque prorumpentem aptissimum: item ad conglutinanda vulnera, in quibus est singularis.

Reliqua de Bolo facile possunt legi apud *Autores*, in specie JOACHIMUM CAMERARIUM *in Observat. de Bolo Armena & Terra Lemnia*, nec non POTERIUM *in Pharmac. Spagyr. cap. 4. & 5.* Sequitur.

III. CRETA,

Terra hæc candida *Creta* dicitur, ab Insula Creta seu Candia, in qua copiose reperitur, utut in aliis quoque regionibus fere quibuscunque inveniatur: ratione suæ nativitatis de natura saturnina nonnihil participare videtur, ex eo, quod per spiritum salis vel nitri tractata, concretum adstringens dulce, ferè instar stani, repræsetet, & est quasi cerussa terrestris, sicut cum spiritu sulphuris soluta, & in frigore crystallisata, dat perfectum Alumen. Hinc O nihil aliud est, quam terra saturnina spiritu sulphuris, in naturam aluminis redacta; unde etiam *Creta* dicitur *Minera saturni immatura*, confecta per corrosionem ab humido & vaporibus aquosis salinis: Unde facilè patet, quis ejus sit usus, tàm internus quam externus. Interne in succo acido imbibendo & adstringendo, cum reliquis convenit; unde speciatim commendatur ad absorbendum acidum in ardore stomachi seu soda, ubi præsentaneum remedium constituit dosi ʒß ad ℥j cum aqua vel succo portulacæ assumpta. Præsentissimus est *Pulvis* sequens:

℞. *cretæ præp.* ʒj.
nuc. mosch. ℈j.
croci gr. vj.
M. f. *Pulvis.*

qui repetitis vicibus propinatur; sicuti & in forma potionis cum aqua & syrupo portulacæ, vel morsulorum propinari potest, quales videbitis in MYNSICHTHI *Armament. Chymico.* Imò juratus lumbricorum hostis est, ad ʒj in vino vel lacte caprillo usurpata.

Externè inservit insperſa creta ulceribus malignis corrodentibus, vulneribus, pustulis, & ichoribus manantibus, intertrigini cum excoriationibus particum & similibus affectibus, item erysipelati; membris itidem ex podagra dolentibus & rubentibus à quibusdã feliciter applicare vidi, acidum nempe volatile in his affectibus peccans absorbendo.

IV. TERRA JAPPONICA.

Terra Japponica seu *Catechu* sic dicta, quid sit? & unde afferatur? adhuc nondum certe constat. Vulgo tanquam aliquod compositum artificiale in Indiis paratum habetur, ex glycyrrhizæ extracto, mastiche sanguine draconis, gummi Arabico, succo Arecæ, & similibus. Nihilominus SCHROECKIUS in M. A. N. C. *Ann. 8. Obs. 44. pag. 88.* & HELBIGIUS *loco alleg. Ann. 9. & 10 Obs. 194. pag. 463.* item HORSTIUS *in Disp. pag. 208.* Contrarium probant. Integrum quoq; & doctum de ea *Tractatum* scripsit HAGENDORN, ubi de ejusdem natalibus, variis exinde præparatis medicinalibus, eorumque usu, Lector copiose instruitur. AUTOR *pag. 516.* commendat ad exsiccandos catarrhos, quod facile ipsi potest largiri: nam adstringens est stypticum, quodque in ore detentum copiosa sputa prolicere solet, indeque ad corrigendam Lympham acidam, aliosque affectus catarrhales à quibusdam adhibetur, In affectibus oculorum commendatam videbitis in M. A. N. C. *Ann. 9. & 10. Obs. 74. pag. 203.* Pro usu adstrictorio Ram inde paravit WEDELIUS, de qua conferantur M. A. N. C. *Ann. 2. pag. 209. seqq.*

V. MARGA.

Marga, alias, in specie ab AGRICOLA, *Medulla saxorum* dicta duplex est: vel durior & incarnata, vel mollior candida ac friabilis, parum de sulphure participans; quæ posterior speciatim *Lac lunæ*; à quibusdã, propter aliqualem similitudinem cum agarico vegetabili, *Agaricus mineralis* dicitur: vid. FERDINANDUS IMPERATUS *l. 5. cap. 41.* hujusque in Helvetia magnus proventus est.

De hac, utut pauca prostent, primus tamen qui eam in usum Medicum vocavit est GESNERUS vir præ aliis eruditus, *Tract. de Fossilibus*: post hunc elegantem de ea & lectu dignissimam dissertationem conscripsit JOHANNES DANIEL MAJOR Professor Chilonensis, ubi demonstrat, quod marga nihil sit aliud, quam exhalationes metallicæ, quæ unitæ circa saxum abeant in talem substantiam tenuem & friabilem, quẽ nos vocamus *lac lunæ*, à calore & teneritudine.

Quoad *usum*, saxorum medulla est egregia *internè* in soda & ructu nidoroso in grumis sanguinis dissolvendis, casu ab alto contorsione vertebrarum, tam solitarie quam cum lapillis cancrorum usurpata; item in incontinentia urinæ, ad ʒß in aqua assumpta aliisq; urinæ affectibus, ab ejus acrimonia acida natis, speciatim stranguria, egregia existit: Quin etiam ad dysenteriam à quibusdam non sine ratione usurpatur.

Lac lunæ vero in specie ad lac mammarum augendũ adhibetur, privativè scilicet operando removendo vitiosum acidum impediens lactis fluxum nunc solum in cerevisia calida nunc addita crystallo præparata, semine fœniculi, aliisque appropriatis: e.g. potest fieri talis *Pulvis*:

℞. *lact. lunæ* ℈ij.
crystall. præp. gr. xvj ad ℈j.
℞ *destillat. fœnic.* gutt. ix.
M. f. *Pulvis* pro duabus dosibus. Vel
℞. *Lact. lunæ crystall.* ℔. ã. ʒj. *sem. nigell.*
card. benedicti ã. ʒß.
℞ *destillat fœnic.* gutt. v. l. vj.

Misce fiat *Pulvis*, bis de die à ʒß ad ℈ij à nutricibus assumendus pro augmentando lacte.

Sunt etiam, qui commendant margam in passione nephritica, item in passione colica; id quod etiam verum esse arbitror. OLAUS WORMIUS *in Musæo dicit*, quod etiam quasvis hæmorrhagias compescat, & quod hoc præstet ratione virtutis anodynæ.

Externè hæc marga seu lac lunæ egregiè in chirurgia confert ad absumendum acidum occultum ulcerum, solumodo insperſa additis, si lubet paucis granis myrrhæ, aloës &c. Mirum quantum purificet ulcera sordida, eaq; imprimis tibialia, consolidet, vulnera conglutinet, & cicatricem inducat, & eosdem fermè habet usus magis tamen præsentaneos, atque supra de creta dictum: in specie pulverem balsamicum pro inspergendis ulceribus malignis imprimis tibiarum videbitis apud D. JOHANN. DANIELEM MAJOR. *in Tractatu citato*. BOOT. dicit, quod si collo gestet infans, salivam moveat, & sic in eorundem morbis sit proficuum.

VI. OCHRA.

Ochra seu *terra flava* est species terræ, venereæ & Martialis naturæ, qualis ex solutione vitrioli Martis & veneris instillando præcipitatur; unde usus internus rarissimus: utinam provocare sunt qui volunt.

Externè usurpatur in casibus chirurgicis ubi opus est adstrictione; in emplastris & cataplasmatis adstringentibus & conglutinantibus, sed raro usurpatur.

VII. RUBRICA.

Rubrica differentiã optime recẽset HOFFMANNUS, *in Clave*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0850-4 DFG

in Clave pag. 137. Sed apud nos saltem cognita est *Rubrica fabrilis*, concretum terreum Marte turgidum, hæmatiti suo modo cognatum; unde etiam in affectibus, tàm externis quàm internis, conspirant. Solvi potest in spiritu salis; unde extrahitur totum concretum Martiale, & remanet limus instar argillæ communis. In forma nativa requiritur pro usu, ut vocant aperitivo; pro scopo adstrictorio cum acidis propinetur; unde in dysenteria pauperum egregia est.

Externe iisdem usibus commendatur, quibus crocus Martis adstringens, sistendi sangvinis fluxus, & curandi ulcera difficilis consolidationis.

VIII. TRIPOLIS,

Tripolis species est *ochræ*, & terra principiis Martis vacua, & plane exhausta. Ergo nil valet.

Pertinet huc etiam

TERRA SOLARIS,

quæ est terra quædam rubicunda, quæ reperitur in Hungaria circa mineras auri, id est, eo in loco, ubi solet generari aurum: de quo videatur *BARTHOLINUS C.* 4. *Epist.* 62, *pag.* 384. Egregium est Alexipharmacum, unde convenit in febribus petechialibus cum hæmorrhagia, dysenteria aut diarrhæa conjunctis, aliisque morbis malignis. In defectu hujus substituimus terram sigillatam strigensem. Beatus Dn. D. *MICHAELIS* à quodam amico accepit aliquando talem terram solarem rubicundam ex aurifodinis Hungariæ, quæ in se continebat aurum immaturum: hanc cùm in spiritu salis, vel simplici vel composito, facto ex nitro, sale vel alumine, solvisset, interjecto pauco tempore visa sunt perfecta folia auri insolutione hac flavescente innatare, adeò ut aurum antea immaturum insolutione fuerit maturatum. Ex hac solutione præparavit Ram cordialem, dum extractum, vel solutionem in spiritu salis factam, filtravit; & menstruum denuò abstraxit: abstracto menstruo postmodum cum spiritu cordiali ex remanentia extraxit Ram eleganter rubicundam, quæ ℞. terræ solaris propinata ad guttas x, xv. vel xx. dicitur egregium analepticum. Potenter adstringit, & in fluxibus alvi, uti etiam sangvinis malignis & epidemicis, est excellens remedium: Videatur *HOFFMANNUS in Clave pag.* 133.

Post terram solarem sequitur.

TERRA MARTIALIS,

ex obscuro nigricans seu rubescens, sulphure immaturo impregnata, quæ in fodinis mineræ Martis seu ferri reperitur. Exsiccat valdoperè, & pulverisata eâdem quantitate, ordine & forma, in iis præscribi solet, in quibus aliàs ferrum & ejus crocus solet usurpari. Experta enim est hæc terra in absorbendo acido, stimulandis mensibus, reserandis meatuum obstructionibus, & in genere in omnibus affectibus hypochondriacis, cachecticis, &c. in quibus commendant *ZACUTUS LUSITANUS Lib.* 3. *Prax. Hist.* 10. *Obs.* 3. & *PETRUS à CASTRO* Medicus Italus. Imò dicunt, quod etiam credo, quod Martialis terra in suo effectu sit mirabilior & excellentior, quàm præparata ex Marte, ex eo, quod ob ratione sui entis, seu principii seminalis, in minera Martis sit magis vincibilis, & sic felicius subigi possit à natura, quàm quando in perfectum abiit ferrum.

Nec reticenda est

TERRA NORWEGICA,

à loco natali ita dicta; effoditur enim in Norwegia prope Bergas, & alias etiam ab effectu *Antiscorbutica* dicitur. Est terra Martialis sub nigricans, scorbutum per sudorem curans, dos. ʒß ad ʒj. assumpta; sicut & hypochondriacis egregium solamen affert: de qua videatur *PETRÆI Dissertatio Haxmoniaca P.* 2. *Exerc.* 38. *BARTHOLINUS Cent.* 1. *Ep.* 89. *WORMIUS in Mus. c.* 4. *pag.* 16. & *HOFFMANNUS Clav. pag.* 138. Hæc terra scorbutica apud nos est rarior, & credo, quòd participet de Marte, utpote qui ipse etiam in scorbuto est egregii usus, adeoque ipsi potest substitui nostras Terræ Martialis, imbibita cum succo aut spiritu cochleariæ; vel potest substitui Bolus benè depurata, & eodem succo vel spiritu impregnata.

Pertinet huc

TERRA HYBERNICA,

quam vidi in Anglia: est terra sub nigricans, levis, & raræ texturæ, ex Hybernia deportata. Anglis valde est usitata in casu ab alto, & ad resolvendum sangvinem congrumatum.

Quibusdam in locis etiam usitata est,

TERRA ILFANA,

ex insula Ilfa prope Livoniam in mari mediterraneo, & solet commendari in febribus malignis, mista cum succo limonum: item in vermibus puerorum destruendis, in compescendis cruciatibus abdominis mira præstat; nec non in morbis convulsivis & convulsionibus, quibus non rarò tentantur graviter pueri.

Terra etiam est, quæ vocatur

TERRA CIMOLIA,

ab Insula Cimolo, una ex cycladibus, &, præter vires communes, in aceto dissoluta valde digerit: Parotides & alia tubercula discutit; ambustis illita mox dolorem sedat & curat; nitro & aceto destillato mista tumores pedum tollit; item testium discutit tumores, si cæra Cypriæ permisceatur. Illitu externo immodicos sudores tollit, quo externo usu etiam ulcera capitis removet.

Est etiam Terra, quæ vocatur

TERRA DAMASCENA *seu* ADAMEA,

dicuntque reperiri in agro Damascenicò in Assyria. Est terra subrubea, ex qua fabricatum fuit dicunt Adamum unde vocant Adameam. Hæc terra instar Amuleti accommodata, arcere dicitur quævis incommoda obvenientia. Imprimis videatur de hac terra Damascena *NIERENBERGIUS in Tr. de natura Rer. cap.* 17. *pag.* 65.

Possunt huc referri aliæ plures Terræ medicatæ, minus tamen usitatæ, uti sunt: *Terra Crythræa, Terra Samia, Terra Julana*, pluresque aliæ similes, quas videbitis in *HOFFMANNO loco citato*, item in *Musæo Wormii & Calcionarii.*

Hisce terris medicatis etiam venit associandus

LAPIS BEZOARDICUS MINERALIS,

de quo sufficienter agit *BACO in Obs. Naturalibus pag.* 225. Nempe apud Veteres, præsertim Arabes, subinde facta mentio est lapidis Mineralis, quem nemo tamen explicare potuit. Hactenus tamen hinc inde variis in locis, præsertim in Sicilia, reperti sunt hujusmodi lapides fossiles albi, qui propter virtutes, & propter texturæ similitudinem, lapides Bezoardici sed minerales, appellati fuerunt. Figura est rotunda, interdum oblonga, maximi eorum non superant ovum Gallinæ, colorem habet albicantem, interdum nonnihil cinereum; sapor est instar boli armenæ vel terræ Lemniæ;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0851-0 DFG

Compressio & instar lapidis bezoardici animalis, dum squamari sunt, ac pellicula una super alteram quasi ducta est, & in centro parum sabuli, super quod istæ crustæ coaluerunt, reperitur.

Pelliculæ istæ vel crustæ quatuor, quinque vel sex, subinde observantur. Usus est idem, qui lapidis Bezoardici animalis, saltim quod duplicata in dosi usurpentur. Plura vid. *in loco citato.*

Habuimus hactenus Terras Medicatas: Nunc sequitur

TERRA VULGARIS,

quæ non destituta est usu in medicina: Nam, ut nihil dicam de *Terra Philosophica*, parata ex aqua pluviali, quæ instar Magnetis solet attrahere aquam & spiritum in aëre, uti videri potest *in TACKII Chrysogon. pag. 56.* Sed in specie odor nitrosus recentis terræ valde compescit fervorem spirituum, & valdè confortat, ita ut talis odor ad longævitatem corpus nostrum disponat: videatur *BACO de verulam. Tr. Hist. Vitæ & Mortis pag.* 104. & 105. ubi inter alia dicit: novi virum nobilem longævum, qui statim à somno apponi curavit sub naribus recentem terræ globum, & hoc quotidie facit, ut attraheret ejus odorem nitrosum.

CAP. III.
DE
AQUIS.

AQuæ καθ' ἐξοχὴν dividuntur in supra-terreas seu aëreas, vel sub terreas: Istæ sunt *pluvia, nix, Ros*; Hæ iterum sunt vel *communes* seu *culinares*, ut *aqua fontana, fluvialis, putealis*, & *medicatæ* quales sunt *fontes soteris*, inter quas excellunt *Acidulæ* & *Thermæ*: Species aquarum sub-terranearum sunt variæ, pro varietate locorum natalium: nam aquæ semper aliquid deportant ex locis, per quæ fluunt, quod imprimis sunt particulæ salinæ, & sulphureæ metallicæ, quibus gaudent ista loca, & horum ratione virtute alterandi in corpore humano pollent. Aliàs notum, quod aqua, qua aqua, non nutriat corpus, sed appetatur saltim, ut sit loco vehiculi alimentis, quo eò melius possit trajici per minimos intestinorum poros, & hic usus est, quare potulenta & aquosa assumantur. Ergò etiam aqua, ut talis, pro tali usu non debet esse medicata, & quò est purior, eò est convenientior pro conservando corpore. Cæterùm cum rarò aut nunquam detur aqua pura simplex, sed omnis habeat particulas heterogeneas alterantes corpori admistas, modò plus modo minus pro varietate locorum & originum, idcirco consideranda venit.

I. AQUA FONTANA.

A*Qua fontana*, uti omnium est purissima, ita omnium est usitatissima. Origo ejus, uti omnium aquarum subterranearum, est ex Oceano per transcolationem; non autem apertè transeunt aquæ ad montes aut vias suas, sed imbibuntur à terra, tanquam à spongia; terra intus calet, sicquè evaporat aqua, & relicto sale seu terra fixiori fiunt *aquæ dulces*, donec tandem alicubi erumpant. Transcolatione enim ista per poros terræ fit, ut aqua alias salsa, uti est in mari, deponat suam acredinem, cujus rei experientia est, si in certos locos, cretaceos vel arenosos, infundatur aqua salsa, fit, ut acredinem reliquam marini salis amittat, & transeat pura & insipida, depositâ salinâ acrimoniâ: videantur *KIRCHERUS* & *BACO.*

In omnium autem fontium scaturigine est

1. Liquor viscosus, obscurus. Hic constituit tegmen, in quo concentrantur fumi, ubi dehinc in guttas abeunt, è quibus tandem fiunt *Aquæ manantes.*
2. Ubi que in fontibus reperitur arena, quæ vocatur *Arena Virginea*, & ad magnam profunditatem se extendit.

Variant autem aquæ non ex se; Omnes enim sunt ejusdem naturæ: sed in transcursu alterantur, quatenus loca nitrosa, sulphurea, &c. transcurrunt atque lambunt, adeoquè novas adhuc in terræ visceribus à succis variis mineralibus, metallicis, aliisque aliis acquirat vires exoticas, unde etiam una alterâ est salubrior. Imprimis autem illi fontes, qui (α) per loca saxea manant, præ reliquis sunt salubres & medicati; turgent enim non solùm nitro, aut principio salino nitroso non absimili; sed & aqua horum in locis saxeis est purissima, & nullis particulis heterogeneis & inimicis referta, sordibusque terrestribus inquinata. (β) Salubris est ea, quæ est clara & pura; quia intermista peripicuitatem non parum turbant: quo enim clarior est, eò est purior; quo purior, eo salubrior. (γ) Salubris est aqua, quæ non exposita est ventis nocivis; sunt enim interdum venti, qui non rarò, uti alterant aquas, ita imprimunt vires suas aquis; quod & in aliis rebus faciunt: Hinc elegantes sunt aquæ præ reliquis, quæ ventis non sunt expositæ. Unde & in genere omnes istæ aquæ, si propotu sint adhibendæ, corrigendæ prius sunt, uti rectè monet *AUTOR*, pane tosto prius injecto: quoniam omnes aquæ haustæ interius laxant fibras intestinorum & ventriculi, quâ laxatione partes fiunt flaccidæ, & amittunt tonum suum, ut antiqua expellere nequeant, nec continere possint recens assumpta. Jam verò panis tostus adstringit, & sic refacit tonum fibrarum laxatarum, eumque restaurat: id quod fit eò magis & melius, si tostetur fricetur panis nuce moschata, qualis potus etiam commode in diarrhæa & dysenteria potest propinari.

Dignum notatu est, quod *BECCHERUS* habet, aquam ex ipso fonte recens destillatam, & oredetentam, non nihil spiritus sensibilis in caput mittere.

De *sale aquæ* elegantissima habet *TACKIUS in Theosophia*, item *HELMONTIUS in Parad. 3.* ubi de ente primo salium insipido, quod in aquis, præcipue fontana, est, agit.

Aquæ fontanæ affinis est

AQUA PUTEALIS,

quæ ex puteis profundis hauritur; cujus variæ & multæ sunt differentiæ, ejusque bonitas & malignitas dependet ab eo: quatenus scilicet scaturigo viva est in illo puteo, aqua est melior, & convenientior, vel quatenus ab aliis locis fluit & derivatur, præprimis si sit motus lentus, ubi periculum est, ne sordibus fermentativis & particulis alterantibus impræguetur.

AQUA FLUVIALIS,

non solet esse adeo usitata, quoniam fluxu suo continuo terrestres partes imbibit & sibi permiscet; unde magis est crassa ac turbulenta, ac feculenta in magnis fluminibus, quàm in minoribus & reliquis aquis, propter partes, quas abripit ex ripis, eoque rarò usurpatur vel in Medicina, vel in culina.

AQUA PALUSTRIS,

quæ stagnat in loco quodam, pessima omnium est, putrescens facilè, quoniam multa inquinamenta reci-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0852-5 DFG

recipit, & nihil eorum relinquit: recipit multa ex nivibus liquefactis; recipit multa, dum derivantur ex torrentibus ex variis locis, ex montibus, ex pluvia & nive, &c. Hæc omnia quoniam in se recipiunt, & nihil denuo deponunt, non possunt esse puræ aquæ in paludibus. Accedit quod solis calor tempore veruo & æstivo sublimet partes subtiliores, hinc fit, ut reliquæ remanentes sint impuræ & in salubres, & usui interno ineptæ.

Præter aquas Culinares, ex terra tamen scaturientes, dantur etiam aquæ medicatæ, quales sunt variæ minerales, fontes soterii, speciatim acidulæ & Thermæ: de quibus paulo post in specie. Medicarum harum aquarum energia, seu vis medicamentosa, dependet speciatim à contentis mineralibus ac metallicis effluviis. Ante omnia ergò considerandum venit: quâ ratione contenta possint probari? Probanda venit autem tam

1. *Contentorum quantitas*, quàm
2. *Contentorum qualitas.*

I. *Quantitatem* addiscimus partim mediante instrumento, dicto die Wasser-Spindel / partim mediante ponderatione: Illa quidem, quo magis mergitur, eò tenuiorem ac paucioribus contentis saturatam innuit aquam; quò verò magis eminet, eo copiosiora contenta aquæ inesse ostendit. Ponderationis medio cognoscitur, si vas, cui certum pondus aquæ communi infusum sit, postmodum aquæ medicatæ infusione ponderetur; quo gravior enim ista est, eò copiosiora contenta in recessu habet seu fovet.

II. *Qualitatem* seu *substantiam contentorum* in aquis medicatis cognoscere possumus, vel in genere, nempe odore, sapore, effectu & similibus; ubi obiter notandum, plures aquas medicatas sulphureum exspirare odorem, non quod semper de sulphure participent, sed quod spiritus mineralium acidi, dum agunt in subjecta metallica, solvendo & rodendo, odorem sulphureum spirare solent: v.g. aqua fortis, dum rodit lunam; spiritus salis dum solvit Martem, &c. Sulphureum odorem exhalant.

In specie verò cognoscimus contenta tribus modis:

1. *Evaporando* seu *destillando*, & consequenter contenta *coagulando*; sic enim remanentiæ sapor, color, figura, &c. ipsa contenta manifestabunt. Nam sic salia, in specie blanda evaporatione coagulata, speciales figuras exhibent: Sal commune cubicam aut pyramidalem cum basi quadrata; nitrum figuram oblongam striatam cum crepitatione in igne; O figuram octoëdricam cum sapore adstringente exhibebunt.
2. *Præcipitando*: idquè variis modis, prout variant subjecta præcipitanda in aqua medicata soluta. Nempe mediante decocto Gallarum soluta, fit præcipitatio aquæ medicatæ, quæ nigrescit, si de vitriolo participat: mediante oleo tartari per deliquium etiam, dum aqua medicata vitriolica præcipitatur, sedimentum viride obscurè nigricans infundum dimittit; vel si medicata ▽ sit aluminosa, cadit ♃ albicans, qui in igne examinatus in copiosas bullas attollitur. Mediante aceto destillato, si de sulphure participet; hoc enim sulphureas quasvis solutiones in formâ lactea præcipitare solet, ut in lacte sulphuris notum: mediante solutione lunæ in aqua forti, si aqua medicata de sale communi participet; pars enim hujus aquæ solutioni dictæ instillata, eandem lacteam reddit lunamque præcipitat; id quod aliàs sal commune præstat.
3. *Terras vicinas in & circa fontes* vel *scaturiginem examinando*, quæ & qualia metalla contineant? de quibus mineralibus participent? nam hæ ipsæ semper ramenta sua medicatis fontibus communicare solent. Conferatur quoad hujusmodi probationem aquarum medicatarum *AUGUSTI* Hanpmanns Scriptum von dem Hornhausischen Gnadenbrunn.

Hisce modis addatur & *præcipitatio* ista aquarum *mediante Coccionellâ*: si enim sumantur aquæ fontis puræ ℥iii, quarum quælibet peculiariter impregnata sit vitriolo vel nitro & alumine, quælibet harum, injecto saltem unico Coccionellæ grano, diversam statim acquirit faciem: Vitriolaceæ ex nigro rubescentem, nitrosæ rubicundiorem, aluminosæ incarnatum exhibebunt colorem. Hoc ipsum cum aquis fluentibus vel fontanis tentatum quoque continget, undè facile contenta judicabuntur.

Pro cognoscendis his contentis aquarum, nulli horum modorum soli fidendum est, sed omnes simul adhibendi, quoniam facillimè tam evaporando ipsa contenta inter se, quàm præcipitando ipsa contenta cum medio præcipitante, novam texturam componunt, & ita vel nova contenta mentiuntur, vel vera contenta variè larvant. Imò omnes hæ probæ non adeo exactæ sunt, cum per variam contentorum in aquis medicatis proportionem, cohæsionem, texturæ mutationem, &c. plura hujusmodi fontium contenta minus exactè cognosci queant: Conf. *BECCHERUS Phys. subterr. lib. 1. pag. 192.*

Aquæ speciales medicatæ sunt Acidulæ & Thermæ.

ACIDULÆ.

Quod ergo attinet *Acidulas* constant hæ vitriolo Martis, hoc est minera martiali à spiritu acido sulphuris embryonati, (h. e. sulphuris, quod est adhuc in fieri seu generari) arrosa, & mediante aquâ dissoluta. Probatur hoc tàm *à priori* quàm *posteriori*. A *priori* per experimentum, *ROCHAS*, Scriptoris Gallici, Tr. *Scrutinium Aquarum Mineralium c. 2.* qui simul in *Vol. 4. Theatri Chimici* habetur. Nempe hic ita acidulas perscrutatus est, fodiendo usque ad scaturiginem fontis acidi, reperit tandem, quod aqua quædam simplex ac insipida, currendo per terram mineralem, evaserit salsa, ac, ut ipse loquitur, sale Hermetico impregnata: hæc cursu suo tandem venam Martis penetrans, eamque corrodendo & exsorbendo tandem acidulas constituat, quod etiam egregiè confirmatum videmus ab *HELMONTIO in Paradoxis de Fontibus spadanis*, ubi huic sulphuri embryonato adscribit: videatur item, qui Helmontii vestigiis insistit, *TACCHENIUS in Hipp. Chym.* A *posteriori* probatur per præcipitationem, dum Infuso aut Decocto gallarum acidulæ permistæ *Atramentum* constituunt: quod confirmat, eas de Marte participare; item per ochram, quam hinc in de deponunt acidulæ, quæ est minera Martis in substantiam croceam soluta; item per saporem, qui est acido-dulcis vitriolicus quasi, item per affectus in animalibus, dum acidulæ potatæ excrementa nigra dejici faciunt, non secus ac solutiones Martis artificiales vitriolaceæ efficere solent. Quidam etiam probant per destillationem & evaporationem, sed fallax est:

1. Quia in destillatione multum de volatili substantia transit per alembicum aut evanescit, sicquè aliam acquirit naturam.
2. Remanentia mediante igne alteratur, & nova constituit concreta, adeoque contenta sic confusa & colliquata aliam acquirunt textu-

ram ob violentiam ignis: si tamen acidulæ de alumine quid continent, optimè evaporatione cognosci potest; sic enim corpus aluminis in fundo octoëdrica figura concrescit. Alia quoque proba est, quando infunditur aqua salsa, seu in qua sal commune dissolutum; si enim aliquid nitri in acidulis continentur, turbantur, & quasi lactescunt.

Generantur ergò hoc modo Acidulæ per acidum, sive acidum illud aquas per cryptas & meatus subterraneos transcolatas imprægnat ante solutionem mineræ, sive post solutionem mineræ, sive post solutionem factam aquæ præterfluentes lixivium quasi Martiale vitriolicum exsorbeant. Sunt enim venæ seu mineræ Martis non maturæ, sub maturatione tamen constitutæ in quibus semper reperitur ♁, quod pariter nondum est perfectum, sed adhuc in rudimentis constitutum, facilè hinc eructat suum spiritum acidum, probabiliter salis universalis ex aëre sobolem, & imprægnat aquam. Quod autem una aqua acidula altera sit magis acida id fit, quando vel major vel minor copia vitrioli Martialis ipsi inest à quo saporem habet subausterum & acido-dulcem.

Hæc sunt essentialia ingredientia acidularum verum cum Vitriola rarò reperiantur pura, quin ut plurimum Venere permixta sint, quidam disputant: annon & acidulæ simul de Veneris vitriolo participent? Impossibilitatem duabus rationibus evincere conantur:

1. Quod Mars & Venus sint incompatibilia Dum enim solvitur vitriolum Veneris in aqua, solutio oritur perspicua; cui indita limatura Martis, Venerem omnem præcipitat seu separat, ut instar crustæ super natet: quia nimirum acidum sulphureum libentiùs aggreditur Martem, quàm Venerem, hinc ex solutionibus Veneris per bacillos Martis omne acidum elici potest; Sic ergo si conjuncta reperiantur Mars & Venus, hanc per præcipitationem mox cadere putant.
2. Quod omnis solutio, ubi tantillum Veneris adest, vomitum excitet; Acidulæ verò nunquam vim emeticam exserant, nisi excessivè in dosi majori assumantur. Sed rationes hæ experientiæ contrariantur: Vitriolum enim mixtæ naturæ mediante aquâ solutionem pariter dat perspicuam, ex qua Venus sine limaturæ Martis injectione non separatur, sicut & acidulas per accidens interdum de Venere participare, & vomitorias observari *ROCHAS loco citato* testatur. De alumine etiam interdum participant, cùm vitriolum & O sæpiùs ex eadem minera generentur; item de nitro plus minùs, qua ratione acidulæ Egranæ etiam nitrum continent: videatur *LANGIUS Dis. de usu Acidularum Egranarum.*

Ex his patet: *quis sit usus acidularum?* Nempe ratione subtilis acidi sulphuris volatilis embryonati sunt incisivæ, blandè abstersivæ & resolutivæ, primarum viarum & Massam sangvineam mundificativæ quarumvis sordium remotione, singulariter diureticæ, & vias urinarias purificativæ; ratione Martis corrosi autem salia vitiosa, imprimis acida austera, aut alio modò corpori nociva, errato digestionis primæ genita, primas vias & hinc massam sangvineam occupantia, absorbent, & per alvum evacuant, *Nempe bibita hæ aquæ ab alcali in toto corpore præsente*, mox *præcipitantur*, hinc pergunt per primas vias, reserant & eluunt quos vis meatus, & instar aquæ limpidæ copioso urinæ fluxu, & quidem eadem, quâ haustæ sunt, copia, sine stranguria denuo excernuntur, Mars verò cum præcipitatur, imbibit vitiosa ista tartarea acida, & quæcunque salia vitiosa, eaque secum sub forma stercorum nigrorum per inferiora abripit, quod signum est acidularum ritè operantium: Id quod similiter fieri solet post usum medicamentorum Martialium, sive sit crocus acido non saturatus, sive Ra, sive aliud quoddam ex Marte paratum remedium.

Conveniunt ergò acidulæ in quibusvis Chronicis malis, vitio digestionis primæ in ventriculo, aut hujus perfectionis in intestinis, à vitioso sapore acido, radicato in subjecto viscido, ortis; adeoq; in affectibus hypochondriacis quibusvis, scorbuticis, spleneticis, ictericis, & icteri dispositione (unde crebriorem recidivam optimè curant acidulæ) affectibus nephriticis, eluendo vias urinarias & fermentum renum vitiosum, lotii putrefactivum, cujus occasione generantur calculi, abstergendo & removendo, febribus intermittentibus chronicis, speciatim quartanis affectis, conducunt.

Dubium autem est: *An conveniant hydropicis? Scrupulum movet PLATERUS in suis obs. pag.* 572. cum aquæ acidæ augeant morbum, & in hydrope mortuis ventre aperto aqua acida sero commista deprehensa fuit. Contrarium tamen experientia ostendit *LANGIUS Dis. de usu acidul. Egranarum Thes.* 10. §. 29. item M.A.N.C. *Ann.* 2. *pag.* 319. Sanè cum potenter sint diureticæ Acidulæ, nec melior fit modus curandi hydropicos, quam per copiosum urinæ fluxum, patet, acidulas non esse nocivas hydropicis. Observetur tamen, ne bibantur malo nimis jam confirmato, & in quo viscera interna jam ad corruptionem tendunt. Deinde conveniunt maximè in illo hydrope, qui ex febribus intermittentibus Chronicis, præsertim quartanis, ictero, vitiis mensium & simili occasione genitus est.

Controvertitur; *An Epilepticis conducant?* Distinguatur in Epilepsiam per essentiam; & per consensum viscerum, præsertim abdominis, splenis, mesenterii, uteri, ut in affectibus gravioribus hystericis: In talibus enim optimè conducunt acidulæ; item si ex terrore similivè graviori animi pathemate sit genita?

Quæritur etiam: *an conveniant in Arthritide?* distinguendum: in arthritide adventitia profomite ejus ex primis viis eliciendo optimè conferunt, ut ut articulis affectis minus ferant levaminis, quod Thermis saltem concessum. *An in paralysi conveniant?* distinguendum est hic: In paralysi ex Colica, paralysi scorbutica, &c. Conveniunt, in aliis paralyticis affectibus ex cerebro vel nervoso genere primariò affecto minus videntur conferre. Quid de lue venerea? Non arbitror, quod hic aliquid prosint, præsertim cum nullo experimento hactenus sit confirmatum. *STDENHAM op.* 395. dissuadet aquarum mineralium potum in gonorrhæa virulenta, quippe per quem omnia in pejus ruant; si tamen lue Venereâ affecti corripiuntur morbo, qui acquirit acidulas pro sui medela, sine scrupulo iisdem possunt uti.

Nocent autem acidulæ Phthisicis, etiam iis, qui jam ad hanc declinant, adeoque debili pulmone à crebrioribus catarrhis obnoxio præditis. Contrarium quidem defendere satagit *HÖHSTEDTERUS Dec.* 3. *Cas.* 10. *Schol.* Non tamen satisfacit. Non enim ferunt tales acidum Gas, quod acidulæ spirant, quin corrugentur partim, partim perfectè erodantur pulmones, adeò ut noverim exemplaj juvenum literatorum, aliquantisper ad phthisin dispositorum, qui haustu acidularum perfecti phthisici redditi, hydropici redierunt. Item qui constitutionis magis macilentæ sunt, idque ex constitutione plus minus hectica, iis minus

cor-

conveniunt acidulæ ; qui verò ex acido austero maciores existunt, ut sunt scorbutici hypochondriaci, splenetici, &c. talibus optimè conducunt Acidulæ, cum post earum usum habitiores reddantur. An lactantes bibere debeant? affirmat *HORSTIUS Tr.* von dem Schmalbacher Sauer-Brunen *pag.* 10. *& 11.*

Quoad *bibendi modum*, observandum venit *tempus bibendi*, *quantitas*, ac reliquæ *cautelæ*.

Tempus optimum est vernum & æstivum, Mensis præsertim Aprilis, Majus, & Junius ; Autumnali enim & hyberno tempore turbidæ, minus efficaces, ac minus salubres observantur.

Quantitatem docet natura affectus plus minus confirmati, constitutio ægri plus minus robusta, euphoria major vel minor. *Bibendi modus* est, ut adscendatur gradatim, & fiat progressus à parva dosi ad mediam, tandem ad maximam. Naturæ enim omne nimium inimicum est, & omnis subitanea mutatio corpori noxia est : persistatur in summa dosi aliquandiu, ad decem vel quindecim dies scilicet, ac post denuo gradatim descendatur. Nam ii, qui mox in principio in maxima dosi incipiunt, in ea longe persistunt, & in eadem desinunt, id non fit sine gravi noxa : v. g. die primo bibantur vitra tria, secundo die quinque, tertio vitra septem, quarto vitra novem, quinto vitra undecim, usque ad summam dosin, & usque eò, donec stomachus nihil amplius capere possit, & nauseam percipiat, per unam alteramve septimanam, diutius si saltem semel, minus diu, si bis in die bibatur, continuetur ; tandem iisdem gradibus denuo descendatur, minuendo scilicet omni die vitra 2 ; ita ut si summa dosis fuerint vitra 13, altero die summantur 11, hinc 9, & sic usque ad minimam. Bibunt quidam semel in die, manè saltem ; quidam etiam bis, manè & à meridie, & quidam bis bibunt eandem dosin utroque tempore ; quidam verò dimidiatam saltem à meridie dosin potus antemeridiani assumant.

Cautelæ in usu harum observandæ sunt sequentes :

I. Non bibantur acidulæ nisi probè præmissa sint universalia, universum corpus, præsertim primas vias mundificantia, ut his impedimentis remotis eò felicius & melius possint exserere suas virtutes acidulæ. Quandoque in consuetis præmittitur venæ sectio parca.

II. Viscera ejus, qui bibere vult, sint integra & robusta, præsertim ventriculus, & pulmones ; quia omnibus, qui ad phthisin pulmonalem inclinant, acidulæ infensissimus hostis sunt, propter vitriolum, quod pulmonibus est inimicum.

III. Emunctoria corporis semper sint aperta & fluida, & ad minimum bis in die, ne Mars præcipitetur in primis viis : hinc alvus obstructa nunc pilulis usualibus aloëticis, nunc clysmatibus irritetur ; Accidit enim interdum, ut pedes quibusdam intumescant, nisi alvum servent apertam beneficio clysmatis. Urina etiam copiosè fluat, tantum saltem ejus excernatur, quantum acidularum bibitur : quod quidem rarò fit primis 8 diebus, quin sub his ferè per alvum laxare soleant, sed post aliquot dierum usum copiosior diuresis supervenire solet.

Ut itaque melius respondeat alvus, interdum tertiâ vel quartâ qualibet die pilulæ, aut infusum quoddam sennatum bibatur, idque vel una alterave hora ante acidularum haustum ; promovebitur enim sic mirabiliter operatio acidularum & transitus : vel potiùs à meridie bi horium ante cœnam capiatur laxativum ; sic enim sequente mane acidulæ melius alvum aperient, vel assumpto tali laxativo matutinus potus intermittatur, & pomeridianus sumatur : Nam si purgatio intermittitur, plerumque plus mali quam commodi sentitur. Clysmata etiam commode usurpantur, tam manè ante potum, quàm vesperi post potum. Ut urinæ conservetur fluxus, interdum ℞ tartari acris, ℞ nephritica, spiritus carminativus vel aliud simile remedium, in usum vocetur.

IV. Blanda deambulatione, aut leni corporis motu, promoveatur promptior acidularum operatio ; quoniam sic faciliùs descendunt per alvum (quod primis diebus difficulter fit) ac motu aperiuntur corporis pori, copiosiorq; promovetur diaphoresis. Sudor tamen in acidularum usu non æquè est conveniens.

V. Diæta sit moderata, potiùs quam nimia, ne alimentorum onere impediatur acidularum operatio : in iis qui bis bibunt quotidiè prandium parcius, liberalior cœna, concedatur, nec unquam absque notabilibus appetitus stimulis à mensa secedatur.

VI. Non bibantur acidulæ, nisi vacuo exacte stomacho, aliàs vel frustrà, vel non absque insignioribus turbis, bibi poterunt.

VII. Sub usu acidularum remedia aromatica stomachica simul adhibeantur, hinc haustulus vini in cœna, zinziber in India, conditum vesperi assumptum, essentia piperis aut Elixyr proprietatis manè hora 1. ante acidularum potum, interdum in pauco vehiculo calido, assumatur.

VIII. Post absolutum acidularum potum, laxativa abstergentia blande purgantia non omittantur, ut reliquæ acidularum Martiales particulæ, quæ subinde plures Menses in corpore delitescunt, horum ope penitus eliminantur.

IX. Post acidulas haustas optimè consilio ingrediuntur Thermas, partim ut viscera abdominis horum medio ad debitum tonum denuo redigantur, & remotis internis impedimentis externarum partium mala à Thermis melius removeantur.

Plura qui cupit de genuino, acidularum bibendi modo, videat *D. LANGIUM in Dissertatione hujus argumenti*, quæ est satis copiosa, & satis elegans conscripta.

Dubium est ; *An* etiam *Acidulæ extra locum naturalem aliorsum transvehi, & cum fructu usurpari queant?* vel *an necesse sit, ut in loco scaturiginis hauriantur?* Distinctione res potest decidi : Nempe acidulæ quædam sunt acido esurino ditiores ; aliæ contrà magis impregnatæ sunt minera Martiali. Jam notum est, quod acidulæ in lagenis aliquandiù reservatæ deponant substantiam terreo-flavam ; unô nomine Ochram Martialem, quæ nil aliud est, quàm minera Martialis ab acido erosa, quæ ubi penitus imbiberit acidum solvens, hoc secum coagulat, & ita tandem acidum in minera coagulatum ad fundum præcipitatur, supernatante phlegmate inutili parum acidulo, tantillum sulphuris spirante. Istæ ergò aquæ, quæ pauperiores sunt acido isto esurino, & respectivè magis Martiales, in loco natali necesse est bibantur ; quia aliàs acidum à Minera absorptum fundum petit, & aquam vi medicata maximam partem orbatam relinquit.

Nec est, quod objici possit ; acidulas tales in vase clauso asservatas adhuc spiritu turgere, ita ut si paulum relaxetur operculum, hic cum impetu erumpat : nam hic non sunt semper spiritus minerales in aqua præsentes ; quia notum est, quod omne acidum solvens quandam Mineram Metallicam per rosione & solutione

Gas ejus elasticum seu flatuosum, emittat, quod spatii defectu subinde vasa disjiciat in acidulis Ergò dum urget adhuc actio acidi rodentis in mineram, etiam simile Gas excitatum similes effectus producit. Quod si vetò ditiores sint acido acidulæ, & quidem diutius operationem in mineras exerceat, nec tam citò cum hoc coagulatum fundum in forma ochræ petat, tales acidulæ aliorsum possunt transvehi, non tamen nimis diu asservantur, quoniam alias non levem etiam virium jacturam patiuntur.

Cum itaque acidulæ fiant ex rosione salis quasi universalis in venam metallicam, dubium oriri posset: *Cur non incalescant quandoque acidulæ, cum actio talis vix sine effervescentiæ motu & exæstuatione fieri posse videatur?* Sed respondetur: dilutum est acidum aquâ, & ipsa vena metallica proprio acido jam plus minus saturata, unde minori impetu & blandiore rosionis actu acidularum fit generatio. Observavit etiam acidulas calentes in Carinthia *PARACELSUS in chronico Carinthiæ.*

Facit huc etiam fons iste mirabilis Paderborniæ descriptus *in Ephemeridib. Erud. Ann.* 1666. *die* 22. *Martii pag.* 254. & 255, ubi ex uno fonte tres distincti rivi exeunt, quorum primus aquam tepidam & ebullientem vehit, ne de salibus & mineralibus participare dicitur: alter vehit aquam frigidam, turbidam & albicantem: tertius ex utrisque apparenter compositus calidus est.

Debiliores aut metallo pauperiores subinde tùm observantur acidulæ, artificialibus propterea, acidulis fortificandæ. Varia harum acidularum artificialium est compositio, quæ tamen facilis est, modò naturæ ductum sequamur: nam quod quidam spiritum ex antimonio, nitro & sulphure seu clyssum mineralem acidum pro acidulis artificialibus substituunt, nihil est, cum Martis minera deficiat. Optimè ergò acidulas naturales imitatur, & consequenter artificiales constituit *liquor Martis solaris* dictus, ex minera Martis sulphurea paratus, seu, ut vulgò dicunt, ex Marcasita ferrea, de qua *infrà*, ubi *de mineris.*

THERMÆ.

Thermæ sunt aquæ Medicæ naturales calidæ. Harum generationem variam habemus: Adscribitur vulgò sæpius calori, igni cuidam subterraneo, à quo istæ tam insigniter incalescant: virtus verò medica earum salibus & mineris, quas alluunt: videatur *KIRCHERUS in Mundo subterran.* Verùm ignis talis sub terraneus est Non-ens, cùm nullibi possit esse ignis ubi non continuus conceditur aëris affluxus & refluxus, quinimo ut aëre mediante possit incendi ignis quidam subterraneus, necesse est, ut præcedat prius motus citatus particularum sulphurearum, quo mediante aeris accessu, hujusque omnimoda resolutione ignem possit formaliter constituere: Quod de montibus ignivomis hic proferunt, quasi sint spiracula ignis subterranei, nihil ad rem facit: non enim putandum in terræ visceribus longè ab eruptione illarum flammarum ignem actualem ardere, sed saltem effervescentes & ebullientes mutuò mineræ, plus minus metallicæ ac sulphureæ, cum salibus mineralibus eructant copiosos fumos, qui tandem per terræ superficiem ex aeris occursu flammam concipiunt, & formalem ignem efficiunt. Illustro rem experimento simili, cujus etiam fit mentio in *BARTHOLINI Act. Haffn. Vol.* 1. *pag.* 133. si nempe oleum vitrioli & oleum terebinthinæ recentia in cucurbita etiam longa invicem confundendo miscentur, effervescendo intensissimum ardorem concipiunt, copiosos fumos eructant qui citò cucurbitæ orificium transcenpunt, & in perfectam flammam abeunt.

Oriuntur ergò Thermæ *probabilius ab effervescentia acidi sulphuris embryonati, rodentis* mineras & marcasitas, naturæ terreo-urinosæ seu quasi alcalino-sulphureæ, seu, ut loquitur *HELMONTIUS de febr. c.* 9. §. 25. sale acido fontium in marcasitarum lixivialem materiam primam agente. Marcasitæ Arabibus, Pyrites Græcis, ein Kies Germanis, sunt unum idemque, fodiuntur in omnium ferè metallorum fodinis, genere & colore diversæ, sunt materia metallico immatura tot specierum, quod solidorum metallorum, propriissime tamen Pyrites erosas, unde æs conflatur, seu Marcasita cuprea Arabibus hoc nomine venit; unde & *BECCHERUS Phys. subterr. pag.* 537. hanc solam sub Marcasitæ nomine describit.

Actione ergò acidi embryonati sulphuris in materiam lixivialem sulphuream oritur talis effervescentiæ motus, & ex hoc tam insignis æstuatio; unde calor Thermarum primariò emergit, simili nempe ratione atque ♀ acido simulque substantiâ alcalino terrea dives, aquæ affusione intense incalescit, agente nempe acido in adjunctum corpus terreo-alcalinum. Idem observatur in calce lota, vel lapillis cancrorum, vel osse sepiæ, à spiritu salis acido solutis, quæ ipsa, abstracto solvente, semper caput mortuum album relinquunt, cui affusa aqua simplex mox intensissimum æstum producit; vel sicut aqua quædam salina cuidam metallo, imprimis Marti, affusa facit effervescentiam, ita simili ratione in visceribus terræ fiunt effervescentiæ aquarum beneficio acidi sulphuris embryonati in mineras metallicas sulphureas, vel alcalino-terreas alcalinas. Quidam dicunt, ab æstu minerarum, seu calore solis retracto in montibus, lapides calcatios quasi calcinari: sed hoc quoque falsum est; quia vis calida ☉is non ultra binas ulnas per terræ crustam se extendit, præprimis in montibus & locis saxosis. Ergò calor formaliter consistit in certo motu intensissimo materialium in acido, confertim agente in concreta terreo-alcalina.

Confirmo hanc genesin Thermarum & effervescentia, tàm à priori quàm posteriori. *A priori* ab experimento *ROCHAS in Scrutin. Aquar. Mineral. c.* 1. qui in montibus alpinis Helveticæ scaturiginem fervidam seu Thermas usque ad sui principium persecutus est, & observavit aquam originaliter insipidam frigidam transudatione per certam terram, sal quoddam minerale, ipsi universale seu thermeticum dictum imbibere, quæ aqua postmodum, ubi attingit mineram seu marcasitam sulphuream, mox intensam ebullitionem & effervescentiam, indeque spumam & intensum æstum producere, eodem modo quo solet fieri in Chymicis ex duobus salibus, & ita Thermas constituere.

A posteriori item illustratur à crusta, simili lixivio calcis vivæ supernatare solita, quæ subinde in Thermiis observatur: Conf. *BECCHERUS Phys. subterran. L.* 1. *pag.* 100. *& seqq.* Crusta talis in calce viva imprimis ab acido est: Nam si aquæ solutionis calcis vivæ, parum salutionis alcali fixi infundatur, aqua nullam crustam postmodum super inducet alcali lixivii superaddito, acidum, crustam alias coagulans, enervante: item confir-

confirmatur per terram calcis vivæ, sed denuo coagulatæ vel compactæ, similem circa Thermas frequenter reperibilem. Tandem experimenta & asserta *MAYOVV Tr. de spiritu nitri aereo pag.* 247. *& seqq.* idem confirmant: Efficienter igitur conveniunt cum acidulis. Ergo Thermæ; in primo nempe Ente salium seu spiritu acido esurino, objecto saltem differunt, quod in acidulis est minera Martis vel Veneris, in Thermis Marcasitæ metallicæ, naturæ quasi lixivialis plus minus sulphureæ, cum acido illo effervescentis, atque perinde sive aqua illa acido fontium ebria, currendo per terræ meandros obvios, habuerit tales Marcasitas, quas roserit, & ita cum iis ebullierit, sive marcasitæ quædam utrumque in se jam tum contineant, nempe sal universale aut immediatum ejus productum, acidum embryonatum, & terram lixivialem; quale quid in mediis mineralibus de calcis vivæ natura facilè evenire potest, quæ accursu aquæ fontanæ subterraneæ dissoluta in se agere, & hinc effervescendo Thermas producere valent.

Pro illustratione hujus curiosa est Epistola, quam Medicus D. *EDMUNDUS MEARA ad D. Bruyam de aquis Batoviensibus* in Anglia scripsit, & reperitur in Histor. singular. naturali Angliæ & Scotiæ, Anglicè prius conscriptis à Domino *CHILDRAY*, sed à Domino *BRYOTT* in Gallicum sermonem translatis. Verba Epistolæ sunt hæc: *Cùm nudius tertius non procul ab urbe obequitaret, casu offendit cretam quandam nivei coloris sparsim è terra, in exignis colliculis emergente, ad instar terræ à talpis egestæ: hujus portionem bonam attulit, mihiquè ostendit. Friabilis est, sponte fere in scobem levissimam abit, saporem exhibet manifestè acidum sine adstrictionè, sed paulatim mordicat, ac inflammatoriam strangulationem in faucibus parit, ut non dubitem, illam multo chalcantho vel vitriolo abundare, nec esse omninò sale experta. Infrigidam effusa confertim ebullitionem vehementem excitavit, non secus ac si Calx viva esset, & pedetentim aqua tam insignem calorem concepit, ut ovis citò coquendis par esset: Cum hæc creta in Thermarum vicinia reperiatur, verisimile existimo, aquam Thermarum hoc igne calescere.* Locus, ubi hoc fossile fuit repertum, terra est spongiæ instar porosa, ut facilè appareat, illud florem esse, seu apocrysin mineralium fermentantium unam, ceu fermentativis spiritibus sursum eluctantem.

De *sulphure* dubium est: *annon hoc* etiam *Thermas ingrediatur*? Certè plura ejus in omnibus Thermis sunt vestigia: ut taceam enim odorem sulphureum ex mutua actione salium in Marcasitis plus minus sulphureis emergentem, deprehenditur sulphur in Thermis partim crudum seu corporaliter, partim, idque frequentius, volatile seu spiritualiter de Gas sulphureo ac sulphure volatili thermas imprægnante: videatur *BECCHERUS Phys. subterran. pag.* 701. sub quo merentur conferri ea, quæ habet *WILLIAM SIMSON in Cimol. Physica*, hoc est, *Disc. Philosoph. de Ferment. p* 10. *&* 11. sententia ejus ex Anglico in Latinam translata ita se habet: *Eruditus tamen Brovvne in suis itineribus nobis refert has observationes: sulphur quod est in magna abundantia in pluribus thermis, continuò efflat, nec in iis reperitur, si aquam thermarum evaporaveris. Propterea putabam magis rationale, extra aquas quam intra aquas inspicere: Nam pluribus in locis qui erant super thermas, & qui recipiebant vapores thermarum, vidi sulphur adhærere; & pro satisfacienda curiositate canalem, per quem thermalis aqua continuò fluebat, aperiri curavi Budæ in Hungaria, & meis manibus ex superiori canalis parte extraxi substantiam, vix à floribus sulphuris distinguibilem, qua plures capsulas replere potui.* Idem *AUTOR* refert, quod aliquando ambulans in inferioribus Thermis Budæ, & inclinans redinio, (an die Lehne:) observarit, quod ejusdem globuli argentei in colorem flavum, tanquam aureum, fuerint mutati, utut aliquo usque ab aqua distaret: Unde fecit experimentum, suspendit monetam argenteam ad pedis altitudinem supra thermas, & reperiebat illam coloratam intra minuti temporis spatium.

Varietas Thermarum pro ingredientium Marcasitarum ac junctorum varietate multiplex est, quatenus simul præter acidum & Marcasitæ sulphureo-lixivialem substantiam, & de sulphure corporali vel nitro vel alumine participant. Interdum & Martiales esse solent, sic enim Carolinæ Thermæ, præter principium salinum minerale, & de vena Martis, & calce viva undique nato topho seu calce ferruginosa participat, teste *LANGIO de Therm. Carolinis c.* 3. *Teplicenses Thermæ* sale, alumine & nitro turgent, hinc *SIMSON in Cimol. Phys.* rectè differentiam Thermarum primario procedere asserit de differentia & magna varietate sulphurum- ac corporum mineralium, per quæ transeunt, aut cum quibus sunt imprægnatæ, unà cum aliis mineralibus particulis, quas vel in loco fermentationis, vel in aliis locis, per quæ transeunt, arripiunt. Hinc est, quod quædam harum thermarum possunt procura morborum bibi internè, quædam verò non. Istæ, quæ potu hauriri possunt, in genere talia erunt, quorum sulphura aut à sulphure communi, aut antimonii, aut de Marcasitis vel pyrite his cognatis participant; sed aliæ thermæ, quæ non possunt commodè internè usurpari, sunt, quæ imprægnatæ sunt sulphure aut minera bituminosa, arsenico vel ad minimum ex talibus Marcasitis originem ducunt, quæ de hujusmodi sulphuribus participant.

Usus Thermarum in genere ex eorum sulphure volatili, & hinc ex textura & sapore earum styptico, est judicandus, in specie vero ex ingredientibus, iis que subinde variis, determinandus venit. Conveniunt ergò Thermæ in genere in affectibus præsertim nervorum, horum nempe atonia seu resolutione fibrarum partium nervosarum, item in doloribus earum quibusvis, tam fixis quam vagis, hinc in specie in paralysi & stupore partium, metu apoplexiæ. &c. egregiè conferunt? item in doloribus brachiorum, crurum, & capitis chronicis & periodicis morbisque convulsivis partium externarum, subinde sunt admodum utiles, sane colicas convulsiones, & inde artuum paræses, quàm contracturas, mirificè Thermæ lenire solent.

Pene-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0857-4 DFG

Penetrat nempe illarum sulphur, unà cum subtilioribus mineralium salibus, ac resolvunt quasvis partium sordes nervoso generi inimicas, easque per sudorem evocant, ac simul sapore quasi styptico firmant, ac densant resolutas partes nerveas, corrigunt simul acidum partium nervosarum, & per sudorem feliciter eliminant. Porrò in doloribus nephriticis egregiæ sunt, anasarcam hydropem optimè curant, tumores partium flatulentos, & inde factas inflammationes quasvis auspicato tolliunt. Sterilibus mulieribus, istis præsertim, quarum uterus nerveus atonia laborat, & hinc variis sordibus scatet, hunc ad concipiendum feliciter disponunt; permaneant in Thermis usque ad regionem lumbarem, ut purgetur uterus. In fluore mulierum albo egregios Thermarum novi effectus.

De *arthritide*, *Podagra*, *malo Ischiadico*, &c. res dubia est, *an* & hic *conferant?* *TIMÆUS* refert *in Epistolis pag.* 812, se non vidisse Podagricum, cui Thermæ conduxerint, quin potius rigidos & contractos reddiderint. Distinctione videtur res expediri, nempe Podagricis confirmatis, & in quibus acidum podagricum fortius locis articulariibus infixum est, adeoque qui jam ad nodos nonnihil dispositi sunt, his arbitror Thermas vi styptica & adstructoria, simulque foridi succi potenter resolutiva nocere, & eosdem ad præfatas contractoras disponi. Isti contra, qui nondum adeò confirmati sunt, his thermæ propter vim resolvendi discutiendi, ac partes nerveas roborandi, multum conferre existimo, saltim roboratis articulis à paroxysmo, minus frequenter recidivam pati solent.

In lue Venerea quæritur; *quid*, propriè *conferant?* equidem lues Venerea usu earum non curatur, redeunt, prout ingressi sunt ægri. Sed ubi methodo consueta curata jam est lues Venerea, vel ex toto, vel maxima ex parte pro partibus externis prælertim nervosis, isto morbo admodum debilitatis, speciatim si Mercurio curata fuerit ægritudo, roborandis ac in debitium vigorem restituendis, adeoque morbosis reliquis penitus eradicandis, multum conferunt. Externos affectus cutaneos, ulcera inveterata & pessimi moris, serpigines, scabies contumaces & ferinas, lepram ipsam, nisi nimis sit excessiva, impetigines & lentigines, tumores pedum œdematosos, & similia alia cutanea vitia propter sulphur curare solent feliciter Thermæ, quomodocunque usurpatæ, resolvendo succos, & abstergendo ulcera.

Nocent autem è contra *Thermæ* tabidis, atrophia correptis, ad hecticam dispositis; in his enim sudores colliquativos ferè excitant, unde qui raræ nimis texturæ sunt, caute adhibeant earum usum; item qui salsioribus & acrioribus humoribus nimis abundant cautius iisdem utuntur. Interdum cum impetu superius & inferius purgant, quod periculosum: Imò; quibus viscera imbecilliora, ad hydropem disponunt, quoniam utplurimum certum sabulum aut substantiam saxeam, aliasque partes terrestres, secum vehunt, quæ transfluxu thermarum tandem coguntur in tophaceam materiam, quæ copiosè reperitur in alveis per quas fluunt Thermæ: harum particulæ affiguntur visceribus & lateribus in stomacho, & pertinaces inferunt dolores, omnium optimè obesis succulentis, phlegmaticis item affectibus a causa frigida, vel humore viscido natis, apprime conveniunt.

Utendi Thermas *modus* est duplex, vel externus solum, vel externus & internus simul. Experientia hic optima est Magistra: Cùm enim à priori nequeamus semper præcise scire, quæ Thermarum ingredientia sint? quâ proportione mista? & quæ textura inde emergat? an temperantia medicamentosa? an verò aeria venenosa? ob id experientiæ totum negotium meritò committitur.

Potandarum Thermarum parfere ac acidularum est ratio; bibantur mane, quam calide fieri potest, cum motu corporis debito, idque gradatim ascendendo, observando ut simul largiter ac copiose evacuent. Usus externus vel in earum in sessu vel balneatione, vel lutorum thermalium applicatione, consistit. Balneandi modus est, ut bis quotidie, mane à solis ortu, & vesperi bihorio præter propter ante cœnam, intrent. Balnea non sint nimis fervida, ob facilem alias spirituum exsolutionem, & subitam nimis humorum seu partium solidarum alterationem; sed potiùs moderata, adeoque expectatur, dum vel intepuerint, vel frigidæ admistione moderatæ sint. Usurpantur utilius verno & autumnali tempore, minus ardente Sirio. Insident balneis quidam diutius, quidam brevius, pro circumstantiarum tam ægri quam balnei ratione. Luta thermalia interdum meliori cum fructu, quam ipsæ thermæ, admoventur, calida humectantur, & aliquandiu in loco affecto reliquuntur, idque quotidiè repetitur pro dolorum lenitione, ulcerum sanatione, &c.

Pro legitimo thermarum utendi modo sequentes *cautelæ* probe observandæ:

I. *Præmissa* debent esse *Universalia*, nempe primas vias abstergentia, humores evacuantia, & hinc volatilia incidentia, & blande diaphoretica, quo liberrimus omnium contentorum fieri queat circulus. Alias ex inepto Thermarum usu aut pessime febricantes, aut scabie male fœdati redeunt ægri.

II. Thermæ optime succedunt acidulis, ut rectificato primò corpore interno, externe prosperius adhibeantur. Neglectis enim acidulis, quidam magis læsi, quam sani exeunt, utut non semper necessario; nempe in chronicis quibusdam affectibus, item iis, quibus continuato acidularum potu ventriculus & intestina aliqualem atoniam acceperunt; item qui renes exinde laziores habent; item qui articulorum & artuum dolores, aut imbecillitates gravativas, sentiunt; item qui ad stuporem vel membrorum spasmum inclinant.

III. Sub Balnei usurpatione alvus, quæ alias facile adstringitur, soluta esse debet: Hinc vel pilulæ blandiores abstergentes una aliave hora ante prandium, aut potius cœnam, assumptæ, vel clysmata injecta, conveniunt.

IV. Vivamus secundum naturam in Thermis, quoad diætam, id est, contenti paucis, & concoctu facilibus, vires sublevemus & recreemus, non oneremus.

V. Balnea ingressuri; jejuno sint stomacho.

VI. Thermas ingressuri diaphoreticis ac sudoriferis simul se muniant, & naturæ motum sic promoveant: v g. antimonium diaphoreticum cum Rob sambuci, item cornu cervi sine igne, Bezoardicum minerale, &c. adhiberi possunt. In scabiosis & lue Venerea affectis decocta lignorum sunt convenientissima.

VII. Ab egressu è Thermis æger sudorem in lecto ulterius suaviter, & quantum vires valent, cient, ut ita universa corporis peripheria ab omni humorum saburra conservetur tuta, aut saltem

frigida

frigido se non exponat æger, sed vel in lecto vel hypocausto calido se conservet.

VIII. Ab egressu è balneo non statim frigidis potionibus se ingurgitent ægri, ne viscera hinc labefactentur, aut humores subitò nimis alterentur.

Cùm autem Thermarum calor successivè exhalet, necesse est, ut in loco natali hauriantur. Quæritur ergo: *An & artificiales Thermæ dentur ex nitro & sulphure?* Respondetur: Sulphur quidem hoc præstare: verùm nitrum non valet, quia habet in se sal illud jam concentratum. Ut igitur imitemur naturam, mineram nitrosam sumemus, quod optimè præstat calx viva propter ebullitionem; non verò nitrum ipsum quod hic nil valet: & sic non inconcinne ex calce viva & sulphure cum aqua communi decoctis parantur; tunc enim successivè dissolvitur sulphur. Modus est sequens:

℞. ♆æ s.q.

misce cum sulphure vivo, vel loco ejus cum sulphure communi: Mistis his affundatur aqua, servetur in vase clauso, & dum effervescunt, illis insideat æger: vid. *ZWELFFERUS Mantissâ spagyr. pag. 401.* & *GREISELIUS de Cura lactis in Aribrit. Artic. 8. pag. 150.*

Aliàs pro Thermis naturalibus in alium locum transportandis, quidam

℞. *Terram prope Thermas*, & ebullire faciunt in *aqua*: Isti decocto æger insidet.

Hic modus interdùm proficuus iisdem, qui laborant cruribus.

Plura qui vult *de Thermis* videatur *Tractatus D. LANGII de Thermis Carolinis*, qui est elegans & valde accuratus.

Hæ fuerunt Aquæ ex terra profluentes: Sequuntur nunc *Aquæ aëreæ*, quales sunt: *Aqua pluvialis, nivealis*, atque *Ros*.

AQUA PLUVIALIS.

Aqua pluvialis, & *nivea*, & *Ros*, conveniunt omnes in eo, quod sint Meteora, quæ ex effluviis terræ ac corporum quorumvis, vehiculo aqueo unitis, deorsum versus denuo ferantur, sed singulares earum vires, quas ab aqua communi distinctas habent, imprimis considerandæ sunt. Ante omnia putredini ac corruptioni minimè obnoxiæ sunt hæ aquæ, præsertim aqua pluvialis, Martia, ac Ros Majalis, quin potius præ aqua communi vim specialem fœcundandi omnia vegetabilia obtinent, imprimis Ros. Ergò probabile est, certum principium balsamicum continçri in aquis pluvialibus. Aquæ autem pluviales pro varietate temporum anni multum variant; Optimæ enim sunt, quæ tempore vernali, Mense Martis, Aprili atque Majo cadunt. Hi enim tres Menses vocantur Menses balsamici; quo tempore quæ pluviales largiter impræguatæ sunt copiosis virtutibus siderum & seminalibus plantarum aliarumq; rerum terrestrium. Præterea quoq; acuatæ sunt copioso sale volatili exhalante & prodeunte ex rebus terrestribus, & imprimis ex vegetabilibus, propter vim progerminativam: ratione hujus salis & virtutis seminalis fit, ut aquæ pluviales non putrescant, modò adserventur in loco frigido; bene verò possunt adigi ad fermentationem propter principia activa & fermentativa: propterea quando fermentatur & destillatur aqua talismodi, dat menstruum elegans pro extrahendis virtutibus vegetabilium.

Habet aqua pluvialis virtutem saponariam & abstersivam, unde in morbis externis & cutaneis à nonnullis solet adhiberi & commendari.

Pluviales hæ aquæ subinde ad præcipitandas solutiones adhibentur: de quo conf. *KUNCKELIUS Obs. Chymic. P. 2. pag. 123.* & ex hoc concilianda venit manifesta illa *HOFFMANNI* contradictio, quam habet in *Clave pag. 140. & pag. 218.*, dum nempe aqua pluvialis, quæ nitrosa est, solutum argentum ex aqua forti non præcipitat; e contrà putealis & fluvialis, sal magis urinosum ac minus nitrosum continens, prompte illud præcipitat. Illustrat hoc imprimis *KUNCKELIUS Experimento*, ubi duplicem aquæ nivalis observat differentiam: dum nempe nix, quæ mitiori tempestate cadit, adeoque statim liquescit, lunam aqua forti solutum non præcipitat; quæ verò frigidiori tempore cadit, & non liquescit, promptè solutionem illam præcipitando lacteam reddit: unde *frigus hybernum ex alcali oriri* idem suspicatur: videantur ejus *Obs. P. 2. pag. 122.* Nam ut ut *HOFFMANNUS loco allegato pag. 141.* audacter pronunciet, in hyeme ac flante borea sal aëris acidum esse, æstate verò alcalisatum; tamen nullum fide dignum experimentum pro hoc asserto profert. Quomodocunque enim agat, uniformiter nitrosum elicies, nisi heterogeneæ particulæ subinde admixtæ sint.

Sunt qui ex hac aqua pluviali vernali, in specie Martia, volunt præparare *Menstruum universale*, pro universis metallis solvendis & extrahendis, inter quos imprimis est *BURRHUS*, sublimis notitiæ Philosophus, qui non solùm menstruum universale, sed etiam lapidem Philosophicum, voluit præparare, ex eo, quod sit impræguata influxu astrali, & fœta spiritu mundi universali. Cæterùm successus non respondit, sed accepit loco menstrui universalis Menstruum falsum, quò tamen solvere potuit aurum; non tamen tale, quale genuini Philosophi volunt, in quo nempe aurum tanquam glacies in aqua tepida sine strepitu liquescat & dissolvatur. Alii loco menstrui universalis volunt præparare medicinam universalem ex aqua pluviali, inter quos est D. *DIENHEIM*, qui scripsit Tractatum de aqua pluviali, uti videri de tali medicina potest in *ROSENCREUZERI Astron. Inferiorum pag. 405.*

Modum ex pluvia parandi sal videbitis apud *RHUMELIUM in Antid. Chym. pag. 145.* cujus Θis volatilis pluviæ non inelegantem facit mentionem *PAULI in Dissert. de Febr. malign. pag. 55.*

Ad aquam pluvialem pertinet

AQUA TONITRUALIS.

Aqua Tonitrualis magni æstimatur, virtute sidderum largiter, uti & sulphure & nitro non nihil, impræguata. Nam *tonitru nil aliud est, quam sonitus pulveris pyrii naturalis*, seu *sulphuris & nitri volatilium, in nubibus per motum in censorum.* Aqua hæc tonitrualis vix ad solidum frigus redit, sed semper aliquid teporis aut empyreumatis habet. Non autem putandum, tegmen illud flavescens seu pulverem flavum, subinde cum tonitrali aqua, pluviali etiam, deciduum, esse sulphur quoddam genuinum; nam revera nihil est, quam pulvisculus iste flavus, qualem muscus terrestris clavatus, item pini, ac similes arbores resiniferæ in julis & strobulis copiose excludunt; de quo videbitis M. A. N. C. *Ann. 6. pag. 122.* item *BECMANNUM Disp. de Prodig. sanguv. c. 1. §. 6.*

In usu Medico habet virtutes nullas noxias, & externo usu dicunt, quod in capite producat pediculos.

Si recipiatur aqua tonitrualis copiosa, *inspissetur* ad consistentiam mellis, atque tunc destilletur, prodit spiritus, sal volatile oleosum, & tandem in capite mortuo sal quoddam fixum remanet. Sub destil-

latione spiritus variæ habentur figuræ in receptaculo.

Sequitur:

AQUA NIVEA.

Nix seu aqua nivis in recessu habet sal singulare, beneficio cujus à quibusdam ℞a Coralliorum singularis paratur. Vulgò nivem nitro abundare asserunt, contrarium tamen defendunt multi Medici, imprimis eruditus *BORRICHIVS*, quod videbitis in *BARTHOLINO C. 3. Epist. 97. pag.* 424. ubi potius oleum seu sulphur fœcundans in nive observat: Conferatur *de Ortu & Progr. Chym. pag.* 4. & *BARTHOLINVS Tr. de Nivis usu Medico.* Unde nix, quæ diutius terræ inhæret, propter sal urinosum & adjunctum oleum tantoperè agros fœcundat, sicuti à *FABRO* vocatur *Alimentum terræ hybernum*, quo conserventur subterranea, in specie vegetabilia; adeoque hyemen, copiosam suggerentem nivem, sequitur fœcundissimus annus. Unde etiam aqua nivea sudorifera ab *AVTORE* dicitur; sicut destillata nivis aqua, ad ℥j. assumpta, vi laxativa ac diuretica pollet; & *SMETIVS in Misc.* commendat usum aquæ nivis in febribus ardentibus, apparente concoctione.

℞. *Nix:* Coquatur tamdiu, donec sæpius repetita affusione materia alba instar picis infundum secedat, ex qua destillatur *Oleum* pingue.

Quod valet de nive, valet verè etiam de *glacie*, in qua est sal, quod imprimis cum frigore solet coagulare aquam. *DVX MANTVANVS* superioribus annis dicitur habuisse pulverem quendam secretum, quo pulvere aquas subitò, etiam in media æstate, in glaciem commutare potuit.

Sequitur

ROS.

Ros mirabile ens est, de quo in genere notum, quod reliquis omnibus subtilior sit & penetrantior. Rationem hujus subministrat Autor noster, quoniam constet ex liquore volatili salino aeri penetrante. Mense imprimis Majo, aut Junii principio, collectus fertilissimus asseritur, cujus *Anatomiam* optimè suggerit *LVDOVICI Pharm. pag.* 118. dum ex rore ac pluviis ordinaria destillandi ratione, ab *AVTORE* nostro etiam insinuata, partem spirituosam elicuit; ex digestis verò, aut indoliolis quasi putrefactis, spiritum striatum sulphureo odore acquisivit: residuum magma tempore vernali sponte fermentare cœpit, & ejus substantia sulphurea lunam pertinaci aurea ℞a imprægnat: de quo conf. M. A. N. C. *Ann. 3. pag.* 452. ac tandem sal cubicum sub amaricans penetrans, adeoque de natura sali communis nonnihil nitrosi, suggessit, quod *RHVMELIVS in Antidotar. Chym pag.* 145. contra Epilepsiam ceu singulare commendat. In Rore sanè sal volatile nitrosum latere asserit *MAZETTA* & *DIGBY Tr. de Vegetat. Plantar.*; Unde etiam mirabilis ejus omnia vegetabilia fœcundandi vis; sicut stercora in agros projecta operantur ratione nitri, ex inde producti; cujus intuitu vires habet agros fœcundandi. Curiosam Roris observationem subministrant *Acta Societ. Reg. Vol. 1. pag.* 26. dum in Rore, non nisi in vase ligneo putrescibili, fungum natum, culices genitos, millepedes copiosos pronatos, muscas productas, & tandem sal volatile nitrosum ex Rore paratum, observarunt.

In Rore ergo hoc, ejusque sale volatili nitroso, menstruum latet admodum conveniens pro corrigendis vegetabilibus & extrahendis eorum essentiis. Hinc est, quod in melle lateat singulare menstruum, sc. quod ex floribus & Rore est extractum; quinimò etiam pro auro solvendo singulare menstruum in Rore esse docet *BORELLVS C.* 1, *Observ.* 6. hinc & ex Rore, exque Manna, *menstruum* singulare, *Cœleste* dictum, vel *Manna Mercurius* appellatum, pro radicali auri solutione, ejusq; in Essentiam potabilem reductione, parare nituntur: ex isto nempe, qui lunâ crescente tempore sereno ante solis ortum, verno tempore, adeoque balsamicis mensibus per linteum, imprimis super triticum, collectus est, qui præ aliis præferitur ad usum Medicum: Linteum illo imprægnatum exprimitur in alembicum, & denuò expanditur.

Ros Majalis solet solvere alvum, ratione salis volatilis nitrosi stimulantis; hinc est *commune rusticorum purgans*; venenatorum etiam animalium vim hebetat. Præter vires, quas habet in genere Ros Majalis, etiam destillatus dat *spiritum*, qui tamen potius est phlegma salinum, quod est egregium menstruum pro extrahendis Essentiis vegetabilium, & præferturnon nunquam spiritui vini, cujus caliditas & inflammabile sulphur multis est suspectum; cum spiritus Roris majalis ratione salis nitrosi egregiè penetret & extrahat; unde etiam vires herbarum solet secum aufferre. Nam qui in plantis ophthalmicis, euphragia & fœniculo, reperitur & colligitur, egregius habetur ophthalmicus: Rosæ collectæ, dum imprægnatæ sunt Rore Majali, habent elegantiorem vim purgantem, quàm siccæ, propter sal stimulans Roris majalis.

Processus, quem habet *AVTOR* de Rore, multum habet in recessu. Certè multa secreta possunt exinde parari.

Ex hactenus dictis patet equidem, *sal* volatile plus minus nitrosum hæc meteora obtinere, sed *universale* hoc esse, seu *spiritum mundi* appellatum, *radicale Auri* aliorumque corporum *solvens*, non statim sequitur; utut suas vires in Vegetabilia & animalia eidem non denegemus. Conf. de his judicium *MORHOFII in Epist. de Transmutat. Metallorum pag.* 38. & 40. unde etiam Medicinam suam Universalem ex Rore paravit *DIENHEIM*, non secus ac *BECCHERVS sal* suum *Cœleste* ex Rore & pluvia pro gravissimis curandis morbis parat: Conf. *Phys. subterran. L. 1. pag.* 182. & 186. Ipse *HELMONTIVS* per ignem Philosophus, se in Rore salem saccharinum, magnorum morborum remedium, observasse dicit. Nempe ex dictis aquis, in specie ex Rore Majali, vel *Menstruum universale*, vel ipsum etiam Philosophorum lapidem parare multi voluerunt, quia imprægnatæ sint Mercurio seu sale universali: suo sulphure tincto hæc exaltata & fixata, & auro fermentata, omne negotium absolvere dicunt.

Ratio hujus hypotheseos est, quod in aëre reperiri ajunt *sal naturæ universalis*, seu *Mundi genuinum spiritum*, *Aviculam Hermetis*, *Mercurium* Universalem, *verum* scilicet *naturæ solvens*, simulque *Agens catholicum*, beneficio cujus crescant & vegetentur vegetabilia, vivant per respirationem animalia, & multiplicentur mineralia, esse Universale Agens, qui actuet omnia rerum semina. Hoc invisibile per se & à priori, nullo corpore speciali vestitum, insensibiliter saltem cum meteoris istis aqueis descendit, & sal terræ centrale constituit. Quod si corpore visibili se vestiat, hoc imprimis nitrum est, quod plurimum dē ☉e, nempe visibili ex aëre hoc universali participat: Nam sine aëre nunquam nitrum producitur aut regeneratur: Conferatur *LANGELOTTI Præfat. super Experimenta Tilemanni.* In aëre enim est occultum vitæ

vitæ nutrimentum: Sal igitur hoc per se non descendit, sed in vehiculo. Vehiculum autem, quo se vestit, dicitur Nitrum. Nitrum hoc reverà scatet sale isto aëreo, modò legitimè ab acido elementari possit separari. Nunquam ex animalium excrementis generabitur nitrum, nisi quasi ex aëre fermentum suscipiat: Sic si terra nitri ex hausta aëri exponatur, itèrum generatur perfectum nitrum: sic si & caput mortuum vitrioli exponatur aëri, in novum vitriolum regeneratur; non tamen perfectum vitriolum, sed magis nitrosum. In aere sal Universale est agens & dissolvens, generaliter ex astris, specialissimè ex sale: videatur *TACCHENIUS in Hipp. Chymico.* Pro capiendo sale hoc aereo totus Philosophorum labor est occupatus. Magnetes seu claves primarii sunt nitrum fixum vel Ros Majalis concentratus, vel nix concentrata. Tempore vernali si destillentur terræ pingues argillosæ, sub destillatione varia repræsentant schemata fluminum, herbarum, plantarum, animalium, &c. quæ schemata oriuntur ex sale aereo: videatur *BORRICHIUS in Dissertatione de Progressu Chymiæ*, & *BARTHOLINUS C. 2. Epist. 42. pag. 531.* Medium, quo sal aereum parare volunt, est nitrum: videatur *BORELLUS Cent. 1. Obs. 6.* Conf. etiam *TACKIUS in Chrysog. anim. atque miner. pag. 56.*

De hoc sale Universali intelligendum esse monent *Tabulam Hermetis Smaragdinam*, quatenus hoc sit illud superius, quod à sole & luna, tempore præsertim verno, ad inferiora natura demissum, ibidem in particularibus corporibus constituat inferius intermedium aerem præsertim impræguat, unde ventos illuc in utero gestare, Solem patrem, Lunam matrem esse, dicta Tabula asserit. Uno nomine: Spiritum hujusmodi universalem ex astris, præsertim Sole & Luna, ad nos radiare, qui ceu influus undique in rerum seminibus exceptus insitum constituat, quibus fatiscentibus hic ipse denuo in antiquum redeat Chaos.

CAP. IV.

DE

LAPIDIBUS IN GENERE.

Lapides adhuc hodié generantur, à principio nempe suo seminali, materiam debitè transmutante. In genere sunt vel pretiosi, qui vocantur *Gemmæ*, vel minus pretiosi. Triplex imprimis eorum est differentia à *BECCHERO in Phys. subterran. pag.* 136 insinuata, dum nempe

1. Alii fluunt in igne; adeoque fusiles, & tandem vitrescibiles sunt.
2. Alii non fluunt; sed saltem in calcem vivam forti igne rediguntur.
3. Alii denique in igne nec fluunt, nec in calcem rediguntur, sed in igne etiam fortissimo incolumes persistunt, ut amianthus, Osteocolla, Talcum.

Horum rursus alii candescentes persistunt, frigefacti verò rumpuntur, & pereunt; alii verò candescunt & frigescunt, quoties lubet, nunquam alterabiles: id quod in rubino, granato, adamante, &c. evenit.

Differentias has, si ad instrumenta naturæ mechanica applicemus, non improbabili hypothesi texturam lapidum materialem, & inde dependentes proprietates varias, explicare poterimus, dicendo: In lapidibus materialiter dominari substantiam terreo-alcalinam, cum acido sulphureo debito saturatam; hac tamen differentia, quod quidam abundent alcali, nec plus acidi sulphuris coagulantis obtineant, quàm ad debitam ejusmodi saturationem sufficit, & tales sunt lapides primæ differentiæ, in igne fusiles & vitrescibiles: Alii copiosiùs de sulphureo principio participant, adeòque non sunt fusiles, sed in igne calcinantur in calcem vivam, quatenùs acidum sulphuris post pingvedinis in igne absumptionem, ceu fixum remanens, in terræ solutione actuatum seu in motum concitatum, cum alcali coit & effervescit; & hæc est secunda lapidum Classis: Alii denique, in quibus acidum seminale seu specificum cum puriore & defæcatiore sulphure, cum alcali debita proportione & exacta symmetria, & mutuo invicem firmo coagulo coaluerunt, tertiam differentiam, & quidem concretum anomalon, constituant, v.g. Amianthus, Osteocolla, Talcum. Hi neque fluunt in igne, neque in calcem vivam vertuntur, sed si probè candefacti extinguantur in aqua, tandem fatiscunt, & pulverisari possunt. Occultum habent acidum, quod tamen non sufficit tali corpori fundendo: forsan tamen & in horum quibusdam, alcali vestigia deprehendere possumus, iis scilicet, qui ignescentes in igne, sed postmodum frigefacti aut igne extincti, fatiscunt; videtur enim hoc fieri, quasi insinuatione aquearum particularum alcali ab acido quodammodo secedat, indeque concreti compages dissolvatur.

Rem ita se habere illustrat Mechanica Chymiæ, præsertim in arte vitraria, experimenta, qualia videbitis in *TACCHENII Hipp. Chymico*, aliisque *Autoribus*, qui *de Arte Vitraria* scripserunt. Nempe arena, silex, crystallus, aliique lapides, in quibus est copiosum sulphur, non possunt calcinari: verùm si misceantur cum ana alcali, e.g. Salis tartari, ut principium alcalinum præponderet sulphureo, & forti igne calcinentur, facilè liquescunt, & promptè in alembicum splendidum abeunt, ex quo ipso postmodum additione particularum metallicarum gemmæ artificiales parari solent; naturalibus ut ovum ovo similes, interdum præstantiores, solâ duritie exceptâ: conferatur *DYGBY in Medic. Experiment. Vol. 2. pag. 458. & 489.* Nempe acidum illud fixum, quod suo corpori alcali terreo saturatum, tanquam principium seminale seu forma constituit lapidem, ita ut ex utriusque arcto & convenienti coalitu fiat corpus fixum in igne constans, hoc ipsum alcali addito se insinuat, illius quantum potest, simul informat; & cum eodem lapidem artificialem, nempe vitrum, sed ob mutatum particularum situm, perspicuum, & ob alcali copiam in igne ductibilem, & ob acidum dilatatum, minus concentrans alcalinum terreum facilius fragilem, ob acidum sulphuris fixum fortiter coagulans, in igne fixum constituit: Hinc si plus alcali additum fuerit, nimis enervato acido facile vitrum in loco humido fatiscit per deliquium in *liquorem silicum* dictum, cum quo solito, sed vano conatu tanta mirabilia præstare nititur *GLAUBERUS P. 2. pag. 121*; ex quo per aquam fortem silicum pulvis ex alcali denuò præcipitari poterit: Conf. *HELMONTIUS Tractatus Terra §. 16.*

Est nempe *Vitrum crystallus artificialis* ex alcali suo acido saturato constans, saltem mollius est crystallo, quia acidum illud, quod antea paucius alcali informabat, adeoque potentiùs illud concentrabat, hinceque duritiem tribuerat, additi alcali occasione copiosioris, minus potens factum, minus firmiter hoc coagulat: & his quidem modis perspicuum fieri videntur lapides, qui opaci sunt ex alcali impuriore, cui scilicet plus particularum terrearum adhæret, & simul in coaguli consortium rapiuntur, generantur:

Utut moles eorum etiam multum ad majorem opacitatis apparentiam conferat, nonsecus ac vitrum crassius ex perspicuo opacum magis videtur: siquidem arena, ex qua plures opaci lapides constare videntur, communis alba vel leviter flavescens, utut corpuscula opaca videantur, per microscopium tamen lustrata perspicuum ferè exhibent corpus, frusta nempe glaciei aut crystalli, aut purioris alumminis representare videntur.

Fundamentum ergò lapidum perspicuorum, adeoque *gemmarum* omnium, nil aliud videtur, quam crystallus; *Fundamentum* verò *lapidum opacorum* propriè sic dictorum (ad differentiam lapidum semimetallicorum, seu potiùs ad mineras metallorum reducibilium, quales sunt Magnes, lapis Lazuli) videtur lapis candidus, adeòque & in radice perspicuus, quia albus color ex perspicuiconfusione oritur.

Multiplices Ræ *gemmarum*, & *Colores opacorum lapidum*, ex metallico principio oriuntur: nempe vel ex particulis metallicis in cryptis subterraneis solutis, materiæ lapidum, ex quo coagulantur, permistis; vel ex effluviis & exhalationibus metallorum, dum sunt in fieri, hinc inde dispersis, & ejusmodi liquori seu materiæ lapidum permistis, & sic fiunt gemmæ, quales sunt Topasius, Agathus, &c. utut quædam gemmæ crescant etiam in ipsis mineris: Sic Rubinus in mineris solaribus reperitur, ibiq; succo solari unctus rubicundum refert colorem.

Optimè ergò *VELSCHIUS Hecatost.* 1. *Obs.* 38. *pag.* 51. Gemmas omnes ex crystallo, & fluore metallico tingente, generari asserit: videatur *PARACELSUS Tract. de transmut. Rerum*, & *Tr. de sulphure.* Id quod præter argumenta & experimenta illius loci confirmat: Nam

1. Amethystus & Smaragdus Bohemicus, qui ex corpore crystallino & superinducta substantia tingente, dum in minera considerantur, constare observantur ex corpore, nempe metallico, partim tincto, partim adhuc crystallino: Conf. *MERRETTUS in Notis ad Artem vitrariam Neeri pag.* 380. In *arena flava* dicitur principium solare latere: Sic gemmæ rutilantes, ut *Rubini*, &c. obtinent suam Ram ex principio auri, quoniam plerumq; reperiuntur iis in locis, ubi sulphur solare adest: *Sapphirus* habet Ram & colorem ex luna, quod solet in se fovere, colorem cœruleum: *Topasius, Chrysolithus, Hyacinthus*, & *Granatus*, sub rubicundum colorem instar croci obtinent ex minera à principio Martis, qui habet colorem flavescentem & rubescentem; *Adamanthi* participant de Jove: *Chrysolithus*, uti *Smaragdus*, ex Marte & Jove habet colorem: *Lapis Armenus* & *Lazuli* de Venere participant; Internus enim Veneris color cœruleus est: & sic porrò judicandum de omnibus lapidibus & gemmis, quæ habent suas colores ex principio metallico.

2. Quod ex gemmis quibusdam colores separabiles sint. Nam Saphiro v. g. cœruleo alias, facilè omnis color demi potest; nempe mediante calcinatione sæpius repetita, aut cementatione cum pumice, & aliis; ita ut planè decolor & perspicuus pro crystallo habeatur, de novo poliendus, & nitidissimè præparandus: Dicuntur *Sapphyri albi* Weiße-Sapphyre: Granati Orientales fortiori in igne liquescunt, & instar vitri coagulantur, simulq; colorem perdunt; Bohemici verò duriores servant eum, nisi fornacis vitrariæ calor intensior eum absumat; ut innuit *MERRETTUS citato loco pag.* 393. Smaragdo etiam mediante igne fortiori virorem exui posse, peritus talium rerum Gemmarius mihi retulit; sed subesse periculum fracturæ, cum granati & Sapphyri sine ruptione flammam tolerent. Hoc idem testatur experimentum *BECCHERI* cum Jaspide. *Phys. subterran. Lib.* 1. *pag.* 171. cum quibus conferatur *MORHOFF Epist. de Transmut. pag.* 69.

3. Ars, quæ naturam non nisi imitari potest, idem ostendit in gemmarum artificialium præparatione, dum vitro Crystallino per metalla addita pulveris forma Ram inducit: Conf. *DIGBY loco citato pag.* 418. & 489. item *GLAUBERUS pag.* 243. & *KESLERUS Cent.* 5. *Proc.* 79. *pag.* 64. ubi monstrat modum præparandi Gemmas artificiales, & ubi occasione præparationis gemmarum artificialis postmodum colligit colorem ex principio metallico Gemmarum naturalium: utut in Gemmarum artificialium præparatione magnus lusus substantiæ metallicæ tingentis observetur: vel quod manifestius negotium declarat, dum crystallus naturalis per subjecta mineralia sulphurea in igne, mediantibus expulsis effluviis, eleganter & diversimodè tingitur: Conf. *NEERI c.* 75. *pag.* 137. & *MERRETTUS loco allegato pag.* 379. Sic ex minio & crystallo Gemmæ artificiales fieri possunt. Potest etiam R crystallorum institui beneficiò olei ♃is dicti epar sulphuris, quod fit beneficio olei lini.

Quoad opacos verò & ignobiliores lapides, idem assertum probari potest:

(1.) Ex lapide Lazuli & Armeno, quorum Cyaneus color non, nisi ex Venerea, est proiapia; cujus ratione & laxativâ ac emeticâ vi nonnihil instructi sunt.

(2) Silices non raro de metallo ipso aliquid continent; ut nihil dicam de silicibus solaribus, de quibus videndus, utut non semper approbandus, *GLAUBERUS.* Certè lunam ex silicibus cum aqua forti non absq; lucro quendam elicuisse, refert *Commentator in* Erckers Probier-Buche *pag.* 76. aliàs de silicibus solaribus, item Martialibus, videatur *HOFFMANNUS in Clav. pag.* 186.

(3) De Talco notum est commune Chymicorum assertum; rubrum de auro aliquid continere, quod penitus non vanum esse, sed interdum in quibusdam Talci speciebus aurum reperiri; vid. *BOYLE Tentam. pag.* 73. item *BECCHERUS L.* 1. *Phys. subterran. pag.* 14. Ut

(4) Nihil jam dicam de magnete & hæmatite, qui ad minerarum Martiarum naturam propiùs accedunt: Saltem rubedo ista hæmatitis ex Marte est, cum facile Martialia quævis rubedinem, item flavedinem, exhibeant. Compacta autem utut sint corpora lapides, ex fluido tamen originem ducunt, cum iisdem in fluore potiùs constitutis, quam jam coagulatis, Ras permisceri, probabile videatur. Confirmantur etiam

1. Quod reperiantur crystalli plurimæ herbis virentibus, palis, gramine, pilis ligneis frustulis, naturaliter intus refertæ: vid. *Musæum Septalianum* e. g. in quo ipse vidi crystallum, in cujus medio in clusa aquæ guttula, eaq; fluida erat; quæ omnia à fluida crystalli materia includi ante sui coagulationem ostendunt; quod non in crystallis solùm, sed aliis quoque lapidibus, fieri probat *BOYLE in Historia Fluid. & Firmit. pag.* 148.

2. Quin etiam genesis crystallorum horum ostendit, quæ sæpiùs ex durissimo saxo & marmore quasi transsudando genita, observantur; quale elegans, specimen *in prædicto Musæo* observatur.

3. Cu-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0862-1 DFG

3. Curiosum est experimentum, quo ex aqua simplici sola, absque ignis adjumento, saltem pulveris cujusdam injectione, gemmæ artificiales factæ referunt, quod refert *GEORGIUS DANIEL MORHOFF Epist. de Scypho vitreo pag. 5.* item *Epist. de Transmut. pag. 21.* Huc pertinent etiam crystalli, vulgo Quarz seu Drüsen dictæ, quæ in omnibus ferè fodiuis reperiuntur, & sunt aquæ suæ speciei salina coagulata: uno nomine sunt *Crystalli.* In eo verò differunt, Crystalli à Quarz isto, quod in crystallis materia magis sit pura; in his verò, nimirum Quarz/ magis impura.

Manu nos ducunt hæc ipsa ad illam Hypothesin Chymicorum, quæ ex sola aqua omnes lapides genitos affirmat. Ista aqua si clara est, dat lapides perspicuos seu gemmas; si non est adeò clara, nec defœcata, sed perturbata, & terreis particulis sordibusque quibusdam immista, corpus opacum generat; unde etiam lapides hi non sunt adeò perspicui, sunt consistentiæ crassioris, & etiam sunt magis ponderosi. Hoc confirmat Crystallus, quæ in nulla re differtà glacie, nisi & duritie. Quemadmodum enim se habet aqua ad glaciem, sic glacies ad crystallum; Unde Adamas & Crystallus non differunt inter se, nisi claritate & duritie. Arena alba revera est crystallus, ut per microscopium videre est. Et quidem hypothesin hanc, quod gemmæ & lapides ex principio aquoso certò coagulentur, primus docuit *HELMONTIUS in Tract. Mistionis Figmentum*, ubi monstrat, quod omnes lapides, vitra & gemmæ, artificialiter possit reduci in aquam simplicem elementarem, quod & prolixiùs *peculiari scripto* confirmare aggressus est *CHIRTAGIUS Tract. de lapidibus.* Nec abludunt illæ observationes aquarum immediatè lapidescentium, tàm quæ ipsæ in lapides immediatè abeunt, quàm quæ alia injecta petrificant, seu sui in porulos eorum insinuatione, & ibidem in lapidem coagulatione, seu simplici in crustatione; sicut visi sunt Crystalli, in quorum medio guttulæ aqueæ fuerunt nondum condensatæ. Ex iis, quæ immediatè in lapides abeunt, eminet ista, quæ in spelunca Baumanniana, in der Baumanns-Höle/ ex montibus destillat per rimas & fissuras petræ, & deindè in lapidem tophaceum, Thopstem dictum, abit, qui concrescit in magnas statuas, talisque est consistentiæ, quasi sit fabrefactus ex silice, & quæ sunt alia experimenta confirmantia, quod lapides fiant ex aqua: Confer. *CONRADUS Conradi in Medulla Destillat. L. 1. Tr. 10. VELSCHIUS Hecatost. 1. pag. 86. BOYLE hist. Firm. & fluid. pag. 157. dei HAMEL de affect. Corpor. pag. 176.*

Interim tamen ex aqua immediatè coalescere lapides, minus probabile est, quin potius mediatè ex eadem, à principio lapidum seminali variè immutata, & in aliam texturam redacta, generari eosdem nil repugnare videtur; cùm non pura pellucida sit ista aqua, quæ in lapidem abire observatur, sed naturali crassior, ponderosior, interdum lactescens. Talis ergò aqua particularis, partim jam ad lapidescentiam dispositis particulis imprægnata, partim adhuc disponenda, abire in lapides posse, verosimile existimo, præsertim si aeris adjumentum accedat: conferatur *MORHOFF Epist. de Transmut. pag. 17.* unde etiam famosa ista per Alcahest reductio lapidum in aquam non immediatè, sed mediante saliformi corpore, in quod lapides abeant, peragitur.

Quoad *usum* in genere, Præparationes lapidum harum varias suggerit Autor: Et quidem

1. Certum est, quod lapides, tam propriè sic dicti, ut gemmæ, quam in genere, qui sunt ex regno Minerali, non verò, qui ex animali, pro di usurpentur, aut etiam sub forma pulverum, interno usu parum aut nihil efficiant, sive cruDurities enim eorum resistit, quo minus à menstruis corporis nostri operantibus possint dissolvi, sed sub forma pulveris, quâ fuerunt assumpti, denuò excernuntur per alvum; quod tàm de lapidibus, quàm gemmis, verum est. Præterea, dum pulverisantur, & præparantur, fit istud imprimis lævigatione super porphyritem, vel etiam trituratione in mortario lapideo. Cæterùm in his pulverisandi modis simul propter duritiem lapidum vel gemmarum abraditur aliquid de porphyrite vel de mortario, tàm in trituratione, quàm etiam in lævigatione, adeò ut non sint sinceri & puri pulveres gemmarũ vel lapidum, sed permisti cum particulis heterogeneis.

2. *Calcinantur* lapides, ut referetur earum compages, quo melius possint tractari in artificio Chymico. *Calcinatio* autem est duplex, vel *sicca*, vel *humida*: *Sicca est*, quando cum igne actuali, vel solo, vel, quod sæpiùs fit, additis quibusdam siccioribus, in calcem rediguntur: *Humida*, si beneficio liquorum, qui vocantur menstrua, dissolvuntur in pulveres calcifo mes.

Calcinatio sicca vel solo igne, vel adjecto corpore salino, fit eum in finem, ut particulæ ignea aut corpora salina, ut nitrum aut sulphur, se insinuent in compagem lapidis, sicque aperiatur per calcinationem, quo postmodum eò melius, per menstrua possint solvi; tàm exactè enim clausi sunt pori lapidum, ut menstrua etiam acutissima vix possint eadem penetrare sine præcedente Calcinatione. Calcinatos ita lapides ut plurimum extinguunt in vino & aceto, dum adhuc sunt igniti, ut melius penetrent liquores salini.

Humida Calcinatio fit per menstrua solutiva varia, pro varietate lapidum solvendorum: nunc est spiritus aluminis, nunc spiritus nitri, nunc vitrioli Philosophicus, nunc spiritus salis rectificatus, &c. Imprimis pro solutione lapidum menstruum optimum est spiritus salis compositus, qui paratur è sale communi, præcipuè marino, & nitro. Molles lapides, quales sunt perlæ & Corallia (quæ tamen malè inter lapides referuntur) possunt solvi cum succo citri, berberum, & limonum, &c.

Quacunque autem ratione calcinentur lapides, mutationem subeunt, ratione cujus à naturali textura deficiunt, simulque virtute nativâ. Ex menstruo enim iis semper aliquid adhæret, & nunquam perfectè separari possunt salia, sive laventur, sive præcipitentur.

Quando calcinati & soluti sunt lapides, tunc aut præcipitantur in *Magisteria*, vel beneficio spirituum acidorum, vel beneficio salium alcalium; aut postmodum ulterius exaltantur, quatenus quidam volunt ex iis elicere *Ram*, imprimis ex gemmis, beneficio menstrui appropriati, abstracto menstruo corrosivo.

Quod *salia lapidum* horum attinet, ut sal corallio rum, &c. impropriè talia sunt, cum nil aliud sint, quàm concretum novum adhærens corpori lapideo, ex spiritu acido menstrui & corpore corroso.

Alii volunt dicto modo præpa atos lapides aut gemmas ulterius volatilisare beneficio digestionis cum spiritu vini in fimo equino vel balneo vaporoso, vel etiam alio modo: Verùm Volatilisatio hæc & Extractio illorum insulsus labor est. Equidem spiritus vini certò aliquid secum rapit, sed de menstruo, non de corpore.

Cæterùm ex *AUTORE* notum est, fieri *Syrupum Coralliorum & lapidum*, dum soluti cum

saccharo rediguntur in consistentiam Syrupi. Descriptiones satis claras habet *AVTOR*, sicuti etiam modum calcinationis & solutionis, per menstrua, ut non opus habeam multa ulterius differendi.

Quæ de lapidibus in genere dicta sunt, etiam valent de gemmis in specie. Quoad usum earum, tam internum, quàm externum, ante omnia duo consideranda sunt:

1. Ipsum corpus gemmæ crystallinum.
2. Super inducta huic ℞ sulphuris metallica.

℞ hæc in corpore adhuc clauso nullius esse potest pro interno usu efficaciæ, nisi ab illius carceribus solvatur; unde duo principalia emergunt gemmarum Præparata, nempe earum Pulverisatio & Præparatio, & hinc ℞æ Extractio.

Pulverisatio & Præparatio illarum partim in mortario lapideo, partim super porphyritidem, nil pro usu medico adjumenti affert quin potius crystallus, quantum præstare potest, loco omnium gemmarum sufficiet. Duriora enim cùm sint corpora gemmæ, quàm ipsa crystallus ipsumve vitrum, aut arena, patet facilè, quod minus adhuc, quam vitrum pulverisatum, operari queant, cùm indomabiles sint à fermento stomachi instar vitrorum. *Adeo insulsa sunt fragmenta quinque lapidum pretiosorum*, aut *species, de gemmis*; adeo *ut affirmare ausim, tantum, si non plus, vitrum minutim pulverisatum* quam *ipsas* gemmas, operari posse, unde nulla gemmarum interno usu erit efficacia; & *solummodo in solamen pharmacopolarum præscribuntur*, quicquid in contrarium nitatur *BORRIGIVS de Herm. Sap. pag. 322.* & 328 Quod si in mortario æneo ista fiat Trituratio seu Præparatio, ramenta mortarii admista non leviter adulterabunt gemmarum pulverem, adeo ut obiter *ZACUTUS LUSITANUS* præparationes gemmarum pistillo mortarioque aureis vel argenteis perfici debere asserat.

Tincturarum Extractiones ex gemmis quod attinet, multi sunt operosi in extrahendis his ℞is gemmarum. Quæritur autem de his: *An vera substantiæ gemmarum tingentis extractio detur, & quæ non sit simplex corporis illarum integri dissolutio?* Denique si dantur: *An non potius sint solutiones metallicæ, à quibus nempe tinguntur gemmæ, adeò, ut consequenter virtus earum ultra potentiam solutionum metallicarum extolli queat?* Nempe duplici operationi innititur ℞arum ex gemmis Extractio: vel est corporis totius Solutio, vel ex hoc soluto Extractio ℞æ.

Equidem 1. Compactissimum gemmarum, idque exactè homogeneum, observatur corpus, adeò, ut quælibet metalla fixitate & in igne constantia superent. Nam & aurum longè Adamas superat, hinc difficillimè earundem existunt solutiones, nec nisi mediante ignitione, & in menstruis corrosivis extinctione, aut cum subjectis solventibus, v. g. Sulphure aut nitro, simultanea calcinatione solvi possunt: nec facile adhuc trituræ gemmarum, quantum quidem facit *BORRICHIVS de Herm. Lapid.* tribuere velim.

2. Solutis postmodum particulis totius concreti sibi invicem homogeneis tam pertinaciter salia menstruorum corrosiva adhærent, ut vix separabilia novum cum illis concretum constituant; unde & novæ vires ex utrisque emergant: Nempe hæc ita sibi relicta evaporata dant salia gemmarum non propria: Ergò ex concreto gemmarum quasi salso tinnissimæ compagis, nullum salinum corpus, per se in aqua solubile, haberi potest; adeoque & eadem salia impropria per deliquium in liquorem resoluta, malè oleum gemmarum dicuntur; sicut si solutio illa cum alcali aut alio medio simili præcipitetur, cadit Magisterium gemmarum, nudus nempe harum pulvis, ejusdem, si non deterioris, cum gemmis pulverisatis seu præparatis, conditionis.

Tincturæ in gemmis, etiam coloratissimis, summa est paucitas, quia substantiæ metallicæ tingentis incredibilis est extensibilitas: unde & perspicuæ sunt gemmæ, cum opace necessariò essent, si copiosior ℞a plenarie illas impregnaret, & in artificialium gemmarum præparationibus aliquot grana tingentis ponderosi metallici corporis, plures uncias vitri levioris infieit: Conf. *NEER de Arte Vitrar. cap. 77. pag. 144. cap. 78. pag. 147 cap. 82. pag. 50.* item *GLAUBERUS P. 2. pag. 243.* Quantum ergo requireretur Granatorum pro ℞a rubra Smaragdorum pro ℞ viridi eliciendis? Hinc

4. Quævis hactenus notæ ℞æ gemmarum, quæ ab agyrtis hinc inde circumferuntur, non sunt veræ ℞æ harum gemmarum; usu enim interno non aliter operantur, quàm virtute menstrui: Sed aut nudæ solutiones totius gemmei corporis, aut nudæ colorationes menstruorum, & meræ impostu ræ fuerunt: cujus exemplum v. g. sit ℞. Smaragdi vulgarissima ab *AVTORE* nostro descripta, quæ est nil aliud quàm solutio tincta composita ex spiritu vini, spiritu urinæ & ramentis ferreo-æneis mortarii, in quo fit pulverisatio, ne tantillum quidem de Smaragdo eadem participante: Sic sulphur granatorum argentum in aurum tingens quidam ita parare volunt:

℞. ☿ Mens. j.
♈ Mens. ß.
⊖is comm. ℥ij.

Destillentur △e forti: In liquore destillato solvantur

⊖ ♈ci ℥ij.

Menstruum hoc affundatur Granatis pulverisatis, ut extrahatur ♃, decantetur, & menstruum novum affundatur, &c. Extractiones conjunctæ, abstracto liquore corrodente, ab ℥iv. Granatorum ℥j ♃is in fundo reliquunt, quod verum ♃ ☉are est.

Chymicus quidam Torgaviensis Granatos cum ☿ extraxit, Menstruum solvens abstraxit, & reliquum cum ☽ conjunxit (das fürige hat er in die ☽m getragen/) quò major ♃is granatorum portio fuit, eò major auri quantitas rediit. Sed nil minus est, quàm sulphuris Granatorum extractio, rudis nempe particularum superficialium solutio: Lunæ in Aurum transmutationem hoc medio factam tamdiu falsam credo, donec veritatem ipse inspexero: præprimis, cum experimento *BOYLE* ♃ Granatorum non ☉are, sed Martiale sit.

Idem Judicium valet de gemmarum præparationibus mediante sale ammoniaco per sublimationem factis, quod sal ammoniacum, teste *BASILIO VALENTINO* sit appropriatum pro volatilisatione sulphuris metallici, & eo ipsa, quod ℞ gemmarum proveniat à ℞ ♃is metallici beneficio ejus extrahere illarum ℞am contendunt. Nempe

℞. e. g. Rubinum, Smaragdum, &c.

misceat cum *sale ammoniaco*, & probè sublimant per alembicum: prodeunt flores tincti colore additi lapidis.

Cæterum hoc est ridiculum: nam licet calcinentur gemmæ, sal tamen ammoniacum non potest aliquid extrahere: quantum enim gemmarum ab acido

do salis communis, adjumento ignis, solvi potest, tantum sal ammoniacum secum rapit, adeoque ad superficiales solutiones totius in suas minutas particulas, non verò genuinas extractiones hoc, utut magni æstimetur, pertinet. Nec spiritus affusus aliquid extrahit, nisi in quantum phlegmatica ejus substantia solvendo particulas salis ammoniaci simul harum medio particulas gemmarum imbiberit.

Multi promittunt extrahere Ras gemmarum cum spiritu urinæ subtili, sed hi ipsi hallucinantur, quoniam spiritus urinæ se colorat pro varietate salium, quibus affunditur; Unde pro varietate menstruorum, quibus solvuntur gemmæ, varios mentiuntur colores, & Ras gemmarum.

Plura qui cupit de præparandis gemmarum Ris, Extractis Magisteriis, &c. videat *FABRVM in Myrothec. spagyr. Lib.* 5. ubi operosus est in Ris & Essentiis gemmarum: item *CONRADUS KUNRATH in Medulla destillatoria Tr. de gemmis*, ut etiam *BOETIVM Tr. de Gemmis & lapidibus*, & qui sunt alii Autores, qui de hac materia multa satis crudè & crassè, scripserunt. Præterea cautus esse debet chymiater, ne a Pseudo-Chymicis decipiatur, & saltim solutio pro Ra gemmarum obtrudatur.

Non equidem tanquam impossibiles Rarum extractiones ex gemmis negare volo: multa sanè adhuc in natura latent abscondita, suo tempore manifestanda; eo ipso enim, quo ignis vi color Saphyro & Smaragdo potest exui, hoc ipso possibilitas separationis Ræ ex corpore gemmeo elucescit; genuinas tamen istas & præparatione difficillimas, & quantitate paucas, & usu non adeo singulares existimo.

5. Hinc & positò extrahi posse tingentes particulas gemmarum, ex superioribus clarum tamen est, metallicæ eas esse prosapiæ. Quidni ergò potiùs ipsis ex metallis hæ ipsæ eliciantur; ubi nempe concentratæ, quàm tanto labore eruentur ex gemmis, in quibus dispersæ, dum v. g. Granatus & Rubinus ex auro colores suos participare dicuntur, Saphirus ex luna, nempe Veneri sociata, Smaragdus ex Venere, Chrysolithus, Topasius & Hyacinthus ex croco Martis. Conferatur *KESLERVS REDIVIVUS loco allegato.*

Superest ergò consideremus, quid *externo usu* valeant gemmæ instar *Amuletorum*, nempe appensæ vel applicatæ. Sanè plures singulares annotatæ hoc in puncto leguntur historiæ, quas omnes vel casui, vel imaginationi ac superstitioni attribuere haud facilè possumus. *Rubinus* gestatus si opacus redditur, mortis index est, quod ex *BACKIO* refert *HOFFMANNUS in Clave pag.* 155. *Sapphirus* anthraci pestilentiali circumductus virus omne magnetice elicit: Confer. *HARTMANNVS in Praxi Chym.* ubi *de peste*; item *MARCVS MARCI Phil. Veter. Restit. de Magnetismo Sapphiri*: *Smaragdus* annulo exiliens, illi cui appropinquat, mortem communicat. Confer. *TIMÆVS in Cas. pag.* 79. *Jaspis viridis*, hinc inde *maculis rubicundis interspersus*, hæmorrhagiam narium in manu detentus cohibet: *Turcois* secum gestatus casuum graviorum pericula avertit: videatur *BOOT de gemmis*, item *SCHMUCKIVS in Curat. Magico Magnet. pag.* 17. ut nihil dicam de nephritico aut hæmatite lapidibus. Imò quam plurimæ gemmæ, si in corpore impuro minimeque sano gestantur, mutant colorem, & fiunt pallidæ, vel alium obscurum nanciscuntur colorem: quod non tantùm verum est de Coralliis, sed de quam plurimis gemmis. Hujus experientiæ quædam prostant exempla in Conrado Kunrath Med. destillatoria: quod videtur fieri ex exhalatione quadam maligna, obducente gemmas, vel ex certo consensu spiritus insiti cum sulphure metallico gemmarum, ita ut his in statu naturali constitutis, in eodem se invicem conservent; simulac verò patiuntur spiritus insiti eclipsin, simul spiritus metallicus deperdat suum nitorem, & fiat obscurus ac turbidus, teste *BOOTIO de gemmis pag.* 188. Sane effluvia nostra, quin multum valeant subtilitate sua se insinuando, & hinc alterando plus minus gemmas, nullum dubium, utres hæc pluribus adhuc experimentis illustranda veniat: Conf. *HELMONTIVS Tract. Potest. Medicam. pag* 62.

Vera ergò videtur ejus sententia, quod gemmæ interiùs assumptæ, parum aut nihil præstent, sed saltim extrinsecus in annulis gestatæ per diffusionem radiosam sulphuris metallici, à quo Ram & colorem habent, operentur, & excitent spiritus insitos & influos. Unde quæ dicturus sum de gemmarum virtutibus, ex relatione aliorum afferam potiùs, quàm quod fidem iis adhibeam.

CAP. V.
DE GEMMIS.
I. ADAMAS.

DE *Adamante*, dubium est; an interno usu dysenteriam inducat? Confer. *SENNERTVS in Paralipom. pag* 130. Multi affirmant: quibus tamen contrariatur *WORMIVS in Musæo*, qui dicit: quod pulverisatus assumptus dysenteriam curet potiùs, quàm quod inducat. Pro conciliatione dico; si non sit exactissimè pulverisatus, ita ut adhuc eminentias quasdam acutas obtineat, & pungat intestina, possit inferre dysenteriam; si verò lævigatur & pulverisatur minutissimè, nil mali inferat, & dysenteriam potius curet: quoniam absorbet acidum. *SPIGELIVS Lib.* 3. *de semitertiana cap.* 13. dicit: quod *in Austria Vir quidam maximè Illustris, naturâ & temperamento prorsus Melancholicus, & capite admodum calidus, ac ad maniam propensus, longo tempore sine insomniis turbulentis perpetuis somnum capere non potuerit; Solo autem Adamante plano & lato, duorum vxgranorum pondere auro incluso, sinistroque brachio supra cubitum, quo loco fonticuli inuruntur, alligato in forma armilla, ita, ut Adamas tangeret semper nudam carnem, ab hisce molestiis plurimum liberatus fuerit.* Ratione cujus etiam Dæmonem fugare dicitur, uti videre est in *WORMII Musæo.* Docimasiam fidelitatis uxoris volunt quidam habere ex Adamante, dicuntque, si Adamas capiti mulieris dormientis ac insciæ imponatur, si fidelis sit, illam in somno in amplexus viri ruere, quod videre est in *STOECKERI Praxi Aurea*: & utut à quamplurimis pro vero habeatur, nihil minus multi sunt, qui pro fabuloso agnoscunt.

II. AMETHYSTUS.

Amethystus gestatus ebrietatem arcere dicitur; item malas cogitationes prohibere, & etiam felix ingenium, vigilantiam & industriam inferre creditur.

III. CHRYSOLITHOS.

Chrysolithum impregnatum esse sulphure solari multi putant, unde internè solent dare, ut instar auri sit fomentum facultatis vitalis; sicut & à fascinationibus tueri dicitur. Sed falso: potiùs Chrysolithi color

color est partim à croco seu sulphure Martiali, partim Joviali.

Usus ejus est contra Melancholiam & affectus melancholicos, internè est externè applicatus: sicut etiam *CARDANVS* refert, chrysolithi 15. grana auxilio esse præsenti Melancholicis, sequè octo dierum spatio desperatum Melancholicum ejus pulvere libe rasse.

IV. GRANATUS.

Granatus refertur ad Carbunculos. ℞ hujus auro, tribuitur, sed falso: Potiùs participat de sulphure Martiali, uti patet ex experimento *BOYLE de Gemmis Sect.* 1. quod adeò firmiter adhæret, ut vix ac ne vix quidem possit ab iis separari: unde frustrà laborant ij, qui ℞m Granati parare volunt beneficio sublimationis cum sale ammoniaco. Quæstio aliàs est: *An Bohemici seu Occidentales Granati sint præstantiores? An* verò *Indici seu Orientales?* Respondetur: Bohemicos esse præstantiores Indicis seu Orientalibus, propterea, quoniam Orientales Granati vi fortis ignis liquescunt, & instar vitri coagulantur; Bohemici è contrà ignem fortissimum sustinent, à quo neque colorem, neque pondus mutant, sed solidi ex ipsis flammis emerguntur.

Propter sulphur Martiale ejusdem Granatorum effectus est cum Coralliis in cordis palpitatione affectibus Melancholicis, lipothymiis, hypochondriacis, & scorbuticis, terrore, &c. quod ipsum etiam tam interno, quam externo usu præstare solent, vel appensæ, aut quacunque ratione admotæ. *Magisterium* nil valet.

℞ *Granatorum* pro viribus roborandis multum commendatur, & fit duplici modo: vel mediante, sale ammoniaco, sublimatione, & cum spiritu vini extractione: vel calcinant Granatos, solvunt in spiritu nitri, spiritum abstrahunt, calcem relictam edulcorant, postea reverberant, & sic recipit pulvis colorem antiquum, quem cum spiritu vini extrahere volunt in ℞am. Sed ℞æ hæ sunt Sophisticæ, de quibus capite antecedente jam dixi, utut valdè commendetur in cura dysenteriæ, cujus rei fides sit penes Autores.

V. HYACINTHUS.

Hyacinthus & Rubinas, qui etiam vocati fuêre carbunculi, Gemmæ dicuntur congeneres; Invicem enim de sulphure solare participare putantur? hinc pectori admoventur in morbis malignis, lipothymia, palpitatione cordis & abigendis venenis: Unde prostat in officinis Electuarium, quod vocant confectio de Hyacintho, multi usus contra febres malignas, cordisque affectus. Verùm color Hyacinthi non est à ♃a ☉ari, sed Martiali.

Pulvis hujus gemmæ, vel etiam exinde paratum *Magisterium*, quod describit *AUTOR*, commendatur etiam in quibuscunque convulsionibus, & spasmo, sed nihil valent.

Affecto corde hæc gemma gestata colorem mutare dicitur: Videatur *GESNERUS Lib.* 1. *Epistol. pag.* 4.

VI. JASPIS.

Jaspis in hæmorrhagiis quibuscunque sistendis, in manu detenta, ut incalescat, vel argento inclusa & naribus adducta, certum est remedium: pro quo usu eligenda est ista Jaspis, quæ hinc inde sangvineis maculis viridibus intermistis est colorata; non verò multis albis aut obscuris est respersa; videatur *TENZELIUS in suo de re Medica Tractatu* & *HILDANVS Q.* 3. *Obs.* 3. Et quidem gestanda est in ea manu, ex cujus latere nasi sangvis effluit. Hoc enim modo aliquando fuit sublata desperata hæmorrhagia, quæ a tribus celeberrimis Medicis non potuit curari: videatur *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 16. & *BOOT de Gemmis Lib.* 2. *cap.* 102. Præter virtutem contra hæmorrhagiam narium, uti etiam contra abortum: fœmori alligata, fœtum pellere creditur.

VII. LAPIS NEPHRITICUS.

Lapis Nephriticus ex nova Hispania adfertur, ex cæruleo ad viridescentem colorem inclinat, & & in superficie semper pingvis & oleosus apparet: ratione virescentis coloris ad Smaragdos refert *BECCHERVS in Phys. subterran. Lib.* 1. *pag.* 547: Species est Jaspidis exoticæ, unde rarum est, quod etiam observatus fuerit lapis nephriticus albus, de quo vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observat.* 30. *pag.* 46. Ita dicitur ab effectu, quod nempe Amuleti loco de collo suspensus, aut coxendici appensus, aut etiam armillæ aliaque ex hoc confecta, nephriticos dolores demulcere, & calculi excretionem promovere, observatus fuerit; quod etiam non est de nihilo: nam non tantum arenam calculosam pellit, ac à calculo præservat, sed etiam eundem curat; & quidem argento inclusus, majoris efficaciæ esse putatur. Has vires existimo obtinere nephriticæ, vi spasmorum ac motuum convulsivorum sedativâ, quibus etiam ureteribus ac locis membranosis finitimis remittentibus, &c. dolores nephritici abeunt, & calculi sponte promoveri solent. Unde etiam, præter vim calculum promovendi, mirificè in doloribus coli, suppressione urinæ, dolore capitis vehementiori, & affectibus catarrhalibus, laudari solet. Hoc ipsum docet, quo jure interno usu tanquam diureticum & lithontripticum usurpetur, unde & D. *MICHAELIS* aliique *liquorem nephriticum*, item *Magisterium nephriticum*, solvendo in spiritu salis composito, ex hoc lapide præparare satagunt. Modos præparandi videbitis in *HOFFMANNI Clave pag.* 154. Nempe utut vi amuleticâ spasmos sedando aliquid adjumenti adferat, tamen interno usu non statim eundem effectum non præstabit, multo minus si salium sub præparatione additione, textura ejus plus minus invertatur, & alteretur. Confer. *WORMIUS in Musæo*, & in specie integer *Tractatus de hac lapide editus à CASPARO BARTHOLINO.*

VII. RUBINUS.

Uti supra dixi, Rubinum vulgò inter Carbunculos referri; ideò quod horum ℞a ex auro præsupponatur; quod quidem verum est de Rubino, non v. de reliquis dictis Carbunculis, Granato & Hyacintho, uti suprà dixi. Sulphur ☉are in Rubino confirmatur præter alia ex eò, quod hic frequenter in locis, ubi aurum adest, inveniatur, teste *MERRETTO de arte Vitrar. pag.* 419. sicut & Rubinorum generationem eleganter describit *AUTOR* noster. Hinc & crystallus calcinando præparata, per aurum in aqua Regia solutum, & in pulverem redactum, in Carbunculum quasi mutatur: videatur *NEER de arte vitrar. cap.* 129. De *Rubinis albis* vid. *VELSCHIUS Hecatost.* 1. *pag.* 68.

In febribus, aliisque malignis & venenatis morbis, lipothymia, palpitatione cordis, &c. efficax remedium putatur Rubinas; unde ceu principale ingrediens est in *Electuario de gemmis*, quod à multis magni fit in morbis malignis venenatis pestilentialibus, &c.

Sic-

Externo usu vi amuleticâ commendatur, arcet Melancholicas imaginationes, & insomnia turbulenta, si instar armillæ appendatur collo. De mutatione coloris videatur *AVTOR*, & illud quidem latius diductum in *BOETIO. Lib. 4. cap. 14. pag. 146.*

FABER in Myrothec. spagyr. commendat Q. E. *Rubini*, quam tamen non puto esse magni ponderis.

IX. SAPPHIRUS.

Sapphirus ordinarie est cærulea; dantur tamen etiam albæ naturales; de quibus videatur *VELSCHIUS Hecatost. 1. pag. 67.* Color ejus cœruleus dependet ex sulphure Veneris, utpote quod sulphur est à primo ente lunæ, cum mutaretur in metallum, & à principio aquoso conglutinatum. Nam omnes gemmæ conveniunt in radice, differunt in sulphure.

Famosissimus ejus usus est in carbunculis pestilentialibus, quasi magnetice curandis, in circulum nempe aliquoties circumdatus. Nam brevi post circulus livescit & nigrescit, & postmodum carbo integer à parte sana separatus excidit. De hoc Sapphiri Magnetismo videantur *MARCUS MARCI in Philos. Veter. Restitut.* Ophthalmicus etiam habetur Sapphirus; Unde ejus usus quibusdam multus solet esse in Ophthalmiis, & nimia oculorum lippitudine, si circulus ducatur circa oculum; unde remedium egregium est in variolis & morbillis, ad præservandos ab his oculos, si nempe circulus crebriùs circa palpebras & oculorum bulbos ducatur cum Sapphiro. Commendatur etiam ad roborandum & restituendum visum. Si pulvisculum aliquod in oculum incidat, dicit Autor noster, quod conveniat, si in orbiculum redigatur pisi magnitudine, ac per polita oculis imponatur. Cæterum tutius applicantur perlæ hoc modo.

Sal & liquorem Sapphiri, de quibus videatur *AVTOR*, commendat *CLAVDIVS DEODATVS* in cordis affectibus omnibus, in quibus mira faciat.

Præparatur quoque *Magisterium ex Sapphiro*: post duplicem nempe calcinationem factam solvitur Sapphirus in spiritu nitri cum aceto destillato, & soluta præcipitatur cum oleo tartari. Prima solutio fit viridis, subsequentes simul albæ. Ratio diversitatis consistit in sulphure lunæ, quo imprægnatus est sapphirus, quod in prima solutione sese exhibet in colore viridi; in reliquis solutionibus non amplius est præsens, unde in albicante sese exhibet. Sycophantæ & Agyrtæ habent *oleum purpureum* seu *viride* elegans, quod dicunt esse *oleum Sapphiri* verum: sed est impostura, estquè nihil aliud, quàm oleum ex terebinthina & chamomilla destillatum. *Oleum* hoc habet *AVTOR* in Regno Vegetabili, ubi *de chamomilla.*

X. SMARAGDUS.

Smaragdus est gemma viridi colore, mollioris consistentiæ, & facilioris solutionis, quam reliquæ gemmæ. Virorejus est ex Marte, ut suprà dictum, Mars enim duplicem dat colorem: per se rubrum; & si attingatur acido, viridem. Observantur tamen etiam Smaragdi albæ, *teste VELSCHIO loco citato.*

Solo intuitu visum & oculos recreare dicitur, & quidem, quò viridior, eò utilior ad quoscunque affectus censetur. Amuleti instar appendi solent infantibus contra pavores nocturnos, terrores subitaneos, morbosque convulsivos & epilepticos. Sed propterea non statim etiam interno usu pro iisdem affectibus conferre præsumendum est, utut Smaragdus præparata à quibusdam pro talibus scopis, item pro hæmorragiis ex acrimonia sangvinis, pro alvi fluxibus, præsertim dysentericis, adhibeatur; sive dysenteria sit simplex, sive quæ sub sequitur interdum philtrum: videatur de hoc *Zacutus Lusitanus Lib. 1. Medic. Princ. pag. 22.* item *in Deodati Panth. Hygiast. pag. 124.* Et quidem virtutes has in cura epilepsiæ & dysenteriæ habet ratione sulphuris Martis, quod in sistenda epilepsia & dysenteria potens est in ephialte specificum est, tàm in infantibus quàm adultis, nec non in pulsu intercepto, viribusque reficiendis. In specie in terrore nocturno infantum, sæpius epilepsiæ prodromo, usitatissimus fuit *MICHAELIS* non sine successu. Verùm in dysenteriis Smaragdo præferantur corallia, in pavore nocturno anisum, &c. In quibusdam locis usitatus est *Syrupus de Smaragdo*, qui fit: si solvatur Smaragdus in spiritu nitri, abstrahitur postmodum menstruum, & cum aqua rosarum & saccharo fit *Syrupus*, qui laudatur ad dysenteriam.

ZACUTVS LUSITANVS habet *Theriacam Smaragdinam*, quæ fuit ejusdem secretum in epilepsia, conjuncta cum febribus malignis.

Tinctura Smaragdi, quam *AVTOR* cum spiritu urinæ parare docet, est Martialis. Paratur hoc modo:

Smaragdus pulverisatur in mortario ferreo tum super infunditur *spiritus urinæ.*

Quando igitur in Mortario ferreo pulverisatur Smaragdus, propter duritiem aliquid pulveris ex mortario ferreo secum abducit per frequentem tusionem, qui pulvis Martialis mistus cum pulvere Smaragdi, aliàs per se de Martiali sulphure participantis, per spiritum urinæ facilius extrahitur in colorem cæruleum & viridem, & est tantum solutio superficialis particularum Martis & Smaragdi, non verò ℞. Hoc patet exinde, si scilicet silices eodem modo pulverisentur, & extrahantur cum spiritu urinæ, eandem dant ℞am, quam dat Smaragdus ita pulverisatus: Nam spiritus urinæ super Marte fusus inducit similem colorem viridem. Est ergò ingens impostura hæc præparatio, quæ tamen ℞a ratione Martis contra fluores dysentericos non inepte commendatur.

Notetur: ex minera Smaragdina fieri posse Phosphorum Smaragdinum.

XI. TURCOIS.

Turcois Orientalis verus si gestetur, præservat ab omni periculoso casu ab alto; quod si verò casus hominis immineat periculosus, contingit, ut ipse lapis frangatur & rumpatur, quasi ruinam patiatur: id quod non tantum propriâ experientiâ confirmat *BOOT de gemmis*, sed etiam *SCHMVCK in Curis Magico-Magnet pag. 17.* ubi simul affirmat, quod Turcois in manu gestatus, quoties ipse *SCHMVCK* p. n. aut malè affectus fuerit, toties aliquot maculas Turcois iste contraxerit. Unde Turcis in usu est, Turcoide ornare pedes equorum, item soleas equinas, ne periculosè cadant, sed sint à casu sic magis præmuniti.

CAP. VI.
DE
CORALLIIS.

DE *Corallis* notum, quod sint fructus marini, seu quod adferantur ad nos ex mari. Copiosus est eorum proventus in mari Tyrrheno seu mediterraneo, prope Hetruriam, seu in illa parte, ubi alluit Italiam: maxima est illorum copia in mari rubro, in cujus fundo integræ quasi sylvæ Coralliorum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0867-0 DFG

reperiuntur: vid. *BOYLE*. Et quidem notum est, quod Corallia crescant sub mari instar arbusculorum ex pusillo principio, imò in ramulos & arbores sæpè abeant.

Concretum sunt petrosum seu lapideum, adeoq; reverà ad mineralia pertinent, prout nempe ceu genitum consideratur. Quoad sui verò generationem, *res dubia est: utrum magis ad vegetabilem* vel *mineralem naturam inclinent*, cum triplex, quoad hanc controversiam, sit Physicorum hypothesis?

1. Dum quidam asserunt, corallium ex succo lapidescente sui generis successivè generari, & per extrapositionem augmentari.
2. Alii existimant, esse reverà fruticem seu plantulam sui generis, quæ facta vegetatione successivè, partim spontaneo naturæ motu, partim aquæ marinæ salsæ adjumento, in lapidem induretur.
3. Sunt, qui existimant, corallium esse vegetabile, successive à penetrante humido petroso sui generis induratum, & ita petrificatum.

Mediam qui sustinent sententiam, *Lithodendron* seu *Arborem lapideam* corallia appellare solent, adeoque mediam inter vegetabilia & mineralia naturam ipsis tribuunt: uti hoc facit *SALA Lib. 1. Aphor. 4.* Interim controversiam hanc non facio meam, cum longior observatio & experientia rem decidat. Præ cæteris videatur *KIRCHERUS in Mundo subterran. Tom. 2. de Corallis*, ubi omnia sufficienter diducit, *TENZELIUS in Exerc. Chymiatr.* ubi *de Re Coralliorum*, *BACO in suis Inquisit. & Observ. Naturalibus pag. 1. seqq.* item *GANSIUS in Tract. de Corallis*, qui præteritis nundinis de novo excusos protulit; & imprimis *DEUSINGII*, brevis quidem, sed accuratus *Tractatus*, qui vocatur: *Vindiciæ fœtus extra uterum geniti, Sect. 8.* Item *Diss. mea de Re Coralliorum.*

Dubium etiam est; *An mollia an verò dura deprehendantur sub aquis Corallia?* Duplici distinctione videtur hoc expediri, distinguendo.

1. Inter Corallia matura & immatura Illa revera sub aquis dura sunt: Hæc aliqualem mollitiem habent usque ad perfectam maturitatem. Præsertim cortex quasi tartareus, seu crusta non nihil subinde mollis, sub unda facilè detrahibilis observatur, quæ tamen levi aëris attactu subitò induratur.

2. Distinguendum inter ipsum corpus corallorum, & inter capitula coralliorum succo lacteo turgida. Ista sunt dura, hæc verò nonnihil molliora, & ipse quem continent, succus lacteus de facili in duritiem tendit.

Sperma enim Coralliorum est succus ille lacteus, & quasi mucilaginosus, ex quo, per mediam Coralliorum cavitatem sensim sensimque propulso, tanquam nutrimento, vegetationis more incrementum capiunt corallia. Quod si verò fiat, ut ex iis emanet succus ille, & in aliud subjectum incidat, hoc ipsò succo, tanquam spermate, novum corallium enascitur & frutescit; hinc quandoque extractum fuit cranium hominis è mari, in quo fuerunt Corallia: videatur *KIRCHERUS loco allegato.* Hic succus est mollis, tenuis & glutinosus, ex quo teneriora corallia aliquantisper sunt mollia, & facilè flexilia; dum verò adolescunt, & in mari diutius morantur, eandem lapideam induunt duritiem. Id quod similiter fit, si corallia teneriora evellantur ex mari, & aëri exponantur; simul ac enim ab aëre fuit exhausta humiditas aquosa, indurescunt corallia, & in lapideum fruticem abeunt.

Notabilis est duplex eorum differentia, dum nempe *rubra* & *alba* reperiuntur; nigra enim corallia impropriè dicta talia sunt. Sed non videtur essentialis inter hæc duo corallia differentia, quin alba quasi immatura, rubra maturiora & nobilissima esse videantur, quod præter *KIRCHERUM* illustrat *VELSCHIUS Hecatost. 1. pag. 108.*, qui possidet Corallii frustulum, infra albicans, superiùs rutilum.

In Coralliis rubris pro usu Medico duo sunt consideranda:

1. Ipsum *concretum Corallinum terreum* quasi alcalinum, seu corpus integrum.
2. Eorum *rubedo*, seu *tinctura* rubicunda.

Concretum Corallinum pro lapidum natura est salino-terreum, de acido & alcali participans, seu est alcalino-terreum, debitò suò seu mediocri acido concentratum, ac substantiâ tingente impræg natum; adeò ut in compositione materiali per se terreum alcali præponderet: hinc facile absorbet acida, eadem mediante effervescentiæ motu secum coagulat, & hinc calcinata corallia corpus calci vivæ simile relinquunt, quod affusa aquâ effervescit. Corallia enim per se per retortam destillata suggerunt phlegma acidum, quod probat acidum Corallinum vid. *Diss. de Re Corall.*

Quoad *Rubedinem* seu *Tincturam*, hanc solaris naturæ esse, ac de sulphure solari originem immaturo & embryonato ducere, sunt qui existimant ratione cujus virtutis solaris Corallii tribuunt vim roborandi corpus nostrum, depurandi massam sangvineam, resistendi malignitati, epilepsiæ, & sic porrò. Sed hujus asserti rationem, aut experientiam solidam, hactenus audire nullam contigit, quin potiùs Martialis naturæ videtur substantia tingens, & suo modo de natura, substantia, & particulis martialibus sulphureis participare, cum Mars facillimè per acida blanda rubedinem exserat, ipsa coralliorum virtute blandè adstrictoriâ, hæmorrhagiam sedativa, affectuum hypochondriacorum & Melancholicorum correctivâ, aliisque Martis proprietatibus idem confirmantibus, adeò ut non videam, quid obstet, quo minus Martiam istam adscribamus.

Quoad *usum eorum* consideretur vel ipsius concreti usus internus & externus, & deinde Re ejusdem adeo decantatæ usus. Quoad *usum internum*, ipsa Corallia absorbent & invertunt quælibet vitiosa acida, plus minus manifesta; in primis viis oberrantia, & compescunt inde enatas effervescentias; id quod etiam mechanica Chymica cum quibusvis acidis ostendit, dum corallis affusum acetum, vel alius quicunque spiritus acidus, eadem prompte solvit, & insolutione ista omnem amittit acrimoniam acidam & corrosivitatem, utut non absque effervescentia & ebullitione fiat. Hinc absorbendo eadem mutatione texturæ saporem & vim styptico adstrictoriam pro Martialium quasi natura acquirit, unde in cruditate primarum viarum acida, & inde natis exæstuationibus corporis vagis, phlogosi, scorbuticis perquàm familiaribus in soda, ructibus acidis, febribus intermittentibus, malo hypochondriaco ac Melancholia & affectibus Chronicis, quorum fons ab acido manifestiore est, infantibus item, torminibus afflictis, perquàm egregia sunt. Cum aceto propinata corallia acquirunt naturam adstrictoriam, unde contra nimium mensium fluxum, & hæmorrhagias quascunque, imprimis si sint à nimia sangvinis acrimonia scorbutica, contra dysenteriam, quoniam acidum dysentericum exulcerans

corans absorbent, & in se recipiunt, contra sudores nimios, &c. cum laudano opiato, & in affectibus, ubi opus est aliquali adstrictione sangvinis condensatione, in gonorrhæa tam virorum quam mulierum, vi purificandi sangvinem sunt decantatissima. Si tamen sint quædam obstructiones, v.g. mensium ex abundante acido, ibi per accidens oritur apertio, dum absorbent acidum, causam obstructionum: de quo plura dicam, ubi de Marte. Præter dicta, palpitationes cordis, epilepsiam infantum, quæ à Meconio retento oritur, similesque morbos convulsivos, ab acido plus minus differenti natos, præservat, partim ac curat, vid. *ARNOLDUS de VILLA NOVA*, & *CAMILLUS LEONARDUS*, qui dicunt: quod per totam vitam infantes reddant immunes ab epilepsia uno nomine: vis coralliorum consistit in occulto alcalisato, ut rectè loquitur *HOFFMANNUS in Clave pag.* 162.

Externus concreti coralliorum *usus* est, ut appensa exhibeant Amuletum celebre contra fascinationes & incantationes, ita ut etiam fugare dæmonem dicantur: id quod, præter assertum *PARACELSI*, propriâ experientiâ confirmat *HELMONTIUS in Tract. In jaculatorum Modus Invrandi, &c.* Ubi inter alia refert, quod corallium rubrum, & ejusdem tinctura multum solaminis det in morbis ab incantatione ortis; Item alibi refert: armillum ab his applicatam spontè disruptam fuisse in quadam à dæmone obsesso, propterea quoniam diabolus non possit ferre corallia. Unde etiam contra veneficia, & contra ligationes maritorum, valdoperè laudari solent corallia: de quo videatur prætertim *GANSIUS de Coralliis*, qui contra veneficia huncce commendat pulverem:

℞. *Corall. rubr.*
alb.
dent. hom. mortui cont. à ʒj.
HB. & sem. antirrh. ʒij.
M. F. *Pulvis.*

Huic pulveri subjicit hanc *Potionem* in veneficiis expertam:

℞. *Corall.* ℥iij.
visci querc.
hyperic. à ℥jv.
styrac. calam.
ladani à ʒiß.
⊡ *destillat* ℔. ij.

Digerantur clauso vase per diem & noctem, & destillentur.

Ulteriùs corallia appensa amuletum contra terriculamenta, & contra immaginationes nocturnas haberi solent, contra quæ *CLAVDIVS DEODATVS* habet Amuletum ex coralliis, quod ita se habet:

℞. *Corall. rubr.*
lap. Melechit. à ℥ß,
cum succo cheli-don. & mucil. tragac:
F. Amuletum.

Præterea fulmina arcere, & ab iisdem tàm ædificia quàm agros præservare, à *PARACELSO* assertum fuit, ab aliis etiam affirmatum: id quod laudat imprimis *STARICIVS*, per experientiam expertus *pag.* 30. quod in agris hinc inde dispersa corallia vim fulminis avertant, & arceant; quod tamen tanquam paradoxon in medio relinquo.

In genere ergo frequens coralliorum usus est, interne æquè ac externe sub Amuletorum forma.

Præparationes, quibus Corallia subjiciuntur, sunt variæ & multæ. Duo autem generalia Præparata Medica suggerunt corallia:

1. *Pulverem Coralliorum* simplicem, dosi ℈ß, ℈j, usque ad ʒj solitariò exhibendum, aut etiam aliis permiscendum.
2. *Ram Coralliorum*, determinato guttarum numero usurpandam.

Quoad *Pulverem Coralliorum*, sanè hinc simpliciter in porphyritide præparatus, aut exacte pulverisatus, aliis præparandi modis est præferendus, adeo ut cæteras, præter hanc Autoris, præparationes, destructiones potiùs coralliorum rectè appellat *HOFFMANNUS in Clave pag.* 162. In specie habeatur ratio, ne extra corpus acidis nimiis saturetur; aliàs enim absq; efficacia intrò propinatur. Interim tamen cum blande acidis simul mista propinari possunt, quando scopum adstrictionis simul intendimus, quia cum blande acidis corallia acidiusculum & adstringentem acquirunt naturam. Hinc *SYLVIUS* corallia cum pauco aceto destillato, & à nobis cum succo citri, in misturis propinantur. Sufficiat ergò nobis simplex pulvis præ aliis *AVTORIS* præparationibus, eò deterioribus, quò magis acido corallia saturantur: quales sunt quælibet Calcinationes coralliorum, sive viâ siccâ, sive humida instituantur; Via sicca enim calcinata corallia acidum ignis copiosè arripiunt, hinc saturata eodem, in suo pondere augentur. Ratio est, quia acidum ignis adhæret coralliis. Notum enim, quod in omnibus lignis & carbonibus insit acidum: Sub incensione autem acidum exhalat & adhæret coralliis; e.g. Coralliorum ℥x vel xij post aliquot dies & noctes ponderant ℥xiij. Idem observatur in Marte & stanno calcinato. Hinc frustrà fere intrò propinantur, utut calcinatione ista sint apta reddita ad deponendam suam Ram per menstruum vitriolicum, de quo videatur *TACCHENIVS Hippocr. Chym. c.* 27. & in *Clave pag.* 172. Nam utut Calcinata sic rubra corallia omnia penitus albescant, hoc tamen fit non propter jacturam Ræ, sed propter acidum ignis, rodens corallia & hinc texturam nonnihil immutans. Jactura igitur hæc coloris est saltem apparens, non enim nudo igne expelli potest, sed firmius iis inhæret.

Fortiter calcinata corallia corpus instar calcis vivæ repræsentant, dum aquæ affusione effervescit; ex quo verò labore nonnulli sal quoddam elicere cum Autore gestiunt: sed nihil est, cum nunquam sal extrahatur in forma nativa, & levis saltem cremor salinus sit, qualis etiam decocto calcis vivæ supernatat, temperatus à sulphure in elixiviatione, quod de multis & saltem non de omnibus lapidibus calcariis intelligendũ est. *Rectè ergo sentiunt* cum *ZWELFFERO* qui *negant, dari verum sal coralliorum.* Salia reliqua sunt nihil aliud, quàm solutiones coagulatæ & inspissatæ, & habent formam salium à menstruis, cum quibus facta fuit solutio: Ipsa enim coralliorum corpora dura non dant sal, neq; lixiviale neq; aliud, sed solùm sunt solutiones coralliorum. Unde patet, quod in calcinatione ignitionis extinctoria non fiat sal verùm coralliorum, sed nihil aliud, quàm novum compositum ex acido aceti destillati, quod resolvit corallia, & cum iis in corpus saliniforme concrevit, quod facile in loco frigido resolvi potest. De hoc liquore mirabile est, quantum ei tribuatur in febribus, v.g. malignis & ardentibus, instillando guttas xxx vel xl. in ℔. potus ordinarii; sed est abusus, & meritò corrigendus.

Calcinationes cum adjectis salibus, nitro, sulphure, aliisque, eum in finem præmittuntur, ut ex coralliis, per acidum horum sub calcinatione rosis, facilius eliciatur ℞; sed corallia ab hoc acido in sulphure saturata inermia redduntur, unde nullius erunt usus.

Quod enim acidum horum coralliis adhæreat, ex eo patet, quod eadem cum sulphure calcinata in aqua simplici solvi possint, propter acidum sulphuris coralliis adhærens. Hic ubi fit mentio calcinationis cum

sulphure, observetur; quod quidam parent medicinam, quam vocant *Cremorem coralliorum hoc modo.*

℞. Scilicet *Corallia*, eademque calcinant cum sulphure, coquunt in vino, & hinc infundunt in amplam & latam patellam, sicque ponunt in cellam frigidam, atque sic sensim sensimq; supernatare incipit, substantia quædam similis cremori lactis, quæ substantia vocatur Cremor Coralliorum, quæ sensim sensimque auffertur a liquore, exsiccatur, & tandem pulverisatur.

Calcinatio cum pumice est impostoria & nugatoria, quam videb in *Tenzelio loco* ab *AVTORE citato. Calcinationes in via humida*, seu *solutiones* quod attinet, quælibet acida quidem, sive vegetabilia sive minerali, Corallia facile rodunt ac dissolvunt, & quidem, quò acriora illa sunt, eò majores ebullitiones & effervescentias excitant & turbant: Præprimis quando acidum est minerale, tunc majores turbæ & effervescentiæ excitantur; unde non ineptè collegerunt nonnulli, esse abundans alcali in coralliis, hinc ut alcalina eadem valere. Et quidem inter leviora vegetabilium menstrua sunt succi acidi omnes, ut succus acetosæ, citri, ribium, berberum; Spiritus acidi volatiles ex lignis destillati, quales sunt spiritus ligni quercini, Gvajaci, sassafras, lignorum compositus, &c. Acetum destillatum, & similia. Inter acida mineralia sunt spiritus acidi volatiles nitri, salis, vitrioli, sulphuris, & sic porrò, quæ corallia facilè solvunt, & resoluta imbibunt. Ast spiritus aluminis, spiritus è pane, spiritus roris, spiritus è nive, non tàm solvunt, quam extrahunt sulphur coralliorum: sed corallia hàc ipsa solutione plus minus pro usu interno inepta redduntur abstractis acidis, concretum nihilominus saliniforme ex corpore coralliorum & particulis acidis in eodem concentratis restitat, quod malè sal coralliorum dicitur, cum nulla arte genuinum sal ex coralliis elici queat, sed saltem hæc sunt concreta saliformia ex additis acidis nata: Non secus ac salia hæc per deliquium soluta, male oleum vel liquor Coralliorum appellantur, cum nudæ & superficiales sint eorum solutiones.

Ad Calcinationes humidas seu solutiones pertinet etiam Coralliorum sublimatio cum sale ammoniaco, de quo *infra suo loco.*

Partatio est *coralliorum cum tartaro tractatorum*, & hinc destillatorum, qui spiritus prodiens ridiculè spiritus coralliorum dicitur *a GLAUBERO P. 2. pag. 119*, cum spiritus saltem sit tartari, acido tartari à coralliis corrosis infundo vasis restitante. Solutiones Coralliorum cum spiritu ⊕is factæ equidem hoc privilegii habent, quod menstruum eodem fere sapore à virtute separetur: sed nisi cautè paratus sit spiritus, Coralliorum hinc facta ℞a aut sal ferè Venerei quid sapit. Si quæ Coralliorum solutiones & inde coagulata salia in usum vocanda sint, sint eadem facta per acida blanda vegetabilium: v. g. ribeum aut Citri; taliter enim soluta corallia aut per spontaneam subsidentiam, aut hinc *nata Coralliorum Magisteria, in corpore nostro adhuc solubilia existunt*, nec absq; usu omni propinantur. Quævis tamen coralliorum solutiones seu calcinationes humidæ longe inferiores sunt coralliis crudis, nisi forsan magis styptica fuerint.

Pulvis coralliorum vitriolatus saltim subjectum aluminosum erit, & pro scopo adstrictorio in usu.

Sal Coralliorum no. III. pag 335, nihil valet; sed est nil aliud, quàm novum concretum, uti dixi; solutio nempe coralliorum inspissata: nam quando solutiones inspissantur, acquirunt talem formam salinam. Modò dixi: nullum sal ex coralliis elici posse; id quod verum est, quicquid etiam dicat *BORRICHIUS*, qui sal coralliorum, eorumq; ℞am, post debitum tritum per solam aquam destillatam decoquendo elicere satagit: videatur *BORRICHIUS Hermet. Sapient. pag. 329* Sed observandum, quod Coralliis de sale marino simul coagulato semper aliquid adhæreat; unde suspicandum, quod *sal* illud *Coralliorum Borrichii* inde proveniat, præsertim cum asserat *BORRICHIUS*, figuræ cubicæ salem sic ex coralliis factum fuisse, qualis est salis marini.

Sal dulce Coralliorum habet aliquid in recessu propter rorem Majalem, qui subtilius sulphur ex iis elicit. Sed

1. Calcinatio consideretur, quæ non multum valet;
2. Solutio in aceto, quæ concedi potest, quia ros majalis additur.

Optimè fit cum spiritu salis, quæ solutio in balneo Mariæ ad siccitatem abstrahenda; sal relictum in aqua simplici resolvendum, inspissandum, & denuò coagulandum: idque toties, donec menstrui sapor cesset.

Magisteria sequuntur quæ nullius sunt valoris, sive sint communia, per præcipitationem coralliorum in acido menstruo solutorum, mediante alcali vel spiritu alcalico factam, sive sint butyracea seu farinacea, aliàs dicta solubilia. Nam priora ista communia sunt calces planè inutiles, ex corpore coralliorum cum particulis acidis & alcalinis coagmentato constantes, nullius planè usus interni, cum salia hæc nullo modo possint separari. Unde aliquando observatum fuit, quod post nimium usum coralliorum Magisterii fuerit repertus ventriculus corrosus propter acrimoniam acidam menstrui, quale exemplum videre licet in *HOFFMANNO de Medic. Chym.* Itaque, quoniam sunt Saturata corallia à menstruo acido, in corpore nostro nullo modo possunt absorbere acidum, & potiùs, sicut assumpta denuò egeruntur, nullo usu, nullo fructu. Ergò magisteriis his longè præterenda sunt corallia nudè præparata.

Magisteria butyracea, ita dicta, quoniam instar butyri in ligna liquescunt, fiunt, quando corallia in aceto destillato solvuntur, & per spiritum sulphuris vel vitrioli præcipitantur. Dicuntur etiam *Magisteria plumacea*, quod licet sint adeò dura & cruda corallia, Magisteria tamen hæc instar plumæ sint levia, & instar salis resolvantur in lingua. Optimus modus horum est hic, qui fit cum spiritu vitrioli Philosophico: solutio filtrata præcipitatur cum spiritu vitrioli rectificato, Magisterium edulcoratur & usurpatur. Sed observetur, quod spiritus vitrioli Philosophicus benè debeat esse rectificatus; aliàs enim propter particulas tales, ex Mercurio vitæ aut butyro antimonii residuas, Magisterium possit excitare vomitus. Sed quia jam acido sunt saturata hæc Magisteria (nam impossibile est, etiam mille edulcorationibus acidum genitos separare) intra corpus nihil usus obtinebunt. Præfertur his *Magisterium cum succo citri*, quando corallia solvuntur in hoc succo, & præcipitatur sponte pulvis in fundo: Nam acidum citri saltem infringit corallia, non autem corrodit.

Huc pertinet *Magisterium secundum Zwelferum* cum spiritu ⊕is, quæ commendanda. Hic spiritus, utut contemnatur à *TACCHENIO*, certum tamen est, quod contineat in se acidum salsum volatile, unde menstruum est non contemnendum. Hic spiritus solvit Corallia, ita tamen, ut in solutione coralliorum parum immutetur, sed denuò abstrahatur cum aciditate, ac denuo possint solvi illo nova Corallia, quod non æquè in aliis procedit,

vii. Non autem viribus integris instar liquoris alcahest à concreto soluto abstrahitur, ut vult *ZWELFERUS*, qui spiritus hujus in solutione coralliorum & Magisterii plumacei præparatione fuit primus *AUTOR*, sed semper aliquid aciditatis in concreto relinquit.

Quod dictum de Magisteriis, idem valet de *sale & oleo* seu *liquore coralliorum*: nam sive coaguletur solutio in sale, sive præcipitetur in pulverem, perinde est; utrumque enim horum est saturatum acido, unde, sicut corallia in hoc liquore fuerunt assumpta, ejiciuntur foras, neque adstringunt, neque acidum absorbent. Et *qui dicunt:* quod *liquores coralliorum & perlarum sint cordiales, sunt nugæ.*

Pergimus ad *Essentiam* seu *Ram coralliorum*, quarum sunt præparationes variæ, & tot ferè modi, quot capita Chymicorum, adeò ut 300 fuerunt nominatæ à quodam Autore, & quilibet vult habere Arcanum in præparanda Ra coralliorum, quarum tamen una tantum, quantum altera valet. Rarissima enim avis est R vera Coralliorum; unde *ZWINGERUS* Tincturam Coralliorum veram semel tantùm, *CROLLIUS* verò nunquam, se vidisse fatetur: quam equidem ceu non ens cum *SALA* aliisque rejicere penitus nolo, saltem hactenus nullam genuinam me observasse, fateri cogor. *Vera* enim *debet esse*, in qua solum *principium sulphureum* legitimo menstruo sit *extractum*, relictis coralliis integris, quod remedium est celebre, tanquam summum analepticum spirituum quorumvis, ac speciatim cordis confortativum, summum sangvinis purificativum, ejiciens per diaphoresin quælibet fermenta heterogenea, corrigit sapores & alterationes p. n. contentorum in primis viis, à quibus sanguinis textura plus minus vitiatur, ejusque crasis & fermentatio pervertitur: hæmorrhagias quasvis cohibet: in palpitatione ac syncope febrium, item febribus malignis, mirabilis est, cachexiam etiam virginum curat, ictericis & scorbuticis summè proficua est: Confer. *BORRICHIUS Hermet. Sapient. pag.* 326. Menstruum autem intimè se conjungit cum Coralliis, ut de hinc non possint separari aut præcipitari à se invicem. In R ergò hac ritè præparanda ac præparata examinanda, observetur.

1. Coralliorum concretum durissimum esse, & cui texturæ fumoris substantia tingens intimè coagulata inhæret; unde mox difficillimæ & non cuivis obviæ præparationis erit Ra. Nam utut in particulas minutas solvantur, hæ integrales totius sunt, nec ad naturam eorum essentialem pertinent.
2. Tincturæ paucitas in coralliis rubris, siquidem cum *LAUREMBERGIO Aphor. contra Salam* hic facio, ℔j Coralliorum vix ʒß Ræ in esse; unde pulvis Coralliorum minus rubet, sed magis ad albedinem inclinat. Hinc.
3. Famosiores etiam Ræ coralliorum non tantum sunt genuinæ eorum extractiones, quam subtiles solutiones corporis eorum integri soluti, vix, nisi consistentiâ, à ritè pulverisatis ac præparatis coralliis differentes; quoniam per menstrua fiunt nimis corrosiva, adeoque solutiones potius subtiliores, quam separatæ proprie dictæ Ræ sunt, ut patet per inductionem plurimorum, quæ hinc inde prostant, processuum.
4. Ræ Coralliorum sæpè sunt vel nudæ solutiones concreti, vel saltem ipsorum menstruorum colorationes, quæ vel ipsæ simpliciter, vel occasione mutatæ cum coralliis texturæ ad istam rubedinem, mediante digestione induendam disponuntur, interdum nihil penitus de coralliorum substantia obtinentes: id quod facilè patet exinde, quod quam plurimi processus Ræ coralliorum eliciendi ex rubris, procedant etiam ex coralliis albis, eodem modo tractatis; ex quibus impossibile est, ut eliciatur Ra rubicunda, adeo ut possit facilè hinc detegi impostura: id quod sufficienter videri potest declaratum in *Dissertat.* mea, quam voco *Examen Ræ coralliorum.*
5. Dubium est: annon Ra quædam concinnior Martis idem præstare queat, quod ipsa coralliorum Ra? annon effectus Ræ non penitus subinde ab additis, partim ex se medicamentosis, partim propre novam cum coralliis emergentem texturam medicamentosis factis emergant, quam ex ipsis coralliis? Id quod in solutionibus & compositionibus corporum non rarum est.

Hæ circumstantiæ probe considerandæ sunt, quarum tam minus genuinarum intuitu non semper usus & affectus Rarum rejiciendus est, etsi protincturis genuinis & proprie dictis non habendæ sint.

In genere Præparationes omnes collimant eo, ut primò solvantur corallia, ex solutis postmodum, abstracto menstruo, cum convenienti liquore extrahatur Ra, adeo ut solutio præcedanea coralliorum sit tantùm præparatio, ut facilius subministrent Ram subsequenti extrahenti liquori. Δοκιμασία *seu Probatio veræ coralliorum Ræ est ea, ut scilicet non possit amplius præcipitari seu separari ex menstruo*, cum quo fuit extracta. *Optima* R elicitur ex spiritu vel sale aëreo, qui ex spiritu roris vel nivis fit, secundùm modum *QUERCETANI*. Non Pauci mediante rore, aut aqua nivea, vel pluvia, parare nituntur: Sed ut ex superioribus notum est, sal nitrosum in hisce meteoris deprehenditur, unà cum adjuncta pingvedine seu substantia oleosa, facilè itaque ab istis salibus arrodi corallia, & hinc ex magmate isto composito, mediante spiritu vini R parari, parum tamen de substantia coralliorum participans, & quæ etiam ad subtiles saltem coralliorum solutiones pertinet. Alii corallia per roris majalis aut aquæ nivalis continuam & diuturnam evaporationem ita tandem emolliunt, ut Ram suam per se in destillatione sub forma olei fundant.

Tinctura Hartmanni est saltem Extractum salis corallinum.

Quod attinet Ram per acetum coralliorum parandam, *BORRICHIUS de Herm. Sap. pag.* 227. Corallia retortæ inclusa, & igne aperto simpliciter destillata, aquam seu spiritum coralliorum acidum, qui vocatur etiam *Acetum Coralliorum*, & oleum empyrevmaticum, utut paucum, largiri asserit, ex quo oleo mediante spiritu vini ulterius Ram Coralliorum perficit. Quoad hunc laborem observandum est, fixa corpora esse corallia, & quæ de substantia sua petrosa nihil destillando dimittere valeant. Quando ergò sub forma olei illius pauci, & phlegmatis nonnihil aciduli suggerunt, hoc reverà ex substantia vegetabili lignoso coralliorum oriri videtur.

Tinctura Coralliorum Holsatica non plane contemnenda est, sed est præparatio præ aliis satis commoda, modo omnes adhibeantur encheirises:

rises ; sed facillimè se præcipitat. Encheirises autem consistunt in hoc, quod scilicet menstruum non sit abstrahendum ad omnimodam siccitatem, sed tantùm ad mellaginem ; Aliàs enim non procedit processus. Pharmacopæus Londinensis simili modo, sed elegantiori præparat Ram coralliorum, qui solvit primò corallia in spiritu, parato ex tartaro & vitriolo, sicut habemus in hac R Holsatica : facta solutione abstrahitur spiritus in consistentiam mellagineam : Huic Extracto mellagineo affunditur spiritus Veneris volatilis seu spiritus aluminis volatilis, qui valdè egregiam Ram coralliorum ferè in momento extrahitur : hanc extractionem denuò ad consistentiam mellaginis abstrahit, & tandem cum spiritu vini benè rectificato remanentiam extrahit in elegantem Ram.

Quidam etiam Oleis destillatis mediantibus Ram elicere satagunt, sive cum *AUTORE oleum Citri*, sive cum *LANGELOTTE Epist. ad Nat. Cur. pag. 28. oleum destillatum anisi* recipiatur Certè olea Vegetabilium aromaticorum successive ratione occulti acidi de coralliis aliquid abradunt, & hinc particularum talium contactu texturam mutando rubedinem contrahunt. *GLAUBERUS* & alii mediante sale tartari corallia calcinant, & cum spiritu vini Ram extrahunt : de quo infrà.

Cæterùm utut Ra coralliorum vera sit rara avis, nihilominus sunt elegantiores solutiones, quæ substitui loco Ræ possunt. Res ut pateat, in specie modos quosdam præparandi consideremus : Nam reliquos, uti & jam examinatos, quos *AUTOR* habet, sufficienter excussit Ludovici pag. 737, ac speciatim *HOFFMANNUS in Clave*, ubi *de coralliis*. Pro præparandis ergo Ris duæ potissimum operationes in usu sunt :

1. Ipsius corallini corporis apertio.
2. Substantiæ tingentis separatio, sive hæc fiat addito spiritu, aliove, sive simplici destillatione, sive aliis modis.

Pro aperiendo corpore media menstrua sunt. primò acida mineralia, & hinc acida vegetabilia, tàm nativa, ut succus ribium, citri, acetum, & quàm artefacta, ut spiritus lignorum, spiritus panis, spiritus mellis, mannæ, &c. Equidem Ræ, quæ fiunt ex *coralliis, per acida mineralia corrosis*, vix præterquam subtiles coralliorum solutiones erunt, utut modus *TACCHENII suprà citatus*, altius quid in recessu habeat. Corallia per acida vegetabilia soluta, hinc spiritu vini extracta, sunt etiam subtiles saltem solutiones, dum spiritus vini resinosam succorum substantiam imbibendo, simul particulas coralliorum in iis concentratas arripit : Non inelegans est Ra coralliorum, v. g. Sassafrata D. *MICHAELIS*, quæ fit ; quando solvuntur *Corallia* in sextuplo vel octuplo *succi citri depurati*, qui solvit tantum ex coralliis subtiliores & elegantiores partes, relictis crassioribus & terrestrioribus in fundo : facta solutione decantatur, & inspissatur in mellaginem seu consistentiam meliis : hinc affundatur spiritus ligni sassafras, & extrahatur Ra rubicunda contra luem Veneream. Simili modo etiam paratur cum spiritu cochleariæ *Ra Coralliorum cum spiritu cordis cervi*, item *sanguinis cervi*, in palpitatione cordis, lipothymia, melancholia, & scorbuto.

Acida Vegetabilium arte facta sunt spiritus lignorum, panis secalini, etiam ab oleo separatus, & super panem bis coctum rectificatus. Quando hæc citra ignem etiam Ram coralliorum eliciunt, sunt subtiles Coralliorum solutiones ; Color verò est à menstruis. Si enim hi spiritus, præsertim panis, arenæ vel coralliis affundatur, etiam rubra Ra emergit. Nempe hi Vegetabilium spiritus compositi sunt ex acido volatili ac simul spiritu oleoso inflammabili : qui ipsi vel simplici digestione vel corporis terreo-alcalini attactu, sponte rubedinem contrahunt. Facilis hæc res est probatu : si enim corallus v. g. spiritus lignorum affundatur, & factâ solutione abstrahatur, acidum in coralliis concentratum manet, spiritus sulphureus & volatilis saltem redire solet, non secus atque Coralliis acetum affusum, & hinc in corpus salliforme concentratum ; si destillatur hoc salinum coagulum, spiritus volatilis ardens prodit, quem vulgò spiritum coralliorum ardentem vocant, cum tamen sit spiritus vini ex aceto revificatus : id quod observetur contra Autorem lib. IX. pag. 340. sub titulo : *Spiritus seu oleum Coralliorum*. Dixi autem superiùs, quod acetum fiat, quando ab acido vini spiritus salini volatiles figantur & deprimantur. Est ergò spiritus vini in aceto adhuc integer, dum ex solutione coralliorum cum aceto acidum adhæret coralliis ; Undè spiritus vini, qui antea in aceto fuit fixatus, fit sui juris per ignem & prodit per retortam, denuò. Idque etiam verum est de Saturno, ut suo loco constabit. Spiritus hic, v. g. lignorum compositus, coralliis loco succi citri affusus, digestus, & ad mellaginem inspissatus, dat pariter cum spiritibus appropriatis Ram Coralliorum sassafratam, antiscorbuticam, &c.

Spiritus panis benè rectificatus, & ab omni phlegmate & empyreumate legitimè separatus, citra ignem *extrahit Ram Coralliorum*, corpore coralliorum manente integro. Menstruum autem meliùs paratur ex farinæ triticeæ part. jv. fermenti part. j. in clibano tostis : Hæ suggerunt spiritum empyreumaticum, qui tamen coralliis affusus elicit Ram sponte in loco frigido, ut corallia in fundo albicantia remaneant.

Per *Alcalia* etiam tractantur Corallia, ut suggerant Ram. *HELMONTIUS* de sale volatili tartari, seu de sale tartari volatilisato dicit : quod sit succedaneum liquoris Alcahest, quo vera corallii Ra extrahi potest. Memini me Londini apud Pharmacopæum Regium, Dn. *FEBURE*, vidisse talem egregiam Ram, qui solutionem Coralliorum extraxit cum spiritu salis volatili tartari, hinc per retortam cum hoc spiritu extractam Ram Coralliorum coloris obscuri & subrubicundi destillavit ejusdem odoris & saporis cum menstruo in quamplurimis morbis melancholicis, maniis, epilepticis, palpitatione cordis, scorbuto, & similibus affectibus, elegans remedium. Ast dubito : *Annon affectus hic magis spiritui salis tartari, quàm coralliis, sit tribuendus ?* Boyle pariter in *Chym. scept. pag. 137.* affirmat : menstruum sibi cognitum esse, quod coralliorum Ram, nobilem etiam, in destillatione transducat.

Alii mediante sale tartari corallia calcinant : vel alii corallia cum nitri ana fluere sinunt in crucibulo, ut sic alcalisetur nitrum : Massæ huic recenti affusus spiritus vini rectificatus egregiam Ram rubicundam extrahit, quæ tamen non est coralliorum Ra, sed tantùm spiritus vini super Alcali sponte se tingentis, sicut in Ra tartari notum.

Facit etiam mentionem *sublimationis AUTOR*, noster *Processu* 14. & *No.* VIII. *in Floribus*, cum sale Ammoniaco in flores : Pulverisata nempe corallia rubra permiscentur cum sale ammoniaco similiter pulverisato, & postmodum igne cinerum in cucurbita instituitur sublimatio, hâc sal ammoniacum tantum unà secum rapit, quantum acidum salis ammoniaci rodere potest de corpore Coralliorum, adeò ut in alembicum descendant flores rubicundi, qui

qui sunt nil aliud, quàm nuda subtilia coralliorum ramenta,

Ex hisce floribus *PETRVS JOHANNES FABER in Scriptis* beneficio spiritus vini benè rectificati nititur parare Ram, quod & non absonum videtur. Processum videbitis in *mea dissertatione*.

Pertinet huc, quod *per trituratione cum sale marino* diutiùs continuatam ita disponantur corallia, ut Ram oleosam rubicundissimam levissimo ignis gradu dimittant. Cum autem corallia fixa sint corpora, quæ de substantia sua petrosa nihil dimittere valeant: imò si verum est, ut non inepte ratiocinatur *TACCHENIVS loco supra citato* fixam esse coralliorum Ram, & quæ etiam in igne subsistat, non video, quomodo eadem tàm facilè destillando prolici possit, nisi salina corpuscula, cum quibus coquendo aut triturando examinata fuerunt, sub destillatione non nihil elevata, partem substantiæ coralliorum secum rapiant.

Hi sunt famosiores modi Ras coralliorum præparandi: cuilibet liberum est, modum eligere, qui magis placet, utut genuina Ra coralliorum inter modò dictas præparationes, aut alias satis notas nondum comparuerit. Plura aliàs de Ra coralliorum videbitis in *GANSII hist. Corall. pag. 65. & 66.* Agricola de corall., & in *Chirurg. parva pag.* 832. *LAUREMBERGIVS in Aphor. Ang. Sale cap. 13.* & *ARNOLDVS SCHROEDERVS in Defensione Lauremb. Quæst.* 13.

Flores Coralliorum, præter sublimationem cum sale ammoniaco jam dictam, à quibusdam etiam parantur *sublimando Corallia cum sulphure*, & exinde fiunt *flores sulphuris rubicundi*, qui aliàs sunt flavi. Denique appellantur etiam flores coralliorum, quando in præcipitatione Magisteriorum in liquorem, in quo facta est præcipitatio, immittuntur baculi lignei, & mittuntur simul in locum frigidum; fit enim, ut baculis ligneis sensim sensimque adhærescat corpusculum coralliorum solutorum in forma floccorum nivis, & hi ipsi postmodum vocantur Flores coralliorum.

Oleum Coralliorum succinatum AUTORIS prodit quidem rubicundo colore; nihil tamen de coralliis participat, nisi quantum phlegma acidum spirituosum succini simul per retortam abripuerit.

Syrupus Coralliorum simplex & compositus, qui sunt solutionis coralliorum cum saccharo in syrupum redactio, in sistenda diarrhæa, dysenteria, & similibus, frequentis usus est. Loco succi berberum vel limonum potest etiam fieri solutio cum succo acetosellæ, cum quo erit convenientior in febribus malignis & ardentibus, in quibus acetosella egregia est. Quidam volunt præparare cum succo tormentillæ, & sit convenientior in dysenteriis, in quibus per se multi est usus; adstringit enim hic Syrupus atque efflorescentiam Massæ sangvineæ corrigit. Non adeo tamen probandi sunt Syrupi coralliorum, quia succi vegetabiles fermentantes post fermentationem corallia denuo dimittere solent, ita ut parum de iis syrupus participet. Potiùs & ex tempore misturæ de talibus succis præscribantur, & saccharo edulcorentur.

CAP. VII.
DE
MARGARITIS.

MArgaritæ seu Perlæ subjectum ferè sunt simillimum Coralliis, in radice tamen differunt Corallia enim mediæ naturæ sunt inter Vegetabilia & minerala: perlæ autem sunt primo ex ortu animale quid, ex succo lacteo animali, sed tandem in naturam mineralem degenerant, quod præprimis ex earum calcinatione videre est. Calcinatæ enim perlæ relinquunt calcem vivam ex acido & urinoso, effervescentem in aqua, quod majus signum est naturæ mineralis, quàm animalis, cum concretum ejusmodi calciforme nunquam ex animalibus eliciatur. Coagulum sunt ejusdem materiæ seu naturæ cum ipsis testis concharum, seu, ut vulgò dicunt, cum matre perlarum: estque commune omnibus concharum & ostrearum speciebus, ut margaritas certo tempore proferant: de quo Conf. M. A. N. C. *Ann. 3. Obs. 36.* Perlæ enim genuinæ in ipso corpore concharum seu ostrearum deprehenduntur, ex quo postmodum successivè excluduntur. Constant simpliciter ex pluribus pelliculis admodum subtilibus, sibi invicem ceparum instar superinductis, nulla aliâ materiâ inter eas contentâ: quem modum eleganter exprimit *HELMONTIVS Tract. de Febr. cap. 8. §. 7.* Deprehenduntur etiam perlæ minus perfectæ, quas ipsæ ostreæ excludunt ante debitam perfectionem, & unà cum pelliculis subtiliorem & molliorem substantiam quasi farinaceam interjectam habent. Hinc istæ priores eleganter splendidæ, & quasi perspicuæ, ordinariè rotundæ aut eleganter ovales spectantur: Hæ posteriores minus splendentes magis albidæ, minusque opacæ sunt. Meretur quæ hic legatur *Dissertatio Rolfincii in Diss. de Margarit. seu perlis*, ubi demonstrat, quod item sit testa seu mater perlarum cum perlis ipsis, & quod habeat eundem effectum; deinde, quod crescant pelliculatim in conchis, & per vomitum ejiciantur in testam, quando sunt maturæ: Videatur etiam *HORSTIVS in Dispens. pag.* 247. cum quo etiam conferatur *BOETIVS de Boot in Tr. de gemmis & lapidibus*, *JOHANNES WITTICHIVS de lapide Bezoard. pag.* 184. & *FALLOPIVS de Metallis & Fossilibus* quasi gelatina lactea firmiter congelata, suoque sale volatili oleoso appropriato acido suo concentrato constant, quo ipso in consistentiam duram coagulàtur, & de hinc abeunt in figuram rotundam, hinc sensim sensimque alius liquor succedit coagulatus, adeò ut per successivam coagulationem pellicularum augeantur perlæ.

Sunt quidam, qui putant, quod Mater perlarum non sit eadem cum perlis, sed longè vilior, nihilominus, cùm ex eodem liquore gelatinoso concrescat testa seu mater perlarum, ac ipsæ perlæ, ejusdem quoque erunt naturæ & efficaciæ.

Usus perlarum est vel *privativus* & *positivus*. Usus *privativus* est, quod promptè absorbeant varia acida in corpore nostro, præsertim gravidis abortum minantia, & effervescentias (omne quippe acidum solvit perlas & dulcescit) ab acido inductas blandè restringunt & compescunt, crudæ saltem pulverisatæ assumptæ: Pro quo scopo mater perlarum longè commodius usurpatur: hinc rectè hoc respectu easdem habet vires. Imò alia etiam marina, cancrorum nempe aut percarum lapides & corallia ejusdem cum perlis erunt usus, teste *HELMONTIO*, *FABRO* & *LUDOVICI Pharm. pag.* 723. Etiam cancrorum testæ non inferioris erunt pretii Autore *Verulamio Hist. Vitæ & Mortis pag.* 85. Quoad positivum usum; notum est, quod adscribatur ipsis magna vis cordialis; sed ignoratur, quid profertur. Ab omnibus nobilissimum confortativum prædicatur, quo balsamus vitæ conservetur, vires insigniter reficiantur & restaurentur, ac imprimis phthisicorum, hecticorum ac tabidorum corpora, tanquam rore quodam nutritivo appropriatissimo, humectentur & restaurentur.

Hos

Hos affectus qui assequi nititur, necesse est, perlas in primum suum lac & spermaticum liquorem, similem nempe isti, ex quo fuerunt concretæ, resolvere queat: Sub tali enim forma alcali volatile & oleum temperatissimum vires analepticas, æstuationes febriles hecticorum temperativas, ac tabescentium refectivas, & retardandi senectutem, exserunt; & quæ dicuntur de lacte perlarum, de isto possunt dici verius: verum quippe lac liquor iste est primordialis, quod non dici potest de perlis, uti in oficinis prostant. Sed quam paucis his concessum est adire Corinthum. Omni quidem conatu hoc contendunt Chymici, hincq; variis solutionibus, coagulationibus, volatilisationibus, &c. torquent margaritas; sed inani conatu. Acida enim nil valent; per corrosionem enim destruunt potiùs perlas: urinosa etiam non attingunt eas; nec oleosa penetrant perlarum corpus Forsan subtilior ac penetrantior substantia, aliqualem cum margaritis cognationem habens, & in quo menstruo citra vim corrosivam destructoriam blandè & amice quasi liquescunt perlæ, hoc præstare poterit, quod vix meliùs, quàm in rore, nive vel aëre, inveniri posse, probabiliter conjecturatur; præsertim si ipsæ ostreæ roris beneficio, ad genituram perlarum disponantur.

Patet ex prædictis, quid habendum sit de Præparationibus Autoris, tam perlarum solutionibus, quam horum in Concretum salinum coagulantibus, & variis modis in Magisterii præcipitationibus. Nempe penitus pro usu Medico superficiales sunt. Perlæ enim semel extra corpus acido saturatæ, intra corpus instar calcis primas infestabunt. Unde potiùs crudæ saltem pulverisatæ aut in porphyritide præparatæ propinentur, & aliæ quævis solutiones & præparationes intermittantur, nisi quibus mediantibus in primigenium lac redigantur: conf. *HELMONTIUS Tr. Potestas Medicaminum*, item *de febribus cap.* 8. §. 7. cum quo conf. *TACCHENII Clav. pag.* 121.

Præparata AUTORIS in specie quod attinet: occurrit *Sal perlarum*, quod fit ex perlis in menstruis acidis solutis, sed in sulso conatu: est enim novum compositum, in quo perlæ destructæ, & menstrui solventis vis adest. Quod si quis tamen velit impensas suscipere, & igne aperto destillare perlas, non dubito, quin acquiri possit sal volatile: sed remedium esset admodum pretiosum.

Magisterium perlarum, ut alia magisteria, nil valet: videatur *HELMONTIUS Tr. de febribus cap.* 8. §. 7. Insulsè assumitur ab hecticis & phthisicis; nam sicut assumptum fuit, ita denuo rejicitur. *MYNSICHTHIUS in Armament. pag.* 39. remedium habet, quod vocat Margaritas trochiscatas ex Magisterio margaritarum cum spiritu roris Majalis, ubi ego reciperem spiritum roris Majalis, & linquerem Magisterium, quia longe efficacior est, quam omnes margaritæ.

Liquores perlarum, quos habet *AUTOR*, sunt ridiculi, & non habent vim cordialem, neque vim absorbendi, quia saturati sunt menstruo acido: solutionis pulvis in intestinis præcipitatur, & interdum plus nocet, quàm prodest.

Essentia, ℞ seu *Arcanum perlarum*, nihil aliud est, quam perlæ in aceto destillato solutæ, & cum spiritu vini nonnihil postmodum in formam liquidam redactæ: sed parum valet.

Spiritus Guajaci extrahit ex perlis ℞ *rubicundam*, quæ vocatur *Arcanum per spiritum Guajaci*. Verum impostura hic patet, quia rubedo ex spiritu Guajaci est.

Tinctura perlarum cum spiritu salis est destructio perlarum, in qua perlæ cum menstruo saturantur & destruuntur.

CAP. VIII.

DE LAPIDIBUS COETERIS MINUS PRETIOSIS.

Hos inter est

I. ÆTITES.

Æ*Tites*, de quo præter *LAUREMBERGIUM*, *BANSCHIUS* integrum edidit *Tractatum* Germanis vocatur der Adlerstein/ quoniam dicunt, tantum reperiri in nidis aquilarum, est lapis sui generis, mollis, facilè friabilis, qui leniter conquassando percussus sonitum edit, quoniam in medio est concavus, alia subjecta lapidea seu mineralia magis friabilia instar nuclei in se continens, & est lapis quasi prægnans: interdum lapis est, interdum terra reperitur, qui aquam in se continet pro quorum contentorum varietate etiam nomen mutat; unde ille, qui lapidem continet, *Ætites* propriè talis dicitur; qui verò in se reconditam habet terram, *Geotes* dicitur; sicuti qui continet aquam, *Hydrotites* dicitur. Sunt etiam ætites, qui spirant odorem instar violarum, & vocantur *lapides violaceis*. Falsum est, in aquilarum nidis deprehendi, à quibus nempe ad facilitandum partum colligantur. Nam in fluminibus prope ripas, rivos, agros, montes, saxorumque commissuras sæpissimè inveniuntur: sed qui ex nido aquilæ hunc abstulerit, nemo observatus fuit.

Decantatus est ejus usus ad partum promovendum, si femori alligetur; sicut eundem retardat, adeoque abortum præcavet, sub axilla vel circa præcordia gestatus: de quo ipso tamen nullibi, præterquam in *Valeriola L. 1. Obs.* 10, clarum exemplum observatum fuit. Quidam ejus pulverem ad ʒj in aqua appropriata ad partum facilitandum, & lochia pellenda adhibent: Lac mulierum augere dicitur, si cum vino aut brodio propinetur, vel etiam tantùm intra mammas suspendatur. *LUDOVICI* autem *in Pharm.* cum sanioribus dicit: Hyberbolicas Lucinarum nostrarum persuasiones circa ætiten & geoten, etiam selectiorem, claudicare, & si quid conferre videatur, esse fallaciam causæ non causæ. Hæc de *ætite* propriè sic dicto.

Terra argillacea margæ similis in eo contenta iisdem viribus gaudet, ac terra quædam sigillata; unde in morbis pestilentialibus & malignis commendatur, & etiam dysenterias curat. Hinc *LAUREMBERGIUS* Electuarium antipestiferum composuit, cujus basis fuit hæc terra argillacea è lapide ætite. Externè cum aceto subacta & mammis applicata optima est pro constringendis iisdem: pulverem hujus gossypio impositum membris à frigore læsis felici experimento applicavit *LAUREMBERGIUS in Tr. de ætite.*

II. ALABASTRITES.

Alabastrum Marmoris species est, & quasi imperfectum marmor, quod cum reliquis speciebus Gypsi rariùs in usum venit, & præter Unguentum de alabastro nil officinis suggerit, temporibus illinendum ad arcendum capitis dolorem quemcunque, experimento *FORESTI*; sicut & *JOHANNES PETRUS LOTICHIUS* usus est hoc unguento, fronti & temporibus illito, contra agrypnias, & pathemata in febribus ardentibus, idem contra dolorem capitis à contusione oriundum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0874-8 DFG

Si *calcinetur* forti igne alabastrum, calcis vivæ proprietates acquirit; unde non mirum est, si aqua, in qua alabastrites calcinatus est ablutus, contra gangræna laudetur; sicuti alabastrites calcinatus elotus instar calcis vivæ lotæ ulcera curat, oculorum lacrymas ac lippitudines corrigit.

Gypsum rusticorum est euporiston, ut eum lacte hauriunt contra dysenteriam, & est remedium non contemnendum; corrosivum enim absorbet acidum in dysenteria.

III. AMIANTHUS.

Amianthus Græcis ἀνβιφὸς, h. e. igne invincibilis, Germanis Steinflachs / *species* est *lapidis scissilis*, durissimum subjectum, reverà Talco cognatum, ad cujus naturam propius accedit, quàm ad naturam aluminis; utut alumen plumosum seu scissile etiam proximè ad Amianthi texturam accedat: unde confunduntur à quibusdam. Alumen enim plumosum adstringit, & non pungit; contrà Amianthus cuti applicatus, pungit & urit instar urticarum. Concretum est ignibus invincibile & menstruis flammisque haud resolubile, alumen verò plumosum ocyus potest destrui per menstrua acida & corrosiva. Hinc prioris ratione ellychnia incombustibilia, & linteamina quibusvis igniumflammis illæsa, ex Amiantho conficiunt; vid: *KIRCHERI Mundus Subterran. T. 2. l. 8. Sect. 4. & CONRINGIUS in Med. Herm.* hinc marsupium ex iis confectum, pecuniâ licet in ea contentâ liquefactâ, non ardet; quale marsupium in *Musæo Septaliano Mediolani* vidi ab ipso Autore, Canonico Mediolanensi jam mortuo, (qui artificium fila ex Amiantho conficere optime novit) præparatum: cui injecit aliquot nummos aureos & argenteos, qui cum marsupio igni impositi sine Marsupii læsione liquefacti fuerunt. Et hic est Amianthus iste, ex quo veteres velamenta pararunt, in quibus corpora mortuorum, imprimis Regum & aliorum Magnatum, comburebantur, ut cineres eorum genuinos acquirerent. Sed modus præparandus & texendi occultus est: nam quem *WORMIUS* describit *in Musæo* non sufficit pro hoc scopo, nec est genuinus. Curiosum interim est, quod Blum & Chordam artificiose ex silice factam referat *VELSCHIUS Hecatost. pag. 12.*

Internè pulverisati ℈j in haustu vini vel spiritu vini propinatur mulieribus fluxu albo laborantibus.

Externè cuti affrictus, Urticationis vices sustinet; hinc *HARTMANNUS* in Paralysi, & Tabe particulari seu Aridura commendat.

Præparata sunt rara, nisi quod *BOETIUS à BOOT de lapidibus pag. 204. Balsamum* habeat, & *linimentum ex Amiantho* ab *AUTORE nostro Lib. 2. cap. ultimo pag. 306.* descriptum, contra tineam capitis puerorum, wieder den bösen Grind/ uti etiam ad ulcera tibiarum inveterata, ceu euporiston certum commendatur, quia illud saturnina ingrediuntur: De Amiantho nil participat, sed saltem de Saturno constat. *Aldrovandus in Musæo Med. pag. 664. libr. 4.* habet *Unguentum ex Amiantho*, quo inunctæ manus tutò ignem tractari posse dicit. Præparatur hoc modo:

℞. *Pulv. Amianthi,*
Ψa exsicc.
album ovor.
succini,
alth.
hyosciami,
semini a part. æqual.

Omnia permiscet in formam linimenti, quo inungendæ manus.

IV. LAPIS ARMENUS.

Lapis Armenus est lapis ex cæruleo viridescens, ejusdemque naturæ & usus cum lapide Lazuli, & non videntur inter se differre, nisi ratione majoris vel minoris fixitatis & maturitatis: in lapide Lazuli maturius reperitur sulphur; in Armeno verò crudius. Dicitur *lapis Armenus*, quia olim allatus fuit ex Armenia, utut hodie etiam in Germania reperiatur. Pertinet autem ad marmora, ita tamen, ut sulphur habeat ex Venere, unde cupri seu Veneris, hujusque vitrioli naturam sapit, & in cupreis & vitriolaceis fodinis ordinariò reperitur, vimque suam ex Venere & vitriolo derivat, quod non sapore tantum prodit, sed etiam, non secus ac vitriolum veneris, supernè ac infernè, plus minus tamen, purget, ut recte hoc innuit *MINDERERUS de Vitriolo cap. 1.* Imo si recte res consideretur, *lapis Armenus* potius *minera* est *Veneris immatura*, non nihil de Sole simul participans. De Luna an aliquid contineat? revera dubium est, & nondum adeò clarum: potius ex Venere, hujusquè facili vitriolascentia vis est laxativa hujus lapidis, plus minus tamen, prout magis vel minus de Venere participat: conf. *VELSCIUS Hecatost. 1. pag. 97.* præsertim celerrime lotus hic lapis minus purgare solet, vitriolo Venereo hoc ipso separato. Apud Arabes Medicos crebrò in usu fuit, tam pro scopo purgandi, quàm affectibus capitis medendi, dum ad Epilepsias, Melancholiam, eamque tam per consensum quàm proprie sic dictam, imprimis manias, & alios similes affectus, hunc lapidem commendarunt: Unde ab istis temporibus mutua Autorum & Commentatorum subscriptione citra rationem ac citra experientiam ad nostra tempora idem assertum propagatum fuit: e. g. *BOOTIUS in Tr. de Gemmis & lapidibus* in purgando capite & morbis Melancholicis lapidem Armenum præfert elleboro: hinc in officinis prostant *pilulæ de lapide Armeno*, quæ utroq; modo, tam sursum quam deorsum solent purgare. *GUALNERIUS* in affectibus capitis & melancholicis lapidem Armenum exhibet in forma pulveris, cujus usu se nunquam deceptum affirmat:

Recepit nemp. *lap. Armen.* ℈ij.
Croci ℈ß.
Macis ℈j.

sumendo in *aqua saccharata* q. s. idque, si adhuc est crudus & nondum lavatus.

Sanè vis cephalica hujus lapidis, quoad dictos affectus, mihi semper fuit suspecta, cum nulla fide hujus rei experimenta apud Autores me observasse meminerim: sunt qui propterea huic lapidi hanc vim adscribunt propter lunaris substantiæ participationem quæ tamen vel nulla est, utut hanc copiosam putarint, cæruleo colore decepti, qui tamen ex Luna nullo modo est, sed ex Venere.

Lotio est in concinna atque ridicula.

Pilulæ de lapide Armeno adhibentur in affectibus Melancholicis, hypochondriacis & maniacis.

Magisterium nihil aliud est, quam Venus, quæ sub forma pulveris infundum secedit. Citra purgationem propinatur Maniacis & Melancholicis.

V. LAPIS CALCARIUS.

Lapis Calcarius est lapis admodum sulphureus, ex quo beneficio ignis fortiter calcinando præparatur calx viva; omnes enim lapides, qui habent sulphur copiosum, suggerunt calcem vivam: sub calcinatione lapis calcarius & sulphur spirat, & dimidium ferè ponderis amittit; unde propter sulphuris copiam, & hujus post calcinationem relictum salso-acidum, non vitrescibilis existit, acido sulphuris alcali vitrificans

cans consumente: ut rectè loquitur *HELMONTIUS de Lith. pag.* 3. §. 28. & sulphur copiosum ex calce viva parari posse asserit *BECCHERUS in Oedipo Chym. pag.* 67. sed optarim, ut modum extrahendi sulphur docuisset, cum hactenus non constet modus sulphureitatem calcis vivæ, præterquam igne aperto calcinando, manifestandi, aut in apertum producendi: uti patet ex experimentis *LUDOVICI*, quæ videbitis in M. A. N. C. *Ann. 6. pag.* 368. circa quæ experimenta tamen pro sulphure eliciendo observandum, lapidem calcarium subjectum esse in concreto suo admodum concentratum, adeoque fixum, nec nisi forti igne, & in quo aëris accessus non penitus impeditus est, mutari, aut sulphuris ejus vestigia manifestari posse. Consumpto ergò sulphure, ejusque pingvedine, ceu glutine misti, & concretum lapidis fariscit, & friabile fit, restitatque in lapide ita Calcinato acidum sulphuris cremati, simulque alcali sub ignis actione magis manifestum: hæc ipsa ab aqua soluta concitato motû in se invicem agendo & effervescendo calorem adeò sensibilem producunt; salia enim non agunt nisi dissoluta: tandem sub aqua cum terreis particulis coagulata firmum quasi lapideum coagulum constituunt.

In calescentia illa fit, uti dixi, ab effervescentia, non verò ab igneis particulis sub calcinatione una in calce fixatis. Confirmat hoc Mechanica Chymica: si enim calx viva lota spiritu salis solvatur, & post solutionem menstruum abstrahatur per retortam, rebeto verò capiti mortuo aqua affundatur, mox intensissimus ardor excitatur: Acido nempe spiritus salis in particulis calcis lotæ alcalino-terreis, mediante aqua soluto, & cum istis ita effervescente: qualia phænomena ex calce lota simplici, intensiore licet igne tractata, non apparent.

Inesse autem acidum in calce viva, probatur:

1. Quia aqua calcis vivæ recens salia volatilia, quibus affunditur destruit, eadem figit, & secum in terream substantiam transmutat.
2. Quia aqua calcis vivæ infusione lixivii salis tartari turbatur & præcipitatur, quatenus terreæ particulæ acido in aqua calcis vivæ adhærentes occasione alcali tartari, quod ab acido promptè absorbetur, extruduntur & dimittuntur.
3. Quia aqua calcis vivæ lacti infusa brevi post hoc ipsum coagulat, atque ad grumescentiam disponit.

Inesse etiam alcali in calce viva, probatur:

1. Quia aqua calcis vivæ sulphurea subjecta, sulphur commune, Antimonii, &c. extrahit: pariter atque lixivia salium alcalisatorum facere solent.
2. Quia sali ammoniaco addita, sal ejus volatile & spiritum eodem modo, ac alcalisata salia addita, prodire permittit.
3. Quia colorem infusionis ligni nephritici per acetum destructum infusa aqua calcis vivæ restituit alcalium more: Conf. *BOYLE de Color. pag.* 84.
4. Quia solutionem Mercurii sublimati in minii Colorem, utut tardè præcipitat.

Aqua ergò seu lixivium, quod ex lotione & decoctione calcis vivæ emergit, constat utroque sale, adeoque quasi ammoniacale quid constituit, & sub copula hac aliquam petrosæ substantiæ partem quasi aluminiformem aliquandiu retinet; hinc enim crustæ vel supernatantis, vel post exhalationem restitantis, sapor sub dulcis non nihil styptico quasi aluminosus, acido cum alcali terreas simul particulas retinente: Unde etiam aquæ calcis vivæ alcali fixum si addatur, crusta nulla amplius coagulatur, vel quod acidum infringatur nimis, vel quod petrosa substantia præcipitata fuerit. Hinc & in perfectum corpus salinum coagulari, aut salium salsorum more crystallisare perfectè non potuerunt, ob impositas nempe lapidosas quasdam particulas, debitam unionem, & in-situm crystallisationi convenientem redactionem, impedientes: adeò ut nullum sal propriè dictum ex calce viva ob id elici queat: Conf. *ZWELFFERUS Animadvers. in Pharm. Aug. p.* 276. Aqueis autem vehiculis diluta salia agunt, non verò pinguibus, unde nec ab his, e. gr. Spiritu vini, oleo terebinthinæ, &c. calcis vivæ fit effervescentia, utut spiritu affusò hujus phlegmatis ratione, incalescentiæ non obscura post horas aliquot deprehendantur vestigia: Confer. M. A. N. C. Ann. 6. pag. 371.

Quoad *Usum Medicum*, lapis calcarius nullius est usus, nisi post ustionem, in qua occulta sui juris fiant salia, alcali & acidum; dum affusa aqua simplici in se agunt. In calce viva ergò particulæ sunt salsoacidæ, quæ nihilominus naturam alcalium fixorum sapiunt, sicut etiam alcalia fixa quælibet nihil aliud sunt. In genere particulæ sunt, quæ omnes effectus, alcalibus fixis attributos, acidum scilicet corrigendo intemperiem calidam sistere, exserere solent.

Calx viva autem non extincta, rarò usurpatur, sæpe tamen adhiberur tanquam causticum, vel additur salibus alcalibus causticis pro scopo exurendi cutem (*zu der Corrosiven*) ut excitentur fonticuli, aperiantur abscessus, &c. Quoniam verò meliora habemus, meritò illius usus negligitur.

Sunt quidam Chymici, qui calcem vivam adhibent pro fixatione salium volatilium quod ipsum tamen rejicit *ZWELFFERUS in Animadvers. pag.* 276.

In usu medico *Calx lota* & mortua adhibetur, quæ fit ita: Affunditur *calci vivæ aqua simplex*; Unde fit effervescentia, quâ eliciuntur principia salina cum principio sulphureo: post factam effervescentiam decantatur aqua, & nova affunditur tamdiu, donec remaneat calx mortua, acribus salibus saltem manifestioribus spoliata.

Hæc calx lota remedium polychrestum in Chirurgicis est; habet se instar corporis terrei vacui, & absorbet in se potentissimè quælibet acida corrosiva, ex quo inflammationes, excandescentiæ, &c. ut plurimum oriuntur: adstringit simul & poros firmat, unde exsiccare & refrigerare dicitur: Ulceribus Venereis aliisque antiquis, malignis dysepuloticis & cacoethei insperfa mirificè absorbet sordes & fermentum ulcerum acidum, eorumque progressum impedit, & hac ratione etiam consolidat, & cicatrisationem promovet: Imprimis autem ad ambustiones est optima, hinc de calce lota *Unguenta linimenta & emplastra ad ambustiones* sunt usitatissima: quorum compositiones videri possunt in omnibus ferè Dispensatoriis: v. g.

℞. *Calx benè lota*:

Permisceatur cum *oleo rosarum*, seu *lini*, vel alio appropriato, & benè agitentur sin mortario plumbeo ad consistentiam Ungventi seu Linimenti, ad Ambusta & mala inde oriunda egregii.

In

In mortario plumbeo fit agitatio & mistio ; hâc ipsa enim abraduntur successivè particulæ plumbeæ, & uniuntur cum Unguento ; Unde id cò præstantius evadit in ambustionibus, in quibus Saturnus per se est egregius.

Calx viva si cum aceto extinguatur, & ter laveturr, ac cum oleo rosarum ad linimenti formam redigatur, è vestigio solet curare ambusta absque vestigio cicatricis, nec bullas elevari permittit ; Vel

℞. ♃ *lotæ*,
Tut. Alexandr. à ℥ij.
ceræ rec. ℥j.
album ovor. no. ij.

Misc. cum q. s. *olei rosarum*, & erit egregium *unguentum in ambustionibus.*

Ad ulcera quælibet etiam fit egregium polychrestum remedium ex calce lota ;

℞. ♃ *bis terve lotæ*, & ferè exsiccatæ, qv. v. addatur

Oleum lini pro ratione : tingatur bolo electo ad carneum colorem, & confectum erit *Unguentum* egregium.

Habet præterea etiam alium usum calx viva ; à *ZWINGERO* enim Calx viva extincta probè commendatur in Clysteribus dysentericorum.

Offert se porrò *Lixivium* seu ista *Aqua*, post Calcis vivæ extinctionem restitans, vocatur communiter *Aqua calcis vivæ*, Kalckwasser ! & nunc simplex, nunc composita cum sulphureis aut salinis aut Mercurialibus subjectis in usum Medicum admittitur. *Aqua calcis vivæ simplex* usurpatur tàm interne quàm externe. *Internè* pro acrimonia humorum ⊖sa corrigenda laudat *SYLVIUS l. 1. Prax. cap. 6. §. 14.* & *LOSIVS l. 1. Observat. 11. & l. 2. Observat. 9.* ; unde convenit non tantummodo in pectoris affectibus : de quo conferatur *WILLISIVS Pharm. Ration. P. 2. pag. 229.* speciatim in exulcerationibus aut abscessibus partium intra pectus sitarum, & inde oriunda phthisi ; sed etiam in quarumvis partium abscessibus, post ruptionem mundificandis & abstergendis : item ad diabetem est egregia aqua hæc calcis vivæ : Conf. *WILLISIVS loco allegato P. 1.* ubi *de Diabete.*

Externè aqua calcis vivæ dicitur alias *Aqua pretiosa* seu *benedicta chirurgorum*, propterea, quod externè in omnibus affectibus chirurgo obvenientibus, præsertim in tumoribus, & ulceribus antiquis pedum, & quibuscunque aliis, mirifica præstet : videatur *WEDELIVS Pharmac. pag. 150.* Dominantur enim in aqua calcis vivæ salia alcalisata, hinc particulæ terreæ seu petrosæ acido combinatæ, adeoque quasi aluminosæ ; unde in ulceribus antiquis corrodentibus, ambustionibus, ulceribus Gallicis, item quibusvis aliis etiam gangrænam minitantibus, optima est hæc aqua ; quascunque inflammationes arcet ; sive per se, sive cum saccharo Saturni applicetur, sic enim evadit mistura lactea, quæ egregiè refrigerat, ardorem vulnerum & ulcerum temperat, & dolorem demulcet : Gangrænæ mirè resistit, eamque mirabiliter sanat, sed crebrius applicata & renovata, imprimis si spiritus vini rectificatus myrrha, & camphoratus addatur ; aut etiam aloë, myrrha, & scordium in ▽ hac simul decoctum, adjungatur. In herpetibus & serpiginibus, tam ulceratis, quam non exulceratis, aqua calcis vivæ imposita certè est expertum remedium, Arcanum *HARTMANNI*, & Chirurgis in frequenti usu, à quibusdam etiam ad cancrum commendatur : In omnibus nempe his absorbet acida, & blande stringit poros ac firmat fibras : nam Chirurgus iste, qui rectè acida ac salia acidula ulcerum & tumorum temperare & mitigare novit, in arte sua est egregius, inflammationem sic auffert, ut postmodum felicius sequatur sanatio & consolidatio. Aqua hæc egregia est in scabie, aliisque ulceribus mundificandis, si eadem inembra affecta laventur, & certè brevi post omnes pustulæ decident ; sive sola sive cum sulphure adhibeatur in scabie simplici, sive juxta Gallos permisceatur cum Mercurio sublimato vel dulci in scabie contumaci, exulcerata, maligna & Gallica ; & fit convenientior, si calx viva extinguatur in aqua appropriata ; si in erysipelate scorbutica usurpanda, parari potest cum aqua florum sambuci ; si ad vulnera vel ulcera, verminosa licet & putrida, in aqua vulneraria ; si in compescenda gangræna, in aqua pomorum Borsdorffianorum, &c. In talibus affectibus externis cum aqua calcis vivæ tepida abluuntur vulnera & ulcera, humectatur linteum, applicatur, & sæpius, sæpiusque renovatur, & sic egregios producit effectus.

Eadem aqua suggerit ad ambustiones & vulnera præstantissimum remedium, præsertim si in decocto colato de novo extinguatur calx viva, vel hac ratione :

℞. *Calx viva recens*, quæ projiciatur in *aquam*, ut 4. vel 5. digitos aqua eminear, & ubi effervuerit, coletur & filtretur : Huic aquæ affundatur oleum rosarum vel liliorum alborum per infusionem & decoctionem paratum, vel lini q. s. probe agitetur in mortario plumbeo, sic subitò utriusque mutatur consistentia, & ambo coalescunt in modum butyri, quo non habetur melius remedium in ambustionibus, & certò vesicas præcavebit Ratio est curiosa : notum enim est, quod olea nunquam coëant cum aqua, multò minus coëant in butyrum cum aqua, quod hic tamen fit ; quoniam ex oleo misto cum aqua calcis vivæ, fit sapo. Sicuti igitur sapo fit ex lixivio acri, & pinvedinibus animalium, quæ acidum occultum in se habent ; ita & res hic sese habet : Hoc butyrum etiam prodest in vulneribus scopeto inflictis (ubi certò empyreuma nitro-sulphureum remansit) ad vitandam putredinem ; Conf. *AGRICOLA in Chirurg. parva p. 383.*

Huic aquæ calcis vivæ imposita crura optimum lavamen percipiunt in eorundem doloribus lancinantibus ; wieder das reissen im Schenckel.

Hæc fuit aqua simplex calcis vivæ.

Præterea fiunt *Aquæ calcis vivæ compositæ* ; pro varietate scoporum variantes ; Sic aqua calcis vivæ composita paratur cum sulphure contra pruritum, serpigines, scabiem, maculas & pustulas à scabie relictas egregia, v. g.

℞. ♃ ℥viij.
Sulphur ℥ß.
coqv. in s. q. ▽ ad ℔ iij. Vel

℞. ▽ ♃ℓ ℔ ij.
Sulphur comm. pis. ℥vj l. ℥j ad ℥ij.

Ebulliant invicem : colatura detur pro usu externo, quo abluantur saltem articulationes corporis scabie infestatæ, vel etiam hac ipsa aqua cluantur Unguenta articulis contra scabiem affricta.

Meliori effectu in scabie crustosa :

℞. ▽ ♃ℓ ℔ j add.
addatur
scorh reg. ♂ij ℥iij M.

& erit mistura usus externi egregii.

Permiscetur etiam cum saccharo Saturni, videlicet in inflammationibus quibuscunque, herpetibus & serpiginibus, tam ulceratis quam non ulceratis, erysipelate, ulceribus cum inflammatione junctis, v.g.

℞. ♀ q. v.
Superfundatur
Roris Majalis q. s. ut leniter effervescant: Colat. Mens. j. add.
Sacchari ℔i ℥ß ad ℥j l. ℥iß. M.
Laventur hâc ipsa miscelâ ulcera antiqua, & linteola madefacta super imponantur, sic inflammationes & gangrænas minitantes compescet.

Miscetur hæc aqua calcis vivæ etiam cum Venere, dum nempe infunditur pelvi æneæ; exinde egregium sapphirinum colorem contrahit, estque egregium remedium contra pustulas & ulcera oculorum, horumque scabiem & pruritum, &c.

Tandem cum Mercurio, tàm dulci quàm sublimato, etiam miscetur: Nempe si aquæ hujus Mens. j addatur Mercurius dulcis ℥ß ad ℥j, & aqua hæc mista suprà dictis affectibus, præsertim ulceribus contumacibus, cum linteolis madefactis tepidè applicetur, & fuit secretum *CUNZII* in ulceribus antiquis.

Pertinet huc *Aqua Phagadæmica* Chirurgis in Gallis usitata, præsertim in principio gangrænæ, quando loca nervosa occupat, ut progressus inhibeatur. Arcanum hujus aquæ mirabilis consistit in hoc, ut permisceatur Mercurius sublimatus cum aqua calcis vivæ, eaque pro varietate circumstantiarum plus vel minus, ut nunc reddatur acrior, nunc mitior, prout volumus eandem magis corrodentem, sive assumatur Mercurius sublimatus, sive dulcis, perinde est. Præparatur ita:

℞. ▽ pluvial. l. comm. ℔ xx.
Indantur in vas stanneum, & huic immittantur:
♀ ℔ jv. l. v.

Hæc permittantur, ut extinguantur lentè: cessante ebullitione addantur.

Arsen. pulveris. ℥ij
Mastich. el. & pulver. ℥j.

Hæ omnia permittantur ebullire, & benè agitentur cum spatula lignea, & relinquantur, donec calx viva infundum se præcipitet. Tunc successivè decantanda est aqua supernatans clara, cui add:

♃ ☿ti præcipit l. dulcis ℥ij,
▽ probe rectif. ℥jv, v. l. vj, prout magis temperatam voluerimus,
⊖i ℥ij.
Misce & reserventur pro usu.

Aqua hæc revera usu est egregia contra ulcera putrida & gangrænosa. Virulentiam arsenici calx viva corrigit, non secus ac nitrum fixum.

Præterea commodè huic aquæ admiscentur aliquot Unciæ spiritus bene dephlegmati: Nam spiritus vini additus

1. Aquam in gangræna reddit magis penetrantem.
2. Spiritus vini tanquam sulphureus temperat blandè nimiam & excessivam acrimoniam salium in Mercurio sublimato & spiritu nitri, & sic tutiùs usurpatur.

Si adhuc acrior videatur, ulteriùs temperari potest additione vel pluris spiritus vini, vel phlegmatis vitrioli, vel phlegmatis nitri, aluminis, &c. Cottier. quoad hanc aquam *BARBETTE in Chirurgia, FEBURE in sua Chymia*, item *GLASSERUS in Chymia.*

Modus utendi est, ut abluantur membra hâc aqua, vel ulceribus ipsis linteamina adhibeantur in hac aqua madefacta. Magni præterea est usus in vulneribus sclopetarum, ubi simul os est fractum, ubi ingens incalescentia, & nimius dolor, modò in principio addatur succus 12. cancrorum fluviatilium, qui contundantur vivi, & adspergantur pauco phlegmate aluminis, & addatur hic succus isti aquæ sicque erit magis appropriata in vulneribus talibus sclopetatum.

Novi exemplum quod in gangræna post usum hujus aquæ externum subsecuta sit salivatio, & hoc in Gallo quodam ex addito Mercurio dulci oriebatur. Interim id neminem terreat, cum in nostris corporibus non statim eadem sequantur symptomata, quæ in Gallis.

Tandem *Aqua calcis vivæ composita polychresta* ad tumores cum inflammatione, exulcerationes humidas, metum gangrænæ, est sequens:

℞. ▽ ♀ℓ ℔jv. l. v.
✕ ℔i ß.
olibani,
myrrhæ.
mastich. à ℥ß.
Camph. ℥j.

coqu. simul, usque dum lythargyrum sit solutum, & calidè cum linteis applicatum bis vel ter in die.

Pertinent huc denique *Therme Artificiales*, quas primus docuit *ZWELFFERUS in Mant. Hermet. pag.* 401, dum cum calce viva miscet sulphur, super addito interdum etiam nitro, & huic misturæ affundit aquam calidam; sic enim fit, ut calx viva effervescendo cum aqua solvat, sulphur & nitrum, ejusque virtutes eliciat & ita easdem acquirit virtutes, quas Thermæ obtinent naturales sulphureæ, pro omnibus iis affectibus, ad quos adhibentur Thermæ naturales, quæ Thermæ artificiales multum in recessu habent, & qui sciunt modum parandi, possunt etiam facile judicare, ad quos usus adhiberi queant. Modus est elegans, nec unquam inventus, nisi *ZWELFFERO.*

In dicta aqua calcis vivæ crusta candida sub pingvis supernatat, quæ vocatur *Calcis Cremor*: hæc labiis ulceris malignii cancrosi seu labiis cancri exulcerati, item sin gangræna, inungitur, ut pars corrupta absumatur, remanente sana: destruit simul fermentum ulceris corrosivum, temperando istud, & successivè ad maturitatem producit. Eadem crusta cum bolo Armena est specificum in ozæna, ambustionibus mirè succurrit.

Ex superioribus notum est, fixa salia esse in calce viva. Unde curiosum est nihilominus & urinosum volatilem spiritum ex calce viva haberi posse, idque tribus modis.

1. Cum *spiritu salis*, qui affusus calci vivæ & subitò destillatus, urinosum & penetrantem spiritum suggerit: videatur *LUDOVICI de sale tartari pag.* 39.
2. Cum *spiritu vini*: Hic rectificatus calci vivæ recenti affusus, & abstractus forti igne, spiritum quasi tartarisatum producit, evidenter urinosum.

Quidam sequenti modo parant, quo & tophos podagræ & nodos resolvi ajunt:

℞. *Calcem vivam* fervidam adhuc prout ex furno calcinatorio jam extrahitur:

Superfundunt ▽ *aliquoties super salem tartari alcoolisatum*, digerunt, & postmodum igne forti in retorta ex arena destillant, prodit spiritus vini sapore urinoso præditus, qui accensus relinquit gelatinam instar cremoris. Iste spiritus bis vel ter de calce viva nova per retortam abstractus, & locis podagricis illitus, egregium remedium est ad istos nodos dissolvendos.

3. Ex *coagulo calcis vivæ* cum spiritu salis facto; cui additum sal tartari fixum destillando spiritum urinosum volatilem suggerit,

In hoc tamen volatili urinoso spiritu videtur *BASILIVM VALENTINVM* & *KESLERVM* quæsivisse calcis vivæ vim lithontripticam, atque nephriticam; unde spiritum calcis vivæ, utut occultè, parare docuit, quem plurimi imitati, paucissimi seu nulli assecuti fuerunt. Deficiunt encheirises, quæ studio reticuit, qui norunt, spiritum optimum & elegantissimum parare possunt.

Processus *AVTORIS nostri* nil valet. Alii ex calce viva & sale communi eundem parant, sed acquirunt saltem spiritum salis, ut *TACCHENIVS in Hipp. Chymico.*

Ulterius calx viva habet vim antinephriticam promovendi & alterandi calculum, unde loco spiritus urinosi pro usu diuretico, & nephritico, cum tartaro ex calce viva ℞ *am antinephriticam*, quæ nihil aliud est, quam ℞ *tartari acris*, pararunt, cujus Autor est *SULZBERGERVS Parens*; & in frequenti usu fuit *LANGIO*, & facta fuit hoc modo.

℞. ♃ part. jv.
♀ *crudi* part. j
(alii recipiunt part. ij. ♀, sed pars j, magis convenit: *HOFFMANNVS in Clave Schrod. pag. 175* recipit ♃ p. x. ♀ p. ij)

Coquuntur in olla cum *aqua fontana*, & sic fit motus insignis fermentativus: post solutionem & cocturam filtratur & coagulatur. Coagulationi superfunditur *spiritusus vini rectificatissimus*; vel *spiritus* quidam *nephriticus compositus*, extrahitur; sic fit ℞ rubicundissima sapore urinoso, non contemnendum remedium pro scopo antinephritico, & urinam pellendi, in morbis tartareis.

Alii liquoris forma usum calcis vivæ diureticum administrarunt; nempe spiritui salis, v. g. ℔j, injiciunt per vices particulas calcis vivæ nucis avellanæ magnitudine, donec desinat effervescere, & Calx viva spiritum salis totum imbiberit: stent per tres vel quatuor horas, calcinant igne carbonum in crucibulo, donec fluant, massa infundatur in mortarium, & fiet instar silicis duræ, pulverisatis affunditur *aqua calida*, extrahitur sal, filtratur per chartam, evaporant ad siccitatem: ponitur in concha satis ampla in locum frigidum, & liquescit in *oleum* laudatum *contra nephritidem & arthritidem.* Cui tamen non videntur cedere liquores nephritici aliorum ex mollioribus lapidibus parati, mediante nempe spiritu salis ingredientia vid. *in Clave HOFFMANNVS pag. 154.*

Tandem in forma salis vim nephriticam ex calce viva alii ita eliciunt:

℞. ♁ *cis*
♃ *a* ana part. æqual.

Fiat in crucibulo S. S. S. ita ut ultimâ vice calx viva, eaque in majori quantitate, insternatur clauso crucibulo, calcinetur probè igne diuturno, massa refrigerata solvitur in aqua, permittitur, ut ad crystallisationem usque evaporet, qui crystalli sunt egregium diureticum: nempe acidum salis communis in sale ammoniaco se jungit alcali fixo calcis vivæ, particulæ verò urinosæ volatiles partim, eæque copiosiores avolant, partim ab acido calcis vivæ subiguntur, & unà concentrantur, emergit exinde sal ex urinoso salsum, & ut dixi diureticum.

Plura de *calce viva* videbitis in *TACCHENII Hippocr. Chym.*, & *Clave*; hinc *MOTOW de nitro & spiritu aereo*, & tandem M. A. N. C. *Ann. 6. & 7. pag. 365.*

VI. LAPIS CALAMINARIS.

Lapis Calaminaris, qui alias vocatur *Cadmia fossilis* seu *lapidosa*, simillimus quidem videtur croco Martis: reverà tamen nihil aliud est, quàm concretum quoddam particulis ♄inis & ♀eis permixtum, substantiæ mediæ inter terras & lapides: quod probat partim solutio ejus cum aceto, dum instar sacchari Saturni dulcescit, partim vis vomitoria & catharctica, quæ à Venere dependet. *GLAVBERVS pluribus in locis suorum scriptorum* jactitat, lapidem hunc sulphur solare in se habere, quod tamen non adeò planum est, & vix credendum.

Duplex alias hic est: *nativus* unus ex propria minera erutus, de quo *jam dixi*; & *factitius* ex minera Saturni sub hujus calcinatione sponte exhalans, & fornacibus adhærens: Conf. *Comment. ERCKERI pag. 303.*

Usurpatur vel pro *Usu Mechanico*, vel *Medico.* Pro *usu Mechanico* in usu est hic lapis, ut ex eodem cum cupro fiat *Orichalcum*: v. g.

℞. ♀is seu *cupri puri* p. c.
lap. Calamin. p. xxx. l. xl.

Hæc igne fusionis permista constituunt orichalcum, quod naturam Veneris tantùm retinet: videatur *Comment. ERKERI citato loco pag. 260*: item in *MERRETTO in Notis ad artem vitrariam Neeri pag. 353.*

Quoad *Usum Medicum*, est saltem externus chirurgicus.

Crudus adstringit pro quo scopo & externè in usu est, & croco Martis fere præfertur; hinc adhibetur pro ulceruni & vulnerum cura, extersione consolitatione, cicatrisatione sive sub forma pulveris inspergatur, sive unguentis admisceatur; prompte scilicet tanquam subjectum sitibundum absorbet acida quæcunque ulcerum & Excoriationum, hinc saporem adstrictorium acquirit, quo potos partium stringit, ut facilis consolidatio sequatur. Potest vel solus usurpari, vel cum pingvedinibus appropriatis: si solus adhibetur, cicatrix fit subrubra ganz rothlich; sin verò cum pingvedinibus blandioribus, fit justo & blando colore. Quando infantes circa genitalia excoriantur, wenn die Kinder fratt werden / imò equitantibus aliisque sub brachiis, pedibus, &c. præsentaneum est remedium, si inspergatur.

GLAVBERVS mediante hoc lapide spiritus minerales acidos concentrare docet.

℞. Pulver. lapidis Calaminaris, eumque imbibit spiritu salis, nitri, &c. hinc fit, ut lapis imbibat omne acidum; sic enim abstractione primò prodit phlegma; post fortiori igne destillando per retortam prodit & acquiritur spiritus acidissimus, & maximè concentratus, utut spiritus aliquantulum remaneat in lapide calaminari. Spiritus hic, *Autore GLAVBERO* multum confert in hydrope, quoniam fortiter pellit per urinam.

Præparatio lapidis calaminaris fit, quando extinguitur, incensus vel in aceto, vel aqua pluvialis, vel in alia quadam aqua appropriata.

Emplastrum de lapide calaminari est egregium in supra dictis casibus, malaxatum cum oleo Nicotianæ.

Magisterium lapidis calaminaris secundum *AVTORIS* modum paratum, vel calcinando cum nitro, & hinc caput mortuum elixiviando ad imitationem *GLAVBERI* paratum *Fur. u. P. 2. p. 93*, inter remedia purgantia suprà & infrà non ultimum locum obtinet.

VII. CALCULUS HUMANUS.

Calculus humanus, vulgò *Lodus humanus* dictus à *PARACELSO*, & hinc *HELMONTIO Duelech* proprio nomine dicitur, quia concretum est

tertium salsum, magis tamen alcalinum, ex sale volatili seu spiritu urinoso urinæ, acido convenienti p. n. saturato, coagulatum: Quando enim calculi hi destillantur, oleum, spiritum, atque sal volatile in notabili quantitate præbent, uti hoc illustrat anatome ejus Chymica, facta ab *HELMONTIO Tartar. Non in Potu §. 7.* & *TACCHENIO Hipp. Chym. cap. 14. pag. 82. HELMONTIUS* derivat ex spiritu urinæ inflammabili & sale volatili urinæ. Probabilior autem est purior sententia. An autem alcali hoc urinosum frustulis calculi, à destillatione relictis & friabilibus, planè denuò affusum iterum redeat, prout *TACCHENIUS loco allegato pag. 93.* perhibet, ejus asserti fides sit penes Autorem. Bezoar eodem modo coagulari, verum est.

Usus obtinet, quod hic Calculus pulverisatus urinam pellat, quod suo modo verum: interim huic accedit superstitio, quod proprios calculos, primùm ex homine nephritico prodeuntes, pulverisatos & assumptos per totam vitam præservare à calculo dicant. Vi quidem & texturâ urinosâ vitiosum acidum primarum viarum absorbent, hinc in salsum, tàm diureticum quàm egregiè sudoriferum, unà abeunt; sed curativè & præservativè ad calcalum nil valent. Sanè calculus humanus per se dosi ℈j in aqua Card. benedicti assumptus, vi sudoriferâ & antipestiferâ à non paucis lapidi Bezoardico æquiparatur; unde eundem vocarunt *Bezoar Microcosmicum*, quoniam non minus resistit malignitati, nec minus convenit in febribus malignis & pestilentialibus, quam lapis Bezoar Orientalis: imò in ipsa peste præfertur etiam lapidi Bezoar Orientali, uti videri potest in *BONTII Comment. in Garziam ab Horto, TULPIO L. 3. obs. cap. 4.* Denique etiam *BARBETTE de peste pag. 21.* Et sicut urinæ propriæ haustum in constitutione epidemica multi, ceu egregium præservativum, extollunt; ita calculus humanus ex iisdem cum urinæ elementis compositus, haud inferioris erit pretii. Et sanè non saltem in nupera peste Anglica, in specie Londinensi, ubi uno die 10000. homines mortui sunt, aliquoties usus ejus est antipestilentialis cum successu fuit observatus, ac à modernis maximè tentatum est, sed & jam olim in superiori seculo idem fuit observatum. Nempe *CHRISTOPORUS HIEBLE, PHYSICUS CONSTANTIENSIS*, edidit anno 1589. & 1598. *Tractatum Germanicum* von Bezoar-Steinen / in quo *pag. 22.* vis bezoardica calculi humani tantùm non superare lapides Bezoardicos veros asserit: videatur etiam *BONTIUS de Medic. Indorum L. 1. cap. 46.* Præterea calculus humanus egregium satis habetur remedium in curandis philtris assumptis, & morbis inde productis, imprimis siphiltra ex perverso usu menstruorum fuerint, præmissis nempe universalibus, imprimis vomitorio, de quo elegantem videbitis Observationem *HEINRICUS ab HEER* 13.

Tandem multi miserè torquent calculum humanum pro *oleo ludi Paracelsi* exinde parando, labore tamen vano, cum alius longe sit *Ludus Helmontii*, nempe *Crystalli molliori species*: Distinguitur etiam toto cœlo à *Lapide Ludi Helmontii Antwerpiano*, variis striis contexto: de quo meretur legi M. A. N. C. *Anno 4. pag. 119.* Certè si artificio Chymico in suum Ens primum urinosum & oleum resolveretur calculus humanus, summum esset remedium ad præservandam & curandam Lithiasin. *PARACELSO* hoc non fuit impossibile, mediante quo lapides in renibus & vesica coagulatos reduxit in liquorem & mucilaginem: sed reticuit, & sunt, qui non sine ratione putant, eandem fieri per liquorem alcahest. Ad ejus imitationem sunt multi, qui volunt parare *oleum calculi humani*, calcinando illum: Sed operam & oleum perdunt, quoniam nullam plane vim nephriticam, & calculi resolutivam exinde acquirunt. Solvitur hic calculus humanus in spiritu salis, & exsiccatur, postmodum in loco frigido resolvitur in liquorem, qui liquor ad guttas x, xv. & xx. propinatus, commendatur in pellendo, alterando & resolvendo Calculo. Verùm Calcinationes in acidis nil valent; destruunt enim vim dictam, eamque plus imminuunt, quàm promovent. Hoc modo ex aliis etiam lapidibus fiunt liquores nephritici, uti vocantur: Sic ex lapillis cancrorum, lapide Judaico, Lazuli, lyncis, spongiæ, aquilæ seu ætite, glaciei, &c. paratur, quorum pulvis, quantum placet, solvitur in oleo vel spiritu salis, & quod solutum est, abjecta remanentia sordidâ, coagulatur leni calore, ut inspissetur: materia inspissata denuo pulverisanda est, & resolvenda in cella, iterum coagulanda, & cum humectatione aceti destillati pulverisanda, donec non ampliùs se coagulare permittat, qui liquor dictus nephriticus ad promovendum calculum per urinam & ceu magnum secretum, in eodem commendatur.

Quidam non tàm operosè præparant, sed quando semel fuit solutus, recipiunt pro liquore nephritico: addunt etiam calculum humanum, ut magis fiat appropriatus, qui tamen in similibus liquoribus, quatenus promovent urinam, præ dictis & convenientibus lapidibus nullam habet prærogativam

VIII.

Angli hodie habent certum lapidem, qui vocatur

LAPIS CARMINATIVUS,

cujus hæc est vis, ut calefactus & impositus umbilico, omnes flatus in Colica flatulenta mirificè sedet, & expellat: Unde ratione virtutis hujus promovendi flatus vocatur lapis Carminativus. Infallibilis est ejus experientia, non tàm apud Anglos, sed etiam jam apud Belgas. Videtur habere convenientiam cum lapide serpentino, qui calefactus, & umbilico impositus, in affectibus colicis & uterinis egregiè convenit.

IX. LAPIS CERAUNIUS.

Lapis Ceraunius, der Donnerstein / reverà de genere pyritum est, & scatet sulphure, unde levi collisione cum Marte scintillas promit; & sulphureum odorem spirat.

Quoad *usum*, somnum provocare dicitur; item herniam curare, & ab ea præservare, testante non tantùm *BOOTIO de gemmis & lapidibus pag. 481*, & ex eo *WORMIO in Musæo*, sed etiam *BORELLO C. 6. Obs. 86.* Præterea Ceraunius lapis usus inter varios tanquam singulare experimentum commendatur in cura icteri flavi, & hinc in cura hydropis, à ʒß ad ʒj. *TILEMANNUS AGRICOLA* & *MICHAELIS* præparant inde pulverem contra icterum & hydropem: *MICHAELIS* lapidem ceraunii præparatum cum pulvere exuviarum serpentum, quas sponte deponunt, miscuit, & dosi ℈j Ictericis & Hydropicis sæpe cum felici successu propinavit

X. CRYSTALLUS.

De Crystallo scripsit *ERASMUS BARTHOLINUS*. Est quasi gemma quædam vilior, & omnium mollissima, seu maximè solubilis; fuit tamen *LULLIUS* qui crystallos mutavit in adamantes. Ut plurimum

zimum ſub certæ figuræ determinatione coagulata eſt, id quod ſpecifico ſuo debet acido, ſimili nempe ratione atque videmus ſalia cryſtalliſatione ſui ex determinata ſparticularum minutiſſimarum configuratione & ſituatione in certas figuras ſe diſponere; Unde & iis rebus, quas coagulant, eandem figuram imprimunt, eademque, niſi impediantur, inſigniunt. Sic v. g. Sal commune ſemper in forma cubica concreſcit, ac in forma octangulari, nitrum in forma ſtriarum Conica rotunda, ac in forma ſtriarum ſexangularium, vitriolum in forma rhombi, & ſic porrò: ita etiam cryſtallus in coagulatione ſeu unione in minera ad elegantem figuram ſexangularem, ſubinde etiam octangularem, ſe diſponit.

Eſt Cryſtallus lapis vitreſcibilis, adeoque conſtituit corpus ejus primariò ſubſtantia alcalina, acido ſuo compari mediocri Saturata. Ex qua craſi & conſtitutione fluit.

1. Uſus ejus acidorum excerſivorum & corroſivorum in primis corporis viis Saturativus ac correctivus: Eo ipſo enim quod præ aliis gemmis & lapidibus mollior exiſtit, facilius ab acidis arroditur; hinc ſpecificum habetur in dyſenteria, & cholera morbo, in quibus acidum peccat nimium, & tantùm non corroſivum: teſte *LANGIO L. 1. Epiſt. 1.* & *HEINRICO ab HEER in Obſ. 1. pag. 26.* in iſta nempe, quæ à bile æruginoſa ortum ducit, cujus ſpeciale digeſtivum ſeu antidotum à *FREITAGIO in Auror. Med.* habetur: Quæ æruginoſa bilis ex acido intenſiore, bilem flavam intextura immutante, ortum ducit; hinc etiam infantibus, viridia cum intenſioribus torminibus excernentibus, non immeritò cum alliis cryſtallus propinatur ad acidum iſtud corrigendum. Siſtit vomitum æruginoſum, quem vocant, ſeu viridescentem, quoniam in tali vomitu pariter peccat acidum intenſius, præſertim ex pancreate; hinc etiam cum oleo amygdalarum dulcium uſurpata cryſtallus pulveriſata vel præparata, experimentum eſt pro iis, qui Mercurium ſublimatum aut aquam fortem in conſideratè aſſumpſerunt; cujus acrimonia corroſiva, corrodendo ſtomachum, dat cardialgiam, lipothymiam, intenſiſſima tormina, & ſimilia ſymptomata: vid. Heinricus ab Heer in Spadacrene Obſervat. 16. pag. 210: abſorbet nempe acidum iſtud Mercurii ſublimati cryſtallus, dum oleum amygdalarum dulcium, vires intermedias ab acido lædas demulcet. Notabilis quoad hunc effectum eſt Obſervatio *VALERIOLÆ L. 1. Obſ. 6.* propinavit nempe cuidam ex Mercurio ſublimato in conſideratè ſumpto hunc pulverem:

℞. *Cryſtalli mont. puriſſ.* ℥j.
Therſac. ℈ij.
butyri rec. ℥j.
Decoctis hord. q. ſ.
Miſcendo facta eſt *Potio.*

Confer. *Med. Hippocrat. Chymica. c. 7. Sect. 16.*

Aliàs in eodem caſu etiam convenit oleum tartari per deliquium, quoniam ceu alcali fixum præcipitat acidum Mercurii ſublimati, & acidum promptè ſe jungit cum alcali, fitque tertium ſalſum in ventriculo, ſicque ceſſant tormina.

Ulteriùs etiam ad lac augendum interno uſu adhibetur cryſtallus, vid. *BOOT de lapidibus & Gemmis*, imprimis ſi miſceatur cum lacte Lunæ: non ſecus ac fluorem album mulierum ſuo modo ſolet compeſcere. In calculo quoque commiſnuendo à *PARACELSO* mirè laudatur; Unde multi ſuſpicantur, quod cum ovis ſtruthionis *pulverem nephriticum Volcameri* conſtituat. Præſcribitur ut plurimum ſub forma pulveris à ʒß. ad ℈ij. l. ʒj.

Sub lingua detenta Cryſtallus ſitim fallit; uti etiam tergo applicata ex adverſo mammillarum lac imminuere dicitur. Quidam cryſtallum collo appenſam ceu amuletum contra cardialgiam hypochondricam, vertiginem, & lactis defectum, commendat: vid. *LANGIUS l. 3. Epiſt. 1. cap. 4.* In cancro oris infantum pulvis cryſtallorum valdè laudatur, uti etiam in putredine gingivarum, & in dealbandis dentibus adultorum, imprimis ſi fiat *pulvis compoſitus*, ex *pulvere cryſtallorum* p. iß, & huic addantur tres partes *piperis pulveriſati*: Hic pulvis in putredine gingivarum, & dealbandis dentibus eſt egregius.

2. Ratione texturæ illius materialis cum acidis quibusvis, præſertim mineralium, in ſalſum commutata cryſtallus, acquirit vim diureticam, & hinc ſuo modo nephriticam: hinc cryſtallus forti igne uſta & calcinata optimo conſilio in vino extinguitur, quæ extinctio aliquoties repetitur, emergit ſic vinum egregium diureticum. Item cryſtallus hæc in ſpiritu ſalis extingui, & ita vel in forma liquida, vel etiam forma pulveris probè trita, pro ſcopo diuretico poteſt propinari.

Eò etiam res recidit, ſi cum ſulphure vel nitro cryſtallus calcinetur; utroque enim in caſu acidum additorum ſubjectorum rodit, non ſolvit, cryſtallum, & ita concretum quaſi ſalſum diureticum conſtituit: nam ſi calcinatur, ſaltem ſuperficietenus immutatur.

Non ſecus atque ſi in via humida cryſtallus candefacta, in aqua deſtillata appropriata ſpiritu vitrioli vel ſulphuris acidulata, extinguatur: nempe res ſemper eò recurrit, & vel liquor, vel illius evaporatione ſal quaſi ſalſum, hujus verò per deliquium ſolutione liquor, obtineri poteſt pro uſu diuretico & nephritico: qui liquor præterea valdè commendatur in albo fluxu mulierum, item in cœliaco fluxu: vel compendioſe cryſtallus candefacta in ſpiritu vitrioli extincta in pulverem redigatur pro uſu diuretico: Confer. M. A. N. C. *Ann. 6. append. pag.* 120.

Quando dicit *AVTOR*, quod loco aceti deſtillati quidam addant aquam deſtillatam urticæ minoris, & hoc modo præparent Syrupum cryſtallorum: in qua, quò ſæpius, eò melius extinguunt cryſtallum calcinatam ſeu ignitam, & cum ſ. q. Sacchari coquunt in conſiſtentiam Syrupi, qui eſt egregius in exturbando calculo, promovenda urina, arenulis, in ſtranguria, & ſimilibus affectibus urinariis.

Eadem præparationis & præparati eſt ratio: ſi cum triplo ſalis ammoniaci miſceatur cryſtallus, & poſt deſtillationem mutuam ex capite mortuo vel per deliquium fiat liquor, vel præcipitetur exinde pulvis. Acidum nempe ſalis communis in ſale ammoniaco ſe ſociat cryſtallo hic in via ſicca, quod aliàs facit ſpiritus ſalis in via humida. Liquor hic ad nutricum lac augendum commendatur; & ſic exhibeatur in oleo amygdalarum dulcium, in dyſenteria & fluxu mulierum albo ſingularis creditur.

AVTOR No. 7. pag. 351. habet cremorem cryſtalli, & reverà tota hæc præparatio cum liquore ſilicum Glauberiano coincidit, adeoq; pro uſu medico exilis

exilis pretii est: videatur *HOFFMANNUS in Clave pag.* 178.

XI. GALACTITES.

Lapis Galactites coalescit ex aqua limpida, è summitate fornicum stillante: reperitur in Baumanns-Höle.

Usum Medicum non habet.

XII. HÆMATITES.

Lapis Hæmatites, der Blutstein / dicitur ita partim a colore rubicundo, partim ab effectu in sanguine sistendo. Reverà nihil aliud est, quàm subjectum Martiale, & genuina ferri minera, multo Marte imprægnata, adeoque mediæ quasi naturæ inter terram, lapidem, & metalla esse rectè dicitur. Participat in specie de Marte, & etiam de Saturno: quod participet de Marte, patet ex eo quod saltem in ferri fodinis reperiatur: deinde quod etiam in quibusdam locis elegans Mars ex eo per fusionem sub tortura ignis violenta copiosè elici possit; Unde etiam flos ferri quibusdam audit: quinimò quod ferrum instar magnetis, sed obscure, trahere animadvertatur à *BAUSCHIO*, sicut etiam ex magnete usto ferrum sæpiùs confieri solet. Quod participet de Saturno, in specie potest probari, quod arte Chymicâ lapis, similis artificialis, colore, natura & usu, ex saccharo Saturni & vitriolo Martis probe mistis, & per retortam sublimatis parari soleat, à quibusdam Hæmatites artificialis dictus, & in secretis habitus; prostat tamen descriptio in M. A. N. C. *ann.* 2. *pag.* 227. atque etiam eodem modo potest præparari sublimari, &c. sicut hæmatites naturalis.

Reperitur in variis Germaniæ locis inter fodinas ferri & rubricas; quandoque etiam in propriis venis: omnibus tamen Hispanicus in Medicina præstare dicitur.

Usus Medicus hujus lapidis est ad omnia ea, ad quæ usurpatur Mars; præprimis autem inservit pro scopo aperiendi & astringendi. In sistendis quibusvis hæmorrhagiis planè excellens est, ex quocunque loco effluat sanguis; sive ex naribus sive ex partibus muliebribus, sive alio ex loco, per anum in dysenteria, hæmorrhoidibus, &c. in substantia assumptus in vehiculo acido; idque vi Martali absorbente acida, sangvinis p. n. effusiones occasionaliter subinde excitantia, & cum his in naturam stypticam abeunte; unde etiam *pulverem stypticum Wedelii* ingreditur, & in hæmoptysi, aliisque sangvinis fluxibus exhibetur: sicut ipse hæmatites ad hæmoptysin commendatur à *WORMIO* & *ZACUTO LUSITANO Lib.* 2. *Hist.* 105. Præ cæteris videatur *BAUSCIUS in Tr. de hæmatite*, qui copiosa experimenta hinc inde collegit, quibus demonstrat ejus vim in omnibus sangvinis excretionibus, tàm naturalibus, narium, &c. quàm præter naturalibus, in phthisi, in ulceribus renum & vesicæ, uti etiam aliarum partium internarum ulceribus & affectibus, & sat prolixus est in iisdem declarandis.

Omnium optime ipse crudus in subtilissimum pollinem redactus propinatur, irrorari potest cum aliquot guttis olei destillati Moschatæ, & additis aliquot granis extracti croci, lenissimo calore exsiccari; estque hic pulvis pro usu medicinali optimus, de quo vid. *HOFFMANNUS in Clave pag.* 179. Sit autem hæmatites nondum ignis expertus, sed ex minera tantùm extractus. Vim suam exserit tàm usu interno, quam etiam externo, ut non omnis æquè efficax usu interno vel appensus vel manu detentus observetur. Elegans tamen est observatio de singulari efficacia hæmatitis cujusdam appensi in sangvinis effluxu compescendo, quam refert *BOYLE Tr. de Gemmis pag.* 198. manu detentus vel fronti applicatus tanquam certum experimentum ad hæmorrhagiam narium confirmat *GABELGOVERUS*.

Cæterùm pro aliis scopus præparatur varie.

Hæmatites destillatus dat phlegma spirituosum & acidum, simile isti, quod ex vitriolo elicitur.

Inter cætera præparata eminet speciatim ejus cum sale Ammoniaco *sublimatio*: scilicet:

℞. *hæmatit.* part. j.
⊖*Xci* ana part. j. vel part. ij.

Probe pulverisata & commista sublimantur in arena, & in principio prodibit aliqua pars spiritus salis ammoniaci; deinde flores adscendunt Salini, coccynei seu aurei Coloris, vel instar pomorum aurantiorum, & instar Croci Vegetabilis spirant odorem, quamvis non adeo fortem. Pariter quoque Mars, si tractetur cum salibus urinosis volatilibus, acquirere solet odorem croci, aut perfecte spirat odorem calendulæ.

Ratio autem sublimationis cum sale ammoniaco est, quod sal ammoniacum sit corpus compositum ex acido salis communis & sale volatili urinæ: sic ergò fit, ut sal acidum rodat, & dissolvat corpus durum, & cum sale volatili se associet sulphur corporis ab acido corrosi: & quamvis copiosum satis & corporale sal ammoniacum simul adscendat, & elevetur, sulphur tamen istud extraversum est ex corpore corroso, quod magni in medicina usus est.

Flores isti *hæmatitis* sunt anodyni, & egregium remedium diaphoreticum, quod mirè purificat sangvinem atque catholicum & febrifugum in febribus intermittentibus, præsertim in quartanis; egregium etiam est digestivum quasi Martiale in Morbis chronicis utile; quin & in cachexia hydrope, &c. mirè conveniunt: ingens vis stomachica illis attribuitur in rectificando & confortando stomacho, &c. absorbentibus annumerantur, & valde quoque conveniunt in scorbuto, uti etiam solent commendari, & quidem experientiâ certa in Plica Polonica, dum quidam Medicus Polonus multa in illa præstitit iisdem.

Ex his cum spiritu vini paratur ℣*a hæmatitis*, & hæc est optima.

Modum sublimandi & *extrahendi* videbitis apud *BASILIUM VALENTINUM*, *POLEMANNUM Tr. de sulphure Philosophor.* Scriptum est Germanicum, sed caute & cum grano salis legendum; vix enim dimidia ejus pars credenda: Londini collocutus sum cum hoc *POLEMANNO*; Item *ZWELFFERUM Mant. spagyr. pag.* 338. ubi elegantem processum habet. Sub nomine *Aroph Paracelsi*, qui bene succedit, ubi simul monstrat modos parandi elegantia medicamenta alia, imprimis præter Aroph Paracelsi, *annodynum quoddam metallicum*, & *sulphur annodynum Martiale*, quod potest esse quasi sulphur anodynum vitrioli Veneris, adeo laudati apud *Autores*, item *GRIMMIUM in Laborat. Ceylonens.* *Aroph* dictum *Paracelsi* seu *Aroma Philosophorum*, est sal illud rutilantis coloris, quod à dictis ex hæmatite floribus paratum post spiritum vini ex balneo Mariæ ad siccitatem usque abstractionem remanet

Ex

Ex capite mortuo hujus sublimationis recenti, adhuc non nihil calido, mediante spiritu vini extrahi potest elegans ℞ *Martis*, pro subjecti conditione adstrictoria & aperitiva. Idem caput mortuum in aëre frigido vel cella p. d. solutum, liquorem dat aurei coloris, quod *Anima Martis* dicitur, mediante quo Mercurium vivum simplici mistione coagulari gestiunt; sed superficialis saltem est, & Mercurialium particularum incrustatio. ℞ hæc, uti ex floribus parata, Martialis est prosapiæ, indequè blandè adstrictoria: nihilominus etiam in morbis, quos autores ex abstractionibus visceum derivant, est egregiè alterativa imprimis cachexiis & mensibus mulierum. Aliàs facili viâ mediante spiritu salis aut nitri ℞a verè *styptica & adstringens* parari potest ex hæmatite: ejus descriptionem videbitis in *HOFFMANNI Clave pag.* 180. Concinnior & usu efficacior fit hæc ipsa ℞a, si loco hæmatitis crocus Martis ex vitriolo præcipitatus adhibeatur.

Dixi supra, mineram Martis hæmatiten, unde non sine ratione sunt, qui sulphur naturæ solaris, saporis subdulcis, sed adhuc immaturius, nec debite fixum, in hæmatite quærunt. Nempe internè in sulphureo principio conspirant Mars & sol; hinc quidam sunt operosi in hoc sulphure ex Marte, mediante quo, eoque in oleum redacto, ☿ subigi, & hoc illius medio ita exaltari posse, ad peragendas metallorum transmutationes putant. *Sulphura* autem *nihil melius quàm alcalia possunt elicere*; quare *sulphur* ex hæmatite ita elicere gestiunt. Parant nempe lixivium forte ex calce viva & sale tartari, prius cum spiritu vini leviter humectatis, quo ipso sulphur facile sensim sensimque solvi & extrahi queat, ita ut eo ipso per destillationem in formam olei possit redigi. Et hoc sulphur sine dubio Medicina elegantissima est proficua corpori, & certa ratione pro metallis inservit.

Propter has virtutes metallicas tanti fit hæmatites à multis, ut Panacæam exinde præparare contendant: sic fuit Hamburgi quidam, qui cum stupore adstantium talem Panacæam ægroto porrexit.

Præparationes qui vult plures *ex hæmatite, Tincturas flores, Magisterium, oleum*, &c. videat *BAUSCHIUM de Hæmat. & aliis*; ex omnibus enim Autoribus eadem sufficienter congessit, cujus Tractatus anno 1664. fuit editus.

XIII. LAPIS JUDAICUS.

Lapis Judaicus ita dicitur, quod olim in Syria & Judæa repertus fuerit: species est silicis sui generis. Est reverà hic lapis in usu pro scopo nephritico diuretico; nam in se ipso in urinæ difficultate & calculis non contemnendum est remedium: id quod confirmat *BORRICHIUS Hermet. Sap. pag.* 319. unde præparatur ex eo pro hoc usu sal & liquor sequenti modo: Nimirum solvitur hic lapis pulverisatus in spiritu salis, parato ex sale probè decrepitato, & rectificato: solutio hinc facta inspissatur leni calore in cineribus: coagulum pulverisatum per deliquium in cella vel alio loco frigido fluit, qui liquor denuò coagulandus, & adhuc semel p. d. fluere permittendus. Hunc liquorem etiam lapilli cancrorum, lapis lyncis, ostеocolla, lapis spongiæ, testæ ovorum struthionis, lapis specularis, &c. ingredi solent, & sic habetur *liquor Nephriticus compositus*. Sed nihil peculiare præ crystallis hoc modo præparatis obtinet.

XIV. LAPIS LAZULI.

De *lapide Lazuli* supra dixi, quod magnam habeat convenientiam cum lapide Armeno; participat enim uterque de cupro, indequè vitriolaceam sapiunt naturam, atque virtutes suas maximè à Venere ejusquè vitriolo derivant. Uno nomine sunt minera veneris immatura quæ non potuit coalescere; hinc est, quod in vitriolaceis & cupreis fodinis ordinariò inveniatur. Lapis est durus, & vix calcinari potest. Venus etiam maturior cum pauco sole commista in lapide Lazuli reperitur; hinc est, quod luc lapis Lazuli suprà & infrà purget; lapis verò Armenus minùs. Quòd de sole simul non nihil participet; loquuntur punctula & striæ in corpus per superficiem dispersæ, adeo ut nonnulli per Mercurium vivum solem extrahere nitantur; videatur *BOOTIUS de Gemm. & Lapid. cap.* 39. *pag.* 290. Veteres persuasi sunt, colorem lapidis Lazuli cœruleum esse à luna, quod & jam defendit *EUSTACHIUS de Conf. Alchermes*, quoniam similis color cœruleus ad pingendum aptus, & colori illi pretioso ultramarino cœruleo respondens, ex hoc lapide, æquè ac ex luna, possit confici, sed falsò; cum color iste cœruleus & ultramarinus, quem ex hoc lapide conficiunt (conficiendi modum docent *Commentarii in* Erckers Probier-Buch *pag.* 91) hoc ipsi convenit, quatenus Venereæ naturæ, & ex luna nullus cœruleus liquor produci possit, nisi Venere adulterata sit. Unde etiam lapis Lazuli propter admistam Venerem, hujusque facilem vitriolescentiam, vomitum ciere, & per inferiora purgare solet. Conjectura ergò hæc de luna in Lapide Lazuli nulla est, cùm color illius cœruleus sit impostorius; Venus enim & luna facillimè sunt miscibiles, & ita coëunt, difficillimè verò, nec per saturnum, separari possunt. Manifestat etiam se Venus, quando fit solutio lapis Lazuli in spiritu salis, vel simili acido seu acetoso spiritu; saporem enim acquirit perfectè vitriolaceum instar virrioli ex Venere, adeò ut ex his sufficienter constet, lapidem Lazuli participare de Venere, & aliquantulo auri.

Est aliàs lapis Lazuli duplex: *Orientalis*, & *Occidentalis*. *Orientalis*, est fixior, magisque, subsistit in ignis tortura; & exinde ejus principia metallica, Venus & sol, sunt aliquantisper perfectiora & maturiora: propterea ex hoc paratus *Color ultramarinus* est constantissimus, & non facilè alterabilis. Contrarium videmus in *Occidentali*, qui est mollior, & non adeò fixus, & cujus Venus non est adeò matura, nec adeo perfecta, & minus participat de sole, quàm Orientalis; propterea etiam Occidentalis color cœruleus cum tempore viridentem acquirit, quod signum est minus maturæ Veneris.

Quoad *Vires*, convenit cum lapide Armeno. Apud Veteres Arabes crebrò in usu fuit, tàm pro scopo purgandi, quàm affectibus capitis medendi, dum propter vim suppositam lunarem ipsum egregiè conferre in epilepsiis essentialibus, & cõsensualibus inferiorum partium, phrenitide ac Melancholiis hypochondriacis, imprimis maniis, & similibus Melancholicis deliriis, item confortare memoriam autumarunt: Unde ab istis temporibus mutua Autorum & Commentariorum subscriptione citra rationem ac citra experientiam ad nostra tempora idem assertum propagatum, & lapis hic Confectioni alchermes permistus fuit: sed falsò sanè vis cephalica hujus lapidis quoad

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0883-8 DFG

istos effectus mihi semper suspecta fuit, cùm nulla fida hujus rei experimenta apud Autores me observasse meminerim. Sunt qui propterea huic lapidi vim hanc, propter substantiæ lunaris participationem, adscribunt; quæ tamen exigua est & nulla, utut hanc copiosam putarint, colore cœruleo decepti. Confirmant hoc dubium Præparationes lapidis Lazuli, tam in *AUTORE*, quàm in *HOFFMANNO* observandæ, mediante sale ammoniaco aut spiritu aut sale volatili Urinæ prolatæ; hæ enim Tinctur cœruleæ simpliciter sunt nauseosæ & Venereæ: Conf. *Act. Haffn. Vol. 1 pag.* 129. Cùm ergò & hæ ipsæ Tincturæ ad affectus capitis laudentur, & tamen reverà ex cupro sint, facilè patet, totum hoc negotium de usu cephalico hujus lapidis ejusque præparatis ruinoso inniti fundamento.

Inter *Præparata* officialia prostat *lapis pulverisatus* multories *lotus*, quæ lotio in eum usum adhibetur, quoniam, uti dixi, sub lapide Armeno, ejus beneficio, effera purgandi vis in lapide Lazuli tollitur, & benigna operatio relinquitur. Datur à ʒß ad ʒj. Sed lotio hæc est inconcinna atque ridicula, & nullius usus; videatur *ZWELFFERUS Animadvers. in Pharm. Aug. pag.* 414.

Virtutem hanc purgandi auffert etiam *Ustio* seu *Calcinatio*: ratio est, quoniam beneficio Ustionis separantur partes volatiles Venereæ, & vitriolaceæ, quæ sunt Autores purgationis, & ceu lethiferæ & malignæ potius nocere solent.

Magisterium quod habet *AUTOR* cum spiritu salis & aceto destillato, nihil aliud est, quam Venus, quæ sub forma pulveris in fundum secedit, unde saporem adhuc habet nauseabundum, æruginosum & vitriolaceum, ex principio venereo difficulter immutabilem, dosi tamen ℈j citra purgationem propinatur Maniacis, & Melancholicis.

De *Oleo* seu *liquore*, quem habet *AUTOR*, vult *FIEROVANTA*, quod somnum & requiem concilare debeat, & si idem capiti & ventriculo inungatur, visum mirum in modum corroborare.

In ℞ & *Essentia* paranda multi occupati sunt, pro qua acquirenda varia adhibent menstrua. Quidam parant cum spiritu vitrioli, & dosi ʒj. propinant: sed acida non conveniunt, quia rodendo ramenta Venerea saporem æruginosum & vitriolaceum acquirunt. Alii verò recipiunt spiritum urinæ; alii spiritum Salis Ammoniaci volatilem, alii spiritum vini &c. Solent procedere hoc modo: Recipiunt *sal volatile*, vel *flores salis ammoniaci* in destillatione spiritus vini adicendentes, conjungunt cum *spiritu vini rectificato*, & tanquam menstruum affundunt *lapidi Lazuli* subtiliter *pulverisato*, ponunt in digestionem leni igne, & mox tingetur colore cœruleo; qualem ℞m etiam *spiritus tartari*, & omnis spiritus urinosus extrahit. Sed impostura est; est enim saltem ℞ ex Venere lapidis Lazuli extracta.

Dosis est ℈ß vel gr. XV. ad ℈j. & in quartana, affectibus Melancholicis & maniacis, similibusque deliriis, maximè commendatur, ubi tamen spiritus salis ammoniaci plus facit, quàm lapis Lazuli. Ex hac ℞a parant quidam Magisterium lapidis lazuli hoc modo: Huic scilicet Tincturæ tantum affundunt spiritum vitrioli, donec non amplius effervescat, & ℞a mutata sit in aquam viridem; hanc super modicum calorem ponunt, ut spiritus & aquositas exhalet, pulvis verò Magisterialis in fundo resideat.

Hoc medicamento, nempe Magisterio, *AUTOR* ejusdem delirantem ex philtro per tres Menses quinquies repetitâ hujus medicamenti exhibitione curavit. Dosis est ℈j. In calore fluit hoc Magisterium instar ceræ, in frigore verò instar butyri concrescit.

BARTHOLETUS in Tractatu de Respiratione facit mentionem R*a lapidis Lazuli* à se præparatæ coloris cœlestini Himmel blau/ & odoris violacei, quam multum deprædicat, & miscet cum Confectione Alchermes, cujus aliàs ordinarium ingrediens lapis Lazuli hic: Exinde, dicit, quod ʒj hujus medicamenti plus operetur in corde cerebroque roborando & exhilarando, quam ʒj vulgaris: vid. *pag.* 418 sicuti postmodum *pag.* 430. dicit, se præparasse flores ex lapide Lazuli violacei odoris, quæ medicamenta egregia tamen sunt suppressa ab eorum Autore.

Quidam *flores* sublimant cum sale ammoniaco: & ut ut lapis non solutus in fundo maneat, tamen rapiuntur particulæ Venereæ & sulphureæ subtiliores in sublime, ex quibus post modum facilè potest præparari Tinctura.

Pilulæ de lapide Lazuli adhibentur in affectibus Melancholicis, hypochondriacis, & Maniacis.

XV. LAPIS LYNCIS.

Lapis Lyncis, *Belemnites* putatus, *Lyncurius Veterum*, German. Luchsstein/ quia antiquitas putavit, ex urina lyncis generari; item Schoßstein/ (fabula orta est, quod unà cum tonitru decidat) est lapis durus, non adeo magnus, apud nos rarus: Revera subjectum est sulphureum: Nam cum sale tartari in igne fusionis fluit, inque alembicum redigi potest, ex quo addito Cobalto, fit fluor cœruleus. Interim aceto destillato infusus solvitur nonnihil unà cum bullularum copiosarum elevatione; solutio facilè per volatilia præcipitari potest.

Peculiare hic lapis præ lapide Iudaico vel Crystallo obtinet. Nam & crudus diureticus & nephriticus est, & per acida præparatus concretum salsum ejusdem efficaciæ constituit: Unde ingredi solet liquores nephriticos, & etiam solet esse ingrediens Magisterii Nephritici D. *MICHAELIS*. Multum aliàs hic valet lapis in absconditis acidis fixioribus corrigendis, & hinc à quibusdam ceu singulare specificum in febribus, præsertim intermittentibus, laudatur; inprimis si cum salibus fixis alcalisatis ante paroxysmum in forma pulveris, vel cum aceto destillato in forma potionis, propinetur: Item contra pleuritidem laudatur, de quo conf. *HOFFMANNUS Clave pag.* 182. Reliquos usus habet *AUTOR*, qui videantur apud eundem.

XVI. MAGNES.

Magnes est subjectum pure Martiale, & reverà nihil aliùd, quàm minera Martis sui generis & immatura, multum terræ Martialis, parum Mercurii in se habens; unde etiam non nisi circa ferri fodinas reperitur; sicut etiam interdum perfectum ferrum ex eo elici potest. Conservatur in limatura Martis. Florentiæ Magnetem vidi magnitudine sua mensam rotundam æquantem, ubi Helvetii hastas suas, appendunt.

Notæ sunt virtutes ejus tres speciales, nimirum

1. *Verticitas*, dum se constanter ad binos suos polos, nimirum australem & borealem, correspondentes polis terræ (non Cæli) vertit.
2. *Vis* ejus *attractoria* qua Mars, uti dicitur, ad se trahit.

3. *Vis*

3. *Vis ferri alterativa*, quâ ferro vim ad polos se vertentem tribuit.

Quoad *Verticitatem*, notandum: hanc non adeò esse determinatam, quin interdum à suis polis declinet. *Vis attractoria*, ut vocatur, non ab intrinseca virtute, sed conformatione & textura ejus externa dependet: videatur *KIRCHERUS de arte Magn. Lib. 3. cap. 2.* Qui Magnetis phænomena & theoriam succinctam ac perspicuam expetit, adeat *ROHAULTUM in Tr. Physico*, ubi omnia Magnetis phænomena breviter & accuratè pertractat. Quæ enim de Magnete habent *WORMIUS, KIRCHERUS in integro Tractatu, DIGBÆUS de immortalitate anima, du HAMEL de Magnetismo*, &c. hæc omnia transeant, solusquè sufficiat *ROHAULTUS*.

Usum Medicum quod attinet, Magnes præ Marte vel hæmatite specialem usum habet nullum, sed in genere pulvis Magnetis, non secus ac ipse Mars ejusque crocus & lapis hæmatites, in morbis chronicis, & contra hæmorrhagias, commodè potest usurpari. Abusus potiùs taxandus est, dum nempe *PARÆUS* Magneti vim quoque attractricem in corpore nostro tribuit, hinc *in herniis* parat *Emplastrum* cum pulvere magnetis; interne verò limaturam Martis propinat, sicq; putat: Magnetem exterius in emplastro applicatum, ferrum interiùs propinatum, ad se tracturum esse, ut ita talium beneficio eò meliùs consolidatio acceleretur; quod tamen falsum est; simul ac enim Magnes pulverisatur, poli ejus meridionales & septentrionales invicem confundunturhinc cessat omninò vis ejus attractrix, ita ut exindè omnis vis Magnetica in emplastro tali attractu sperata sit ridicula, & inanis: conferatur *KIRCHERUS Tr. de Magnetismo*. Item *PARÆUS* habet emplastrum cum pulvere Magnetis, quo lumbis applicato abortum præcavere studet; quod tamen falsum. Est aliàs aliud emplastrum, quod valdè commendatur à quibusdam ad restituendum prolapsum uteri, ut vocant, seu prolapsum sinus pudoris, (nam uterus nunquam prolabitur) cujus hæc est compositio:

℞. *Lap. Magnet.* ℔ji.
Ψ.e ℔j

Subiguntur & præparantur cum *aceto destillato*, affunditur *spiritus vini*, qui rubescit; affusio repetatur, quamdiù Ra appareat: evaporatur tandem, & remanet liquor, qui *cum pinguedine ursina* redigitur in *emplastri consistentiam*, & dorso in regione ossis applicatur, & mox attrahere uterum dicunt.

Compositionem habet *ROSENCREUZERUS in Astronom. Inferior. pag.* 80. nihilominus credo, quod plus operetur pinguedo ursina, quam magnes in Emplastro.

Prostat etiam *Emplastrum Magneticum Angeli Sala*, sic dictum, quod non confundendum est cum istis, de quibus loquor; utpote quod non ingreditur magnes, sed fit ex arsenico, sulphure, & nitro, uti alibi habebimus; ut non putetur, quod statim in isto emplastro sit magnes. Aliàs modo sobriè fiat, non rejiciendus est penitus usus Magnetis externus in emplastris: Nam Magnes quatenus est de natura ferri, idem atque Mars aut ejusdem crocus efficere judicatur, modò vis ejus attractiva non simul intendatur.

Dicit *AUTOR*; quod habeat communes virtutes cum hæmatite, quod verum est ratione principii Martialis; unde ad eosdem usus, ad quos adhibetur Mars, potest adhiberi hæmatites & magnes. Sed quod dicunt de virtute magnetica, nego; unde frustraneæ sunt omnes laboriosæ præparationes, quas habet *FABER Lib. 3. cap. 20. Myrothec. spagyr.* ubi habet Q. E. sive medicamentum magneticum, in sistendo fluxu quocunq; mirabile.

Præterea Magnes externè vi amuleticâ non est contemnendus: nam contra spasmos & dolores nervorum & abortum appensus, manuque detentus, ad partum accelerandum laudatur: vid. *BORELLUS c. 3. Obser.* 80. Idem lapis per amuletum præservat mulieres à suffocatione, quod testatur *BORELLUS loco allegato*.

Nota AUTORIS nihil est; Magnes enim in igne amittit vim sic dictam attractivam: attamen si dehinc aëri libero exponitur, iterum vim suam recuperat.

XVII.

Est lapis qui vocatur

LAPIS MALACHITES,

Aliàs *Lapis Pavonius*. Hic dicitur singulare arcanum in abscessu ventriculi, & in rumpenda ejusdem vomica, cujus pulvis ad ʒj datus pus ex vomica ventriculi per vomitum & alvum certò exturbat, uti monstrat *BARTHOLETUS Tr. de Respiratione lib. 5. pag.* 561. Nam hic lapis vim habere purgandi instar antimonii, & simul tamen ventriculum roborare, dicitur. Ex hoc & Coralliis parat *RHUMELIUS in suo Antidotar*. Amuletum contra imaginationem tempore pestis: & *SCHMUCK in Curat. Magico-Magnet. pag.* 31. vult, quod Malachites applicatus umbilico, infantem in utero mirificè corroboret: sed applicatus fæmori, mirabiliter fœtum extrahat.

XIIX. MARMOR, ET EJUS SPECIES OPHITES.

Marmoris varia sunt genera; *Marmor album* vocatur *Alabastrites, Rubrum Porphyrites*, & sic porrò.

Non est in usu, nisi probè calcinatus: dat calcem instar calcis vivæ. Hinc lixivium affusa aqua exinde factum commendatur in gangræna ceu singularissimum, & *Ungentum* ex eo contra ulcera gangrænosa, ceu secretum, laudatur.

XIIX. OSTEOCOLLA.

Osteocolla seu potiùs concrementum calciforme concretum est album lapideum, in medio sui rotundum, reperiturque in tractu Hildesiensi: à nonnullis *lapis calcarius* vocatur; longo namque tractu in locis arenosis circa radices arborum se diffundit, ibique sponte successive concrescit. Nam quando arbores intereunt, reperitur crusta quædam calcosa, quæ in lapideam duritiem se stringit, & hanc osteocollam constituit: sicuti præter figuram externam hæc osteocollæ genesis in *Act. Societ. Reg. Vol. 1. pag.* 664. plurib us & eleganter describitur. In *HELMONTII Tr. de Lithiasi* sæpiùs mentio fit *Lapidis Ludi*, ex quo suum arcanum parat, quod reperitur in Barbantia prope Antwerpiam ad littora Scheldæ, ac *species* est *Lapidis* hujus *calcarii*. Dicitur verò *Osteocolla* exinde, *quod ossa fracta* quasi *conglutinet*, ac calli generationem promoveat. Durus & fixus est lapis, nec calcinabilis igne: Menstrua etiam acida non sine difficultate ac insigni effervescentia eundem adoriuntur. Nihilominus tamen utut Chymicis tamen præparationibus reluctetur, mirabilis ejus est effectus in conglutinandis fracturis ossium, in talibus enim casibus internè assumptus mirè promovet calli in loco fracto generationem, & consequenter ossium fractorum consolidationem & unionem, uti videri potest in *HILDANO c. 1. Obs. 91. & c. 3. Obs. 90.*

atque *Schenckius lib. 5. Obs. de Fracturis*, ubi similiter virtutes hujus lapidis multum commendantur, quod citò, tutò & jucundè in fracturis callum generet & ossa fracta consolidet; removet nempe imprimis sapores acidos in viis primis, à quibus calli generatio impeditur. Nam quod substantialiter ad partem affectam transeat, meritò dubitatur. Propinatur internè cum pulvere cinnamomi & pauco sacchari in haustu vini vel aceto, aut etiam utiliùs accipitur in vehiculo decoctionis vincæ pervincæ dosi ʒj. Interim tamen internus usus in ossium fracturis non sit nimius, quia observatum est, quod nimis copiose assumta callum nimis magnum & deformem fecerit, qui postmodum ebullientibus, & discutientibus imminuendus, de quo videbitis exemplum in *HILDANO loco allegato.* Præterea in fluore muliebri egregiũ est remedium, ac singulare in hoc affectu est specificum, sicut *TIMÆUS* à Guldenklee contra hunc fluorem pulverem compositum in usu habuit, cujus basin constituit Osteocolla: vid. *lib. 4. Cas.* 15. Confert etiam in casu ab alto, in grumoso sanguine, si pulverisata à ℈j aut ʒß ad ʒjj cum aceti vehiculo, expectando blandum sudorem, propinetur. Retulit mihi Tachenius se beneficio hujus lapidis curasse nautam Venetiis, qui ex summitate antennæ in navem decidit binasque costas fregit, idquè solo usu hujus lapidis, ejusque Magisterii. Idem retulit, se opinari, quod ex hoc lapide medicamentum catholicum febrifugum contra quasvis febres intermittentes parari possit.

In officinis *præparari* & *lævigari* solet hic lapis cùm aqua appropriata, e. g. pro usu vulnerario vel cum aqua symphyti, vel cum aqua geranii Robertiani, &c.

Magisterium Osteocollæ seu specificum ad calculùm commendat *ROSENCREUZERUS in Astronom. Inferiorum cap. de sole pag.* 250.

XIX. PUMEX.

Pumex non tàm lapis est, quàm lapis quasi calcinando destructus, satis est cognitus, quoniam etiam in Germania solet provenire. Participat de Venere, quod patet ex pumice calcinato, qui ex affusione aceti destillati ℞ viridiusculam suggerit, quæ signum manifestum est principii Venerei in pumice latentis.

Quoad *Usum*, Bibaces hunc lapidem pulverisatum commendant pro arcenda ebrietate: sed potiùs mera superstitio est, quam verum remedium quasi Pumex debeat absorbere potum. In *cura strumarum & scrophularum* misceatur cum arcano duplicato Mynsicht seu sale Hollatico, & multum valet, imprimis si attendatur motus lunæ legitimus, quoniam medicamenta contra strumas debent propinari in lunæ decremento.

Usus ejus *externus chirurgicus* satis notus est & cognitus, dum pulvis vulneribus inspergitur. Præterea usus eius egregius est in dentifriciis; nam acida scorbutica, gingivas corrodentia, absorbet. Quoad *utendi modum*, pumex ustus in lacte aliquoties extinguatur: bini deinde lapides affricti in pulverem subtilem abeunt, qui est basis *pulverum dentifriciorum*: imo solus pumex sufficit pro dentifricio: interdum simul adduntur silices calcinati. Notum aliàs est, quod quidam pumicis usti medio sulphur seu ℞ as ex coralliis, Gemmis, & similibus aliis lapidibus, præparare volunt: sed processus hic est sophisticus; utut enim ℞ detur, ex Venere tamen saltem est in pumice contento, uti *LAUREMBERGIUS contra Salam pag.* 9. §. 13. rectè demonstrat.

XX. LAPIS SPECULARIS.

Lapidem Specularem AUTOR solum commendat ad mulierum faciem dealbandam, & rugas depellendas. Præterea tamen quoque adhibetur à mulieribus in partu difficili, in quo ipso succurrere prægnantibus creditur. Aliàs nullum aut rarum usum habet in Medicina.

XXI. SILEX.

Silex est lapis durus, sed tamen vitrescibilis; unde adhibetur à sycophantis ceu corpus pro præparandis gemmis artificialibus. Modum subministrat *KESLERUS C. 3. Proc.* 85. Est naturæ diversæ à pyritibus: aliud enim est *pyrites*, aliud *silex*. *Pyrites* in locis pinguibus argillosis reperiuntur; *silex* verò in locis humidis, & juxta ripas: Ergo confunduntur. Sulphure sunt impræguati non pauco, quia mutuò affrictu odorem sulphureum spirant: Verùm horum sulphur variæ est naturæ; ideo & ipsi variant pro varietate nempe ℞ rum metallicarum. Ut plurimum sunt naturæ Martialis vel solaris: Quidã enim eleganter flavescentes dicuntur naturæ solaris, & solent reperiri juxta autifodinas: in specie Salfeldiæ silices, luteis venis, striis & maculis confertæ, omnes ferè sunt solares, è quibus *GLAUBERUS* voluit extrahere aurum, aut saltem ex iisdem ℞ am quandam auream, quæ etiam debuisset solvere Mercurium. Alii silices, imprimis obscuriores & duriores creduntur participare de Marte, & reperiuntur juxta mineras ferri. Dantur etiam *silices lunares*, ex quibus calcinatis cum aqua forti potest elici luna corporalis.

Quoad *Usum medicum*, per se ac nativa forma etiam pulverisatis frustra usurpatur; nullum enim usum in corpore exercere potest utpote qui à nullo acido corroditur, nisi rite prius præparatus. Rationem videbitis in *TACHENII Clave pag.* 169. adeo, ut rarum sit experimentum, cujus mentionem facit *DAVID* von der Becke *in Experim. circa Rerum naturalium Principia pag.* 19. quod silex per certum menstruum ab eo separabile in aqua solubilis reddi queat.

Præparationes ejus respiciunt imprimis usum ejus diureticum, idquè parili ex ratione, iisdem etiam præparationibus, atque suprà de Crystallo dictum fuit, imprimis ignitus, & hinc in vino extinctus silex aliquoties, vinum istud egregiè diureticum reddit in promovenda urina, & calculo. Vinum enim blandè rodit silicem calcinatum, & commutatur in salsum, & sic fit diureticum & antenephriticum, quod commendat *HARTMANNUS in Praxi chymiatr. pag.* 28. In subtilissimum Alcohol redactus, in spiritu salis solubilis existit, & hinc *Oleum Ludi nephriticum* exinde parari potest: de quo vid. M. A. N. C. *Anno* 4. pag. 120.

Si destillentur silices, revera tantum liquoris, quantum pumex, suggerunt, licet etiam in retorta igne fortissimo vexentur. Unde dubito, an purum phlegma acidulum, quod ex silice prolicuit *LUDOVICI in* M. A. N. C. *Anno 6. pag.* 366. ni potiùs ex vasis, luto, vel aliaquadam circumstantia, quam ex silicibus, originem duxerit. Patet etiam, quod frustrà silices, & speciatim solares, addantur *Tinctura nephritica Ammelungii*, utpote quam ex ana Antimonii, nitri, tartari & silicum solarium, per retortam igne aperto destillando, præparat: Item propter fixam suam naturam cum sale tartari, aut etiam nitro, destillatus per

similem

similem retortam, nil revera liquidi suggerit, sed quicquid tunc spiritus urinosi obtinetur, hoc omne ex additis subjectis salinis originem ducit; de quo Conf. *GLAUBERUS Oper. l. 2. cap.* 55. & 59.

Benè tamen silices pulverisati, aut etiam in majuscula frustula contriti, cum ana salis tartari, vel cinerum clavellatorum, aut alius alcali additi, igne forti liquescunt in vitrum. Istud vitrum in loco humido spontè fluit in liquorem, qui, dictus *liquor silicum*, est igneus, & externè in vehiculo quodam elegans est cosmeticum pro abstergendis crassioribus sordibus, manuum & faciei. Internè datur à ℈j ad ʒß pro promovendo calculo & urina. *GLAUBERUS in scriptis*, in specie *lib.* 2. *Furnor. pag.* 79. eo utitur pro scopo extrahendi sulphura metallorum, & imprimis pro parando auro potabili seu sulphure solis ex solaribus silicibus. Mira etiam de liquore silicum videri possunt *cap.* 85. ubi egregiam vim hujus liquoris silicum prædicat in deducendis metallis ad frutescendum: confer. etiam *BALDUINUS de Regermin. argenti in* M. A. N. C. *Anno* 4. & 5. *append. pag.* 96. & 97. Certè propter vim alcalinam intensam egregius est liquor pro sulphuribus metallorum eliciendis. Cum isto liquore silicum coincidit ferè *oleum silicum* cum nitro factum, vinum in calciforme corpus in momento coagulans: de quo vid. *TACKIUS in Chrysogen. pag.* 54. & 55.

Ex hoc liquore, vel potiùs vitro pulverisato, mediante spiritu vini facilè ℞ *rubra* potest parari, quæ vocatur ℞ *nephritica*: magis tamen videtur esse ℞ *tartari*, quàm silicum, magisque est diuretica quàm vulgaris tartari tinctura. Par ferè judicium est ferendum de ista ℞ *nephritica*, quæ ex silice igniario parare docetur in M. A. N. C. *Anno* 4. *pag.* 122; quæ ipsa tamen fortan etiam de sulphure lapidum aliquid participare potest, quia in specie lapides isti sulphurei eliguntur.

Ad hujus imitationem alii habent *Tincturam silicum antimoniatam*, quæ sic paratur:

℞, nempe antimon. ℥iv.
silic. calcin. ℥ij ad ℥iv.
☿ ℥x.

Miscentur & funduntur in crucibulo igne forti: sic alcali tartari ex antimonio elicit sulphur, & exinde fit Mistura rubicundissima: refrigerata & pulverisata extrahitur cum *spiritu vini rectificatissimo*, sic fit Tinctura optima, & ratione antimonii sanguinis mundificativa.

Cremor silicum & *Crystalli*, uti & *Præparata* quælibet *silicum*, ad scopum diureticorum sunt directa: de quibus idem judicium, atque suprà de similibus ex Cristallo præparatis.

XXII. LAPIS SPONGIA.

Spongiæ mediæ quasi sunt naturæ inter vegetabilem & mineralem: Quatenus tamen destillatæ spongiæ suggerunt spiritum urinosum, sal volatile & oleum empyreumaticum, quæ sunt similia productis animalium, facile patet, quod magis ad animalem quam vegetabilem naturam inclinent, & sunt medicina contra scrophulas; sicut & spongia calcinata convenit contra strumas.

Lapis in his *spongiis* inventus, tàm crudus quàm calcinatus, egregii usus est in scrophulis & strumis, quas absumit & insensibiliter resolvit; interne sub lunæ decrementis usurpatus, sive solitarius, sive cum arcano duplicato Mynsicht mistus propinetur. Unà cum aliis lapidibus ingreditur *liquores nephriticos* in affectibus nephriticis & promovendo calculo & solvitur facilè in spiritu salis.

XXIII. TALCUM,

Talcum est *species* quædam *lapidis specularis*, substantia mineralis lapidosa sui generis, lamellatim & squammatim concreta, adeoque reverà ex corpore fluido orta, ut pluribus declarat *MORHOFF in Epist. de Transmut. metallorum pag.* 22. & 47. Sub ista fluida sui consistentiâ facilè de metallicis particulis aliquid imbibere, hisque impræguari potest; unde pro varietate sulphuris metallici differentia Talci, quoad colores, oritur, dum nempe est *candidum*, *flavum*, & *rubrum*; item exinde est, quod in quibusdam Talci speciebus aurum deprehendatur: Confer. *BOYLE in Tentam. pag.* 73. in *BECCHERI Phys. subterran. lib.* 1. *pag.* 140. quod Talcum, ut plurimum rubrum, aqua forti tractatum aliqualem solutionem & extractionem patiatur, ut in fundo album remaneat verum Talcum: videatur *LAUREMBERGIUS in Comment. in Sala Aphorismos Chymicos*; quoniam aqua Regia, tanquam menstrum appropriatum solis, Talcum ipsum dimittit intactum, extractâ Tinctura solis: ex qua solutione etiam *Pulvis diaphoreticus* parari potest. Autore *LUDOVICI Pharm. pag.* 21. Unde ex Talco rubicundo sunt qui facere volunt Medicinam ad tingendum & figendum Mercurium; ad tingendum, ut sit coloris rubicundi, ad figendum, ut sit fixus instar metalli colore aureo.

Nullius hactenus *usus* est *interni*, utut sulphure Talci, ceu singulari remedio, plures morbi curare queant: de quo confer. *HOFFMANNI Clavis pag.* 188. Quidam Talcum pulverisatum contra dysenteriam, sputum sanguinis, hæmorrhoidum fluxus, &c. commendant: sed temerarie. Saltem *usui externo* hactenus Talcum inservit nempe quoniam consistentiæ & quasi unctuosæ, propterea speciatim *oleum* pro usu Cosmetico exinde elaborare ausi fuerunt Chymici: sed hactenus conatus fuit vanus. Nam ut Talcum iterum redigatur in formam liquidam, hoc opus, hic labor est.

Pro hoc scopo, nempe pro *oleo Talci* parando, quod tamen genuinum non-ens existimo, variis modis tractatum fuit Talcum, nunc *via sicca*, nunc *humida*. *Viâ siccâ* calcinando diutissimè igne reverberii, frustrà tamen, laboratur; cùm Talci substantia sit adeo fixa & durissima, ac immutabilis maneat, & cum humidum ejus paucissimum per calcinationem fuerit inversum, tantum corpus calciforme acquisiverunt, utut intra dimidiæ horæ spatium levi igne tractatum in optimum pulverem possit redigi: Conf. *MORHOFF de Transmut. Metall. pag.* 47. Equidem Borax ipsi in duplo permistus forti igne tandem in fluorem redigit, qui tamen labor scopo Medico cosmetico plane non inservit. Acida, si cum iisdem in *via humida* tractetur, parum valent, adeoque alcalia potiùs eundem domabunt.

Alii cum sale ammoniaco parant, quod & *LAUREMBERGIUS contra Salam* §. 16. facit, qui Talcum cum sale ammoniaco, quantum fieri potest, minutissimè tritum sublimat, sublimatum solvit in aqua vulgari, & solutum cum oleo tartari præcipitat: Præcipitatum protinus cum aceto destillato solvit: solu-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0887-1 DFG

tionem inspissatam in loco humido p. d. fluere sinit. Hic liquor cum certa portione camphoræ temperatus, cosmeticum est elegans. Verùm non est genuinum oleum Talci, & operatur tantùm ratione camphoræ.

Alii cum spiritu Vitrioli Philosophico Talcum tritum solvendum esse suadent; dehinc solutionem evaporant ad remanentiam partis tertiæ, & tunc in loco frigido instar Vitrioli crystallisant: Crystallos has destillant per retortam, & fit spiritus acidus. Hic Talcum remanet in fundo, &, alienus spiritus destillatur. Ergo intractabile est Talcum.

Si enim præparationes, tàm quas habet *AUTOR* vel *LAUREMBERGIUS contra Salam.* vel *WORMIUS in Musæo pag.* 57. item *KESLERUS*, aliique Chymici, consideremus, quarum tot sunt, quot capita, plurimæ non succedunt, & quæ succedunt, reverâ inanes sunt labores, ne pulverem Talci genuinum, multò minus oleum, suggerentes: sunt saltem producta nova, quæ tantum larvam habent hujus rei.

Nil enim aliud, præter liquor salinus, acquiritur, nil præstans aliud, quam commune oleum tartari per deliquium. Optimè cum sale tartari mediante ignis concursu calcinatur, ut tandem aliquantulum de ejus substantia in cosmetico usu possit haberi. In defectu olei Talci sunt, qui inter pretiosa cosmetica hoc commendant: scilicet cochleas nigri coloris pascunt Talco; ex quibus cochleis hoc modo pastis per deliquium destillatur aqua mirandi usus, & singulare cosmeticum.

Plura qui cupit deliquore, seu oleo talci vero, an detur? vid. *LAUREMBERGIUM contra Salam* §. 16. *SALA* negat; cui se opponit *LAUREMBERGIUS*, & affirmat contrà *SALAM*, quod detur. Negat etiam *SENNERTUS l. V. de oleo.* Nam non negandus est liquor Talci, quando paratur cum salibus, quæ resoluta in humorem, secum rapiunt partes Talci: sed hic liquor non est vera & nativa pinguedo, seu oleum Talci. Quæstio saltem est: *an detur verum oleum Talci sine his?* quod à multis valdè commendatur inter cosmetica, utut à nullo possideatur: de quo tamen *LEMMERT* in Galliis multa jactat.

Præ cœteris elegans Præparatio est Talci Veneti in pulverem subtilissimum, cosmetico usui inservientem per fumum sulphuris: conf. M. A. N. C. *Anno 6. Append.* 168. Moderni ergo tritum hic adhibuerunt, speciatim *LANGELOTT*, qui Talcum facilè tritu suo friabile, & hinc ferè unctile reddit, usui cosmetico conveniens. Sola enim contusione pulverisari non valet; unde alii lima terendum volunt, alii cum pumice pulverisationem instituunt: sed frustrà.

Cosmetica Talci vis in duobus consistere videtur.

1. Quod subtilia & vitiosa ista acida intercutanea, nævos ac pustulos excitantia, plus minus in se recipiat, & quasi absorbeat.
2. Quod extrinsecus quasi incrustatus colorem candidum & eleganter nitidum conciliet.

XXIV. UNICORNU FOSSILE.

Distinguendum hîc est ante omnia, ne fiat confusio, *Unicornu fossile* genuinum à spurio. Hoc *spurium* exactè ossa animalium repræsentat legitima figura ac magnitudine, leve, porosum & friabile est, quodque linguæ admotum fortiter hæret, & ab eadem non potest facilè evelli. Uno verbo: repræsentat exacte ossa animalia Philosophicè, fortiter tamen, calcinata. *Unicornu Verum* revera ad Mineralia pertinet, ac id nominis accepit, quia sæpiùs sub forma cornu cujusdam oblongi striati, instar veri unicornu marini, nisi quod grandius ac vastiùs sit, effodiatur, interdum sub forma dentis elephantis aut eboris. Imò repræsentat hoc unicornu fossile aliorum animalium partes, modò cornua, modò dentes ingentes, modò ossa fracta, modo crania, &c. Reperitur circa Stolbergum.

Sed duplex hujus deprehenditur substantia: una substantia est perfectè dura, & aliquando dura instar eboris: Altera substantia in prioris interstitiis contenta est, friabilis, sicca, linguæ adhærens instar margæ cujusdam. Utraque hæc substantia nihil aliud est, quàm *marga quædam mineralis* friabilis, & levis, hinc inde coacervata seu *species medullæ saxorum*, & pertinet ad terras medicatas, cujus quædam partes ex interfluente fluido sui generis induratæ ac consolidatæ, ac in osseam aut lapideam quasi substantiam ferruminatæ fuerunt: quæ substantia lapidosa aut ossea pro varietate pororum & meatuum, vel ipsius margæ, vel loci, in quo invenitur, aliorumve varia animalium exhibet membra, casu ita, nullâ naturæ lege, figurata; nunc dentes magnos, qui dicuntur esse dentes gigantum, nunc manum, nunc brachium: vid. *Acta Eruditorum Lipsiens. Anno* 1682. *pag.* 150. & *Kircherus Mundo subterran. Sect.* 2. *lib.* 8. *cap.* 4. Ubi de cryptis Siculis, plura ejusmodi concreta continentibus, quæ magnam affundere possunt lucem *iis, quæ dicta sunt.* In integris frustis reperitur cum certis interstitiis, prout aut in lapideam aut in osseam duritiem transmutata fuit hæc marga.

Non ergò sunt animalium partes in terram petrificatæ, nec ligna & radices arborum in terram petrificatæ, prout quidam statuunt: vid. *WEBERUS Tract. Ars Discurrendi de quavis materia pag. mihi* 26. *& seqq.*

Usus hujusmodi Unicornu fossilis in multis coincidit cum ossibus calcinatis, ebore usto, cornu cervi usto, vel etiam terra sigillata: magis tamen convenire observavi in dysenteria, gonorrhæa, petechiis, variolis & morbillis, & quam plurimis morbis acutis ac malignis, pro sudorifico & expulsivo, vel solitariè, vel cum aliis junctum. Commendo id præ omni terra sigillata, in specie ubi diarrhæa & fluxus alvi, vel similes affectus superveniunt. Aliàs usu absorbendi acidi, figendi inde ortas effervescentias, hincque ex mutata textura adstringendi, cum multis aliis concretis terreis convenit. In epilepsia & morbis, ab acrimonia lymphæ ortis, cum cinnabari antimonii vel nativa, succino præparato, cornu cervi cum & sine igne præparato, castoreo, salibus volatilibus convenit: vid. *THEODATUS Valetud. pag.* 34. *&* 237. Unde ingreditur *Pulverem epilepticum & Bezoarticum Ludovici & Wedelii.* In usu solum est friabile & porosum; durum & lapidosum non debet adhiberi, quoniam est nimis durum, nisi prius aliquantisper fuerit præparatum, & quasi Philosophice calcinatum.

XXV.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0888-7 DFG

XXV.

Ad lapides pertinet etiam

LIGNUM PETREFACTUM.

quale est e gr. *lignum betulinum petrefactum* præsens: id quod per fluidi intra poros ligni susceptionem petrefactum; quod fluidum, si coalescit in lapidem, commutat ipsum lignum.

CAPUT IX.

Continet

DEMONSTRATIONEM ALIQUOT MINERRAUM, in Horto Medico Lipsiensi Anno 1682. absolutâ Botanicâ, habitum.

Reperiuntur interdum in mineris *liquores metallici*, qui si aptam invenirent matricem, perfectum fierent metallum; si autem justum non invenerint locum, non ad maturitatem perveniunt, sed degenerant in corpus album, *Gur* dictum, ac metallum saxeum; hinc forte *HELMONTIUS* nomen suum, quod vocat Burr, mutuatus est. Innuit hoc fluidum esse primogeneum, ex quo immediatè fit metallum. In forma sua fluida instar lactis fluit (es fleußt wie eine Milch in den Klüfften und Gängen) & in fluore in ipsa minera reperitur, sed statim simul congelascit, & aëre accedente, coalescit in ejusmodi corpus: conf. de his *MATTHESIUS* in Sarepta sua Theologica.

I. MINERA ARGENTEA.

In *Minera Argentea*, & quidem cujus mentionem facit *BECCHERUS* L. 1. *Phys. subterranea*, vocatque *saxum molle* i. e. *matricem metallicam*, German. Quart dictam, immediate efflorescit Argentum. Utut enim halituum forma penetraverit, excrescit tamen sponte in purissimum Argentum, quod aliàs non nisi ignis ope eliciendum foret. Est itaque hæc tanquam matrix metallorum, in quo habitus ac fumi sulphurei figuntur, & ita in purissimum metallum transeunt.

II.

Sub mineris argenteis (non saltem sub luna puriore, sed etiam mineris sulphureis) efflorescit *minera obscurè rubescens lunæ*, quæ aliàs dicitur roth gülden Ertz/ ac revera est minera lunæ ex saxo suo efflorescens. Nonnulli eam vocant die Ungerische Gold-Bluhme. Dives est argento, copioso verò arsenico scatens, quod argentum, nisi cautè igne tractetur, unà cum arsenico in auras avolat. Arsenicum vero esse permixtum, probo: quia si

℞. *Lunæ* p. j.
lap. magnet. arsenic. (id est compositi ex arsenico, ℥io & sulphure: de quo vid. Angelus Sala) p. ij.

ac invicem fundantur, emergit exactissimè hæc minera lunæ.

Sunt qui singulariter hanc commendant, cùm luna non adeo fixa hîc sit: sed nondum res hæc certò constat: interim compositio, artificialis docet, lunam ex se nullam unquam exhibere colorem cœruleum, quod imprimis contra Ras lunæ notandum; quotquot enim lunæ Ræ sunt cœruleæ, mere sunt suppositiæ, quod fit, quoniam luna cum Venere admodum conspirat, ita ut vix unum sine altero reperiatur. Genuina igitur ℞ lunæ obscurè est rubescens, etiam per urinosa præparata; quæ rubedo à particulis sulphureis dependet.

III.

Huic opponitur alia *lunæ minera*, *alba*, quæ Germ. dicitur weiß gülden Ertz. Hæc à priori differt in eo, quod illa, scilicet obscurè rubescens, minera magis sit arsenicalis: Hæc magis salina, accedens ad naturam mineræ, Glaß-Ertz dicta, in qua etiam luna reperitur, quæque arte fieri potest; si

℞. *Luna, sulphur*, & parum *salis communis*:

Hæc si invicem fundantur, fit inde minera ejusmodi Glaß-Ertz dicta, genuinæ ferè similis: sed opus est, ut additamenti loco scorias plumbi; vel silices, qui sulphur absorbent, misceamus; aliàs particulæ sulphuris & salis in lunam agunt.

IV.

Possideo porrò *mineram compositam* præsentem ex Glaß Silber-Ertz & roth gülden Ertz (das Gelbe so in dieser minera zusinden ist) *minera sulphuris* (so mit angeflogen ist) Dives est auro juxta probationem Metallurgorum, qui Secundùm grana numerant. sequitur.

V. MINERA VENERIS NONDUM MATURA,

& prout est in primo suo ente, id est, quæ successu temporis perfectum ac maturum fieret cuprum.

VI. MINERA VENERIS PERFECTA.

elegantissimo colore tincta est; nulla enim minera elegantiores habet colores, quàm Venerea (quæ si admodum sint elegantes, Kupffer-Blumen à Metallurgis appellantur) interdum etiam mineræ ejusdem Iridis faciem repræsentant.

Ad has mineras pertinet etiam

VII. LAPIS SCISSILIS.

In *Lapide scissili*, Schiefferstein) variæ nonnunquam reperiuntur figuræ: sic in hoc figura piscis squamosi, Islebiæ inventi, ac halecem quodammodò repræsentantis, reperiebatur: Aliàs etiam imago sæpiùs B. *Virginis MARIÆ*, D. *LUTHERI*, &c. in ea repræsentari solet. Minera hæc seu lapis scissilis reverà est *Minera cupri*: Piscis figura in hoc lapide tantùm per accidens talis est; squamæ verò in eo apparentes sunt concretum de natura: cupri figura squamarum non est rotunda, nec quadrata, sed rhomboidea, quæ propria est cupri figura.

Quoad Usum Medicum, nôtetur, quævis Venerea vi sua vomitoria ventriculo admodum esse noxia; utut sulphur ejus fixum ex vitriolo summum sit anodynum, plurima symptomata mitigans, mirè post *PARACELSUM* ab *HELMONTIO* laudatum: de quo etiam *POLEMANNUS* scripsit. Et sanè res est possibilis. Uti enim in metallicis quibuscunque aliquod est anodynum, ita etiam in Venere est aliquid antimonii, quod somnum inducere valet. Sic ex vitriolo Hungarico cum urina tractato (ex quo Drief *Helmontii* fit) ac postmodum ex capite mortuo ejus cum sale tartari examinato, emergit etiam *sulphur vitrioli fixum anodynum* si non plane idem, parum tamen absimile ei, quid ex Venere fit.

IIX. MINERA FERRI.

Minera ferri, quam vocant Germani Glaß-Knöpffe/ pro basi habet lapidem rubrum, ac striatim crescit instar lapidis hæmatitis. Dantur etiam *Minera Martis basi flavâ*, quæ verò non tàm Marte abundant, quam istæ priores basi rubrâ. Datur etiam *minera Martis colore cineritio*, siehet bald wie Gallmey, doch etwas poros, bricht im Marckgrafthum Bareyth. Hæ mineræ Martis reperiuntur interdum eleganti facie tinctæ, ac vitreatæ quasi

quasi (oben her glasurtet) nonnunquam apparent. Præterea variè etiam ludit natura in efformando Marte: Reperiuntur enim mineræ nonnullæ, præsertim in Bohemicis montibus figura exactè rhomboideâ, qualem nullus Geometra tàm exactè depingere poterit ac formare (es ist recht gedrigen Eisen/dem wenig abgehet.)

Hæ mineræ Martis, quando sub hac forma & in locis argillosis ac pinguibus reperiuntur, fette Eisen dicuntur: Item Eisen-Nieren / propter figuram externam, quâ quasi animalium renes repræsentant, ac Marte sunt divites.

Ad has Mineras pertinet etiam

IX. MINERA MARTIS SOLARIS.

ex qua paratur *liquor Martis solaris*, quæque præsens est talis, qualis ex Hassia ad nos adfertur, non ita vitriolica ac sulphurea, aliàs in aëre flueret. Mineræ istæ non solùm prope Casellam in Hassia, sed & Salfeldi in Thuringia, nec non in Misnia, & pluribus in aliis locis, reperibiles, in terris pinguibus argillaceis ferè reperiuntur, & constant sulphure & Marte, utut Hassiacæ interdum etiam de Venere simul participent. Datur præterea etiam alia *Minera Martis solaris in forma lapidum parvorum griseorum* (in der Größe eines Tauben-Eyes/ so außsiehet wie Dandes Korbern / &c. vocantur *Ova Philosophica*: non tamen sunt confundenda cum instrumento Chymico dicto) quæ Numburgi & Hassiæ reperitur, ac sulphure dives est; purum enim sulphur in medio conspicitur. Efflorescit ut lanugo elegantissima, striasquè habet flavas. Minera Martis solaris dicitur, tàm quoniam copioso Marte abundat, tàm quoniam solem in recessu habet; est enim in Marte primum Ens solis, non statim sol perfectus, ut quidam sibi persuadent. Igitur minera hæc ex Marte, cum intertexto copioso sulphure, constat; quo enim sulphure est ditior, eò melior: si autem Mars copiosior adsit, non satiscit in Vitriolum in aëre.

Quod autem minera hæc Martis solaris ex Marte & sulphure constet, probo: si enim recipiatur minera recens collecta, & per retortam destilletur igne aperto, perfectum & copiosissimum exinde elicitur sulphur, quod in forma sicca collo retortæ adnascitur. Caput mortuum, quod restitat est nigrum & durum, & quod magnes, si ei admoveatur, copiose ad se trahit, certo indicio, totam Martialem ferè esse hanc mineram: sulphure dicto modo exhausto, nihil ampliùs vitriolacei suggerit aeri verò exposita recens minera, tempore verno & autumnali efflorescit in copiosam lanuginem crystallinam, quæ tandem aquâ communi elicita perfectum vitriolum, ex albo viridescens instar vitrioli Martis, constituit, ejusdem non solùm saporis, sed ex quo etiam perfectus elicitur spiritus vitrioli, simillimus spiritui vitrioli Martis, & ne vestigium quidem sulphuris adest.

Cum enim vitriolum omne constet parte sulphuris acida, cum metallo, Marte vel Venere, corroso, sequitur etiam hîc sulphuris substantiam in aëre resolutam mediante suo spiritu rodere mineram Martis adjunctam, & ita amborum combinatione efflorescere in vitriolum simile, & in minera vitriolisata nihil sulphuris ampliùs reperitur; sin ejus aliquid remaneat, tandem in aëre etiam in vitriolum abit.

Resolutio hæc sulphuris fit ab aëre, non quatenus calido; nam omni anni tempore hoc non æquè succedit; imo æstate minus ferè efflorescentia illa vitriolica apparere solet: non quatenus humida; nam minera recens aquæ communi infusa & decocta, etiam longo tempore, nullam alterationem patitur; sed quatenus vim habet dissolvendi sulphura, tam mineralia quàm alia quæcunque, quævis fundata est in sale quodam singulari in aëre reperibili, quatenus, ut rectè dicit *HOOCK in Microgr. in aere est menstruum pro solvendis corporibus sulphureis*, ratione cujus etiam absque aëre nullus ignis esse potest.

Operatio hæc nos manu ducit ad explicandam Acidularum naturalium ex parte naturam, illarum nempe, quæ ex simplici minera vitriolica, ab aqua subterranea præterfluà soluta, originem ducunt.

Modus verò parandi liquorem Martis solaris hic est: Ponitur scilicet minera contusa in locum humidum aëreum, tum eadem solvitur, pinguis sulphuris materia in halitus abit, acidum verò sulphuris rodit Martem, & sic fit Vitriolum. Cum itaque in Vitriolum abierit, immittitur ollæ non vitreatæ, seponiturque in cellam, aliave loca subterranea, vel humida, sic per ollam vitriolum purius instar lanuginis transsudat, & textura quasi lixiviali illarum partim præcipitatur ex isto vitriolo, quicquid crassius, acidius, aut impurius fuerit, partim in olla remanet; lanugo verò vitriolacea cum penna de olla abradatur, ac in rore Majali solvatur, fitquè exinde liquor Martis solaris, qui optimas Acidulas artificiales constituit.

Exstat equidem *Disputatio de liquore Martis solaris* Wittebergæ anno 1682. sub Iohanne Thile habita; Verùm in ea non fit mentio transsudationis. Igitur fortè an genuinam hujus liquoris præparationem ignoravit autor? dubitatur: nam per transsudationem separatur tunc Mars &, in olla remanet.

Usus hujus liquoris Martis solaris est, quod sit genuinum *succedaneum acidularum naturalium*, iisdemque scopis exactè inservire queat. Prodesse enim observatur insigniter in malo hypochondriaco, scorbuto, cachexia, hæmorrhagiis nimiis quibusvis, etiam mensium; cum tamen mensium defectum etiam curet. Sed requirit ventriculum robustum, & minus sensibilem, gradatimque propinari potest numerando guttas.

X. MINERA JOVIS.

Minera Jovis Germanis dicitur Zwitter/Zinn-Graupen (was darin Glantzreich, ist Zinn) die Zinn Graupen fliessen im Feuer zusammen / und geben Zinn. Subjectum est sulphureum; in igne enim avolat sulphur, ac stannum perfectum remanet (NB. es siehet nicht anders aus / als wenns mit Granaten besetzt wäre wächset auch fast wie Böhmische Granaten) *Lapis Jovis*, der Zinnstein dicitur Zwitter. Notandum autem, quod ex lapide hoc nigricante fiat *Stannum album*.

XI. MINERA SATURNI.

Sequitur *Minera saturni*, tùm nostra tùm Hungarica, Germanis der Bley-Glantz: sed non omne, quod splendet, plumbum est. Datur etiam *minera saturni scriptoria* Wasser-Bley/ so man zum Schreiben braucht/ ist etwas zärter. Ad has etiam pertinet alia minera Saturno dives, sed copioso sulphure mixta: sulphur autem hoc copiosum Saturnum facile secum in auras rapere potest. Præterea etiam datur groß spießig und klein spießig Glantz ex quibus copiosum plumbum elici potest: Reperiuntur Freibergæ.

XII. MINERA SULPHURIS.

Minera sulphuris vulgo dicitur Schweffel-Kiß.

In

In hac quod aureo apparet colore, est sulphur: quæ mineræ igni expositæ suum amittunt splendorem. Ex hac modò igne sublimando, modo per descensum quasi destillando, *sulphur minerale commune* elicitur. Huic opponitur sulphur ἄπυρος geoiegē Schwefel/ quod ignem nondum est expertum, & à quibusdam multum æstimatur, internè pro pulmonibus, visceribus aliis, plus minus apostematibus correptis.

XIII. MINERA VITRIOLI.

Sequitur *Minera Vitrioli*, quæ prope Freibergam & Altenburgum reperitur, ist wie eine schwarze Erde. Ex hac coquendo elicitur *Vitriolum* elegans: quod si Metallurgi paulo tardiùs accesserint, quando scilicet jam vitriolum è Minera exhalavit, matricem saltem inveniunt inflammabilem relictam (aus selbigen ist das vitriolum heraus / und bestehet hernach wie eine Kertze) adeòque est quasi bitumen in forma sicca) Reperitur etiam ejusmodi minera vitriolo exhausta sub forma ligni putridi, quod revera est bitumen terrestre. Invenitur hoc lignum bituminosum Rudelstadii, scripsitque de hoc *PILLINGIUS, Physicus Altenburgensis.*

XIV. MINERA ALUMINIS.

Minera Aluminis est lapis quidam scissilis, Germanis vocatur der Schiefer stein/ & Salfeldiæ reperitur. Elicitur verò alumen ex minera ista sequenti modo.

Re. scilicet *lapis* scissilis contusus: Hunc in certos cumulos divisum aëri exponunt; sic alumen aëre humidiore resolutum efflorescit: pòst mineram hanc in lebete coquunt, decoctoque huic copiosam urinam humanam infundunt. Sine urina humana enim vix parari alumen potest. Sic sublimantur multæ particulæ vitriolicæ, ac alumen in albos Crystallos fatiscit: hinc e. g. alumen cum sale tartari destillatum subministrat spiritum urinosum, qui non est ab alumine, sed ab urina, quod multos decepit Chymicos.

Possideo quoque præsentem *Mineram aluminis Martialem*, quæ cum aqua destillata perfectum suggerit aurum.

CAPUT X.

De METALLIS.

Metalla sunt corpora mista, sed tamen homogenea. Mista esse ex eo patet, quod ex metallis separari possint partes, quæ non ampliùs possint reduci in perfecta metalla v. g. *crocus Martis* legitime paratus, per calcinationem vaporosam super aqua forti; remanet enim terra perfectè instar lapidis scissilis, qui crocus dehinc non potest amplius in Martem reduci. Item ex Saturno separari potest substantia inflammabilis, ut postmodum vitrum Saturni succedat, quod vitrum quidem in Saturnum reduci potest, cum maximæ tamen partis jactura.

Non sunt perpetua seu æterna Corpora Metalla, sed communes corporum particularium hujus Geocosmi mutabilitatis leges subeunt, adeoque generabilia in terræ visceribus, & successive augmentabilia, atque etiam ibidem corruptibilia existunt.

Quoad *Generationem*, experientia docet: Mineras metallicas semel exhaustas, interjecto certo annorum numero denuo impregnari, & metallis impleri. Decantatissima est maris Tyrrheni Insula circuitu suo 20. milliaria Italica complectens, ex qua non per plurima secula tantùm Mars fuit erutus, sed etiamnum hodiè copiosè adeò eruitur, ut semel eductum ferrum à 20. annis denuò renascatur: testibus omnibus *Mineralium Scriptoribus.* Conferatur *TACCHENIUS Clave pag.* 41. In Cornubia, Britannia magna Provincia, ob Jovis fodinas celebri, per experientiam observatum, fodinas Jovis exhaustas, terra desuper injecta impletas, post 30. annos denuo apertas, novum stannum copiosè regeneratum reddidisse. De plumbo res nota, quàm copiosè è Mineris suis regenerari soleat. Aurum in Hungaria insignium filamentorum forma externa quasi exarescere, ac surculis tenellis vineisquè non rarò implicari testantur Observationes: Conf. M. A. N C. *Anno* 1. *pag.* 290. & *Anno* 2. *pag.* 188 non secus ac luna graminis modo ex mineris suis saxeis crispâ elegantî formâ in Misnia progenerari, triviale est. Unde & experti Metallurgi interdum ante debitam metalli perfectionem per cuniculos subterraneos venam ejus se nudasse conqueruntur, sicut è contrà interdum se tardiùs ac serò nimis post metalli geniti denuo factam consumptionem, & ab effluviis subterraneis resolutionem se adversisse conqueruntur: conf. *BECCHERUS Phys. subterran.* 1. *pag.* 107. item *pag.* 292 & 337.

Compacta autem utut sint corpora metalla, ex fluido tamen originem suam ducere, non ex eo solùm fit probabile: *quod Mercurius currens arte in perfectum metallum durum, tantilla substantia tingentis adjumento, fuerit mutatus*; sed etiam quod ipsa metalla intra saxa durissimàsque petras reperiantur ut plurimum inspersa, quo non, nisi subtilis fluidi instar, aut fumorum aut effluviorum hinc inde dispersorum formâ prius deferri, & se ibidem ceu debita in matrice insinuare poterit eorum materia, quos etiam fumos metallicos, eorumque motus, die Wir erungen / ceu venatum metallicarum primos Autores, probè observare solent Metallurgi.

Hi fumi sulphureo unctuosi, seu sulphurei Mercuriales, ubi ita in visceribus terræ agitantur, si inveniant materiam aptam, seu sal terreo-alcalinum, in eo, tanquam in matrice, defiguntur, & concentrantur, sicque mutuâ unione, actione & reactione, concentratione & susceptione, in metalla perfecta abeunt. Prout ergò fumi hinc inde vagantur, & suscipiuntur à terra salina, oriuntur venæ metallicæ. Isti enim fumi metallici, quando sub suo motu suscipiuntur ab aqua in locis subterraneis, istam aquam impregnant, & hæc repræsentat naturam lactis, seu liquoris lactei, sub qua forma dicti fumi coagulati vera metalla secum ferunt: videatur *MATTHESIUS Sarepta de Generat. Metallorum.*

Liquoris hujus fluidi in mineris, & intra saxorum cavitates observati, plures prostant historiæ, licet consistentiæ sit crassioris, nunc albidi, nunc ex albido virescentis, qui est eine Guhr / item Berg-Guhr / ut vocant Metallurgi, *HELMONTIUS* verò Bur, qui brevi post sua sponte coagulatus, totus perfectum metallum, nunc plumbum nunc argentum, exhibuit.

De hoc liquore Metallico hoc observarunt Metallurgi Freibergenses: Guhr der Metallen finden sich unterschiedlicher Farben: weiß/roth/gelbe; und wo sie gefunden werden/ da ist kahnlich zu versichern/daß ein Anbruch da sey. Wo ein Pfirsich-Blüt-farbender Guhr gefunden wordē/ist ein gewiß Zeichen/daß Cobald-Ertz oder blaue Farbe da breche. Diese Guhr/wenn sie in die Lufft kommet/ gesiehet sie/ und wird bald hart; wenn sie aber/ noch

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0891-6 DFG

in der Minera, in eine curcurbitam / mit einem alembico wohl vermacht / gethan wird / kan man sie auch außer der fodina eine Zeit liquidam erhalten. Dieser Guhr ist seminium oder Materia proxima metallorum, welche aber noch nicht zur rechten Maturität kommen ist / also / daß eine solche Guhr / wenn sie probieret wird / gar viel läst davon fliegen / weil sie noch nicht fix / sondern gar zu volatilisch ist. (*Exterorum, linguæ Teutonicæ ignarorum, in gratiam, hactenus dicta Latino idiomate sequenti modo exprimere lubet. Dantur flores metallici certis coloribus diversi: alii nempe albi, alii rubri, alii denique lutei: quibus apparentibus, non dubitandum, quin certarum venarum metallicarum ibi latentium sint indicium. Fluor hic si erit puniceus, mineram vel cobalti, vel smaltum, certò indicat. Fluor hic in aëre libero coagulatur, & mox indurescit. Intra minerarum verò cavitates adhuc latens, & cum illis cucurbitæ, alembico probè munitæ, inclusus extra quoque fodinam in statu fluido ad tempus asservari potest. Fluor hic metallicus seminium aut materia proxima est metallorum: maturitatem verò nondum adeptus, & docimasiæ subjectus de eo multum avolat; cùm nimis adhuc volatilis fixitatis gradum nondum attigerit.*)

Notetur in genere: Metalla sua habere tempora, i. e. successivè crescere, hinc subsistere, ac denique decrescere. Nam cùm fumi sulphurei halituum formâ crescere incipiant debitisque matricibus excipiantur, vocantur ein wittrendes Metall; cùm perfectum est genitum, vocant einen Stein; cum verò denique suo Metallo successivè spoliatur, dicitur ein auswitterendes Metall / ex quo omne Metallum halituum forma absumptum; cujus matrix metallo suo spoliata lignum exsiccatum exactè refert.

Non autem aqueum est fluidum hoc aut fumosum ex quo metalla generantur proximè (nisi remotè tandem hoc ex aqua, ceu materia prima, oriri cum modernis, cum *HELMONTII* assectis, dicere velimus) sed, ut loquuntur Chymici ex *ALBERTO MAGNO: Prima materia Metallorum*, id est, semen Metallorum, *est humidum unctuosum subtile, quod est incorporatum Terrestri subtili fortiter commisto* (conf. *BECCHERUS suppl. 1. pag. 32.*) seu est humiditas non madefaciens manus, adeoque nec propriè est humida seu terrea, sed viscosa ac mercurialis.

Materia autem hæc proxima, ex qua coagulantur Metalla, Veteribus ex Mercurio & sulphure constare asserta fuit: quibus *BASILIUS* & *PARACELSUS* sal quoque addiderunt: non quod ista sint vulgaria corpora, quæ hoc nomine aliàs appellantur, sed per Mercurium intelligunt humiditatem metallorum radicalem, seu fluorem quendam viscosum, quæabundat maximè in Saturno, vel etiam in Jove; unde facilis eorum ductilitas. Per sulphur nihil aliud hoc loco intelligitur, quam substantia acido pinguis, imprimis tamen acida, cogens & coagulans illud humidum in corpus, unde omne ferè metallum subdulcem aciditatem in recessu habere dicitur, adeo, ut Aurum & ipsum tali acido copioso gaudeat. Conf *HAUPTMANNUS in scripto Coll. pag.* 87. Acidum namque metallicum temperatur à reliquis principiis componentibus, ne exserat suam acetositatem fortem, sed potius temperetur in subdulcem acrimoniam, & acetositatem perdat. Hæc duo, debitâ matrice saxea excepta, cum hac ex parte arrepta quoque sal vocetur, in perfectum metallum abeunt: Adeoque Mercurius est alimentum seu materia, sulphur est fermentum digerens seu forma, & sal est commune utriusque receptaculum, in quo firmo nexu coëunt & de quo plus minus in coaguli consortium rapiunt.

Mercurialis hæc substantia copiosè in Mercurio vulgi reperitur; unde hujus volatilitas, fluiditas, mobilitas, &c. oritur; sed quæ non pura existit; sed jam sulphure quodam minerali inquinata est, pariter ac sulphuris substantia in sulphure vulgari inest, ast volatilis adhuc, nec maturata debite: Mercurius saltem est liquor metallicus, non metallum ipsum, seu est Amalgama naturale metallorum, ut rectè *BECCHERUS* habet: convenit etiam omnibus metallis; hinc exinde amalgamata fiunt ad omnia metalla. Nam in omni Mercurio aliquid subest, vel de Saturno, vel luna. Hinc sicut ex his duobus jam perfectis mineralibus, sulphure & Mercurio, arte fit corpus tertium quasi metallicum v. g. in Cinnabari; ita ex his principiis puris, hoc est, à principio metallorum seminali exaltatis, humiditate Mercuriali & pinguedine sulphurea, debita matrice exceptis, fit corpus perfectè mixtum, metallum. Matrix ista in lapidibus vitrescibilibus uberiùs deprehenditur, indeque alcalino-terrea fixa est.

Aliis Chymicis Animæ, Spiritus & Corporis appellationes sulphuri, Mercurio, & sali, imponere consuetum est. Principiorum horum materialium non obscura, etiam in concretis jam & intima colliquatione ex Mineris suis extractis metallis, deprehendimus vestigia, imprimis in Marte, & venere, v. g. *sulphur in Marte manifestum evadit in croco Martis cachectico Zwelfferi Mant. Spagyr. pag.* 337. Sub cujus præparatione nitrum fusum, injectione Martis saturatum, successivè & ab hujus sulphure inflammatur & alcalisatur; non secus ac si sulphure communi hoc factum fuisset stannum utut Mercuriale videatur metallum, tamen cum duplo nitri mistum, in moderato igne tandem ingento flamma cœruleâ detonat, & nitrum alcalisatum relinquit. *Mercurialis substantia* v. g. *in Saturno*, evidens est, qui immediatè *Mercurius vivus coagulatus* videtur: Unde etiam Saturno fuso, aliquandiu ab igne remoto, injectus Mercurius vivus promptè coagulatur ab illius effluviis in massam Saturni æmulam, etiam malleabilem. In sole & luna, ceu perfectissimè mistis metallis, & quorum principia intimè subacta, & confermentatione arctissima colligata sunt, minus manifesta deprehendere possumus principiorum illorum vestigia, tamen facillima cum Mercurio vulgari sub amalgamatione sociabilitas, & mutua unio, facillima etiam à sulphure communi accenso horum alteratio & volatilisatio radicalem inter hæc conspirationem persuadet. Matrices denique istæ saxeæ in quibus metalla reperiuntur, in welchen die Metallen brechen / omnes vitrescibiles sunt tàm immediatè quam mediante additoalcali; unde scoriæ à metallorum fusione relictæ vitra tincta repræsentant.

Hæc si ad Instrumenta naturæ & artis me-

mechanica

chanica applicemus, etiam in sulphure acidum pingue seu coagulans, in Mercurio verò Alcali, nempe suo acido nonnihil saturatum, pro habitaculo quasi inservit. Hinc ut à sensibilibus ordiar, in Marte & Venere, sulphureis metallis, acidi dominantis manifesta vestigia apparent ex rosione proprii corporis in rubiginem aut croctum Martis, vel æruginem modo æri humido expositum, vel tantillo aqueo actuatum fuerit. In Jove similiter copiosum est acidum; id quod probat calcinatio & fusio in igne cum antimonio; quoniam tunc exhalat flammam sulphuream: hoc sulphur si non separatur à Jovialibus medicamentis, habet vim catharticam per superiora & inferiora, propter præsentiam acidi. Imo ipsum aurum copioso constat acido; id quod probatur: quod si in aurum igne fusum & liquatum immittatur bacillus ferreus, & extrahatur ferrum, apparebit, corrosum & in rubiginem transmutatum, non secus ac si in sulphur commune fusum fuisset injectum, in quo sulphuris acidum corrodit, ut inde facilè pateat: unde talis corrosio in auro? nempe ab ejus acido. Saturum verò Mercurialis naturæ, adeoque alcalino principio volatili dives, quævis acida promptissimè absorbet cumque iis in corpus salsū dulce coit. *Sulphur* quod attinet: hoc in toto regno minerali luxuriat, & *anima* quasi *metallica* appellatur; unde nulla minera, & nulla metallorum vena reperitur, cui non copiosissimum adhæreat sulphur; quod ideò *PARACELSUS* triplex statuit: minerale, quale est nostrum vulgare; embryonatum, quo, tanquam cortice nuces, metalla vestiuntur immediate; & metallicum, quod metallorum substantiam constituit.

Hæc tria sulphura rectè sola modificatione differre dicuntur: Minerale & embryonatum manifestè acida sunt, quod & sui deflagratione spirant: unde & de metallico, quoad acidum hoc, dubitandum non erit. *Mercurius* verò etiam vulgaris qui quasi *spurius* aut *leprosus filius* est *Mercurii metallici*, adeoque in radice unus idemque, nihil aliud est, quam alcali volatile, quippe omnes alcali proprietates possidet, ab acido sulphuris nondum penetratum & elaboratum. Et sicuti vulgò alcalia fixa ex acido sulphuris, & sale volatili plantarum producuntur, & notabilem fixitatem acquirunt; ita metallorum eodem ferè modo se habet genesis. Materia enim sulphurea acida cum alcali Mercuriali abit in metalla, idque longa annorum serie transcolata per infinitos terræ poros: & Mercurium vivum cum alcali si quis ad punctum saturationis perfectè usque acido repetere sciret, tam fixum eum redderet, quam aurum: quod & olim tentare aggressus est *PARACELSUS*, dum Aurum Horizontale præparavit. Hinc etiam Mercurius vivus à nullo alio, præterquam ab acidis, in textura alterati & coagulari solet, alcalibus nullum jus in eum obtinentibus, uti per mechanicam Chymiam patet: Conferat. pluribus *TACCHENIUS de Mercurio*, alcali metallicum repræsentante, *Hipp. Chym. cap.* 25. Hinc etiam *Mercuriale metallorum principium* de natura salium volatilium urinosorum esse asserit *BECCHERUS Suppl.* 2 *pag.* 111. qualibus salibus & spiritibus urinosis metalla perfecta mirè emollire, & longè fluidiora reddi, adeoque ad Mercurii vivi texturam disponi, idē ibidē curiosoexemplo monstrat; adeò ut Mercuriale metallorū principiū per alterum sulphureum, quasi alcali per acidum, in metallum coagmentari sic constet.

Atque ex hactenus jactis fundamentis facile est, & proprietates metallorum in genere & specie, eorumque differentias explicari. Proprietates metallorum sunt *Ponderositas*, *Malleabilitas* seu sub malleo *Ductilitas* & *Fusibilitas*; quas, inter primatum ducit ductilitas, omnibus & salis propriè dictis metallis competens. Quibus & suo modo Fixitas addenda. Proprietates hæ ab uno alteroque principio seorsim haud deducendæ, non considerentur hæ in concreto, quatenus ex principiorum materialium textura fluunt, ut ut respectu unius alteriusve principii radicaliter magis attributum quoddam metallo acidum conveniat.

Ductilitas ergò ex firmo sulphuris & Mercurii sibi mutuo sufficientium nexu, adeoque tenaci in concreti consistentia, originem ducit: hinc aurum maximè omnium ductile pondus habet ex Mercuriali imprimis principio: hinc quò plus Mercurii habet metalla, eò graviora; quo minus, eo leviora sunt. Propterea aurum omnium est ponderosissimum, & copiosissimum habet Mercurium, sufficienti sulphuri arctissimè sociatum, & quidem solum in Mercurio vivo submergitur, & propter suam compactionem minus est sonorum. Cætera omnia leviora sunt & quæ Mercurio plus minùs supernatant, leviora sunt, multum Martis & Veneris, parum de Mercuriali principio obtinentes: levissimum est stannum ob sulphur volatile, nec benè cum Mercuriali substantia cohærentis copiam, luna & saturnus ferè pondere coincidunt.

Ignescibilitas ex sulphureo principio oritur, particulas igneas recipiente, & concentrante.

Fusibilitas à Mercuriali, cum salino probè unito, oritur principio; quo plus enim continent Mercurii eò faciliùs funduntur; quo plus verò sulphuris, eo difficiliùs; hinc quo plus Mercurii iis additur, eo molliora & ad fusionem aptiora reddunturur. Hinc metallorum per se habet differentia, quatenus *omnium materia est Mercurius*, cujus varia coctio, varia dat metalla. *Forma* eorum *miscens*, & Mercurium subigens seu coquens, est *sulphur*; unde pro hujus diversitate diversa corpora metallica in matricibus salinis & ipsis plus minus durioribus. Metalla enim quædam sunt *perfecta*, quædam *imperfecta*. *Perfectionis* nomine intelligo debitam coctionem seu maturationem, ut probè depurata & digesta ad fixitatem sint deducta, quæ in igne stib sistunt, & non possunt consumi: sin metallum minus est maturatum, emergit non fixum & consumabile in igne, in quo potest facile destrui; Unde quo purius, maturius & fixius est metallum, eò est nobilius; quo impurius, immaturius & minus perfectum, eò est minus fixum & ignobilius: Unde patet graduatio metallorum, quod aurum sit omnium perfectissimum, quoniam est fixissimū propter exactam mistionem, adeoque densissimum, gravissimum, maximèque ductile. Hinc ignis nunquam aliquid de auro absumit, minimeque scorias inesse efficit, propter duritiem: è contrà reliqua omnia sunt impura & imperfecta; quoniam facile linquantur. Proxima quidem à sole habetur luna, quod diu duret in igne, nihilominus tamen non ita diu atque sal, sed successu temporis etiam sui patitur jacturam; Mars contrà & reliqua facilè patiuntur alterationem & mutationem, in igne in scorias abeunt, & corroduntur. *Perfecta omnium*

sunt *sol & luna* ex sulphure fixo, potenti, puro &c. substantia Mercuriali purissima & perfectissima, fortiter & intimè concentratis, & exactè ac æqualiter subactis, genita in terra seu sale admodum fixo & puro, sed pauco: magis tamen hæc soli, minus lunæ, conveniunt; Unde & ex firma talium unione fixum adeo concretum, & cum quo cœteræ proprietates metallicæ imprimis conveniunt, emergit.

Fixitas præ aliis metallis his propria, absoluta quidem, in auro, respectiva est in argento: id quod experimentum *GASTONIS CLAVEI in Apolog.* ostendit, qui auri & argenti à ℥j perduarum mensium spatium in fornace vitraria in continuo igne & fluore asservavit, & hinc auro nil, argento verò duodecimam ponderis sui jacturam decessisse, observavit.

Imperfectiora & immatura metalla sunt *Mars, Venus, Saturnus* & *Jupiter*; & hæc iterum sunt duplicia: vel duriora, vel mollia. Differentia est ratione sulphuris & Mercurii. *Mollia, Saturnus* & *Jupiter* sunt, quæ facilè funduntur ac fluunt in igne, & postmodum ob deficiens sulphur demum ignem concipiunt, & candescunt: id quod ex prædominante principio Mercuriali cũ sale plus minus obtinent; pauciore verò minusque fixo sulphure. Nam utut Jupiter sulphureum sit subjectum, volatile tamen adeo ejus sulphur, & minus cœteris unitum seu confermentatum existit, ut facilem fluxùm impedire nequeat; utut propter hanc rationem in fluxu proprium corpus insigniter alteret: Econtrà duriora sunt ea, quæ difficulter funduntur in igne, sed potius candescunt ex sulphure forti & pauco Mercurio cum salino principio copiosiore, ut Mars & Venus.

In radice ergò & essentia omninò inter se conveniunt metalla, maturitate verò aliisque accidentibus saltem differunt, quæ ex principiorum componentium puritate & bonitate, horumque variè proportionata miscela, originem ducunt; unde & mutuo transmutabilia existunt: vid. *HELVETIUS de Vitulo aureo*, & *MORHOFF in Epist. de transmut. Metallorum*: qui *MORHOFF* non est Physicus aut Medicus, sed Doct. Juris, vir eruditus & multiplicis tùm eruditionis tùm lectionis: quædam tamen habet in hoc tractatu, quæ impingunt in Experimenta & rationes chymicas.

In Transmutationis negotio primatum tenet sulphur; hinc sulphur subjectum est quasi transmutationis, suscipiens sulphur seu Tincturam. E. g. ipsa luna si figitur, evadit aurum album: cui si superindatur ℞ seu sulphur auri, erit perfectum aurum, modo sulphur hoc habeat debitam maturitatem & perfectionem: sicuti è contrà auro potest detrahi rubedo, ut corpus remaneat album, quod *luna fixa* appellatur: & hæc non amplius solvi potest aqua Regia, sed tantùm aqua forti; spiritus nitri bezoardicus extrahit auro rubedinem, & remanet *luna fixa*, quæ denuò tingi, & aurum antiquum haberi potest. Et propter hanc convenientiam in radice est, quod metalla nunquam aut rarissimè sola inveniantur in suis mineris, & venis metallicis, quin ut plurimum aliquot metalla sociata deprehendantur, ita, ut ubi sunt aurifodinæ, ibi sempet reperitur Jupiter vel aliud metallum; ubi fodinæ argenti, ibi Venus reperitur propter cognationem metallorum, & sic porrò. Quinimo pauca sunt metalla, quæ non de alio etiam plus minus participent, e.gr. rarissimus est Saturnus, qui de luna non participet in suo corpore, & quàm difficulter separari potest luna à Venere, pertinaciter corpori lunari inhærente: aurum ipsum lunæ particulas ordinariè continere solet, post solutionem ejus cum aqua regis residuas: Venus rara est, quæ non de sole aliquantum participat: Mars ratione sui sulphuris convenit cum sole; unde particulares Tincturæ cum sulphure Martis parantur, quod arguit convenientiam metallorum & vicinitatem: & huc facit imprimis curiosa ista *terra Borrichii de Ortu & Progr. Chym. pag.* 149. quæ aeri exposita, & pluvia irrorata, varia metalla ac mineralia successivè genuit.

Ut autem diversimodè mista ex mineris eruantur metalla, ita etiam hæc ipsa non pura, & omnibus numeris absoluta, i.e. gediegen, nisi rarissimè, in mineris suis observantur. Unde prius ignis vi per modum liquefactionis ex mineris suis elicienda sunt. Nociva autem admodum sunt metallis adjuncta ista sulphurea mineralia, seu sulphur commune, arsenicum, antimonium, cobaltum, &c. Dum enim igne fusionis hæc sulphura, quatenus adhuc volatilia, deflagrant, acidum eorum volatile rodit junctum metallum, & hoc secum partim una volatilisatum in auras abripit, quod vocant Rauben/ ut, præter experientiam quotidianam in furnis fusoriis, de quibus vid. Ercker im Probierbuche/ manifestâ mechanicâ Chymica demonstrat *TACCHENIUS Hipp. Chym. cap.* 8 partim etiam acidi talis sulphuris adhæsione minus liquefactile & fluxile metallum redditur, vocant spröde. Ut ergò fusilitas promoveatu, & acida talia sulphurea coerceantur vel separentur, mineris fundendis alcalia, v. g. Der schnelle Fluß/ item saturnina, v. gr. lithargyrium; de quibus vid. Ercker im Probier-Buch *pag.* 84. adduntur, ut horum medio metalla pura per fusionem haberi queant. Artificium enim liquandi metalla in eo consistit, ut semper aliquid additamenti ipsis addatur, quod sulphur illud arsenicale figat, acidumque ejus infringat & absorbeat, ne ita in metalla agere, aut unà secum in auras rapere queat. Alcalia scilicet dissolvunt sulphur, eorumque acida absorbent, hinc reducunt metalla, & fusilia eadem reddunt.

Saturnus etiam omne acidum sulphureum promptè absorbet, & hâc ratione etiam ignobiliora metalla, Martem, Venerem, & Jovem, ob sulphuris horum acidi cruditatem, imbibendo quasi à nobilioribus metallis, sole & luna, separat: quibus paucis fundamentis totum artificium, tàm artis metallorum & mineralium fusoriæ, quàm artis probatoriæ, solis & lunæ in capella, in der Probier-Scheibe/ unicè innititur: de quibus vid. Erckers *Aula subterran. pag.* 32. 55. 56. & 65. Saturnus enim copioso abundans alcali volatili, cupit saturari: cùm autem sint inepta & nimis compacta corpora sol & luna, absorbet metalla dicta ignobiliora, ceu magis terrestria, quibus absorptis solem & lunam in fundo testæ probatoriæ relinquit intacta. Ut nihil dicam de magis sulphureis mineris metallicis, quibus aliquali *Tostione*, durch das Rösten/ sulphur phlogiston prius separandum venit, antequam furnis fusoriis immittantur: conf. Martin Lohneysen vom Bergwerck pag. 76. quia aliàs in furnis fusoriis si sulphur cum minera

nera maneret, de minera corroderet, & absumeret.

Generantur autem metalla omnia ex proprio suo semine, in conveniente materia se multiplicante. *Seminale principium radicatum est præsertim in sulphure*, quod uti vocant Maris, Calidi Innati Acidi, &c. obtinet; Mercurius verò fœminæ, humidi radicalis, alcali &c. & perficiuntur in debitis excepta matricibus. Sed pro ut potentiùs est sulphur, & prout purior ipsi occurrit Mercurius, & defœcatius est receptaculum, eò nobiliora aut ignobiliora generantur metalla, eoque diversa, vel metallica corpora perfectis corporibus plus minus affinia, ut Antimonium, Zincum, Cobaltum, Bismuthum; adeoque rectè ex una radice surgere, & singulari virtute convenire dicuntur metalla.

Materia illa proxima, à principio seminali sui multiplicativo alterata, nunc fumi vel vaporis specie hinc inde obertans, matricibus petrosis appropriatis se insinuat, nunc liquidæ substantiæ, Guhr doctæ, forma, nunc alia facie deprehenditur; *seminale* verò *metallorum principium* sulphureum à prima creatione terræ visceribus concreditum non cessat appropriatam materiam (sive illa aqua fuerit simplex, sive eadem plùs minus alterata) ad Mercurialem liquiditatem disponere, & in eadem se multiplicare.

Conservatur vis ista seminalis Universi spiritu, qui uti omnibus seminibus se applicat, & ejus beneficio per inspirationem vivunt animalia, & eodem cum pluviis, rore, alioque vehiculo communicato vegetantur vegetabilia, ita ejus opecertis terris, & mineris copiosius ob meliorem ad sui receptionem se insinuans vim seminalem, mineralem & metallicam, fovet, augmentat, & in vigore suo conservat.

Patet exinde quod astra ad metallorum generationem nihil faciant: causæ enim universales cum hic sint, speciali modo ad metalla generanda conspirare, aut unicuique planetæ suum metallum subesse, ejusque influxu generari & foveri, dici non poterit. Antiqui quidem Philosophi, qui magnifecerunt harmoniam microcosmi cum macrocosmo mutuam, considerantes septem planetas principales, & considerantes septem metalla, annumerando simul Mercurium, eadem ad corpus humanum, ejusque partes principaliores, iisdem nominibus insigniendo, applicarunt; unde factum, quod eo nomine, quo sunt insignita metalla, & septem planetæ, etiam fuerint insignitæ partes corporis humani, quas dixerunt planetas microcosmi: ita ut & sal macrocosmi habeat correspondentiam cum auro & cum corde; luna cum argento & cerebro, & sic porro. Sed asserti talis evidens fundamentum est nullum; quia potiùs existimandum, quod sicut ad animalium & vegetabilium faciliorem statum sub influxu (qualiscunque demum sit) promovendum multum conferunt, id quod vel tempestatum anniversaria mutatio ostendit; ita & suo modo ad metallorum genesin concurrere, & promovere eandem, haud equidem dubitarem: Sed generalis seu universalis saltem est hic concursus, specialem dispositionem seminalem, & ordinationem omnino præsupponens; utut ipsa ex antiquitate etiam constet planetarum nomina metallis fuisse attributa: de quo vid. *BORRICHIUS de Ortu & Progr. Chym. pag.* 29. unde & signa eadem metalla & planetæ habent, quæ tamen metallorum signatura ex alio fundamento derivanda venit.

Signa metallorum quod attinet: auro circulus cum puncto centrali, ceu perfectissimo, absolutissima tribuitur figura: argento verò ejus dimidium venit; Metalla rubea ac aurea ab auro signum mutuantur, sine centrali tamen puncto; ac pro diversitate imperfectionis suæ, diverso etiam in loco signum ejus exhibent; sed imperfectionis nota signo crucis reliquis metallis appenditur. Antimonium omnium difficilimè ab imperfectione immune reddi potest, hinc infronte crucem gerit. Omnium facillimum venus est, adeoquè quasi caudæ loco signum hoc habet: medio modo se habet ferè Mars, unde à latere simili ferè signo notatur: Ab argento reliqua alba metalla sua signa habent, ut Saturnus & Jupiter; Mercurius verò seu argentum vivum, cum radicem solis & lunæ constituat, expressum est solis lunæque signis combinatis; propter adhærens tamen sulphur impurum, nec metallicum fixum, crucem etiam gerit.

Considerandus jam venit *metallorum Usus*, qui triplex: *Medicus*, vel *Chymicus*, vel *Mechanicus*.

Mechanicus est in quamplurimis artibus manualibus, v. g. aurifabraria, ferri & cuprifabraria.

Usus Chymicus est perficere metalla, & ex ignobilioribus nobiliora per transmutationem facere: Unde patet; quid habendum sit de mysterio lapidis Philosophici? An detur tale remedium, ut ita dicam, quod imperfectum aurum seu metallum non tantùm, sed etiam ipsum Mercurium, permutare valeat in perfectum aurum? stante hypothesi, quod metalla non differant nisi gradu fixitatis, & mollitiei, maturitatis & immaturitatis. &c. facile potest judicari, quod beneficio perfectionis seminii metallici metalla immatura possint maturari, &c. de quo ipso, cùm non sit hujus loci, videatur præ cœteris perspicuus *BECCHERUS in suppl.* 2. item *PHILALETHA in Introitu aperto ad Regis Palatium.* Nam *lapis Philosophicus* est tantum Medicina ad metalla aperienda, eorumquè imperfectionem morbosam corrigendam, & eadem ad perfectionis sanitatem diducenda; unde falsum est, quod debeat etiam ad conservandum corpus adhiberi: & recte dicit *HELMONTIUS*: quod Possessores hujus lapidis non sint longævi, quod & inductione exemplorum probari posset, sicut etiam *PARACELSUS* anno 45. ætatis est mortuus.

Fundamentum totiusRæ Philosophicæ est principium Mercuriale purum, vel humida vel sicca in forma, sulphure metallico fixo, ex se adhuc indeterminato, probè digesto, probe impræ-gnandum, & plusquam saturandum. His pro fermento determinante aurum addendum, ut fiat aurum plusquàm perfectum. Ex his paratus pulvis omnibus metallis facillimè ob fluxum Mercurialem copiosum se insinuat, & ratione adjuncti sulphuris tingentis eorum Mercurium perficit, & in aurum figit.

Fundamentales operationes sunt: *Solve & coagula.* Nempe Mercuriali principio subjecta, sulphure solari impregnata, sunt subigen-

da, & horum sulphur cum illis coagulatione mediante concentrandum. Unde autem sulphur istud sumatur? quæritur: quidam in auro quærunt. Verùm aurum vulgi est caput mortuum, & aurum non potest plus tingere, quàm habet sulphur ex corpore extracto. Operatio fit in Athanore seu furno Philosophico igne digestionis, qui non minus, sed successivè intendendus: vas seu phiola vocatur Ovum Philosophicum.

Quoad *Medicum usum*, imprimis considerandum venit: *an* etiam *metalla cruda integra & nativa, sub sua constitutione & in pulverem tantùm redacta, in corpore nostro aliquid valeant? an* vero saltem *Præparata, & in certam medicamenti consistentiam redacta?* Quod attinet prius ac cruda; de his nullus dubitat. Et certum quidem est, quod effectum activum metallis, eorumque particulis integris, tribuere non possimus; tam clausa enim & solida sunt corpora ut nullam nobiscum communicationem habere queant, sed tantùm pulveris instar, aut arenarum, sicut fuerunt ingesta, denuo prodeant. Nullam dico attribui posse metallis activitatem in corpus; exinde tamen non sequitur, quod assumpta nullam habeant utilitatem: quin acidi sapores in contentis corporis nostri, præsertim primarum viarum, erodendo eadem, absorpti per accidens, & privativum metallorum integrorum usum nobis insinuant. Passivè ergò conveniunt, quatenus patiuntur: sic v. g. Mars crudus vel pulverisatus, licèt assumatur, activè nullam vim exieret in corpore, & frustrà quasi erit assumptus: nihilominus omnia acida, præsertim in primis viis, absorbet & perfectè edulcorat, atque hâc ratione absorpta, per intestina secum abripiendo, morborum chronicorum accidentarius existit domitor. In specie limatura Martis cruda in affectibus hypochondriacis convenit; ratio: quia acidum in corpore rodit Martem, quâ corrosione acrimoniam suam perdit, & sic usum medicum utique præstat, sed passivum. De Venere pariter notum est, quod arrosa ab acido primarum viarum, in vitriolum degeneret, cujus consequens est stomachi subversio seu vomitus. Lunam pulveretenus assumptam memoriæ conciliasse robur asserit *TACCHENIUS Hipp. Chym.* Aurum ab acido Melancholico hypochodriacorum cum horum fructu absumitur, teste *MOEGLINO de Vellere aur. pag. 9.* Saturnus hypochondriacis parili cum fructu propinatur: Unde quando Saturnus & remedia ex plumbo dicuntur quarta Columna Chirurgiæ, quatenus applicata curant ulcera cancrosa, & similia, illud non fit activè, quatenus Saturnus omnia acida absorbet, & perfectè edulcorat; & hoc remedium dum corroditur in corpore, absorbendo acida prodest. Sic Jovis limaturam quidam hystericis mulieribus pro acido specifico, nervis adeo infenso, propinare assolent. Idem omnino de metallis candefactis in aqua simplici extinctis asserendum, quorum ramenta aquæ communicata, plus minus vitriolica, dicta ex ratione privativè corpori conducunt. De aqua ferrariorum Martiali res nota est: aqua extinctionis Saturni alvum laxat: vinum in quo pluries aurum extinctum, icterum curat, teste *POTERIO Pharm. spagyr.* ubi *de Decoctis*: eadem aqua extinctionis auri paronychiæ dolorem sedat; vid. M. A. N. C. *Anno 4. Append. pag. 41.* Pluribus aquæ ejusmodi auratæ usum deprædicantem, *BURRHUM* videbitis in Epit. ad *BARTHOLINUM de Oculis pag. 44.*

Quæritur ulterius. *An & aurum hâc* ratione *in corpore sit dissolubile?* Affirmatur; cùm & de luna notum sit, quod dissolvatur in corpore. Hinc rasura solis pulverisata confert in passione hysterica mulierum pro destruendo acido vitioso, ideoquè, ut dixi, metalla agunt passivè, non activè, sed ipsa alterantur, adeoquè usum passivum habent in usu medico, & sub hac ratione conveniunt destruendo acidum.

Interim si quæratur; *an nullam prorsus efficaciam habeant metalla in corpore humano?* Respondetur, aliquo, sed sano sensu, concedi quoque posse. Vis autem hæc medicinalis activa consistit in sulphure eorum; foras tamen extracto: Omnia ergo sulphura metallorum extracta & fixata hac ratione conveniunt. Hæc enim vim habent anodynam, seu ut *HELMONTIUS* loquitur, vi furorem Archei sedativâ pollent & gaudent: exempli loco sit sulphur antimonii, sulphur vitrioli anodynum, &c. Unumquodque autem sulphur metallicum, specialem habet naturam, ex natura metalli sui radicalis, & simili vi anodyna gaudet, uti dicit *ZWELFFERUS.* Sulphur certè solare præ aliis vi sanguinis purificativâ gaudet; adeoque certum est, quod in intimis metallorum sint varia inclusa, quæ habent activitatem; sed quoniam latent sub duro cortice, & sulphura absque adhæsione aliarum particularum commodè extrahi nequeunt, propterea variæ institutæ sunt Præparationes, de quibus adhuc paucis agendum.

Præparata quod attinet *Metallorum*, eorumq; usum, imprimis circa sulphura metallorum fixa, horum extractiones & inde paratas Ras, occupati sunt Chymici; inescati nempe effatis *HELMONTII Tr. Herbis, Verbis & Lapidibus*, & *POLEMANNI de sulphure Philosophico*, inter alia sulphura, vitrioli Veneris extollentes, propter vim anodynam, ceu Archei ferocientis sedativum, quo, cessante ejus orgasmo præternaturali, ejusque robore vitali sic restaurato, ipse vegetior insurgat in causas occasionales morborum: quibus & alii vim temperativam horum sulphurum cujusvis acris in corpore, adeoquè p. n. effervescentias contentorum & irritationes solidarum partium excitantis, adducunt; adeò ut sulphura hujusmodi metallica genuinas Panaceas omninò constituant, sive ex corporibus metallicis perfectis sive imperfectis, istis tamen cognatis, v. g. antimonio, &c. eliciantur. Pertinent adeoque huc omnes Ræ solares, aura potabilia, Ræ lunares, Essentiæ vitrioli Veneris. Pro hoc ergò, Ras & sulphura metallorum præparandi scopo, metalla in primam suam materiam reducere, hinc sulphura tingentia eorum separare, & ita metallica corpora, ob animæ nempe separationem, destruere gestiunt: sed de hoc ipso accuratiores & circumspectiores Chymici omninò dubitant pernegantes: ex metallis solutionem partium essentialium vel minimam fieri posse, ob homogeneam eorum & fortissimam mixtionem, utut per addita multipliciter larvari possint, sub integritate tamen essentiæ: adeo sicut per se metallum quoddam potabile reddere impossibile sit, sed additum liquidum requiratur, quo redigatur in Consistentiam liquidam, ut sub forma liquida possit assumi; ita etiam sulphura, olea & Tincturas ex metallis elicere, æquè impossibile esse, utut per præparationum varietatem, additorum multiplicitatem, & varias hinc omnes factas com-

combinationes, nunc sulphuris, olei, Ræ, &c. faciem præferre queant, ipso metallo integro seu corporaliter adhuc præsente. Non enim sufficit, ut metalla sint potabilia, & sub forma liquida assumi queant; sed ita debent esse potabilia, ut non amplius possint reduci in antiquam consistentiam metallicam: simul atque enim metallicum medicamentum denuò potest reduci in antiquum suum corpus durum & metallicum, non est perfecta potabilis medicina ex metallo, sed est solum solutio corporis homogenei in partes homogeneas; sin verò ita resolvantur, ut tota compages resolvatur, & in vinculum mistionis omninò dissolvatur, ut non ampliùs possit reduci, metallum est verè potabile & stupendos edit effectus.

Redactis ita in liquorem, & factis potabilibus metallis, quaratione virtutes in apricum extrahantur, quæstio est: *quomodo operentur, an per virtutem irradiantem & spiritualem? an per contactum corporalem?* Quoad prius, cùm operentur sub minutissima dosi, hactenus à plurimis conclusum fuit: quod operentur per virtutem irradiantem, quæ dirigant Archæum, excitent, & certas ac amicabiles ideas exsuscitent; quæ si fuerint labefactatæ, ut operentur ad conservandam ac restituendam sanitatem in corpore humano ad earum ductum. Et quidem hanc *vim radiativam metallorum consistere in eorum sulphure*, seu pinguedine sulphurea metallorum, dicunt, inter quæ sulphura metallica *primatum obtinet sulphur Veneris*, quod ex vitriolo Veneris elicitur, & ab *HELMONTIO Primum Ens Veneris* vocatur. Verùm cum remedia jam dicta mediatè, & per accidens succos in primis suis viis alterando, effectus suos edant, nec vitrum antimonii vino infusum, & Mercurius vivus in aqua coctus, sine ponderis imminutione remanentes, ab alteratione immunes sint: quin acidum vini vel aceti à vitro vel regulo antimonii subtilissima ramenta abradat, & horum poris se insinuando horum defectum suppleat, omninò hæc per contractum corporalem, radices fixiores morborum chronicorum corrigendo, operabuntur, adeoque ad vim radiativam confugere, opus non erit; præsertim cùm ex metallis parata remedia sub sulphurum vel Tincturarum forma nobis cognita, subtiles saltem solutiones coloratæ sint, & corrosiones corporis totius in partes minutissimas; unde etiam facilè reduci possunt. Sanè possunt inflammabilia reddi metalla; possunt volatilisari, ut facilè auras petant; possunt ita apparenter destrui, ut etiam modis hactenùs cognitis reduci nequeant; integrum metallum interim in minima sui redactum, & aliorum plus minus homogeneorum additione variè incrustatum semper præsens erit. Venus cum sale ammoniaco facilè inflammabilis reddi potest; quod & *BOYLE observavit in Hist. Fluid. & Firm. pag. 32.* & *Chym. scept. pag. 3.*; ipsa tamen Venus in suo concreto manet integra. Quis autem non existimaret, Veneris sic sulphur haberi, aut corpus ejus saltem totum destructum esse. Luna cornea adeò volatilis vel ita destructa est in suo concreto, ut nullâ ratione, nisi per Saturnum, & hoc etiam cum damno, reduci queat. Quis ergò corpus lunæ ex parte destructum esse non existimet? nisi integram reductionem modò docuisset *KUNKELIUS in Obs. Lit. G No. 5.*? Curiosum est experimentum, quod habet *BECCHERUS suppl. 2. pag. 29.* ubi mediante luna certo modo præparata Mercurii vivi partem in lunam transmutat. Quis hic non asserat; lunæ animam seu sulphur tingens extractum esse? quod in Mercurio vero corpus induat, & hunc ita in lunam animet? cùm tamen ex processu clarum sit, integram semper limam absque ejus vel corporis destructione, vel partis cujusdam essentialis separatione, permansisse. Porrò aurum non solvitur in spiritu salis communis, etiam rectificatissimo; sin verò auro etiam purissimo absque ulla lunæ miscela affundatur spiritus vel oleum salis, pededentim leni digestionis igne spiritus elegantem citrino-aureum acquirit colorem, quem ex auro extraxit, ipso auro in fundo albo remanente. Aurum hoc album nullo modo nec borrace, nec alcalibus in aurum reducibile est. Quis ergò non dicat: auro suum sulphur extractum esse? nisi antimonium fraudem ostenderet, cum quo aurum fusum denuò in pristinum splendorem redit; quem ut ab antimonio superaddi auro asserunt, nondum tamen hoc probatum est. Et res hæc altioris est indaginis, nempe spiritus salis aliquantulum ex superficialibus auri particulis quasi abrasit, quod patet: quia Mercurio ipsi injectus auri particulas in fundum præcipitat; simul verò etiam particulæ quædam spiritus salis auro in fundo tantum pertinaciter adhæserunt, ut nullâ ferè arte separabiles sint, hinc apparens albus ille corporis color. Idem aurum, dum in auro fulminante occursu nitri, non secus ac sulphur in pulvere pyrio, scloperat, hujus sulphuris sui ratione facere à quibusdam asseritur; quod quàm falsum sit, ex eo apparet, quod aurum istud in forma pulveris purpurei post fulminationem remanere soleat; ideo verum est Philosophorum effatum: *Facilius est, aurum construere, quàm destruere.* Cupri quodnam genuinum sulphur, aut quæ conveniens ejus Tinctura, quatenus cum aqua fortis cœruleum, cum spiritu urinæ cyaneum, cum spiritu salis viridem colorem exhibet? Quot præparationes Tincturarum ex luna hactenus innotuerunt, plures earum etiam pro genuinis fuerunt habitæ cœruleo colore conspicuæ; quas omnes tamen falsas fuisse, & Veneris tantùm in luna hospitantis fructus, modernorum probat industria. Sanè cum colores metallorum, (qui sulphuris petuntur effectus, & cujus extractione fiant Tincturæ similis coloris, remanente corpore Mercuriali albo) oriantur proximè à specifica uniuscujusque metalli textura, quæ ex sulphure & Mercurio firmissimè in sale confermentat & ita ab his omnibus junctis dependet, facilè apparet, quod fundamento ruinoso ista sulphuris tingentis extractio & metalli potabilis præparatio innitatur, ita ut videantur non tàm extractiones, quàm per addita in sulphur & Tincturas mutationes.

Equidem contrarium asserunt non ineptè viis hactenus cognitis modisque ordinariis, nudis nempe solutionibus per menstrua vulgaria corrosiva, fieri hoc neutiquam per se concedunt; sed sublimiora requiri media, nempe vel secundùm *LENDIVOGIUM in Novo Lum.* quærendam & comparandam talem humiditatem, quæ

quæ aurum sine violentia seu strepitu solvit, imò ita suaviter & naturaliter, sicut glacies aquæ calidæ beneficio liquescit, vel secundùm *HELMONTIUM* investigandum est universale illud menstruum liquor alcahest, de quo idem dicit, Aurum radicaliter in partes heterogeneas, sal scilicet, sulphur & Mercurium, per se sequestrari se non pati, nisi per unicum liquorem constructivum; quo ipso hunc innuit. Sed quamdiu nobis deficit talis liquor, haud nisi adeptis concessus, nec judicare de Præparatis ejusmodi remediis metallicis, nec an reverà illius ope essentialis partium fiat separatio, aut externi saltem sulphuris extractio, affirmare possumus: utut & hoc in puncto strenue se illis opponat *BECCHERUS Phys. subterran. pag. 483. seqq.*

Sublimior ergò requiritur metallorum Præparatio; omnes autem solutiones vulgares sunt Corrosiones superficiales corporis totius in partes minutissimas, unde etiam facile possunt reduci ita corrosa metalla. Est enim *solutio* vel *superficialis*, vel *radicalis*, & ratione modi vel *violenta* vel *amica*. *Superficialis* est, quando saltem integrum corpus metallicum in suas minutissimas particulas dissolvitur, quæ sunt ejusdem naturæ cum toto: *Radicalis*, quando concretum in sua natura & radice resolvitur, ita ut ad eorum principia descendamus: v. g. ut sulphur Mercuriale à suo principio terreo-salino separetur. *Solutio* autem *violenta* est, quæ fit per menstrua corrosiva acida, quæ cum impetû & strepitu totum concrementum metallicum corrodunt & alterant, quæ nonnunquam est destructiva. *Amica* denique est, quando citra talia menstrua, & sine corrosione insigni, metallum injectum blandè dissolvitur & liquescit, quemadmodum glacies in aqua tepida. Genuinæ ergò solutiones pro parandis sulphuribus metallorum debent esse radicales, amicæ, & naturæ metallicæ convenientes; sic enim aperiuntur metalla, & eorum sulphur extravertitur, ut postmodum ex his possit fieri Extractio sulphuris.

Quod de sulphuribus metallicis, & hinc paratis ℞*is liquidis, hactenus dictum*, idem de *salibus ex metallicis afferendum: genuina talia hactenus parata fuisse nulla*, utut ex additorum ratione, præsertim menstruorum, corpora saliformia, in quibus tamen vis metallorum minimè delituit, producta fuerint: verbi gratia ex metallis sal fixum à se paratum refert *KUNKELIUS P. 1. Obs. Lit. B. No. 3.* & *P. 2. pag. 168.* quo Mercurium in lunam transmutavit: quæ vis transmutatoria nunc ostendit, non genuinum aut propriè dictum sal fuisse, sed de integra metalli natura, scilicet de ejus sulphure, simul participasse. Utut autem reductio metallorum in primam materiam, ac sulphuris ac Tincturæ hujus medio præparatio, sit ardua, tamen etiam absque tali reductione utilia medicamenta, eaque varia ex metallis fieri possunt anodyna & analeptica, plus minus polychresta, quæ & ipsa more hactenus recepto sulphura & Tincturæ scilicet latiori sensu secundùm hactenus dicta, vocari possunt. Non secus enim ac cinnabaris nativa vel antimonii optima sunt remedia, defectui sulphuris antimonialis fixi, ejusque Tincturæ elegantioris à *BASILIO VALENTINO* descriptæ, suo modo substituenda; ita etiam de aliis præparationibus metallicis hoc ipsum affirmandum.

Observandum autem: hic duplices esse remediorum hujusmodi operandi rationes; dum quædam vi propriâ operentur, quædam ex textura nova, quam cum aliis sub præparatione additis constituit, alieans novas potentias acquirunt, quâ ratione v. g. Mercurius vivus assumptus brevi innoxius transit, qui per sublimationem acidis combinatis corrosivus ac venenosus evadit. Sub his ex metallorum præparationibus, ut utilia medicamenta ex iis sub sulphurum vel Tincturarum forma eliciamus, quæ tanquam subtiles saltem & plus minus artificiosæ ac coloratæ solutiones erunt, opera danda, ut ita præparentur metallica corpora, quo textura eorum in minimus ita alteretur, ut quasi non nihil aperiatur, atque substantia earum sulphurea quasi extravertatur, quæ alias in concreto intimè clausa delitescit. Rem totam ut exemplo intelligibilem reddam, cõsideremus Mercurium vivum: Hic per se præcipitatus sulphur suum externum (de quo cons. *Hipp. Chymicus TACCHENII cap. 24.*) extravertit, & hujus medio mutat texturam, ac pulvis rbuicundus evadit texturæ fixioris, virtutis diaphoreticæ, & hinc febrifugæ, utut in majori dosi & repetito usu etiam salivatorius sit; istæ tamen virtutes in eodem vivo non deprehenduntur: tamen facile iterum reducibilis est in antiquum Mercurium vivum, in quo istud sulphur quasi obrutum delitescit, & qui alias etiam proprietates obtinet: vel sicut Regulus antimonii cum acidis tractatus dat Mercurium vitæ emeticum, cum alcalibus verò salibus fusus abit in substantiam similem scoriis reguli, quatenus in hac præparatione sulphurea ejus substantia, mutato magis minimorum situ, extraposita est, quæ in regulo aliàs intus quasi delitescit, unde etiam ex hoc ipso ita præparato sulphure reguli antimonii vulgò dicto per reductionem idem regulus denuo acquiri potest, in quo sulphur istud denuò intus occludatur, ex quo tamen antea extraverso cum spiritu vini non concinna Tinctura pro usu medico analeptico diaphoretica fieri potuit, qualem ex *ipso* regulo obtinere non possumus.

Pro his ergo & similibus elegantioribus metallorum Præparationibus præliminaris corporis metallici in minutiores sui particulas requiritur reclusio seu solutio, actio quæ duobus saltem fieri potest modis: per *acida* nempe, & per *Mercurium*: quibus & tertius, si placet, addi potest: *Tritus*.

Per *acida* fiunt ordinariò solutiones, sive via sicca sive humida fiant. Viâ sicca solvit metalla acidum ignis fundendo seu liquefaciendo, item acidum salinum aut sulphuris, sub cementatione metallis additum, item volatilisatio cum sale ammoniaco: Viâ verò humida solvunt liquores acidi non sine strepitu & effervescentia plus minus, tàm minerales quàm vegetabiles. Inter illos aqua fortis & aqua regia primatum ducunt; inter hos verò acetum, ex quibus addi possunt menstrua ex rore & pluvia præparata, nisi & hæc ad acida mineralia suo modo referre velimus, cùm non nisi sub forma salis communis nitrosi operari soleant; ac perinde est, sive immergantur metalla menstruo, sive hujus halitui & corpori saltem exponantur: sed hac ratione sulphur nunquam purum extrahitur. Solutio enim hæc est saltem superficialis totius, & in partes minutissimas corrosio; unde facilè etiam metalla ita corrosa reduci possunt.

Reductio hæc metallorum in antiquum corpus consistit in particularum acidarum menstrui corrosivi à partibus metallicis separatione, sive fiat per simplicem in igne excandescentiam, sive fiant per adjuncta simul salia alcalia, volatilia, fixa, inter quæ eminet Borrax Venetus & hinc sal tartari, sal volatile fuliginis, &c. quibus median-

mediantibus propter acidi metallo adhærentis, factam absorptionem metalla à compedibus corrosivi acidi dimittuntur, & per levem fusionem in crucibulo in antiquum suum corpus reducuntur: vid. in specie Ercker *in Aula subterran. pag.* 164.

Mercurius solvit metalla amalgamande, eaq; sola, nulla alia mineralia, nisi ad metallorum naturam plus minus accedant, uti est v.g. regulus antimonii. Ratio est: quod in radice cum illis conspiret, cum & illa de principio Mercuriali, quale in Mercurio vivo, sed jam inquinato, abundat, participant: Unde facilè hic illorum concretum ingredi, eaque penetrare, & in minima sui discerpere valet: idque eò promptiùs ac faciliùs, quo plus de hoc ipso participant, ut sol, luna & Saturnus; difficilius verò & tardiùs illa, quæ minus de eo participant, ut Venus, Mars, & Antimonium. Venus quidem difficulter; Mars verò & antimonium per se ob Mercurii paucitatem, sulphuris verò respectivam abundantiam & cruditatem, minimè cum Mercurio amalgamabilia sunt: Hinc etiam calces metallorum, v.g. aurum fulminans, luna cornea, &c. cum Mercurio difficillimè amalgamabilia existunt, ob sulphur acidum menstruorum solventium, pertinaciùs ipsis adhærens. Modum amalgamationis describit *ZWELFFERUS Mant. spagyrica pag.* 320. fundamentum verò amalgamationis ostendit *BECCHERUS Phys. subterran. l.*1. *pag.* 445. & *suppl.* 2. *pag.* 3. Metallorum hæcce per amalgamationem solutio saltem in minimas sui particulas discerpit metallum: nam post Mercurii separationem pulvis seu calx relicta per se facilè in metallum reducibilis est. Separatio autem Mercurii optimè fit per retortam, amalgama blandè destillando, & ita Mercurium vivum denuo acquirendo: conf. de hac Mercurii, atque etiam metallorum post amalgamationem reductione, Ercker *pag.* 199. *Tract. superiùs citato.* Alcalia ergo in metalla nil operantur, sed acida & Mercurius, ni hunc ad solvens alcalinum non ineptè referre velimus, qui ut in metallo constituendo alcali vices respectu sulphuris obit, ac Mercurius vivus alcali metallici rationem repræsentat; ita Mercurius vivus per illa, quæ alcalinæ naturæ sunt, fortificari potest, ut potentiùs amalgamando solvat: de quo vid. *BECCHERUS suppl.* 2. *P.* 3.

In metallis verò, jam solutione prævia in minima sua redactis, alcalia, præsertim volatilia, non penitùs inefficacia observantur, penetrando nempe intimiùs eorum texturam, & extravertendo nonnihil eorum sulphur; unde non inconsultò spiritus vini cum spiritu aut sale volatili urinæ sociata, à quibusdam pro extractione Rarum metallicarum præmissis præviis illorum calcinationibus seu solutionibus, adhibentur. Quinimo pertinet huc effatum *BASILII de Sale ammoniaco*: Salmiac ist nicht der geringste Schlüssel mit auffzuschliessen die Metallen / darumb er auch von den Alten einem flüchtigen Vogel verglichen wird. Er kan auch außführen die Farben und Ren der Mineralien / und dergleichen Metallen / mit seinen geschwinden Federn auff das Schnee-Gebirge: vid. *BASILII VALENTINI* Wiederholung des grossen Steins *pag.* 93. vom *Salmiac.*

Sed observandum tamen simul, quod salia alcalia eo ipso, quo agunt in sulphura metallica, primariò inserviant ad Mercurificationem metallorum, seu ad Mercurios corporum ex metallis parandos. Scilicet salia hæc sunt transmutativa metalla in tale corpus fluidum, seu resuscitativa dicta partim alcalina partim alcalibus vicina: v.gr. Sal tartari, quod dicitur *TACHENIO* sal privilegiatum, quoniam potentiùs extrahit Mercurium, cineres clavellati, sal urinæ, urina humana, & cum hoc præparatum sal ammoniacum, item spiritus fuliginis; & ejus sal volatile, borrax, acetum, & suo modo sal commune, non quod ex metallis parandum Mercurium resuscitent, enmq; vivum sistant, qui cum sulphure concretum metallicum anteà constituerat: qualis etiam Mercurius vivus metallis non inest; sed quod agendum in acidum sulphuris, hujus vim enervent ita, ut coagulum metallicum talium additione & interpositione mollius, & hinc fluidius tandem perfecti Mercurii vivi schema repræsentet, parili ratione, ut rem simili aliquo illustrem, atque lapides vitrescibiles aut silices alcali additione in vitrum facilè fusile abeunt; qui etiam uberioris alcali additione per deliquium liquores reddunt, saltim quatenus alcali enervat acidum lapidis, quod hinc latiùs dilatatum aut diffusum, firmam talem coagulationem facere nequit, quin vel vitrum molle, vel etiam per deliquium liquorem suggerat. Ita & salia ista Mercurium ex Metallis non separant, sed ex iis nova texturæ mutatione faciant: quod ipsum tamen in perfectis metallis absque simultanea Mercurii vivi additione fieri nequit, propter intimiorem sulphuris cum Mercurio colliquationem quasi & concentrationem, ad quam vix præterquam maximè homogeneum penetrare valet agens. Non ergò talis Mercurius præexistit in metallis tanquam pars componens; sed est novum productum artificiale, in quo metallum latet adhuc integrum, & suo modo reductibile.

Rarissimæ aliàs sunt aves hujusmodi Mercurii corporum, à *ROLFINCCIO* propterea, multisque aliis etiam, inter non entia relati: non tamen omnino negandi sunt, quoniam experientia confirmat, utut difficilioris sint acquisitionis. Sic ex luna facile Mercurius currens & fluidus paratur, ut oretenus hoc affirmavit Dn. *BOYLE*, quem sæpiùs alios præparare docuerit: & Dn. D. *MICHAELIS* refert de *Generali ARNHEIMIO*: quod habuerit Mercurium vivum solis, cujus hæc fuit nota: quod in loco obscuro & tempore nocturno scintillas igneas visus fuerit emittere, agitatus & motus Mercurius Jovis & Saturni facilis est præparatu, & dixit mihi expertus quidam chymicus: se casu incidisse in Mercurium Saturni; scilicet quidam solvit aliquando Saturnum in spiritu nitri, & spiritum nitri postmodum abstraxit, hinc remanserunt crystalli infundo, quæ crystalli agitatæ cum spatula ferrea, & ita repositæ, tempore quodam interjecto granula Mercurii vivi dederunt adhærentia spatulæ ferreæ.

Proba Mercurii corporis metallici, quæ à Mercurio currente vulgi distinguitur, est hæc: quod talis Mercurius corporum in vola manus detentus promptè cum quodam fervore aurum injectum perfectè & radicaliter solvat, ita ut ex colore & fervore, quo in istud solare corpus agit, vix in manu detineri queat. Deinde talem Mercurium corporum in corpore humano nullam salivationem efficere ajunt, sicut solet facere Mercurius vulgi vivus.

Sed cum hæc Mercurificatio ferè instituatur eum in finem, ut Philosophico lapidi seu Tincturæ Physicæ labori in via sicca inserviat, de hac vero nostri instituti non sit dicere, ob id de his materiis consulendus præ cæteris hoc in pun-

cto perspicuus *BECCHERUS Phys. subterran. l.* 1. & hujus *suppl.* 2. Istis duobus modis in minimas integri sui corporis particulas nempe integrales, rediguntur metalla, ultra quem effectum, an aliquid amplius præstet Tritus? equidem haud adeò constat, utut sal aeris universale imprimis hoc efficaciter concurrere, & corporis reclusionem efficere intimiorem asserat *LANGELOTT in Epistola* præfixa *Experim. Tilemanni*: de quo tamen uberior consulenda venit experientia.

Hactenus de metallis in genere: sequuntur jam species eorum, & primo quidem nobiliorum quas inter omnium oculos perstringit.

AURUM.

Aurum metallum nobilissimum in universo regno Minerali Rex est, quoniam est solidissimum, & diutissimè persistit in igne. Notatur signo solis, quia respondere cordi in microcosmo creditur. Ex accuratiorum chymicorum scrutinio sulphure pauco, sed maximè potente in qualitate, hoc est, sulphure maximè fixo & inde potentissime tingente, sed potente Mercuriali principio multo, utroque depuratissimo, principio autem salino-terreo puro omnium minimo exceptis, contextum dicitur. Hinc dicunt Philosophi: quod aurum nihil aliud sit, quàm purissimus Mercurius coagulatus à fixissimo sulphure. Ex hoc firmo coagulo dependent omnes auri proprietates: ex copia Mercurii mira ejus ductilitas, item ex copia Mercurii coagulati oritur & ponderositas: ex sulphure verò quod per se admodum fixum est, oritur auri indestructibilitas, ut nullo igne possit imminui, sed illibatum persistat.

Variat autem aurum, nec omnia ejus individua inter se conveniunt; sed unum altero pro varietate loci natalis, nunc durius, nunc mollius, magis vel minus tinctum erit. Sic *Aurum Hungaricum*, præ cœteris hoc tempore nobile, primatum obtinet, & fixissimæ naturæ est: ex Insula Madagascar est auro Hungarico mollius, & instar Saturni fusile facilè, pallidius item, atque quasi immaturius reperitur: Conf. *BORRICHIUS Ortu & Progr. pag.* 50. Item *BOYLE Tentam. pag.* 65.

Quæritur autem: *an corpus adeo fixum & densissimum, quod & in fortissimo igne ne tantillum amittat, aliquam in corpore habeat efficaciam?* Negatur: Nempe aurum crudum, vel foliatum, vel limatum, vel minutissimi sub forma pulveris, cum pulveribus, vel syrupis, &c. frequentet permixtum, nihil operatur in corpore: nam sine omni activitate excernitur, nisi quod aliquid patiatur ab acidis. Addunt quidem in destillatione aquarum pretiosarum, addunt jusculis consummatis, &c. sed simili usu insano; quoniam, quamdiu manet in corpore, nullam potest exserere efficaciam. Sunt alii, qui applicant aurum pulsibus, & expectant ab illo confortationem corporis: sed similiter decipiuntur; Nam si vel 100. annos relinquerent in pulsibus aurum, nullo tamen modo hoc pacto perciperent exinde confortationem. Nec usus auri sub forma potabili mediante sui candefactione & extinctione in aqua appropriata, contra icterum flavum, affectus chronicos, pro scopo confortativo, & resistenda malignitate, &c. Non adeò insignis est, nec tanti ponderis: de quo jam suprà monitum, & præterea conf. *HOFFMANNUS Clav. pag.* 200. Quò sæpiùs quidem extinguitur, eò magis de pondere amittit aurum: liquor hic extinctionis solis evaporetur aliquantisper, magna ex parte remanet flava & aurea: sed si ad siccitatem evaporetur, facilè denuò sub forma pulveris aut calcis albicantis subsidet in fundo, quæ facile potest reduci fusione in aurum fuscum. Nullam ergò efficaciam in corpore humano habet aurum per se, utut *BURRHUS in Epist. ad Barthol.* scriptis, & *LOCATELLUS in Theatro de arcan. Chym. Arcano V. pag.* 36. de hisce aliter sentiant, & frustrà laudent.

Alias laudatur *Aurum apyron*, quod est aurum perfectum ex fodinis extractum, quod nullum ignis examen percepit; & hoc aurum apyrum odorem suaveolentem de se spirat, & singulare, prædicatur cordiale, videatur *HAUPTMANNUS in scripto collivisivo pag.* 86. hocque aurum à multis commendatur pro usu medico, cœterùm non semper tuto, quoniam in ejus minera reperitur semper aliquid de excrementis Veneris & lunæ & sic redditur malignum & venenatum; si verò haberi possit apyron purum, non dubito, quod ex eodem possit parari elegans medicina, quoniam in igne partes primo enti auri viciniores, & volatiliores exhalant, ex quibus unà possit fieri elegans aurum potabile. Sunt, qui dicunt: quod aurum habeat vim purgandi: sed si hoc facit, facit tantùm per accidens.

Observandum igitur, ut, si aurum vires quasdam, ab Autoribus sibi adscriptas, & habere & exercere debet in corpore humano, necesse sit, ut eliciatur ejus principium sulphureum, ex quo in forma liquida paratur Tinctura seu aurum potabile. In ejusdem enim igne seu Tinctura vim cordialem analepticam, morborum præsertim acutorum Panaceam, inesse Autores ostendunt. Nec deneganda est remediis solaribus egregia sua in morbis acutis efficacia, acris cujusvis insigniter correctiva, & spiritus vitalis corroborativa; Unde quoscunque affectus citò, tuto, & jucundè curare poterimus beneficio hujus sulphuris, post quod nihil meliùs, quam sulphur vitrioli Veneris. Proba sulphuris ex auro extracti est, ut reliquum corpus remaneat destructum, nec amplius reduci possit in antiquum corpus metallicum rubeum.

Aurum autem corpus est compactissimum & solidissimum, exinde impedit △ vim. Per menstrua corrosiva natum est, quod destruatur: sed semper denuo potest in suum antiquum corpus redigi: Nam hactenus inconcussus stat Chymicorum excellentissimorum canon: quod *facilius sit aurum construere quam destruere*; & propter hoc ipsum seu firmissimam hanc unionem vocatum fuit aurum à veteribus *Fortitudo fortitudinis fortissima*. Et ex hac ipsa difficultate destruendi aurum, dum semper fere potest reduci per salia fixa, patet, quid habendum sit de præparationibus vulgaribus auri? quod sint tantùm superficiales corporis integri in minutissimas particulas separationes; non verò radicales ejusdem solutiones. Nam in summa: auri perfecta vera & legitima præparatio consistit in solutione radicali: sed hoc opus, hic labor.

Patet ergo: quid habendum sit de *vulgari calcinatione*, *solutione* & *Tincturis*? quod scil. sint simplices solutiones, parvi aut nullius usus in medicina; à nullo enim dissolvitur radicaliter, & nullus etiam habet verum aurum potabile. Unde

de præparata ex sole remedia, eorumque vires, accuratè prius perpendendæ sunt, adeoque in judicio de remediis genuinis ex sole parandis tria probè observanda sunt:

1. An *corpus solare magis vel minus reclusum* sit? Optime enim Paracelsus pro auro potabili parando primum gradum statuit, ut fiat volatile, nec amplius possit reduci.
2. *Quale* & *quomodo adhibitum sit menstruum*? pro hujus enim indole, & inde sæpius nata, apparenter saltem, tinctura, diversas facultates viresque acquirunt solaria remedia.
3. *Ipsorum menstruorum* cum *corpore solis* considerentur probè *congressus*, exque his nata nova textura, & novum emergens concretum subinde stipticum, interdum laxativum: Unde etiam variæ novæque vires præcisè solares originem suam nanciscuntur.

Meretur hic considerationem effatum *VERULAMII Tr. de Hist. Vit. & Mort. pag.* 84. §. 84. dum inquit: *Existimamus, spiritus salinos, per quos fit dissolutio, virtutem illam, quæ reperitur, largiri potius, quam ipsum aurum.* Quod si aperiri possit absque corrosionibus, aut per corrosiva bene posteà abluta, rem non inutilem fore arbitror. Nam ut rectè loquitur Poterius *in l.* 2. *Pharmacop. Spagyr. pag.* 452. *summarum auri præparatio in dissolutione consistit: Hæc verò procuranda est sine corrosivis; secus non medicamentum, sed venenum, conficitur. At sunt corrosiva ea omnia, quæ è salinis spiritibus educuntur*; & sunt tantùm solutiones superficiales; & reductibiles in antiquum corpus. Nam reduci possunt vel per salia alcalia, vel per Mercurium vivum, vel per lamina Jovis. Potius igitur blanda & insipida menstrua citra rosionem aurum liquefacientia & citra sensum manifestum solventia, requirantur.

Ad Præparationes vulgares aliàs pertinet *Depuratio Auri* à sordibus superficialibus, partim ab imperfectis metallis ipsi adhærentibus. Metalla quæ adhærere solent, sunt imprimis luna, item Venus, ex quibus præsertim Venus difficilioris separationis existit. Luna convenientissimè separatur per aquam fortem, item per aquam Regiam, qua ratione etiam Venus potest separari. Hæc tamen specialiùs mediante Saturno elicitur, utraque tam mediante antimonio, quam mediante cementatione, separatur. Per aquam fortem depuratur convenientissimè aurum per repetitas ejus recentis affusiones & extractiones; hæc enim lunam & Venerem cœteraque metalla saltem extrahit, aurum verò extractum relinquit: calx relicta probè dulcorata aurum purum existit: Conf. *ERCKERUS in Aula subterran. pag.* 185. Per aquam Regiam depuratur aurum, quatenus hæc solùm aurum solvit, lunam verò intactam relinquit solutio præcipitata calcem auri purissimam optimeque tinctam suggerit: Conf. *ERCKERUS loco citato pag.* 195. & 196. sed convenit saltem, quando aurum lunæ permistum est; si enim Venus adsit, hæc ab aqua Regia simul solvitur. Et huc pertinet *Purificatio solis per quartationem*, quâ aurum depuratur ab omni luna permista, & separatur.

℞. *Auri vulg.* p. j.
Lunæ p. iij.

(Inde nomen quartationis.) Hæc invicem miscent & fundunt. Misturam fusam fundunt in lamellas; post modum his lamellis superinfundunt *aquam fortem*, quæ saltim lunam absorbet & dissolvit, & aurum in forma lamellarum integrum relinquit in fundo.

Mirum hic est, quod, si in ista mistura plus de auro, quam præcisè quarta pars sumatur, aqua fortis misturam non attingat; sin minus, tùm aqua fortis ita misturam solvit, ut aurum non tam in forma lamellarum, sed in forma pulveris nigri subsideat.

Depuratur etiam *aurum cum Saturno*, modo quem docet *AUTOR cap.* 2. *pag.* 374. Nempe concretum Saturni! Mercuriale imbibit omnia ignobilia metalla, & sic etiam venerem, quatenus horum acidum isto Mercuriali concreto saturatur, & ita absorbetur, sed lunam cum auro relinquit: hinc etiam est, quod aurum purum cum Saturno tractatum ac capellatum, interdum pallidius factum fuerit: nempe propter lunam, cujus semper aliquantum in Saturno reperitur. Conferatur *BOYLE de Orig. formar. pag.* 264. Item *in Tentám. pag.* 484.

Omnium optimus *purificandi auri modus* est per fusionem *cum antimonio*: Nam Saturnus saltem imperfecta metalla recipit, & lunam in sole relinquit: interdum etiam de eo aliquantulum absumit; Unde scoriæ dicuntur *litharyrium aureum*. Solum *antimonium* est, quod tanquam *lupus* ratione sulphuris sui copiosi acidi, cœtera metalla rodit & absumit, solemque optimè purificatum relinquit. Nempe post reguli solis triplicem fusionem, quam videbitis in *AUTORE pag.* 429. relictus regulus solis in igne fusus mediante sollis flatu ab adhærente antimonio purificatur, & ita aurum purissimum obtinetur: Conferatur *ERCKERUS in Aula subterran. pag.* 191. item *pag.* 207. e.g.

℞. *Solis* p. j.
Sti p. iij.

Fundantur in crucibulo igne forti, & tertia vice reperatur in testa probatoria: dehinc regulus fundatur igne fortissimo, sic abit sulphur antimonii cum aliis metallis auri admistis & omnia metalla ignobiliora in scorias separat.

Interim antimonium sæpe retinet aliquid auri secum, ut observatum fuit. Separetur ergò, modò misturæ huic antimoniali addatur aliquid Martis: Mars enim corpus esuriens, & allicit ad se sulphur antimoniale, quod rodit Martem, & sic aurum cadit in fundum: in forma reguli elegantis. *Reductionem metallorum* cœterorum, præsertim lunæ, post solis cum antimonio fusionem, videbitis *loco citato pag.* 191. & 192. quidam auro hoc modo depurando tertiam vel quartam Veneris partem addunt, cum in finum, ut aurum hinc accipiatur elegantius tinctum; Venus autem soli addita colorem ejus rubicundiorem non nihil facere solet: hoc est aurum gradare: Conf. *ERCKERUS pag.* 185. & 207.

Depuratio per Cementationem fit saltem in istis casibus, quando aurum multum superat reliqua metalla addita. Nempe laminis auri vel frustulis depurandis additur cementum regale, paratum ex salibus quibusdam, v.g. ex nitro, sale gem-

mæ, &c. cum duplo vel triplo farinæ laterum, fit S. S. S. in pyxide terrea proba & firma, aut crucibulo; sicque debito ignis gradu calcinantur. S. S. S. est, quando primò ponitur stratum pulveris in pyxide cementatoria vel in crucibulo, deinde injiciuntur laminæ solis, & denuò pulvis, denuò aurum, & sic fit S. S. S. salia addita lunam & Venerem absumunt, sicquè aurum intactum, purum, & ab omni sorde defæcatum relinquunt; quâ ratione etiam luna ab auro Rhenano vel coronato separari potest: videatur *ROLFINCCIUS in Chym. pag. 87.* Farina laterum cum saltem in finem additur, ne metalla aurumve fluere possint; item ut inserviat simul pro commodo receptaculo metallorum ex auro separandorum; & hæc est cementatio. Salia ista quasi essentialia sunt, sal commune, & vitriolum ad rubedinem calcinatum; quæ in omni cemento requiruntur: Addi etiam solet interdum sal ammoniacum, quod mirè cementationem promovet, & celerius absolvi facit; sed tum necesse est, addatur simul nitrum, ut coërceat nonnihil salis ammoniaci fugacitatem: Viride æs à quibusdam etiam quandoque additur, quod ubi paulo validius aut citius agendum est, convenit, adeoquè optima ingredientium pro *Cemento regali* proportio est:

Recipiendo ☉*is comm.*
Vitrioli calcin. à p. j.
farin. later. p. ij. M.

plus enim farinæ si additum fuerit, debilitantur salia, quò minus operari queant.

Compositiones talium pulverum habet Autor. Hisce etiam quidam addere amant æs ustum, hæmatiten, crocum Martis, tutiam, &c. eo fine, ut graduetur aurum pro elegantiori colore; sed frustra hoc fit; aut enim parum vel nihil elegantiæ sic auro accedit, vel superficiale saltem est, quod sic contrahit: Confertur *ERCKERI Aula subterran. pag.* 77. &c. Non autem de nihilo est, auro colorem per cementa posse intendi id quod experimentis non levis momenti ostendit *MORHOFF de Transm. Metallorum pag.* 76. & 84. An vero Mediantibus hujusmodi cementis aurum simul augeri possit ut pondere notabiliter excrescat, in medio relinquo. Modum hujus rei, sed ad huc dubium, videbitis in *ERCKERO l. a. pag.* 204.

Calcinatio seu *solutio auri*, sive fiat *in via humida* sive *in via sicca*, pluribus modis tentata fuit per menstrua notiora, nunc per menstrua vel sublimiora vel secretiora, semper tamen per acida, ita ut à quibusdam pro non ente habeatur Auri, absque acidis plus minus corrosivis, per alcalia solutio. Unde etiam cognitæ hactenus auri solutiones, corporis solaris impetuosa corrosione hincque nata effervescentia ac strepitu, peractæ fuerunt: Unde semper omni studio ad menstruum suaviter ac sine strepitu aurum solvens, & quasi liquefaciens, intenti fuerunt Chymici: hocquè imprimis in spiritu mundi & sale universali in pluvia, rore item in tritu; alii per menstrua ex mineris appropriatis; alii aliis mediis, tentarunt.

Ordinarium menstruum pro vulgaribus auri solutionibus est ex nitro & sale spiritus, *Aqua Regia* dictus quoniam solvere potest *Regem metallicum*, nempe *aurum:* Nunquam aurum potest dissolvi per menstrua acida corrosiva, nisi semper aliquid adsit de sale, seu de spiritu salis, spiritus nitri solvit aurum; sed cum consortio salis, vel communis vel salis ammoniaci, vel salis urinæ, seu spiritus urinæ: Solus spiritus nitri utut rectificatissimus, seu aqua fortis ex nitro & vitriolo parata omnia reliqua metalla solvens, aurum non attingunt; sicuti econtrà salia quælibet, aut spiritus salis, per se non solvunt aurum; nempe aurum corporale sine societate nitri aut ejus spiritus: Nam calcinatum anteà aut aliis modis prius præparatum aurum, spiritus salis solvere valet; & spiritus nitri promptè solvit lunam, non vero aurum; si autem, addatur aliquid de sale ammoniaco seu spiritu salis, tunc iste spiritus nitri, seu aqua fortis à salibus acuata, non amplius solvit lunam, sed dissolvit promptissimè aurum. Ratio est, quia aurum totum ferè Mercurius coagulatus est; in sale vero communi est terra ista Mercurificans, unde propter hanc convenientiam in radice sal commune solvit aurum, addito tamen spiritu nitri. Hinc aqua fortis, si ejus tribus vel quatuor unciis addatur ℥j spiritus salis ammoniaci, vel salis communis, vel spiritus salis, fit optima *Aqua Regia*, quæ aliàs simpliciter ex nitro, addito sale communi, destillando igne aperto parari solet. Aliàs spiritus nitri sali communi affusus, & hinc abstractus fit *Aqua Regia*, & loco salis communis perfectum *Nitrum* relinquitur. Par ratio est, si aqua fortis aut spiritus nitri bis ab æquali portione nitri crudi abstrahatur; nam & sic in *Aquam Regiam* degenerant: vid. Acta Haffn. Volum. 1. pag. 146. Ratio est, quia nitrum omne semper adjunctum habet aliquantum salis communis, quod vocant den Schatz: hinc incumbit Chymico labor refinandi nitrum, i. e. abstrahendi sal à nitro, cujus salis spiritus simul elevati ratione ex nitro hæc Aqua Regia emergit. Pertinent nempe huc *salia mirabili a GLAUBERI*, scilicet

℞. ☉*is comm.* ℔j.
solvatur in

Aquæ communis q. s. Solutio filtretur, tunc in retorta vitrea vel terrea affundatur spiritus vitrioli cum suo oleo, etiam ℔j & ex arena gradatim, tandem fortissimo igne, pellatur, prodit primo phlegma insipidum, tandem spiritus salis optimus: quod in fundo remanet, aquâ communi solvatur, filtretur, & evaporetur ad cuticulam & ad crystallisationem in loco frigido reponatur, quæ ferè in forma salis nitrosa apparent.

Sal hoc mirabile, quod figit & solvit usurpatur præcipuè ad solvendum aurum & subjecta sulphurea, tam in minerali quam vegetabili & animali regno. Idem præstat spiritus & oleum sulphuris, si loco spiritus vitrioli eodem pondere sumatur; si loco salis communis sumatur nitrum purificatum, & jam dicto modo tractetur, prodit spiritus nitri, & quidem remanet sal mirabile ad medicamenta ex luna paranda utile. Observandum autem, quod sal illud mirabile ulteriùs præparandum sit pro auro solvendo: nempe sali huic in crucibulo fuso injiciantur subinde carbones, quos dissolvit, idque tamdiu, donec in-

intensum rubrum colorem acquirat; hinc demum injici solet aurum & promptè dissolvetur: solutio hæc viridiuscula appaeet; sed ubi digitis adhærescit, maculam purpuream relinquit. Ex dicta solutione beneficio Mercurii denuò haberi potest aurum ipsum: quod si dicta solutio, præsertim adjecto sale ammoniaco, destilletur guttæ elegantes flavescentes per alembicum transeunt, quos putavit *GLAUBERUS* esse ex sole, *suumquè Aurum potabile vocavit*: quod falsum; sunt enim saltem sulphur carbonum.

Ex dictis patet; oleum antimonii glaciale seu butyrum antimonii aurum corporale non solvere, quoniam saltem de spiritu salis participat; benè autem ex hoc spiritus nitri additione paratus spiritus nitri bezoardicus, in præparatione Bezoardici mineralis abstractus, prompte aurum solvit, & menstruum per-acutum *BOYLEO* constituit; cujus beneficio aliquando aurum adeò extraxit, ut corpus album instar lunæ fixæ remanserit.

Perinde autem est, sive in spiritus, sive suos fluores redacta aut resoluta sint salia, sive eadem in aqua soluta auro addantur: solvunt etenim sic aurum in crocum purpureum, cujus descriptionem videbitis in *ZWELFFERO Animadvers. in Pharm. Aug. pag.* 466. & *Mant. spagyricâ pag.* 319. item in M. A. N. C. *Anno* 6. & 7. *Append. p.* 85. qui Crocus ulteriùs in sulphur solis seu aurum diaphoreticum potest redigi, si nempe ex hac croco *ZWELFFERUS* mediante sale ammoniaco addito (sed qui prius ternâ vice à sale communi fuit sublimatus) ritè sublimato post edulcorationem acquiritur pulvis coloris elegantis instar purpurei, qui ulteriùs cum spiritu vini tartarisato circulari, atque in Ram solis exaltari potest. Eadem solutio auri melius adhuc in forma sicca fieri potest, si nempe eadem proportione salia ista cum auri foliis mista absque aqua cucurbitæ imponantur, & optimè sigillentur, lentoque igne per aliquot horas digerantur; sic alumen bulliendo salia & auri folia solvit, & quasi Philosophicè vase clauso calcinat: materia fit quasi auri lutea, quæ soluta cum aqua communi, præcipitatur cum oleo tartari per deliquium facto; sic crocus decidit, præmissâ edulcoratione lento igne reverberandus. Et ex hoc croco varia fieri possunt, cùm corrosiva salium corpuscula facilè elici possint, quod in aqua regia non æque succedit: nam corrosivorum istorum menstruorum particulæ tenacissimè adhærent calcibus solutis, indequè interdum non levem noxam istis conciliant.

Ut autem *salia aquæ fortis corrosiva à calce solis separentur*, curiosus *modus est hic*:

℞ ☉ *auri per aquam regiam in calcem redacti*, & quantum possibile, jam *edulcati*,
Mercurii dulc. à p. æqu.

Mista probè sublimantur mutuò; sic enim Mercurius quamvis acrimoniam in se recipit, & calx auri instar lanuginis subtilis ac blandè remanet, ita ut longè commodiùs Ra ex eo elici possit.

Præter hæc menstrua corrosiva mitiora, alia elaborare sategerunt sublimiores Philosophi & Chymici, ex nive nempe, rore, pluvia, saccharo, melle, manna, &c. Ac sane ex his subjectis præparari possunt menstrua aurum solventia; non enim saltem ros majalis auri folia universa successive dissolvit, ut patet in Vellete Beguini in Tyrocin. pag. 408.; sed etiam similem curiosam per *menstrua ex re e parati* solutionem auri docet *BORELLUS C.* 1. *observ.* 6. *pag.* 12. Inest enim his ipsis meteoris substantia salina ex textura nitrosa ad naturam salis universalis aëri accedens; unde non impossibile est, ex horum præparatis menstruum solare acquirere. In *saccharo* est spiritus, qui potest solvere aurum; sicut & aurum solvi potest cum *melle* & *spiritu mellis*, ex qua solutione post modum cum aqua vitis destillata quidam parare volunt aquam, vel aurum potabile, non tamen perfectè potabile. Sed non videtur hujusmodi solutio adeo multum differens à communiter notis auri solutionibus, cum & ipsum aurum in minutissimas sui particulas redigatur, saltem quod propter solventis subtilitatè subtilior etiam & elegantior calx auri acquiratur: Conf. *MORHOFF de Transm. Metallorum pag.* 37.

Ex eodem fundamento, nempe ex sale naturæ universali, aurum solvente & penetrante idquè suaviter, procedit etiam *Tritus Langelotti*. Sed quoniam effectus iste speciatim ex sale aeris derivatur, potiùs per hujus debitum magnetem, sive sint alcalia, sive nitrum certo modo præparatum, sive sint alia ex aëre extracta, & hinc ejus medio auri solutio instituenda erit; cum summo nempe laboris compendio tractandus esset liquor iste ex auri tritu provectus, quid si cum eodem & Mercurio vivo fieret? an scilicet corporale aurum exinde acquiri queat? an verò Aurum ita fluidum cum Mercurio se commisceret? revera enim magnum naturæ secretum est sine corrosivis auri corpus habere fluidum. Existimo itaque, quod talis Tritus potiùs prædisponat aurum ad concinniorem & faciliorem ex eo remediorum præparationem.

Præter dicta menstrua etiam ex mineris quibusdam destillando prolecti spiritus ad auri solutiones adhibentur, qualis est spiritus Marcasitæ solis, de quo vid. M. A. N. C *anno* 4. *pag.* 115. & 116. Faciunt huc aquæ quædam plus minus solares, ex quibus etiam prolecti spiritus vim auri solutivam subinde obtinere dicuntur: tale nempe menstruum videtur, uti *MOEGLINUS* in præparatione auri potabilis, *Tr. Vellus Aurum*. Præter dicta menstrua Autor etiam alia recenset, ut spiritus salis, spiritus & oleum Saturni, acetum alcalisatum, spiritum vini alcalisatum: Sed hæc ipsa aurum non solent solvere, nisi priùs reclusum sit; adeoque hæc & similia menstrua potiùs ad extractiones, quàm integri corporis solutionem, conveniunt.

Dissolutio auri cum menstruo aqueo insipido rectè ceu *vix possibilis ab Autore asseritur*, saltem tale nondum observatum fuit. Adeptorum istud, in quo aurum suaviter liquescendo solvitur, quid & quale sit? nemini, præterquam ipsis solis, notum est. Balsamum salis dulcem, quem *AUTOR* insinuat pro Auri solutione, hujus uberiorem explicationem videbitis in *HOFFMANNI Clave pag.* 202.

Præcipitationes ſolutionum ſolarium fiunt vel medio, quod afficit menſtruum, vel quod afficit aurum ſolutum. *Menſtruum* afficiunt quælibet ſalia menſtruo contraria, & cùm menſtrua hæc plus minus ſint corroſiva acida, etiam alcalia, tàm fixa quàm volatilia, præcipitabunt aurum, quod etiam facere ſolet Saturnus, cum ſolutio auri plumbeæ patinæ infuſa aurum dimittat, quatenus Saturnum rodit. Par ferè ratio eſt, cum *GLAUBERUS* in P. 4. Teutſchlandes Wohlfarth, auri in ſpiritu ſalis ſolutionem cum lamina Jovis præcipitat. *Medium præcipitationis*, quod *aurum ſolutum* immediatè *afficit*, eſt Mercurius vivus; hic injectus, auro ſe aſſociat, & idem ferè ſecum ad fundum rapit; hincque in auri loco menſtruum ferè impregnat.

Poſt præcipitationem per alcalia factam emergit *Aurum fulminans* ſeu *ſclopetans*, quod habet *AUTOR*: nempe ſolutum aurum in aqua regia præcipitatur cùm ſale tartari; unde cadit pulvis, qui ſi in mediocri calore accendatur, edit fragorem inſtar pulveris pyrii. In hoc tria conſideranda:

1. *Menſtruum ſolvens.*
2. *Alcali præcipitans.*
3. *Paratum inde Magiſterium fulminans.*

Menſtruum ſolvens neceſſe eſt, ut participet de ſpiritu nitri, & hinc de ſale volatili urinoſo; alterum ubi deficit, non acquiritur aurum fulminans: hinc optimè ſuccedit negotium per ſpiritum nitri, ipſique addatur aliquantulum ſalis volatilis urinæ, & ſic obtinetur menſtruum huic rei aptum: Conf. *KUNCKELIUS Obſerv. 1. F. no. 1.* vel aqua Regia ſit parata cum ſale ammoniaco: quia ſal ammoniacum participat de alcali volatili urinæ, è contrà aurum cum ſpiritu ſalis ſolutum, & alcali tartari præcipitatum, non fulminat, defectu nempe nitri, ut obſervat *TACCHENIUS in Hipp. Chym. pag.* 33. qui vocat aliàs *Cerauno-Chryſon*: non ſecus ac aurum in *Aqua Regia*, ex ſpiritu nitri, & ſpiritu ſalis parata, ſolutum, & cum alcali tartari præcipitatum, non fulminat, ut obſervat *HOFMANNUS Clave pag.* 204. defectu nempe ſalis volatilis urinoſi, adeoque *curioſa & notatu digna eſt præparatio auri fulminantis Euſtadii*, quam habet *Tract. de Confect. Alcherm. §.* 20. ubi præparat aurum fulminans mediante ſpiritu nitri, in quo aurum, quantum capere poteſt, ſolutum fuit: ſolutionem hanc præcipitat cum lixivio ſalis tartari, & acquirit *Aurum fulminans*, utut nihil ſalis volatilis ammoniaci acceſſerit; in quo ipſo revera contrariatur omnibus, præſertim *WILLISIO de Fermentat. pag.* 77. ubi de auro fulminante, qui neceſſariò ſal ammoniacum ſimul requirit. Certum enim eſt, quod ſpiritus nitri proprio ſale impregnatus aurum ſolvat, ſaltem fulminis ratio ex ſalis volatilis defectu non adeo manifeſta eſt, niſi dicere velimus; in nitro ordinariò aliquid reperiri ſimul de ſale communi, & ipſum nitrum ratione generationis ſuæ ex urina & ſtercoribus animalium ſal etiam in ſe continere, ita ut ex his in dicto menſtruo miſtura quaſi ammoniacalis, licet occulta, reſultet.

Quoad Præcipitans, requiruntur ſimplicia ſalia volatilia; aliis enim modis, Mercurio v. gr. aut Saturno, præcipitatum aurum non fulminat. Perinde autem eſt, ſive ſal fixum ſive ſal volatile recipiatur. Sal fixum, v.gr. ſal tartari, oleum tartari p. d. ſal ex ſarmentis vitium calcinatis, item, alia ſalia alcalia ſufficiunt, ubi jam in menſtruo ſal ammoniacum, vel ſal quoddam volatile fuerit. Sal volatile requiritur, quando nullum tale in menſtruo præexiſtit. Pro uſu medico præferenda eſt Præcipitatio cum ſale volatili, v.gr. ſpiritu ſalis ammoniaci aut urinæ. *In præcipitatione* hac *obſervetur exactiſſimè punctum ſaturationis*, i.e. ut nihil de menſtruo præponderet; ſi enim nimis injiciatur de oleo tartari, ceſſat vis fulminandi, & omninò perit.

* Quod tandem aurum fulminans attinet conſideretur

1. *Ratio fulminis.*
2. Ejus *uſus*, tàm *Medicus* quàm *Pharmaceuticus.*

Fulmen quod attinet, hoc quidam derivare volunt ex ſulphure auri, quod cum nitro, ex menſtruo per præcipitationem regenerato, inſtar pulveris pyrii per inflammationem ad deflagrationem fulminet: Conf. *WEDELIUS Pharmac. l. 2. Sect. 4. cap. 2.* ſed hoc falſum eſt: in pulvere enim pyrio conſiſtit vis fragrans in nitro & ſulphure tàm communi quam carbonum tiliaceorum; in auro è contra deflagrabile ſulphur non deprehenditur, quia fixum eſt. Præterea poſt fulminationem factam aurum integrum denuò deprehenditur, quod fieri non poſſet, ſi inflammationem paſſum fuiſſet. Eſt ergò *fulmen hoc nihil aliud, quam diſpoſitio quædam ex particularum ſalinarum* ab auri corpore, cui firmiſſimè adhærent, *diſſociatione & diſgregatione nata*, ita ut aurum nihil conferat, præterquam quod ſubjectum ſit, cui tam firmiter ſalia adhærere apta nata ſunt, & quorum, mediante igne, quaſi effervescentium ſubitaneâ ac violentâ diſſilitione & ſonitus & impetus naſcuntur.

Rem ita ſe habere patet ex eo quod aurum fulminans *ſæpiſſimè edulcoratum*, & quantum poſſibile à ſalibus ſeparatum, *vim fulminantem amittat*: deinde, quod in præcipitatione ſal fixum copioſius paulo additum etiam fulminationem impediat, figens ſcilicet nimis particulas acidas, eorumque motum impediens, quominus cum volatilibus ſalinis particulis effervescere & diſplodi queant; reſtituitur tamen hoc modo perdita vis fulminandi cùm irroratione ſpiritus vini vel ſalis ammoniaci. Tandem hoc confirmant etiam acida, quæ fulminationis impetum facilè cicurant, ſive via ſicca ſive humida adhibeantur.

Nempe

℞. *Auri fulminant.* p.ij.
Flor. ♃*is*, part. j.

Subigantur hæc invicem, & ſucceſſivè ponantur in crucibulo, calx fulminandi vim amittit.

Item ſpiritus ſulphuris, ſalis, vitrioli, &c. vim fulminantem peſſundant; non ſecus ac aurum fulminans in aceto, vel ſolo vel cum ſpiritu vitrioli acuato, coctum vim fulminandi facilè amittit; quatenus nempe acida hæc particularum ſalinarum,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0904-8 DFG

rum, præcipuè volatilium, texturam plus minus invertunt, & ita displosivum impetum impediunt.

Interim notabile est, dum quidam referunt. Quod aurum fulminans, si ignis superiùs admoveatur (: sed ita tamen, ut ignis sit super pulverem, modò non contingat :) non fulminet aut sclopetet, nec accendatur; sed leni & parvo strepitu avolet; cùm ignis infernè admotus aurum fundi faciat, ac bullula quasi desuper emergat, unde sclopetatio. Cautè ergò in igne tractandum, ne testa ignem concipiat, & ingenti fragore deorsum omnia disjiciat. Par ferè est ratio pulveris sclopetantis, qui fit ex

nitri part iii.
sal. Tartar. part. ij.
sulphur. part. j.

quæ pulverisata miscentur: vid. *ROLFINCCII Chymia p.* 341. *& WEDELIUS loco allegato.*

Hic pulvis infra adjuncto igne fulmen edit, qui superiùs admoto igne leni sibilo dissilit, maximus impetus sub fulmine deorsum tendit, sed non solùm, quin potius in orbem diffundatur; teste *WILLISIO de Ferment. pag.* 78. Ratio verò probabilis, propter quam impetus fulminis ferè deorsum fertur, videtur; quod auri pondus & gravitas, cui juncta salia sub displosionis actu deorsum quam sursùm ferri videntur, accedit & hoc, quod aurum fulminans non sit inflammabile, sed solùm fumum emittat: Contrarium videmus in pulvere pyrio, qui facile est inflammabilis, deorsum tendit, & omnia discutit. Potest etiam fieri *Mars fulminans*, sed alia methodo; item *Saturnus fulminans*, sed alia præparatione; & certum est, quod in præparatione Sacchari Saturni interdum repertus fuerit Saturnus fulminans instar auri fulminantis, qui omnia discussit & dissipavit.

Aurum fulminans usum habet alvum laxandi; item usum diaphoreticum: minus exactè edulcoratum alvum stimulat ob acrimoniam salinam; exactiùs edulcoratum amittit vim laxativam, & diaphoreticum malignitati resistens ac carminativum egregium esse solet; potenter enim discutit flatus, & in specie tamen puerorum: quin imo etiam in adultorum flatulentiis dissipandis est magni usus. Pro usu laxandi ritè præparatum â gr. iii, jv, v, vj ad ℈ß propinatur, cujus effectum illustri exemplo declarat *ROLFINCCIUS in Chym. in artis formam redacta.* Hinc quidam ℈ß auri fulminantis cum sufficienti quantitate Extracti Ellebori nigri in pilulas redigunt, quod egregie contumacissimam alvum solvit, & feces omnes nigredine tingit: Observatur interdum aurum fulminans parare vomitus aliaque pathemata, ut syncopem, cardialgiam, palpitationem cordis, &c. & hoc fit per accidens; si nempe aqua regia non rite præparata est, vel aurum non benè depuratum à Venere, pertinaciter alias auro adhærente, nec solutum rectè per alcali volatile præcipitatum.

Recipiendum ergò potiùs aurum purum, Saturno vel aquâ forti, & postmodum antimonio probè purgatum: hoc in Aqua Regia, tùm communi, quàm quæ fit cum ☉✕co, probè rectificata solutum, præcipitandum est cum spiritu urinæ, vel salis ammoniaci, & probè edulcorandum. Melius enim operatur, quàm si cum alcali quodam fixo præcipitetur, cujus gr. v.l.vj. ad vij. ac ℈ß. ordinario portigi possunt adulto; sic per inferiora tantùm laxat, vias primas abstergendo; & in infantibus nequidem, nisi in casu variolarum & morbillorum, vomitus movet. Liquor à præcipitato residuus dat egregium nitrum post aliqualem evaporationem, aliis usibus proficuum, & quod in motu ardenti febricitantium, cum angina vel pleuritide correptorum, dissolutum, est egregium. Infantibus tam lactantibus, quàm ablactandis libenter propinare aurum fulminans hoc soleo in catarrhis suffocativis & quibuscunque affectibus, præsertim imminente epilepsia; mirum quantum acidum, & quale viscidum evacuetur. Quod si igitur vel ex his, vel ex dentitione epilepsia superveniat, aurum fulminans anchora sacra est, ut scybala hæc eliminentur v. g.

℞. *Unic. ver. præp.* ℈ß.
auri fulm. gr. ij.

Mista propinabam infanti fere bienni; ab hujus usu post duas vel tres horas aliquot vomitus, & postmodum unum alterumvè horribilis materiæ secessum provocavit præsentaneo levamine; qui inquietus & in somno horrescens in proximo ad epilepsiam erat confinio.

Cum lactantur adhuc infantes, & sunt adhuc teneriores, granum j. vix transcendo, & quod leniter operatur, temperatum & impeditùm à grumo lactis in stomacho; dum vero sunt robustiores paulò, & quidem infantibus unius anni adhuc lactantibus, etiam ad gr. ii commodè adscendi potest: ab lactatis ad gr. iß sufficit, & ultrà, pro numero nempe annorum; fomitem enim epilepticum infantum ex hypochondriis & primis viis eliminat, & acidum epilepticum attactu solaris hujus solutionis hebecit. Præter vim enim purgantem, quæ simpliciter fit vi primarum viarum abstersivâ, & dissolutivâ viscidi tatũ ibidem hærentium, habet unà vim singularem corrigendi acidum contumax, fermentum primæ digestionis vitians; unde non nisi in gravioribus morbis adultis, & pro eorum radice evellenda, convenit, adeoquè contra febres diuturnas, quartanam, podagram, &c. commodè etiam usurpatur, à gr. v. vel vj. unà cum aliis ante paroxysmũ propinando. Sed in ditioribus hæc tantum præscribenda veniunt; pro pauperibus enim Mercurialia sufficiunt.

Inservit hoc aurum fulminans etiam aliis exinde parandis remediis; sic enim ex eo paratur aurum diaphoreticum Poterii, maximè commendandum remedium, cujus descriptionem videbitis in Append. ad Pharmac. spagyricam; Vel

℞. *Flor.* ♃*is* p. ij.
auri fulm. p. j

Subigantur hæc invicem.

Inservit etiam *Tinctura solis* exinde parandæ mediante spiritu & sale volatili cornu cervi ac spiritu vini, qui modus fuit usitatus *ANGELOSALÆ*, cujus *processus de auro potabili pag.* 226. Inservit etiam parandis exinde per detonationem pluribus, & ex his parandæ Tincturæ. Optimus modus est, si in retorta tubulata benè calefacta, aut cucurbita cuprea vel argentea tubulo à latere instructa, aurum fulminans à gr. ij successive injiciatur; hoc enim cum strepitu valido recipiens vas, aut alembicum candescit, ejusque parietibus sub pulveris subtilissimi & purpurei specie adhærescit, à salibus per explosionem liberatum.

Flo-

Flores isti cum spiritu vini, cum sale volatili urinæ acuato, elegantem auri ℞am suggerunt. Alius modus parandi hos flores per deflagrationem cum spiritu vini, ab omni phlegmate depurato, in campana vitrea, uti fieri solet in destillatione olei sulphuris, videatur in *BEGVINI Tyrocin. Chym. pag. 356.* ex quibus floribus cùm ℞ tartari extrahi potest elegans ℞, egregiè sudorifera & alexipharmaca, relinquens corpus album in aurum irreducibile. Alium modum per retortulam cupream parandi *flores solis* ex hoc auro fulminante videbitis in *GLAUBERO Part. 2. Furnor. Philosoph. cap. 26.*

In *Calcinatione vaporosa*, quam *AUTOR* describit ex *PARACELSI Tract. de Morte Rerum*, qui hoc modo vitriolum & sulphur vitrioli solare parat, *genuina videtur Epricrisis HOFFMANNI in Clave pag.204.* crocum istum ex auro efflorescentem potiùs esse Veneris filium, quam auri prolem.

Calcinatio amalgamatoria est, quando aurum liquefactum miscetur cum Mercurio, quo ipso coëunt in consistentiam pultis seu butyri in crucibulo, quod in omnibus metallis potest fieri, excepto Marte, in quo difficillimè fit ob paucitatem Mercurii, & sic aurum in minutissima redigitur. Calcinatio hæc, & diversi ejus modi ab Autore consignati, non est rejicienda, cum fiat per menstruum auri corpori admodum homogeneum, ipsique amicum, & inservit calx solis hoc modo parata aliis remediis parandis. Amalgama tale solare eleganter per se præcipitari potest in pulverem rubicundum, quem videbitis in *ZWELFFERI Mandissa Spargyr. pag. 32.* Idem amalgama per exhalationem à Mercurio liberatum, & cum sulphure calcinatum, dat crocum auri admodum elegantem, quem videbitis in *ZWELFFERO citato loco pag.320.* Hunc crocum solis ulterius *BASILIUS* extrahit cum spiritu salis per spiritum vini dulcificatum, & hoc est, quod facta menstrui abstractione den Purgier-Mantel appellat.

Observandum autem, quod pro feliciori usu Medico crebriùs amalgamandum sit, ut hac ratione in subtiliorem redigatur pulverem, ad imitationem nempe modi, descripti *in Processibus de Auro Poterii Sala pag.284.* Ad ℥ij *Solis* requiritur *Mercurii vivi purgati* ℥j. vid. *WEDELII Pharm. pag.242.*

Facit huc elegans *Crocus Auri* ex ejus amalgamate restitans, postquam Mercurius per aquam fortem denuo fuerit separatus, ac describitur *in Tumba SEMIRAMIDIS* cap.5.

Quoad *Calcinationem cementatoriam*, hæc cum sulphure & auro crudo simpliciter non procedit, benè autem potest procurari hic labor ex auro primitus calcinato, uti docet hunc modum *ZWELFERUS Mant. Spagyr. pag. 320.* Quoad *Cementationem cum sale communi*, quatenus aurum à spiritibus salis adjectis solvitur in subtilem pulverem, prout videbitis in *ANGELI SALÆ Chrysol. pag. 225.*

Aurum cum cornu cervi usto frustra tentatur; benè autem *calcinatio cum cornu cervi crudo* ab *AUTORE* ex *AGRICOLA Artic. de auro pag.27.* descripta; Unde *Cornu cervi solare*, vel etiam *Cornu cervi cum auro calcinatum*; qua subtiles auri laminæ cum cornu cervi recente in taleolas inciso, aut ejus rasura, faciendo stratum super stratum, in pulverem purpureum, in medicina admodum proficuum redigi potest. Nempe si in pyxide quasi cementatoria seu crucibulo fiat stratum rasuræ cornu cervi, cui imponatur lamella tenuis auri, & sic pergatur usque ad summitatem vasis, quod exactè clausum primò igne blando arenæ successive magis magisque intendendo tractetur, dein eximatur, simpliciter teratur, iterum calcinetur, donec colorem eleganter purpureum acquirat. Etenim perfecta auri calcinatio dici nequit; non enim à sale volatili cornu cervi, aliisque volatilibus & urinosis, crudum aurum solvi potest: saltem se insinuat in auri poros, idquè eò faciliùs, quo tenuiores sunt lamellæ, & penetrando leviter istud facilè cum reliquo corpore cornu cervi miscibile reddunt, ac inde à sole acquirit colorem purpureum. Interim etiam cornu cervi hoc solare usum habet non contemnendũ in dysenteria, præsertim epidemica, febribus malignis, petechialibus, pestilentialibus, purpura puerperarum, aliisquè, ubi opus est expultione &c. Cum fluxibus alvi & similibus; auro nempe ita non nihil alterato promptissimè absorbente acida ista ac corrosiva fermenta, unde dicti affectus oriuntur.

Volatilisatio auri, hoc est minutissimarum ejusdem particularum mediante menstruo acriori per retortam vel alembicum destillatio, variis modis fieri potest: Præ cœteris *spiritus nitri bezoardicus*, ex butyro antimonii cum spiritu nitri præcipitato & abstracto, hic efficax est, qui singulariter solvit non solum aurum, ut possit extrahi ℞; sed præterea quoque idem secum rapit per retortam, ut in forma crystallorum rubicundarum hinc inde in alembico vel retorta adhæreat: Conf. *BOYLE de orig. Form. pag. 260.* item *HOFFMANNUS clave pag. 206.* Beneficio salis volatilis urinæ potest aurum in flores sublimari: Sic *HELMONTIUS Tract. Progymnasma Meteor. §. 6.* etiam habet egregium modum, aurum in forma olei punicei per retortam destillandi. Curiosus etiam est labor, quo aurum peculiari menstruo solutum in corpus rubini instar, seu aurum transparens, per retortam sublimatur; vid. M. A. N. C. *anno 6. Append. pag. 94.* Facit huc, quod refert *BOYLE in Chym. scept. tom. 2 p. 4.*, quod nempe ex regulo antimonii stellato, cum auro misto, destillari possit mediante Mercurio sublimatò, *regulum solarem*, rodente, butyrum antimoniale, quo ipso simul magna pars auri rapiatur per Retortam. Aliàs docet *ZWELFERUS in Mant. Hermet. pag. 331.* destillare spiritum ex auro nativo seu apyro pro auri ipsius solutione per destillationem igne forti per retortam, quo solvere aurum & volatilisare, seu in salem volatilem transferre intendit. Ad volatilisationem pertinet quodammodo *sublimatio auri*, cujus procedendi modus & compositio est hæc:

℞. *auri benè depur.*
Regulæ ℥ij. ana part. æqual.

sublima cum *sale ammoniaco* bis vel ter, semper sublimatam materiam fecibus adjiciendo: tandem pulverem subdulcifica seu lava in aqua vulgari, & remanet pulvis sub rubeus.

Dosis sunt gr. ij vel iij. in vino movet egregiè sudorem.

Sed omnes hæ volatilisationes sunt Præparationes superficiales, quia crudam auri calcem, integrum nempe corpus in minutissima sui corpuscula redactum, adhuc continent, quæ per salia alcalia reduci possunt in aurum corporale.

Auri soluti in minima sua corpuscula genuina extractio volatilisationi vicina, dat *Essentiam* seu

seu R*am solis*, quæ aurum potabile ordinariò dicitur; de quo multæ sunt concertationes, quoniam non nudæ solutiones pro auro potabili habendæ, quæ per salia alcalia sunt reducibiles, sed potiùs talis requiritur auri solutio, ut tota compositio mistionis sit resoluta, & aurum perfectè in sua principia sit redactum. Normam præscribit *PARACELSUS*, qui dicit; quod in Auro potabili parando primus gradus sit, ut Aurum fiat volatile, ut non amplius possit reduci: hoc facto postmodum cum spiritu vini facilè potest elici vera R auri; vix enim sine spiritu vini verum Aurum potabile præparari potest; uti hoc non tantum *HAUPTMANNUS in scripto Collisivo*, sed in specie *TACKIUS de Consangv. auri, succhari & vini*, sufficienter confirmat. Sed genuinam & rigorosam talem Ram, seu sulphuris solaris extractionem, videre hactenus non contigit apud ullum, vel scriptorem vel Chymiatrum, adeoque quæ hactenus hoc nomine venerunt, sunt saltem vel subtiliores & elegantiores, plus minus profundæ auri solutiones & exaltationes, vel menstruorum colorationes, non verò extractiones.

Causa difficultatis genuinæ auri Ræ est, quod ad negotium hoc requiratur destructio ipsius solaris corporis, quod tamen facilius est construere quam destruere, omnibus Chymicis; sulphure enim solis seu substantiâ tingente extracta, auri corpus integrum esse nequit. Nam quod de destructione sulphuris metallorum interni & externi ex Helmontio plures asserunt, hactenus à paucissimis intellectum, à nullo realiter demonstratum fuit. Jam verò cum ex cœteris ignobilioribus metallis hactenus nullo artificio sulphur tingens extrahi potuit, quid de auro putandum erit omnium concentratissimo? adhæc Tincturæ solares omnes solent esse rubicundæ admodum, & scarlatinæ, **Scharlachroth**; rubedo autem omnis concentrata flavedo est: Quantum ergo solis in se intensè flavi pro concentratione sui in rubicundam Tincturam requireretur? quæ tamen adeò facilis & copiose vulgò acquiritur. Ad hæc omnes illæ, quæ per menstrua corrosiva fiunt, suspecta sunt, ex eo, quod menstrua talia ex parte tenacissimè auro adhæreant, & vix ullâ arte separabiles sunt, & si separantur tandem, ut in auro fulminante post sui detonationem fit, nil nisi integri auri pulvis restitat, ulteriùs dissolvendus & extrahendus.

In parando ergo Auro potabili prima cura debet esse in vero menstruo, quo solvendum & volatilisandum est aurum; ubi ante omnia notetur quorundam phantasia, qui voluerunt parare Aurum potabile per excrementa aurium; alii per fimum columbinum; alii per aërem fatuum captum; & sic porrò, uti recenset *AGRICOLA in Poppium in Tract. de auro.* Sed relinquo hæc, cùm ad verum aurum potabile parandum alia, quam hactenus nota, requirantur menstrua, vel talia, quæ sine corrosivitate, & sine acrimonia salina, aurum non tàm violenter solvunt, quàm suaviter colliquefaciunt, & ejusdem corpus penetrando, ejusdem compagem exactè solvunt. Talis menstrui facit mentionem *AGRICOLA citato loco pag.* 22, & dicit: se vidisse menstruum insipidum nullo modo corrosivum, quod aurum in Colorem rubicundissimum digerendo solvit, quo abstracto alembicum quasi lamellis aureis obductum apparuit: & *MEIERUS in scripto Chymico pag.* 385. de Americanis refert: quod per menstruum quoddam insipidum aurum ita mollefacere possint, ut instar ceræ digitis tractare, & ita lacunas imprimere queant, gemmasque ita inserere, obfirmatis undique labris & oris (**also daß man die Edelgesteine mit Golde gantz verstreichen könne:**) Et quidem quod hoc menstruum non possit esse ex corrosivis, patet ex eo, quoniam aliàs non posset tractari aurum cum digitis: *MICHAELIS* armillam ex hujusmodi auro hoc modo præparatam vidisse dicebat: *LAUREMBERGIUS contra Salam. Aphor.* 5. similiter affirmat: se vidisse talem aquam insipidam, in qua aurum sine omni corrosivitate liquescat instar glaciei in aqua calida: Chymicus Archi Episcopi Lovicensis habet aquam colore albicante, sapore parum ad vitriolicam naturam inclinante, in qua aqua aurum spatio 6. horarum instar sanguinis rubescit, & aurum exacte resolvitur: hujus aquæ sole impræg̃natæ in omnibus fere morbis aliquid dat ægris cum felici admodum successu: quod si abstrahatur menstruum hoc, remanebit in fundo liquor crassus, & quasi oleosus, saporis subdulcis, & inigne coagulabilis. *BARTHOLETUS l.* 5. *de Respirat. cap.* 3. *pag.* 413. parare conatur aurum potabile cum menstruo insipido ex lapide Lazuli, utpote in quo primum Ens auri latere putat. Quæ habet *AUTOR* noster de *Oleo auri rubicundo*, videbitis apud eundem: *ZWELFERUS in Mant. Hermet. pag.* 331. similiter destillat ex Marcasita auri liquamen fere insipidum, quo ipso similiter aurum solvere, & potabile reddere intendit. Sed hæc ipsa cum ipso phænice certant.

Considerandum porrò & hoc; paucissimum sulphur esse in auro, Mercurio integram corporis molem constituente. Dubitare ergò meritò quispiam possit: an aurum integrum exactè volatilisatum, & adeò in corpus irreducibile, sed summè peretrabile redactum, (quale est illud *BECCHERI in Phys. subterran. pag.* 484.) non idem præstare possit? aut etiam ampliùs quid certis in casibus, quam nudum ejus sulphur? cum ex Mercuriali principio parata remedia vi correctivâ vitiosorum corporis saporum sint appropriatissima, ut ex Mercurio vulgi notum est. Tincturæ ergò solares hactenus cognitæ & originem suam & efficaciam Medicam habent, vel ex menstruis vulgi sub multiplici præparatione adhibitis & hinc variam Tincturam & effectum medicum obtinentibus vel ex eorum cum solis calce seu croco certa & nova textura, indequè novis acquisitis qualitatibus, ut sic sub solutione sive sub præcipitatione, & repetita solutione, sive exaltatione, textura ista emergat: parili nempe ratione atque luna in aqua forti soluta, prout diversimodè præcipitatur, etiam diversas qualitates & vires acquirit: conf. *BECCHERUS Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 407, utplurimum etiam Tincturæ ejusmodi non tam positivæ quàm privativæ acida morbosa subtilia ac acutissima figendo, & potenter corrigendo operantur: forsan etiam ratione corporis quasi aperti, & sulphuris plus minus extraversi, vim anodynam & confortativam exerunt, utut hæc operandi ratio admodum intricata sit: unde hyperbolicæ istæ laudes & præsentanei effectus Tincturis hujusmodi tributæ non prius admittantur, quam morbi ejusque causarum exacta ratio ipsius præparationis, & inde nati remedii accurata conside-

ſideratio, & omnis concurrentium circumſtantiarum circumſpecta trutinatio ſit inſtituta. Faciliſimè decipitur, qui facile credit; nec ſatisfacit ad genuinæ Tincturæ ſolis legitimationem tàm relicti corporis, quam ipſius Tincturæ, irreducibilitas. Nam utut hæc omnia omninò requirantur, tamen integrum auri corpus ita vel attenuari, vel volatiliſari, vel per menſtruorum adhæſiones iterum mutari poteſt, ut modis hactenus cognitis reduci nequeat; interim tamen integrum auri corpus permaneat: conf. *BECCHERUS Phyſ. ſubterran. pag.* 480. non ſecus ac luna cornea olim reduci tota non potuit, quæ tamen per artificium à *KUNCKELIO menſtruum Obſ. P.* 1. *Lit. G. n.* 5. hodie omnis reduci poteſt.

Patet ex his etiam; quid de *luna fixa*, ſeu corpore poſt auri ſolutiones vel extractiones reſiduo pallido vel albo, ſed fixo in igne ponderoſo, & aqua forti reſiſtenti, adeo ut nil niſi Tinctura ſeu flavedo ſolis deficiat, habendum ſit? Nempe paucißimi pro vero: ſed potius pro non-Ente, & fallacia ſaltem Chymica habent, dum corpus ſolis ita appareat, quia quædam ſalia tam intime ſe cum eo conjungunt, ut etiam fuſionem patiantur; quæ ſi poſteà cum antimonio, vel cum Marte, aufferantur, rurſus ſplendeſcit aurum. Id quod patet ulterius, quod iſtæ Tincturæ ita paratæ dent aurum per reductionem; quod non feciſſet ſolum ſulphur ſolis extractum, & aurum poſt recuperatum ſplendorem levius reperiri ſolet, quia abſceſſerunt ſalia: Conf. *BECCHERUS Lib.* 1. *pag.* 485. Equidem curioſum eſt, quod *HAUPTMANNUS in ſuo ſcripto colliſivo contra Dethardingium*, præter modo dictam lunam fixam ordinariò ſic dictam, ex corpore auri extracto reſiduam, adhuc alius lunæ fixæ naturalis ex mineris quibusdam parabilis mentionem faciat pag. 81. quæ ipſa primitus aurum fuerit, ſed cujus Tinctura ſucceſſive denuò exhalarit, reſtitante ſaltem corpore albo fixo: ſed non immeritò ſuſpicari poſſit, probas non exactè adeò forſan fuiſſe inſtitutas, cum in hac arte ex mineris eliciendi metalla plures defectus adhuc obſerventur, quæ impediant, quominus exactè adeò metalla ex iis haberi queant.

Præterea etiam lunam fixam ex luna vulgari arte paratam, à Venere poſtmodum in aurum tingendam, inſinuat *pag.* 17. ſed cùm occultarit parandi modum, de hoc certi quid determinari non poterit. Ex quibus etiam patet: quanti pretii ſit ſolis anima? quam elicere geſtiunt quidam, & quæ vel Mercurium vel argentum in aurum tingat. Sanè ſi aliam, præter lapidem philoſophorum, tingentem ſubſtantiam ſeu animam ex ſole elicere geſtiunt, hi ab homogenea & firmiſſima auri textura omninò eluduntur, quicquid etiam dicat *MORHOFF Trantmut. pag.* 70. & 74. Nam hiſtoria, quam ibidem refert, potius vim tingentem in aqua forti fuiſſe, oſtendit copioſior lunæ transmutatio, quàm ipſum aurum fuerit, cui animam extraxiſſe putabant: Huic parallelam hiſtoriam videbitis in *BECCHERI Phyſ. ſubterran. lib.* 1. *pag.* 61. Adeoque ſub genuinæ Tincturæ ſolis defectu ſaltem elegantiores auri ſolutiones, & ſubtiliſationes pro uſu ſubinde non inefficaces, comparare ſtudet *AUTOR*, & quarum epiciſin videbitis in *HOFFMANNI Clave*; pro quarum extractione convenientiſſima menſtrua videntur *ſpiritus vini microcoſmicus*, ſeu ſale volatili urinæ acuatus, & hinc etiam *aqua temperata Baſilii Valentini*, ſeu ſpiritus ſalis dulcis. Similis farinæ eſt *Tinctura Auri Clauderi*, quam *Tr. de Balſamat. corp. pag.* 202. parare docet per Tritum cum fuligine, calcinationem, & ſpiritum ſalis ammoniaci.

In ſpecie quod attinet *primum modum AUTORIS noſtri*, qui fit cum ſpiritu vini, ſale urinæ aliàs acuato, color potius eſt à menſtruo (quod tamen ſubtiliores ſolis particulas imbibit) quàmâ ſole.

Rectè *AUTOR* menſtruum hoc leniſſimo balnei Mariæ calore ad olei rubicundiſſimi conſiſtentiam ſeparare jubet; errat econtrà, ubi ſolutionem per cucurbitam ex arena ad terram nigram ſpongioſam deſtillare injungit; de ſole enim cum hoc menſtruo nihil per retortam vel cucurbitam prodit. Tinctura igitur extracta potius aſſervanda, quàm deſtillanda.

Sunt non pauci, & inter hos *BORELLUS C.* 1. *obſ. Medico-phyſ.* 6. qui Tincturam ſolis ſeu Aurum potabile parare intendunt per ſpiritum roris majalis, & illi attribuunt magnas & multas virtutes. Præparandi modus eſt talis.

℞. *Mineram Solarem Ungaricam* in ſilice repertam, in crucibulo prius ignitam, & in Spiritu Vini extinctam; quod aliquoties repetunt, pulveriſant, & *ſequens menſtruum* affundunt:

Roris majalis ex tritico collecti quantitatem, ponunt in digeſtionem vel putrefactionem in fimo equino per quatuor ſeptimanas, filtrant & deſtillant per balneum Mariæ: phlegma in fundo remanens eſt liquor ſalinus rubicundus, qui per retortam pellitur, igne aperto: hinc adſcendit (1) ſpiritus ſeorſim colligendus (2) oleum & ſal volatile, ſpiritus hic à Tinctura auri iterum abſtrahatur, remanente Eſſentia liquida, cujus doſis ſunt guttæ vj. ad x.

Oleum acre & ſal volatile roris majalis corpus ſolis pariter corrodunt & ſolvunt.

Poteſt etiam parari Aurum potabile, per ſpiritum nivis, idque ex tempore, tempore hyberno in Muſæo, quod Aurum potabile magnarum prædicatur virtutum: vid. de hoc *BARTHOLINUS Cent.* 3. *Epiſtolarum pag.* 256. & hoc ad eum ſcribit *LANGELOTT, Archiater Gottorpienſis*, *BECCHERUS in Medico Microcoſmico pag.* 67. *Editionis Londinenſis in* 12. vel ſub nomine *Panac. ſolaris pag.* 97. præſcribit modum parandi *Aurum potabile* non inelegantem, & qui habet aliquid in receſſu. Deſcriptionem videbitis in *citato AUTORE*. Et certè ſi accipiatur terra ſolaris Ungarica, de quo in præcedentibus locutus ſum, credo quod melius adhuc procedet operatio.

In modo 2. notabile eſt, quod Tinctura ſolaris cum ſpiritu ſalis, nitri, aut aliis ſalinis corroſivis, paratæ aliquot guttularum doſi aſſumptæ omnia excrementa alvi nigerrimo tingere ſoleant colore, factâ ſcilicet calcis auri præcipitatione, & à menſtruis in inteſtinis ſeparatione. Aliàs liquorem ſolis cum ſpiritu ſalis, ejusque hyperbolicas laudes, videbitis *in GLAUBERO*, P. 2. pag. 20.

Mo-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0908-2 DFG

Modo 4. observandum: quod non omne butyrum antimonii, aut inde paratus spiritus vitrioli philosophicus, aurum solvere soleat: si enim cum Mercurio sublimato vulgari præparetur butyrum antimonii, neque hoc, neque exinde paratus spiritus vitrioli philosophici, aurum nullo modo solvunt; si verò Mercurius vivus solvatur in spiritu nitri, hic præcipitetur cum sale communi q. s. & exinde abstrahendo menstruum ita intendatur ignis, ut acquiratur sublimatum crystallinum, hinc Mercurius sublimatus pro præparatione butyri antimonii usurpatus dat butyrum, quod solvit aurum, uti etiam exinde paratus spiritus vitrioli philosophicus.

Sextus AUTORIS modus per spiritum nitri Bez. elegans est; si enim ritè procedatur, per repetitas cohobationes aurum cum spiritu nitri ex parte transire solet: Conf. *HOFFMANNI Clavis pag.* 206 corpus album fixum remanet, quod ab alia aqua Regia non amplius attingitur, propter salia intimè conjuncta, ut supra dictum.

Quoad *modum* septimum: miror, propter quem finem oleum Saturni tam crebrò adhibetur ad Rarum solis extractiones, cum reverà hoc sit ex aceto, parum vel nihil de Saturno participans.

Quoad *modum* 8. Melioratione processus hujus cum spiritu salis, & inde non inelegantem Ram, videbitis in *ZWELFFERO Mant. spagyr* 2. *pag.* 322.

Quod attinet modum 11. cum spiritu Mannæ: in Manna certum est, quod latitet spiritus extrahens, beneficio cujus etiam extrahi potest R coralliorum, & ita etiam ex croco auri, vel calce auri rubicunda potest extrahi R, vel sicut *AUTOR* dicit, ex calce auri fulminante in flores redacto; qui processus aliquid habet in recessu. Sanè Manna, præsertim cum spiritu roris Majalis, sereno cœlo collecta, legitimè præparato spiritui juncta, suggerit menstruum ac sal volatile, quod *Mannæ Mercurium* vocant, pro extrahendis mineralium Ris egregium, & magis præsentaneum. Nec inelegans est hic auri hujus tinctus liquor seu *Aurum potabile cum Mannæ spiritu.*

℞. *Mannæ rec.* q. s. v. g. ℔ ij.

Imponatur cucurbitæ vitreæ, & vel igne ex arena destilletur, prodibit spiritus cum oleo junctus: oleum separetur per tritorium à spiritu; semper denuò immittatur in retortam parvam, & igne lento cinerum proliciatur spiritus, & si videantur aliquot guttæ supernatare olei, separentur, & tertiâ vice ponatur in retortam, iterumquè lento igne destilletur. Jam porrò

℞. ☉*ri limati* p. j.
☿*ij vivi* p. ij.

Fiat amalgama, quod affundatur in aquam calidam, & hinc per corium trajiciatur, remanente amalgamate in corio instar coaguli. Jam

℞. *hujus amalgam.* p. j.
flor. ♃*is* p. iij.

simul commixta imponantur crucibulo, ad ignem lentũ continuo agitãndo spatulâ ligneâ, ne sulphur accẽdatur. Deinde, quando observatur, sulphur totaliter abiisse, augeatur ignis, ita ut aurũ igniatur, ignitum stet per mediam horam, & invenietur aurum, quod nonnihil intumuerit,

℞. ☉*ri hujus* p. i.
Mannæ p. iij.

Imponantur simul in Phiola in cinetes calidos per 8. dies: quibus elapsis erit spiritus rubicundus, qui per inclinationem decantetur, alius affundatur, stet per alios 8. dies & noctes, iterum separetur, & hic labor toties repetatur, donec aurum album instar lunæ in fundo existat: liquores tincti abstrahantur per cucurbitam ad consistentiam debitam.

Modo 12. conf. *Tartaro mastix Moroviæ JOHANNIS FERDINANDI HERTOII*, qui *P.* 2. *pag.* 257. per spiritum vini & sal tartari volatile invicem juncta, adeoquè per *Valentini Mercurium vini*, item ad imitationem *RAYMUNDI LULLII* nobilem Ram solis præparat, ubi per lunarem intelligit vinum. Potest etiam pro majori dilucidatione conferri *BENZON in Farrag. Philos. pag.* 13. item ejus Hand-Grifft *Lullii*, ubi ejus præparatio etiam clarè ostenditur.

Dum *AUTOR* in *Nota* ad hoc aurum potabile, sublimationis cum sale ammoniaco mentionẽ facit, conf. *HOFFMANNI Clav. pag.* 313. ubi habetur elegans encheirisis ad sublimandum crocum solis.

AUTOR modo 13. habet *Aurum potabile Francisci Antonii*, quod aliàs etiam vocatur *Aurum potabile Londinense*, quo ipso magni effectus sunt præstiti, & propterea in magno habitum fuit pretio. Decantatissimæ hujus Ræ loco multæ prostant, ut sic ? dicam, descriptiones: quænam autem vera sit. Nescitur: magis tamen genuina hæc Autoris videtur, utut satis cruda, quoniam nondum perfectè est cognita descriptio *ANTONII.* Defensionem hujus auri potabilis Londinensis videbitis *BORRICHIO Hermet sap. pag.* 290. Aliam descriptionem habet satis elegantem *SALA in Chrysolog P.* 2. *pag.* 223. B. *MICHAELIS* ita parare solebat hoc *Aurum potabile Londinense.*

Aurum solvebat in *Aqua Regia*, cum sale ammoniaco facta; solutionem per retortam abstrahebat, & cohobabat toties observando, & seorsim colligendo ultimas guttulas intense tinctas, & admodum graves, donec omne aurum in forma olei crassi rubri cum aqua forti prolectum fuerit; quod intense tinctum observatur: nam & collo & summitati retortæ adhærere observatur oleum ruberrimum, quod tamen, simul atque post separationem vasorum aëre adspiratur, colorem flavum nanciscitur: Liquor iste ruber blando calore inspissatur: quod remanet cum floribus sulphuris aliquoties reverberatur seu candescit, es wird außgeglüet; sic auri corpus habetur pristinum, sed admodum molle. Huic auri calci affunditur oleum Saturni rubrum vel flavum, ponuntur invicem in digestionem, donec hãc aliquandiu continuatâ Tinctura perfecta elicita fuerit.

De modo 18. conf. propter quasdam encheirises *SALA de auro potabili pag.* 227. item *HOFFMANNUS clav. pag.* 214.

Modo 20. habet *AUTOR Unicornu solare* seu *Mannam* solarẽ, cujus præparationis Autor est *MYNSICHTHUS p.* 7. Hic menstrui solaris mentio fit ab *AUTORE*, de quo videatur *ZWELFFERUS* qui marcasitam habet solarem, ex quo destillat menstruum insipidum.

Mentionem quoque facit *AUTOR Tinctura solis* beneficio oleorum aromaticorum præparatæ. Inter hos pariter est *MYNSICHTHIUS* qui habet *Tincturam auri cum oleo* destillato *cinnamomi*, qualem & GANZLANDT *Medicus Dresdensis*, habuit magnarum virium; in qua aurum beneficio salis dissolutum erat: vid. *ZWELFFERUS*, ubi præscribit modum præparandi crocum solis beneficio salis gemmæ, communis, nitri, &c.

Præparatio est non inelegans, & multum habet in recessu. De his autem Tincturis: an sint veræ? genuina est Autoris censura. Pertinet huc *Balsamum solis* similiter cum oleis destillatis aromaticis factum instar balsami sulphuris, de quo *ZWELFFERUS in Mant. spagyr. pag.* 330.

Hinc inde plures prostant Tincturæ solis. Ceterum utplurimum sunt falsæ, aut certè nudæ solutiones, quæ tamen, utut non sint genuinæ, tamen suo modo non sunt contemnendæ, sed habent vim analepticam, restaurativam, quæ plus minus tamen variat, prout de sulphure solis, aut menstrui virtute analeptica plus minus participat. Plura qui de Tincturis & extractionibus solis cupit, adeat *TILEMANNUM, ejusque processus circa solis extractiones*; item *ANGELUM Salem in Chrysol.* item *de Auro potabili, Vid.* etiam *ORTELIUS in Comment. in novum Lumen Chym. Sendivag. pag.* 452. & 453. *Vol.* 6 *Theatro Chymico*; non secus ac *eodem volum. pag.* 460. item *TACKIUS Tr. de Consanguin. auri, sacchari & spiritus vini*, utut *KUNCKELIUS in obs. P.* 2. *pag.* 127. *Aurum potabile cum saccharo paratũ* non auri, sed *sacchari Tincturã* esse rectè asserat.

Salificatio auri est nulla, utut per corpora & menstrua salina addita in corpus saliforme aurum possit redigi.

Mercurificatio auri est per quàm difficilis, unde multi dubitant: an detur verus Mercurius metallicus seu corporum? Præparationem tamen Mercurii solis non inelegantem videb. in *Libavio in syntagm. de Herm. lib.* 7. *c.* 14. & *Theatri chymici Tom.* 2. *pag.* 137. Sanè, quod detur Mercurius solis, testatur experientia: siquidẽ *Generalissimus ARNHEIM* habuit talem Mercurium solarem, cujus δοκιμασία fuit, uti supra dixi, quod noctu agitatus scintillas igneas reddiderit, & de se sparserit. Hic si posset haberi, certum est, quod plura præstet in Transmutatione metallorum, quam Mercurius vulgaris, imprimis quidem in lue Gallica præsentissimum erit remedium, quia sine salivationis noxa jucundè & tutò peragit peragenda; cùm aliàs Mercurius sit alexipharmacum luis venereæ. Confirmat P. *TREMELLIUS Comiti MONTECUCOLI à* consiliis sacris, qui affirmavit D. Herbenio, vidisse se suis oculis propriis instrumentum, cujus beneficio ex Auro Ungarico currentem Mercurium ferè momento & in instanti elicuerit. Inventor hujus fuit Græcus, ait idem Pater: quod si nimis violenter & nimio motu tractetur instrumentum hoc, statim reverberari in pulverem, atque nimio motu incalescere. Sic *EDWARDUS KELLAEUS Scotus*, egregius chymicus, in auro leviter fuso foramen usque ad centrum molis fecit, in quo *pulverem album* inclusit, & massam hanc simul in vase fictili adaptavit, & circumfuso *spiritu vini* igni admovit; ex calefacta mole omne ferè aurũ in Mercurium currentem fuit conversum. Quæsitum fuit: *qualisnam pulvis fuerit injectus? PENOTUS* innuit: Mercuriale medicamentum fuisse, quoniam unica & sola res sit in mundo, quæ firmitatem auri, igni etiã validissimo resistentẽ, domare posset; quæ res nihil aliud sit, quam *pulvis ex crystallino sublimato* in aqua regia soluto, addito sale tartari, quod est Restitutor vitæ congelati Mercurii.

CAPUT XI.
DE
LUNA seu ARGENTO.

Luna seu *Argentum*, Planetarum terrestrium secundus, respondens cum secundo inter cœlestes, metallum, excepto sole, est perfectissimum & nobilissimum, ob sulphuris figentis, minus tamen quàm in sole, cuprosi potentiam, & Mercurii deputatissimi in copiosa terra salina perfectam & exactam mistionem. Cum auro in radice convenit & magnam convenientiam habet, *adeò ut etiam luna rectè dicatur Aurum imperfectum, cui tantùm fixitas & R desit. Reverà* enim est nihil aliud, quàm Aurum nondum perfectè maturatum, quia scilicet sulphur ejus nondum debitum fixitatis gradum acquisivit, & hinc candidum mansit. Hinc etiam in luna certè semper aliquid solis reperitur, & si tota deflagret, infundo aliquot grana auri perfecti reperiuntur. Est igitur corpus Mercuriale coagulatum â sulphure admodum puro, nondum sufficienter fixatum nam modò luna fixetur ita, ut resistat igni instar auri, tùc facilè ipsi anima auri vel Tinctura potest communicari, quod vel per cuprum, vel per antimonium, in quibus sulphur solis immaturum esse creditur, præstare conantur: videatur *HAUPTMANNUS in scripto collis. pag.* 139.

Minera, ex quibus eruitur, sunt multiplices: ad quas etiam pertinet *minera argenti rudis rubra*, seu ut vocant, roth güldẽ Ertz/ item minera dicta, Glaß-Ertz. Nam roth gülden Ertz est minera copioso arsenico juncta, de quo vid. *ZWELFFERUS Mant. spagyr. pag.* 332. sicuti idem per Mechanicam potest probari; si enim reperiuntur *lapidis magnetis arsenicalis* p. ij. *lunæ* p. j. & invicem fusionis igne commisceantur, so wird ein roht recht gülden Ertz daraus: Minera v. Glaß-Ertz dicta, constat, ut hoc mechanica docet, ex sulphure & luna; ex luna enim, sulphure & pauco sale communi fusis, wird ein recht natürlich Glaß-Ertz.

Luna in mineris suis etiam aliis ignobilioribus metallicis juncta est: nam uti rara est luna, quæ non etiam aliquid solis contineat; ita ordinarie cum Venere juncta est, exceptâ eâ, quæ instar capillorum ex sua minera crescens, luna capillaris, Germ. haaricht oder gediegen Silber appellatur; quo nomine etiam apud Gesnerum in peculiari scripto Latino Veteri venit: hoc enim purum est, uti per experientiam edoctus mihi asseruit supremus minerum Præfectus, der Oberberg-Hauptmann zu Freyberg/ Mons. von Schönberg / vir in Metallurgia & chymia experientissimus; qui simul observavit, quod rasura hujus lunæ capillaceæ à gr. vij ad ℈ß sub forma pulveris exhibita, partum difficilem auspicatò facilitaverit; cujus tamen rei experientiam non habeo.

In Misnia, Annæbergæ scilicet & Freibergæ, aliisque locis, sponte suâ, solâ naturæ ope, impetu quasi facto proruit & penetrat. Luna hæc capillacea arte quoque fieri potest: consistit autem artificium in eo ut lunæ fusæ successivè parum super injiciamus sulphuris; sic enim sulphur, quoad partem pinguem deflagrando, relicta parte acidâ agit in lunam, & dum particulæ lunares avolare nituntur, compedibus sulphuris impeditæ in ejusmodi efflorescunt capillos. Vel solvatur luna in aqua forti, coaguletur ad consistentiam salis: hoc forti igni admotum in pilos tenues excrescere incipit. *Scripsit de luna capillacea artificiali KUNCKELIUS in suis Observ.* ac in specie *BALDUINUS de Germinatione Argenti.* Mentio apud hunc quoque occurrit *Germinationis philosophicæ*, quando ex luna & Mercurio in aqua forti solutis, conficitur ejusmodi *Arbor argentea, philosophica*: qualis etiam ex terra antimoniali certa lege cum parvis malis seu pilulis aureis fieri potest, quamque habuit *WENDLINGES. De Philosophica* hac *Germinatione* scripsit prolixius *FABRICIUS BARTHOLETTUS* (Autor rarus & bonus

bonus *ARCHIATER MANTUANUS*, Italus eruditus, quique Galenicos cum chymicis conciliare voluit) in sua *Encyclop. Medica.*

Propter dictum cum Venere commercium dependet diversitas operationis remediorum lunarium; nam ea multum adhuc de Venere participant, unde insignes nauseas & vomitus movere solent: Conf. *BOYLE Tentam. pag.* 83. cum econtrà ex luna pura remedia laxativa admodum debilia esse soleant, ut observavit *LUDOVICI in Pharmac. pag.* 229.; adeoquè vis laxativa aut vomitoria lunæ à Venere primariò dependet; id quod etiam confirmat calx & luna potabilis, quæ à Venere separata absque evacuatione simplici alteravè operatur: Conf. *Kunckelius Obs. P.* 1. *Lit. G. no*: 6. *P.* 2. *pag.* 13. Ergò ex luna saltem remedia alterantia habemus, earumque omnium consensu cephalia, apoplecticis, Melancholicis, Maniacis, Memoriæ defectum patientibus, vertiginis, & similibus aliis capitis, affectibus dicata; utut eorum immediata operatio ultra primas vias non videatur extendi.

Ut ad *Usum Medicum* adhibeatur, ante omnia purificanda erit, quæ purificatio propriè consistit in separatione ab ignobilioribus metallis, speciatim Venere, quæ difficillimè separatur. Purgatio fit vel 1. per calcinationem immersivam cum ☿, quæ est spiritus mineralis aeris, destillatus ex vitriolo & nitro, pro separanda luna à Sole; vel fit 2. per fusionem cum Saturno, pro separandis reliquis metallis, quemadmodum *AUTOR* sufficienter præscribit. Verum est, Saturnus multum hic potest; nam, uti dixi, ratione Alcali volatilis absorbet metalla reliquarelictâ lunâ intactâ, & in hoc consistit fundamentum totius artis probatoriæ. Sed necesse est, ut quintuplum vel sextuplum Saturni pro luna purificanda recipiatur. Interim tamen purificationes hæ, sive aqua forti, sive Saturno instituantur, non sufficiunt, quia lunæ semper tantillum Veneris difficillimè separabilis adhæret, ita ut necesse sit, lunâ purificandam in testa probatoria fundere, & in illa tractare, donec nihil Veneris remaneat. Sed res est difficilis; quinimo Saturnus, dum interdum Venereus est, cum luna cupellatus Venerem denuò lunæ affricat. Ergo luna per fusionem cum nitro & borrace depuranda venit modò, quem primus docuit *KUNCKELIUS Obs. Lit. G. Num.* 4. Sin verò luna cũ Marte & Iove commista sit, optimè antimonio vel nitro depuratur: nam Mars cum Saturno non benè liquatur, ab antimonii verò sulphure addito exeditur; sicut & Jupiter statim abit in scorias, quæ cum sint crassiores, cupellam vel cineritium non ingrediuntur, ac præterea de Sole & luna subinde deprædantur: Hic ergò cum addito nitro deflagrando consumitur.

Calcinatione immersivâ seu solutione mediante, in calcem redigitur luna. Menstruum appropriatum est aqua fortis, vel ipse spiritus nitri benè rectificatus & concentratus, emergit solutio amarissima: quod idem de luna cũ spiritu sulphuris tractata observat *HELMONTIUS Tract. Ignota Actio Regim.* §. 11. Curiosum tamen est, quod aqua fortis à Regulo antimonii Martiali abstracta, lunam amplius, non solvat: conf. *Acta Med. Haffn. Vol.* 2. *pag.* 189. Ergò solutione hac per evaporationẽ blandam *crystalli* vel *vitriolum*; per præcipitationem verò cum sale aut ejus spiritu *luna cornea*, habetur. *Crystalli hæ* suggerunt duplex remedium; & quidem por usu interno *pilulas fortiter purgantes*; pro usu verò externo *lapidẽ infernalem*, seu optimũ causticũ potẽtiale.

Quod usum internum attinet, crystalli hæ lunares benè exsiccatæ cum micâ panis, vel succo liquiritiæ, vel extracto quodam hydragogo subactæ, & in pilulas amarissimas redactæ, sunt optimũ & appropriatissimum purgans hydropicorum; dosi enim gr. ji. in Hydrope ascite fortissimè evacuant aquas per inferiora, & his ipsis Anglus hydropicus fuit curatus aliquando. Misceri etiam possunt cum conserva florum persicorum, vel cum rob sambuci, vel juniperi in forma boli. Mirè laudatur à *BOYLE in Philosophia Experimentali*, & parantur saltem ex luna, Saturno purgata; aliàs, ratione nimiæ adjunctæ veneris, crystalli excitant vomitũ, quarum descriptionem succinctam videbitis in *du HAMEL de Affect. Corpor. pag.* 395. Crystalli nempe pulverisatæ igne arenæ continuo agitando tamdiù calcinantur, donec major spirituum fœtidorum pars exhalarit: hinc additur ana nitri, quæ aquâ soluta & filtrata ad siccitatem abstrahantur: Massa remanens vase aperto sine fusione blandè calcinetur, donec nullus amplius fœtor nitrosus exhalet: postea soluta & filtrata crystallisetur. Laudantur etiam in affectibus capitis. Quod si solutioni huic ante evaporationem debita quantitas Mercurii addatur, acquiruntur post evaporationem crystalli magis efficaces, & minus nauseosæ. Confer. *GLAUBERUS Oper. P.* 2. *cap.* 29. *pag.* 74. *Ex his Crystallis*, cum nitro super carbones candentes injectis. *Flores lunares* sublimare docet *GLAUBERUS loco citato cap.* 30.; Sed parum de luna participantes; hæc enim maximam partem à nitro per carbones alcalisato reducitur. Ex iisdem Crystallis cum spiritu salis ammoniaci ac spiritu vini Tincturam parare docet lunarem *citato loco cap.* 31. *pag.* 75. *TACKIUS in Chrysogon. pag.* 37. singularem habet præparationem *crystallorum viridium* ex luna beneficio nitri; facti ex calce viva & sale communi; quæ præparatio est singularis, & non vulgaris, benè observanda. Crystalli fiunt virides: Nam licet luna habeat colorem albicantem extrinseca in facie; interim tamen color ejus intimus reverà subrubicundus; Color autem cœruleus seu saphirinus est suppositititius.

Quoad Lapidem Infernalem, à Gallis ita vocatum, genuina ejus præparatio est hæc:

℞. *De limat.* ℥ij
☾ ♁ *i.* ☿ *duplum l. triplum.*

Solutio in cucurbita abstrahatur per arenam ad medietatem, & loco frigido crystallisetur; seu abstrahatur donec luna in forma solis remaneat. Hoc ipsum immittatur in crucibulum igni blando, donec ebullitiones cessaverint: hinc augmentetur ignis, ut materia instar olei in fundo crucibuli fluat, quæ infundatur in conum fusorium calefactum, in einen warmen Einguß; & materia instar lapidis reperietur indurata.

Lapis hic quantitate pisi non solùm optimus est pro parandis fonticulis & aperiendis abscessibus, sed etiam carnem superfluam luxuriantem simplici attactu, sine vehementia, sine molestia, mortificat, omnis iste effectus ab acido aquæ fortis, cũ luna concentratò, originem ducit; unde idem fieri posset cum Marte vel Venere iisdem mediis, sed hi lapides caustici ex his parati facillimè in aëre per deliquium diffluunt.

Ad hanc lunæ in aqua forti solutionem pertinet etiam *Inquartatio*, seu solis impuri, ac lunæ plus minus permistæ, ab hac separatio, ita quidem, ut hujusmodi *solis* parti j. *lunæ* p. iij. invicẽ colliquefacta uniantur: de qua *suprà*, ubi *de Auro* sufficienter dixi. Aqua fortis ergò omnem lunam in se continet, quæ decantetur, Observetur hic præcipitationis varius

processus: Nam solutioni huic claræ, si immittantur laminæ Veneris, has immediatè rodit aqua fortis, ita ut omnis luna soluta exinde sub forma pulveris albi circa lamellas præcipitetur: Quod si vero huic solutioni auri immittatur bacillus ferreus, tunc Venus soluta iterum se præcipitabit, & intereà Mars ab aqua forti dissolvitur: Hæc Martis solutio præcipitari potest per Zincum, vel lapidē calaminarem, vel aliud corpus metallicum terrestrius; mox enim aqua fortis arripiet hoc corpus, & omnis Mars anteà solutus in fundam sub forma pulveris præcipitabitur: & tandem si instilletur nitri fixi liquor, vel oleum tartari per deliquium vel aliud alcali fixum, hoc præcipitabit omnia mineralia anteà soluta.

Cum quo subjecto metallico talia menstrua habent majorem convenientiam, illud solet aggredi & alterum relinquere. Convenientia consistit in textura mechanica menstrui solventis & subjecti solvendi; quatenus scilicet convenientiam habent pori subjecti solvendi cum liquore solvente: Sic ut crassum saltem dem exemplum: aqua fortis solvit lunam, nullo verò modo ceram; quoniam nimirum est differentia inter poros lunæ oblongos, & ceræ rotundos; unde aqua non ingreditur ceram. Hæc magnum habet usum in Chymia & solutionibus Chymicis, & sæpiùs occurrunt.

Superstes hic liquor si blandè evaporetur, recuperabitur perfectum *Nitrum regeneratum*, ex quo novam aquam fortem destillare poterunt.

Solutio hæc lunæ cum aqua forti parata, si præcipitetur cum sale communi, vel aqua, in qua Sal commune solutum fuit, vel spiritu salis, cadit pulvis lunæ solutæ, & vocatur, propter consistentiam tenacem, facilem tamen fusibilitatem, (quia instar cornu igni admotum fluit & liquescit) & aliqualem volatilitatem, *Luna cornea*. Eadem præcipitatio etiam cum oleo vitrioli fieri potest, sed parata inde *luna cornea* minus tenacioris est consistentiæ. Curiosum est, simplici istâ præcipitatione fixum lunæ corpus ad talem volatilitatem esse redactum, ita ut etiam in proximo sit gradu ad Mercurificationem: Vide *BECCHERUS Phys. Subterran. P. 2. pag.* 115. Hæc ipsa enim luna cornea pro usu Alchymisticoin corporibus metallicis mutandis maximi est usus, & cum spiritu quovis urinoso dat Essentiam seu tincturam lunarem non inconcinnam. Propter sui autem volatilitatem admodum difficulter reducibilis est; sal tartari hic nil vaelt, sed Saturnus, teste *TACCHENIO Hippocr. Chymico pag.* 46. Interim tamen nec hoc sine damno fit; Genuina ergò reductio est ista, quæ fit super injecto sebo vel oleo olivarum, *AUTORE Kunckelio Observ. Lit. no.* 4.

Ad *Calcinationem amalgamatoriam* pertinet suo modo *Arbor Philosophica* dicta.

℞. *Lunæ cupellat.* ℥ß
℣ ℥j.

solvantur: Hinc

℞. *Mercurii vivi* ℥j
℣ ℥ii

solvantur. Misceantur hæ solutiones, quo facto superadd. *Mercurii vivi* ℥iii.

℣ *ontan.* ℥viß.

Indantur omnia in vitrum oblongum, & reponantur in locum moderatæ temperiei.

Alias curiosa est Germinatio lunæ cum sulphure, de qua videatur *BALDUINUS Tr. hujus nominis*, item *Kunckelius Obs. pag.* 9. Sed hoc ad calcinationem cementatoriam pertinet.

In *Calcinatione cementatoria* per tartarum vitriolatum remanet pulvis viridiusculus, qui in affectibus cephalicis usurpari solet.

Quod luna cum Mercurio sublimato tractata resinam relinquit, illustrat alteriùs *BOYLE in Orig. Formar. pag.* 222.; cum hac ratione etiam in flammabilis reddatur: imo luna, à qua sæpiùs Mercurius sublimatus abstractus fuit, quod per retortam fieri potest, instar ceræ, fluxilis fieri solet.

Sequitur *Calcinatio cementatoria* cum sulphure, quæ etiam absque sale fieri potest: aperitur sic corpus lunæ non nihil, ut usui medico fiat aprior.

℞ *Lunæ cupellatæ* p. j.
flor. ♃ris, aut ♃is *tantùm triti* p. ij.

Ex luna in bracteolas redacta fiat cum sulphure S. S. S. in crucibulo, atque tum igne crucibulo supposito deflagrat sulphur, acida tamen ejus salia lunæ plus minus adhærere solent. Repetitur hæc Operatio bis vel ter, donec *luna* perfectè fit *calcinata*.

In commistione proportio lunæ & sulphuris est attendenda: si enim plus de sulphure sumitur, luna comburitur quasi; si minus de sulphure, luna non sufficienter calcinatur.

Ex luna hoc modo calcinata non saltem *concinna* seu *luna* suo modo *potabilis* per spiritus urinosos potest parari; sed etiam lunæ ita calcinatæ adhuc calenti affundantur aquæ cephalicæ, vel simplices vel compositæ, v. g. indebilitate memoriæ affundenda aqua sophorum Crollii, vel aqua quædam simplex pro confortanda memoria, usitata; in epilepsia aqua cerebri humani vel liliorum convallium, in Mania aqua hyperici, anagallidis &c. & exinde habebitur aqua medicamentosa, quæ vocatur *aqua luna*. Hæc miri dicitur effectus, & mirè prædicatur pro usu cephalico, in specie in confortanda memoria, contra vertiginem, epilepsiam, &c. Potest postmodum edulcorari cum syrupis appropriatis, v. g. per syrupum florū betonicæ, tunicæ, &c. & depurata hinc mistura cochl. j. vel alterum propinari pro circumstantiarum ratione: conf. *HOFFMANNUS Clav. pag.* 218. & 219. Retulit sanè sæpiùs Dn. *MICHAELIS*: virum esse magnæ æstimationis, qui hujus aquæ beneficio pristinum memoriæ vigorem restituerit, cùm anteà ferè tota amissa fuerit. Quæ vires, an huic aquæ, in qua crudum tantùm corpus lunæ extinctum fuit, tribuendæ sint? equidem hæreo: forsan sulphur & particulæ sulphureæ acidæ adhærentes, alterabunt vires animales. Eadem aqua pota simul alvum laxare solet, vi nempe aliqualis Venerei contagii.

Inter præparationes lunæ, non secus ac Auri, sunt ejus præprimis extractiones, & fit *Luna potabilis*. *Tinctura autem lunæ genuina non datur*; sed quæ vulgò hoc nomine veniunt, sunt saltem simplices plus minus subtiles lunæ corporalis saltem solutiones: siquidem ex iisdem non saltem luna omnis reducibilis denuò est, sed etiam omnes Tincturæ sapphirinæ aut cœruleæ existunt, propter quē Colorem omne tincturæ lunæ vulgares solent commendari; reverà tamen saltem suppositiæ & fallaces sunt, quia etiam ex capite mortuo nova Tinctura educi potest, cum lunæ intimus color revera subrubicundus sit seu Dunckel-roth. Ergò quælibet vulgares lunæ Tincturæ cœruleæ hunc colorem semper habent à Venere, lunæ permista, cujus ratione semper sunt vomitoriæ; unde non solùm ad extractionem earum sal volatile oleosum simul accipitur, quod cum venere semper cœruleum seu sapphireum colorem dat, sed etiam si tali Tincturæ cœruleæ dicto modo paratæ affundatur spiritus vitrioli, mutatur color cœruleus in

viridem, cum particulæ cupreæ ab acido arreptæ quasi vitriolum quoddam constituant.

Tinctura igitur *lunæ*, si *genuinæ debent esse* (1) in antiquum suum corpus affusione salium alcalium non sint reductibiles. (2) necesse est, ut non sint colore sapphirino, aut cœruleo: Ergo etiam quælibet *AUTORIS* Tincturæ cum cœruleæ sint, parvi pretii erunt. Communis præparationum ratio ferè in his duobus consistit; quod luna *primò* acidis per calcinationē cemētatoriā cum sulphure tractari soleat, hinc spiritus urinosus volatilis, urinæ, salis ammoniaci, cornu cervi, vel solitarius, vel spiritu vini maritatus, &c. pro Tincturæ extractione adhibeatur: quantum enim acidi lunæ adhuc adhæresciit, tantum etiam de hoc luna ab isto spiritu volatili urinoso ratione acidi absorbetur, & hæc est luna vel Tinctura ejus potabilis. Aliàs quæcumque salia volatilia urinosa, si cum limatura lunæ crudæ misceantur, & in vase clauso unà asserventur, brevi post luna efflorescit in flores cœruleos: verùm hoc nihil est, sal volatile enim urinæ extrahit Rm veneris. Quod si verò luna pura adhibeatur, & ab omni contagio Venereo ritè depurata, nullus talis cœruleus color emergere solet. Sufficiat ergò pro luna potabili remedium solare in forma liquida illud, quod describit *KUNKELIUS obs. P.* 1. *Lit.* 3. *no.* 17. & quod fit ex luna purissima cum sulphure cæmentata, & hinc spiritu salis ammoniaci in formam liquidam redacta, quæ ita ad Maniam & alios effectus cephalicos convenienter admodum usurpari potest; sicuti abstracto menstruo urinoso remanet corpus saliforme, ex quo spiritum lunarem destillare docet *idem obs. P.* 2. *pag.* 13. sicut aliàs luna in spiritu nitri soluta, hinc in vitriolum coagulata, & spiritu vini imbibita, ex parte destillabilis evadit. *PECHLINUS de purgantibus pag.* 280. Tincturam lunæ cum spiritu salis ammoniaci paratam commodissimum hydragogum appellat.

Deinde non inelegans est *Tinctura lunæ Neudœrfferi*, utut non sit Tinctura vera, elegans tamen præparatio, quæ est hæc: lunæ solutio in *aqua regia* præcipitatur cum *sale* & *laminis Veneris*: pulvis præcipitatus cum ana *sulphuris* calcinatus, sublimatur cum ana *salis ammoniaci depurati*: sublimato affunditur spiritus salis ammoniaci cum spiritu vini & calce viva paratus, & extrahitur Tinctura viridiuscula: Menstruum ad consistentiam mellis abstrahitur, post affunditur aqua vulgaris, & quartâ destillatione eliciuntur salia menstrui, & remanet Lasurium lunæ in fundo, ex quo affuso spiritu vini extrahitur Tinctura lunæ, cujus dosis sunt guttæ x. ad xx. ter in die, mane, post pastum, & vesperi in affectibus capitis.

Tinctura Basiliana extrahenda est cum spiritu vini, acuato cum sale naturæ, uti dicit *AUTOR.* Spiritus vini aliàs potest acuari cum sale tartari volatili, cum sale volatili urinæ, vel cornu, aut cranii humani; item cum sale volatili sanguinis cervi, humani ut convenientior fiat Tinctura in affectibus capitis subitaneis, apoplexia, epilepsia, & similibus. Nam spiritus vini simplex non extrahit Tincturam, nisi sit acuatus.

Habetur etiam *Magisterium lunæ*, cujus præparatio videri potest in *Chymia Rolfinccii*; vel

℞. Luna purissima;

Solvatur in *aqua forti*: præcipitetur cum *aqua salsa*, edulcoretur leniter, & extrahatur calx cum *spiritu salis ammoniaci*, qui ubi saturatus fuerit, denuò abstrahatur: corpus remanens abstrahatur aliquoties cum *spiritu vini*, quo denuò abstractô, remanet *pulvis*, welches *Comes Walderanus Danus* sein Narren pulver nennet/weil er seinen närrischen Trompeter hiermit curiret:

Pertinet huc etiam Luna sublimata, eaque *duplici modo:* partim mediante *regulo antimonij*, partim ⊖✱co. *Primo modo:*

℞. ☽ *puræ* ℥iij
reg. antimonij ℥iij ad jv.

Fundantur, pulverisentur, & sublimentur horis 12. secundum artem, ita tota luna cum antimonii regulo abit in flores; cujus dosis sunt grana jv ad ix in epilepsia, philtris, & similibus.

Altero verò modo, Cum *sale ammoniaco*, fit lunæ sublimatio secundum methodum, quam docet *ZWELFFERUS Manud spagyr. pag.* 333. quo etiam facit *liquor Glauberi*, qui fit ex *luna* in *aqua forti* soluta, & cum *spiritu salis ammoniaci* præcipitato: habetur sic pulvis, & ex hoc p. d. Liquor elegans; qui videatur *in ejusdem Prosperit. German. L.* 4. *pag.* 69. Ad prædictas lunæ sublimationes pertinet etiam labor, quo luna in sulphur ac cinnabarin redigi potest.

℞. ☽ *æ fina laminata*, & cum ⊖✱*cò pulverisato* in cucurbita in S. S. S. redactæ, & quater sublimatæ remanentiam, quæ edulcorata instar alius cujusdam sulphuris penitus deflagrat: lunare hoc corpus ita alteratum cum Mercurio vivo probe terendo mistum, & sublimatum dat cinnabarin.

Observandum tamen; quod cum luna prius calcinata felicius succedat negotium, quàm cum luna simpliciter laminata.

Usus medicamentorum ex luna paratorum est in cephalalgiis, & omnibus affectibus facultatis animalis, contra Epilepsiam, Maniā, melancholiam, &c. tàm purgando, quàm confortando. Pro confortanda item memoria laudantur; quæ tamen vires, an in iis reverà contineantur, adhuc hæreo.

Salificatio est non-ens: non enim dantur salia ex luna & aliis metallis, sed sunt nudæ solutiones cum menstruis salinis: de quibus, uti & similibus in *AUTORE* processibus, conf. *HOFFMANNI Clavis.*

Spiritus lunaris Clossii est nil aliud, quam spiritus vitrioli mediante quo luna in vitriolum corrosa, qui simul particulas quasdā Venereas, vel lunares haud immutatas, secum rapit, ratione quarum in sapore & effectu mutatur.

Quoad *Mercurium lunæ*: adhuc est quæstio, an detur verus *Mercurius lunæ*? utut certò affirment, qui volunt parare Mercurium metallicum, quod ex nullo promtius & facilius eliciatur, quàm ex luna. Quidam ex tempore volunt conficere Mercurium lunæ beneficio salis tartari & salis ammoniaci. Præparationes videri possunt in *FABRI Tract. de sapient. Universali*: Fit ex soluta *luna* cum *aqua forti*, beneficio *olei tartari*, *salis ammoniaci*, & *spiritus vini*; & sic tandem volunt elicere Mercurium. Præ aliis autē notandus venit *Processus BEGUINI*, quem habet *in suo Tyrocin. pag.* 307. & quem magni æstimat *BECCHERUS Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 459. Integrum de luna Tractatum scripsit *ROLFINCCIUS.*

CAPUT XII.
DE
MARTE seu FERRO.

Habuimus solem & lunam; sequuntur nunc *Mars* & *Venus*, metalla, quæ suam duritiem & deficientem liquabilitatem obtinent à copioso principio salino, sicuti etiam ab eodem obtinent duritiem ut non possint facilè solvi in igne. *Jam de Marte:*

Mars

Mars seu *ferrum* vulgatissimum est metallum, & omnium metallorum tractabilissimum, utpote cujus universalis est diffusio per universam saltem terræ superficiem, à polo ad polum; siquidem omnis limus ac lutum, terraque pinguis, Martem vel actualem, vel potentialem, hoc est, ab aliis agentibus, præsertim acidis, plus minus solutum, & in vitriolicam naturam redactum, continent: unde & Belgæ ex cespitibus suis bituminosis venerem & Martem nonnunquam eruunt; & lateres cocti Martiali croceo colore infecti observantur; unde etiam lateres quidam cocti inveniuntur, qui æquè ac Mars vim magneticam directricem concipere solent. Et hinc sanè terræ illa verticitas seu situs magnetis polaris, quo in fluido æthereo fluctuans, æqualem tamen & æquabilem instar magnetis ad polos verticitatem obtinet & conservat, probabiliter dependere videtur. Hanc ipsam quoque Martis, substantiæque Martialis, universitatem comprobat ulteriùs experimentum *BECCHERI suppl.* II. *pag.* 37. & 51. de quo suprà.

Duplex est *nativum*, quod statim purum in fodinis reperitur, vel granulorum forma, vel instar massæ: deinde *ex coctum*, quod ex minera in officinis ferrariis excoquitur.

Constat Mars in mistura sua materiali primariò copiosâ terrâ quasi alcalinâ, seu principio salino; sulphure forti seu potenti, & admodum acido, sed pauco, non-nihil fixo, rubro quidem, & propter fixitatem aliquam solari vicino; indigesto tamen, & immaturo; & Mercurio, seu fluido alcalino volatili, adhuc pauciori, tantum, quantum sufficit, pro conjungendo sulphure cum sale.

Ex his sequitur difficultas seu durities resistens fluxui, ejusque in igne resistentia: ob terræ copiam malleabilitas difficilis, color fuscus; difficillima amalgamatio ob Mercurii defectum; ob sulphuris v. istius paucitatem, indequè debitæ mistionis defectum, aliqua misti apparens saltem heterogeneitas, friabilitas, durities, & per ignem alteratio ac prompta incensio. Nam & limatura Martis in ipso per candelam accensam transitu ignescit, & ipsæ scintillæ ex chalybe per silicis attritum excussæ, per microscopium consideratæ, globuli Martis vitrificati ab intenso calore & incensione esse solent, quibus aliæ partes chalybis nondum fusæ adhærescunt: Conf. *HOCK in Micrograph. pag.* 45. & ex eo *du HAMEL in affectibus Corpor. pag.* 174.

Sulphur præterea Marti inesse, ex præparatione Martis cachectici patet; vid. *ZWELFFERUS Mant. Hermet.* quæ præparatio est legitima, & acquiritur *crocus Martis* levissimus. Unum omisit *ZWELFFERUS* in hac denotatione; quando nempe Mars cum nitro simul adscendunt, qui, si fit methodo *ZWELFFERI*, in auras avolant; si vero instituitur operatio in retorta, possunt colligi flores, in qua destillatione se monstrat principium sulphureum. Sulphur autem Martis tria habet attributa.

1. ut ratione pinguedinis inflammetur.
2. ut ratione occultati acidi hoc ipsum manifestùm rodat corpora metallica.
3. ratione pinguedinis nitrum figat in perfectum alcali fixum.

In hac præparatione, ubi nitrum cum limatura Martis mistum est, cum in fluore nitrum excandescit, Martis fit incensio & detonatio: post hanc incensionem relinquitur nitrum fixum, quod à nullo, quàm à sulphure figitur. Hæc sufficienter docent, esse in Marte sulphur pingue, quod figat nitrum.

Ab hujus sulphuris aciditate occulta, est facillima Martis à quovis humido aqueo in crocum seu rubiginem erosio, quatenus debito socio alcalino seu Mercuriali non saturatum, facilè medio aqueo solutum, data sic occasione propriam terram alcalinam rodit, eamque in terram commutat, conf. *TACCHENII Clavis cap.* 8 *p.* 175. Aqua enim per se nullum rodit metallum, nec aër, sed habeant acidum, necesse est. Si verò rosionem Martis volumus prohibere, temperatur acidum Martis occultum, & non facilè rubiginem contrahet; hinc etiam pinguia, v. g. sevum Marti illitum, item oleum olivarum, cui aliquandiu limatura saturni fuit infusa, Martem optimè à rubigine præservant obstruunt enim poros, atque ne acidum suum corpus rodore possit; quia pingue cum aqueo misceri nequit, acidumquè obtundit. Idem quoque præstant salia alcalina: lixivia nempe alcalina limaturæ Martis affusa, hæc erit illibata, quamvis servetur per integrum annum.

Et aliàs sulphur Martis acidum maximæ apud omnes chymicos considerationis, cùm omnes affirment; nullum metallum reperiri, nec ullum minerale, cujus sulphur potentius & sulphuri solari vicinius, adeoquè universalius sit, quàm hoc Martis; unde hoc sulphure solis embryonato Mercurium vel vivũ vel corporũ animare gestiunt pro Mercurio Philosophico præparando, tanquam subjecto lapidis in via sicca: sicut & pro tingenda luna fixa, & pro maturandis & tingendis metallis imperfectis, recipitur Mars, ut beneficio sulphuris solaris embryonati istius modi subjectis concilietur Tinctura solis.

Marti vicinus admodum est *Chalybs*, & conspirat mutuò, perfectione saltem differunt, hoc est, gradualiter, dum acidum Martis aliquali substantia Mercuriali non nihil saturatum, adeoque quasi perfectius mistum, tenacius ac firmius evadit. Fit hoc per alcalia fixa imprimis: v. g. rasuram cornuum tauri, aliorumque animalium sale volatili constantium, carbones, præsertim ligni fagini, urinam humanam, sal tartari &c.. stratificando, quatenus horum alcali plus minus volatile dicto modo, seu principio Mercuriali analogum, poris Martis se insinuando acidum sulphuris concentrat, Martemquè alterat: conf. *WEDELII Pharm. pag.* 55. quoad nempe modum chalybem parandi: econtrà unctuosa, v. g. si chalybs ignitus cerâ, oleo, sevo, &c. inngatur, Martem molliorem reddunt. Ipsa aqua communis aliquantum de alcali participans duriorem Martem reddere solet; quod si verò chalybs istis pinguibus emollitus iterum igni aliquoties tradatur, & in aqua extinguatur, cataphractis, quæ ictibus sclopetariis resistunt, conficiendis aptissimus judicatur: item fiat massa ex calce viva & oleo olivarum, inque hac involvatur Mars, & ponatur sub carbonibus, usque dum igne totaliter accendatur Mars, postea extrahatur, & à pasta separetur, & Mars adeo erit mollefactus, ut instar lunæ tractabilis sit, econtrà si fiat aqua destillata

ex

ex vermibus terrestribus & radice raphani, & in his anatica seu æquali proportione mistis extinguatur Mars ignitus, mirabilem duritiem acquirit; salia enim volatilia, quæ istas aquas imprægnant, se insinuant in Martem candescentem, & acidum hujus sulphuris concentrando, duritiem conciliant. Hinc fabri ferrarii sæpiùs ferrum candens admovent cornubus animalium, ut, dum beneficio igniti Martis liquescunt cornua, sal volatile eorum se insinuet in Martem candentem, & saturetur ejus acidum, fiatque materia durior, quam alias est Mars. Idem artificium ex ferro parandi chalybem, sed minus perfectè per ignem clausum fieri potest: Conferatur *BECCHERUS Phys. subterran. L. 1. pag. 510.* Est ergò differentia tantum accidentalis inter Martem & Chalybem; cum utramque sit familiæ ferreæ: magis defæcatum, depuratum, & durius, atque exinde etiam stabilius est corpus chalybs, quam ferrum.

Quoad *Usum* Martialium: est ille ratione principii terrei alcalini absorbere quæcunque acida primarum viarum vitiosa ac præter naturalia, quæ partim dulcescunt attactu Martis, partim acorem contrahunt, propter occursum acidi cum principio terreo alcalino: Si Mars miscetur cum salinis, e. g. nitrum cum Marte, effervescit; sedata autem effervescentia acida acorem amittunt: Sic spiritus salis dulcescit super Marte. Acidorum horum occasione non saltem negotium digestionis primæ hujusque perfectionis turbatur, sed etiam ab illo ipso partes nerveæ ac membranosæ in istis locis male affectæ, fibras contrahunt; unde omnia tensa, adeoque quasi infarcta & obstructa videntur, à quo ipso etiam sangvinis turgescentia menstrua impediatur: istis autem acidis absorptis, & remittit tensio fibrarum, cessat strictura pororum, sanguini restituitur debita fermentatio, & sic venæ uteri ac vasa menstrua denuò reserantur, atque menstruorum fluxus debito modo redit: unde talibus in casibus Mars ex effectu aperire dicitur. *Duplicem* enim *substantiam in Marte esse* dicunt Autores; unam subtiliorem *aperientem*; alteram terrestriorem, crassiorem & fixiorem *adstringentem*. Sed notandum est: Martem nihil operari, quàm ut in corpore nostro destruat acidum vitiosum, austerum, vitriolaceum, &c. unde morbi chronici, non verò ab imaginariis obstructionibus, dependent. Potiùs Mars per se ex texturæ terreæ ratione ab acidis quibuslibet saporem & vim adstrictoriam acquirit, sive crudus, sive præparatus, sive sub forma liquida, sive sub forma consistente. Quod si interdum laxaverit, fit hoc, quatenus ab acido corrosum in corpore Mars in vitriolum abeat; unde Mars candefactus in vino extinctus, istud vinum quasi laxativum reddit, quia vinum absorbet ramenta Martis, & fit quasi vitriolum. Per se nempe & in se semper adstringit, per accidens vero absorbendo acidum primarum viarum, aperire dicitur, idque nempe ex falsa hypothesi, quasi obstructiones tot morborum sint causæ.

Pro acidi igitur, quod absorbet, varietate, ejusdemque partium vel solidarum, vel fluidarum, contentarum diversitate varii Martis effectus sunt, ut nunc aperire nunc obstruere dicatur. Aliquoties sanè observavi, idem Martiale remedium nunc sistere Menses, quos alia occasione provocat: v. g. Tinctura vitrioli Martis Zwelfferi in tenerioribus Menses reserat, quâ tamen in Mensium quoque fluxu nimio feliciter usus fui: in robustioribus item liquor terræ Martis solaris menses potenter movet, quo tamen etiam itidem usus fui pro iisdem in aliis subjectis sistendis: Conf. *TACCHENIUS Hippocr. Chym. cap.* 18, & *in Clave cap.* 8. nempe pro ut acidum variat, & massa sangvinea magis minusque affligit, ejusque crasin vitiando, & ad spissitudinem disponendo, vel prout venas uterinas plus minus rodendo afficit, inde diversi effectus supervenire dicuntur: Per se ergò Mars, vel extra corpus acidis impræg̃natus, fit concretũ quasi aluminosum, & adstringit; unde vomitus & alvi fluxus quosvis, etiam dysentericos cohibet; item quas vis hæmorrhagias, tàm intestinorum, quam mensium, vesicæ, narium, &c. hinc scorbuticorum hæmorrhagias præ aliis atroces Martialia sistunt, acre illud, quod vasa rodit, absorbendo & corrigendo, gonorrhæas, item & fluores muliebres supprimit. Per accidens vero, optimo tamen successu, succurrit Malo hypochondriaco, scorbutico, Melancholiæ hypochondriacæ, cachexiis, ictero, mensibus, aut deficientibus, aut in ordinatis, affectibus spasmodicis, v. g. suffocationi hypochondriacæ, paresi, hydropi, & aliis ex cruditate primarum viarum acida natis chronicis malis, quæ dicuntur oriri ab humore Melancholico: quo etiam febres quartanæ imprimis pertinent, quatenus absorbet & destruit salia acida sylvestria & facilè coagulativa, à quibus solent in duci obstructiones & indurationes excrementorum, eorumque coagulationes, absorptaque foras eliminat. Evacuatis sic acidis salibus coagulativis & obstructivis, per accidens sequitur apertio; remotâ enim causa removetur effectus, & ita per accidens de obstruuntur pori & reserantur. Hinc dicunt veteres, quod Mars prosit in corrigendo, digerendo & præparando humore Melancholico (qui humor Melancholicus modernis, uti notum est ex Pathologicis, nihil est alius quàm succus acidus) quod sit optimum digestivum Melancholiæ; quod sit, uti vocat *ZACUTUS LUSITANUS*, Alexipharmacum mali hypochondriaci; item Panacea cachexiarum, quatenus absorbeat Melancholiam & excrementa colore nigro tingat: nam Melancholia est succus acidus, uti dixi. Absorbendo ergò acidum, quod dissolvere conatur Martem, corrigit illius corrosivitatem & acrimoniam, sicque digerit Melancholiam, & ita affectus ex hoc acido oriundos corrigit: id quod in malo hypochondriaco, scorbuto & similibus verum est, & fundamentum quoque est præparationum medicamentorum Martialium. Unde quando dicitur quod Mars referet obstructiones lienis, jecoris, vesiculæ felleæ, &c. Conducat in morbis Melancholicis, & sit frequentissimi usus, item quod ingrediatur pulveres cachecticos, & quasi eorum balis sit in Cachexia, tàm simplici quam Cachexia virginum usitatos, &c. hoc præstat, quatenus Mars absorbet acidum sylvestre coagulativum, quo absorpto sequitur medela. (Mars semel saturatus ab acido, aliud postmodum non amplius imbibit) hinc est, quod aqua fabrorum ferrariorum (Lösch-Wasser) sit tanti usus, & commendetur pro potu in diarrhæis & dysenteriis, morbisque chronicis, pro usu adstrictorio; uti & pro clysmatibus commendatur in dysenteria, & usurpetur in malo hypochondriaco pro apertione. Nam per se aqua particulis Martialibus impræg̃nata adstringit, per accidens vero acidum absorbet. Hinc etiam est, quod dicitur: canes ferrariorum carere splene; non quod omninò deficiat iis splen, sed quod sit admodum parvus, quoniam dum canes bibunt aquam ferrariorum, assumunt simul particulas Martiales, quæ impediunt inflationem & tumorem lienis, quoniam absorbent acidum

dum coagulativum, quod dat scirrhos & lienis inflammationes: & confirmant hoc acidulæ vi martiali imprimis proficuæ: de quibus superiùs, ubi de aquis sufficienter dictum. Sed probè observandum est: ut hoc fiat cum cautione, cum in morbis chronicis, cum scirrho viscerum junctis, periculum sit ne magis noceat Mars, scirrhum contumatiorem reddendo quam prosit, ut rectè hoc *TACCHENIUS in Clave pag. 87. monet.*

Ex dictis patet: suo modo verum esse, quod dicit *TACCHENIUS*; perinde esse, quocunque modo præparetur, quia per se adstringat, per accidens verò aperiat. Pro concinniori tamen praxi proficuum videtur, nonnullarum præparationum habere rationem. In genere notandum de Marte & aliis metallis, ut vel nullis, vel acidis blandioribus potiùs & temperatis, præparentur, quæ tàm non dissolvant Martem, quàm potiùs rodant. Nam quo minus saturatur Mars acidis extra corpus eo magis suo modo aperitivus est intra corpus: quo magis imprægnatur acidis, præsertim nitrosis intime compenetrantibus, tantò minus acidi in ipso corpore absorbere poterit, sed potiùs in ventriculo & intestinis hærendo, instar calcis mortuæ jacebit; Cùm vix aliter operetur, quam acidum nimium destruendo, eaque magis saporem & texturam stypticam acquirit: item quo magis textura ejus non nihil invertitur, & in substantiam terream quasi mutatur, eò magis ab acidis absorptis in aluminis quasi naturam degenerando, fortem vim adstrictoriam acquirit.

Ex plurimis ergò Martialibus remediis sufficiant nobis in Praxi:

I. Quidem pro scopo aperiendi, ut vocant, in forma liquida in robustioribus seu valido stomacho præditis, & fortiori acido donatis, *liquor Martis solaris*, tanquam vitriolum Martis purius, à guttis xv. ad xx. cum aliquali motu corporis assumptus; in debilioribus verò solutio Martis cum succo pomorum Borsdorffianorum ad præcavendum situm mediocriter inspissata, à guttis xx. ad xxx usurpata. Medio in casu sit ℞ *vitrioli Martis Zwelfferi*, quam describit *Mant. spagyr. pag.* 337. vel loco hujus ℞ *Martis tartarisata Ludovici*, ex *vitriolo Martis & cremore tartari*: quæ vid. in M. A. N. C. *anno* 3. *pag.* 454., aut saltem cum duplo *tartari* probe teritur, & cum s. q. *aquæ simplicis* in loco calido solutio paratur: Dosis gutt. 30. ad 40. Quo etiam pertinet ℞ *Martis cum arcano tartari Wedelii in Pharm. pag. 113. & 232.*

In forma verò solida pro scopo alterandi seu aperiendi robustioribus, quorum fermentum ventriculi est p. n. acidum, ut solvere possit Martem, vel quibus succus pancreaticus est nimis acidus, & in quorum intestinis est acidum corrosivum, limatura Martis crudè pulverisata & trita in porphyritide, irrorata cum oleo destillato appropriato, ne facile alterari, & ab humiditate aeris in rubiginem tam citò converti possit, commodè propinatur: in subjectis enim tenerioribus non potest commodè propinari, quoniam periculum est, ne Mars in fundo ventriculi subsideat. Aliàs Itali non rarò præscribunt Martem in substantia in Cachexiis virginum cum conserva quadam, aut pulpa passularum in electuarium redactum ut facilius assumatur: quorum tamen abusum satis perstringit *PANAROLLUS Pentec. 5. Obs. 32.* In debilioribus verò in forma sicca propinatur sal Martis compositum ex iisdem ingredientibus quibus ℞. Zwelfferi, paratum, saltem phlegmatis attracti evaporatione ad consistentiam pulveris rubicundi redactum: Dosis gr. xv. ad ℈j: vel hujus loco etiam paratur *Pulvis cachecticus Cœffelii*, ex limatura Martis, cum sale tartari vel absinthii, in aceto destillato soluto & saturato irrorata, & repetitis vicibus ita ad pulveris formam redacta, & remedium pro morbis chronicis egregium habebitur: Conf. M. A. N. C. *Anno 6. append. pag.* 111. aut saltem simpliciter fiat Crocus Martis aperitivus ex vitriolo Martis probe depurato per simplicem ad rubedinem calcinationem factus: vid. *citato loco pag.* 105. Dosis ℈ß. ad gr. xv.

Crocus vocatur à Chymicis, quoniam est Coloris subrubicundi & subflavi, sicuti pulvis ex auro puro flavescens dicitur Crocus. Vulgò dividitur in obstructivum seu adstrictivum & aperitivum: Cæterum rectè dicit *TACCHENIUS*, quod omnis Crocus sit pro adstrictione per se, per accidens pro apertione: vid. circa finem fere Hippocrates Chymicus, ubi sufficienter hoc explicat.

Pro scopo adstrictivo fit in forma quidem sicca terra vitrioli Martis dulcis, post vitrioli Martis destillationem, & exactam edulcorationem restitans; aut hujus loco crocus Martis per præcipitationem cum lixivio salis tartari ex vitriolo Martis paratus, Dosis ℈ß ad gr. xv. In forma verò liquida fit ℞ *Martis adstringens*, quam malè ℞*am sulphuris vitrioli* vocant, & paratur ex prædicta terra vitrioli Martis, vel croco Martis præcipitato ex vitriolo Martis, in spiritu nitri, vel simplici, vel, quod melius, in spiritu nitri, à sale communi abstracto, soluto; posterior enim hic spiritus, ad naturam aquæ regiæ accedens, potentiùs adoritur & penetrat Martem tanquam subjectum solare, quàm spiritus nitri simplex aut aqua fortis: Solutio hæc filtrata abstrahitur per retortam ad consistentiam pultis spissioris: cui affundatur spiritus vini rectificatissimus, ac obtinebitur post debitam digestionem elegans ℞ styptica coloris rubicundi, Dosis gutt. 20 ad 30. usque usurpanda in sputo sanguinis, diarrhœa dysenteria, &c.

Hæc ipsa facilè ostendunt fundamentum medicamentorum Martialium quorumvis, quæ sunt factæ solutiones plus minus subtiles, quas non faciunt alcalia, tam fixa quam volatilia, sed acida. Nam licèt ♂ cum lixivio salis tartari, vel salis absinthii, artemisiæ, card. benedicti irroratus, tandem fatiscat in crocum flavescentem, quem vocant *Crocum Martis aperitivum cum salibus*: vid. ex *QUERCETANO Mylius cap.* 2. tamen non videtur, quod alcalia agant in Martem, cum rubiginem magis tollant, ut suprà dictum; sed potiùs phlegma alcali diluens, actuando acidum Martis, Martem in crocum seu rubiginem rodit. Deinde dubito: an hic crocus multum prosit in Medicina: nam dum sulphur Martis acidum quoddam in se habet, sub præparatione alcalia huic acido se associant, & ita se mutuò imbibendo firmiter cohærent, unde fit calx terreo-salsa, quasi magisterium quoddam, non adeò in primis viis solubile vel alterabile. *MICHAELIS* præparavit crocum hunc ex lixivio cinerum herbarum dictarum aperitivarum, qui fuit basis *Pulveris suis Cachectici*, cujus sequens est compositio:

℞. *Croc. ♂is* hujus *aperit.* ℥ij.
cinnam. acutiss. ℥ß.

rad.

rad. atri prap. ℥iij.
sacchari parum.

Misce fiat *Pulvis Cachecticus* quem dosi ℈ß. ad ʒj. maximè laudavit in Cachexiis, & malo hypochondriaco, scorbuto, &c.

Si verò loco hujus Croci Martis sumatur *sal Martis compositum*, habebitis elegans anticachecticum, & remedium maximè potens in malo hypochondriaco, elegansque digestivum in scorbuto, & similibus, tempore matutino in jusculo assumptum, alvumque laxabit: quod ipsum maximum est beneficium in malo hypochondriaco.

Quod si limaturæ Martis affundatur alcali volatile, spiritus nempe salis ammoniaci urinosus, aut sal volatile & spiritus cujusdam animalis Mars cum alcali quidem brevi pòst turgescit, & quasi fermentando attollitur, & in calcem subtilem insipidum cinereo-flavescentem redigitur, odorem instar veri croci vel floris Calendulæ spirantem; sed idem de hoc atque priori videtur jucundum. Hinc etiam Mercurius ceu alcalinum subjectum non agit in Martem, sed superficiale est *Amalgama Borrichii*, quod prostat *Vol. 1. in act. Hafniensibus pag.* 148. & observatio ista Mercurii agentis in Martem ulteriorem sui considerationem meretur. Quomodo enim ex Marte & Mercurio, adjecto tantum vitriolo cæruleo & aceto acerrimo, fieri queat genuinum amalgama, docet *POTERIUS in Pharm. spag.* ubi *de Mercurio.* Utut autem in via humida nullam actionem alcalia edant in Martem, dubium tamen est, annon in via sicca antecedente ignis motu penetrare, & plus minus solvere possint? Etenim quidam sal tartari cum calce viva calcinatum, & ita acuatum, cum Marte vel crudo, vel prius in calcem redacto, calcinando subigunt; unde alcali acerrimum & ferè igneum, sulphure, Martis quasi animatum, acquirere volunt. Facit huc ℞. *sulphuris vitrioli* quorundam, qui vitriolo Martis affundunt liquorem silicum Glauberi, incoquunt mutuo forti igne, ut massa fluat: mixturam hanc ponunt in cellam, irrorando pauca aqua, ut ità aliquali deliquio fiat instar pultis: postmodum huic pulti inspissato superfundunt spiritum vini optimum, digerunt in balneo Mariæ per 8. vel 10. dies, & extrahunt tincturam, quam filtrant, & aliquali menstruo abstractione exaltant: Saporis est haud ingrati & magnarum virium, participans de sulphure Martis anodino. Sunt qui simili ratione recipiunt liquorem nitri fixi seu alcali nitri fixum, dissolutum in liquorem, quem infundunt vitriolo Martis, & ex hoc extrahunt ℞am. Hujus guttæ x. vel xx. mira in malo hypochondriaco faciunt, etiam absque extractione cum spiritu vini: habet vim laxandi, & est omnis saporis ac odoris expers.

Aliàs ordinario modo acidis saltem tractatur, unde emergunt concreta vitriolica, tàm propriè, quam impropriè dicta. Propriè, si cum sulphure aut spiritu vitrioli tractetur Mars; Impropriè si cum aliis acidis in concretum quasi vitriolicum redigatur. Acida hæc, quibus Mars pro usu Medico præparatur, sunt vel interna, vel externa: Interna, dum v. g. facili humoris attactu in rubiginem abit, vel quando Mars crebriùs in aqua extinguitur; Unde aquæ Martiatæ non incongrui usus pro pauperibus oriuntur. Acidum enim Martis, acido ignis adventitio acuatum, aqua plus minus solutum, proprium corpus rodit, & arrosas vitriolicas particulas ex parte in aqua extinctionis relinquit. Spectat huc, dum quidam *aquam Cotis* recipiunt, quæ defluxit ex Cote, dum acuuntur enses aut alia instrumenta ferrea, & chalybem ignitum multoties in ea extinguunt, quæ pauperibus in morbis ferè omnibus chronicis, v. g. in malo hypochondriaco, scorbuto, mensibus suppressis, alvi obstructione, lienis tumore, in ictero flavo & nigro, in cachexia, & omnibus his similibus affectibus, egregiè succurrit. Pertinet huc *modus Poterii parandi Crocum Martis*, quem habet *Pharm. spagyr. pag.* 17. dum limaturam Martis subtilissimè tritam solâ aqua communi irroratam diebus Canicularibus solis radiis exponit, hocque aliquoties repetit, unde mira Martis incalescentia, & facilis ejus intra paucos dies in Crocum conversio. Modus, quo Mars transferatur in Crocum per aquæ simplicis affusionem, est hic: Dixi superius, quod in Marte sit copiosum acidum: hoc ergò, insinuante sese aqua, accedente tepore solis, solutum & excitatum aggreditur proprium corpus, istudque solvit & corrodit in talem Crocum, qui est maximè absorptivus aut aperitivus; quoniam nihil externi acidi accessit, aut eundem saturavit. Nec abludit modus *PANAROLLI Pent.* 5. *Obs.* 32. qui limaturam Martis irrorat cum succo Cichorii; unde successivè in sole fervente abit in Crocum aperitivum dictum, ex quo cum spiritu vini Tinctura extrahitur.

Acido verò *externo* præparatur Mars vel in *via sicca*, vel in *via humida.* In *via sicca* se offert primò, acidum ignis, dum Mars diutius igne forti tractatus in pulverem subrubicundum redigitur, qui dicitur Crocus Martis obstructivus, estque *primus modus* in *AUTORE* consignatus. Ubi hoc notabile est, quod Mars in calcinatione augeatur in pondere, cum acidum ex carbonibus se insinuet in Martem, & inde augmentatio pulveris accedit. Perinde enim videtur, sive spiritus lignorum acido Martis solvatur, & solutio intensiore calore in crocum siccum redigatur, sive ipsæ lamellæ aut bacilli ferrei diu igni expositi in crocum abeant. Aliàs promptius similis potest fieri *Crocus Martis*, si recipiantur ferramenta furnorum Chymicorum, ubi per longum tempus laboratum, quibus adhæret pulvis rubicans, qui cum pede leporino absterfus est verus crocus Martis; quoniam paratus est diuturnâ præparatione in furno chymico, & remedium constituet optimè adstrictivum in quibuscunque fluxibus, tam sangvinis, quam aliorum excrementorum in dysenteria, diarrhæa & similibus; item in hæmorrhagiis omnibus, unde ingredi quoque solet pulverem styptic um Crollii. Omnes autem croci Martis diutiùs usurpati nimium quantum gravant ventriculum, ejusque tonum laxant; hinc observavi, crebriorem continuatumque hujus usum in puero quadrimulo excitasse lienteriam. Emplastra quoque vulneraria & styptica chirurgorum & Oppodeldoch ingreditur. Loco hujus autem excellit iste ex vitriolo Martis in aqua soluto, & cum oleo tartari aut alio alcali præcipitatus, qui admodum conducit externè in vulneribus, ulceribus, & præprimis manantibus, tum mundificandis tum consolidandis, quia acidum ingreditur & absorbet, corrosivitatem eorum emendat, & sic vis ulceris valdè impeditur.

Post *Calcinationem reverberatoriam*, unde jam dictus crocus Martis obstructivus, cum sulphure, ejusque acido, per pingvedinis deflagrationem separato, Mars in crocum vertitur; idque duplici modo: vel *Calcinatione fusoria*, ab *AVTORE No.* 2. descripta, vel *Calcinatione Cementatoria* in *AVTORE* No. 3. tradita.

Fusoria in calcinatione Crocus Martis aperitivus, quibusdam in specie *Crocus Martis saccharinus*, ab aliis *Crocus Martis niger* dictus, præparatur ab *AVTORE*, qui virtute obstructiones reserandi, & acidum, obstructionum Autorem, corrigendi & absorbendi, pollere dicitur. Modi sunt varii, sed ex *supra dictis* facile potest colligi, quinam sint optimi? Sed præsens *AVTORIS præparatio* non adeo concinna videtur, propter rationes in *GLAVBERO Oper. P. 2. pag. 17.* adductas, dum crocum sic paratum in tale concretum abire asserit, quod nullo acido, ne spiritu nitri quidem aut aqua forti solvi possit; quia vitrescunt quasi particulæ Martis. Fundamentum consistit in eo, dum magdaleones sulphuris ferro probè ignito superius admoventur, hoc liquefacit sulphur, & cum eo successivo instar ceræ defluunt particulæ Martieles in terram, & simul spiritus acidus corrodit Martem, qui Mars à sulphure acido corrosus nihil potest efficere, sed jam est saturatus, & ventriculum onerat; unde nec ulterius ab ullo acido corrodi potest: Quod observetur, nam à multis Practicis videmus hoc modo præscriptum, ne incidamus in eandem caveam. Cum enim crocus Martis absorbendo acidum dicatur Aperitivus, præsens jam semel saturatus ab acido, non amplius illud absorbere potest, hinc patet, quod crocus Martis aperitivus non sit præparandus cum nimis forti, sed paucissimo acido. Nam in quantum acidum abundat, & in præparatione ejus accedit, in tantum impeditur vis absorptiva in corpore humano, & per consequens aperitiva. Crocum Martis aperitivum, ut melius operetur, quidam miscent cum pulvere lumbricorum terrestrium; non incommode sic enim eleganter operari inquit *FREITAGIVS.*

Calcinatione Cementatoriâ acquiritur genuinum *Martis Vitriolum. Vitriolum* hoc *Martis* paratur duplici modo, vel cementando cum sulphure arudo; vel solvendo cum spiritu sulphuris, spiritu vitrioli, &c. *Prior modus* est *AVTORIS*, ejusque sequentes sunt encheireses: nempe limatura vel laminæ Martis stratificantur & cementantur cum sulphuris pulverisati duplo vel triplo in crucibulo, igne paulatim adhibito, donec sulphur accensum sit: Materia exempta pulverisata calcinetur iterum per se, sine tamen motu, ne nimis citò avolet sulphur; sic enim pingvedine sulphuris assumptâ, acidum ejus intimius penetrat, & resolvit Martem. Jam

℞. *hujus Calcinati* ℔j.
Aris ℥iß.

Misceantur exactè, & calcinetur iterum per horæ quadrantem; qui labor repetatur quinquies & pluries, & materia in crucibulo remanens in aqua calida extinguatur; unde ista aqua acquirit saporem vitriolaceum. Quod in hac non dissolvitur, denuò cum sulphure novo fiat. S. S. S. donec omnis Mars solvatur: Aqua ista, quæ fit exinde viridis, filtretur, & sensim sensimque evaporet ad apparentiam cuticulæ, & sic in cella vel alio loco frigido concrescunt crystalli virides vitriolaceæ, adeoque revera sunt genuinum Martis Vitriolum viâ sicca. *Secundum modum* habet *AVTOR* sub nomine *Magisterii Chalybis Vitriolati*, de quo *suo loco.*

Præparatur etiam Mars in via sicca cum acido salis communis, vel quod perinde, cum acido salis ammoniaci, dum Mars pulverisatus cum ana vel duplo salis ammoniaci sublimatur in elegantes flores Croceos, & remanet simul caput mortuum, de quo *infra.*

Pertinet huc, quando Mars tractatur cum Mercurio sublimato, nempe:

℞. *scor. regulı ♂ial. sine ☉ib. parat.*
♀ij ♎ati, ana part. æqual.

Mixta destillentur per retortam igne fortissimo; unde Mercurio vivo redeunte acidum salis communis ex Mercurio sublimato arctissimè adhærens Marti, partim in forma butyri transit, partim cum eo in capite mortuo remanet, quod ratione adjuncti acidi, sed nondum sufficienter saturati, facilè per deliquium fluit ac solvitur.

In via sicca etiam tractatur Mars cum acido nitri detonando, nempe secundum rationem, quam describit *ZWELFFERVS Mantissa spagyr. pag.* 377. sub nomine *Croci Martis cachectici.* Notabile est in præparatione, quod nitrum fluens Marte sufficiemer saturatum, tandem incendatur, & detonetur, sicque in perfectum alcali abeat cum pulvere rubro Martiali, minime cachectico seu aperitivo, sed potius pulvere inerti, aut saltem adstrictivo, cum aqua communi ab alcali separando. Observabile tamen est, quod in hac deflagratione & detonatione flores Martis & nitri simul adscendant, qui si poterint colligi, elegans habebitis remedium, quod fieri potest, si in retorta operatio instituatur. Huc pertinet etiam modus parandi regulum ex Marte:

℞. ☿i
♀ij.
♃is à ℥ij.
limat. ♂is ℥iv.

(vel alia proportione sit ex ☿i, ☉i & ♀ij à ℥ij, & lim. ♂is ℥iiß.)

Hæc invicem funduntur, & effusa in conum fusorium præcipitant regulum.

Præparatur etiam Mars acidis internis in via humida eundem solvendo, vel *per immersionem*, vel per *evaporationem*, vel *illinitionem.*

Per solutionem immersivam quælibet acida Martem facile corrodere solent, uti sunt quælibet vegetabilium succi acidi, quo etiam pertinet *Extractum Martis* seu *Magisterium Martis liquidum Minsychthii*, mediante succo acetosæ ac decocto Tamarindorum paratum; item Vinum suo modo solvit Martem; Unde Vina extinctionis Martis, qualia referuntur ab *AVTORE* sub nomine *Rarum.* Limatura Martis candefacta in vino Rhenano aliquoties extinguatur, donec sufficienter imprægnetur: post eidem vino ad tempus immittatur, ita fiet sapor vitriolaceus, & *Vinum* egregium *Martiale.* Hoc in morbis chronicis misceatur cum aqua cinnamomi spirituosa, & remedium erit anticachecticum egregium, ante pastum sumendum. Qui plura de eo cupit, videre potest *PANAROLLVM citato loco.* Alii in vinum infundunt limaturam Martis, & ponunt in locum calidum, sicque fit *Vinum anticachecticum & antihypochondriacum*, vel ad imitationem *PRÆVOTII*:

℞. *limat. ♂is* ℥vj.
vini albi ℔j.

Ma-

Macerentur per 24. horas in loco calido; Colatura bulliat & despumetur, in vitro evaporet ad formam *Extracti* cujus dosis est ʒß.

SALA de Marte pag. m. 203. habet *Vinum Martiale compositum* non in elegans ex vino, succo Cydoniorum, limatura Martis, & herbis appropriatis.

Item acetum quocunque modo applicatum solvit Martem: Ex quavis solutione inspissata cum spiritu vini Essentia seu Tinctura parari potest, quam videbitis in *AUTORE de Rs* No. 2.

Pariter per blanda ejusmodi acida *Crocus Martis aperitivus* paratur, quæ, quò sunt mitiora, eò convenientiora, quia nimis acida, ut sæpius dictum, Martem saturant. Primatum hic obtinet tartarus, quo, ratione ejus acidi, Mars commodè solvitur:

℞. ♀ *depur.* & ♂ ana mista fluant in △e
limat. ♂*tis* ana part. æqu.

Mista fluant in igne.

Alii verò ita:

℞. *limat.* ♂*is* ℔j.
♀ *albi* ℥ xxxij. l. ℔. iij.
▽ *fervent.* ℔. xij.

Ebulliant invicem per horas 12. vel ultrà, affundendo semper *aquam recentem*, quantum evaporaverit, crebriusque movendo: filtretur liquor niger, qui haustus cochleatim, optimum est remedium in morbis chronicis; vel evaporetur pro lubitu, v.g. ad consistentiam *Syrupi dulcis Martialis tartarisati.*

Pertinent huc quædam aliæ Præparationes mediante tartaro. Sic cum Marte aliquando fit *Tartarus Martialis*, quæ præparatio non est inelegans; dum nempe in solutionem tartari infunditur Martis limatura, & secum absorbet acidum, postmodum filtratur & evaporatur: quando concrescit in crystallos, recenter imprægnatur Marte, & sic evadit *Tartarus Martialis*, egregius in morbis chronicis. Sic fiunt *Noduli* vel *Infusa Martis cum tartaro*: nempe cum herbis appropriatis miscetur limatura ferri cum crystallis tartari, vel cum tartaro crudo, & fit *Nodulus*: Huic affunditur vel aqua communis simplex, vel vinum, vel cerevisia tenuis, relinquitur in loco calido, ubi vinum corrodit & solvit Martem, & sic fit potus Martis medicatus, seu Infusum tartareo Martiale, egregium in morbis chronicis.

Imo spiritus ⊕is, genuinus aceti privignus, etiam Martem solvit in Rm: circa quam miror in constantiam tam *ZWELFFERI* quam *HOFFMANNI*; dum ille in *Appendice ad animadv. pag. 61.* solutionem cum hoc spiritu paratam ceu Rm adstringentem commendat, qui in *Mant. spagyr. pag. 337.* mediante hoc spiritu ex croco Martis cachectico *Tincturam Martis anticachectica*, & consequenter aperitivam, parare vult; *HOFFMANNI* verò in hoc puncto inconstantia & contradictio *in Clave pag. 230. & 232.* videnda est. Potest etiam fieri Crocus Martis odoris violacei, per solutionem scilicet Martis cum urina, in qua urina soluta sint sal commune & sal ammoniacum: post affusionem subsequitur Reverberatio seu Calcinatio, & fit *Crocus Martis Violaceus*, uti eundem præscribit *MYLIUS in Basil. cap. 2.* Imo quilibet spiritus mineralis promptissimè Martem solvit: sic Martem in aqua forti solvit, abstrahit, calcinat, sicque crocum suum adstringentem parat *SALA.* Præ cæteris spiritus sulphuris, & qui ferè idem, spiritus vitrioli, Martem solvunt, quarum solutionum inspissatione genuinum habetur *Vitriolum*, uti videbitis in *AUTORE*, ubi de Calcinatione Immersiva. Sed observandum: quod spiritus vitrioli aut sulphuris fortiter rectificatus Marti affusus eum non solvat, propter nimiam particularum acidarum solventium concentrationem; unde requiritur, ut duplo vel phlegmatis proprii vel aquæ communis diluatur spiritus vitrioli, sic enim promptè corrodit & solvit Martem, & evaporatione abit in crystallos seu *Magisterium Chalybis vitriolatum*, hoc est, genuinum *Vitriolum.* Nam in spiritu vitrioli vel sulphuris rectificato particulæ acidæ adeò concentratæ uno impetu irruunt Martem, unde se invicem impediunt, ut non possint una post alteram in poros Martis se insinuare, in aqua verò particulæ hæ dilutæ faciliùs in poros se insinuant, & si corrodunt Martem.

Pertinet huc *Vitriolum Martis*, qui loco phlegmatis assumit spiritum vini: nimirum

℞pit ♂ℹ s. ⊕*li rectif.* p. i.
▽ p. ij.

Infundit invicem in lebetem seu catinum ferreum; sic oleum vitrioli dulcificatum rodit Martem, ac successive subsidebit & adhærebit lateribus vasis elegans *Vitriolum Martis*; quod exsiccatum & pulverisatum servetur: Nam pro scopo alterativo non est contemnendum.

Pertinet huc *Magisterium* quorundam *Martis albissimum* ad effectus hypochondriorum, icterum.

℞. limat ♂is puræ s. q.

Calcinetur igne reverberii ad summam rubedinem, tum bis terve irroretur aceto destillato fortissimo, & exsiccetur, demum extractio fiat cum aceto, pauco spiritu vitrioli acuato, & præcipitetur cum spiritu vitrioli vel oleo vitrioli, & habebitur Magisterium candidum, absque edulcoratione in vitro probè munito reservandum.

Dosis ℈ß. ad ℈j.

Observandum autem inter vitriola hæc artificialia hanc esse differentiam, quod Vitriolum factum cum sulphure sit melior eo, quod fit cum spiritu vitrioli, quia est purior: licèt enim spiritus sulphuris & vitrioli nulla notabili differentia discrepent, sulphur tamen acutissimis flammarum stimulis ad actum in corpora metallica citius faciliusque penetrat, & consequenter particulas eorundem exactius dissolvit.

Alias habetur *Vitriolum*, quod vocatur *Hermaphroditicum*, quia constat ex Marte & Venere, tanquam mare & fœmina valde comendatur ad affectus uterinos. Compositio est hæc:

℞. *Min.* ♀*is* ℔ iij.
lim. ♂*is* ℔j
⊕*li comm.* ℥ xiij.

Pulverisatis minutissime affundatur *aqua simplex*, stent per diem & noctem in digestione, & colorabitur aqua, quæ decantetur, novaque affundatur, idque tamdiu donec aqua non ampliùs tingatur. In aqua hac ad cuticulam evaporata concrescunt crystalli (anschiessen concrescere significat, quod observetur in lectione Autorum Germanicorum) quæ vocantur *Vitriolum Hermaphroditicum*, & Dosi gr. j. cum aliis, vel etiam cum solo saccharo, invehiculo appropriato exhibetur, aliquandiu continuando: videatur Lazarus Mercker.

Verum fraus magna exinde apparet, quia est tantum Vitriolum Martis, cum Mars nunquam patiatur consortium sulphuris: Accipiatur nempe vitriolum Veneris, solvatur in aqua, infunditur limatura Martis, & Venus præcipitata partem supernatabit solutioni, partimque ad fundum descendet, & sic omne Cuprum extruditur, & hoc quoque hic fit.

Calcinationis Vaporosæ modum describit *AUTOR No.* 5. At cum quibusvis hactenus consideratis acidis etiam succedit: sed sub omnibus his præparationibus saltem Mars integer, cum salibus solventibus plus minus fortiter sociatus, faciem saltem variam & multiformem ludit, & quo minus saturatur acidis extra corpus, eò conducibilior est usus intra corpus. Ex quibus facile patet: *Quid de ℞is Martis, quæ non nisi prævias hujusmodi solutionibus parantur, habendum sit?*

Crocus Martis saccharinus, per Calcinationem illinitionis juxta modum 6. in *AUTORE* parandus, est pessimæ præparationis, uti *superius monui.*

Ad hujusmodi Martis solutiones pertinet etiam *Mars fulminans*: Nempe quia Mars subjectum est sulphureum, quæritur: Annon exinde Mars sclopetans & fulminans parari possit? Sed dum notum, quantum incalescat & effervescat Mars cum spiritu nitri, dum solvitur, præsertim si simul aliquid alcali tartari addatur, & si consideretur experimentum *BECCHERI* circa globum ferreum parvum inclusi spiritus nitri ope displosum, facile patet: non impossibile esse Martem fulminantem, utut pro ejus præparatione encheirises debitæ nondum æquè sint obviæ. Nam nisi exactissime observetur punctum saturationis, in præcipitatione, omnis spes fulminandi cessat. Modum tamen Martis fulminantis describit *SACHSIUS Ampelogr. pag.* 590. Difficultas parandi Martem fulminantem est, quod sub solutione Martis in aqua forti vel spiritu nitri substantia volatilis & Gas quasi fulminans soleat in auras evanescere, quod patet experimento Beccheri allegato: Si enim globus ferreus immittatur vitrum parvum cum spiritu nitri, & globus hinc inde volvatur, sic spiritus nitri rodit Martem, & excitat Gas, & spiritus globulum ferreum cum impetu diffringit. Multi quidem hinc inde Martis fulminantis prostant processus, sed ut plurimum incerti sunt. Quidam præparant, solvendo chalibem in aqua regia, solutum cum oleo tartari p. d. præcipitant, ac ▽atum seu calcem Chalybis exsiccant, & hunc volunt esse chalybem fulminantem. Alii præparant chalybem, solvendo in aqua forti, parata ex sale ammoniaco & nitro; & postmodum præcipitant cum oleo tartari per deliquium. Sed observandæ sunt hæ encheirises, ne ex nimia ebullitione, quam aqua fortis super Chalybe fusa causatur, spes vestra fallatur, & Gas fulminans & effrena in auras evanescat.

Alii *tertio modo* hoc modo præparant.

℞. Limat Martis per crebras ebullitiones repurgatam quam irrorant cum oleo tartari per deliquium, terunt, iterumque imbibunt, quem laborem toties repetunt, donec in pulverem redeat chalybs: hunc pulverem aceto destillato impregnant, denuò exsiccant, mox hunc pulverem in aquam fortem injiciunt, unde in bullas attollitur, & effervescet: cum totum sic solutum erit, destillando abstrahatur menstruum, & calcem in laminas ferreas vel patinas distribuunt, & reverberant horis 24. qui Crocus concepto igne tonare dicitur, si recte paratus sit: vid. de hoc *AUTOR in Tract. de Vitriolo.*

Quæstio nunc est: *Unde oriatur vis fulminans?* Autores vulgò deducunt hanc vim ex sulphure solari, quo chalybs gaudet, à sale ammoniaco extraverso & nitro accenso: Allegant sulphur in pulvere pyrio cum nitro concurrens, quod uti der fragorem, ita Martem cum salibus ad mistis ex ℞ dare strepitum & fulminationem dicunt. Verùm cum nec in ipso auro sulphur deflagrabile deprehendatur, nec hoc in Marte quæri potest: Conf. quæ suo loco de Auro fulminante dixi.

Quoad *Volatilisationem ac Destillationem*, *AUTOR* describit *aquam Martis*: sed quæ parum valet. Concinnior potiùs est præ hac aqua Martis ophthalmica sine igne per alembicum destillatio, quam habet *BURRHUS in Literis ad Bartholinum pag.* 47. Nempe aqua simplex Marti affusa, dum in cucurbita vel vase clauso fimo equino vel loco moderate tepido asservatur, acidum Martis agendo in proprium corpus effervescentiam quidem minus sensibilem, cum sensili tamen calore junctam, excitat, cujus beneficio aqueæ particulæ, Gas Martis impregnatæ, per alembicum transeunt, cui multum attribuitur in affectibus oculorum: vid citatus locus.

Juxta hanc notabilis est *No. 3. solutio Martis cum spiritu salis*, utpote cujus abstractione & particulæ martiales simul transeunt, & in fine etiam destillationis simul flores Martis elevantur: Conf. *HOFFMANNUS Clav. pag.* 227. sed hoc præsertim notabile est, ut si Marti ejusque puræ limaturæ affundatur spiritus salis, ut fiat solutio in vase clauso, quod sub rosione blandissimo igne spiritus Martis volatilis, seu Gas quoddam Martiale, per alembicum instar fumi transeat in receptaculum, & tandem coalescat, de quo intelligendus *BECCHERUS Phys. subterran. pag.* 407. Idem cum spiritu nitri fieri potest; sed periculosum est, quia spiritus hic facile affringit vasa & facillime inflammatur.

Oleum Martis ab *AUTORE num.* 6. præscriptum, nil aliud est, quam præparatio quædam vitrioli Martis.

Numero 7. *AUTOR tandem* præscribit destillationem vitrioli Martis, quam exacte traditam videbitis in *ZWELFFERO Mant. spagyr. pag.* 337. circa quam observetur, quod spiritus vitrioli Martis vel Veneris non sint simplices spiritus acidi, sed simul etiam participent aliquid de substantia ferri aut cupri, utpote quorum tenues & subtiles quasdam particulas secum arcte junctas simul abradunt & evehunt: id quod patet non tantùm in spiritus ⊕is præparatione, quem sub rigorosiore igne viridiusculum interdum prodire observavi, propter admistum cuprum; sed etiam per alcali cujuscunque injectionem subtilissimus quidam pulvis aut crocus ex illis spiritibus ▽ari potest: Aut si spiritus hujusmodi per alembicum pellatur, in fundo quasi pulverem metallicum relinquit, unde etiam in spiritu vitrioli pulveris vis quædam vomitoria interdum observatur.

Simili modo ex vitriolo dicto Hermaphroditico etiam destillatur *spiritus vitrioli hermaphroditicus.* Alio modo tamen etiam præparatur hic spiritus: nempe si assumatur ⊕ Martis & ⊕ Veneris, & hæc anatica seu æquali proportione mista destillentur igne aperto, uti moris est. Hic spiritus aliquoties cohabatur à D. *MICHAELIS* dicitur spirare odorem Moschi: Nam hoc est certum, quod etiam metalla habeant suavem & elegantem odorem: Sicuti non tantum *HAUPTMANNUS in Scripto Collisivo* mineræ auri simpliciter suaveolentem odorem attribuit; sed

sed præterea quoque aliquando quidem laboravit quædam in Saturno, quem in præparatione admovit cum catino igni: forte verò fuit ab opere avocatus, postmodum redux factus, suum visitavit Saturnum, & aperto instrumento odorem suavissimum in Saturno invenit: ita ut etiam metallis sint sui odores.

Sequitur *Extractio*, unde fiunt rationè coloris Ræ, seu ratione extractionis *Essentiæ*. Potissimum in forma liquida Rarum nomine venit Mars pro scopo tàm adstringendi, quam aperiendi. Nihil aliud sunt, quàm subtiles solutiones, adeoque liquores occultè vitriolici.

Duplex verò labor in earum præparatione observabilis est:

1. Corporis Martialis per acidum solutio.
2. Subtilissimarum particularum per spiritum vini exsolutione Martis extractio.

Omnes in genere Ræ vel Extracta fiunt, quando solvitur Mars, solutio inspissatur, & inspissata extrahitur cum spiritu vini. Menstrua Martem solventia sunt varia, ipsi etiam succi vegetabilium Tincturis & Extractis Martialibus inserviunt; si scilicet limaturæ Martis affundatur succus pomorum Borsdorffianorum pro malo hypochondriaco; vel succus cydoniorum pro affectibus stomachi; vel succus acetosæ, item Decoctum Tamarindorum, & similes alii succi subacidi vegetabilium; hi enim promptè solvunt Martem: Quò minus acidus liquor est, cum quo extrahitur Mars, eò melior præparatio. Quando ad tempus stetit in loco calido, transcolatur, colatura inspissatur in crassitiem mellis, mellago extrahitur cum spiritu vini, & erit *Essentia* vel ℞ *Martis*: quæ ℞, utut habeat saporem sub adstringentem, uti omnes aliæ ex Marte; nihilominus tamen sunt simul insigniter aperitivæ. Præparationes similes videbitis in *ROLFINCCII Chymia.*

Spiritus vini per se non agit in Martem, benè autem & facilè se jungit acidis. Quantum enim de solutione Martis acidi inhibet, tantum simul de Marte adhærente participabit, adeòque subtiles vitrioli partes seu liquores erunt. Potest etiam fieri ℞ *Martis beneficio musti*, si affundatur & procedatur jam dicto modo: Ubi venit monendum, quod limaturæ Martis mustum affusum non soleat fermentare. Rationem facilè norunt ii, quibus cognita est doctrina fermentationis, quod scilicet oriatur ex conflictu salis acidi & urinosi, in quo aliæ simul particulæ coërcentur in motum & effervescentiam. Jam verò in affuso musto super Marte hic imbibit musti acidum, & ab acido corroditur; hinc acidum non potest agere in partes alcalinas seu urinosas, Obiter hæc.

Redeo ad Ras alterativas seu aperitivas. Elegantissima, si quæ alia, est ℞ *vitrioli Martis Zwelfferi*, quæ præparatur ex *terra foliata tartari* & *vitriolo Martis* genuino. De hac terra foliata tartari & Ra sufficienter locutus sum, ubi *de tartaro.* Dicitur terra foliata tartari, quoniam instar foliorum argenti apparet; aliàs etiam vocatur *sal essentiale Vini.* Hæc invicem ambo pulverisata & mista subitò se invicem aggrediuntur: Mistura hæc aëri frigidiori exposita humida fit, & intense rubicunda; imò defluit in liquorem rubicundissimum, qui vel per se sine spiritu vini, vel cum spiritu vini mixtus & filtratus, in quamplurimis morbis à ʒß ad ʒj propinari potest. Hæc ℞ & Præparatio ejus videri potest in *ROLFINCII Chymia*, præprimis in *Dissertatione de Marte & Venere*, quæ Dissertationes sunt elegantes & lectu dignæ. Ad Tincturas has pertinet sequens ℞ seu *Essentia Martialis:*

℞. ♂ij. *puri* ℔j.
fluat in crucibulo igne forti, injiciatur
limat. Chalyb. ℔ß.
fluant aliquandiu: massa contundatur, addatur iterum limatura Chalybis, & procedatur ut antea factum. His scoriis, harum ℔ij, affund. guttatim
~ ♡is ℔ jv.
ponantur in digestionem ruditer agitando, postea extrahatur aqua communi vitriolum, & coaguletur:
℞. *Concreti hujus* ⊕ *lacei* ♂*alis* qv. v.
Destilletur ex arena, & acquiritur spiritus; tandem fortissimo igne adscendet sublimatum in altum, quod solvatur *spiritu vini*, & sevetur tanquam melior Martis Essentia.

Hæ Tincturæ omnes sunt aperitivæ. Inter adstrictivas non in elegans est, ℞ *Chalybis anticachectica* cum spiritu Veneris seu cum spiritu viridis æris, quam *ZWELFFERUS in Mant. Hermet. pag.* 337. habet.

Huc referatur ℞. *ex croco Martis Quercetani no*: 3. ubi notanda in isto croco certa encheirisis: Ex ejusmodi enim croco per aquam fortem parato cum aceto destillato elicitur adhuc crocus, qui cum Mercurio præcipitato tandem lunam in solem tingit.

Loco ℞ *Basilii No.* 5 longè melior videtur ea Ra Martis adstringens, quæ vulgò ℞. *sulphuris vitrioli* dicitur, & à quibusdam parari solet ex capite mortuo vitrioli Martis, post destillationem remanente, sed male: rarò enim Mars solus reperitur in vitriolo, sed & Venus simul admista. Optimum præparandi modum dedi supra.

Elegans etiam est ista *præparatio ex scoriis reguli cum aceto destillato no.* 6. quæ extractio inspissata postmodum cum spiritu vini dat ℞*am adstrictivam.*

Sublimationis Martis *negotium* cum salé ammoniaco faciendum, atque exinde parandam ℞*am*, *spiritum salis Martialem*, *sulphur vitrioli martiale anodynum*, omnium optimè & ex actissimè describit *ZWELFFERUS Mant. spagyr. pag.* 338. & 339. & *HOFFMANNUS in Clav. pag.* 228. Processus est legitimus, & omnes encheirises adsunt. Flores sublimati colorem acquirunt aurantiorum, & sanè perquam egregii sunt in nonnullis morbis cachecticis & chronicis loco digestivi usurpati, imprimis febrifugi sunt. Ipse *spiritus salis Martialis* acidularum loco usurpari & usu diuretico commodè adhiberi potest. *Sulphur vitrioli anodynum*, quod *ZWELFFERUS* exinde parat, suspectum est: an præter vim præcipitatoriam simul vi anodyna polleat? Retulit tamen amicus se egregiam vim, si non perfectè anodynam, saltem demulcendi & quietos servandi ægros, observasse.

Sal Martis genuinum haberi nequit. Sal Martis sub dulce autem concretum novum & Compositum est, ex acido aceti corrodente Martem. Quidam ut præparent sal Martis, solvunt vitriolum Martis in aqua, quod præcipitant oleo tartari, præcipitatum volunt esse sal Martis, quod habet vim purgandi: sed reverà est *crocus Martis* ex vitriolo ☿atus, & est nugatoria præparatio.

Ex Marte præparantur *Pilulæ spadanæ*, propter egre-

egregium usum satis laudatæ. Dicuntur spadanæ, quoniam acidularum spadanarum virtutes æmulatur, & sequuntur; principale earum ingrediens est sal, Martis & sal ammoniacum.

Superiùs fuit facta mentio *reguli Martis*, ex quo volunt non nulli parare Mercurium Martis vivum, quem tantum auri possidere dicunt, quantum quis Mercurii hujus habeat, ex eo, quod in hoc Mercurio lateat spiritus solis, qui aptus natus sit exaltare lunam in solem. Modum parandi hujusmodi Mercurium, qui tamen non videtur genuinus, videbitis in *AGRICOLÆ Commentario in Poppium*, ubi *de Marte*. Sed difficilis admodum est Mercurificatio hæc, quia utut Mercurius, cum omnibus metallis amicitiam habeat, & amalgamata constituat; tamen cum Marte hoc non procedit. Ratio est defectus principii Mercurialis in Marte.

De *Usu Martialium* adhuc noto *primò*: quod post usurpationem Martialium, ut felicius operentur, & imprimis usu limaturæ Martis, blandus ab assumptione corporis motus imperetur: *deindè* semper, rectè monente *SENNERTO*, ἐκκοπρωτικὰ & lubricantia sint administranda, ne particulæ Martiales adhæreant nimis plicis ventriculi & intestinorum, & sic corpori non leves possint inferre turbas. Ratio texturæ ventriculi in ægro habeatur, quæ nunc sensibilior & magis delicata, nunc firmior, robustior, & minus sensibilis est. In illis ex fibrarum textura subtili minus in substantia, sed potius, quantum possibile, in minima sui redacta propinentur; in his verò, ubi fibræ densiores, robustiores, aut duriores sic quasi sunt, etiam in consistentia paulò crassiori propinari possunt; in prioribus enim subtilibus non rarò à Martialibus Vitriolicis durioribus dolores, tumores ventriculi gravativi, apepsiæ, cardialgiæ, &c. Supervenire solent: in posterioribus verò post eorum usum periculum tale nullum est.

CAP. XIII.

DE

VENERE SEU CUPRO.

VEnus seu *Cuprum*, alterum ex ignobilioribus & durioribus metallis, est mixtum in suo concreto materiali Marti in multis simile, copiosa terrâ quasi alcalina seu salino principio constans, meliùs & intimius principio Martiali puriori combinatum, cum sulphure forti acido rubescente, mediocriter omnia miscente. Hinc Cuprum magis quàm ferrum malleabile, extensile & fusile evadit; unde etiam soli & lunæ sine eo, ut horum metallorum impediat ductilitatem & fusibilitatem, commodè misceri potest: Contrarium fit in Marte, qui non potest misceri cum istis, quia liquefactionem, solutionem & ductilitatem eorum impedit. Propter hanc mistionem cum luna fit, ut rara avis sit genuina ℞. lunæ. Reperitur in mineris terræ, nunc pura, nunc, idque sæpiùs, lunæ sociata, cui etiam pertinacissimè adhæret ejus sulphur; difficilis enim separationis est. Saturnus quidem in testa probatoria separat Venerem; attamen semper aliquid adhæret lunæ de Venere. Propter hanc pariter mistionem inter quosdam sublimiores Chymicos admodum nobile habetur appropriatum, nempe pro albis metallis tingendis, adeò ut *VOLENTINUS de lapide* asserat, Venerem maximam partem esse solis ☉am, hinc etiam lunam fixam Venere mediante, non secus atque cum antimonio, in solo tingere volunt. Cuprum enim per se est substantiæ lunaris magnam habens convenientiam cum luna: scilicet sulphur Veneris in recessu habet intensam rubedinem & convenientiam cum sulphure solis. Est tamen quodammodo heterogeneum, ex parte impurum & volatilius, & ex parte fixum, cujus ratione lunam colore rubeo tingere volunt, modo legitimam impressionem habeant in lunam. De hoc intelligendi sunt antiqui versus *BASILII VALENTINI*.

Von innen Blau / von aussen weiß/
Wenn ich erlang den Fixen Preiß;
So kleidet mich Venus zur Hand/
In Scharlach und in Purpur-G'wand.

In Venere ergò consideretur sulphur & Mercurius. Propter vicinitatem Veneris & Martis illa quoque in hunc, & hic in illam, mutari potest, cum in radice conveniant. Si enim Marti detrahatur aliquid de principio salino, venereæ erit naturæ; si autem in Venere principium salinum coagmentatur, erit Mars.

Ex dicto mistionis modo etiam in signis ista colorum varietas emergit, cum non tantùm mineræ cupreæ præ aliis insigniter ac diversimodè coloratæ appareant, sed etiam nullum minerale est, quod præter Venerem tàm varios colores producat: idque tam mediante solutione complurium menstruorum ope, quàm mediante præcipitatione; omnes tamen illi intra limites ex viridi cærulei, & cæruleo viridi fere comprehendi solent: conferatur *BECCHERUS Phys. subterran. pag.* 389, item *KUNCKELIUS Obs. P. 2. pag.* 61. Sic venus cum urinosis tractata cæruleum seu sapphirinum; cum acidis, aceto aut sale communi viridem; cum aqua forti aut etiam aqua regia cæruleum; cum spiritu vitrioli & sulphuris in forma liquida viridescentem; in forma coagulata cæruleum colorem, repræsentat.

Quoad *usum Cupri seu Veneris* in Medicina, sæpè tàm crude usurpata, quàm quocunque hactenus modo præparata, propter ♃is volatilitatem est noxia ob nauseas, vomitus enormes, insignes stomachi subversiones, etiam per plures dies durabiles, supervenientes, ac inde gravia ac deteriora illata Symptomata; adeò ut nesciam nauseâ magis, stomachoque horridiora subjecta, quàm ex Venere. Unde *ZWELFFERUS* Pharmacopœus rectè monet, ut in remediorum aeriorum & acidorum præparatione circumspecti sint, ne in mortariis & vasis æneis tractentur. Miror ergò, curenibus, utero, ac partibus genitalibus remedia Venerea conferre dicantur, nisi forsan assertum hoc præconceptæ innitatur hypothesi, quasi Venus partibus Veneri inservientibus etiam dicata sit vi analogiæ macro & microcosmi, quod satis futile. Hinc potiùs externo saltem usui, eoque chirurgico, inservit Venus, quatenus pro texturæ suæ ratione acida quælibet absorbet, ac simul hinc saporem ac texturam stypticam seu adstringentem, ac detersivam & mundificativam, acquirit. Unde in ulceribus mundificandis, consolidandis, in abscessibus putridis purificandis, in gangræna arcenda, usitatissima sunt Venerea, & præ cæteris in usu sunt æs ustum, hinc ⊕, & post hujus destillationem caput mortuum seu *Crocus Veneris* remanens. Hæc Chirurgis usitatiora magisque polychresta emplastrorum & unguentorum contra ulcera & gangrænas sunt Ingredientia. Cæterùm, si sit legitimè præparata Venus, sententia *AUTORIS* præ omnibus metallis saluberrimam spirat auram, salubremque dat medicinam, imprimis si sulphur ejus volatile, aut pars sulphurea fixior, inde eliciatur; unde sulphur vitrioli Veneris fixum adeò nobile dicitur medicamentum. Necesse igitur est, ut corrigatur ejusmodi sulphur

phur volatile & invertatur, ut fiat fixum, si internè remedia ex Venere volumus usurpare.

Quoad *Præparata*, coincidunt hæc reverà cum Præparatis Martialibus, & eadem ferè producta, mutatis saltim nominibus, exhibent.

Purificatio nota est. Quidam volunt purificare Venerem, si in lixiviò calcis vivæ cum sale acuato extinguatur post ignitionem: item per extinctionem in aceto, cum sale & tartaro acuato.

Calcinationes sunt variæ: Primò enim solo igne calcinatur; & fit quasi Crocus rubicundus, ejusdem valoris externè cum croco Martis constringente; pro ulcerum acido mortificando. Sicuti enim quicunque pulveres ex Marte sunt rubicundi, & vocantur Crocus Martis; ita quicunque ex Venere flavescentes & rubescentes vocantur *Crocus Veneris*; si sint virides, vocantur *viride æs*. Sæpius etiam fit mentio æris usti, quod est nihil aliud, quam Cuprum calcinatum.

Calcinationes humidæ in Venere sunt vel *immersivæ*, vel *vaporosæ*.

Quoad *Solutionem immersivam* seu *corrosivam*: alcalia non majus jus in Venerem, quàm Martem, habere videntur; unde acidis potiùs, iisque quibusvis, solubilis existit: Hæc inter sunt Aqua regia, quæ Venerem solvendo lunam ipsi permistam sinceram exhibet: Conf. *ERCKERI aula subterran. pag.* 88. Aqua fortis promptissimè solvit Venerem, sed sub dissolutionis actu, concitato intensissimæ effervescentiæ æstu, Gas Venereum singulare adscendit, de quo, ut & aliis circa hujusmodi solutionem Phænomenis, videatur *BOYLE Chymista scept. pag.* 53. Cum spiritu vitrioli aut sulphuris soluta redditur Vitriolum Veneris cæruleum, ex quo in aqua soluto cum oleo tartari per deliquium præcipitatur *calx veneris* sub nomine *florum vitrioli veneris*; quæ Dosi granorum aliquot non nihil laxat per inferiora, & præsentaneum est remedium in lumbricis: Conf. *ZWELFFERUS Mantissa spagyr. pag.* 344. & *TIMÆUS in Epist. pag.* 393. Injectio Martis præcipitat Cuprum sub colore albo: non quod tota Veneris Tinctura sit extracta, sed quod Veneri semper adhæreant particulæ menstrui corrosivi, quæ obfuscant colorem cæruleum. Cæterùm potest reduci, si scilicet talis pulvis cum tartaro seu borrace fundatur in crucibulo, tunc enim perfectum acquirit colorem cupri.

Calcinatio Vaporosa est, quando laminæ veneris suspenduntur super menstruum quoddam acidum; si enim vapores acidi & corrodentes lambunt Venerem suspensam in alto, ac sensim sensimque corrodunt; unde fit Crocus omninò viridis, & quidem *ærugo* seu *viride æs* vocatus; cujus generalis appellatio quemcunque crocum seu vitriolescentem substantiam, ex Venere efflorescentem, denotat. Sic vapori aceti expositæ lamellæ veneris, vel si immergantur aceto vel spiritui vitrioli, & suspendantur in aëre, vel cementatæ cum sulphure & sale (hic enim est pulvis cementatorius) exponantur aëri, ex omnibus his *flos viridis* excrescens, seu subtile *Vitriolum veneris*, ⊕nis nomine venire solet.

Fundamentum consistit in eo, dum laminæ veneris aut aceto immerguntur, aut per cementationem calcinantur invicem, acidum aceti vel spiritus vitrioli aut sulphuris adhæret Veneri, & illam corrodit in talem crocum viridem. Speciatim tamen illud corpus vitriolaceum solet esse, quod parant Galli, & apud nos in officinis est usitatum, qui lamellas Veneris stratificant cum vinaceis recentibus, seu reliquiis istis remanentibus post expressionem succi ex uvis, usque dum integrum dolium plenum fiat: hujusmodi stratificationi unam partem aceti, & tres vel quatuor partes urinæ puerorum affundunt, idque subinde repetunt: permittuntur hoc modo ad tempus in loco calido, unde Vinaceæ successivè incalescunt & eructant spiritum suum volatilem, atque successivè sic laminæ Veneris penitus in rubiginem eroduntur, quæ in massam compactæ ordinarium ⊕ constituunt. Uberiorem qui cupit descriptionem hujus Viridis æris, & quomodo præparetur in Gallia, conferat *ZWELFFERI Apol. contra Tacchenium pag.* 203. Solutio hæc & præparatio est planè singularis; quoniam, uti dico, ex vinaceis potest distillari spiritus acidus volatilis, uti demonstrat *RESLERUS in Processibus* modum destillandi *spiritum* acido-sulphureum *ex vinaceis*, ut spiritus vinaceorum partim participet de sale tartari volatili, partim de spiritu vini; Unde spiritus planè est singularis. Et hic spiritus in Vinaceis adhuc residens solvit corpora substrata seu addita, non per solutionem violentam & corrosivam, sed per solutionem amicabilem naturæ & fermentativam: id quod etiam fit in solutione cupri in ⊕. Aliàs etiam alio modo paratur Viride æs: scilicet si immergantur lamina Veneris in aqua, in qua soluta fuerunt tartarus & sal commune. Ex orichalco similiter potest fieri Viride æs, sed est lividius, non adeò pulchrè viride, aliquantisper nigrescit, & non suavem adeo habet colorem. Omnes hæ ⊕nis præparationes & solutiones facili negotio possunt reduci in Venerem, scilicet si solvatur ⊕ in aqua simplici, solutio præcipitetur cum sale tartari, & sic præcipitatur pulvis albus, qui facili negotio in crucibulo fusus abit in Venerem. Hæcque est reductio, quando metallum in substantiam pristinam reducitur.

In Calcinatione Cementatoria, quam *AVTOR* habet No. 5. adhuc notandum: quod laminæ Veneris cementatæ si exponantur aëri, uti dictum superius, efflorescat ⊕, si verò ex *AVTORIS* manuductione coquantur, & aqua reponatur; subsidet Crocus rubicundus.

Usus ⊕is internus per se est nullus; externè egregius in ulceribus putridis, & gangrænescentibus mundificandis & curandis; Venus enim in usu Chirurgico præ omnibus metallis optima est. Basin unde constituit Unguenti Apostolorum, item Unguenti Ægyptiaci, contra gangrænas & ulcera putrida usitatissimorum. Certè in usu chirurgico ⊕ est medicina elegantissima, imprimis inde paratæ aquæ virides in ulceribus putridis Venereis, & gingivarum putredine egregia. Solvatur scilicet alumen in aceto destillato vel aqua, ebulliat, & adhibeatur.

Ex hoc ipso aluminis, præter dictum usu chirurgicum, in specie in usu est *destillatus spiritus*, qui vel per se, vel cum aceto, vel cum sulphure destillari solet.

Per se quidem alumen rite puratum permisceatur cum ana aut duplo arenæ, & destillatur, sic per retortam igne aperto, vel arenæ forti, spiritus acidus volatilis penetrans, reverà singularis: quod si rigorosiori igni exponatur, viridis acquiritur spiritus, propter hanc causam, quod particulæ volatiles Venerem secum rapiant.

Secundo modo ærugo solvitur in sextuplo aceti destillati, solutio abstrahitur ad siccitatem: remanentia solvitur in aqua fontana destillata, fil-

tratur & ad tertiæ seu ad cuticulam evaporatur, & in loco frigido concrescent elegantes crystalli virides, quæ per se igne forti destillantur per retortam, donec nigredo appareat: habetur sic spiritus acidus volatilis, viridis plus minus, prout ignis intensior fuerit, à quibusdam pro singulari *Antiepileptico Valentini* habitus. Crystallisatione hac seu cum acerto impræguatione Venus aliquantulum magis magisque recluditur, ac similiter in particulas exhalabiles redigitur; Unde non tantum viridiusculus plus minus prodit spiritus, sed etiam, si spiritus hoc modo paratus leni abstractione in fecem redigatur, ex hac ipsa cum spiritu urinæ ℞. cærulea elicitur: Veneris tamen potior pars in capite mortuo remanet. Pro usu medico spiritus hic rectificandus est, & omnis Venus, quantum possibile, separanda, & *menstruum* erit *Zweifferi* penetrantius, quam acetum destillatum.

Faciliori encheirisi Viride æris calefactum cum aceto destillato, saltem irroratur: pro illius ℔ j. sufficiunt hujus ℔ ij; sic non minus Venus aperitur, & commode postmodum destillabilis evadit.

Caput mortuum veneris, post spiritum ex aluminis destillatione restans, superfuso spiritu salis ammoniaci, dat elegantem ℞am sapphirinam, quæ leviter exhalans dat crystallos cæruleos in Mania per quam proficuas, ut quidam affirmant: saltim id præstabit hæc ℞a, quod decantatæ lunaris ℞æ promittere solent.

Jam quoad spiritus hos ⊕ris, tam simplicem quam cum aceto destillatum, lis est non levis inter *TACCHENIUM* & *ZWELFFERUM*, quorum hic in *Mantissa Hermet.* tantum non pro succedaneo liquoris Alcahest hunc spiritum venditat; Ille verò nullo modo à communi aceto destillato differre asserit: Verùm, utut in multis coincidant mutuò spiritus ⊕is ac aceti destillati, tamen prior hic penetrantior, & magis concentratus est, unde solvendo corpora v. g. Corallia, perlas, viperas, & alia subjecta, idem ferè spiritus acidus post solutionem denuò abstrahi, & pro novis solutionibus sæpiùs adhiberi potest, ita ut parum ejus cum corporibus solutis jam tum maneat, cum è contrà acetum destillatum ferè integrum cum concretis solutis, Coralliis, perlis, lapillis cancrorum, &c. remaneat. *ZWELFFERUS* quidem vult, quod omninò sine amissione virum operetur, quod tamen impossibile est; semper enim de acido adhæret aliquid subjecto corroso. Adhuc participat spiritus ⊕is de sulphure Venereo, in quo Venereo odore non levis virtus medica quærenda est, ista saltem, quam adeò deprædicat *BASILIUS VALENTINUS cap. 15. de Rebus Naturalibus.* Uno nomine: essentialiter ferè idem sunt, accidentalibus quibusdam proprietatibus, & indè dependentibus in operationibus varietate plus minus discriminantur: Confert hujusmodi ⊕is destillatus spiritus præsertim pro præparandis aliis remediis Chymicis, tanquam conveniens menstruum, ita ut loco aceti destillati longè commodiùs in usum vocari queat: vid. *ROLFINCCIUS*, tàm in Tr. de Venere & Marte, quàm etiam *in Chymia.*

Aliàs spiritus hic, qui per se, egregius est in incidenda quacunque mucilagine, in secernenda quacunque viscidiate, sive in ventriculo sive in pectore sive in pulmonibus stabuletur: si in pulmonibus, valdè convenit in aqua hyssopi à gutt. x. ad xv. in lethargo in aqua quadam epileptica, aqua liliorum convallium, florum tiliæ, salviæ, & cum aqua epileptica composita, in eadem Dosi, in cephalalgiis, partim ex cerebro, partim ex stomacho obortis, præsentissima est medicina. Plura qui vult de virtute spiritus viridis æris, conferat *ZWELFFERUM in Apolog. contra Tacchen. pag.* 205. item *HOFFMANNUM Clave pag.* 240.

Ex hoc viridi æris paratur etiam spiritus acidus compositus cum gummi ammoniaco, & dicitur vel *spiritus viridis æris cum gummi ammoniaco*, vel *spiritu gummi ammoniaci cum viridi æris*: nempe:

℞. ⊕*is* part. jß.
gumm. ✻*ci* part. j.

Misceantur invicem, & destillentur per retortam igne arenæ, & prodit spiritus acidus admodum volatilis, unà cum oleo quodam crasso & fœtido, quæ rectificatione invicem separantur, & fit fortiter penetrans, adservetur pro usu.

Hic spiritus mirus est in affectibus pulmonum, quales sunt asthma ex mucilagine crassa, Tussis ex materia crassa & viscida in catarrhis, quos vocant suffocativos: Nam reverà tales catarrhi suffocativi sunt suffusiones sanguinis in vasis pulmonum majoribus, & similibus affectibus pulmonum: item mirabilis est in affectibus stomachi, quando est oneratus copiosa crassa & viscida pituita ac mucilagine: Hanc enim potenter incidit, & volatili aciditate fermentum stomachi labefactatum eleganter restituit: miscetur in affectibus pectoris cum *Elixyre pectorali Doct. Michaelis* in affectibus stomachi cum elixyre stomachali ejusdem. In defectu horum compositorum alia substituuntur, quod facile erit iis, qui cognitionem habent simplicium.

Cum sulphure tandem etiam ex ⊕is destillatur spiritus revera singularis, cujus præparationem accuratam ex *sulphuris communis* seu *crudi* p. j. ⊕*is* p. iij. videbitis in M. A. N. C *anno 6. & 7. Append. 54.* Spiritus hic acidior & fixior est, quam iste, qui destillatur cum gummi ammoniaco, rectificandus denuò, & tunc facile accedit ad vires superioris, utut non sit adeo volatilis, sed acidior.

Aliàs ex his tribus in usu est *spiritus asthmaticus* dictus *Doct. Michaelis*, cujus primus Autor est *LANGELOTT*, quem multi habent pro secreto. Ingredientia sunt eadem, saltim variant proportione: nempe

℞. ⊕*is* ℥jv.
g. ✻*ci.* ℥ij.
△*is flavi* l. *inflammabil.* ℥j ad ℥jß.

Mista destillentur per arenam in receptaculum amplum, & prodit spiritus flatuosus, ac tandem oleum empyreumaticum. Spiritus accurate per retortam rectificetur, quo ab empyrevmate liberatus subtilis ac penetrans, & in incidendo muco viscido, brouchia obsidente, aliisque affectibus pectoris & pulmonum, efficacissimus evadit. Sed in his destillationibus exactum observandum est ignis regimen, adscendendo nempe per gradus; nisi enim hoc observetur, violentia spiritus omnia disrumpit.

Redeo ad Calcinationem Cementatoriam, cujus beneficio Venus mutatur, nunc in crocum, nunc in vitriolum. Fit eodem modo, quo calcinatur ferrum. Cum sale aut nitro instituta, est nullius usus: per stratificationem aut cum sulphure instituta, totum cuprum in crocum redigitur, qui reperita aquæ affusione in Vitriolum veneris Cæruleum crystallisari potest. Crocus autem cum aqua edulcoratus, est corpus saturatum, nihil valens,

valens. Cum spiritu nitri etiam fit perfectum Vitriolum cæruleum per se horridum hoc in Medicina, propter vim subversivam stomachi & inimicam pulmonibus. Observandum tamen, quod beneficio hujus vitrioli paretur *sulphur* illud *Veneris fixum*, quod *HELMONTIVS* vocat *Ignem Veneris*, & ex hoc sulphure paratum oleum, *Oleum ignis Veneris* dictum. Certè inter sulphura metallica vi anodyna præfertur reliquis. Est scilicet sulphur istud, quod virtute radicativa dicitur placare quoscunque furores & excandescentias Archæi, ipsique conciliare ideam placabilem: vid. hinc inde in *Tr. de Herbis, Verbis, & lapidibus*, item *in Tr. Butler.* Ex omnibus metallis parari potest *sulphur Philosophorum benedictum*, cæterùm citius ac promtiùs, ex Venere: vid. *POLEMANNVS in Tr.* eleganti *German. de sulph. Philosophorum*; ubi satis fidelis est in suis præparationibus, utut multa promittat; quæ non potest præstare, & sic est deceptor: cujus Theoria quidem vera; Praxis autem in fine tantummodò fallax est.

Hoc Vitriolum Veneris singularem *Sympathiam* cum morbis habet; unde & hujus sulphure, ceu fundamento, oriuntur Curationes *Sympatheticæ* cum *pulvere Symphatetico Digby*, qui paratur ex *vitriolo Veneris*, juxta tempus caniculare *calcinato*: videatur *Theatr. Sympathet.* ulcera renum & vesicæ curans, hæmorrhagias sistens. Loco hujus pulveris sufficit solum vitriolum Veneris; cui, aut capiti mortuo hujus, si immitantur excrementa, ratione virtutis *Sympatheticæ* in sulphure Veneris non nihil fixiori fundatæ: de quo suo loco fusius.

Succedaneum sulphuris vitrioli Veneris fixi ita parari potest, si spiritus vitrioli vel sulphuris misceatur cum oleo terebinthinæ, ut effervescant: Mixtura hæc postomodum destillatur, & remanet corpus sulphureum inflammabile, insignem vim anodynam habens.

Ad calcinationem pertinet etiam, quando ex venere cum lapide calaminari fit *Orichalcum*, cujus compositionem dedi superiùs.

Porrò ad Veneris destillata, quæ inter non in eleganter pertinet ille labor, dum ex Venere, cum sublimato destillata, *spiritum viridem* elegantem parare docet *ZWELFFERUS Mant. spagyr. pag.* 344. sicuti etiam hoc facit spiritus vitrioli veneris destillatio de ramentis venereis simul per retortam plus minus secum rapiens, unde & nauseosus existit, nisi exactè rectificatus sit. Commendatur in affectibus ventriculi, in anorexia, ubi appetitus est dejectus, & epilepsia, ubi digestio est abolita.

Quæritur: *an spiritus vitrioli Veneris habeat prærogativam quandam præ spiritu vitrioli Martis?* *PARACELSUS*, & ex eo *FABER*, vocat spiritum eurinum, quia stomachum robustum reddat, ut acquirat vires struthio cameli in digerendo ferro, quæ verba quidem sapiunt hyperbolem, & non tàm de spiritu vitrioli vulgari, quam volatili intelligenda sunt, cui Paracelsus perfectam attribuit curam epilepsiæ: Sed tamen videtur, quod spiritus vitrioli Martis præferendus sit, quia est mitior. Caput mortuum autem hujus spiritus probè edulcoratus est crocus Veneris adstringens: sicuti caput mortuum ex destillatione spiritus vitrioli Martis, si legitime destilletur forti igne, est crocus Martis adstringens, uti videre est in *ZWELFFERO loco allegato pag.* 343. Egregium est remedium stypticum absorbens, usu externo Chirurgis admodum conveniens.

Extractiones sequuntur, unde produnt ℞ *venereæ*, quam tamen rarissimi sunt usus propter hostilem, quam stomacho faciunt, impressionem: vulgari enim modo præparatæ insigniter sunt vomitivæ; sicut & lunares, quas *AUTOR* habet *cap. de luna*, omnes sunt ℞ *veneræ*: quare cautè usurpentur, quia subinde vomitus excitant. Loco illarum sufficiat ℞ ex ⊕is, cujus præparationem videbitis in *AUTORE*, aut ex hujus post destillationem restitante capite mortuo per menstruum urinosum paratæ; vel extrahitur ⊕ cum spiritu urinæ; sic enim exsurgit ℞ cærulea valdè elegans, *BOYLE de Specific. & simpl. pag.* 137. Rari ex simatura Veneris extrahit cum oleo terebinthinæ. Genuinæ autem ℞ æ venereæ sunt, si sulphur Veneris fixum legitimè extractum fuerit. Commendatur valdè ad affectus capitis, non minus quam ℞ lunæ, ex eo, quod Venus & luna sint natura fere congeneres, & Venus est luna immatura, cujus tamen veneris sulphur solare quasi, utut immaturum, commodè potest usurpari in affectibus capitis.

Ad extractionem pertinet quoque *Balsamus Veneris*, tàm *primus* quàm *secundus*, qui sunt egregii in mundificandis ulceribus cocoëthis, quæ alias non facile possunt consolidari: hinc balsamus *AUTORIS* non est in elegans pro tali cura. Nam observetur, quod ⊕ sit egregium simplex in ulceribus malignis & cacoëtheis; item in ulceribus corrosivis & gangrænosis. Viride enim æs, seu cuprum in viridi æris, nondum est saturatum volatili acido aceti seu vinaceorum, sed tantùm est apertum aliquantisper, unde ratione Veneris in ulceribus abundantem & putrefacientem aciditatem absorbet, & ita putredinem & corrosivitatem ulcerum potenter cohibet; sicut ⊕ est basis unguenti Ægyptiaci & Purpurei in ulceribus cacoëtheis, aliisque periculosioribus usitati. Præparationem hujus unguenti videb. in Dispensatoriis, imprimis in *Pharmacop. August.* 1. & *ZWELFFERI Pharmacop. Regia.*

Quoad *salificationem*, genuina salia ex nullis metallis, præprimis ex Marte & Venere, possunt haberi; sunt tantùm corpora saliniformia per acida corrosa: videantur, quæ *supra de salibus* hisce *dicta* sunt.

Sal Veneris vitriolatum est reverà *Vitriolum veneris*: nam variis modis fiunt vitriola veneris: vid. *POTERIUS in Pharmac. pag.* 499. item *MILIUS l.* 3. *Basil. Chym. Part.* 3. *pag.* 280.

Sequitur *sublimatio*, sed *processus Autoris* non succedit, & est tantùm impostura, dum ipse *AUTOR* fuit deceptus. Quidam flores Veneris cum sale ammoniaco sublimant, sed remedium vomitorium constituunt. Huc pertinet *Primum Ens Veneris*, quod nihil aliud est, quam caput mortuum Vitrioli veneris cum sale ammoniaco sublimatum. Si paretur ex vitriolo Martis, habet dotes, quas *ZWELFFERUS* ei adscribit, anodynas & stomachales.

Oleum illud *viride* ⊕is *causticum Autoris* non negligendum est, propter detonationem istam nitri à venere factam, quâ alcalisatur nitrum, non secus atque à sulphure vulgari fieri assolet.

Inter Curiositates Chymicas refertur etiam, *Venus alba*, quam ipsam quidam in lunam, sed impostoriè, mutare volunt: vid. *MAROTTE in Philosoph. Triplici pag.* 128. Modi sunt varii; nempe Venus ignita aliquoties, si in solutione salis ammoniaci cum aqua communi extinquatur, crustam acquirit albam æmulam argento, sed sublata eâ Venus pristinum vultum acquirit. Item Mercurius vivus cum sale ammoniaco subactus & sublimatus, P. D. solutus, Venerem impositam elegantem & quasi argenteam reddit: conf. *WILLISIVS de Ferm. pag* 88.

ſpeciatim tamen arſenicum, vel ſimpliciter depuratum ſublimando, vel addito ſevo aut alcali in corpus quaſi metallicum ſublimatum, eleganter Venerem argenteo colore tingit, & quaſi in perfectum argentum transmutat, quatenus Veneris acidum arſenicum, tanquam mercuriale ſubjectum, promptiſſimè arripit, ac ſecum unit, indeque concretum quaſi argenteum emergit: *KUNCKELIUS P. 1. Lit. G. Num. 1. & P. 2. pag.* 42. Jam verò ſicuti arſenico in lunam quaſi mutatur Venus, ita hodie quidam mediante Zincko Venerem palliare valent, ut nummi aurei ſeu Ducati inde parentur, qui etiam in lapide lydio ſubſiſtunt, & in omnibus aurum referunt, ſaltem Saturnus in capella fraudem detegit.

De *Mercurio Veneris* multi ſunt qui dubitant: interim non dubitandum, quoniam ſunt, qui viderunt, licet non omnes. Facile è Venere quam Marte elicitur, idque beneficio ſalium alcalium fixorum. *MYLIUS* admodum hunc commendat in cura luis venereæ, adeò ut nihil ſit elegantius, utut dubitem: an *MYLIUS* unquam viderit talem Mercurium. D. *MICHAELIS* vidit Mercurium Veneris apud Mercatorem, quem accepit à Monacho quodam, & dixit: hunc Mercurium fuiſſe egregium diaphoreticum, & elegans antipeſtilentiale. Sunt qui præparant Mercurium Veneris diaphoreticum additione Mercurii ſublimati hoc modo:

℞. *limat.* ♀*is* ℥j.
☿ ♎ *ti* ℥ij.

Pulveriſata miſceantur, indatur mixtura cucurbitæ angoſtæ in balneo Mariæ, & procedatur ſenſim cum igne, donec liqueſcant, ut cera deinde fracto vitro eximatur, & materia trigefacta pulveriſetur, & ſuperfundatur ſpiritus ſulphuris aut vitrioli in retortam minorem, in arena per diem naturalem, ſeu per 24. horas, digeratur, & tandem ſpiritus vitrioli vel ſulphuris abſtrahatur ad ſiccitatem: materia reſtans aqua cordiali quadam edulcoretur.

Hoc dicitur ſupetare vires Bezoardici mineralis in iis, qui laborant febre maligna Doſis ſunt gr. iij.

CAP. XIV.

DE

SATURNO SEU PLUMBO.

POſt duriora ſequuntur *molliora metalla*, & ut illa ſulphureo-terrea, ita hæc Mercurialia magis ſunt. Primarius horum eſt Saturnus, totus Mercurialis, quatenus plurimum Mercurii crudi non fixi, & valde volatilis modicum ſulphuris coagulantis, & omnium minimum terræ ſalinæ habet, unde facile fundit Saturnus abſque ignitione: nam reliqua metalla non funduntur, niſi igniantur, adeoque nulla metalla minus de ſale participant, quàm ☉ & Saturnus, hincque prima eſt ſubſtantia metallica poſt Mercurium currentem. Ex eo, quoad reliquas proprietates mechanicas, oritur ponderoſitas, ductilitas, & aptitudo alia metalla viliora, propter horum ſulphur acidum, quo ſaturatur Saturnus, imbibendi omnes terreſtreitates ſalinas omnium reliquorum metallorum, eorumque peregrina ſulphura abſorbendi. Hoc ex fundamento inſtituitur in cupella beneficio Saturni purificatio ſolis & lunæ. Quando etiam ipſa metalla ſunt intractabilia, miſcentur cum Saturno & funduntur, ſic ſeparat omnia ſulphura; item quando Saturnus funditur cum compoſitis mineralibus, tunc Saturatur à parte ſalino-terrea Veneris & Martis, imò Jovis, & ſic transmutat mineralia hæc in perfecta metalla. Vocatur Saturnus ex eo, quoniam dicitur reſpondere Saturno microcosmi ſeu ſpleni, quoniam medicamenta Saturnina præ reliquis dicata ſunt ſpleni.

Quoad *proprietates Medicas*, concretum quaſi alcalinum conſtituit, minimum acidi nativi obtinens, unde quovis alio acido extraneo ſaturari appetit, illudque promptiſſimè imbibit, & cum eo texturam non nihil ſtypticam conſtituit, ut Mechanica chymica quorumvis acidorum cum Saturno oſtendit. Hinc & acidum ignis promptiſſime appetit, & cum eo pondere creſcit: de quo pondere conf. *HOFFMANNI Clav. pag. 245. ſeqq.* Idem fieri etiam ſolet cum Marte, coralliis aliisque, acidum ignis appetentibus. Sed tamen, dum ſubjecta quædam in igne creſcunt pondere, hoc non univerſaliter ex acido ignis derivandum; nam à quibusdam corporibus pondus in igne ex ſubſidentia particularum, indeque textura arctiore & denſiore, v. g. in regulo antimonii, contingit: de quo Conf. *KUNCKELIUS Obſ. P. 2. pag.* 33. Dubium autem: *an* uti ſuo modo ex igne, ita etiam *ex aqua vel aëre accreſcat ac ponderoſior fiat Saturnus?* De aqua proſtat effatum *Commentarii in Erckeri Aulam ſubterran. pag. 224.* Cuprum in aqua decreſcere, Saturnum verò accreſcere, quod tamen à ſordibus occulto-acidis Saturno adhærendibus dependere magis videtur, quàm ex propria vi Saturni multiplicativa ſui. Quoad aëris vim, res altioris videtur indaginis: teſtantur enim plurimi, de quo etiam videatur *HOFFERI Herc. Med. pag.* 398. quod Saturnus reverà pondere augeatur, ſi ſub dio conſervetur, ut pluviam vel aërem ſuſcipere poſſit, & ſi matrice ſua, i. e. terræ cavernis, deſtituatur; ſicut etiam in tectis aëri expoſitis per multos annos, fit ponderoſior. Sanè relatum mihi eſt Freibergæ à ſummo fodinarum Præfecto, quod in fodina dicta, die Halſbrücke, ſcoriæ Saturni ſemel exhauſtæ, aëri expoſitæ, per triennii præterpropter ſpatium de novo animentur, novoque Saturno imprægnentur, ut denuò metallum largiantur, quod tamen non alibi. Forſan ergò, dum copioſæ plumbi mineræ quotidie in dicto loco funduntur, exhalantes volatiliores dictarum mineralum particulæ ex hauſtis his mineris ſe inſinuant, & à dictis Scoriis quaſi magnetice attrahuntur, quæ ex inde apta redduntur novo fundendo metallo.

Communiſſimum aliàs metallum, & in quibusvis fere mineris plus minus tamen, reperitur, ſæpiùs purus in vena ſua invenitur, ut plurimum tamen de luna ſimul participat, ita ut nullus fere detur Saturnus ſine lunæ commercio: conf. *ERCKERI Aula ſubterranea. pag.* 33. Hinc enim eſt, quod in teſta probatoria calcinatus ſemper ferè relinquat aliquid de luna perfecta, adeò ut in ſe adhuc contineat primum ens lunæ. Imò dicunt: ſi fiat talis Calcinatio Saturni in radiis ſolaribus beneficio vitri lenticularis, quod loco granulorum lunæ ſemper remaneant aliquot granula ſolis, quod ſcilicet beneficio radiorum ſolarium luna iſta transmutata ſit in perfectum ſolem. Interdum Saturni mineræ ſimul etiam de antimonio participant, utpote in radice cum Saturno quodammodo conveniens: Unde etiam corpus antimonii, minerale licet, tamen ſulphure metallico Saturnino conſtare dicitur, propter convenientiam,

etiam, quam habet cum Saturno. Facile tamen ab antimonii contagio depuratur, si Saturno fuso Mars adjiciatur; ferrum enim prompte roditur ab antimonio sulphureo, quod à Marte absorbtum plumbum ita purum dimittit: Conf. *ERCKERVS pag.* 57. & 272.

Cæterùm plumbum nonsolùm crudum & perfectum, sed etiam ejus minera, vocantur in usum Medicum. Fertilior plumbi minera speciatim Glanz-Erzt dicitur, Latinis Galena, quæ idem est cum Veterum plumbagine seu molybdæna, utut & plumbum scriptorium, speciatim molybdites, quibusdam dicatur Minera hæc Saturni eligenda est in vere vel Canicularibus, scilicet diebus, etiam sole in ♌ existente & luna plena, vel paulò ante est effodienda; sic enim præ cæteris possidere dicitur virtutes nobiliores.

Valde etiam Saturnus cognatus est Jovi; differunt tamen

1. Ratione munditiei. Nam Saturnus magis mundus est; econtrà Jupiter immundus.
2. Differunt difficultate Calcinationis, dum Saturnus difficilius, Jupiter facilius calcinatur, propter copiam sulphuris superficialis. Hinc
3. Sulphur Saturni Mercurio ejus pertinacius conjunctum est, hincque in igne relpective constantius, quod non fit in Jove, in quo copiosius sulphur luxuriat, minus Mercurialis substantiæ commistum, indeque in igne dissipabilius.

In hoc tamen utroque conveniunt, quod Mercurium vivum facile cogant ac coagulent in consistens corpus; si scilicet plumbo fuso & leniter denuò coagulato in foveam factam immittatur Mercurius vivus, qui coagulatur in massam duram, quem coagulationis modum docet *BOYLE Histor. Fluid. & Firm. pag.* 115. Idem experimentum cum regulo antimonii succedere primus docuit *WEDELIVS Pharm. pag.* 173. Nempe exspirare aliquid in Saturni hac fusione & calcinatione, extra dubium est; unde & tali, licet insensili, fumo Saturni Mercurius quodammodo figitur. Sunt etiam, qui affirmant, & laminas Talci antimoniali fumo calcinari posse, ut in Venerem redigi queant. Dubium tamen videri possit: an integrum, & non immutatum metallum, hac ratione in auras redigatur? utut revera nil adsit, quod separationem quandam partium in Saturno facere possit: hinc & talis Saturni fumus halitu haustus supra & infra purgat, conf. *BOYLE citato loco pag.* 116. Mirabile est in plumbo, quod in catinis ex Saturno paratis soleat coqui muria in fontibus salinis, ut evaporatione phlegmatis coaguletur sal; vas tamen plumbeum non liquescat: quod etiam miratur *HOFFERVS in Herc. Med. pag.* 398. uti hoc Halæ Saxorum & Lüneburgi conspicitur; nec non Salfeldi, ubi pro alumine & vitriolo coquendis & conficiendis vasa plumbea adhibentur.

Porrò, licet plumbum sit Mercuriale metallum, per addita, tamen quodammodo inflammari potest, si nempe granulatus misceatur cum ana sulphuris, & hoc inflammetur; apparebit sic flamma potentior longè & acutior, quam ex Venere vulgari: repetitur hoc aliquoties, idque tamdiu, donec non amplius flagret Saturnus. Hoc modo alterratus Saturnus promptâ fusione *abit in vitrum*, dum præcedente deflagratione propeiè dictæ ac puriores Saturni partes assumptæ sunt. Vitra enim ut omnia, sic & omnium metallorum, fiunt ex alcali colliquescente cum terra.

Aliàs facile *Vitrum Saturni* fieri potest, si Minii part. ij. cum pulvere silicum fluviatil. Calcin. p. j. in crucibulo forti igne fundantur, & hinc in vitrum effundantur, quod iterum in perfectum Saturnum reduci denuò potest, pondere tamen & quantitate diminutum. Vitrum hoc habetur nunc nigrum, nunc rubrum, nunc flavum, prout ex Saturno plus minus calcinato fuerit factum: si enim vitrum hoc paratur cum pulvere silicum, habetur vitrum smaragdinum *ein grün Glaß*, cum calce viva rubrum.

Usus vitri Saturni per se facti est, quod habeat vim non nihil laxativam, quam in fusione in aqua de se fundit, ut vitrum antimonii; & ita vinum laxativum facere solet.

Ex supra dictis patet *Usus medicus*, quod nempe externè & internè imprimis valeat in absorbendis acidis, præsertim fixis plus minus manifestis, cum quibus se associat; hinc concretum dulce & quasi urinosum emergit. Unde cum interni dolores, ardores, rubores, &c. ex acido oriantur, hoc vero usu Saturni absorbeatur, vulgo etiam Refrigerare ab effectu dicitur; dum hæc refrigeratio non consistit in frigoris efficacia, sed textura sua materiali, qua acidum absorbet, & hinc ex mutata sui textura vim adstrictoriam aliqualem acquirit. Propter vim acidorum absorptivam præfertur adhuc Marti, cum Martialia Acida tantùm fixa; Saturnina verò Acida quælibet, etiam subtilissima, sibi affigunt. Interne ergò in acidis hypochondriacis, scorbuticis, spleneticis, præsertim Melancholicis & Maniacis, item, uti vulgo vocant, atrabilariis absorbendis & edulcorandis, singulare est remedium Saturni. Sanè exempla novi malo hypochondriaco confirmato correptorum, item Melancholica hypochondriaca graviter afflictorum Saccharo Saturni curatorum. In colica biliosa dicta, item phthisi ex acido acri corrodente, egregius est Saturnus. Ac sanè in omnibus dictis affectibus chronicis singularis est ejusdem usus. Hoc mali ipsi affricare solent, quod Saturnina remedia nempe Venerem extinguant, maresque impotentes reddant, quod tamen traditio est vulgaris, & commentum debito experimento aut solidâ observatione non dum stabilitum. *Externo usu* rectè à *PARACELSO* dicitur quarta Columnà Chirurgiæ, quatenus & inflammationes, ardores, rubores, dolores tumorum abscessuum, omnium ulcerum, & similes omnes externarum partium affectus, omnium optimè curat Saturnus, absorbendo nempe & destruendo in se volatile & subtile illud corrosivum plus minus acidum, quod partes molles depascit in ulceribus, in specie malignis, inveteratis cancrosis, & Cacoëtheis, &c. & effervescendo in locis intercutaneis ardores, & pungendo fibrillas nerveas intensissimos dolores concitat; adeò ut istud fermentum corruptivum acidum imbibitum à Saturno dulcescat, uti *infra patebit de Saccharo Saturni*. Hinc ordinariè Unguenta & emplastra chirurgorum ceruffa lithargyrium, minium, plumbum ustum, Saccharum Saturni, ac similia ingrediuntur, ceu primariæ bases: imò ipsæ Saturni laminæ ulceribus manantibus impositæ seu applicatæ, egregiè conferunt. Præterea ambustis mirificè confert, in quo casu excellit butyrum Saturni dictum, ex Saturno in aceto soluto, & hinc cum Oleo

rosaceo vel oleo raparum in butyri Consistentiam peragitationem in mortareo plumbeo redacto, ambustis egregium remedium, præsertim recentibus suppeditat.

Cosmeticus præterea est Saturnus, quatenus acidum illud subtile, quod in gutta rosacea, in pustulis scabiosis, in tuberibus, varis, ac faciei pustulis inest, corrigit: qua ratione etiam oculorum malis, his præsertim, quæ ab acriori lympha & acidiore oriuntur medetur.

Ut *Saturnus* commodè possit usurpari, præcedant in specie Præparationes, inter quas convenit.

I. PURIFICATIO.

AUTORIS hic modus est genuinus; optimè tamen fit sequenti modo

℞. *Plumbum*:

Fundatur in crucibulo, & sic in fluore per horæ quadrantem relinquitur: deinde iniciatur parum *salis ammoniaci*, & agitetur paulisper spatulâ ferreâ, donec sal ammoniacum in auras abierit; tunc impuritates supernatantes abjiciantur, & habebitur plumbum instar lunæ splendens & candidum, qui depurandi modus etiam valet in Jove depurando.

Etiam alio modo fit *Depuratio Saturni*, à ferulentia seu sulphureitate denigrante, idque compositione *amalgamatis Saturni* cum quarta parte Mercurii amalgama hoc pistatur in Marmore, & misceatur cum ana salis gemmæ & salis communis, & pistantur, donec sal evadat nigrum; tunc cum aceto forti lavetur salsedo, iterum pistetur cum sale, & lavetur salsedo cum aceto, idque toties repetatur, donec nihil appareat nigredinis, pulverisetur iterum, & misceatur cum ana salis dicti, & ebullitat in aqua, sic tota exibit nigredo, tum cum aqua ebulliente sæpè separetur ab eo salsedo, & plumbum album instar lunæ evadet.

Amalgama hoc *Saturni* cum Mercurio in usu externo est pro ulcerum rebellium acido corruptivo infringendo: sic in *AUTORE l. 2. c. 53. No.* 12. ex communicatione *Clossai Emplastrum* prostat, cujus ingrediens amalgama tale est, ad cujus imitationem plura alia facile concinnari possunt, in eundem usum chirurgicum adhibendo.

Post purgationem sequitur

II. CALCINATIO, quæ est

1. *In cineratoria* quando plumbum fusum continua agitatione in calcem cineream convertitur: vid. *AUTOR.*

Hinc sequitur 2. Reverberatoria, quando plumbum jam calcinatum continua reverberatione in ochram plumbariam factitiam (Blengelb) flavescit, tandem rubescit, & in pulverem cinnabarinum Minium dictum convertitur: quò diutiùs agitatur, eò rubicundiorem acquirit colorem.

In hac calcinatione duo sunt consideranda:

1. Quod in ista calcinatione *Saturni* Minium augeatur pondere.
2. Quod Minio, utut rubicundo, facile omnis rubedo demi possit.

Quoad I. ℔j. *Saturni* augmentatur pondere ℥j: hujus ratio est in igne, cujus particulæ acidæ plumbo adhærent, & ita ejus pondus augent; partim in particularum arctiore & densiore textura. Patet exinde, quia cum alcalibus minium reducitur in plumbum ejusdem ponderis, quo primò fuit.

Quoad II. fit beneficio salis ammoniaci: Nempe mistum minium cum sale ammoniaco, & aliquoties ab eo sublimatum, illud in forma Calcis gryseæ in fundo subsistit.

3. *Calcinatio Cementatoria* fit beneficio strati super strati cum sulphure, uti habet *AUTOR*: sic enim fit, ut sulphur accensum beneficio spiritus acidi corrodat plumbum: & hoc est *Plumbum ustum* officinarum.

Ad Calcinationem Cementatoriam pertinet etiam elegans operatio: scilicet *Granulatio Saturni*, item *Jovis*, quæ fit cum calce viva: Nempe Plumbum vel stannum ducantur in minutissima, quantum fieri potest, filamenta, cum quibus & calce viva fiat stratum super stratum in crucibulo, observando caute, ne filamenta ista se mutuò contingant: Adhibeatur successivè ignis, donec hic in tantum increscat, ut sufficiat fundendo plumbum, sed non amplius: quo facto refrigerata materia cum aqua simplici probè elota subtilissimè granulatum plumbum & Jovem emittit.

Alio modo fuso plumbo vel Jovi sal immiscetur, ita ut particulatim injiciatur, & sedulo agitetur, subigaturque cum spatula: loco salis etiam mistura & ex sale & nitro sumi potest. Cum in minima discessit mistura agitatione ista, refrigerata massa sal aqua affusa solvitur & eluitur, restitante postmodum metallo sub forma granulorum.

Calcinatio Immersiva seu solutio fit ordinariò per acida quælibet. Notabile tamen est etiam, quod & lixivialia jus habeant solvendi plumbum, ut patet in lixivio decoctionis lithargyrii, pro tingendis ad nigredinem pilis usitato, de quo conf. *TACCHENIUS Hipp. pag.* 44. Dubito tamen, an idem jus sit lixivii in plumbum crudum, cum alcalia in eundem non agunt, nisi prius calcinando cum igne in lithargyrium redactum, adeoque acido ignis jam ante impregnatum sit. Acida verò facillimè solvunt plumbum, & ab eo dulcedinem acquirunt, quæ solutio filtrata & blando igne non nihil evaporata, in loco frigido concrescit in crystallos, *sal*, *saccharum*, & *Vitriolum Saturni* appellatas. Communiter fit cum aceto secundum normam ab *AUTORE* præscriptam Minium in eo solvendo. Loco minii potest etiam lithargyrium sumi. Interim tamen cum aceto destillato, cum nitro acuato, similes & elegantiores & meliores crystalli in usu medico fieri possunt, quales valde commendantur à Crügnero in putredine oris cap. 2. im Chymischen Frühling, item cum spiritu Oris dulces & elegantes admodum crystallos suggerit. Imò cum tartaro etiam Saturnus tractatus paria ac cum aceto habet producta.

Saccharum hoc *Saturni* mediocris depurationis & exaltationis gratiâ aliquoties cum aceto destillato denuo solvatur, hocque ad crystallisationem usque avocetur; Imò tandem, si cum spiritu vini dissolvantur hæ crystalli, post spiritus illius sufficientem abstractionem in crystallos purissimas concrescent. Notabile etiam est, quod idem saccharum cum spiritu formicarum si destilletur, spiritum planè acidum fundat, eò quod in aciditate illa spiritus formicarum nihil aut parum sulphurei latitet, unde vel sponte patet, quod iste, qui ex Saccharo Saturni communi destillatur spiritus & oleum, non *Saturni*, sed aceti sint proles.

Usum hujus *Sacchari Saturni* quod attinet: est medicamentum polychreston, & multi usus. Nam utut corrosio fiat plumbi beneficio aceti vel alius acidi pro *Saccharo Saturni*, *Saturni* tamen corpus ab acidis istis apertum, non verò perfectè *Saturatum* est; hinc vim habet absorbendi quæcunque acida vitiosa, & compescendi effervescentias & phlogoses subitaneas ex vitioso aci-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0928-4 DFG

acido in intestinis effervescente natas. Vulgò refertur Saccharum Saturni inter remedia splenetica primaria in omnibus affectibus ab acido oriundis atque contumacioribus, & ob id in specie in affectu hypochondriaco, & Melancholia hypochondriaca, est singulare remedium, ubi præmissis vomitoriis solum saccharum Saturni sufficit, beneficio cujus aliquot curatos à Melancholia hypochondriaca novi. Inscorbuto quoque egregiè prodest; unde in erysipelate scorbutico, cum vitio splenis pronato, singulare experimentum est. Quidam aliquando laborabat erysipelate splenetico, qui aliis nullis cessit remediis, nisi sale seu saccharo Saturni assumpto, ex cujus usu interno omninò, nigricans ex corpore facta fuit excretio cum reconvalescentia ægri. In Colica egregium est remedium, imprimis si sit à bile, quam vocant æruginosam, de qua notum est, quod ibi abundet acidum. Præterea sal seu saccharum Saturni à quibusdam multum commendatur ad curam pestis ex eo, quoniam scilicet malignæ influentiæ Saturni pestem inducant; Unde etiam medicamenta Saturnina eandem curent: certè tamen per se maximi fit à multis in peste curanda, uti etiam in quibusdam febribus ardentibus & malignis multum commendatur ex eo, quod mirificè sangvinem edulcoret. In diuturniore & contumaciore quartana, cum splene affecto, Saccharum Saturni cum lapillis cancrorum conjunctum, aliis irritis maximè proficuum est remedium, si præmissis universalibus ante paroxismum propinetur: v. g.

℞. *lapill. ♋. præp.* ℥ß. ad ℈ij.
sacch. ℈i ℈ß ad gr. xv.
M. f. ante paroxismum propinandus.

Præsentissimum etiam dicitur cordiale sal Saturni, si misceatur cum pulveribus Bezoardicis, & ita usurpetur: Sed hoc subinde acida corporis nimis figit, & sic vel morbus tantum palliatur, vel in recidivam ejusdem, si non atrociorem, degenerat. Quidam ejus usum mulieribus sterilitatem, & maritis impotentiam, inferre credunt. Verùm hoc est falsum, cum, ceu supra dixi, nulla prostent sufficientia experimenta quæ hoc persuadeant: Nata hæc opinio exinde est, quod Saturnus à Medicis vulgò frigidus censeatur; quod tamen nihil est, & metus inanis. Ex hujus *Sacchari Saturni* part. ij. *& vitrioli Martis* p. 1. invicem mistis, probeque tritis emergit mistura facile liquescens & rubescens, quæ cum spiritu tractata Rm. elegantem, vulgo *antiphtisicam* dictam, constituit, & maximam partem de Saturno, parum de Marte participat, omnibus usibus, quibus Saturnus conducit, internè conferens: Conf. *HOFFMANNI Clav. pag.* 247. & *WEDELIUS Pharm. pag.* 231. Valde simul adstringit, cum invertatur sapor plus minus austerus, & post præcipitationem in viis primis factam acidum plus minus corrigat & absorbeat: Unde & ingens habetur secretum in consolidandis pulmonibus exulceratis, & in consolidandis aliarum partium exulcerationibus.

Externè saccharum Saturni valde convenit in quacunque inflammatione aut ardore cujuscunque partis, dum mirificè omnes inflammationes, ardores, & ipsa erysipelata sistit, indeque valdè refrigerare dicitur Saturnus. Unde in inflammatione oculorum Saccharum Saturni mistum cum aqua rosarum, plantaginis, euphrasiæ, &c. applicatum, valdè inflammationes compescit; Unde etiam in variolis ad præservandos oculos eodem modo adhibetur, in quo casu optimo consilio unum alterumve granum camphoræ additur. Similiter mistum cum oleo rosarum dat *Unguentum* elegans, *quod ambustiones curat*, sicuti omnia reliqua ex plumbo parata remedia. In cancro in ulceribus quibuscunque malignis & rebellibus, &c. item cum inflammatione conjunctis, Saccharum Saturni est optimum; in inflammationibus & excoriationibus partium, & similibus affectibus aliis, valde convenit Saturnus & saccharum Saturni. Unde etiam tot sunt unguenta & emplastra in officinis, ut emplastrum album coctum, de spermate ranarum camphoratum, Emplastrum nigrum Helmontii, Emplastrum Norimbergense, Emplastrum mirabile seu ex alcalibus Tacchenii in Morbor. Princ. p. 177. in podagra egregium, quod fit

Recipiendo *Ol. rosati*, l. etiam *Olivar.* ℔ j. calefiat in sartagine, adde

Sapon. ven. rasi ℥jv.

liquefacto sapone adde

Cerussæ,
minii à ℥jv.

Coqv. lentissimo, ac lampadis quasi igne continuò movendo pistillo ligneo, ut F. emplastrum coloris incarnati aut albicantis.

Huic refrigerato forè, aut circa finem, si lubet aut necesse *camphora c. V. solutæ* ℥j, item pro vulneribus & ulceribus *alumen ustum*, addi potest. Unguentum item de cerussa, unguentum de minio, &c. quorum omnium basis est Saturnus, & etiam inter alia Saccharum Saturni. Et quidem pro tali externo usu Saccharum Saturni dissolvitur in aqua appropriata; alii verò sal seu Saccharum Saturni reponunt in cellam vel locum frigidum, ut liquescat, & abeat in liquorem, qui liquor vocatur *oleum Saturni per deliquium*; quod oleum ad omnia ea modò dicta valde est proficuum. Convenienter potest misceri cum aqua Calcis vivæ pro usu externo in quamplurimis affectibus: Unde ex hoc liquore & beneficio hujus liquoris fit *Balsamum Saturni* linimentum magni momenti in morbis externis; si scilicet recipiatur *Calx viva*, & simul *Saturnus* in aceto destillato solvatur: Hæc duo invicem misceantur cum oleo appropriato, & agitando abeunt in consistentiam butyri & unguenti, valde convenientis in morbis externis superiùs dictis. Saturnus ulteriùs est elegans cosmeticum; Unde in pustulis faciei, in gutta rosacea, item in scabie & similibus affectibus aliis, summum est cosmeticum Saccharum Saturni.

Simili ratione, atque ex plumbo, ex minera ejus cum spiritu nitri præparari possunt crystalli & Saccharum Saturni: scilicet solvitur *minera Saturni*, vel per *acetum destillatum cum spiritu nitri acuatum*, vel *spiritum nitri* solum: Solutio filtrata & leniter evaporata in loco frigido concrescit in crystallos, quæ crystalli præferuntur iis, quæ parantur ex Saturno jam fuso & calcinato, laxat leniter, & alterant egregie: tamen in malo hypochondriaco, in mania, & similibus affectibus valdè sunt utiles & proficuæ, adeò ut etiam desperatos in tale casu curent.

Ad hanc Sacchari Saturni præparationem pertinet etiam *Saturnus fulminans*: nempe si Solutio cum aceto destillato facta ad siccitatem usq; abstrahatur, facillimè, si tantillum ignis fuerit intensior, instar auri fulminantis fulminare solet, omniaque disjicere: id quod etiam fit, si Saccharum ℞i paretur cum ℞o.

cum

cum spiritu nitri acuato; nam & sic sub exsiccatione nimia fulminare solet.

Ex solutione Saturni per acida facta denuò præcipitari potest Saturnus, id quod præstant tàm alcalia, v.g. Oleum tartari per deliquium, uti insinuat *AVTOR* sub Tit. *Magisterium Saturni*, quam etiam spiritus salis vel spiritus vitrioli; qui spiritus solutionem hanc in Magisterium candidissimum præcipitant, quod tamen nihil valet. Præfertur potiùs saccharum Saturni, quoniam Magisteria hæc, cum duplici sale constent, non sunt adeo proficua. Tutiùs autem & magis efficax est *Magisterium cum spiritu urinoso præcipitatum*; pulvis sic elegans canditus emergit, & præ aliis remediis Saturninis in forma sicca satis conveniens.

Pertinet huc *Saturnus corneus* ex solutione cum spiritu salis præcipitando paratus, facile liquescibilis, ac promptè in Mercurium vivum redigibilis: de quo conf. *BECCHERVS Phys. subterran. pag.* 461. Idem ferè obtinetur à præcipitatione solutionis istius cum muria seu solutione salis communis in aqua; cadit enim sic *Magisterium Saturni volatile*, ac additis convenientibus sublimabile, quod *AVTOR* sub nomine salis Saturni volatilis insinuat. Nempe in metallicis sal commune & nitrum effectus habent ferè contrarios; dum nitrum figit, sal commune volatilisat, ut in luna cornea, Saturno corneo, butyro antimonii, quod figitur per nitrum, ceu hoc manifestum est. Imò Saturnus in aqua fortì solutus, & spiritu urinæ præcipitatus, plane amplius reducibilis non est.

Calcinatione Vaporosa paratur Cerussa, modo ab *AVTORE* insinuato, ubi acetum corrodit lamellas Saturni suspensas in pulverem album, simili modo, ac calcinatione vaporosa ex laminis Veneris oritur ærugo seu viride æs; estque Cerussa reverà nil aliud, quam subtilius Saturni saccharum seu sal. Et quidem pro usu medico fieri solet saltem cum aceto modò vulgari; pro usu verò Alchymistico convenienter fit cum aceto destillato, in quo aliquantum salis ammoniaci solutum sit, sic enim pulcherrima & subtilissima habebitur Cerussa.

Quidam recipiunt laminas Saturni, quas immergunt spiritu vitrioli acri, & suspendunt in aëre, donec Cerussa sensim sensimque efflorescat.

Usus Cerussæ imprimis externus Chirurgicus, & ad eosdem usus potest adhiberi, ad quos externè adhibetur saccharum Saturni, imprimis in usu cosmetico, intertrigine infantum, cancro occulto, & gangræna incipiente, inflammationibus quibuscunque, v.g. erysipelate c. myrrha, farina, secalina, & tantillo camphoræ, in ardoribus hæmorrhoidum, & ambustionibus, e.g.

℞. *Cerus.* q. v.

misc. cum *oleo resac.* in *mortario saturnino*, & fit unguentum optimum.

Cœterum antequam externè adhibeatur, depuranda est bene, & abluenda cum aqua calida simplici. Nam nisi hoc fiat, cerussa hæc, quam mulieres exoptant ad faciem de albandam, dentes earum reddit nigros, corrosos; & inducit fœtorem oris: quod aliquantisper potest præcaveri, si bene abluatur, & moderate usurpetur.

Sequitur

III. DESTILLATIO

Saturni ex *Saccharo*: Nempe

℞. *Saccharum Saturni*, & destilletur per retortam; sic acquiritur spiritus ardens.

Processus autem totus *AVTORIS*, aliàs adeò famosus, est nugatorius: Quicquid enim liquidi inde habetur, revera nihil aliud est, quam proles destillati aceti, seu spiritus vini ex aceto destillato regeneratus. Oleum etiam flavum & rubrum est acetum concentratum, sub forma olei prodigens, nullo modo ex Saturno. Dixi enim supra, ubi de coralliis, in aceto esse inclusum spiritum vini: quod si vel in solutione Saturni partes acidæ obstinatè adhæreant Saturno, ex ista adhæsione harum partium in destillatione volatiliores fiunt sui juris, & lenì igne prodeunt. Unde omnes facultates, quas adscribunt huic spiritui vel oleo Saturni, sunt nugæ, & nullas alias obtinent, nisi quas habet spiritus vini: & eo melius succedit hæc destillatio, si saccharum Saturni, ne tam citò in corpus redeat, pro discontinuatione sui cum triplo aluminis usti destilletur. Nam quod spiritus & olea hæc non sint ex Saturno, patet

1. Quia alia menstrua, si adhibita fuerint, ut suprà de formicarum spiritu dictum, idem effectus ac destillationis productum non acquiratur.
2. Quia in coralliis cum aceto destillato solutis eadem ferè producta destillando acquirantur.
3. Quia caput mortuum ex destillatione olei & spiritus ardentis facillime sive spontè vel alcali resuscitativo, v. g. sale tartari, vel cum borrace, vel alio alcali fixo addito, in crucibulo fusum facile in antiquum plumbum reducibile existit, quod accipi potest pro præparatione saccharì Saturni: Conf. *BECCHERVS Phys. subterran. l. 1. pag.* 412. *&* 427. item *HOFFMANNI Clav. pag.* 250.

Utut autem falsò appellatus spiritus iste Saturni nihil de Saturno participet, oleum tamen quædam ramenta Saturni secum rapere haud impossibile est, dum sub oleo reconditum acidum pertinaciùs particulis Saturni adhæserit, & ita quasdam earum secum per retortam rapuerit. Veram autem destillationem habebitis *paulo inferius*.

Num. 4. habet *AVTOR oleum Saturni balsamicum*, quæ destillatio est nugatoria. Ex saccharo Saturni & oleo destillato terebinthinæ, mutua unione fit *Balsamus Saturni terebinthinatus*, quem describit *ZWELFFERVS Mantissa spagyr. pag.* 348. item *HOFFMANNVS Clav. pag.* 251. nobilissimum est remedium in gonorrhæa virulenta, & quibuscunque partium internarum exulcerationibus, imprimis si addatur camphora. Sed non æquè succedit præparatio. Encheirises quædam latent non omnibus cognitæ: Suspicor tamen melius successurum negotium, si saccharum Saturni pulverisatum leniissimo igne calcinatur, ut quasi incipiat fumum emittere, atque ita saccharum hoc calidum immittatur oleo pro parando exinde *Balsamo rubicundo*; quæ rubedo tamen non est Saturni, sed tantùm ex unione spiritus terebinthinæ cum saccharo Saturni. Quod Balsamum, dum *AVTOR* destillare satagit, frustrà laborat; nihil enim aliud etiam præterquam nudum spiritum & oleum terebinthinæ recidit, parum de particulis Saturni participans. Huc pertinet *oleum Saturni rubrum* in oculorum vulneribus & inflammationibus mirabile: Videatur *Agricola in Chir. parva pag.* 152.

Ad hæc Destillata pertinet etiam non in elegans & curiosa *Destillatio saccharì Saturni cum spiritu vitrio-*

vitrioli, quam videbitis in *HOFFMANNI Clave pag.* 250. Ipse processum communicatum accepit à Doct. *MICHAELIS* & bonâ fide consignavit; sed in fine mancus est. Unde qui curiositatis gratiâ eum elaborare voluerint, ita pergant, quando nempe eo proventum est, donec post cohobationes per iteratas destillationes totaliter uniantur, postremo igne validio in arena aut cineribus iterum destillent, ponant in phiola in digestionem fimi equini, diligentissimè claudendo sigillo Hermetico, ultimo destillent per phiolam in balneo Mariæ fervente; destillatum illum liquorem servent tanquam præstantissimum thesaurum & panaceam Medicam, quæ calcibus metallicis, Philosophicè præparatis solvendis, & in liquorem potabilem reducendis, sufficit. Estque omnium morborum, etiam qui fixas radices egere, salutaris Medicina.

Destillatio autem, de qua jam suprà dictum, etiam instituitur cum Mercurio sublimato, mediante quo ex minera Saturni parari potest destillando liquor gummosus instar butyri antimonii. Modus non in elegans est hic:

℞. ♄ ♎ ti.
Minera ♄ni, v. g. à. ℔ ß.

(sed necesse est, ut sit minera Saturni paulò volatilior, minus fixa, ein flüchtiges Blei-Erz: nam cum minera Freibergenii non succedit) Mistura hæc destilletur per retortam in modum butyri antimonii, & sic obtinetur *Butyrum Saturni*. Rectificetur hoc butyrum Saturni; uti & ♄ Saturni, quæ simul adhæret collo retortæ, est rectificanda. In hac destillatione obtinetur etiam simul Mercurius currens, sed non est Mercurius Saturni, sed tantum Mercurius vulgi in minera delitescens. Si abstrahatur hic liquor à Saccharo Saturni, fit liquor rubeus admodum dulcis, egregii usus externi in ulceribus corrosivis & depascentibus; sin verò butyrum antimonii recens, vel butyrum Saturni rectificatum mineræ Saturni affundatur, & denuò per retortam destilletur, acquiritur tandem genuinus Saturni Mercurius: nam prior Mercurius ex ♎ato revificatus se ♎avit: si ergò denuò recenti mineræ misceatur genuinus ♄ Saturni prodit.

Ex hoc Butyro Saturni *Bezoardicum Saturninum* præparari potest more consueto cum spiritu nitri, eâdem ratione atque fit ex butyro antimonii *Bezoardicum minerale*, quod Bezoardicum Saturninum singulare remedium est in peste, quæ per similia fixa & Saturnina remedia optime curatur, scorbuto, malo hypochondriaco, melancholia hypochondriaca, pleuritide, &c. Sudoriferum enim est egregium. Idem butyrum cum aqua, eodem modo atque butyrum antimonii, præcipitatur in pulverem album instar Mercurii vitæ; qui pulvis etiam est blandè purgans per inferiora, conveniens in purgandis morbis Melancholicis & spleneticis; ac cum spiritu nitri in Bezoardicum Saturninum figi potest.

Pulvis hic ac Bezoardicum Saturninum in chirurgia sunt egregia, ulcera cacoëthea, & à causis internis nata, interno usu causam occasionalem corrigendo & removendo, curantia. Idem labor etiam cum minera Jovis fieri potest; eodem enim modo potest præparari Butyrum Joviale, Bezoardicum Joviale, & pulvis albus, sicuti de minera Saturni. Bezoardicum hoc ex Jove hoc modo præparatum remedium utile exhibet in quibusvis sangvinis impuritatibus morbis uterinis, & similibus aliis: Videatur *HOFFMANNUS loco allegato pag.* 286.

Pertinent huc etiam *Flores Saturni, ex Saturno* cum *sulphure* cementato, & hinc cum ana *salis Communis* & duplo *boli vulgaris*, mediante folle per retortam parato: qui labor etiam similiter cum Jove procedit, quod de conf. *ZWELFFERUS Mantiss. spagyr. pag.* 349.

Tinctura Saturni genuinæ sunt nullæ quod semel pro semper observetur. Rem si exactè consideremus, aliud nihil acquirimus, quam menstruorum aliorumvè additorum colorationes, plus minus de Saturni saccharo participantes: Unde loco horum sufficiat vel ℞ illa antiphthisica supra insinuata, vel simplex crystallorum seu Sacchari Saturni cum spiritu vini solutio & extractio, quam *AVTOR sub* ℞ *3.* insinuat. Nam *Sulphur Saturni* ab *AVTORE no. 1.* insinuatum, reverà nil, præterquam oleum aceti esse videtur, minimum vel nihil de Saturno participans. Mannæ Saturni confectionem pro hoc labore, videbitis in *HOFFMANNI l. a. pag.* 281.

Tinctura cum oleo juniperi Autoris no. 2. coincidit cum oleo Saturni balsamico, estque color saltem ex oleo, de *quo suprà*. Ex saccharo quidem Saturni dictum oleum colorem rubrum contrahit; quæ tamen genuina ℞ non est, sed oleum ex digestione colorem acquirit.

Tinctura elaboratior no. 4. est saltem Saccharum Saturni cum spiritu mellis subtilisatum, & hinc ulterius cum spiritu tartarisato tractatum.

Quoad *Mercurificationem*, seu *Resuscitationem Mercurii vivi ex Saturno* cujus magna dicitur esse convenientia cum Mercurio vulgari, & dicitur esse tantùm Mercurius vivus perfectus, & coagulatus, plures hujus hinc inde referuntur modi, quorum fides sit penes experientiam. Quidam scilicet beneficio aquæ fortis vel aquæ Regis Saturnum transmutant in perfectum Mercurium vivum; affundunt mineræ Saturni, & digerunt per aliquot dies noctesque, & sic tandem sensim sensimque acquirere volunt *Mercurium* vivum. Hunc Mercurium vivum cum auro mistum & digestum, ut probè uniantur, tandem per retortam destillant ex quo Mercurio cum sole conjuncto egregium præcipitatum parant. Alii tentant negotium Mercurificationis optimè salium resuscitativorum beneficio, scilicet salis tartari & salis ammoniaci, uti etiam beneficio calcis vivæ: His enim mistus Saturnus præparatur, ponitur in cella in digestionem, & destillatur, & ita prodire dicunt perfectum *Mercurium*. Probatissimum videtur *assertum Zweifferi*, ex floribus istis facillimè parari posse Mercurium corporis Saturni.

CAP. XV.

DE

JOVE seu STANNO.

JUpiter seu *Stannum* est alterum ex metallis molioribus & ignobilioribus: nobilius tamen est in suo genere, quam ipse Saturnus seu plumbum. Apud veteres duplex plumbi est differentia: *albi* & *nigri*; quibus & moderni tertium, nempe *Cinereum*, addunt, utut neutrum alteri adeo affine sit, cum quasi

specie differant. *Plumbum nigrum* est istud in vulgus notum: *Veterum plumbum album* est illud, quod hodiè vocamus *Jovem*: *Cinereum* est *Bismuthum*. Veteres verò alio modo hæc ipsa explicarunt: nempe *Jupiter illorum* non idem est cum *nostro* seu *plumbo candido*; sed *stanni nomine* vel *Bismuthum* intellexerunt, ut suspicatur *WORMIUS in Mus. pag.* 124., vel *mistura plumbi nigri & lunæ* veteribus *Jupiter* dicta fuit, ut vult *JUNGIUS in Doxosc. pag.* 170; sicut mistura solis & lunæ iisdem *Electrum*, hodiè verò nobis *mistura æris & plumbi*, Glockenspeise / Italis *Bronzo*.

Jupiter in sua textura materiali constat copiosa terra candidâ cum substantia Mercuriali mediocri puriore, molliore tamen & fugatiore, quam est Mercurius in metallis duris, stabiliore etiam & magis excocto, quàm in Saturno, sulphure verò acri impuro minus maturo seu fixo, unde concretum minus exactè mistum, & facilè ac multis modis alterabile, simulque aliis metallis commiscibile evadit. Propter paucitatem Mercurii, minusque firmam mistionem, sed majorem porositatem, omnium levissimum est metallorum, minus etiam ductile, & sub malleo facilè frangibile est: sulphur in eo imprimis activum observatur, cùm nitro instar pulveris pyrii incenditur, & undique dispergitur parte nitri in alcali fixum immutatâ: nitrum enim per se non accenditur, sed accedat sulphur inflammabile, necesse est; flammam cœruleam sic exhibet, unde & Jovialia remedia quælibet, v. g. Bezoardicum Joviale, Antihecticum Poterii, & sudoriferum magnum, Fabri, subcœruleo colore conspicua esse solent, adeoque & solutio Jovis calcinati cum oleo tartari p. d. commista cœrulea evadit, Autore *WILLISIO de Ferment. pag.* 88. Unde remedia Jovialia vomitus ciere solent, cum tamen debent esse sudorifera, & absorbentia.

Interim tamen & sub calcinatione ignis citrinum & rubrum reddi potest stannum; idque ex eo, quoniam est aliquid in Jove de primo ente solari, adeò ut in Jove semper aliquid reperiatur auri, sicuti in Saturno aliquid lunæ. Hinc etiam sunt quidam, qui volunt, quod Jupiter sit quasi medium quid inter lunam & inter Saturnum; Indeque vocatur à Veteribus Plumbum album, & quod quasi certa proportione in matrice participet de utrisq;, adeò, ut quicquid lividi subest, id Saturno acceptum ferendum; quicquid verò puri seu splendoris, lunæ attribuendum Propter sulphur hoc luxurians omnia reliqua metalla, præter Saturnum (cui omnia facillime & optimè commiscentur, sed tamen etiam hoc nomine mitiori saltem △ gradu) maxime fusilem friabilia reddit, & minus fusilia, minusq; malleabilia, (ungeschmeidig) hinc etiam reliquorum *metallorum Diabolus* audit, utpote quorum texturam metallicam maxime immutat, & à quibus propter glutinositatem Mercurialem maximo etiam labore separari potest. Sunt qui ex herba Genistæ volunt parare Jovem, adeò quidem, ut in calcinatione genistæ repertum sit perfectum stannum: de quo videatur *ROSENCREUZERUS*, & superiùs quæ dixi de genista.

Quoad *Usum* epati ac utero ordinariò commendari solet Jupiter: sed nescio, quo fundamento? Passiones namq; hysterica, ad quas commendatur, ex utero non sunt; nec epatis mala, quibus conferat, æquè nota sunt: quin potiùs primis in viis acida quædam vitiosa specifica absorbere, eadem temperare, & inde nata pathemata hysterica, vel *epatica* vulgo dicta, corrigere potesit, & hinc vi diaphoretica imprimis prodesse observatur. Aliàs Jupiter adhuc crudus duas habet Vires:

1. Contra lumbricos; &
2. Contra affectus oculorum.

Sic contra lumbricos:

℞. *aqua hyperici*, in qua sæpe *candens fluidum stannum* extinguatur, & pueris contra lumbricos propinetur.

Contra affectus oculorum decantatum remedium *LINDANI* est sequens saccharum Joviale: nempe teratur *saccharum* cum *limatura* aut *capite mortuo Jovis* super porphyritide, ut forti isto tritu aliquandiu saccharum impræg netur ramentis Jovis; & hocce saccharum in aqua solutum valet contra quoscunq; affectus oculorum, *LINDANO* in continuo usu.

Purgatio, quam habet *AVTOR*, satis est clara. Alius est modus purgandi vasa stannea, si recipiatur *sal commune*, *sal ammoniacum*, & *sal gemmæ* item *alumen rochæ*: Misceantur cum *aceto albo*, in quo bullienda sunt stannea vasa, & extergenda cum panno lineo; sic enim fiunt elegantia instar lunæ.

Præparationes Jovis quod attinet: quamplurimæ, eæque in pluribus cum Saturni præparatis coincidunt. Hæc saltim differentia intercedit; quod propter luxurians sulphur Jupiter minus possit solvi ab acidis, quàm Saturnus. Solutio ejus quidem in quovis fieri potest acido; sed hæc in uno facilius, quam in altero procedit; Unde pro facilitanda solutione Jupiter vel reverberando in calcem redactus vel probe prius eodem modo, ac Saturnus, granulatus, vel cum nitro in flores mutatus, recipiendus est.

Quoad *Reverberationem*, ex Jove eodem modo potest fieri *minium*, atque ex Saturno. Granulatio pariter potest fieri, sicuti dixi de Saturno. In aqua forti solutus Jupiter, hâc abstractâ, difficillimè fusilis, nec amplius perfectè reducibilis est. Solutio simplex evaporata dat crystallos, sive sal, sive saccharum, sive vitriolum Jovis; præcipitata verò dat Magisteria.

Salis Jovis præparatio fit ordinariò cum aceto destillato: sed necesse est

1. Ut Jupiter optimè reverberando sit Calcinatus; aliàs parùm efficimus. Modum hujusmodi Calcinationis reverberatoriæ videbitis vel in *ZWELFFERO Mant. spagyr. pag.* 345. vel in *HOFFMANNI Clave pag.* 253.
2. Necesse est, ut acetum destillatum sit fortissimum, aut cum nitrosis, præsertim spiritu nitri, nonnihil acuatum.

Crystalli hi *Jovis* seu *Sal* admodum laudatur in hectica, pro usu purificandi sangvinem; quia remedia Jovialia propter sulphur sunt sudorifera, & in affectibus uteri, in specie in passione hysterica, tàm internò quàm externo usu. Externe quidem si per deliquium solutum hoc saccharum calide umbilico inungatur in eadem passione hysterica, uti etiam hinc in colica, & flatulentis intestinorum morbis: sed utut usum internum pro his affectibus in medio relinquam, quid externus hic usus valeat? equidem perspicere non possum, nec sal hoc amplius in usu est.

Ad has solutiones pertinent etiam *Crystalli minera Jovis*, quæ eadem fere ratione, atque dictum de minera Saturni, possunt parari: Nempe

℞. *Min. ℞is* elegant. (quam metallurgi vocant die Zien-Graupen) pulveris. ℔ j.
Affundatur
Spiritus vitrioli exactè vel septies *rectific.* ℔ j.

Dige-

Digerantur aliquandiu in balneo Mariæ; postea affundatur ♈ *simpl.* ℞ij.
Mista benè invicem filtrentur, dum adhuc calet (nam cum refrigerata filtrantur, in filtro concrescunt crystalli) & in loco frigido concrescent elegantes crystalli, aquâ edulcorandæ & pulverisandæ. Crystalli hæ Dosi gran. j. ij. ad iij. pollent insigni vi laxandi, conducunt internè speciatim in affectibus scorbuticis, hydrope, &c. Hydropicorum enim aquas leniter per alvum exturbant: externe infistulis desperatis cum melle rosato applicantur: conf. *HOFFMANNI Clav. pag.* 256.

Quoad *Magisteria* ♃ ata, parari hæc possunt præcipitando vel per urinosa, tàm fixa ut oleum tartari p. d. quam volatilia, ut urinam &c. vel per acida, ut v. g. per spiritum vitrioli, hinc *Magisterium* Jovis *Mynsichthii*, quod videbitis in *ejusdem Armament. pag.* 22. quin etiam cum spiritu salis, idq; ferè tutiùs, quam cum spiritu vitrioli, potest fieri præcipitatio. Imò fieri potest experimentum: An non Jupiter in aceto destillato vel aqua forti solutus, cum murio aut spiritu salis præcipitatus, singulares proprietates instar lunæ corneæ, vel Saturni Cornei, acquirat?

Per *Calcinationem vaporosam* ex Jove fit *Cerussa*, non secus ac ex Saturno, vel per vaporem aceti, vel per simplicem lamellarum Jovialium in spiritu vitrioli vel aqua forti factam intinctionem, & hinc in aëre libero factam suspensionem, ut ita successive efflorescant in subtile Vitriolum seu Cerussam.

Sequitur,

DESTILLATIO,

Ubi *AUTOR* tradit *Diaphoreticum Begvini*, seu *Magisterium Joviale Diaphoreticum*, ex Butyro Jovis, cum *Mercurio* sublimato destillato, cum aqua præcipitatum: quod optime succedit, & in pleuritide & hystericis affectibus utile est. Loco hujus melius est, si butyrum hoc Joviale cum spiritu nitri trina abstractione, atque spiritus vini deflagratione, figatur in elegans *Bezoardicum Joviale*, ad imitationem *ZWELFFERI Mant. spagyr. pag.* 345. & habebitur sudoriferum elegantissimum in purificando sangvine, febribus ardentibus, & morbis malignis, imprimis in febribus petechialibus, & purpura puerperarum, in der Frisel der Weiber/nimia hæmorrhagia uteri, sive post partum, sive tempore partus.

Pertinet huc etiam *sudoriferum maximum Fabri*, quod videbitis in *ejusdem Pathol.* & *Myrothec.* factum simili ferè modo destillando ex amalgamate Joviali cum *Mercurio* sublimato. Hoc Dn. D. Langius felicissime semper in usu habuit. Amalgamatis Jovis parandi rationem optimam docet *GLAUBERUS P.* 1. *pag.* 245. Nam sicut *Mercurius* vivus vapore Jovis liquefacti facile coagulatur, ita ana *Mercurii* & Jovis facillime in amalgama transeunt. Sed ex amalgamate hoc *sudoriferi* istius *descriptionem accuratum* videbitis in *HOFFMANNI Clave pag.* 254. concisiorem verò & *concinniorem* videbitis in *M. A. N. C. anno* 4. *pag.* 289. vel *LUDOVICI Pharmac. pag.* 334. Est egregium remedium, & mirifice prodest, ubi opus est purificatione sangvinis per sudorem. Ex *Mercurio* coagulato per spiritum vini *POTERIUS* vult parare remedium diaphoreticum: vid. *Pharm. spagyr. cap.* 18.

Hæc præparata Jovialia beneficio nitri, nos manuducunt ad *Antihecticum Poterii*, seu *Antimonium diaphoreticum Joviale*, quod nihil est aliud, quam regulus antimonii & Jovis compositus, cum nitro perfecte fixatus. Poteriana præparatio non est adeo obscura, si modò observentur termini, sed legitima est hæc: ℞ *is select.* part. v.
reg. ♂ij part. iv.

Hæc ipsa fusa in *Regulum compositum Jovialem*, more consueto cum triplo nitri sunt detonanda, ut more communi constat.

Sed in hac fusione observetur: ut nempe post eandem, ut & nitri ebullitionem, habeatur pulvis albus; non cæruleus: Nam remedia cærulea Jovialia habent secum sulphur volatile Jovis, de flagrabile adhuc. Si ergò hoc non separetur, facit vomitus, quos nescit legitime præparatum atque album, utut triplam ejus dosin adhibeamus. Unde sub fusione mistura agitetur cum bacillo è ligno duriore; sic habetur pulvis candidus, interdum flavus, si diutius in igne fuerit. Dosis aliàs ordinaria est à gr. xv. ad ℈j.

Hoc Antihecticum Poterii famosum quidem in hectica, sed expectationi sæpe insufficiens est. Valdè aliàs convenit in quibuscunque febribus ardentibus, benignis & malignis, purpura mulierum; in quibus cum antimonio diaphoretico coincidit; in chronicis verò, hæmorrhagia uteri nimia, sive post partum sive tempore partus, & ubi blanda diaphoresi opus est, in febribus lentis & tabidis, eidem præferendum est: In diabete, quando urgent febres, item ardores in regione lumborum, sistit optimè: adhibetur quoque in affectibus variis uteri.

FABER etiam vult usurpare remedia Jovialia ad effectus cerebri, ex eo, quoniam Jupiter æmulatur proprietates lunæ, cum Mercurius Jovis, & etiam ejus sulphur, puritatem saltim, si non fixitatem, habeant eandem cum sulphure & Mercurio lunæ, unde ratione hujus fundamenti convenire æquè in affectibus cerebri, ac ipsa luna, præsupponit.

Sal istud Jovis, de *quo superiùs* dixi, si resolvatur in cella vel in loco frigido in liquorem, iste liquor Jovis est cosmeticum, & convenit in usu Chirurgico, imprimis maculas faciei pellit, & in tinea capitis à quibusdam habetur pro secreto.

Sublimatio, prout *AUTOR* vult, vix adeò commode videtur succedere, potiùs cum addito nitro detonando optimè labor procedit: Nempe

℞. ♃ part. ij.
℞ *is* p. j.
(vel etiam utriusque ana part. æqual.)

Mista in cucurbitam tubulatam injiciantur & detonantur; sic enim flores copiosi exsurgunt, & repetitos sibi invicem super impositos alembicos hinc inde replent, remanente in fundo cucurbitæ alcali nitri fixo, cum parte quadam Jovis: qui flores optimi sunt ad præparanda remedia reliqua ex Jove; sicuti econtrà ex floribus ita sublimatis Mercurium vivum ex Jove parare docet *KESLERUS in Process. Cent.* 1. *Proc.* 22. *pag.* 30. Idem labor etiam per retortam potest institui.

Ad detonationem hanc Jovis cum nitro pertinet etiam *fulmen Glauberi ex Jove* metalla destruens, quod describit *Part.* 1. *pag.* 244. sed revera ex pelvi fulmen hoc videtur, de quo vid. *LUDOVICI Pharm. pag.* 357.

Fieri etiam potest sublimatio Jovis cum sale ammoniaco ℞. *hujus* p. ij.
℞ *is.* p. j.

Miscentur & l. a. successivè probè prius trita forti igne sublimentur.

Qui cupit uberiorem florum ℞is descriptionem, videre potest *MYLIUM in Basil. l.* 1. *P.* 1. *c.* 2.

Quoad ℞ *Jovis*, de his idem, ac supra de ℞is, Saturni, sit judicium *Tinctura Basiliana*, quam describit *AUTOR* nihil aliud est, quam subtilis calx, quam ex laminis Jovis acidum ignis extraxit; ex quo cum aceto destillato, *sal* seu *saccharum Jovis paratur*,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0933-0 DFG

quod cum *spiritu vini* circulatur, digeritur, tandem filtratur.

CAP. XVI.

DE

MERCURIO.

MErcurius in genere optimè definitur, quod sit Vapor mineralis unctuosus, viscidus, crassus, in terræ poris in liquorem albicantem homogeneum in divisibilem congelatus. Constituit hic ipse humidum radicale metallorum, quod ab igne seu calido eorum innato, nempe sulphure plus minus maturo, coagulatur & fixatur in corpus metallicum, plus minus mobile. Dicitur *Mercurius*, quia ratione mobilitatis respondere videtur Mercurio cœlesti: *Argentum vivum* etiam dicitur; argentum quidem, quia instar lunæ albus, vivum verò quia summè volatilis est; utut sint, qui dicunt: quod Mercurius magnam habeat convenientiam cum luna; quidam vero cum Saturno: Cum luna adeo, ut ipse Mercurius sit verum argentum, modo sit fixatus; quidam vero Mercurium vocant *Plumbum dissolutum*, & *Plumbum* vocant *Mercurium coagulatum*, propter cognationem, quam putant subesse inter Mercurium & Saturnum.

Triplex aliàs Mercurii acceptio est:

1. Est *Mercurius Philosophorum*,
2. *Mercurius corporum*,
3. *Mercurius vulgi* seu *Mercurius vivus*.

Mercurius Philosophorum dicitur etiam *Mercurius duplicatus*, qui debet esse *materia menstrui Philosophici*; item materia veri *Lapidis Philosophorum*. Nullo modo participat de Mercurio vulgi, nec desumi debet ex regno vegetabili, nec ex regno animali; sed in specie ex regno minerali, & quidem ex principio metallico seu primo ente metallico elaborari debet, non verò ex metallis perfectis. Nihil igitur aliud est, quàm principium metallorum Mercuriale universale, sulphure suo saturatum.

Mercurius corporum est, qui oritur ex metallis perfectis; quando nempe corpora metallorum transmutantur in Mercurium currentem. Dicitur etiam *Mercurius resuscitatus*, item *metallicus*. Quod attinet *Mercurium vulgi*, Genesis ejus prima optimè videtur statui posse ex aqua, ob simplicissimam sui homogeneitatem, sed immutatâ hac ipsa, & à principio seminali proprio, naturæ mineralis, essentiæ acidosulphureæ, in talem substantiam transmutata, in certis nempe terræ visceribus, debitis scilicet: talis seminij matricibus, & hoc est, quod alii dicunt, generari Mercurium ex aqua & acido universali: quod seminale sulphureum agens aliàs etiam sulphur Mercurii internum essentiale dicitur.

Alias Mercurius Subjectum est alcalinum volatile penetrans, de *quo suprà*, ubi *de metallis in genere*; indeque facilè cuique sulphuri acido se sociat, eoque plus minus saturatur, in se alias immutabile, nec ullo igne alterabile, saltem per suum compar, hoc est sulphur fixum metallicum perfectè subigitur, & in fixam naturam transmutatur, ex hoc ipso verò, & quasi primogenio, & suo modo Philosophico Mercurio, fit Mercurius communis seu vulgi, seu argentum vivum, per novam decompositionem, quatenus hic constat ex substantia sulphurea acida arsenicali vitiosa, cum vero illo Mercurio junctam. Dicitur sulphur hoc externùm seu accidentale, quod per artem separare omni conatu laborant Chymici sublimiores, ut ita tandem sine veste Dianam acquirant, seu, ut alii dicunt, Mercurium de Mercurio haberent. Ratione hujus pertinacissimè adhærentis sulphuris variè, superficietenus & externa facie mutabilis, est Mercurius communis, varias larvas induit, etiam per se leni igne præcipitabilis est, unde etiam quocunque modo tractatus, denuò resuscitabilis est in vivum Mercurium. Hujus quoque medio & aliis sulphuribus ac salibus corrosivis sulphureis sociabilis existit; unde & tam facile cum sulphure Cinnabaris; cum sale communi verò sublimatus, arsenici formam ludit.

Patet ex his differentia Mercurii vivi & Mercurii corporum, dum nempe principium illud Mercuriale loco sulphuris crudi arsenicalis metallicum corpus assumpserit, penetraverit, & in statum currentem deduxerit: Mercurius enim corporum metallicorum dissolvit aurum, cum insigni æstu in vola manus detentus, ut non possit contineri in ea, quod & Mercurius antimonii facit. Hoc non facit Mercurius vulgi, quia secum junctum habet sulphur quoddam metallicum externum & impurum, quod impedit illam metallorum solutionem: si istud sulphur non adesset, tum aurum facile solveret. Quod autem Mercurius vulgi sulphur secum habeat, patet exinde: quod Mercurius vulgi, licet optimè purificatus, in recessu habeat acidum: vid. *BORRICHIUS*. Experimentum ejus est legitimum: si enim lamella Martis immittatur in Mercurium vivum purissimum in vase clauso, brevi post tota lamella in rubiginem corrosa reperitur; quod evidentissimum signum est Acidi metallici occulti in Mercurio vivo. Nam præterquam, quod Mercurius Corporum non salivet, Mercurius vulgi ratione hujus sulphuris acidi vim salivatoriam habet, quæ per acida salia sulphurea mineralium, v. g. spiritum nitri vel vitrioli, & alia magis adhuc intenditur; arripit enim Mercurius secum de sale sulphureo acido horum spirituum, inde Mercurii præcipitati ℈ß, gr. xi, xii. ad xv, vel ℈j internè successivè usurpata (nempe gr. j. vel ij pro una vice) majorem excitant salivationem, quàm tota Uncia Mercurii vivi. Unde patet, quod acidum ejusmodi sulphureum secum rapuerit. Cumque Mercurius vivus de principio Mercuriali metallorum tam multum participet, spontè patet unde tam facilis ejus cum metallis, præsertim Mercurialibus seu mollioribus, unio & in amalgama reductio: quin imò forsan nullus Mercurius vivus reperitur, qui non simul amalgamatis instar aliquod metallum intimè admistum & dissolutum gestet, unde major ejus ponderositas & facilior in phæras formatio, ex parte dependet, ita, ut etiam omnem Mercurium vulgi fluidum, sive liquidum quoddam amalgama, sive metallum principio Mercuriali subactum, vocare soleat *BECCHERUS Phys. subterran. l. 1. pag.* 445. *& seqq.* 468. *seqq.* cujus tamen planiora, negotium hoc dilucidius explicantia, expectamus experimenta *lib. 2.* proponenda, sine quibus assertum hocce in medio relinquo saltem nigredo illa, quæ ab expressione Mercurii per corium superesse solet, à plumbo commisto oritur; laminæ enim tenuissimè Saturni sphæram Mercurii facilè obducunt, & tunc ille obscurior & nigrior redditur: hinc & aceto abluitur Mercuri-

curius vivus & purificatur, hoc enim modo substantia ex parte demitur.

Ex omnibus autem metallis summa Mercurii vivi cum auro est amicitia, utut proprietates habeant plane contrarias. Nam sicut sol seu aurum est fixissimum & durissimum, ita Mercurius econtra est volatilissimus & mollissimus; nihilominus tamen se prompte uniunt, ut vel levi contactu Mercurii intimè in substantiam auri se insinuet, illudque dealbet. Hinc est, quod ii, qui gerunt in Marsupio Mercurium vivum, si retineant in manu nummum aureum, ille evadit argenteus; item sigeratur Mercurius in manu altera, & nummus aureus in manu altera, vel etiam in ore, brevi pòst apparebit nummus aureus omninò in argentatus; sic penetrantius est atque subtilis, & hac ratione possumus aliquantisper corrigere damna à Mercurio vivo illata; v. g. post inunctiones Mercuriales in lue venerea. Cum enim Mercurius vivus inimicissimus sit nervis, præterea ii, qui tali in unctione pro salivatione usi fuerunt, laborare sæpiùs solent gravioribus nervorum affectibus, in specie tremuli, epileptici, vel apoplectici fiunt, à residentibus hinc inde Mercurii particulis; qui tamen optimè cum auro corriguntur: Unde *ZACUTUS LUSITANUS* Unguentum habet ex auro, cujus illinitione ex toto corpore Mercurius extrahitur; quia Mercurius promptè se insinuat in aurum. Sic *RIVERIUS* observat post curationem luis Venereæ Mercurialem Cephalalgiam ferè intolerabilem ex remanentia Mercurii in capite, curatam beneficio nummi aurei in ore detenti; huic enim se insinuavit Mercurius, moneta aurea albescit, & ita extractus est Mercurius, & subitò postmodum sedata fuit Cephalalgia.

Plura de Mercurii natura, tum in genere, quàm de vivo in specie, vid. *BECCHERUS Phys. subterran.* ejusque *suppl. utroque*; item in *HELMONTII Tract. Progymn. Meteor*, & hinc in *TACCHENII Hipp. Chymico*, qui hujus vestigio insistit *c. 25. & 26.*

Mercurius autem Vulgi reperitur sub duplici consistentia & forma:

1. Nempe in propriis suis mineris fluens seu vivus.
2. Reperitur quoque concretus in forma aut minera Cinnabarina.

Mercurius iste vivus in mineris repertus, alias Mercurius Virgineus dicitur, nullo scilicet igne hactenus alteratus, quales mineræ multæ in Carinthia reperiuntur, ubi fossores, qui laborant in his mineris, per tres vel quatuor Menses non possunt subsistere. Ratio est, quia Mercurius halituum forma penetrat eorum corpora, & cum infensissimus sit nervis, tremulos & paralyticos homines reddit, & quæ tales laboratores attingunt, in argentant quasi: nihilominus dentibus sunt firmis, nullo modo vacillantibus, aut gingivis denudatis, aut exulceratis; id quod aliàs fit in iis, qui externè utuntur inunctionibus Mercurialibus. Mercurius vivus ex cinnabari nativa quoque elicitur, quæ reperitur copiose in aurifodinis, & lunæ fodinis Hungariæ, & quidem in terra Hungarica dicta. Talis Cinnabaris est composita ex sulphure & Mercurio vivo, quæ duo coaluerunt in cinnabarin: Unde est Mercurius ex cinnabari vi ignis per retortam beneficio salis cujusdam alcalici vel limaturæ *Martis* revificatur & extorquetur, quia acidum sulphuris cohibent, quo minus possit complexu suo detinere Mercurium vivum; unde in forma fluida profluit: vid. *KIRCHERUS Mundo Subterran. pag. 330.* & *Ephemer. Gall. Erudit. T. 1. Ephem. 14. p. 276. seqq.* Hic *Mercurius* dicitur *resuscitatus*, & est optimus pro laboribus Chymicis, quoniam ab omnibus sordibus est purificatus.

Sunt qui ex sangvine humano volunt præparare *Mercurium vivum*, cujus rei experimentum producit *KERNERUS*. Cæterum observetur impostura: nam utut in aurifabrorum sangvine hoc interdum verum sit; quoniam hi ipsi, cum sæpiùs versentur cum *Mercurio* in de aurandis vasis, inspirando hauriunt fumos *Mercuriales*, qui collecti dant *Mercurium vivum*, ut exinde possit ex sanguine extrahi; non tamen in aliis subjectis simile quid sperandum, & nullo modo Mercurius vivus ex omnium sanguine elicitur.

Differentiam Mercurii, quod nempe virgineus secum Aurum volatiliset, videbitis in *Act. Societ. Reg. P. 1. pag. 17.* item *BECCHERI Supplem. 1. pag. 83.* Sed an hoc adeò proprium sit Mercurii virginei? ferè dubito, cum aliàs *Mercurius* quicunque iterata sublimatione, aurum ferè secum attollere soleat, hocque *Heslingii AZoth.* fuit. Dicitur aliàs *Mercurius* vivus *Herous fugitivus Chymicorum*, quoniam ex se, licet variis modis tractatus, nullo modo est coërcibilis; quin, ubi optimè alligatus putatur promptissime insalutato hospite denuò aufugit; tanti nempe laboris est genuina ejus fixatio. Sic erat *BARTOLUS* Astrologus magnæ famæ, qui *Mercurium* ad tantum elevavit fixitatem, ut jam in eo esset, quomodo Convenienti illum includeret vasculo: sed nescio quo moratus, fortissimo subdito igne inopinato ipso inæstus *Mercurium* evadere vidit. Hinc arduum est *Mercurium* reddere fixum: utut cum vitriolo, alumine, & similibus in corpus mediocriter fixum redigi possit: Conf. *ROLFINCCIUS Chym. pag. 385.*

Sed observetur *distinctio inter Mercurium coagulatum, & inter Mercurium fixatum*: *Coagulatus* est, qui non amplùs apparet in forma fluida, sed quasi in corpus durum metallicum est redactus; *Coagulatio* est res trivialis, & fit per halitum Jovis & Saturni. Modus est, ut Jovi vel *Saturno* liquefacto, dum jam iterum coagulari vult, imprimatur fovea, & in foveam immittatur *Mercurius vivus*; sic statim coagulatur: quod fit propter halitum Saturni & Jovis, & sic etiam potest pulverisari. Eodem modo cum regulo antimonii quoque coagulatur: vid. *WEDELIUS Pharm. pag. 173.*

Mercurius à Saturno coagulatus, & plus minus malleabilis factus, in tumoribus externis cancrosis pro cura palliativa impositus, est optimus inhibendo, ne fermentum latius serpat.

Mercurius autem *fixatus* est, qui instar metalli subsistit in igne, ut non avolet, sed ignis torturam patienter proferat. Fixatio hæc *Mercurii* genuina nondum innotuit, utut in hanc, frustraneo tamen conamine, omni studio allaborarint longo tempore spagyrici: non potest figi, nisi per sulphur metallorum, quod facile sese unit cum Mercurio, & ipsi volatilissimam fixitatem tribuit, & ita figit, Et utut eò redigatur Mercurius, ut aliquot horas fortiorem ignis torturam patiatur, nihilominus tamen vel sponte denuò caput exerit, vel facili labore in vivam formam resuscitatur, per alcalia nempe fixa, ut cineres clavellatos, sal tartari, vel alia fixa, item per limaturam *Martis*. Ratio est, quia *Mercurius* vivus saltem ab acidis, nullo modo ab alcalibus, ligari non-

nihil aut coërceri potest; Unde talium additione acidum absorbentium facillimè reducitur.

Pro *Usu Medico* aliqualis ejus se lectus instituendus: *Hispanicus*, & hinc *Hungaricus*, item qui *ex India Orientali* adportatur, rectè censentur optimi. Præterea tamen, cum interdum cum antimonio, Saturno, aliisq; partibus metallicis & admixtus & adulteratus sit, probandus est; idq; tribus modis:

1. Si per retortam destillatus parum vel nihil recrementi post se relinquat.
2. In Cochleari argenteo super prunas evaporet: quod si relinquat maculam flavam aut albicantem, de sole aut luna participare dicitur, & utilis pro medicina censetur; si verò remaneat macula nigricans, vel livescens, nocivus est, minusq; utilis; hujusmodi enim macula adulterium Saturni, vel nativum vel artificiale, ostendit; dum Saturninis, bismuthinis, antimonialibus arsenicalibus, aliisque heterogeneitatibus mineralibus, admistis, plus minus inquinatus est.
3. Si à carbone candente quietus effumet; non autem cum strepitu fugam moliatur, & hinc inde agitetur; secus enim signum est, participare de metallis imperfectis: ubi minus in igne subsultat, plus de Saturno habet, ubi magis, Jovis quid continet. De hoc conf. *BARTHOLINI Acta Med. Haffniens. Volum. 1. Obs. 67. pag. 148.*
4. Si cum tartaro calcinato & ♃ aliquoties destillatus, splendorem magis crystallinum acquirat.

Quoad *usum Mercurii vivi* in medicina, ad duo semper respiciendum:

1. Ad ipsum corpus Mercurii vivi volatile & penetrans.
2. Ad adhærens ipsi acido & corrosivum sulphur, naturæ quasi arsenicalis.

Ratione illius repræsentat quasi alcali metallicum, acidis quibusvis Saturandum, quatenus ab adhærente sulphure isto nondum sufficienter Saturatus est. Hinc enim & acidum sulphur, occultum licèt, tamen facile arripit, & cum eo in cinnabarin ☌atur; hinc & spiritibus acidis tàm facile alteratur, quatenus horum ope sulphur externum actuatur magis & extravertitur, magisq; ita ab his acuitur; cum quibus acidis junctis etiam concretum salsum tertium constituit, uti in Mercurio sublimato, item Mercurio dulci, manifestum est; conf. *TACCHENIUS Hippocr. Chym. cap. 25.* item *SYLVIUS in Pr. l. 4. de Hydrope §. 228.* item *de lue Venerea §. 160. & seqq.* Hinc sub hac consideratione *Mercurius* vivus acida vitiosa corporis arripit, & eadem simul secum extra corpus eliminat, & hac ratione genuinum luis venereæ alexipharmacum, fixum hujus nervosis partibus pernitiosissimum Acidum absorbens, & salivationis modo extra corpus rapiens.

Ratione verò posterioris Mercurius acris, acidus, corrosivus & colliquativus existit, indeq; roris nutritivi partium solidarum attenuativus, adeoque evacuativus ac salivatorius, item septicus & rodens, plus minus tamen, prout arte magis vel minus acuitur acidum ejus sulphur, & exaltatur hinc ejus vis colliquativa per acida sulphurea mineralia.

Ex quibus facilè est concludere: *An sit venenum Mercurius vivus?* Per se equidem, quatenus corpus *Mercuriale* est, innoxius est, intimè penetrativus, & acidi vitiosi absorptivus; ratione verò sulphuris externi acidi erodentis & colliquefacientis pessimum est venenum, nervosis partibus inimicissimum, & gravissimorum nervosi generis pathematum fœcundus parens. Licet enim *Mercurius* vivus propinatus sine ullius nocumenti vestigio citò transeat, sit tamen hoc saltem propter parvam quam in corpore nectit, moram; aliàs enim si diutiùs in corpore subsisteret, æquè virulentiam suam proderet per subsequentem salivationē, atq; si extra corpus, licet vivus inunctus fuisset.

Quod ergo attinet *usum Medicum*, variat equidem hic pro varietate præparationum & applicationum. Laudatur tamen proprie ceu proprium alexipharmacum luis venereæ, quæ confirmata & inveterata vix aliter curari poterit, nisi per medicamenta Mercurialia, tàm purgando quàm salivationem movendo, sive interne assumpta sub forma pulverum, sive externe inuncta, sub forma suffituum aut unguentorum; & sic solet excitare copiosum fluxum salivæ, quod vocatur *Salivatio*: quæ salivatio continuanda est tam diu, donec contagium Venereum omninò salivando seu per salivam sit expulsum. Modus hic per salivationem curandi luem veneream est usitatus Gallis. Interdum loco salivationis solent subsequi in lue venerea copiosæ dejectiones alvi; ubi interdum observatum fuit, quod dejectiones alvi fuerunt nigræ instar atramenti. Rarò insensibiliter operatur Mercurius, ita ut neq; per alvum semper dejectiones, neque per salivationes curet; utut *HORSTIUS lib. 14. Obs. prope finem* habeat observationem operationis Mercurialis insensibilis. Sed necessum est, ut pro talibus inunctionibus sit benè depuratus & purificatus, miscetur cum pingvedine porcina, donec occultetur. Hoc unguento composito inunguntur articulationes genuum & cubitorum, idque aliquoties in loco tepido donec succedat salivatio; si hæc minus procedat, fit inunctio spinæ dorsi secundùm longitudinem: alii non ineptè inungunt plantas pedum; sic enim totum corpus perreptat *Mercurius*, & tandem salivando miros exserit effectus.

In obstructionibus contumacissimis alvi, & consequenter in morbo iliaco, sacra anchora est; si scilicet successive assumatur in substantia usq; ad ℔ j. l. ℔ij, imò ad ℔ iij, vel in globulis cereis in forma pilularum, qui modus est *KIVERII in obs. comm. 1.* quia mobilitate sua sine ullo periculo transit per intestina, & per alvum secernitur. Notabilis est historia, quam de simili cura per literas transmisit Doctori *MICHAELIS*, Doct. *ERBENIUS, Archiater Regis Poloniæ*, qui refert de quadam contumacissima alvi obstructione laborante, cui aliis medicamentis, irritis omnibus, propinavit ℔ iij. argenti vivi, & his nihil operantibus, illum imposuit currui, & veloci motu agitavit: cumq; reversus domum de nocte somnum habuerit quietum, mane lectum stercore maculatum, & argento vivo inargentatum reperit. Certum sanè Mercurius est remedium in tali casu, de quo jam *HELMONTIUS* facit mentionem *Tr. de Flatibus.* In morbo Iliaco, si Mercurius non juvat, res est desperata. Lumbricorum præterea juratus est hostis; Mercurius enim dulcis ad aliquot grana datus quoscunq; lumbricos expellit & exturbat: Hoc etiam fit per *aquam Hermeticam* contra lumbricos *Angeni & Helmontii Tract. In Verbis, Herbis & lapidibus Magna Virtus:* Nempe

℞. *Mercurii probè purif.* ad ℥jv.
cui super affundatur
♡ *hyperici*, l. *ulmar.* l. *flor. perfic.* l. *portulac* l. ♡ *simpl.*
l. *graminis* ad ℔ iij.

ebulliat leniter in ea Mercurius, aut agitetur in loco calido sine coctione, dehinc, ubi subsederit *Mercurius*, decantetur, & ad ℥j. l. iij. pro dosi detur, sicque omnes lumbricos certissime expellit.

In forma sicca *Mercurium* cum succo quodam certo pulverisare & exhibere jubet *AVTOR*; ipso in-

innuit saccharum, cum cujus duplo l. triplo facile in pulverem gryseum in mortario lapideo vel ligneo redigitur: cujus dosis est à ℈j ad ʒß vel ʒj.

Assumatur autem in cochleari ligneo: nam si assumitur in cochlearibus metallicis, in specie in cochlearibus aureis vel argenteis, nihil fere Mercurii in corpus venit, quoniam adhæret metallo: quod observandum quoque est de aliis medicamentis Mercurialibus; cum omnibus enim metallis se miscet Mercurius, eademque etiam corrodit.

Ulteriùs dicit *AVTOR*, quod difficilem promoveat partum; quod & à *MATTHIOLO lib. 4. Epist. Med.* & in *Comment. l. 5. Dioscorid. cap. 70.* ʒß pondere observatum fuit: Conf. *HOFFMANNVS Clav. l. 3. c. 15. §. 10 pag. 260.* Porrò scabiem etiam ferinam optime curat interno & externo usu, ubi aliàs omnia irrita. Hinc nempe famosum est *Cingulum sapientiæ* seu *Mercuriale Rulandi*, quod est pannus lineus cum ungvento ejusmodi illitus: de quo vid. *BARTHOLINVS in Cent. 3. Hist. Anat. 79.* quod lumbis applicatum proficuum est remedium, & pediculos celerrime fugat. Sed sub genuino ejus usu observetur.

1. Ut præmissa sint convenientia universalia.
2. Bene sit depurata Massa sangvinea.
3. Cum applicatione cinguli, aliorumq; similium Mercurialium, interna blandè, diaphoretica antimonialia, aliaque adhibeantur.
4. Ægerin loco calido aut tepido versetur; &
5. Blande interdum corpus moveatur; sic dabitur facilis operatio cinguli Mercurialis.

Loco hujus Cinguli in usu sunt Ungventa *Mercurialia*, quæ uti & cingulum *Mercuriale* jam Veteribus in cura scabiei fuerunt usitata, uti hoc demonstrat *AMELANGIVS loco citato c. 6.*

An lepram, elephanthiasin, & similes affectus curet Mercurius per salivationem? tentatum fuit aliquoties: sed parvo, quantum novi, cum successu: conf. *WILLISIVS Pharm. Rational. Volum. 2. ubi de lepra.* Aliàs etiam ad tineam capitis pertinatiorem *Mercurialia* Unguenta usurpantur: sed non caret periculo propter varia nervosi generis symptomata, quæ inde facile superveniunt. Ulcera maligna phagadenica, putrida & similia, aliis irritis mirabiliter curat *Mercurius* in unguentum redactus; Gallica præsertim, aliaque contumaciora; quæ sine Mercurio, vel dulci vel præcipitato, curare difficillimum erit. Tumores tandem duros, notos Gallicos uti etiam scirrhosos in partibus carnosis & strumosos in partibus glandulosis, ex viscida materia ab acido coagulante, mirificè emollit Mercurius vivus cum linimentis applicatus; unde & emplastrum de ranis Vigonis cum *Mercurio* (interdum c. duplo Mercurio) adeò crebri usus est: quos etiam lamina plumbea Mercurio vivo illita, vel Mercurius à plumbo coagulatus in laminam redactus, applicatione sui discutit & resolvit, doloresq; junctos corrigendo dolorosum acidum mitigat, quæ etiam in gangliis & nodis, similibusque tutissime admovetur, & ita citò tutò & jucunde illa curantur. Pediculos quoscunq;, sive sint majores, die Filtz-Läuse/ sive alii, modò in marsupio gestatus, vel cum ungventis, imprimis ungvento denicotiana, subactus, & locis, ubi tales sunt hospites, inunctus, subitò necat. Cosmeticus deniq; existit, præsertim Mercurius dulcis, aut alio modo præparatus, quocunq; modo applicatus varos, lentigenes, & alias faciei maculas, pustulas, ac rubores, aliis irritis tollit, serpigines etiam aliaq; cutanea vitia, mirabiliter tollit. Nempe penetrando, & acidum peccans sub cute latens corrigit, & simul humorem peccantem excrementitium resolvit & colliquat, sicque in aliud concretum mutat. Modus parandi hic est:

℞. *Mercur. vivi* q. s.

Subigatur cum succo limonum, & cum pingvedine quadam redigatur in formam linimenti.

Sed observetur in usu Mercurii cosmetico, ne sit nimius. Nam Cosmetica Mercurialia duo habent incommoda:

1. Inimicissima sunt gingivis, tonsillis, dentibus & partibus circa palatum existentibus: Unde, utut aliquandiu elegantem cutis & faciei colorem Mercurius reddat, tamen successivè ulcera oris & fœtorem, imò cariem, nigredinem, hinc casum dentium & capillorum facit; hincque est, quod istæ mulieres, quæ in juventute usæ sunt fucis Mercurialibus, in senectute sint edentulæ, aut habeant halitum fœtidum propter putredinem, inductam gingivis & earum dentibus.
2. Etiam cutim tandem scabram, rugosam & citiùs, quam ætatis fert ratio, semiem reddunt; unde juvenculæ per aliquod tempus usæ fucis Mercurialibus, fiunt ante senectutem vetulæ.

Cæterum Mercurius etiam *Amuleti instar*, vel in avellana, vel in penna inclusus, ad lac generandum: vid. *SENNERTVS de febrib. lib. 4. cap 5.* contra pestem, fascinationes & ligaturas, de collo gestari solet: uti *dedi talem formulam superiùs*, ubi *de Antirrhino*; quod utut suspectum videatur *GVIBERTO in Medico officios. Tractatulo de peste*, & *DÜMMERBROCCIO de Peste*; nihilominus tali usu externo est valdè proficuus.

Sed benè sit præparatus Mercurius pro quocunque usu, imprimis externo, alias inducit varias noxas, casum dentium & capillorum, tremorem, paralysin, contracturas, & similes alias graves & periculosas noxas ex perverso *Mercurii* vitiosi usu posse oriri certum est: de quibus vid. *HOFFMANNVS de Medic. Chym. pag 36. AMMELUNGIVS de Chym. cap. 6. pag. 226.* Fernelius lib. 2. de Curat. Morbi Gallici cap. 1. & *UNZERVS in ejusd. Tr. de Mercurio.* In scorbuto speciatim usus Mercurialium cautissimus esse debet. Cum enim per se Mercurius sit infestus gingivis, & etiam in scorbuto dentes sunt corrosi; propterea facilè cum *Mercurio* malum ex asperaretur. Unde in nostris regionibus septentrionalibus non solùm inusitatum, sed etiam periculosum est, curare luem Veneream per Mercurium, propter metum scorbuti. Et quidem tum promptus est *Mercurius* ad salivationem, uti iis, qui habent gangrænam in pede, applicatus facilè excitet ptyalismum, utut in minima dosi & remotissimo loco fuerit applicatus: id quod observetur incurandis ulceribus scorbuticis, ne applicetur cum noxa.

Ad usum autem *Medicum purgetur Mercurius*, & quidem eum in finem, ut feces, aut potiùs adhærentia concreta Saturnina, bismuthina, arsenicalia, &c. separentur; talia enim alias præparationes Mercuriales usui *Medico* minus aptas reddunt. *Communiter purgatur expressione per corium*, deinde lavatur cum aceto, sale, &c. vid. *AVTOR.* Cæterùm optimus purgandi modus est *Destillatio*, si scilicet *Mercurius* vel crudus, vel quod melius est, ex sublimato aut cinnabari revificatus, cum salibus, sale communi, sale tartari, Calce viva & similibus aliis bis vel ter destillatur per retortam; sic enim evadit purissimus. Quidam idem non inepte præstant cum spiritu vini, uti habet *AVTOR.* Quidam miscent

cum

cum terra sigillata, & destillant per retortam non in commodè. Nec contemnenda est purificatio Mercurii, si fit amalgama ex eodem cum metallis, & postmodum hoc amalgama per retortam destillatur, revivificatur enim sic *Mercurius*, qui potest tutò adhiberi interne.

Quod attinet *Mercurii* Præparationes, & ex eo elicita medicamenta, observetur; quod rectè dicat *HELMONTIVS*: quod Mercurius nunquam ulla ratione sit divisibilis, adeò ut sit impossibile, per artem & naturam exinde sal aut sulphur extrahere. Unde recte *HELMONTIVS* omnia liquida ex *Mercurio* per se præparata, ut oleum, spiritus, essentias, &c. *Mercurii*, vocat nonentia & impostura pseudochymicorum. Nam licet Mercurius propter adjuncta salia vel alia simplicia suscipiat larvas varii generis; nihilominus tamen non sunt, nisi oculorum impostura: Quippe semper ex iisdem Mercurius denuò vivus potest resuscitari, uti rectè loquitur *HELMONTIVS*.

Quod igitur reliqua *Præparata* ex Mercurio attinet, eadem omnia sunt saltem *Magisteria*, hoc est cum salibus variæ concretionis. Magisteria autem hæc sunt vel in forma fluida, vel in forma sicca: Illa, nempe fluida, ab his siccis demum originem habent.

Præparata sicca sunt vel *Præcipitata*, vel *Sublimata*

Præcipitata fiunt vel

1. Per se vi ignis; vel
2. Per spiritus salinos abstrahendo.
3. Propriè dicta præcipitata cum oleo tartari, vel alio alcali fixo in aquo soluto, præcipitando solutiones Mercurii per acida factas.

Et hæc præcipitata rursus sunt vel simplicia, vel cum aliis metallis composita. Hæc de *Præcipitatis*.

Sublimata sunt vel cum sulphure vel cum salibus: Illa dant Cinnabarin; hæc verò pro variis accidentibus varias denominationes obtinent.

Hæc est quasi sciagraphia omnium Præparatorum Mercurialium.

CALCINATIO & PRÆCIPITATIO.

Quoad Mercurii simplices præparationes, eminet *Præcipitatio*, quæ quidem, uti rectè monet *AUTOR* noster, non est vera præcipitatio, sed Mercurii per digestionem in pulverem rubicundum mutatio. Observetur nihilominus; quod Mercurius in pulverem redactus, vocetur præcipitatus, sive cum, sive sine menstruo; item vocatur *Turbith minerale*, ad differentiam Turbith Vegetabilis; quoniam sicut Turbith vegetabile est purgans vehemens: ita & præcipitatus Mercurius. Inter Mercurii præcipitationes eminet hic *Mercurius per se præcipitatus sine ullo addito*, sed solo igne per digestionem lentam in pulverem rubicundum mutatus, in vase specialiter ad id elaborato. Hoc autem in Mercuriò corporum non fit, sed saltem in Mercurio vulgi. Phiolæ ad hunc laborem necessariæ conformatio variat: nunc enim fit in cucurbita fundi plani, qualem describit *ZWELFFERUS Mant. spagyr. P. 1. cap. 7. pag.* 353. nunc in duplici vase, quasi duobus urinalibus ad clepsidræ formam sibi applicatis, qualem describit *WILLISIVS in Pharm. Rat. P. 1. Sect. 2. cap. 2. pag. 42.* Sed non opus erit curiosis instrumentis, modò observetur encheirisis à non nemine observata; nempe ut ignis suppressionis adhibeatur, i. e. ut carbones supra vas, in quo Mercurius continetur, arena contectum ponantur: hoc modo nempe & citiùs & tutiùs figitur seu in pulverem cinnabarinum præcipitatur. Dubium enim est: quomodo corpus album fluidum volatile Mercurii vivi per se sine addito, solius caloris beneficio in pulverem, nonnihil fixum rubrum convertatur. Sunt qui existimant: simplicem texturæ in Mercurio mutationem esse causam, ut *HOFFMANNUS Clave pag.* 265. alii calorem externum, ut *SILVIUS de Hydr.* §. 272. Optima in hoc puncto est *TACCHENII* sententia, proprium Mercurii sulphur externum hoc modo præcipitare Mercurium: vid. *TACCHENII Hippocrat. Chym. cap. 25.* ubi *de Mercurio.* Nempe sicuti à sulphure, Mercurio addito, rubificatur Mercurius in Cinnabarin; ita parili ex ratione sulphur Mercurii externum igne mediante actuatum, & quasi extraversum & tingit, & etiam ita nonnihil figit Mercurium. Una ex optimis præparationibus Mercurialibus hæc est: Nam rite paratus bonum est remedium diaphoreticum, resolvens, mundificans, plurium chronicorum morborum, ex impuritate contentorum acida plus minus fixa natorum remedium, uti sunt: Lues Venerea, scabies, podagra, febres diuturnæ, aliaq; similia; nempe considerate adhibitus. Alias, si non ritè sit fixatus, aut inconsideratius exhibeatur, etiam vomitus & secessus movet; imò continuato usu ad salivationem tandem disponit. Minus enim præcipitatio hæc sufficiens est pro Mercurio ita figendo, ut vel per diaphoresin saltem operetur, vel ad pristinam volatilitatem & fluiditatem reduci nequeat; ubi tamen nimis rigorosus est *HELMONTIVS*, quando dicit: *Vix boni viri remedium esse Mercurium quamdiu adhuc resuscitari potest.*

Nobilis hic Mercurius ☿atus per se magis nobilitatur, si amalgama cum solis per antimonium depurati, vel lunæ ℥ß, & Mercurii vivi depurati ℥iv. hoc modo præparetur, & in pulverem purpureum, *Aurum Vitæ* aliàs dictum, redigatur, in quo ipso imprimis consulatur *ZWELFFERUS Mant. spagyr. pag.* 321. & 353. non secus atque *POTERIUS*, qui nobilius suum Aurum diaphoreticum ex Mercurio antimonii cum auro amalgamato. & ita per se præcipitato recipit, ut *prope finem* ejusdem *Pharm. spagyr.* videre est. Quo etiam facit *Panacea* ista *de la Vigne*, quam videbitis in *HOFFMANNI Clave pag. 266.* qua ratione etiam Mercurius cum aliis metallis amalgamari, & sine menstruo acido corrosivo per se præcipitari potest.

Sed utut pro usu Medico nobile sic evadet remedium, ut non solum aliis præparationibus apprimè inserviat, sed & pro sublimioribus laboribus spagyricis recipi queat; interim tamen non nimis exceda-mus in ejusdem laudibus, ejusque usum Alchymisticum non nimis extendamus, in quo ipso peccasse videtur *ZWELFFERUS citato loco pag.* 354. Nam Mercurius corpus auri, ut in illud quodam quasi amplexu feratur, adeò exactè non dissolvit: ab iterata ex regulo antimonii & lunæ scobe sublimatione, an Mercurius novas vires acquirat? dubium est; nisi forsan ex regulo sulphure externè adhærens Mercurio accedat. Adeoque ambigitur: an sine interventu Medii alterius seu clavis sola digestione, sublimando aut præcipitando aurum cum Mercurio, adeò amicabiliter ac intima unione commisceri possit? quod quamdiu non fit, voto transmutationis excidimus. Tentandum etiam est: an non digestum & præcipitatum hujusmodi amalgama in pristinum auri corpus denuò reduci possit avolante Mercurio? & sic præcipitata illa cum auro, luna, Mercurio & putatitia omnis generis Azoth, se habere videntur. Vires tamen Medicæ præcipitato simplici adscriptæ, eidem ac sane nobiliori hujusmodi composito adscribendæ erunt.

Mer-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0938-9 DFG

Mercurii præcipitati per silices in AUTORE *processus* nro. 2. est legitimus. Modũ habet HARTMANNVS *in Croll. pag.* 41. & KESLERVS C. 1. *Process.* 50. Coincidit hæc præparatio cum priori, saltem quod moles silicum adjectorum impediant motum & sublimationem Mercurii, unde quasi vi coercitus Mercurius facilius præcipitatur. Putant quidam, quod per ignem arenæ successive sulphur silicum exaltetur ratione cujus sulphuris silicum, sulphur Mercurii externum excitetur: unde silices recipiunt solares, de sulphure solis participantes, quales interdum inveniuntur & se produnt colore flavescente & rubescente, ut Mercurius cum *iis* ratione principii solaris promptissimè se jungat. Verum an silices ratione sui sulphuris aliquid conferant? haud videtur vero simile. De *Mercurio fixato* seu *Panacea* nro. 3. genuinum est LUDOVICI judicium *Pharm. pag.* 117. esse nempe Cinnabarinæ naturæ quatenus ex vivo Mercurio & sulphure communi revera concretum salinum emergat; unde effectus ejus præ cinnabari nativa vel antimoniali haud dabit singulariores.

Sequuntur *præcipitati Mercurii in via humida*, nempe nro. 4. & 5. 6. & 9. per ~ acidos, ut oleum sulphuris, spiritum vitrioli spiritũ nitri &c. affundendo aliquoties & abstrahendo, & sic in fundo Mercurius remanet sub forma pulveris, varii coloris pro ratione spirituum. Succedit in omnibus negotium, utut diversimodè; omnium optimè per spiritum nitri qui & solvit Mercurium, & exinde abstractus præcipitatum intensè rubrum relinquit; spiritus sulphuris verò spiritus & oleum vitrioli, non solvunt Mercurium, utut eundem facile in pulveris formam alterent, qui abstractis spiritibus saltem flavus aut citrinus remanet: qui pulveres cum spiritu vini digeruntur, &c. uti habet AUTOR & CROLLIUS *in sua Basil. Chym. cum notis* imprimis HARTMANNI.

In his Præcipitationibus duo considerentur:

1. Color ruber qui non nisi à spiritu nitri conciliatur: nam spiritus sulphuris & vitrioli vel Mercurium præcipitatum flavum, aut citrinum saltem, relinquit. Color hic oritur ab ipso Mercurii sulphure externo, sicut *supra de Mercurio per se præcipitato monitum fuit.* Quia enim spiritus nitri & ipse sulphureus agit in hoc ipsum sulphur, hoc ipsum extraversum colore tali Mercurium tingit. Spiritus ♃is verò & vitrioli propter symbolum, quod habent, agunt quidem nonnihil in sulphur Mercurii, sed debiliter, unde tantum flavescit.
2. De spiritibus acidis post debitam edulcorationem cum aqua, & deflagrationem cum spiritu vini, nihil fere aut minimum saltem cum Mercurio præcipitato remanet, quod testatur: quia Mercurius ita præcipitatus non crescit pondere; unde nec vim corrosivam Mercurio addunt, sed quicquid mutationis Mercurio accidit, saltem ratione proprii sulphuris ãcidi, in quod ista acida mineralium sulphurea agunt, evenit: Conf. TACCHENII *Hippocrates cap.* 25. Nam ut in medio relinquam, quod HELMONTIUS hinc inde asserit, Mercurium sulphure externo spoliatum, esse immutabilem; aut quod TACCHENIUS affirmat, Mercurium corporum nec præcipitari per se, nec per spiritus acidos posse, quia caret illo sulphure externo adhærente: saltem pro hoc negotio notabile est Mercurium cum spiritu nitri præcipitatum rubescere, non secus ac si sublimatus communis cum oleo tartari p. d. præcipitatur, qui etiam rubeo cadit, prout nempe alcali fixũ agit in sulphur Mercurii externum hoc sufficit, extravertit, & ita colorem rubrum infert. Alcalia econtra volatilia Mercurium talem album præcipitant, quatenus hæc debilius agunt in sulphura mineralia, quam alcalia fixa: Conf. hic TACCHENII *Hippocrates cap.* 7.

Præcipitatorum Vsus.

Præcipitata hæc magis inserviunt usui interno, minus tamen tuta sunt, licet etiam spiritus vini desuper deflagratus sit; cum impetu enim vomitus & secessus movent, prout magis volatilia vel fixa. Quo enim sunt volatilora, eò magis vomitus cient; quo magis erunt fixata, eo promptius per inferiora purgant: imo si grana iij tantum usurpentur, horrida symptomata causantur. Nam per spiritus acidos, v. g. nitri, vitrioli, &c. extravertitur sulphur Mercurii & exaltatur, unde gr. xv. Mercurii præcipitati per oleum sulphuris (ad gr. ij vel iij pro una vice) potentiorem salivationem excitant, quam ℥j Mercurii crudi externe adhibiti.

Turpethum minerale cum oleo seu spiritu sulphuris p. c. paratum in specie quod attinet; in se quidem satis tutum, & in affectibus chronicis conveniens remedium est. Dosis gr. v. l. vj in forma pilularum vel boli, aliàs impressionem Vitriolicam in faucibus relinquit, ægris molestum: hinc cum Theriaca, Extr. Ellebori nigri vel succo liquiritiæ mistum, commode propinatur. Ordinarie verò cum nausea per inferiora tantum purgat, utut in delicatis & tenerioribus præsertim, vomitus interdum moveat, quin & repetito usu in dosi minori salivationem cieat, hincque non nisi in morbis chronicis evacuandi aut alterandi causa adhibitum locum habet; & quidem pro scopo salivatorio primo die gr j, ij vel iij, post ad j v, sicque quotidie continuando, donec doses quinq; assumptæ, & salivationis futuræ indicia superveniant.

Mercurius præcipitatus cum oleo vitrioli AUTORIS nro. 5. revocat in mentem asserta HELMONTII *Tr. Ignota actio Regim.* §. 11. & *sextupl. Dig.* §. 29. quod oleum vitrioli solo attactu Mercurii transeat in alumen. Res anno fere ab hinc comprobata, aut exemplo illustrata, ita se habet:

℞. ℥ij ℥j.
♁ ⊕li ℥iv.

Digerantur mutuo, & post solutionem plus minus factam, ac phlegmatis evaporationem, & subsequentem destillationem, remanet Mercurius albus præcipitatus; qui edulcoratus probe suggerit pulverem citrinum, mediante destillatione à cineribus clavellatis in idem Mercurii currentis pondus revificabilem: aqua vero ista edulcorationis sale vitriolico impregnata, ebulliendo evaporata, reddit genuinum alumen. Res curiosa.

Mercurius ☿atus per spiritum nitri nro: 6. seu Mercurio coralliatus, optimè describitur ab HARTMANNO *in Croll. pag.* 63. fit hoc modo:

℞. ℥ij *vivi probè depur.* qv. v.

abstrahatur ab eo spiritus nitri ritè rectificatus tribus vicibus; sic evadit pulvis egregie rubeus fere instar ♁. Sed notandum est, Mercurium hunc ☿atum post ternam spiritus nitri abstractionem & subsequentem sub tegula aut in crucibulo levem calcinationem, donec non amplius fumet, & spiritus nitri concentratus maximam partem avolet, ulterius cum spiritu vini ter esse deflagrandum, ut omnis acor corrosivus tollatur: sic enim tutius, & etiam aucta nonnihil dosi, cautè tamen, internè usurpari potest. Vocatur à quibusdam, imprimis HARTMANNO & CROLLIO, etiam *Arcanum corallinum*, quia post præcipitationem remanet pulvis rubicundissimus instar coralliorum.

Sed duplex hic error deprehenditur:

1. Quia ob solum colorem ita vocatur, & cum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0939-7 DFG

PARACELSI *arcano corallino* quod etiam à colore sanguineo *Mercurium hæmatinum*, item *Aquilam hæmatinam*; ab usu verò in Archidox. *Mercurium vitæ* vocavit, non convenit quo vult purgare & uno impetu curare febres intermittentes & podagram, ratione cujus etiam ab HELMONTIO *Purgatio diaceltatessou Paracelsi* vocatur: Conf. *de* hoc *Mercurio vitæ Paracelsi* CNOEFFELIUS *Tr. Meth. Med. febres epidem pag.* 75. & 85.

2. Quod hic *Mercurius hæmatinus Paracelsi*, seu *Arcanum corallinum*, fuerit nihil aliud, quam Mercurius vivus per menstruum universale fixatus in pulverem rubeum, blande diaphoreticum & solutivum, & per aquam ovorum edulcoratus, quo vulnera & ulcera vesicæ, faucium & œsophagi curentur, uti HELMONTIUS hoc ostendit *Tr. de de febr. c.* 14. §. 10. item *Tr. Arcan. Paracelsi.* Hinc ortus est error ille in præparatione Mercurii, dum quidam cum spiritu nitri in rubedinem præcipitatum putarunt esse eandem rubedinem cum Paracelsi. Cum econtra Arcanum Corallinum Paracelsi terra fuerit Balsamica dulcissima; Autoris vero Arcanum corrosivum, quoniam corrosivitas menstrui nunquam elui potest ex præcipitatis.

Inservit tamen usui interno pro leni purgante, sed caute: interdum enim etiam per superiora purgat. Dosis gr. iv. vel v. sed Mercurialia hæc non nisi in malis contumacioribus conveniunt & saltem in iis, ubi acidum tale peccat, quod vix, præterquam à Mercurio, corrigibile existit. In morbis enim difficillimis v. g. quartana inveterata, lue venerea confirmata, podagra, &c. Mercurialia prærogativam singularem præ aliis habent, adeo ut aliis irritis (modo viscera ægri utcunque adhuc robusta sint) intentioni Medici satisfaciant. Sic *Aurum vitæ Cnöffelii* antipodagricum fuit, & nihil aliud, quam Mercurius per certum oleum vitrioli, laboriose licet, fixatus. Oleum enim vitrioli probè rectificatum jus habet præ acidis aliis singulare in Mercurium: & utut eum perfectè figere non possit, vim tamen singularem præ aliis mineralium acidis in illum exserit, volatilitatem ejus multum coërcet, si post factam solutionem & abstractionem tandem fortissimo quantum fieri potest, igne, quicquid de oleo vitrioli supersit exhalet. Mercurius hic fixatus assumptus nunquam salivatorius est, nisi per accidens, in lue Venerea egregius. In lue Venerea confirmata sine Mercurio sane nihil perficere possumus; imo affectus etiam longe remotos in extremis artuum Mercurialia corrigunt radicem ex primis viis evellendo, & fermentum peregrinum simpliciter corrigendo. In ulceribus manantibus cruum aliis irritis pilulæ factæ ex cinnabari, arcano corallino, & theriaca, usu repetito aliquoties assumptæ per inferiora purgant; & sine remedio alio singulari sponte ita exsiccari faciunt ulcera, quod remedia alia vix aut non, nisi post tempus diuturnum, præstare possent, idque non semper. Unde in gravioribus morbis singulare quid obtinent. Pro scopo salivatorio datur cum Theriaca, vel succo glycyrrhizæ in forma pilularum ad gr. ij. vel iij, altera vice seu die sequente gr. iv, hinc die tertio gr. v, & sic donec omnes doses simul gr. xv. vel xviij compleverint; tunc desinamus; sequitur enim salivatio; ratò plus requiritur. Externe commode permiscetur cum unguentis contra scabiem; sicut quoque emplastris additum valet egregie in quibuscunque ulceribus etiam rebellibus, fœtidis & malignis. Nam in Mercurio est Arcanum contra ulcera maligna & fœtidissima; sicuti etiam Mercurius dulcis est egregium remedium.

Sequitur *Mercurius per aquam ovorum præcipitatus* nro. 7. circa quem observetur: in Paracelsi scriptis œcurrere subinde Mercurium corallatum, item arcanum corallinum quo nomine non Mercurium communem cum nitro paratum, aut præcipitatum Autoris intelligit, sed uti jam supra dixi, est Mercurius vivus per liquorem alcahest fixatus, & per aquam albuminum ovorum edulcoratus: sed occultavit modum, & hunc substituerunt impostores. *Paracelsum* ergo male communiter intellectum *pessime semper imitati sunt*; id quod etiam ostendit hic Mercurius præcipitatus per aquam ovorum ad Paracelsi imitationem institutus: sed prout ab AUTORE præscribitur, nullo modo succedit. Potius Conf. M. A. N. C. *Anno* 4. *pag.* 90. ubi aquæ albuminis ovorum genuina CNOEFFELIO olim usitata habetur descriptio. Ac sane ibidem descriptus labor Mercurialis asseritur, quod fuerit genuinum remedium CNOEFFELII quo podagram curaverit de qua cura non saltem publice prostat *Epist.* hujus argumenti, & propter elegantem Theoriam Conf. *Consilia & Apologiæ* CNOEFFELII *in* M.A.N.C. *Anno* 4. *pag.* 148. & 152.

Vicinum huic est *Aurum Horizontale*, quod est Mercurius vulgaris præcipitatus cum aqua forti, imbutus sulphure Veneris fixo, à quo postmodum spiritus abstrahitur, & remanet pulvis fixus dulcis, remedium diaphoreticum, optimum contra scabrem luem Veneream. Externe contra scabiem & ulcera fœtida cum unguentis usurpatur.

Mercurius præcipitatus per ℞*m smiridis* nro. 8. *Præcipitatus miraculosus* dictus, nihil valet. Nempe copiosus Mars est in Smiride, & inde beneficio aceti destillati principium Mercuriale extrahitur, quasi ℞ superficialiter alteratur Mercurius; unde præcipitatus hic non est fixus, sed dum candescit in crucibulo, Mercurius evaporat; pulvis verò ruber remanens est à Smiride, & nihil aliud, quam aliquis crocus Martis, qui tanquam fixus sustinet ignem.

Mercurius præcipitatus communis nro. 9. præparatur per solutionem cum aqua forti, & præcipitationem cum aqua salsa, & sic albescit ob ⊖inas volatiles particulas adhærentes, quæ solæ Mercurio paulo exactius combinabiles sunt: quando autem aqua fortis abstrahitur sine præcipitatione, acquirit colorem rubeum. Pro usu externo usitatissimus est chirurgis Italis, & apud nos in Emplastris, unguentis, &c. pro ulceribus Venereis callosis, aliisque cacoethicis ac difficilioris curationis: Nempe corrosivum est & simul malignum acidum illud ulcerum, quod Mercurius absorbet; hinc remediis aliis in dosi etiam parva additus, ut in ulceribus lucis venereæ cacoetheis, &c. notabiliter ea levat, labia horum rubicunda fiunt, loco saniei fluit pus album, & ulcus integrum brevi consolidatur. In ulceribus cancrosis commendatur à POTERIO, intra per inferiora saltem purgare eidem dicitur; quod tamen minus vero simile videtur. Nam omnia hæc modo enumerata Præcipitata in forma liquida ratione sulphuris acidissimi nervosas partes insigniter stimulant, contenta verò corporis colliquant; unde

unde vomitus, salivationes ac secessus movent, & quidem magis illa hæc faciunt quæ minus fixa sunt minus hæc faciunt, quæ magis fixa adeo ut hæc ad diaphoreticam naturam proxime accedant, saltem alvum tantum stimulant. Hinc fixissimus est Mercurius per se præcipitatus, præsertim cum auro sociatus post hunc cum spiritu nitri paratus.

Cætera omnia minus fixa sunt, præsertim *cum aqua salsa præcipitatus*; hinc enim facili encheirisi, post phlegmatis nempe saltem evaporationem, sublimari, & in perfectum Mercurium sublimatum corrosivum venenosum mutari potest: id quod confirmat Mercurii istas sub præcipitatione alterationes magis ab acido sulphure externo plus minus actuato quam ab ipsis spiritibus acidis dependere: utut hi ipsi agendo in sulphur acidum illud, vim ejus intendant, & ita præcipitationi Mercurii, ejusque plus minus fixationi, occasionem præbeant quo sensu explicanda etiam sunt asserta SYLVII *Tr. de Hydrope* §. 228. *& sequentibus*, item *de lue Venerea* §. 160. *& seqq.*

Sequitur *nro.* 10. *pag.* 402. *Præcipitatus albus Clossai.* Arridet hic labor HOFFMANNO: sed nescio quare? habetur enim nihil aliud, quam præcipitatum quoddam seu *Turbith minerale* haud adeo multum differens ab alio simili præcipitato, per alcali fixum ex Mercurio ♎ato parato: loco quorum omnium sufficiat Turbith minerale MYNSICHTHI *pag.* 118.

Mercurius præcipitatus dulcis nro. 11. simplex fucus est: nempe Mercurii vivi interpositione separantur, minusque unitæ sunt, particulæ præcipitatæ unde in eadem dosi mitius operatur.

Præcipitata quæ jam dixi cum sint maligna & venenosa propterea sequuntur jam in AUTORE eorum correctiones. Correctiones horum præcipitatorum in eo consistunt, ut corrigatur nimia eorum acrimonia vel per spiritum vitrioli, vel oleum tartari unde fit remedium magis benignum. Attamen cauti simus in usu interno nam pro varietate alcalium etiam variat Mercurius præcipitatus in acrimonia. Si enim cum alcalibus volatilibus præcipitatus fuerit, ad rubedinem vel colorem incarnatum si per alcalia fixa, ad albedinem vergit: vid. TACCHENIUS.

Mercurius præcipitatus incarnatus, & *Mercurius præcipitatus luteus* nro. 12. & 13. per alcalia parati ex solutione cum acidis cum aqua forti facta, revera re ipsa coincidunt, ac easdem vires obtinent cum supra dictis præcipitatis per acida factis mitiora tamen paulo sunt medicamenta minusque vehementia, quatenus nonnihil fixiora: sane tutioris usus sunt in medicina interna præcipitata Mercurialia per acida facta quin tutiora fere prostent evacuantia, nisi forsan in chronicis difficulter eradicabilibus aliisque similibus affectibus unde frequentissimè in lue Venerea internè & externè adhiberi solent. *Præcipitatus luteus* cum oleo tartari vel spiritu urinæ paratus, à FINCKIO contra icterum tanquam summum remedium insigniter commendatur: sed nihil est. Tutius est uti Rhabarbaro vel aloë, &c. quam Mercuriis præcipitatis quoniam sunt maligni per se & menstrua corrosiva adhærent.

Eodem modo potest fieri *Mercurius præcipitatus vulgaris*, si

℞. *Mercurius sublimatus vulgaris*:

Solvatur in aqua communi & solutus præcipitetur per *oleum tartari p. d.*

Observetur hic modus solvendi & cum sale fixo præcipitandi quoniam quædam magna habet in recessu, & qui hoc non sciunt, non possunt intelligere BOYLEUM *de Coloribus*, & TACHENIUM *in Hipp. Chymico.*

MERCURIUS PRÆCIPITATUS VITRIOLATUS.

Processus hic nro. 14. ex KESLERO petitus mancus est: potius imitemur CNOEFFELIUM, qui ita remedium hoc paravit:

℞. ℥ij *vivi* ℔j.

♈ *ex* ☉ *o &* ☽ *lo* ℔ij.

Misceatur in cucurbita, abstrahatur per alembicum, & cohobetur quatuor vicibus, quinta vic *recens aqua fortis* affundatur, & tribus vicibus cohobetur; sic enim acquiritur *Mercurius præcipitatus* suavissime *rubicundus*: Huic affundatur ♎ ☽ *li* ℔j: Abstrahatur per retortam, & cohobetur quatuor vicibus tandem *spiritus vini rectificatus* exinde bis vel ter destilletur ac tandem cum *aqua borraginis* vel *buglossæ* edulcoretur, habebitur sic elegans *Mercurius vitriolatus dulcis*, & suo modo fixus præcipitatus, qui in morbo Gallico, item morbis contumacioribus quibusvis, ulceribus chronicis ac diuturnis, multum præstare valet.

MERCURII PRÆCIPITATI CUM METALLIS.

Post Mercurios præcipitatos simplices sequuntur *compositi cum metallis*, ubi non Mercurius solus, sed simul cum metallis, imprimis cum luna & sole, in formam pulveris per solutionem & abstractionem redigitur. *Præcipitata* hæc metallica essentialiter non differunt à simplicibus saltem ob adjuncta metallica præsertim solem hujusque beneficio mutatam texturam, & mitificatum sulphur Mercuriale mitior forsan erit eorum operatio. Hæc inter se offert.

Nro. 1. PRÆCIPITATUS SOLARIS, qui aliàs quoque AURUM VITÆ dicitur.

Ratio præparationis est quod aurum per digestionem societ se cum Mercurio, & ita ☿, ejusque sulphur externum, nonnihil figitur, ut mitius & naturæ convenientius virtutes exercere valeat hinc FREITAGIUS *in Aur. Med. cap.* 2. *vel* 4. dicit: *Aurum optimè corrigit malitiam Mercurii, ejusque noxiam coërcet naturam, & diaphoreticam ei conciliat.* Hoc ipsum tamen non ita absolute accipiendum est, cum subinde supra & infra plus minus purgare, & continuatâ in minore pondere dosi etiam salivationes ciere possit nempe major vel minor fixitas Mercurii semper hic attendenda est. Aurum tamen hoc vitæ in purificando sanguine ab inquinamentis leprosis Venereis, scabie contumacissima, &c. est optimum remedium. Aliam præparationem sine vitro antimonii descripsit partim WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *cap.* 2. *de Vomitor. Formul*, partim ZWELFERUS *in Mant. spag. ubi de Mercurio.* Hic rite præparatus omnium mitissimus est, per inferiora suaviter purgat; quibusdam etiam diaphoresin aliqualem movet. Nempe sulphur acre externum, quod in Mercurio præsertim laxationis & salivationis Autor est hoc associatione solis cortectum & temperatum mitius fit, & per inferiora tantum purgat; rarius hic Præcipitatus solaris per se salivationem aliqualem stimulat aut movet: quod etiam valet de amalgamate solari per præcipitationem spontaneam parato. Interim longissimè absunt hæc Præcipitata, etiam metallica, ab auro Horizontali seu Mercurio diaphoretico Helmontii, universali isto remedio & quod perficit, quicquid chirurgus & Medicus possint optare sanando: vid. *Tract. Arcana Paracelsi*, item *Tr. de Lith. c.* 8. item *tractatus de Febr. cap.* 14. & hujus non obscura prostant vestigia in *Paracelso Tr. de Morte Rerum.*

Descriptio *Præcipitati solarii regulini*, quæ habetur in AUTORE *nro. 2. pag.* 403. est manca. Deficit in hac primarium ingrediens nempe Mercurius vivus, cujus ℥iv. etiam solvantur simul in aqua forti. Tres solutiones hæ conjungendæ sunt, & modo ab AUTORE præscripto postmodum procedendum. Spiritus vini autem deflagret, non destilletur.

Est *Febrifugum antiquartium* & commendatur in lue venerea circa finem, si conjungatur cum Extracto fumariæ vel cum extracto lignorum.

HERCULES BOVII

nro. 3.

BOVIUS fuit Medicus Italus, qui magnifecit hunc Herculem, quo ipso etiam desperatos morbos curavit: Conf. de appellationis ratione HOFFMANNVS *Clave pag.* 270. Sicuti pro dilucidanda præparatione conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 72. sunt qui commendant in febribus petechialibus internè, & adhuc hodie in Italia magnifit.

AURUM VITÆ HARTMANNI

nro. 4.

Melius perfici potest hoc remedium, si secundum CNOEFFELII modum postquam ex arena per alembicum in aqua forti destillata fuerit, ut denuo affundatur, & ita quinque vicibus in igne quodammodo fixius præcipitatur, postmodum secundum AUTORIS descriptionem procedatur. KEGLERUS habet *Aurum vitæ*, quod videbitis in *Tract. de Peste*, & SENNERTUS *Instit. pag.* 1443. quo ipso sese bina vice à philtro liberavit, dum propinato hoc auro vitæ denuo illud rejecit vomitu. Nempe

℞. *Qij vivi*, ℥v.
☉*i laminat.* ℥ß.

fiat *amalgama solis cum Mercurio*, quod solvitur cum *aqua forti* quæ aqua solvit solum Mercurium, non verò aurum: abstrahitur aqua per destillationem, sic remanet pulvis rubeus, sub tegula calcinandus.

PRÆCIPITATUS VIRIDIS seu VENEREUS.

nro. 7.

Fit quando Venus & Mercurius conjunguntur. B. D. MICHAELIS & HARTMANNUS utebantur in gonorrhœa Venerea quam optime per urinas expurgat & omnibus aliis irritis curat. Processus AUTORIS est justus. Observandum autem & hoc in usu ejus, quod gonorrhœa primitus videatur augeri, continuato vero usu certissime illam refrænat quoniam cum impetu evacuat virulentiam restitantem, & sponte postmodum cessat: adeo ut non sit, ut Tyro expavescat quando tale quid videt. Commode etiam cum *Extracto Catholico Andernaci*, vel cum *panchymagogo Crollii* potest dari in forma pilularum, cum oleo camphoræ iis, qui lue venerea laborant.

VITRUM MERCURII LUNARE.

nro. 8.

Vitrum Mercurii lunare re ipsa nihil de Mercurio participat hic enim in fusione avolat luna interim fusa non abit in perfectum vitrum, sed ferè quoque sal amoniacum ad naturam lunæ corneæ declinat.

VITRUM EX MERCURIO VITÆ, *sive* SUCCINUM ANTIMONII. Observandum quod Mercurius vitæ sit regulus antimonii in pulverem præcipitatus ex quo fit elegans vitrum flavum instar succini unde rectius quibusdam *succinum antimonii* dicitur. Hoc melius operatur, quam commune vitrum antimonii, utpote cujus respectu copiosius per inferiora purgat, quam per superiora. Interim quando vomitus movet lenius hos provocat quam Mercurius vitæ communis. Interim observanda est encheirisis Autoris; nempe abstrahendum esse per retortam partes minus fixas, alias sub fusione cum fumo Mercurii vitæ maximam partem evolat: Nempe adhærent adhuc acidæ butyri antimonii particulæ Mercurio vitæ, cum quibus evolat.

SUBLIMATIO.

Mercurius sublimatus est vel corrosivus, vel non corrosivus: Ille quocunque modo præparatus nihil est aliud, nisi Mercurius vivus qui se conjunxit cum salibus corrosivis admissis, & beneficio ignis fortioris secum sublimavit, salia hæc acore suo rodunt Mercurium, & cum eodem se uniunt unde dum Mercurius avolat in igne, sublimando simul rapit sal commune in altum, & cum eodem in substantiam crystallinã concrescit. Modos videbitis in AUTORE *nro.* 1. 2. & 3.

Mercurius sublimatus non corrosivus fit sine sale communi solo vitriolo & nitro, ac alias à Crollio, vel propter coloris elegantiam vel propter male intellectum Paracelsum, *Arcanum corallinum* dicitur, ab AUTORE *nro.* 8. 9. & 11. descriptus. Ille pondere augetur hic verò edulcoratus & ablutus nullum accessorium habet pondus unde, utut Mercurius sublimatus corrosivus fiat cum vitriolo, sale communi & nitro nihilominus corrosivitas hæc & pondus saltem est à sale communi; non verò à nitro & vitriolo, utpote quæ nihil materiale de acido suo seu corrosivo Mercurio addunt quia solo sale communi, sine vitriolo & aliis, optime etiam parari potest, uti sufficienter docet TACCHENIUS *in Hippocr. Chym. cap.* 24. ubi etiam genuina Mercurium sublimatum parandi docetur ratio. Hoc observandum simul, quod dum nitrum additum agit in sulphur vitrioli, hocque simul nonnihil elevat, hoc ipsum in Mercurii sulphur externum simul agere, adeo ut Mercurius sublimatus corrosivus non de acido nitri aut vitrioli, bene autem de hujus sulphure participet; unde etiam illa differentia butyri antimonii, dum quoddam butyrum antimonii, exque eo paratus spiritus vitrioli Philosophicus aurum solvat, aliud vero aurum non solvat. Nempe quod paratur ex Mercurio cum vitriolo simul sublimato, non solvit aurum propter sulphur ejus solutionem impediens quod vero paratur ex Mercurio sublimato sine vitriolo, aurum solvit: Ille verò Mercurius sublimatus, qui sine sale communi fit, nihil de nitro vel vitriolo Acidi vel Corrosivi adsciscit unde etiam Mercurius sublimatus rubeus non corrosivus vocatur quin facile omne, quod adhæret, edulcorando eluitur sed tantum spiritus nitri sulphureus, qui simul elevat sulphur vitrioli, agit in Mercurii sulphur externum ratione cujus extraversi assurgit Mercurius sublimatus ruber, non corrosivus: dum verò addito sale communi profundius Mercurius dissolvitur, *sublimatus albus corrosivus* adscendit.

Est hic palliatus Mercurius, quoniam denuo potest revivisci si scilicet solvatur in aqua communi in sartagine ferrea sic enim ferro inhæret acidum sal & Mercurius sponte infundo recipitur. Exsuscitari etiam potest cum fermento panis, uti docet ZWELFERUS *pag.* 160. *in Apol. contra Tacchenium.*

Mercurius hicce sublimatus totus corrosivus est vixque locum invenit in Medicina propter nimiam cor-

am corrosionem, quam de spiritu salis concentrato accepit, saporem habet instar aluminis adstrictorium. Hujus *Mercurii sublimati* assumpti *alexipharmacum* est lac, oleum amygdalarum dulcium, butyrum, &c. quæ acrimoniam illam corrosivam & virulentam obtundunt & demulcent; vel alcalia, ut oleum tartari p. d. nitrum fixum, &c. quæ acidum corrosivum immutant vel quæ absorbent, crystallus præparata.

Externè vix habet usum, nisi cosmeticum, in quo tamen cautissime adhibeatur. ZAPATHA, natione *Hispanus, Medicus Italus, in Clave medicina* (quod scriptum ex Italica in Germanicam linguam translatum est) habet, quod *Vnguentum Æsculapii* vocat & nihil aliud est, quam butyrum recens non salitum, cum Mercurio sublimato pauco acuatum: quo ipso ulcera cacoethea maximè rebellia sanati & curari putat:

Recipit e. g. *Butyri non saliti* ℥ß ad ℥j.
☿ *ti* ʒj. M.

Adulteratur sæpe ☿ per arsenicum admistum: Verum fraus facillime per oleum tartari p. d. aperitur; si enim guttæ quædam hujus olei insperſæ Mercurio sublimato fuerint, maculam nigricantem relinquet, si arsenici quid adfuerit, unde fraus patet, si vero Mercurius subiimatus est genuinus, maculam flavum vel rubicundam contrahit locus, ubi instillatum est oleum ♀ per deliquium.

Ex isto corrosivo Mercurio sublimato additione Mercurii vivi, quo mitigatur corrosivitas, fit *Mercurius dulcis vulgaris*, ab AUTORE *Nro.* 4. præscriptus. Modus hic est: *Mercurius sublimatus* misceatur cum *Mercurii vivi* ana, vel melius juxta AUTOREM hujus p. iij. & illius p. iv. terantur probe invicem in mortario lapideo, & sublimantur deinde, donec purus & sine secum residentia appareat; sic vis corrosiva in novum suppeditatum Mercurium vivum abit, & vis ejus corrosiva mitigatur. Dicitur *dulcis*, quoniam liberatur ab omni corrosivitate. Nempe acidum illud salis communis concentratum in Mercurio sublimato, additione novi Mercurii vivi, diluitur, & ita agendo simul in Mercurium vivum additum, multum in acrimonia minuitur, & sic fit insipidum medicamentum.

Quoad encheirises præparationis, variat

1. Proportio ingredientium. Prout enim magis corrosivus est Mercurius sublimatus eò plus Mercurii vivi addendum, & contra.
2. Mercurius sublimatus, ac ipsi additus Mercurius vivus si fuerint puriores sufficit unica sublimatio, uti etiam recte censet WEDELIVS *Pharm. p.* 9. & 138. præsertim si exacta tritura prius subacta fuerint sin verò impuriores fuerint ita ut copiosa fuligo atra sublimiora sublimatorii loca occupet, instar arsenici, uti etiâ sordes nigricantes infundo remaneant, reiteranda sublimatio, donec purus fiat.
3. Quo magis intenditur in Mercurio dulci scopus laxativus, eo minus repetenda venit ejus sublimatio quando verò parciorem laxandi vim volumus, crebior reiteranda sublimatio sin tandem quindecies aut vicesies sic factum fuerit tandem diaphoreticus evadit Mercurius dulcis siquidem UNZERVS *lib.* 2. *cap.* 2. de Mercurio refert quod Mercurius sublimatus corrosivus per se quinquagesies sublimatus, & refinatus reddatur revera dulcis, ut nemini noceat, sed tutius infra purget. Aliàs compendiosè paratur Mercurius dulcis simplex.

℞. ☿ ℔j.
☿ij. *vivi* ℥x.

Hinc conjungantur & terantur, affundatur aqua, & decantetur tam diu, donec nulla in ea percipiatur acredo.

Purgat saltem per inferiora: dosi gr. vj. ad ℈ß, de innoxio hujus Mercurii dulcis usu videatur DAVISSONUS *Philosoph. Pyrotechn. P.* 4. *cap.* 27. *pag.* 178.

Quoad *usum Mercurii dulcis*, mitissimum & perquàm egregium est remedium laxativum, multis encomiis dignum, quod magis alterando, quàm præcisè eliminando; succos viscidos & glutinosos reddit fluxiles, tumores resolvit, & partes glandulosas à saburra liberat. Unde proficuum & in morbo Gallico, scabie ferina, lepra, item Gonorrhæa Virulenta, sicut & in aliis & firmiter radicatis morbis, in epilepsia confirmata, in hemicrania inveterata, hemiplegiis, febribus intermittentibus chronicis, aliisque chronicis virulentis morbis, in quibus internè commodè sub forma pilularum cum extracto quodam vegetabili specifico, v. g. hellebori nigri, vel extracto catholico Andernaci, panchymagogo Crollii. Datur ad gr. xv. addendo pro stimulo extr. trochiscorum alhand gr. j. l. ij. &c.; aliàs non purgat: hinc & non immeritò vocatur *Panchymagogum Mercuriale*, quoniam catholicum est evacuans. Tutissimè pariter & sine noxa propinatur in vermibus infantum, imo gravidis, in quibus sæpe expertus sum; tutò cum aliis propinatur. In infantibus quidem salivationem non movet quamvis etiam per se laxando non operetur. Convenit insigniter in ascite, hydrope uteri, aliisque affectibus hydropicis, & similibus à colluvie serosa natis.

Dosis Mercurii dulcis cum dictis extractis vel aliis purgantibus est à ℈ß. ad gr. xv, habito respectu subjecti. Tardius quidem, sed eleganter & blandè, operatur, & sudorem movet in somno elegantem; nec solitariè ferè pro scopo purgandi usurpandus, & quidem sub forma pilulari, ne adhærescendo dentibus inducat cariem aut vacillationem: e. g. in hydrope ascite & uteri:

℞. ☿ij. *dulc.*
extr. elater. ãã gr. xv.
absinth. ℈ß.
troch. alhand. gr. ij. l. iij.
c. *ess. absinth.* f. *pilulæ.*

Infantibus, quibus imminent variolæ, in primo morbi principio datus habita ætatis ratione per vomitum & per alvum mire succurrit & variolarum proventum multò facilitat, adeo ut paucæ vel nullæ efflorescant. Mitius purgans est quam Jalappa, cum partim nec quoad sensum ægri ita partes in abdomine alteret, partim avtopsia anatomica doceat, minus ab eo rubere seu inflammatas esse adeoque minus quam à Jalappa ventriculum & intestina affecta esse. Sed quoniam mitius & tardius in quibusdam operatur, ordinarie purgantibus vegetabilibus, imprimis scammonio sulphurato, sociatur: sic ab hoc alterando dum vegetabilia tantum purgando operantur, sequitur longè felicior effectus.

Probè alias notandum: Mercurium hunc dulcem, non secus ac alia *Mercurialia medicamenta, non adeo commode convenire corporibus biliosis ac aridioribus, in quibus acidum volatile turget*

quia respectu sulphuris externi adhærentis bilis mala exasperantur, & symptomata atrocia sequuntur: cum econtra *optime conducant* phlegmaticis atque sanguineis, sicuti antimonialia laxativa conveniunt cholericis, quibus sub forma salivæ viscidioris nutrimentum partium spermaticarum evacuant. Observatum enim fuit, quod quidam Medicus cuidam Canonico propinavit in quartana Mercurium dulcem, in continenti ejus vires fuerunt exhaustæ, & Canonicus ad ultima redactus propterea quoniam fuit biliosus, & constitutionis juvenilis.

Scrupulus quidem movetur ab HARTMANNO: an Mercurius dulcis scorbuticis tuto propinari possit, cum Mercurialium usu in hisce ulcera oris, gingivarum & faucium inducantur? Sed tuto propinatur, modo cautior sit Medicus, ut facilius salivationem in scorbuticis, quam in aliis moveat. Si igitur ex Mercurio dulci propinato effectus sufficiens non sequatur, pulvis ex cremore tartari cum pauxil. jalappæ in vehiculo calido, pro solutione juvanda superbibatur sic metus omnis salivationis, quæ quarta aliàs die supervenit, mature præcavreri potest.

Mercurio dulci huic, si misceatur Mercurius vitæ, qui est propago antimonii, evadit egregium vomitorium catharticum simul, in Melancholia & aliis affectibus chronicis, aliàs non eradicabilibus: vid. HARTMANNUS *Prax. l.1, cap.4. §.1. v. g.*

℞. ☿ *dulc.* p. viij.
vitæ p. j.

Diutissime terantur in marmore seu super porphyritem. Dosis gr. viij. ad gr. xv. & ex hoc fundamento procedit Antiquartium febrifugum Riverii, cujus genuinam, aut genuinæ proximam descriptionem arbitror, quam habet HOFFMANNUS *in Clave pag.* 275. siquidem RIVERIUS crebrius usus fuit Mercurio dulci pro purgatione, & istum cum scammonio miscere solitus fuit,

Recipiendo ☿ij *dulc.* ℈j.
scammon. præp. ℈ß.

Ex quibus cum mucil. Tragacanthi pilulas fecit, easque tecto nomine Calomelanos Turqueti vocavit: Conf. *Cent.* 1. *Obs.* 26. & speciatim C. 4. *Obs.* 33. & 97. qui tamen in dosi nimis est excessivus, cum scammonii gr. v. abunde sufficiant.

Præter vim hanc solutivam, alterativam quoque habet, quæ in eo consistit, ut.

1. Potentissime attenuet & dissolvat quælibet viscida glutinosa, tam vias primas obsidentia, quam massam sanguineam inficientia,
2. Hinc sapore suo salso, qui ex prosapia Mercuriali naturæ quasi alcalinæ est, temperat quævis acida, præprimis fixa, difficulter tam à natura quàm arte corrigibilia quo in scopo majoris illam facio, quam pro laxativo seu purgante. Hinc Mercurius dulcis crebrius repetitus in morbis chronicis egregiè convenit.

Externè hic Mercurius dulcis commode unguenta contra scabiem, aliasque similes corporis sordes, item Aquas cosmeticas ingreditur; unde & celebre est adeo decoctum calcis vivæ cum Mercurio dulci, quod videb. in AUTORE *nro. 5. pag.* 407. & superius ubi de lapide calcario. Mirè prodest in lue Venerea, purificat ulcera Gallica, aliaque maligna & cacoëthea, in specie in Gangræna, eaque mundificat scabiem quamvis ferinam serpiginęs, &c. optime curat. Si calor ardor, & inflammationes adsint, aliquantum sacchari saturni simul addi potest, quod corrigit inflammationem cui interdum etiam admiscetur spiritus vini.

LANUGO PERLATA,
seu
FLORES ARGENTEI,
ex communicatione
SAMUELIS GLOSSÆI,
nro. 7. pag. 407.

Hæc præparatio non est admodum legitima. Si rem exacte consideremus, est miscela Mercurii, partim sublimati ratione spiritus salis in menstruo, & alcali tartari in spiritu vini tartarisato. Hæc duo cum aceto destillato in floccos contrahuntur, Mercuriale corpus salibus istis plus minus larvatum, & nonnihil fixatum continentes unde & vis laxativa. Illa, quam HOFFMANNUS *pag.* 277. hujus loco suggerit & à Doct. MICHAELIS habet, idem est atque si Mercurius sublimatus corrosivus cum oleo tartari ☿atus mediante aceto destillato in aliam faciem mutaretur. Negotium uno nomine parvi ponderis est, cui commune quoddam Turbith accuratius paulo paratum æquari valet.

MANNA MERCURII
seu
MERCVRIVS DULCIS SOLARIS,
nro. 8. pag. 408.

An Mercurius cum aliis metallis sublimari, æque ac præcipitari possit? dubium videtur: Testatur autem BOYLE *in Chym. scept. pag.* 5. se aliquando vidisse regulum antimonii & lunam cum Mercurio sublimari; quod confirmat experientia AUTORIS nostri per sublimationem Mercurii dulcis cum luna foliata. ZWELFERVS *in Mant. Spagyr. pag.* 355. Crocum ☉is ☿ij dulcis partib. quatuor addit, & ita eundem digerendo exaltare intendit. Verum vis laxativa infringitur.

Ad Mercurium sublimatum pertinet

CINNABARIS OFFICINARVM ARTIFICIALIS,
nro. 12. pag. 409.

Quæ fit, quando sulphur & Mercurius bene trita, mista & subacta invicem, sublimantur in altum. Omnis enim cinnabaris constat Mercurio vivo & sulphure Minerali: & utut sulphur commune sit flavum, & Mercurius albus; nihilominus hæc duo sublimata mutua adhæsione constituunt concretum intense rubrum tertium, *Cinnabarim.* Fundamentum hujus rei est quod sulphur ratione acidi sui prompte Mercurio alcalino, ejusque sulphuri externo, sociatur; unde & additione vel Martis, vel salis tartari & calcis vivæ, mediante destillatione Mercurius denuo à sulphure separatus ac revivificatus prodit quatenus hæc sulphur promptius arripiunt & firmius sibi jungunt. Ex hoc etiam fundamento fit Cinnabaris antimonii quoniam Mercurius similiter in destillatione butyri antimonii revivificatus se conjungit cum sulphure antimonii, & se mutuo sublimant in Cinnabarim, quam vocamus cinnabarim Antimonii. Perinde enim est, sive sulphur minerale vulgare Mercurio addatur per artem, ut in cinnabari artificiali sive per naturam, ut in cinnabari nativa ubi sulphur commune, reperiens in loco aliquo Mercurium vivum, cum hoc concrescit & mutatur in cinnabarim sive sumatur sulphur minerale in antimonio reperibile, ut in cinnabaris antimonii præparatione.

Cinna-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0944-2 DFG

Cinnabaris Artificialis fit vel in via ficca vel humida. In ficca, prout præfcribit AUTOR *noſter* in via humida, prout docet ERCKER *in Aula ſubterran. pag.* 301. Interea tamen cinnabaris vulgi ſeu artificialis non adeo commode uſurpatur interne; frequentius utimur cinnabari antimonii, quoniam eſt ex ſulphure antimonii, in quo eſt verus Magnes epilepſiæ, uti habebimus ſuo loco. Si rectificetur cinnabaris, & denuo redigatur in Mercurium vivum, erit Mercurius optime rectificatus & purificatus, ut ex eo poſſit fieri *Arbor Philoſophica*, quæ imprimis admiſtione antimonii fert poma aurea: qualem arborem habuit WENDLINVS.

PANACEA MERCURII PURGANS.

nro. 13.

Si non adeo exacte edulcoretur Mercurius vitæ, & ei jungatur Mercurius vivus ambo coeunt, & acidum adhærens Mercurio vitæ jungit ſecum Mercurium vivum, ut ita cogantur in Panaceam Mercurii purgantem.

Sublimationem ſequitur

DESTILLATIO.

Quæ beneficio Mercurii ſublimati, additione antimonii in dimidia vel anatica proportione, liquorem acrem & craſſum fundit, qui ratione conſiſtentiæ dicitur *Butyrum antimonii* & *Oleum antimonii glaciale*, item *ſpuma duorum draconum venenatorum* quoniam ſunt quaſi duo dracones, qui miſti, exſpuunt hunc liquorem. Præparationem ſubminiſtrat AUTOR hic in Mercurio, ſed falſus eſt: Nam Butyrum Antimonii nihil aliud eſt, quam concretum fluidum, quod fit ex acido ſalis communis, in Mercurio ſublimato hærentis: hoc mediante igne in motum concitatum rodit regulum antimonii, & cum hoc ſolutus in formam ſpiſſi ſeu gummoſi, aut butyracei, & infrigore coagulabilis liquoris per retortam tranſit. Dum verò acidum Mercurii ſublimati regulum antimonii rodit, Mercurius hinc ex ejus compedibus liberatus, revivificatus, & ita partim in viva forma cum butyro prodit, partim cum ſulphure antimonii, à regulo diſſoluto ſeparato, ſe unit ac ſublimat in collum retortæ in cinnabarim. Hoc eſt totum, tam butyri antimonii ſimplicis, quam compoſiti, negotium. Liquor qui prodit, infuſione aquæ ſimplicis turbatur, lacteſcit, & præcipitatur in pulverem album, qui propter errores Autorum, qui dicunt eſſe productum Mercuriale male vocatur *Mercurius vitæ*, cum genuina antimonii ſit proles, adeoque rectius *Magiſterium antimonii emeticum* vocatur.

Ipſa autem Mercurii vitæ appellatio eſt deducta ex PARACELSO. Cæterum ſic dictus Mercurius vitæ vulgaris non eſt idem cum *Mercurio vitæ Paracelſi*: Nam Paracelſi ſcilicet paratus eſt ex Mercurio vivo, per menſtruum fixum in diaphoreſin, vel lenem alvi ſolutionem fixato, & probe per aquam ovorum edulcorato. Noſter Mercurius vitæ eſt regulus antimonii à ſpiritu acido Mercurii ſublimati ſolutus, ſed à menſtruo per aquam ſimplicem ſeparatur, dum particulæ ſalinæ ſe prompte uniunt cum phlegmate (id quod omnia ſalina faciunt) ex iſta unione cum aqua dimittunt ex ſuis compedibus ligatas particulas antimoniales, quæ cum à partibus menſtrui corroſivi acidis non amplius contineantur, gravitate ſua ad fundum ſecedunt: nam regulus, ſeu metallica Mercurialis antimonii pars, copioſo adhuc gaudet ſulphure: quo ſaturatus minus ſtricte cohæret externis acidis, quin aquæ affuſione facile ſeparetur.

Aqua hæc præcipitando pulverem album, recipit ſpiritum iſtum acidum ſolventem, unde rectificata relinquit ſpiritum acidum, *ſpiritum vitrioli Philoſophicum* dictum revera *ſpiritum ſalis rectificatum*, ex ☿-to reſuſcitatum; quia Mercurius corroſivus non niſi de acido ſalis communis participat.

Dictum fuit butyrum antimonii eſſe regulum antimonii ſolutum, adeoque non eſſe productum Mercuriale; Cinnabarim vero conſtare ex Mercurio revificato & ſulphure antimonii. Proba eſt facilis quia ex antimonio etiam cum ſalibus, vel ſpiritu ſalis ſolo, ſine Mercurio, fieri poteſt ſimile *butyrum antimonii*; & deinde etiam *Mercurius vitæ* præcipitatus ex butyro antimonii hocce denuo poteſt fundi in *regulum antimonialem*, quod impoſſibile eſt ex Mercurio ſit v.g. *Butyrum antimonii* ſine Mercurio in via ficca.

℞. ☿ij,
⊖*u comm.* ā. p. ij.
⊕*lis ad albed. calc.* p. iij.

Pulveriſata deſtillentur per retortam probè loricatam igne aperto, & tranſibit oleum ſeu butyrum antimonii.

In via humida:

℞. *reg.* ☿ij qv. ▼.

Trajiciatur per cribrum ſubtiliſſimum, ſolvatur in ſ.q. *ſpiritus ſalis*: ſolutio hæc rectificata deſtillando dat genuinum *butyrum antimonii*, aquæ affuſione in pulverem album emeticum præcipitandum.

In his autem modis nulla obtinetur cinnabaris, propter Mercurii defectum ſicuti econtra, ſi *butyrum antimonii* deſtilletur cum Mercurio ♎-ato ex antimonio calcinato; regulo antimonii, antimonio diaphoretico, ex vitro antimonii, &c. Sed nulla obtinetur cinnabaris propter defectum ſulphuris antimonii volatilioris quod fuſione in regulum vel calcinatione in antimonium diaphoreticum, omnino exhalavit. Revera ergò eſt *butyrum antimonii* liquor compoſitus ex partibus antimonii, per ſpiritum ſalinum Mercurii ſublimati corroſis: cinnabaris vero nihil aliud, niſi compoſitum ex ſulphure antimonii, quod ſe conjungit cum Mercurio ſublimato revificato.

Prout itaque magis vel butyrum antimonii vel cinnabarim deſideramus obſervandæ ſunt encheiriſes nempe ſi antimonium & Mercurius ſublimatus invicem miſta prius aliquandiu in cella repoſita fuerint, copioſius butyrum acquiritur, econtra ſi ſpecies ſiccæ probe miſtæ mox deſtillentur ex retorta cum collo oblongioti, & quidem maturè paulo ignis ſuppreſſionis adhibeatur, citius & copioſius Cinnabaris acquiritur. In genere proportio ingredientiū fit, ut Mercurii ſublimati duplum reſpectu antimonii ſumatur ſic totum antimonium tranſit in butyrum & cinnabarim: ſi nulla deſideretur cinnabaris, loco antimonii crudi recipitur regulus antimonii, & butyrum æquè ac Mercurius vitæ tutiora erunt & benigniora. Porro ſi loco reguli antimonii ſimplicis ſumatur regulus compoſitus, & majoris uſus erit in Medicina.

Quando deſtillatur butyrum antimonii, vel etiam quando præcipitatur Mercurius vitæ, ſimul ſolet progredi Mercurius revificatus ex ſublimato antimonio addito: hic oriundus ex butyro, ſi leniter evaporetur in igne ſolet poſt ſe relinquere aliquot granula ſolis, quæ granula ſolis Mercurius ex antimonio ad ſe attraxit, quoniam uti habemus, in antimonio latet primum ens ſolis.

Butyrum

Butyrum antimonii rectificandum est aliquoties, ut mitescat ejus ferocia & rectificatione aliquantisper figatur. Quod attinet ejus *usum*: quibusdam internus laudatur, sed rarus est utut ad grt. ij in vehiculo largo dilutum intro propinatum maximè purget sed prostant meliora. *Externus* verò *usus* crebrior est; propter vim acidam & corrosivam concentratam est remedium pro parandis fonticulis: Nempe recipiatur calamus scriptorius abscinditur particula cujus cavitas impletur una vel altera gutta butyri, antimonii, & applicatur cuti, ubi excitanda est Fontanella, commodeque & convenienter deligatur; sic enim butyrum antimonii coercitum non potest extravagari, sed sensim sensimque cutim subjectam corrodit, & sic escharam, & hac separata foraminulum pro fonticulo excitat: vid. M.A.N.C. *Ann. 9. Observ. 153. p. 316.* Sed præstant pro hoc scopo crystalli ☽æ. Est quoque remedium pro aperiendis abscessibus, in specie malignis, ut sunt bubones & Carbunculi pestilentiales; si enim his maturatis gutta una vel altera illinatur eundem aperiri facit. In locis etiam gangræna vel potius sphacelo correptis est egregii usus; si in sphacelo pars sit emortua, similiter in carbunculis pestilentialibus, pro separanda parte mortua à sana illinuntur confinia partis sanæ cum confinibus partis mortuæ cum butyro antimonii, aut circumdatur circulus, & sic hujus beneficio pars mortua secedet à parte sana, & sponte excidet: Item impedit, quo minus venenum pestilentiale potest regredi ad interiora, sed potius retinet, ut possit eo melius tractari carbunculus. Rationes videbitis in AGRICOLÆ *Comment. in Poppium.*

Præter hoc butyrum simplex paratur & cum aliis metallis compositum, v. g. sole & luna quo facit modus PETRI JOHANNIS FABRI, quo in *Pathol. cap. 12. §. 2.* ita procedit.

℞. *regul.* ℥ij ℔j.

liquefiat in crucibulo: hinc adde

☉ *i opt.* ℥ß. ☽ *æ opt.* ℥j.

M. invicem frigescant, & in pulverem subtilissimum redacta, miscentur exacte cum Mercurio, & ita loco allegato destillentur: quod enim etiam de sole & luna simul cum butyro plus minus transeat, præter alios testatur BOYLE *Chym. scept. p. m. 132.*

Quod attinet *Magisterium antimonii emeticum* ex butyro aliquoties rectificato ▽atum seu *Mercurium vitæ, Pulvis dictus Algorethi*, natione Itali, qui in frequenti usu habuit: hic probè edulcoratus, est remedium satis validum, ἄνω καὶ κάτω purgans dosi gr. ij vel iij in substantia, utut raro; vel in infuso cum vino ad gr. v. vel vj. Unde convenit in omnibus affectibus ubi opus est vomitione & purgatione per inferiora, imprimis in principio febrium, in quibus vel in infuso, vel in substantia adhibitus, est egregium purgans. Hic Mercurius vitæ præterea est egregius in facilitando partu difficili, ubi aliis medicamentis irritis res videtur desperata; ita enim, excitato vomitu, cũ impetu fœtus excluditur de quo vid. BILLICHIUS *in Obs. & Parad. Chym. p.* 161. ubi sunt egregia de Mercurio vitæ iis, qui intelligere volunt naturam Mercurii vitæ maximè legenda. Observandum: quod post assumptionem ejus semper sapor vitriolaceus imitat pulveris in ore percipiatur. Recte dicit AUTOR *pag.* 410. *Nota* 1. quod vis Mercurii vitæ non exhauriatur, ex eo, cum adhibitus in infuso, & denuo exsiccatus centies possit infundi eadem efficacia & vomendi virtute: quod de omnibus antimonialibus verum quia semper de illa substantia sine insigni alteratione aliquid roditur. Et hac ratione medicamenta antimonialia sunt in exhaustæ virtutis in purgando & vomitum ciendo. Sed observetur, quod, si propinetur hydropico non purget per superiora, sed per inferiora tantum: vid. POPPIUS *in Basil. Antimon. pag.* 33. & HOEFERUS *Herc. Med. T. 1. pag.* 129. Ratio est, quoniam ferositates acido saltæ hydropicorum corrigunt Mercurium vitæ, eumque figunt & vim ejusdem vomitivam tollunt, ut tantum purget per inferiora. Nam sicut sal commune optimum corrigens est Mercurii vitæ adeò, ut etiam postmodum audietis ex AUTORE *nostro*, ut si ad aliquod tempus teratur Mercurius vitæ benè cum sale comuni exinde ex vomitorio evadat blandũ *purgans per inferiora*; ita ferositates hydropicorum acido saltæ corrigunt Mercurium vitæ, ut tantum purget per inferiora. Quod si in apoplexia circa paroxysmum opus sit vomitorio, quæ utramque faciunt paginam, & propter gulæ resolutionem non possit deglutiri, unum vel alterum granum Mercurii vitæ impositum linguæ circa fauces lenem & jucundum promovere vomitum, per experientiam est confirmatum; quatenus statim per salivam vis vomitoria tribuitur stomacho.

Cæterum observetur de Mercurio vitæ & omnibus medicamentis antimonialibus, quod tutius adhibeantur in infuso, quam in substantia: Ratio, quoniam in substantia si propinentur sine permistione medicamentorum, possunt facile adhærere plicis ventriculi vel muco intestinorum, unde ex irritatione continua continuæ & horrendæ superveniunt vomitiones, & miserandæ hypercatharses. Hoc ne fiat, commode datur in Infuso, in quo beneficio filtrationis substantia remanet virtute per filtrum tantum transeunte. Quod si fiat Mercurius vitæ, præcipitando butyrum reguli antimonii Martialis ac postmodum spiritum vini desuper deflagrando, ut volatiliores acrioresque particulæ ita exhalent, tunc minore cum vehementia purgat vim vomitivam omnem ferè amittit propterea, quoniam eadem ipsa beneficio additionis Martis, ejusque sulphuris fixioris, est correcta.

Quidam vocant hunc etiam pulverem *Rosam vitæ mineralem Angeli Salæ*, quæ nihil est aliud, quam Mercurius vitæ, sed beneficio urinæ calidæ præcipitatus; mitior etiam hic est in operatione, quam qui fit simplici præcipitatione communi, quatenus ab alcali urinæ acrimonia quasi vitriolica non nihil corrigitur; quod ipsum, dum agit sulphur ejus, roseum pulveri colorem inducit. Essentia autem nihil aliud, quam antimonii regulum, patet ex ejus eductione, quia Mercurius vitæ, fusione cum sulphure, denuo in regulum abit.

Cæterum dixi: quodvis Mercurii vitæ sit violenta, & quod non sine impetu operetur, & exserat, quæ suarum sunt partium. Propterea addit AUTOR *pag.* 411. Correctionem, & monstrat, quomodo corrigendus sit Mercurius vitæ? correctiones sunt variæ: ex omnibus autem tres prostant:

1. Cum *sale communi*,
2. Cum *sale tartari*,
3. Vero cum *nitro*.

I. Prima cum sale communi fit, terendo invicem probè ad longum tempus; ita enim, uti dixi figitur aliquantulum vis ejus vomitiva, hinc ▽à affusa edulcoratur, & purgabit solum per inferiora.

II. Alii concinnius corrigunt cum sale tartari: cum enim sal alcali urinæ corrigit ita Mercurium vitæ, ut per inferiora saltem purget, longe magis hoc faciet sal tartari. Hinc sunt qui

℞. *butyr.* ℥ij part. iij.

⊖ ℥ij. p. j.

Miscent, & per triduum digerunt, hinc aqua affusa edulco-

edulcorant; cujus pulveris gr. j. purgat saltem per inferiora.

Alii concinnius

Recipiunt butyr. ℥ij rectificatum:

Huic calido, loco aquæ communis, guttatim instillant *oleum tartari per deliquium calidum*, ad punctum saturationis ac præcipitationem omnimodam, quod accurate observandum: Hoc facto ad tempus digeratur cum liquore, postea cum aqua communi fervida aliquoties eluatur pulvis præcipitatus, filtretur & exsiccetur, & si adhuc nauseosus sapore observetur, spiritus vini super illum accensus deflagretur; sic evadit salsus, qui antea erat acido austerus vitriolicus, ac revera habetur *Mercurius vitæ* seu *Antimonium per inferiora saltem purgans*, sine vomitu cujus in infuso gr. v. in vini Rhen. ℥j post digestionem & filtrationem usurpantur.

Fundamentum operationis est, quod ab alcali salis tartari acidum, regulo antimonii pertinacius adhærescens, destruatur, & dum in præcipitatione se sociat cum sale tartari, fit ita concretum salsum tertium, quod raro, nisi in tenerioribus per nauseam & vomitus sæpius per inferiora tantum purgat. Acidum alias cum Mercurio junctum sub textura vitriolica, per analogiam quasi resinosa, vomitus ciet. Generosior tamen est *Rosa mineralis Angeli Salæ*.

III. *Corrigitur* etiam *Mercurius vitæ cum nitro*. Sicut enim nitrum omnia sulphura mineralia corrigit, ita & nitrum figit etiam hunc sulphureum antimonialem pulverem; & prout magis & minus de nitro acquirit, eo magis vel minus figitur; unde nunc fit cathareticum, num diureticum.

Alias plures sunt modi, quibus Mercurius vitæ corrigitur. Ab autore recensetur *nro. 1. pag.* 411.

MERCURIUS VITÆ CORRECTUS.

Scilicet Mercurius vitæ probè edulcoratus, si per mensem in arena vel cineribus lento igne incalescat &, digeratus, vel in patella non vitreata teratur sub igne carbonum donec in pulverem gryseum abeat, & fumum nullum emittat; sic successive exhalant, præsertim si subinde agitetur (ne in grumos abeat, aut spiritus salis particulæ concentrentur; quæ tamen effumare debebant, & hinc alias vomitum movere solent) volatiliores particulæ Mercurii vitæ quasi arsenicales; unde postmodum spiritus vini tartarisatus quinquies vel sexies ab eo abstractus ac digestus, optime eum corrigit, & sic rectè præparatus est *Mercurius per inferiora purgans Riverii*, quem tuto ad gr. iv. vel v. ad vj. adhibuit: Confer. HOFFMANNI *Clav. pag.* 275.

Fundamentum præparationis & operationis est, ut acidum salis communis evaporetur & separetur, ac parum saltem de eo restitet, quo minus ventriculum irritare, sed ab eo subactum potius per inferiora laxare queat.

MERCURIUS VITÆ CATHARTICUS

nro. 2.

Hujus Modus 1. priori Riverii contrarius est: Nempe Mercurius vitæ aliquoties tantum teritur cum sale communi diu, & de novo sæpius abluitur. Fundamentum itidem est, ut in superioribus erat, acidum volatile salis communis quod cum parte antimonii regulina coiverat, & vim emeticam constituerat, separare; sic hoc cicuratur, ut penitus fatiscat, & ex contrario, sale communi addito, acidum volatile quasi figatur. In sale enim communi, uti substantia duplex est, acida sulphurea volatilis, & fixa alcalina terrea, sicut ex spiritu salis & sale tartari idem sal commune regeneratur; ita sub tritura in vase calido particulæ volatiliores & acriores exhalant & substantia fixa restitat; quas volatiliores in Mercurio vitæ restitantes sal commune lotione ista plus imbibit & abripit ita ut sic *Mercurius vitæ* per sal commune admodum cicuratus remaneat, & etiam *per inferiora purgans* tutissimum evadat.

Quoad Modum Mercurius vitæ fusus cum nitro in crucibulo figitur & corrigitur plus minus, quo plus vel minus nitri assumitur & sic, quo plus requiritur nitri, & quo diutius cum eo funditur, eo magis evadit diaphoreticus & fixus quo minus accipitur nitri, & quo brevioti tempore fluit, eò minus fixum accipitur, & citius purgans.

LAXATIVUM MINERALE

nro. 3.

Acidum nitri figit Mercurium vitæ, adeo, ut quo plus de nitro additur, eo magis diaphoreticus fiat; quo minus, eo magis catharticus remaneat: v.g. in via sicca, si Uncus duabus nitri, ℥j. *Mercurii vitæ* successive ingeratur, nec ita diu in infusione relinquantur, habetur *purgans per inferiora* elegans; si vero nitri triplum vel quadruplum, & una pars mercurii vitæ accipiatur, hocque diutius in igne relinquitur, post ebullitionem acquiritur *pulvis diaphoreticus* & fixus; uno nomine: genuinum *antimonium diaphoreticum*. Nam nitrum figit omnia antimonialia, & fixatione transmutat in diaphoretica. Par ratio est in via humida, quando spiritus nitri sextuplum à Mercurio vitæ abstractum & cohobatum *Bezoardicum Minerale* sudoriferum relinquit.

Dosis Mercurii vitæ correcti est à gr. iv. ad v, prout magis & minus est fixus.

Ex hoc fundamento oriuntur.

BEZOARDICA MINERALIA.

Ita dicta propter vim alexipharmacam, quoniam instar lapidis Bezoar venenis resistunt, malignitatem per sudorem eliciunt.

Communis præparandi modus est, ut butyro antimonii cum cucurbita, in vas aqua frigida plenum imposita, instilletur spiritus nitri rectificatus tamdiu, donec cesset omnis effervescentia, quæ alias insignis est, cum copiosorum fumorum rutilantium ejectione & insigni cucurbitæ incalescentia. Spiritus nitri alias blande spiritui salis seu spiritui vitrioli philosophico commiscibilis est; hic verò effervescentia oritur, quatenus dictus spiritus intimius penetrat in particulas regulinas antimonii butyri quas ceu alcalinæ naturæ dissolvit, sed insigni cum effervescentia. Quod si spiritus nitri fuerit fortior, solvit antimonium, & ita sine præcipitatione miscentur. Hoc facto per retortam in arena fiat abstractio usque ad siccitatem: Spiritus, qui prodit, vocatur *spiritus nitri Bezoardicus*, compositus nempe ex spiritu nitri & spiritu salis butyri antimonii, adeoque generosior aquâ Regiâ BOYLEO sic dictum *Menstruum per acutum* constituit. Menstruum abstractum denuo affunditur, & cum ℥j. spiritus nitri acuitur (si nempe butyri saltem ℥ij l. ℥iv. fuerint; si verò plus hujus sumptum fuerit, etiam copiosiore spiritu nitri acuendus erit) abstrahitur denuò, idque etiam tertia vice, semper cum addita spiritus nitri nova portione acuendus. Pulvis relictus albus pulverisatus calcinatur seu ignitur in patella fere candefacta terrea, ut copiosiores & acriores adhærentes spiritus nitrosi ita exhalent (quod patet, si non amplius fumet) quo facto cum spiritu vini bene agitetur

in mortario, qui adhuc semel desuper digerendus & deflagrandus est quod in omnibus Bezoardicis observetur, & ita *Bezoardicum minerale* erit præparatum. Nempe acidum nitri figit sulphureo Mercuriales reguli antimonii particulas, & ita cum iis in concretum salsum abit, quod postmodum spiritus sub calcinatione & effumatione concretum sulphureo alcalinum constituit, dum & sulphur nitri simul in eodem nonnihil concentratur adeoque magnum est alexiterium, ut recte dicit AUTOR idque non immerito, quoniam ipsi potius deferendus principatus Bezoardicus, quam lapidi Bezoar, ex eo, quoniam lapis Bezoar sine adulteratione ad nos vix transfertur. Hoc Bezoardicum, non minus quam antimonium diaphoreticum, nobile est remedium in febribus ardentibus, præsertim quibusvis malignis & venenosis, petechialibus variolis & morbillis, lue Venerea & impuritatibus sanguinis aliis per sudorem eliciendis, fermentum febrile acidum malignum figendo, effervescentiam hanc concitatam sedando, & mediante sudore massam sanguineam putificando, sicut & Neapoli grassante peste in frequenti usu fuit. ROSENCREUZERUS *in Astron Inferior. pag.* 40. refert se curasse hydropicum propinato Bezoardico minerali simplici in aqua ulmariæ, cardui benedicti & cinnamomi & ex usu hujus remedii propinati araneas sex vivas cum urina reddidisse hydropicum.

Dosis est à ℈ß ad summum ℈j. Hanc præ antimonio diaphoretico prærogativam habet, quod de sulphure nitri simul fixato, uti aliqui suspicantur, etiam aliquid participet; quod tamen in medio relinquo. Si autem ∽ nitri non optimæ notæ fuerit, *vomitus facile excitare potest*; quod post sudorem observavit LUDOVICI *in Pharmacia.*

Facili modo paratur à quibusdam, si *spiritus nitri* part. vj. cum *butyri antimonii* p. i. misceantur: sic enim unica & simplici abstractione idem obtinetur, quod aliàs triplici aut multiplici cohobatione vix peragitur. Varios quoque & simul succinctos Bezoardicum Minerale præparandi modos videbitis in LUDOVICI *Pharm. pag.* 326. *seqq.* CNOEFFELIO *M. M. de febr. pag.* 83. WEDELII *Pharm. pag.* 38.

Præter hoc Bezoardicum simplex etiam cum quovis metallo fiunt Bezoardica mineralia composita, quæ inter eminet *solare*, seu *antimonii cum auro compositum.* Tres modi hujus ab Autore pag. 412. & 413. enumerantur quorum *primus nro.* 2. *Nota* 1. est insignis. Nam ex butyro antimonii, cinnabari antimonii ac auro fit præstantissimum remedium in morbis acutis singulare, hinc vocatur quibusdam *Bezoardicum solare cinnabarinum* de quo pluribus agit GREIFFIUS *Tr. de Ther. cœl. pag.* 63. Observandum saltem pro præparatione *Bezoardici solaris* aurum probe à venere, & omni alio metallo minus nobili, depuratum sumendum esse; quia aliàs non esset perfecte diaphoreticum, sed ratione veneris admistæ potius vomitus ciet.

In præparatione Bezoardici solaris compositi etiam adhibetur *sublimatio coralliorum*, quam habet AUTOR *Nota* 2. & quidem sublimantur corallia beneficio salis ammoniaci, & in hac sublimatione adscendunt flores rubicundi seu subtilia coralliorum ramenta, una cum sale volatili salis amoniaci, & relicta corallia ab acido salis amoniaci, corroduntur, adeoque in corpus saliforme abeunt, quod in cella positum, solvitur in liquorem: quam solutionem quidam inter arcana referunt, & laborant omnes lapides ita dissolvere: sed nihil valet.

Nro. 3. *pag.* 413. habet AUTOR *Bezoardicum solare Crollianum* seu *commune*, quæ præparatio est optima. Solvere jubet AUTOR aurum in aqua Regia. Sed observetur, commodius solvi aurum in *spiritu nitri Bezoardico* (i. e. spiritu nitri qui abstrahitur à butyro antimonii) & ita solutionem hanc misceri cum butyro antimonii, addendo ulterius spiritum nitri q. s. & modo supra dicto procedendo hæc enim solutio solis simul præcipitat butyrum antimonii, tunc in forti destillatione volatilisatur aurum, & prodit in forma rubicunda cum menstruo remanet pulvis luteus in spiritu vini solvendus, quo deflagrato remanet pulvis purpureus, in parvis catinis terreis candentibus aliquandiu movendus, ut avolent spiritus acidi nitrosi, restante pulvere purpureo. Aurum ad butyrum antimonii debet habere proportionem sub quadruplam, ita ut ad butyri antimonii ℥iv. sumatur auri in spiritu nitri Bezoardico solvendi ℥j.

Nro. 4. loco auri corporalis eligit AUTOR Aurum in spiritualem substantiam exaltatum, hoc est quacunque ratione volatile factum. Optimus modus, qui præsenti negotio inservit, fit cum spiritu nitri Bezoardico, in quo solutum aurum toties cohobetur, donec volatile fiat, & per retortam transeat: Hoc affunditur remanenti pulveri antimoniali, à quo spiritus nitri Bezoardicus fuit destillatus, & tertia aut quarta vice tandem ad omnimodam siccitatem abstrahitur. Pulvis remanens cum spiritu vini ex fecibus parato probe irroretur, & hinc in catinis parvis candentibus leniter calcinetur, donec nempe spiritus combusti sunt.

Usus Bezoardici solaris non cedit lapidi Bezoar Orientali: in febribus pestilentialibus, dysenteria epidemica, epilepsia puerorum, imprimis si eadem oriatur à morbillis & variolis ante eruptionem, egregium est remedium tollit enim simul epilepsiam, & expellit variolas quem usum similiter, quando resistendum epilepsiæ, & expellendæ variolæ, præstat cinnabaris antimonii legitime præparata quæ cum sit basis specifici cephalici D. MICHAELIS, propter hanc specificum cephalicum commode propinatur in principio variolarum & morbillorum, in quibus ipsis, uti & febribus petechialibus, & his omnibus cognatis affectibus, nobilis est medicina.

Dosis ℈ß ad gr. xv.

BEZOARDICA LUNARIA,

Nro. 5. 6. 7. & 8. *pag.* 413. & 414. ab AUTORE explicata parum valent, ob defectum veræ ℞ lunæ ac genuina est de his HOFFMANNI *censura pag.* 284. Bezoardica lunaria omnia propter Venerem, à qua fictitia ista lunæ est ℞ suspecta esse, adeoque potius lunam probè depuratam & cupellatam in spiritu nitri soluram butyro antimonii pro parando Bezoardico addendam esse. Nam ea, quæ non cupellata, sed adhuc participat de venere, uti habet saporem vitriolaceum, ita etiam adhuc obtinet vim vomitoriam.

Hoc Bezoardicum lunare imprimis convenit in morbis malignis, qui caput affligunt, & dolorem ac similia symptomata inducunt sed necesse est, ut sit rite præparatum. Ergo, ut simus securi, loco Bezoardici lunaris potest misceri Bezoardico

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0948-5 DFG

ardico minerali simplici luna cornea, aliudve conveniens lunæ magisterium, das Narren-Pulver/ *de quo superius.* Alias Bezoardicum lunare rite paratum in lue gallica, gonorrhœa virulenta, in renum & partium genitalium exulcerationibus, non est contemnendum.

BEZOARDICUM VENEREUM.

Nro. 9. Suspectum est, ob vim vomitoriam unde nemini usum ejus suadere possum.

Sequitur

BEZOARDICUM MARTIALE.

Bezoardicum Martiale ab AUTORE *nro.* 10. descriptum non est rejiciendum, & facile succedit: Nempe butyrum antimonii guttatim instillatur vel croco Martis reverberato, vel limaturæ ejus, & in momento elicit Ram, quoniam solvit Martem & hinc more consueto procedendum. Sed *concinnior præparatio* est, si bene *candefactis clavis equinis*, ex soleis equi nimirum extractis, Huf-Nägel/ in crucibulo superinjicitur ana vel duplum *antimonii pulverisati*, & ita funduntur simul continuo agitando, & sic in scoriasambo abeunt: Harum *scoriarum compositarum* pars j. miscetur cum *Mercurii sublimati* part. ij, & sic destillantur per retortam in *Butyrum antimonii Martiale* rubrum, remanente capite mortuo friabili variegati coloris. *Butyrum* præcipitatur cum *spiritu nitri*; & figitur cum eodem consueto modo, hinc cum *spiritu vini* deflagratur, & fit Diaphoreticum singulare antifebrile & anticachecticum. Postmodum *caput mortuum*, quod remanet post destillationem butyri, elixiviatur cum *aqua communi*, per residentiam depuratur & filtratur, & liquor, qui filtrum transit acidulus, inservit loco acidularum artificialium, & si evaporetur in loco frigido, dat crystallos. Forsan etiam ex spiritu seu oleo Mercurii rubro *infra* ab AUTORE *nro.* 3 *pag.* 415. descripto, utpote quod nihil de Mercurio, sed saltem de Marte participat, dicta ratione *Bezoardicum Martiale* parari poterit.

Bezoardicum Martiale est egregium in quibusvis febribus, præsertim intermittentibus, item cum hæmorrhagia aut fluxu quovis cruento symptomatico conjunctis. Commendatur itidem in ictero, cachexia, cura hydropiseos, (quorum aliquot hac ratione fuerunt curati) & similibus morbis chronicis; nec non in fluxibus ventris, imprimis epidemicis, quales sunt dysenteriæ & diarrhœæ epidemicæ malignæ; resistit enim malignitati, & simul compescit fluxus.

Post Bezoardicum Martiale sequitur.

BEZOARDICUM JOVIALE.

Bezoardicum Joviale nro. 11. commode potest præparari ad Autoris præscriptum ex butyro reguli antimonii Jovialis cum Mercurio sublimato, & deinde præcipitando cum spiritu nitri. Commodior tamen ac elegantior est ille modus ex solo Jove cum Mercurio sublimato, quem supra de Jove explicavi, & pluribus prostat declaratus in ZWELFERO *Mant. Spagyr. pag.* 344. sicut etiam Bezoardicum Joviale parari potest ex Scoriis Antimonii & Jove simul mistis, non antea facto regulo ex iis.

Usus Bezoardici Jovialis egregius est in affectibus uterinis, propinatum cum aliis, in specie in febribus malignis, purpura puerperarum alba, & petechialibus. Convenit præterea in epilepsia ab utero & similibus, & in iis, qui sæpius hæmorrhagia narium laborant, ex qua metuenda cachexia & hydrops, ad gr. vj. & viij, aliquoties repetendo. In hecticis commodè potest substitui Antihectico Poterii & sudorifero magno Fabri, cum quibus easdem obtinet virtutes. Mulieribus, morbis mamillarum laborantibus, imprimis induratione mamillarum, est egregium, potestque etiam tuto propinari prægnantibus. Mercurium quoque vivum secum rapit, si quis est dispersus per corpus, adeo ut exinde excrementa alvi appareant alba, quoniam Mercurium secum per feces expurgat.

BEZOARDICUM SATURNINUM.

nro. 12.

Nil valet descriptio AUTORIS, quin potius ex butyro saturni *supra de Saturno descripto*, cum spiritu nitri Bezoardicum Saturninum fieri potest: Vel hoc labore fiat processus quibusdam in secretis reservatus.

Solve *Saturni laminati* part. ij.

Huic instilletur

Butyri antimonii absque Mercurio sublimato par. part. j.

Et præcipitabitur mox pulvis albissimus cui infunditur.

℣ *communis*, ad eminentiam 4. digitorum:

Optime agitetur & filtretur quod in filtro remanet, leniter exsiccetur, & habebitur *Saturnus antimoniatus laxativus*, qui servetur.

Leniter purgat, æstuationes corporis temperat, viscerum ardores ac inflammationes, præsertim renum ac *lienis*, curat.

Dosis est pro ratione ætatis & circumstantiarum à gr. ij ad viij.

Quod si cum solutione hac & butyro antimonii, more cum Bezoardicis recepto procedatur, habebitur *Bezoardicum Saturninum.*

BEZOARDICUM MERCURIALE.

Bezoardicum Mercuriale nro. 13. est non ens, & nihil aliud, quam purum purum *Bezoardicum antimoniale.* Paratur enim de Mercurio vitæ Mercurius autem vitæ est antimonii soboles, unde nihil peculiare habebit præ Bezoardico Minerali simplici.

Sunt qui parare volunt *Bezoardicum septastrum*, idque ex omnibus septem metallis, uti videre est in POPPIO *Tr. de antimonio*: Sed non opus est tali remedio, sufficiunt namque simplicia.

Sequuntur in AUTORE plures *spiritus, olea*, ac *salia Mercurialia*; uno nomine: Magna nonentia: Omnia enim hæc vel nihil de Mercurio participant, & saltem salium sunt variæ mutationes; vel Mercurium larvatum sub salibus diversimodè absconditum, adeoque nunc ad sublimati, nunc ad præcipitati naturam propius accedentem, continent. Mercurius per se non dat liquorem, cum salibus autem permistus pro varietate illorum varias induit larvas.

OLEUM MERCURII ALBUM.

Nro. 2. *pag.* 415. quod RHENANUS *in chymiotechn.* describit non est productum Mercurii genuinum, sed nihil aliud, quam ☌ quidam salinus.

SPIRITUS seu OLEUM MERCURII RUBRUM.

Nro. 3. quod HARTMANNUS *in Praxi* describit, est tantum solutio Martis cum Mercurio sublimato, & tamen ab AUTORE vocatur *Oleum rubrum*, & si porro.

OLEUM MERCURII DIAPHORETICUM DULCE.

nro. 4.

Hoc describit KESLERUS, & est tantum resolutio Mercurii sublimati, non vero perfectum Mercurii

curii oleum. Aliàs omnia hæc olea Mercurii in genere conveniunt valdè in ulceribus inveteratis dysepuloticis & cancrosis, & etiam in iis, qui volunt vergere ad gangrænam. Usum internum habent ferè nullum; externus vero aliis tutioribus, aut saltem Mercurio præcipitato communi vel Mercurio dulci, facile suppleri potest: quanta quanta enim sunt tantum solutiones Mercurii sublimati sunt.

OLEUM MERCURII DIAPHORETICUM FRAGRANS.

nro. 6. pag. 416.

Hoc oleum QVERCETANVS præparare docet cum sale ammoniaco fixo: sed hic processus falsus est. Nam impossibile est, ut sal ammoniacum cum calce viva figatur, demonstrante ZWELFERO *in Animadv. ad Pharm. Reg.* Deinde Mercurius sublimatus non potest figi cum sale ammoniaco hoc modo fixo, licet vel centies sublimetur, uti videri potest in UNZERO *de Mercurio l. 2. cap. 6.*

OLEVM MERCVRII SACCHARATVM.

Num. 7. habetur *oleum Mercurii saccharatum.* Revera hoc oleum non procedit de Mercurio, sed est tantum oleum à spiritu acido saccheri, & salibus corrosivis. Necesse est, ut caute & lento igne destilletur, ne saccharum ebulliat. Alii alio modo præparant oleum hoc: scilicet

℞. ☿ ℞ ti
sacchari
limat. ♂ ii ãã part. æqua.

Atque destillant mutuo.

Hanc præparationem habet LOCATELLI *in Theatro secretor. pag.* 122. Ratione hujus olei Mercurii saccharati mentio facienda est *Olei Magnetici* seu ANTIDOTI LYSOPYRETI D. COESTERI, & præparatur ita:

℞. ☿ ij *dulc. purisf. & crystall.*
sacch. candi albisf. ãã. ℥iij.

Destillantur per retortam vitream, & oleum exstillans rectificatur, & optime in vitro servatur:

℞. *olei rectificati* ℥ß.
adde
aloës cum ▽ *endiv. præp.* ʒß.
cons. bryon. ʒij.
M. & usui servetur.

Hoc facto, quotiescunque volueris:

℞. *cons. buglos.* ʒj.
cui admisc. *prædictæ mist.* ℈ß. pro prima dosi pro secunda ℈j tertia gr. xxv.

Exhibeatur corpore optimè purgato & ab omnibus obstructionibus liberato, ipso die, quo paroxysmus invadere solet, sex horas ante, jejuno stomacho: obambulet, si vires ferant; sin minus lecto se committat, & tota die à cibis abstineat, uti etiam à potu, & omnino variè operatur, nunc per urinam, nunc per vomitum, nunc per alvum: si lubet poterit patiens propinata dosi medicamenti assumere haustum vini absinthiaci, quo sapor medicamenti ex faucibus eluatur. Medicamentum est non inconveniens, sed quod parum aut nihil participat de Mercurio.

Superest adhuc curiosum negotium, *Mercurii* nempe *vivi in simplicem elementarem aquam virtutis* tamen *plus minus alcahestica, redactio*, quem processum video in AGRICOLÆ *Chirurg. parv. pag.* 146. & ZWELFERO *in Mant. Spagyr. pag.* 359. ubi prostant figuræ, quomodo instituenda destillatio: adeo ut ZWELFERVS hanc aquam esse alcahestinam, & solvere metalla dicat sicut etiam hunc modum videtur insinuasse hinc inde Dn. BOYLE *in Chym. sceptico*, ubi Mercurii in aquam simplicem ex parte redacti mentionem facit. Sed quicquid sit, hujus rei laborem merito ceu fallum rejicit HOFFMANNVS *pag.* 250. ac ipsa natura Mercurii etiam fortissimis ignibus & quibusvis laboribus immutabilis, sui simplici modo in aquam redactioni reluctari videtur. Potius ergo est impostura, quam aqua destillata vera & potest fieri ex aëre circumstante.

Reliqua merito à nobis sicco pede relinquuntur.

CAPUT XVII.
DE
CINNABARI.

QVid sit *cinnabaris nativa*, est notum ex artificiali. *Duplex* namque est *cinnabaris*: vel *nativa*, vel *factitia*. *Hæc* est vel *communis*, quæ nihil aliud est, quam novum quoddam compositum ex sulphure & Mercurio vivo, vel *antimonii*, cum sulphure antimoniali, præparata in destillatione butyri antimonii. Hæc duo, nempe Mercurii pars j. & sulphuris part. ij. trita probè & subacta, beneficio ignis adscendunt in altum, & constituunt novum concretum rubicundissimi coloris, quod vocamus cinnabarim & licet non habeat constitutiva principia rubra, nihilominus mutua connexione & cohæsione, quam imitatur figura & textura particularum, talem recipit vim refringendi radios solares, ut ex nigro colore fiat rubicundus connexio ista consistit in eo, quoniam Mercurius se conjungit cum acidis. Nam salia alcalia nihil operantur in Mercurium, sed reducunt potius; id quod similiter verum est de reliquis metallis, quæ alterantur ab acidis, & reducuntur ab alcalibus. Hæc obiter. Quando ergo Mercurius arripitur ab acido sulphuris, fit ut ratione acidi Mercurius adhæreat sulphuri, & invicem conjuncta sublimentur in altum. Observandum hic, sulphur flavum commune convenire cum omnibus metallis rubicundis in radice, sicut arsenicum cum albicantibus.

Hæc cinnabaris artificialis quæ perfecte similis est nativæ monstrat nobis quid sit nativa? scilicet non secus, ac dictæ artificiales, decompositum minerale est, coalescens ex sulphure minerali & Mercurio vivo in visceribus terræ concretum: simili modo ac sulphur & Mercurius beneficio ignis chymici concrescunt in substantiam istam cinnabarinam unde etiam facile ex eadem Mercurius vivus revificari potest per limaturam Martis aut salia alcalia, quibus sulphur ejus acidum promptius quam Mercurio adhæret modo quem docet ZWELFERVS *Mant. spagyr. pag.* 359. WEDELIVS *Pharm. pag.* 56. & ERCKERVS *Aula subterr. pag.* 301.

Cinnabaris ergo nativa ejusdem naturæ est cum artificiali & in eo saltem ab hac differt, quod partem saxeam secum vehat & variat pro varietate minerarum, in quibus concrescit. Reperitur imprimis in Hungaria, ubi copiosissima & præstantissima eruitur. Hujus triplicem ostendit differentiam.

1. *Vulgarem viliorem.*
2. *Rubeam præstantiorem*, ac denique.
3. Præstantissimam, sed per quam raram, quæ scilicet hauritur ex mineris auri Hungarici, ubi sulphur fixius & nobilius est, & de sole participat.

sunt qui parant cinnabarim colore cœruleo:

℞. ♃ ii *comm.* p. ij.
☿ ij *vivi* p. iij.
Sal: ✱ ci p. j.

Hæc

Hæc probe mista sublimant, & acquirunt sublimatum coloris cœrulei, quod tamen præ vulgari nullas habet prærogativas.

De cinnabari quædam non inelegantia habet GREIFFIUS *in Tr. intitulato Theriaca cœlestis*; qui habet cinnabarim factitiam solarem ex amalgamate Mercurii cum auro & sulphure, quam cinnabarim valde commendat in peste. Cinnabarim parare vult etiam ex calce viva & Mercurio HORSTIUS *in Judic. super Chirurg. Infusor. pag.* 97.

Pro usu medico cinnabaris nativa non semperæque tuta existit ex eo, quod de sulphure volatili arsenicali summe nocivo subinde plus minus participet, unde prius depuranda venit.

Depuratur autem, si minèra cinnabaris fuerit selectior aut purior, saltem vel coctione secundum HOFFMANNUM *Clav. lib. 3. cap. 16. pag.* 291. coquendo cinnabarim optime pulverisatam cum aqua in tigillo vitreato ut fumus metallicus (dicitur der Schwaden/) qui cavendus, separetur coctio hæc sæpius repetenda, & deinde subtilissima pars super natans separanda accuratissime à scoriis reliquis. Hæc inditur in vas argenteum, vel argento obductum, affunditur sæpius spiritus vini, & accenditur. Vel depuratur cinnabaris lotione secundum WEDELIUM *Pharm. pag.* 8. LUDOVICI *in M. A. N. C. Anno* 9. & 10. *Obs.* 15. *pag.* 340. & BOYLE *de specif. pag.* 160. Si vero impurior fuerit minera, sublimationis crebrioris beneficio cinnabaris exinde eruenda est sub sublimatione prima sublimatum nigricans fere adscendit, quod repetitis sublimationibus in elegantem cinnabarim abit.

Depurata talis cinnabaris dubitandi ansam præbet an vilior sit cinnabari antimoniali? ac sane non tanta mihi videtur subesse differentia, quin una alteri commode substitui possit, imo cinnabaris nativa purior etiam antimoniali interdum præfertur. Sane in genere cinnabaris hæc nativa, non secus ac antimonialis, est anodyna, & diaphoretica in febribus malignis, petechialibus, morbo Ungarico in variolis & morbillis cum epilepsia conjunctis, egregia, & in adultis speciatim laudatur, & propterea fuit specificum antipestilentiale Poterii. Nervina etiam est insigniter, indeque affectibus convulsivis, ac ipsi quoque epilepsiæ, sive infantibus sive adultis propinata, specialiter dicata; unde propter vim suam antiepilepticam ulterius in contracturis atque doloribus articulorum, aliisque affectibus nervorum dolorosis, spasmodicis scorbuticis multum confert, adeoque rectè à CRATONE *Magnes epilepsiæ* dicitur, quod certe multo magis de cinnabari antimonii dicatur. Hinc sociatur commodissimè aliis vel præcipitantibus seu absorbentibus unicornu marino, ebori sine igne, corallis, Martialibus, vel diaphoreticis ♁alibus, ut antimonio diaphoretico Bezoardico minerali, aut solari & salibus volatilibus uti enim hæc colorem in cinnabari magis exaltant, sic & vires ejus nervinas magis roborant, ac appropriatas reddunt seu propinetur cum anodynis, ut laudano opiato, &c. qui usus cinnabaris locupletissimus explicatus est uberius passim à LUDOVICI *in sua Pharm.* speciatim *pag.* 351. Convenit etiam insigniter in lue Venerea, scabie ferina, uti etiam arthritide ubi sulphur antimonii, in specie cinnabaris, semper remediis appropriatis, in specie sudoriferis, admiscenda sunt. Præterea etiam in sanguinis purificatione valet. Vis analeptica ob sulphur solare illi quoque adscribitur, cujus intuitu in omnibus morbis desperatis adhibetur.

Externè Cinnabaris nativa selectior appensa amuleti instar, in morbis malignis scabie ferina, &c. laudatur, quod credo: epilepsias infantum præservat, quin quod & eadem carpis manuum applicata conducat, quod refert HOFFMANNUS *Clave pag.* 294.

Cum itaque tam egregium remedium sit cinnabaris nativa, non opus erit pluribus præparationibus reformare naturæ institutum, ne dicam infringere; quin, quomodo à natura datur, convenientissimè usurpetur. *Bezoardicum solare cinnabarinum*, de quo supra, suam meretur laudem sub nomine Panaceæ solaris à CNOFFELIO *olim* parato, de quo videbitis M. A. N. C. *Anno* 6. *Append. pag.* 18.

Quidam figunt Cinnabarim beneficio spiritus nitri vel butyri antimonii, quod remedium summum dicunt diaphoreticum in morbis malignis, nulli alii remedio comparandum.

Tinctura cinnabaris etiam à quibusdam paratur:

℞. *Min. Cinnab. Vngar. pulv.* q. v.

Affundatur *spiritus terebinth.* Stent in leni calore & extrahet sulphur, quod super natabit. Hoc effundatur, affundatur *spiritus vini* ad extrahendum, & ℞ abstrahatur ad oleositatem.

Dosis guttæ ix. vel x. in variis morbis, in specie in phthisi. Forsan hic est ille labor, quem insinuat BECCHERUS *suppl.* 2. *pag.* 79.

AUTOR suggerit ex hac cinnabari *Præcipitatum diaphoreticum Hartmanni.* Sed bonum concretum nativum laborioso hoc artificio deterioratur, nec majores virtutes obtinet, quam cinnabaris nativa selecta, & alio etiam nomine *Astrum Mercurii* vocatur, de quo HOFFMANNUS *Clave pag.* 287. & 294.

Dubium interim est: unde concretum hoc compositum, nempe Cinnabaris nativa, vires adeo polychrestas possideat? sed licet ventriculi digestioni minimè pareat, neque in corporis nostri œconomia recipi possit, tamen assumpta, quamdiu hæret in stomacho archæum seu spiritum alterando varie mireque afficit, & sulphuri antimoniali vim singularem diaphoreticam acceptam refert argentum autem vivum compedibus sulphureis liberatum, illustres illas dotes obtinet, quibus contagiosis epidemicisque morbis ipsi pesti etiam, exterius appensum singulari virtute resistit. Ab utroque, sulphure nimirum antimonii & Mercurio, vim anodynam & specificam veneni epileptici domatricem possidet. Taceo quoque, quod horum singula in morbo Gallico, scabieque maligna confertant, quæ ab iis junctis longe uberius expectanda.

CAPUT XIIX.
DE
ANTIMONIO.

ANtimonium est simplex, quo non datur aliud par in tota Medicina: siquidem ex illo tot parantur medicamenta, qualia ex nullo alio simplici possunt haberi: & ratione formarum variarum varias habet virtutes, nunc purgat, nunc vomitum movet, nunc sudorem movet, adeo ut solo Antimonio Pharmacopœia possit repleri, & post Mercurium non habetur simile Antimonio. Concretum est metallicum maximè sulphureum, ipsis metallis cognatum, sed propter improportionatam mistionem sulphuris non potuit abire in perfectum metallum, unde recte dicitur esse *semimetallum*.

In specie antimonium maxime affine est ipsi saturno, unde chymici sublimiores regulum antimonii in perfectum saturnum redigere conantur, addendo sufficientem quantitatem salis: vid. ROGERIVS *Baco in Antimonio.* Igitur in antimonio metallum residet imperfectum, quod vel *Virgineum* est, vel *factitium ex mineris.*

Est autem in antimonio *duplex* ejus consideranda *substantia*: nempe

1. *Superabundans sulphur*; &
2. Contradistinctus *Regulus antimonii*, in recessu saturninus.

Regulus enim, seu substantia Mercurialis, proprie est id, cujus ratione ad metallicam, & speciatim saturninam naturam propius accedit: propterea & JUNGIUS *in Doxosc. pag.* 170. regulum proprie antimonium esse, reliquum vero corpus antimonii venam, asserit. Sulphur vero propriè ad antimonii concretum nil facit, sed est tantum quasi cortex antimonii, simile fere est sulphuri communi in omnibus qualitatibus & proprietatibus, odore, sapore, inflammabilitate, &c. nisi quod istud scilicet sulphur antimonii, non nihil sit viridiusculum. Sulphur istud arte separatur per salia alcalisata, vel menstrua oleosa sed male; nam planè exinde rubescit, & fit aliud plane concretum. Ergo potius sulphur sequenti modo separandum.

Solvuntur scilicet *frustula majuscula antimonii* in *aqua forti* vel *spiritu vitrioli* sic spiritus rodit regulum, ac sulphur viride supernatat; quod idem est cum sulphure communi, colore & sapore: Conf. TACHENIVS *in Hippocr. Chym. pag.* 182. BOYLE *in Chym. scept.* WILLISIVS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64. item *de Ferm. pag.* 74. SALA *in suis scriptis pag.* 319. MAYOW *de nitro pag.* 236. Constat hic regulus Mercurio metallico, sulphure sui generis paulo fixiore coagulato respectu cujus *sulphur* illud superius minerale ipsi adhærens *externum* dici potest. Duplex enim sulphur in antimonio reperitur; crudum unum alterum vero in terra magis excoctum. Substantia hæc metallica ad Saturni naturam proximè accedit, omnibus testantibus Philosophis; unde & *Saturnus Philosophorum Regulus* hic quibusdam dici solet, indeque *antimonium* recte *naturæ hermaphroditicæ* esse, dicitur POPPIO *Tr. de antimonio* quatenus in se copiosum sulphur minerale & Mercurium metallicum contineat. Et certe corpus ejus est semiplumbeum, adeo & ipsi vicinum.

Sulphur illud *externum*, quod in format Mercurium in regulo, naturæ fixioris paulo & purioris est, indeque ad solis naturam proximè accedere dicitur: & hoc est, quod sub ℞is antimonialibus, tanto labore, licet ut plurimum frustraneo, elicere satagunt chymiatri; sicuti non pauci per antimonium ex metallis imperfectis perfectum extrahere volunt, uti videri potest in *scriptis* GLAUBERI.

De *sale* manifesta in antimonio non deprehenduntur vestigia, utut in regulo, tanquam concreto metallico, subjectum terreum, in quo substantia Mercurialis & sulphurea invicem coagulata sunt adeoque, quod sal alias dicitur, deesse nequeat: & istius substantiæ Mercurialis ratione per acida solvi & tractari solet antimonium.

Distincta sunt hæc duo in radice: *regulus antimonii*, & ipsi adhærens *copiosum sulphur* minerale externum. Quatenus tamen utraque sub naturali sui concretione invicem, utut non adeo intime, coaluerunt, fit, ut etiam tam exacte separari à se ipsis non semper queant, quin & alcalia, dum agunt in sulphura, etiam simul regulum illorum medio solvunt sicut acida, dum in regulum agunt etiam sulphura simul alterant. Hinc & ex sulphuribus antimonii, v. g. sulphure aurato etiam antimonium reducibile est, non secus ac alcalia sub fusionis igne, dum antimonii sulphur absorbent, si diutius stent in fluxu, etiam regulum simul sulphuris beneficio abripiunt: è contra ℞ ista TACHENII *cap.* 23. Hippocratis chymici si diutius in solutione relinquatur, etiam præter regulum hujus medio sulphur simul adoritur. Quomodo alias tria ista chymica principia, sulphur, Mercurius & sal, seorsim ex antimonio proparari possint: vid. ERCKERUS *aula subterran. pag.* 300.

Alias inter tot Autores, qui de antimonio scripserunt, præstantissimus est BASILIUS VALENTINUS *in Curru Triumph. antimonii*, præsertim *cum notis Kerckringii*, item ALEXANDER SVCHTHENIUS in *Mysterio Antimonii cum Comment. Tholdii*, & PETRUS JOHANNES FABER, qui tamen quædam habet, quæ minus quadrant.

Synonyma antimonii ab autore recensita sunt plura: *Lupus* speciatim dicitur quia scilicet instar lupi omnia metalla sulphure suo copioso acido, cum proprio corpore non saturato, imbibit & absorbet, præter aurum quod solum purius in cupella relinquit & sic rapacius est saturno, ex eo, quoniam saturnus absorbet ignobiliora metalla excepto tantum sole & luna: Dicitur etiam *Protheus*, quia omnes colores assumit id quod patet ex floribus sive per se, sive cum sale ammoniaco sublimentur flores albi, rubri, flavi, & qui sunt alii: *Saturnus Philosophorum* vocatur *abusivè*: nam *verus Saturnus Philosophorum* est *materia mysterii Philosophici* seu *lapidis*: Cæterum antimonium non sufficiens est, ut sit materia lapidis Philosophici, propter cruditatem & deficientem fixitatem.

Delectus sit, ut non præcise Ungaricum & Transylvanum recipiatur, sed & quod alibi in mineris auriferis reperitur. Habeatur tamen & ratio, ut eligatur antimonium purum, & quod non sit saturno inquinatum, quod striias habet elegantes, & longiores spendentes, & quidem coloris argentei, quibus intermixta sunt puncta rutilantia, quæ notant abundantiam sulphuris solaris; sicuti striæ argenteæ abundantem Mercurium & abundantiam reguli: Conferatur WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *Sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 38. Istud antimonium est recipiendum, cujus subfuscis striis intertexta sunt puncta nigra, quoniam parum habet sulphuris, & nullum subministrat regulum. Elegans quoque est recht gediegen antimonium, wie es in der Minera von sich selbst wächset / quale vobis jam ostensum fuit.

Quoad *Vsum*, *subjectum mirabilitatis* recte dicitur *antimonium*, utpote ex quo solo, ceu dixi, integrum Pharmacopolium potest repleri, ita ut quicquid intendit Medicus vel Chirurgus, deprehendere queamus in Antimonio. In genere tamen rectè dicitur: quod antimonium idem præstet in corpore, quod in metallis, nempe in sole, eundem purificando. Nam sicuti dixi; quod sol valdè immundus, & suâ ℞ spoliatus, fusus cum Antimonio denuò purificetur; item quod aliis metallis conspur-

conſpurcatus & adulteratus, ab illis denuo in fuſione cum antimonio liberetur; ita etiam homo impurus & ſordibus digeſtionum inquinatus, optime purificatur ab antimonio, omneſque ejuſdem ſordes abſterguntur uti hoc eleganter declarat BASILIUS VALENTINUS in Curru Triumphali & SUCHTHENIUS *de Antimonio*.

Plura qui cupit, etiam vid. THOLDIUM *in Comment. ad Suchtenium*, STENGELII *Aspergin. in Antimonium*, quibus TOXITES *Spong. Stibii* oppoſuit, & quamplurimos alios Autores. item POPPIUM *de Antimonio*: adeò ut in genere nihil dicam de ejus virtutibus, ſed in ſpecie in ſingulis medicamentis easdem recenſebo, quia eædem pro varietate præparationis variant. Interim non crudum, mixtione naturali & coaleſcentia integra manente, in forma pulveris poteſt aſſumi, infundi, aut decoqui ſine ullo nocumento, quia nullam operationem nec vomitu nec ſeceſſu exſerit in homine, utut crudi ejus aliquot grana contra epilepſiam à quibuſdam adhiberi ſoleant: Conf. LUDOVICI *Pharm. pag.* 203. item WEDELIUS *Opiolog. pag.* 94. exactiſſimè tamen cum ſtimulo ſalino in pollinem ſuper porphyritidem redactum, emeticum omnino eſt. Relatum enim mihi fuit: quendam Medicum recepiſſe *antimonii crudi & nitri* ana part. æqual. quæ duo ſuper porphyritidem blande humectando, & exactè terendo in pulverem ſubtiliſſimum redegerit ſub nomine *Pulveris catholici*, qui ſub granis aliquot ſupra & infrà egregie purgaſſet. Sed non tutum eſt hoc Emeticum.

Pertinet huc antimonium cum ſale communi præparatum, quod debile eſt purgans; niſi in doſi majori præparetur:

℞. *ſalis communis*,
℥ij ãã. part. æqual.

Mixta fundantur in crucibulo diu ſatis, dein in conum fuſorium effundantur ſic regulus inferius ſe cedit ſuperius ſub forma ſcoriarum ſal commune fuſum ſubſtantia ſulphurea antimoniali plus minus impregnatum reſidet. Pulvis ſcoriarum harum à ʒß ad ʒj propinatur, ſed in vehiculo calido; vix enim ſine nauſea adſumitur.

Brutis econtra antimonium crudum optime convenit: ſane porcis propinatum non tantum pingues & craſſos eos reddit; ſed & ſanat quod de equo, aliiſque animalibus aliquoties obſervatum fuit; vid. *Act. Societ. Reg. Vol.* 1. *pag.* 647. item BASILIUS VALENTINUS *de Antimonio pag.* 187. item *Ephem. Gallic Eruditor. Anno* 1668. Interim à quibuſdam antimonium crudum, uti etiam Mercurius vivus, Decoctis lignorum ſudoriferis contra luem Veneream non abſque effectu ſimul miſceri & incoqui ſolet; quale Decoctum in lue Venerea ex radice ſarſæ patillæ & ℥ij pulveriſati, ſed nodulo incluſi à ſſß BORELLUS, uti etiam ZWELFERUS, habent. Quod ſi vero ignem expertum fuerit antimonium, & particulæ ejus liberiores factæ, & quaſi magis extraverſæ, præſertim ſimul alcalium ſalium adjumento reſeratum tunc exſerere vim ſuam & malitiam turbantem manifeſtare, & pro varietate præparationum vel vomitivum, vel catharticum, vel ſudoriferum, fieri ſolet. Sic enim ſimpliciter per ignem nudum ſublimati flores adhuc in Mercurium reducibiles, ſatis violenti ſunt; non ſecus ac vel per nitri detonationem vel cum ejus alcali in aqua ſoluti ebullitionem reſeratur antimonium, ut fiat Crocus admodum vehemens. Imo ipſe vapor ſeu fumus antimonii, halitu hauſtus, vomitus excitare corpuſque purgare aſſolet: vid. M. A. N. C. *Anno* 3. *Obſ.* 131. *pag.* 241. Nempe acidum, partes nerveas inſigniter vellicans, in concreto antimonii latitat à quo iſtæ primarum viarum turbationes, & pro quo temperando operatores cum antimonio panem butyro largiter illitum edere ſolent. Vis hæc antimonii catharctico-emetica non præciſe in ejus ſulphure, nec in ſubſtantia Mercuriali ſeu regulina conſiſtit; ſed utriſque ſimul combinatis; hinc enim talem texturam conſtituunt, quæ acrimonia ſua linguæ licet inſenſibili, ſub mole etiam minima ſtomachum tamen ſufficienter vellicare, & hinc in ſpaſmos ac vomitus ciere poteſt. Probatur ex eo:

1. Quod cinnabaris antimonii, & ex ea ſeparatum ſulphur illud TACCHENII, rite parata nihil participent de regulo antimonii, & pura ſulphura ſint; unde vi laxativa penitus ſpoliata: econtra de iis obſervatum fuit egregie nimias hæmorrhagias uteri ſiſtere doſi ℈j. ſicut & ſubſtantia Mercurialis in antimonio diaphoretico ex regulo parata, vel in Bezoardico minerali, quatenus fixata eſt; item in Mercurio vitæ bene effumato, inſons obſervatur; quæ proprie fundatæ ſunt in ejuſdem ſulphure fixiori naturæ ſolaris, in regulo ſaltem aut exinde parato vitro reperibili; unde vis eſt analeptica & ſudorifera, depurativa, & confortativa.
2. Mercurius vitæ purè regulinus eſt ſeu regulus, in ſpiritu ſalis concentrato ſolutus. Participat tamen aliquantulum de ſulphure, & potens eſt emeticum.
3. Vitrum antimonii ſpoliatum eſt per calcinationem maximam partem ſulphure externo, & ferè ſimpliciter ex regulo conſtat cum ſulphure interno, potiſſimum tamen eſt emeticum. Hinc.
4. Acida ⊕ata figendo texturam antimonialem invertunt, ut vi emetica inverſa diaphoretica fiant. Jam verò nitrata in ſulphur non agunt, ſed ſimpliciter in regulum ejus, quemrodunt, alterant, & hujus medio ſulphur plus minus ſimul invertunt.

Antimonium etiam eſt odoriferum uti teſtatur D. MICHAELIS ex relatione D. FINCKII. Nam hic FINCKIUS, qui ſcripſit *Enchiridium dogmatico Hermeticum*, præparavit flores antimonii elegantes moſchum ſpirantes, exhibuitque in Mania felici cum ſucceſſu; quoniam ſunt vomitivi.

Ad præparationes antimoniales dubium eſt; an ſpecialis aſtrorum influxus, & tempus conſtellationis ſub inde ſit obſervandum. Affirmat KERCKRINGIUS *de Antimonio pag.* 241. & PANTHALEON *in Tumulo Hermet. pag.* 24. medicamenta ex antimonio, ut ſunt regulus, antimonium diaphoreticum, vitrum & ſimilia, optimo cum ſucceſſu parari ſole & luna exiſtente in ♈ & ♐. Id quod non eſſe falſum, probant ex eo quod vitrum antimonii ſi fundatur tempore ſereno, aere placido abſque pluvia ventis & turbulentia, oriatur perſpicuum & pellucidum: ſi obſcuro tempore, flatulento, &c. ſimile vitrum vel ſæpe fundatur ſemper eſſe obſcurum & opacum. Ulterius ſi fundatur regulus tempore ſereno, habere in ſuperficie plana figuram ſtellæ; ſin verò tempore opaco, obſcuro

aut

aut nebuloso fundatur regulus, ne vestigium quidem illius stellæ apparere: In sublimatione & rectificatione cinnabaris antimonii, si tempus sit serenum, & vitrum sit clarum & perspicuum, cinnabarim elegantissimi acqui coloris; Cæterum si tempus sit obscurum, cinnabarim esse obscurioris coloris: Negant econtra WEDELIUS *in Pharm. pag.* 171. HOFFMANNUS *Clave pag.* 295. BOYLE *in Tentam. pag.* 70. Nihil hic decidere volo: res facti est, per experientiam illustranda. Interim Universaliores hæ causæ ad specialissimos hos effectus minus stricte alligandæ videntur.

Inter Præparata antimonii primum locum habet Calcinatio, quando nempe Antimonium calcinatur pro fundendo vitro.

VITRUM ANTIMONII.

Vitrum antimonii fit per sulphuris mineralis abundantis exhalationem, & hinc per reguli seu Mercurialis substantiæ cum reliquo sulphure restitante mutuam colliquationem, ac ita mutua unione in corpus vitri forme coalitionem. Probat hoc non saltem mutua vitri in regulum, & denuo hujus in vitrum mutatio, quam docet KUNCKELIUS *Obs. P.* 2. *pag.* 31. Sed & vitri antimonialis reductio in regulum, quod fit: si

℞. ℥ij q. pl.

Addatur illi in crucibulo pars *olei olivarum*, crucibulo probeclauso imponuntur anemio, ut fundantur; sic enim deprehenditur postmodum regulus antimonii, qui nova calcinatione denuo in vitrum redigi potest.

Modus autem calcinationis est hic:

In Patellam latam sternitur antimonii selecti striati pulvis grossus, & immittitur igni carbonum, donec incipiat effumare antimonium, ut sulphur minerale sub hac calcinatione exhalando separetur. Ubi tamen observandum, ne antimonium fluat in igne, hinc semper bacillo ferreo agitetur: hoc si non fiat, concrescit in globulos, es fliesset zusammen; sin vero agitetur, in pulverem gryseum calcinatur: dehinc antimonio semel calcinato semper nova injiciatur antimonii portio etiam calcinandi quæ encheirisis imprimis pro vitro parando conducit: Calcinatio aliquoties hoc modo cum additione novi antimonii pulverisati reiteretur; sic enim unum alterum impedit, ne possit liquescere, quin calcinatum non liquescit propter præsentiam antimonii crudi & hoc sine fusionis metu facile calcinabitur, adeo ut non opus sit ulteriori agitatione, nec metuenda concretio in globulos, copiosius interim exhalat fumos, qui in florum albicantium forma potest coerceri, si summitatibus furni applicantur alembici terrei; tunc enim in istis colliguntur, & hi sunt flores antimonii sulphurei, & nihil aliud, nisi antimonii sulphur acidum resolutum, ex se corrosivum & sordibus arsenicalibus inquinatum: unde in hac, & omnibus aliis antimonii calcinationibus, laboratores evitent fumum, & se præmuniant beneficio rerum pinguium, quæ obtundunt acrimoniam sulphuris arsenicalis quod si enim fumus hic inspiretur, periculum est, ne fiat phthisis, aridura & exulceratio pulmonum, ex ejus corrosione. Unde in præservatione primatum obtinet butyrum, quod temperat acrimoniam fumi sulphurei, & oblinendo impedit corrosivitatem; ideo panis butyro illitus assumendus, quando instituitur antimonii calcinatio. Id quod non tantum de antimonio & Mercurio, sed de omnibus metallis, spiritus corrosivos exspirantibus, observandum est.

Et quidem calcinatio antimonii pro parando vitro tamdiu continuanda est, donec ferro ignito impositum, nullum amplius volatilitatis signum edat, neque ♂ inficiendo, neque fumum vel odorem de se spirando, vel si ardentibus carbonibus impositum, nullum amplius fumum de se emittat, quod signum est perfectæ calcinationis. Quod remanet, est calx antimonii, id est sulphur internum antimonii.

Calx hæc antimonii postmodum in crucibulo forti igne funditur, donec tota pura appareat. Proba hujus vitri est si bacillum ferreum in massam fluidam immittatur illudque, quod ipsi adhæret, sit perspicuum ac clarum, tunc vitrum est optimum si non, ulterius continuetur fusio. Post calcinationem crucibulum eximatur, hincque super porphyritem aut in patellam effundatur, & ita concrescit in loco frigido in perfectum vitrum hyacinthinum. Sub hac fusione observandum, ut sub ista aliquantulum sulphuris communis desuper injiciatur loco antimonii crudi uti AUTOR vult; hoc enim sulphur deflagrando simul antimonii sulphur minerale combustibile absumit. Quidam sub antimonii fusione tegunt crucibulum cum orbe radicis bryoniæ, magnitudinis thaleri, vel quantæ est crucibulum, & radicem omne venenum antimonii ad se attrahere, & si radix nigrum colorem acquirat, desistunt, quod arcanum dicitur PARACELSI. Cæteras encheirises optimè videbitis notatas in ZWELFFERI *Animadv. pag.* 459. item ERCKERO *pag.* 298.

Pluribus modis parantur vitra optimum tamen ex his pro usu quidem pharmaceutico, & inde paranda ℞, est vitrum antimonii hyacinthinum. Ratio est, quod contineat sulphur fixius antimonii, non tamen solum, sed adhuc aliquid de sulphure volatili adhæret. Pro usu autem Medico emetico-cathartico vitrum succineum ex Mercurio vitæ, aut saltem vitrum regulinum ab AUTORE *nro.* 8. descriptum. Notabile est, quod ex capite mortuo butyri antimonii vitrum antimonii album, non emeticum, præparari asserat WILLISIUS *Pharm. P.* 1. *pag.* 62. Paratur etiam per addita vitrum antimonii, speciatim cum borrace, pro cujus additi quantitate, & præparationis modo nunc album, nunc rubicundum, nunc viride obtinetur vitrum antimonii. Conf. AUTOR *nro.* 5. *pag.* 423. KERCKRINGIUS *de antimonio pag.* 145. & 169. Sunt qui sal antimonii ex vitro sibi promittunt, delusi communi vitro: nam in illius analysi, præter sulphur deflagrans, & regulum, in antimonii vitro nihil deprehenditur: à sulphure rubedo est, & fere vomitoria vis, reguli verò paraticulæ metallicæ colliquatione simul extensæ vitrum formant. Hinc enim ut eo procedat melius vitrificatio, sunt qui borracem ex alcalium nempe genere addunt.

Quod attinet *usum vitri antimonii* in se ipso est virulentum remedium, non absque insigni violentia supra & infra purgans, utut de cætero accommodatissimum sit præparatum pro ℞ sulphuris fixi antimonialis elicienda. Unde in medicina non nisi pro generoso purgante supra & infra laxante, adhiberi solet adeoque in substantia non concedendum est, sed saltem infusum ejus in vino Rhenano ab ℥ß. ad ℥j. robustioribus personis vehemen-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0954-7 DFG

hementis emetici cathartici loco datur. In quem finem parantur *Pocula vomitoria* ejus medio, qualis est *Calix Vomitorius Rulandi*, cujus præparatio hæc fuit: Formando poculum ex *stipite ligni juniperini* vel alius ad capacitatem sufficientem, v. g. ℥j, quod intus picatur cum *liquida pice* cui liquefactæ tenuissimi pulveris vitri antimonii ʒß vel plus immixtum sit, in poculum Medicum prius calefactum infundendo, & per totam capacitatem interiorem vasculi æqualiter distribuendo, ut mistura antimonii nullibi appareat. In hoc poculum infunde vinum, vel merum vel aqua mistum, aut alios liquores, qui ex antimonii vitro eliciant vim purgantem, linquendo per noctem, si frigide: vel saltim per quadrantem horæ, si liquor semel ebullitus in calicem infusus fuerit, sic in infinitos usus calix ille sufficiet, nec nisi post longas digestiones deficiet, novâ tamen picatione virtutem recuperabit.

Nro. 3. Vinum, vinosaque quæcunque item hydromel & aquas destillatas spirituosas facile imbibere vim medicatam poculi &c. quo vero minus spirituosa, ut aquam simplicem, cerevisiam aliasque aquas communiter destillatas, aut vino mistas, semper ferventes esse adhibendas, & deinde pro ratione temporis & morbi, in infusione relinquendas.

Similem ferè præparationem etiam habet GLAUBERUS *in scriptis*.

Præterea ex ipso antimonii vitro potest fieri simpliciter Vitrum seu Poculum vomitorium, ad imitationem ERCKERI *pag.* 299. Fieri quoque possunt ex vitro *globuli*, qui perpetuis pro suppositoriis inserviunt. Nam quidam conficiunt ex vitro vel regulo parvum globulum perforatum, eumque filo alligant, & alte in rectum intestinum pro glande immittunt; sic enim proritatur alvus, & globulus abstersus vel pro mille vicibus sufficiet: Dicitur fuisse secretum Castrense CNOEFFELII: vel integros globulos ex regulo aut vitro deglutiendos præscribunt, & asserunt horum potentiorem esse usum, quam pulverum, & tantum alterare formaliter & spiritualiter. Alii faciunt gemmam ex vitro antimonii, eamque solido ex auro annulo ita includunt, ut ab utraque parte emineat; vel plures gemmas per circulum auro infigunt; vel etiam ex vitro purgantem annulum vel aliam massam conficiunt. Hæc quando usurpari debent, per noctem vino vel aquæ immittantur, & mane liquor potandus exhibeatur. Pro usu talium annulorum vitrum antimonii debet fundi cum borrace in formam ex creta.

Quando AUTOR *pag.* 423. dicit: quod quoque resistat venenis in peste, observetur de usu vomitoriorum in peste & aliorum malignorum cum exanthematibus in genere, quod imprimis antimonialia sub initium statim, & ante eruptionem bubonum seu carbunculorum, debeant administrari; sic enim exhausto mature veneno per vomitum ex primis viis, bubones aut tumores vix erumpant, atque ita æger protinus affectu liberatur: si vero jam efflorescant carbunculi & bubones, periculum est, ne per vomitorium retrahatur venenum, & æger in discrimen vitæ reducatur. Si nihilominus opus sit in peste vomitu eruptis jam bubonibus & carbunculis, his tumoribus emplastra applicantur fortiter attractiva, ut *Emplastrum magneticum arsenicale Angeli Salæ* (quod non esse ex magnete supra sub magnete demonstravi) & ita applicato hoc emplastro, tutius potest propinari vomitorium.

Sed antimonialia vomitiva & cathartica sunt violenta: unde recte certo modo dicit HELMONTIUS quod *Mercurius & antimonium quamdiu movent vomitus, non sint boni viri remedia.* Hinc de usu purgantium antimoniatorum benè observanda sunt ea, quæ habet RAICUS *de podagra pag.* 46. dum inquit: *cautiones hæ etiam atque etiam observandæ sunt; nempe ut ventriculus sit vegetus, robur solidum, nullum principale viscus læsum, neque vena secta, aut paulo post secanda sit, quas præterea circumstantias jubet observare* HIPPOCRATES *in veratro, sect.* 4. *Aphor.* 13. *seqq. Tandem ne propinentur illa antimonialia purgantia statim post usum spiritus vitrioli aut aciditates sulphuris. Hi quippe spiritus (præsertim acida mineralia) omnium purgantium vim inhibent ita ut purgantium antimoniatorum postridie haustorum vim inde imminutam evidentissimè senserim. De vitro antimonii hoc moneo*, pergit idem, *quod non sit vera medicina: in vitrificatione namque antimonium terreum minerale magis commiscetur, forma metallica verò, quæ non debuit separari, sed à centro ad superficiem educi, in fumum abit. Relinquitur Ergo in vitro antimonii tò minerale venenatum, postquam forma metallica, in qua inhæret ignis vivus purgans, exspiravit. Rejicienda ergo est horum opinio, qui vitrum antimonii tam audaciter exhibent, utut latibulum possint quærere in scyphis ex vitro à* RULANDO & QVERCETANO *fusis.*

Prostant præterea etiam vitra composita cum aliis metallis, ubi AUTOR habet *nro.* 9. item *nro.* 10. *pag.* 424.

VITRUM ANTIMONII SOLARE.
idque
TRANSPARENS.

Sed secundum modum AUTORIS non est sol transparens, sed tantum vitrum antimonii partes vero solis opacitatem potius inducunt. Unde concinnior magisque accuratus est HOFFMANNI *Processus*, quem videbitis *pag.* 198.

AUTOR etiam facit mentionem *Antimonii cum fructibus calvariæ calcinati*, ut loquitur POPPIUS, *i. e.* cum cornu cervi. Valde commendatur à quam plurimis, in specie à BARTHOLETO *in Dyspn. l.* 5. *cap.* 4. Egregium esse dicitur sudoriferum; unde præterea quoque in dysenteria epidemica & similibus morbis hocce vitrum antimonii cum cornu cervi usto & præparato, feliciter usurpatur. Cæterum loco cornu cervi usti potius antimonium simpliciter cum rasura cornu cervi misceatur, & ita ad summam albedinem calcinentur, & antimonium sic præparatum idem ferè valere dicunt, quam antimonium fixum cum nitro sæpius detonatum. Sed necesse est, ut diu atque exacta fiat ista calcinatio, ne vis emetica redeat.

Sequuntur *Correctiones vitri antimonii*: propter nimiam enim virulentiam vix præterquam correctum adhibetur vitrum antimonii, ut mitius per superiora, & si possibile, saltem per inferiora, purget in morbis chronicis firmius radicatis, in specie melancholicis, ubi purgantia antimonialia primatum obtinent. Est autem unum ex difficilioribus præparatis remedium antimoniale per inferiora purgans. Non potest hoc fieri, nisi aliquali subtantiæ antimonialis fixatione: Sed in tali

 incho-

inchoata fixatione & correctione, qua & acrimonia nimia ex illius textura, hinc & volatilitas excessiva admodum penetrans corrigitur, vix tam exacte punctum illud medium potest obtineri, quin in defectu adhuc vomitivum, in excessu vero correctionis diaphoreticum evadant. Accedit & hoc, quod rigidiores particulæ antimoniales medicamentosæ vix tam tractabiles sint in ægrorum stomacho, ac sunt vegetabilium, hinc vix sine insigniori irritationis molestia operationem absolvunt, adeoque vix absque vomitu. Ratio, quare desideretur tanto studio antimonium per inferiora purgans, est quod non tanta virulentia colliquativa operetur ac vegetabilia, sed saltem acrimonia vellicante. Deinde accedit & hoc, quod sulphure suo singulariter temperante corrigat simul sordes vitiosas evacuandas.

Quoad *Correctionem* ergo vitri antimonii hæc optime fit per salia, sive alcalia sive acida. Inter alcalia primatum tenet oleum tartari; inter acida acetum destillatum, spiritus salis, &c. quo & nitrum pertinet. Ubi tamen observandum: quod, si à nitro nimis figatur, Diaphoreticum perfectum evadat, uti apparet in antimonio diaphoretico, in Bezoardico minerali, in sudorifero magno Fabri; si autem non sufficienter nitro saturatum figitur, manet vomitorium horrendum: Medium ergo tenendum est, sed hoc opus hic labor. Plures correctiones ab AUTORE sunt recensitæ, quas inter Nro. 1. se offert cum aceto destillato sed manca est. Concinna admodum ex eodem fundamento est sequens *vitri antimonii Correctio*:

℞. *vitr.* ℥ij *pulverisatum.*

Affundatur *acetum destillatum*, donec eleganter rubescat: Hæc R ad remanentiam pulveris abstrahitur in balneo Mariæ: pulveri affundatur *spiritus vini*, & post diuturnam trituram aut agitationem accendatur, & desuper deflagretur, & habetur *Pulvis per inferiora* tantum & quidem efficacissime *purgans.*

Dosis sunt gr. ij, iij, vel iv.

Præ cæteris mentionem meretur *Correctio secunda* cum spiritu salis. Acida enim, qualia sunt *acetum destillatum*, & imprimis *spiritus salis*, uti purgantium in genere, ita in specie antimonii vim catharticam sopiunt & imminuunt. Modus est hic:

℞. *vitri* ℥ij *pelluc.* ℥ij.
∽ ⊖*is* ℥viij.

Stent in infuso in retorta vitrea per diem & noctem, post destilletur per arenam sic remanet quasi butyrum, quod præcipitetur cum aqua calida, siccetur, & erit Magisterium album uno nomine: Mercurius vitæ, dosi ad. gr. ij. vel iij. porrigendus, & modis supra cognitis amplius corrigendus.

Correctio tertia per oleum tartari p. d. nihil est aliud nisi *tartarus vitriolatus antimoniatus*: Nam hic cum oleo tartari conjunctus est pulvis ex vitro antimonii. Aliàs si sal tartari cum antimonii vitro probè subigatur, & ad tempus digeratur ita vim vomitoriam maxima ex parte perdit, & saltim per inferiora purgat: Oleum tartari enim corrigit virulentiam, & abeunt per præcipitationem in *tartarum vitriolatum antimonialem*, qui ritè paratus est remedium per inferiora purgans. Melior modus est ut phlegma vitrioli cum spiritu proprio acidulatum affundatur vitro, digeratur aliquandiu, & postmodum extractio decantata præcipitetur cum oleo tartari p. d. simili modo fieri quoque potest *Tartarus antimonii fixus diaphoreticus*, e. g.

℞. *vitri* ℥ij *pulv.* ℥j.
♁ ♀ *p. d.* ℥viij.

Infundantur & digerantur per Menses aliquot loco calido, ponantur in cellam per 14. dies noctesque, hinc oleum tartari filtretur per chartam & cum oleo vitrioli ℥vj. præcipitetur, præcipitatum exsiccetur, nonnihil edulcoretur & usui reservetur.

Operatur per sudorem dosi ℈ß, in ▽ cardui benedicti.

Correctiones cœteræ AUTORIS cum spiritu vitrioli vel sulphuris, antimonii vitrum pulverisatum figendo hoc coercent & mitius reddunt, ut dimittat vim emeticam, & fit exinde per inferiora purgans, hydropi potenter resistens.

Ad *Correctionem sextam* addatur & hoc, quod post digestionem & abstractionem à phlegmate per retortam, etiam remanentia alba & sicca solvenda p. d. in loco frigido, & sic acquiritur *oleum purgans per inferiora* & per urinam.

Dosis est ad duas guttas.

Optimus ex his modis est *Tartarus vitriolatus purgans*, quem etiam insinuat AUTOR *nro. 6. N. 2.* sed concinniorem præparationem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag. 299.* ubi vitrum antimonii prius fusione cum nitro correctum, post modum sale tartari extrahitur, hinc cum spiritu vitrioli in sal tertium præcipitatur. Eleganter etiam fiunt vitri antimonii Correctiones tam cum spiritu vini, quam cum borrace factæ, à KERCKRINGIO *in Basil. pag. 143. & 169.* descriptæ. Sic *du* HAMEL *de affect. corp. pag. 397.* cum ana salis tartari fundit vitrum antimonii, & ex hoc ipso *antimonium per inferiora* saltem *purgans* parare docet.

Sequitur

CROCUS METALLORUM,

Per quem non intelligitur Crocus metallorum *Helmontii*, *Paracelsi*, *Poterii*, tanquam singulare analepticum, sed qui in officinis usitatus, & nihil aliud est, quam antimonium per ignem & alcali fixum reseratum, & in pulverem quendam flavescentem mutatum. Dicitur *Crocus* propter colorem flavum *metallorum*, quotum pulveres flavi omnes dicuntur Croci: nam antimonium à quibusdam radix metallorum dicitur.

Dicitur & *Epar antimonii*, quia integra massa ante salium elixiviationem obscuram epatis rubedinem refert. Res omnis huc recidit, ut per alcali ignis medio ita recludatur corpus, ut ejus sulphur, & hinc simul regulus seu Mercurialis pars extravertantur, sive salia addita à sulphure antimoniali unâ operâ sub croci præparatione simul calcinentur, sive salia jam ante alcalisata assumantur, hocque posterius tam viâ siccâ, quam humidâ.

Totius præparationis fundamentum est, ut alcali fixum solvat antimonii sulphur externum, sub quo actu continuato & simul regulus antimonii una dissolvitur, postmodum per aquam simplicem separantur salia, & restitat pulvis croceus.

Modus præparandi triplex est:

1. Quan-

I. Quando salia antimonio addita hujus sulphuris medio alcalisantur sub detonatione, quæ postmodum agunt in junctum Antimonii corpus, illudque in crocum solvunt: fitque vel cum nitro, vel cum tartaro seorsim vel cum utroque simul.

Modus cum nitro est hic:

℞. ℥ij.
⊙ ri ãã. part. æqual.

Invicem mista detonentur in crucibulo, aliquandiu invicem fluant hinc affusa eluentur aqua, pulvis obscure flavescens in filtro restans est crocus metallorum.

LOCATELLI *in Theatro Arcanor. pag.* 151. Crocum hoc modo paratum sine edulcoratione pulverisatum permiscet cum spiritu vini, & hunc deflagrare permittit, idque tribus vicibus repetit, & ita eum non parum corrigit, & à ℈ß vel gr. xij. ad xv. vel ℈j. propinat.

Ex aqua elota alcali nitri, subtilioris sulphuris antimonii particulas retinente impregnata, inspersione aceti præcipitatur sulphur subtilius alias *sulphur auratum* dictum.

In aqua etiam solutionis post debitam evaporationem in loco frigido concrescit, uti in præparatione antimonii diaphoretici, *nitrum antimoniatum* cujus usus in febribus ardentibus, benignis & malignis, elegans est: nam nihil magis agitationem massæ sanguineæ, & æstum febrium ardentium potest compescere, quam nitrum & remedia nitrosa, adeoque dicitur *Refrigerare*. Dosis est ʒß ad ʒj: In potus vero ordinarii Mens. j. dissolvitur ʒß. pro scopo refrigeratorio in febribus continuis & ardentibus, &c. Usurpatur etiam loco stimuli vel etiam Digestivi cum pulveribus purgantibus: Nam hujus ʒj. commode permiscetur clysteribus in febribus ardentibus & similibus pro stimulo.

Hic modus est communis præparandi crocum metallorum.

Cum tartaro similis fere labor est: cum ana *antimonii* nempe invicem funduntur in crucibulo, donec *tartarus* abeat in alcali, à quo ipso dissolvitur antimonium in crocum: Conf. BASILIUS VALENTINUS *pag.* 213.

Cum tartaro & nitro simul idem est Processus: nempe

℞. ♃i
⊙i
♂ij aã part. æqual.

Detonando calcinantur in crucibulo, sicque acquiritur *Crocus metallorum*, & elegans vomitivo-catharticus: nitrum enim à sulphure antimonii inflammatur, non secus atque à sulphure injecto fieri solet: sub inflammatione unà cum tartaro abit in alcali, mediante quo antimonium vertitur in *Crocum*.

Observandum hic quoniam sub detonationibus hisce spiritus nitrosi, item tartarei, avolant, commodè hic labor in retorta potest institui, ut ita evolantes spiritus nitri vel nitro tartarei possint in recepraculo capi.

Observandum etiam nitri & antimonii ana saltem sumendum esse; plus enim si sumatur, figitur nonnihil Crocus, & loco crocei coloris flavescentem acquirit. Conf. WILLISIUS *Pharm. Rat.* P. 1. *pag.* 63.

II. Modus fit per additum alcali, & quidem (α) in via sicca: hac nempe ratione ex ana *antimonii* & *salis absinthii* invicem fusis fit *crocus metallorum absinthiacus Mynsichti in Armam. pag.* 12.

Sed nihil interest hoc in negotio, an sal absinthii aliudve fixum sumatur? cum de vi seminali absinthii nullus effectus sperandus. Ergò Recipiatur *sal tartari*, & cum eo fundatur *antimonii* ana in crucibulo, ubi probe fusa & in fluxu steterint, effundantur, & in aqua solvantur: solutione factâ, & agitatione blanda decantetur liquor, ut post salis abluitionem remaneat crocus metallorum vel sulphur antimonii emeticum intense flavescens, vel si ritè paretur, rubescens, usus tutioris: de quo Conferatur WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64. Dosis gr. v. vj. vij. ad viij. cum cremore tartari in vehiculo calido propinandus, blande nec laboriose operatur, vomitus egregie movens. Ex ipsa massa adhuc calide pulverisata cum spiritu vini elegans ℞ analeptica parari potest, ut docet WILLISIUS *loco citato*, & conferri potest BASILIUS VALENTINUS *de antimonio pag.* 212. & 234. & KERCKRINGIUS.

III. Modus fit per additum alcali; idque (β) *in via humida*: quando nempe sal tartari aliudque alcali per simplicem aquam in lixivium redactum affunditur antimonio crudo probe pulverisato, ana respectu alcali, & igne arenæ bene bulliant invicem, aquam novam calidam loco evaporatæ jugiter affundendo per horas tres vel quatuor; donec antimonium probè solutum sit. Quo facto, ubi omnia refrixerint, copiosa aqua affunditur, invicem agitantur, & hinc liquor spissamento saltem supernatans flavus blandè decantetur, & per filtrum transcoletur. Pulvis qui remanet in filtro, aquâ calidâ edulcoratus, est crocus seu sulphur antimonii, ulterius pro lubitu corrigendus, & eodem modo usurpandus.

Usus horum Crocorum in genere est emeticus, supra & infra purgans, unde robustioribus in substantia, delicatioribus saltem in infuso propinantur. In substantia si usurpantur, optimum est, ut cum tartaro redigantur in tartarum emeticum, in via tam sicca, quam humida.

In via sicca:

℞. Respectu croci hujus, cremor. tartari ana duplum vel triplum quæ diutius & exactius trita usurpetur.

Sin in humida:

℞. *Decoctum fervens, in quo tartarus dissolutus*, cui infundatur *crocus metallorum*, idque secundum MYNSICHTUM *in Armam. pag.* 13. vel compendiosiore modo secundum LUDOVICI *de sale tartari pag.* 75. ebulliant aliquandiu, filtrentur hinc fervide, & crystalli concrescunt, quæ dosi gr. ij. vel iij ad iv. vel vj. satis commodum ac elegans sunt vomitorium.

Commode etiam loco croci metallorum ex Mercurio vitæ paratur. Melior est, qui beneficio ebullitionis, quam ope trituræ fit; solvuntur enim & miscentur exactius. Præscribitur cum tantillo sacchari, ut sine nausea assumatur: si volumus, ut supra & infra purget, addatur scammonium sulphuratum. Fit etiam purgans ex croco metallorum cum sale communi acquiritur enim sal tale purgans, interdum satis forte, nec adeo debile, ac illud est ex antimonio crudo.

De *Croco Metallorum Rulandi*, quis & qualis fuerit? à multis fuit controversum, & multi dubitant an sit habenda vera præparatio? & etiam certum est, quod ea, quam habet AUTOR, non sit genuina. FREITAGIUS *in Aur. Med. pag.* 619. aliam fovet opinionem de croco metallorum Rulandi. Sed non tanti est laboris: Conferatur

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0957-5 DFG

Medic. RULANDI, vel KERCKRINGIUS *in Basil. pag* 227. Hic qui describitur in AUTORE, est mitior reliquis crocis, & quosdam solummodo per inferiora purgat.

Crocus metallorum ex regulo paratus, prout describitur ab AUTORE *pag.* 427. sub nomine *Croci antimonii regulati*, mitior observatur, quam Crocus ex antimonio crudo sicuti etiam, si spiritus vini deflagret super croco mitior itidem & correctior observari solet.

BARTHOLETUS *Tract. de Respir. pag.* 329. aliquid singulare habet: scilicet commendat tanquam secretum in melancholia stibii crocum sublimatione paratum, moschi odorem referentem, qui in tartari spiritu radicabiliter solutus ℈j. quantitate sine vomitu purgat. Nam & crocus metallorum vulgaris, si maceretur cum aceto destillato, non amplius adeo violenter per vomitum, sed tantum per secessum purgat.

Usurpantur Croci pro infusis antimonialibus cum Vino Rhenano, quæ communi nomine alias, ad imitationem Rulandi Aquæ benedictæ appellari solent: & præter usum internum etiam externè clysteribus commodè pro fortiori stimulo miscentur, si nempe Decocti croci metallorum cum vino Rhenano ℥ij. vel iv. pro lubitu permiscentur clysteribus, & ita Iliacis colicis ac similibus ægris infunduntur.

Sequitur

ANTIMONIUM DIAPHORETICUM,

Quod cum croco metallorum ejusdem præparationis est. Hoc & Bezoardicum minerale est unum idemque remedium, saltem duplici via: illud sicca, nitro crudo; hoc humida & paulo operosiore, spiritu nitri, paratum; quicquid etiam in contrarium dicat WILLISIUS *Pharm. Rat. P.1. pag.* 209. cujus contrarium sufficienter asserunt LUDOVICI *in Pharm. pag.* 326. & WEDELIUS *in Pharm. pag.* 38. 90. *atque* 91. Sunt nempe nihil aliud, quam regulus antimonii ab acido nitri solutus, & hujus adhæsione fixatus; unde ex regulo Mercuriali alcalino quasi, & acido nitri, emergit tertium salsum fixum diaphoreticum, in recessu sulphureum: quod tamen salium acidorum vel evaporatione, vel sedula edulcoratione, & ita separatione, in calcem terreo alcalinam sulphuream redactum fuit. Præparatio est, ut *antimonii* p. j. misceatur cum triplo *nitri puri*, & in crucibulo candente detonentur, ac omnia liquescant: quo facto dum omnia per dimidiam præter propter horam in liquidiore consistentia steterint, successive aquæ calidæ ingerantur & crebrius ebulliant, ut ita pulvis antimonialis fixus hujus beneficio, quantum fieri potest, ab adhærente nitro separetur ita pulvis, qui subsidet, probè cum aquis calidis semper recentibus, per ebullitionem fortem, edulcoratus pro usu conservatur. Non opus est terna ista detonatione, uti vult AUTOR, sed una cum triplo nitri detonatio sufficit. Quidam recipiunt *antimonii* p. j. *nitri* vero part. viij, & procedunt communi modo quod à gr. vj. ad viij propinant. Aqua verò ista edulcorationis successive evaporata coalescit in crystallos seu *nitrum antimoniatum*, uti ex præparatione croci metallorum notum est, restitante liquore lixiviali non coagulabili ex quo, uti ex ipsa, cum qua edulcoratum fuit antimonium diaphoreticum, mediante acero destillato *Magisterium antimonii diaphoretici*, seu secundum AUTOREM *nro*, 2. *Flores antimonii fixi*, possunt obtineri. Nempe sub præparatione hac nitri aliquantula pars à sulphure antimonii sub principio ingestionis in crucibulum candefactum, subigitur & alcalisatur; sed parum est, & lixivium illud post nitrum antimoniatum superstes constituit: quin potius cum antimonio, à triplo nitri addito, subigatur, ut nulla detonatio aut deflagratio fieri queat, nitri acidum, quod aliàs deflagrando in forma flammæ exhalat, agit in junctum antimonium, solvit regulum, & huic sociatum sulphur externum, invertit texturam figit, & ita immutat, ut post debitam præparationem calx terreæ naturæ quasi alcalino sulphureæ restitet: unde etiam post fixæ hujus substantiæ separationem nitri major pars in forma debita recuperatur.

Flamma, quæ in præparatione antimonii diaphoretici sub detonatione cum copioso fumo exhalat, nihil aliud est, quam spiritus nitri acidus, erumpens cum sulphure antimonii volatiliori dum interea nitrum fixum aggreditur antimonii corpus, seque cum ejus sulphure acido unit, & ista unione ac perdurante ad tempus calcinatione ac fusione abeunt mutuo in corpus fixum de natura alcalium: Nam antimonium diaphoreticum est quasi quoddam alcali. Ut verò hic acquiratur spiritus nitri alias avolans, detonatio per retortam fieri potest; ita in vas recipiens propellitur spiritus nitri; antimonium verò diaphoreticum remanet in fundo retortæ, quod abluatur aqua simplici, & ita lucrum sine damno potest parari.

Quia verò sulphur antimonii simul roditur, non verò perfectè ab acido nitri imbibitur, hinc fit, ut facile textura sulphuris cum regulina substantia denuò emergat, & quasi revivificetur, indeque antimonium diaphoreticum interjecta aliqua temporis mora denuò emeticum evadat: vid. LUDOVICI *Pharm. pag.* 324 & 325. ac WEDELIUS *Pharm. pag.* 91.

Quod ne fiat, tres eucheirises observandæ sunt in hujus præparatione:

1. Ex regulo præparetur, præsertim Martiali; nam nihil hic de Marte participat, sed purior saltem antimonii pars est.
2. Cum triplo nitri exacte mistus diutius non nihil in fusione relinquatur.
3. Edulcoratum licet antimonium ita paratum, in aqua communi tamen ebulliendo probe coquatur, ut ita ab omni nitro, quantum fieri potest, separetur (nam omni contagio spoliare impossibile est) & spiritus vini tartarisatus desuper digeratur, & accendatur; sic nunquam alterabilis, vix vim emeticam induit, sed suave diaphoreticum existit.

Parabile quoque est hoc *Antimonium diaphoreticum* ex omnibus antimonialibus simili viâ, nempe ex minera antimonii, croco metallorum, item ipso vitro & sulphure aurato, Mercurio vitæ, regulo antimonii, capite mortuo clyssi antimonii, *capite mortuo cinnabaru antimonii*, quod ipsum nihil aliud est, quam antimonium, & de similibus: Videatur WEDELIUS *Pharm. pag.* 91. Quod si ex croco metallorum per ternam cum nitro calcinationem fiat diaphoreticum, & in furno athanore, quem descriptum videbitis in SENNERTI *Instit*, figatur, vel reverberetur per quinque dies, fit *Bezoardicum metallicum* ad colorem calendulæ vel boli armenæ accedens. Nam suprà dictum, quod ☿, quod magis fixetur, sit diaphoreticum; sin minus, catharticum; si leviter, vomitivum.

Alias,

Alias, & quidem genuinas encheiriſes, circa hujus antimonii diaphoretici uſum obſervabiles, videbitis in WEDELIO *Pharm. pag.* 38. 91. & 92. item in M.A.N.C. *Anno* 3. *Obſ.* 72. *pag.* 121.

Præter modo dictas præparandi rationes, & aliæ ſubinde ſunt non minus concinnæ compoſitiones, v.g. cum nitro & tartaro variata tamen proportione, ♁ Diaphoreticum parat ZWELFERVS, de quo vid. HOFFMANNI *clavis pag.* 301. TACHENIVS ſimplici in igne fixatione, item decoctione & aceto præcipitatione antimonium hoc diaphoreticum parat; vid. *Hipp. chym. cap.* 27. Sed de hujuſmodi antimonii diaphoretici cum aceto præcipitandi præparatione merito cum ZWELFERO dubitatur: annon potius cadat ſimpliciter calx mortua, alcali & acido ſaturata, quam genuinum abſorbens antimonium diaphoreticum? de quo tamen ulterior conſulenda experientia.

Facit huc ulterius *Antimonium diaphoreticum* HELMONTII, MARGGRAVIO ita dictum:

℞. *flor.* ℥ij *rubr. cum* ⊖✱*co parat. & edulc.* ℥j.
℞ *purriſ.* ℥j.

Terantur omnia minutiſſimè, fiatque in crucibulo detonatio; & relinquitur pulvis albus, qui aqua frigida aliquoties edulcoratus, poſt cum alcohol vini in retorta vitrea deſtilletur ad ſiccitatem, & relinquitur albus pulvis vel ſubflavus egregie diphoreticus.

Hiſce modis fit antimonium diaphoreticum ſimplex, quod omni acri temperando, fermento acido maligno imbibendo, & ſudorem excitando inſervit: exinde valde convenit in febribus malignis, pleuritide, eryſipelate, aliiſque inflammationibus partium internarum & externarum; ſudoriferum enim eſt catholicum. Præterea convenit hoc antimonium diaphoreticum in morbis chronicis ab acido oriundis nam compeſcit egregiè effervescentias ab acido ortas; pro qua acidorum correctione commodè permiſcetur cum lapillis cancrorum. Convenit præterea in ſanguine congrumato, item in caſu ab alto; verbo ubicunque reſolvendi ſunt humores. Permiſcetur quoque pulveribus & ſalibus digeſtivis ante purgationem imò ipſis purgantibus; unde ℈ß v.g. Jalappæ ſociatus cum paucis antimonii diaphoretici granis, plus operabitur, quam alias Jalappæ ℈j ad ʒß. quod etiam patet in Pulvere Cornachini. Commendatur ſimiliter in morbis mulierum, in ſpecie in deficientibus menſibus, permiſtum cum aqua & Syrupo artemiſiæ compoſito. In ulceribus & ſcabie etiam convenit antimonium diaphoreticum, imprimis cum cornu cervi calcinatum, uti habuimus & quidem omnia talia blanda & lenia diaphoretica in ſcabie, imprimis capitis, lue Venerea, lepra omnibuſque impuritatibus ſanguinis, & affectibus cutaneis, ulceribus, & vulneribus, quando applicantur emplaſtra & unguenta, continuanda ſunt, miſta cum lapillis cancrorum: ſicut & ulcera rebellia ſolo ſic Antimonio diaphoretico, internè propinato, SENNERTVS curavit. Infantibus commodè datur in variolis, quoniam ſine ſapore iiſdem cum pulticula poteſt propinari. In febribus quibusvis intermittentibus cum aqua quadam febrifuga ante paroxysmum propinatur. Sic facit hic Medicus quidam, qui beneficio antimonii diaphoretici, præmiſſis univerſalibus omnes intermittentes curavit, & propterea vocavit pulverem ſuum febrifugum.

Nitrum, quod per edulcorationem ſeparatur ab antimonio diaphoretico, denuo poteſt miſceri cum novo antimonio, & cum eo præparari novum antimonium diaphoreticum: ſed obſervetur, quod, quando tunc temporis injicitur miſtura in crucibulum candens, quod tunc nullus fiat ſtrepitus, & nulla erumpat flamma propter defectum ſpiritus nitri. Quoad *uſum Medicum*, egregiè compeſcit ebullitionem maſſæ ſanguineæ; unde egregium remedium eſt in febribus ardentibus, & præterea ratione particularum antimonialium admiſtarum fixarum diſponit corpus ad lenem diaphoreſin de quo ſatis dictum in præparatione croci metallorum.

Sunt qui *nitrum ex antimonio diaphoretico non ſeparant*, neque edulcorant, ſed ſaltem diutius incandeſcentia relinquunt, & hoc eſt ſecretum RUDBECKII SVECI. Concretum hoc nitroſum antimoniale in febribus malignis & ardentibus laudant pro ſcopo alterativo & diaphoretico quod ſimul alvum ſuaviter laxet. Immittitur ſcilicet in Menſ. ß, in etin Wöſſel/ potus ʒß vel ʒij, modò abſit alvi fluxus.

Solet etiam fieri *Antimonium diaphoreticum compoſitum*, additis aliis metallis. Nempe *Antimonium diaphoreticum Joviale* eſt id quod vocant *Antihecticum Poterii*, paratum nempe methodo explicata cum triplo *nitri*, & p. j. *reguli antimonii Jovialis*, hoc eſt, compoſiti ex p. iv. *Jovis*, & p. v. *Antimonii*: Conf. POTERIUS *in Pharmacop. Spagyr. cap.* 18. & C. 3. Item *Antimonium diaphoreticum Martiale* ſeu *Pavo Cachecticus antimonialis Ludovici*, cujus clara ſatis deſcriptio proſtat in *Pharm. pag.* 330. & *Tract.* de ⊖♀ *pag.* 72. nec non in *M. A. N. C. Anno* 8. *Obſerv.* 65. *p.* 108. vid. etiam WEDELIVS *in Pharm. pag.* 408. Convenit in ſcabie, Arthritide, malo hypochondriaco, &c. cum Cinnabari nativa vel antimonii, lapillis cancrorum, arcano duplicato, &c. Pertinet huc *antimonium diaphoreticum ſolare*, ſociatum cum calce ſolis, & modo ſupra dicto elaboratum de quo vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 23. & ZWELFERVS *Mant. ſpagyr. pag.* 366.

Ad præcipitata tandem pertinet etiam

REGULUS ANTIMONII.

Reguli in genere vocantur partes metallicæ, ſeparatæ ex mineris à ſulphuribus ſuis ſuperfluis, & combuſtibilibus aliave fæce quacunque. In ſpecie autem ex antimonio vel ejus minera nucleus ejus ſeu pars metallica præparata vocatur Regulus, adeoque *regulus Antimonii eſt nucleus* ſeu *plumbum antimonii*, hoc eſt, pura & metallica ejus pars conſtans Mercurio metallico de natura ferè ſaturnina, ſulphure proprio interno paulo fixiori coagulata unde antimonium ut plurimum tertiam aut quartam ſalrem ſui partem in regulum dimittit; vid. WEDELIVS *Pharm. pag.* 170. & KVNCKELIVS *Tr.* 2. *pag.* 29. Fundamentum adeoque præparationis reguli conſiſtit in ſulphuris mineralis ſuperflui ſeu externi ab antimonio ſeparatione. Separant ergo vel alcalia, quæ illud ſolvunt vel pinguia, quæ imbibendo quaſi illud abſumunt; vel Martialia, quæ dum ab iſto ſulphure acido roduntur, mutuo ſe jungunt, ut regulus ſenſim ſeparabilis fiat: utut etiam per ſe poſt ſuperflui ſulphuris ex antimonio per calcinationem ſeparationem relicta ſubſtantia fuſionis igne in regulum abeat, qualis *modus* eſt AUTORIS *tertius pag.* 428.

Quod itaque attinet *modum ſeparandi ſulphur à regulo per alcalia*: ordinario *tartari*, *nitri* & *antimonii*

ana detonatione invicem funduntur in crucibulo, & postmodum effunduntur in conum fusorium, mediante quo probè moto subsidere permittitur regulus. Nempe tartarus & nitrum detonatione ista in sal alcalisatum, abeunt, quod agit in antimonium sulphureum, atque invicem crocum metallorum seu epar antimonii constituunt: dum verò fusionis igni committuntur; sal alcalisatum intimius penetrat sulphur antimonii, illudque extrahit, ut ita pars metallica ab amplexu ejus fiat libera, quæ, quia ponderosior, utpote Mercurialis naturæ, infundo secedit, supernatantibus scoriis: & talis purior substantia dicitur *Regulus.*

Modus hic est quidem vulgaris parandi regulum sed melius est, si prius seorsim detonetur tartarus & nitrum, ac ita cum iis alcalisatis ex addito antimonio fiat Regulus. Conf. HOFFMANNVS *Clav. pag.* 397.

Idem fundamentum est præparationis AUTORIS *in modo secundo* Tartarus enim cum antimonio calcinatus & fusus suggerit alcali fixum, quod agit in sulphur unde separatur Regulus.

Par ratio est pulveris carbonum, mediante quo solo ex Antimonio solo copiosiorem regulum parat ZWELFERVS *Mant. Spagyr. pag.* 365. Nam carbones & ipsi in Alcali fixum abeunt, dum interea sulphur antimonii cum carbonibus incensis successive exhalat & absumitur, unde reliquum sulphur & alcali sociatum à regulo separatur. Ex hac ratione etiam quidam admiscent cum nitro & tartaro pulverem carbonum, & præparant regulum antimonii, idque propterea ne scilicet salia alcalisata nitri & tartari nimis prompte arripiant sulphur antimonii, sed arripiant simul sulphur carbonum, ne nimis penetrent in regulum, quo ita consequenter in majori copia regulus (non tamen purus) acquiratur. Imo solo sale tartari, cum antimonii ana, eodem ex fundamento paratur regulus modo à BASILIO VALENTINO edocto *pag.* 234.

Sed observetur: quod quo diutius relinquitur mistura in crucibulo eo minus acquiratur reguli quo verò promptius effunditur, eo major reguli accipitur copia. Non nimis ergo diu alcalia permittantur cum antimonio fluere, ne & hæc nimis penetrent in antimonii regulum & dum in sulphur exactius agant, simul de antimonii regulo deprædentur, ac totum fere Antimonium abeat in scorias.

Cæterum *scoriæ*, quæ una cum regulo in fusione separantur, non sunt contemnendæ; quia nihil aliud sunt, quam sal fixum ex tartaro & nitro, sulphure antimonii externo largiter imprægnatum unde etiam hæ scoriæ usu externo egregiæ sunt in scabie, & in similibus manuum affectibus, ulceribus malignis & manantibus, præsertim tibiarum, exedentibus, aliisque casibus chirurgicis, si lixivio solutionis scoriarum eluantur modice partes affectæ. In locis pariter gangræna affectis, egregium est hoc lixivium, purificans ulcera desperata & cacoëthea gangrænosa, si huic immergatur pars affecta ex singulis diebus horâ unâ in eodem detinendo, tunc extrahitur materia crassa & viscida, quæ ligno abstergenda ex parte ulcerata, & ulcus vel locus exulceratus unguento est deligandus. Nam salia hæc alcalia imbibunt acidum ulceris corrosivum quod, uti dixi, sub forma istius spumæ, & crassæ ac viscidæ materiæ, apparet. Quin & suffitus scoriarum harum cum super infusa urina factus, per infundibulum inferioribus exceptus, pro remorantibus mensibus pellendis est egregius; vel filices aut lateres igniti in lixivium ex aqua simplici paratum injiciantur cujus fumus per infundibulum excipiatur: Videatur de hoc HARTMANNUS *in Praxi Chym. pag.* 222. & 226. item CORBEUS *de morbis mulierum*; & in genere omnes *Autores* hunc commendant suffitum in desperatissima mensium suppressione. Ex his scoriis cum triplo nitri *antimonium diaphoreticum* fieri potest; Ex iisdem in aqua simplici solutis instillatione subtilis acidi, v. g. aceti destillati pulvis croceus, *sulphur antimonii auratum* dictus, præcipitatur, catharticus & vomitorius. In *prima præcipitatione* cum aceto destillato cadit *sulphur catharticum*; in *secunda* vero *præcipitatione* præcipitatur *sulphur rubicundius* quod est *diaphoreticum* seu sudoriferum; denique si liquor tertia vice cum aceto destillato & urina humana vel ☌u ⊖✻ci simul, non tamen mixtim, præcipitetur, *sulphur fixum* cadet, *egregium antepilepticum*, *vim habens simul anodynam & blandè soporiferam.* Observandum tamen, quod & in iis ubi aliquid evacuandum invenit, insimul expurget. Ex his sulphuribus cum spiritu vini quidam ℞m *antimonii* parare volunt: sed nihil extrahitur. Ex iisdem quoque scoriis cum sale ammoniaco sublimando *flores* fieri possunt de quibus vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *Append. pag.* 87.

Modus parandi regulum antimonii per pinguia, v. g. colophoniam, picem, &c. ita se habet:

℞. ℥ij,
colophon. ãã part. æqual.
(vel ℥i p. iij, & *coloph.* p. ij.)

contrita & mista fundantur in crucibulo; hac enim ratione dimidio plus reguli accipimus, quam aliàs. Ratio est, quia sulphur antimonii impedit separationem reguli sui Mercurialis, & hunc plus minus secum retinet; sub hac vero præparatione aggreditur, colophoniam tanquam analogum, eoque regulum permittit citius, & copiosius separari.

Vel

℞. ℥ij.
℘i.
picis vel cære aã ℔ß.

suggerunt multum reguli, & ipse Mercurius volatilis in regulo aliquantisper figitur.

Verum periculosa est præparatio reguli antimonii cum pice; unde cavendum ne incendantur ædes, (man kan leicht das Hauß anstecken.)

Tandem *per Martialia separatur etiam regulus*, idque duplici modo: aut enim *primò* limaturæ Martis candefactæ, vel clavis ferreis in crucibulo prius bene candescentibus (antimonium enim prompte funditur, Mars verò tarde, unde injiciantur prius clavi ferrei vel limatura Martis in crucibulum) adjicitur ana ℥ij. crudi, ut per se fluant; sic enim acidum antimonii sulphuris agit in Martem, hunc rodit, unde regulus à sulphure secedens, facile obtineri potest: idque eo promptius, si parum nitri in fine addatur; hoc enim alcalisatum in sulphur antimonii potentius simul agit, ut exactius separetur regulus. Vel *secundo modo* Antimonio fuso immer-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0960-0 DFG

immergatur bacillus ferreus candescens, & mox apparebit actio antimonii rodentis & absumentis Martem quod reiteretur tamdiu, donec nulla amplius actio antimonii in Marte sit observabilis: Quo facto, massa effusa in conum fusorium, suggerit *regulum*.

In hoc sic dicto regulo antimonii Martiali observandum est:

1. Quod rite paratus, nec nimis celeriter effusus, parum vel nihil de Marte participet, dum hic omnis in scoriis delitescat, utut regulus sic purissimus & elegantissimus cadat.
2. Sulphur interim Martis agit in sulphur reguli antimonii, illudque magis extollit ac perficit, ac ℞ sua fixiori suo modo nobilius reddit.

Regulum antimonii Martialem optimè examinatum videbitis in PANTALEONIS *Tumulo Hermet. pag. 23.* Hic regulus antimonii Martialis cum Mercurio sublimato dat egregium butyrum, de quo supra. Unum adhuc observandum: quod regulus antimonii Martialis tanquam subjectum Mercuriale, adeoque cujusvis acidi facilè appetens, calcinando in igne pondere crescat de quo Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Hafn. Vol. 2. pag.* 190.

Curiosum est, quod ex antimonio vel destillato, vel in aqua extincto nullus regulus parari possit, sed totum antimonii corpus in scorias abeat. Nam in antimonio, & omnibus ejus præparatis, si tractatur per alcalia, augmentatur ejus substantia sulphurea si vero per acida perit ejus substantia regulina Mercurialis: & ita per destillationem vel extinctionem detracto spiritu sulphuris acido, imminuitur pars Mercurialis.

Porro in regulo antimonii his modis parato subinde in basi *stella* observari solet, quam quidem in solo regulo Martiali apparere quidam ajunt unde & *regulum stellatum* ex antimonio & Marte rite parare exacte & operose docet BASILIUS VALENTINUS *pag.* 295. sicut adhuc à multis signum perfectionis reguli habetur. Sed modo rite peracta fuerit operatio, etiam alius regulus, modo purior fuerit, revera stellam repræsentabit, in quocunque etiam temporis articulo fusio fiat. *Stella reguli* est merus positus striarum metallicarum ex antimonii corpore quasi fortuitus: etenim striæ illæ particulæ metallicæ sunt, quæ separatæ à sulphure, proprio impetu ex minutarum particularum figuratione ita locantur, unde quo magis sulphureus est regulus, adeoque purior, eo elegantior stella; quo impurior, eò levior vel nulla apparebit. Unde etiam, quo magis striatum antimonium fuerit, eò plus reguli præbet, & stellam quoque elegantiorem: Conf. WEDELIUS *Pharm. pag.* 169. & 170.

Usus reguli antimonii Medicus specialis nullus est, nisi in quantum ceu substantia antimonialis propriissimè dicta, ejusque nucleus, seu nobilior antimonii pars defæcata, aut iis remediis exinde parandis, v. g. butyro, floribus, vitro, &c. cæterisque remediis antimonialibus inservit: sicut etiam egregium antimonium diaphoreticum sub nomine *cerussæ antimonialis* ex eo parare potest, cum triplo nitri illud figendo, methodo ab *Autore nro. 8. pag.* 429. descripta quæ ipsa postmodum cum spiritu vini aliquoties deflagrata eò præstantioris erit usus.

De hac *antimonii cerussa* observatum fuit aliquando, quod instar Mercurii moverit salivam: quod rarum & observatu dignum est, alias Mercurio soli proprium.

Inservit etiam regulus antimonii, ut fiant globuli, qui vel deglutiti, vel vino infusi, per noctem purgant: de quibus superius locutus sum. Regulus vero antimonii Martialis, quia participat aliquid de sulphure fixiori Martis, pro scopo etiam diaphoretico præfertur reliquis in morbis chronicis, cachecticis, ictericis, &c. Stannarii regulum antimonii pro vasis stanneis indurandis usurpant, ad Jovis ℔j. reguli ʒij. ad ℥ß. vel ℥j. sumendo; sic enim vasa duriora, sonora, & firmiora evadere testatur WEDELIUS *loco allegato pag.* 173.

Reguli Jovialis præparatio in AUTORE clara est, uti etiam apparet in præparatione antihectici Poterii.

Quoad *Regulum solarem*, hic simpliciter ex auro constat, cui ☿ scoriarum instar supernatat; eodem enim modo depuratur aurum per antimonium, fundendo cum hoc in regulum aut si aliquid antimonii auro adhæserit, hoc facile flatu cum folle in fusione crucibulo applicato poterit separari, mediante quo antimonium abit, aurum vero residet: Sicuti si in scoriis hisce forsan aliquid corporis solis delituerit, facile limaturæ Martis additione, in quam prompte agit antimonium, & ita solem dimittit, hinc præcipitari ac separari poterit; Et hæc est depuratio auri omnium optima.

Cerussa antimonii solaris AUTOR *pag.* 430. cum auro corporali non adeo bene succedit. Ergo potius calx solis recipiatur, ac procedatur eo modo, ac in antimonio diaphoretico solari monitum.

In fine regulorum facit etiam AUTOR mentionem *Calcinationis antimonii per ignem cœlestem seu radios solares* mediante speculo ustorio, & quidem ferreo concentratos. Res optime succedit prout descripta & delineata à FEBURE *Vol. 2. Chym.* Est operatio, quæ multum habet in recessu: nam antimonium dum ita calcinatur per radios solares, copiosum reddit fumum in auras, & perfecte fixatur, ut remaneat sola vis diaphoretica: Nihilominus post calcinationem augetur pondere, utut in calcinatione copiosus fumus exhalarit. Magnifacit hoc modo calcinatum BARTHOLETUS *de Resp. l. 4. cap. 4,* & vocat *Antimonium diaphoreticum solari calcinatione paratum* sicut & est optimum pro scopo diaphoretico. Dicitur quoque ab eodem *Bezoardicum suspiciendæ facultatis*, & etiam longe plura tribuit illi, quam vulgari antimonio diaphoretico; quoniam scilicet singulares hauserit vires per communionem cum radiis solaribus.

Circa hancce *antimonii calcinationem solarem* consideretur,

1. *Ponderis augmentum* sub tanta fumorum exhalatione.
2. Antimonio *super inducta fixatio*, & *effectus* inde emergens *diaphoreticus*.

Prius ex condensatione partium antimonii præsertim Mercurialium seu regulinarum, & arctiori earundem subsidentia emergit, evaporatis subtilioribus, volatilioribus, & in æqualem ac porosiorem corporis texturam magis condensantibus. Posterius difficile est explicatu, nisi ex sale

ex sale nitro aëreo, alterante & figente regulum sulphureum & in calcinatione hac in concretum fixum pro usu diaphoretico redigente, hoc explicare velimus cum MAYOWIO *Tr. de sale nitri Aëreo.*

Habuimus Calcinationes & solutiones antimoniales per alcalia, quæ speciatim ejusdem sulphur externum attigerunt:

Sequuntur

PRÆCIPITATA ANTIMONIALIA,

Vel rectius *solutiones per acida*, quæ præsertim in partem ejus Mercurialem regulinam agunt. Nempe, quod *superius monui de præcipitatione ex Mercurio*, idem dici potest de antimonio, quod scilicet præcipitatio non sit vera, sed solummodo calcinatio humida, qua scilicet antimonium affuso liquore corrodente calcinatur, & ita in pulverem abit, uti videbitis in Autore.

Menstruum acidum, solvendo antimonio ejusque regulo accommodatum, non est spiritus nitri, nec aqua fortis. Figunt hæc equidem superficiali plus minus attactu antimonii regulum; non verò penetrant, vel solvunt, nisi per sal commune quacunque forma additum redigantur in aquam fortem, solvendo antimonii regulo accommodatam: v. g. *Antimonium fixum* seu *præcipitatum in via humida* est *Bezoardicum minerale*; vel *Antimonium diaphoreticum* fixum *in via humida* ita paratur:

℞. ℥ij *calcin.* qv. v.

Ab hoc aliquoties abstrahatur aqua fortis vel spiritus nitri, ad minimum ter: hinc spiritus vini rectificatissimus accensus super antimonium flagret quater unde super est antimonium diaphoreticum per præcipitationem paratum.

Idem labor secundum *modum* AUTORIS *nro.* 1. fieri potest, modo crebrius abstrahatur aqua regia, hinc aliquali ignitione spiritus separentur, & spiritus vini desuper deflagret: utut propter sal commune additum non adeo fixus evadat pulvis, quam si simplici aquæ fortis vel spiritus nitri præcipitatione fuisset instituta, sed purgans propter aciditatem tamen menstrui non adeo vehemens, uti antimonium crudum, aut in igne præparatum.

Aqua regia ergo saltem est, quæ solvit antimonium: sed hoc saltem respectu ejusdem reguli unde sulphur antimonii externum separatum spontè secedit ac super natat, sulphuri communi minerali simile: Conf. AUTOR *num.* 2. *Nota.* 2. *pag.* 431. Imprimis autem videatur TACHENII *Hippocr. chym. pag.* 23.

Præcipitatum antimonii diaphoreticum AUTORIS *nro.* 3. nihil aliud est, quam *Bezoardicum minerale* ex croco metallorum paratum, & beneficio spiritus nitri fixatum: Jam perinde est, sive assumatur Mercurius vitæ, sive crocus metallorum, cum spiritu nitri digerendo & abstrahendo, deinde eundem figendo, adeo ut Bezoardicum minerale & hoc Præcipitatum diaphoreticum unum pro altero convenienter substitui possit.

Idem fere judicium esto de AUTORIS *Præcipitato regulo Martiali nro.* 4.

Post calcinationes & solutiones antimoniales sequuntur ejusdem.

SUBLIMATIONES.

In Flores & Cinnabarim. Quicquid enim in altum adscendit instar fuliginis, & adhæret in forma sicca vocatur sublimatio unde Flores: è contra quicquid in altum adscendit sub forma humida, vocatur *Destillatio.*

Flores antimonii nihil aliud sunt, quam ipsum antimonii corpus in altum vi ignis subitanei elevatum: est enim antimonium concretum admodum volatile, ob sulphuris, hujusque volatilioris, copiam. Nam & regulus in flores sublimari potest; sicut etiam ex crudo Antimonio flores elevati cum tartaro, nitro & borrace in vitrum & regulum reduci possunt unde palliativa tantum præparatio est. Dubium interim est: *an totum antimonii corpus per se in flores sublimari possit, ita ut nullum caput mortuum relinquatur?*

Præparantur Flores ex antimonio vel per se, vel per addita. Per se fiunt vel ex antimonio crudo, vel ex eodem parato etiam regulo; quin & ex vitro antimonii pulverisato, & omnibus artificialiter ex eo paratis, Flores elevari possunt. Nam uti antimonium sub sui calcinatione ad vitrificationem sub forma fumi in copiosos flores elevatur, ita quo diutius continuatur calcinatio, eo copiosiores flores exsurgunt, nisi mediante fusione in vitrum præcaveantur.

Fient autem per se ex antimonialibus per varia instrumenta, vel in cucurbita tubulata, uno vel aliquot alembicis instructa, vel in retorta rostrata cum adaptato folle, vel in fumo cum quam plurimis alembicis sibi invicem impositis, qui vocantur *aludel*, ad modum GLAUBERI *Furnor. P.* 1. *cap.* 40. *pag.* 41. vel in crucibulis tribus in fundo perforatis sibi invicem super impositis, alii crucibulo in quo est antimonium, impositis.

Modus cum folle est hic: Retorta, quæ ex utroque latere habet canalem & longum tubulum, in furno quodam clauditur, ita ut ex utraque furni parte emineat tubulus: uni tubulo apponitur vas recipiens altum, alteri tubulo applicatur follis, & ipsi retortæ inest antimonium quod ipsum ab igne fusum & calcinatum, beneficio flatus per follem immissi copiosissimi flores adiguntur in vas recipiens. Necessum etiam est, ut foraminulum sit in vase recipiente, ut exeant flatus per follem immissi. Simili ferè encheirisi ZWELFERUS *in Mant. Hermet* vult parare flores ex Jove, beneficio follis adigentis flores ex fuso Jove in vas recipiens.

Elegantiorem modum parandi flores habet FINCKIUS *in Enchirid. dpgmatico-Hermetico*, quando eosdem sublimat ad latus, quos flores valdopere commendat in cura maniæ & affectibus Melancholicis.

Quoad *modum* GLAUBERI, habet ille vas quoddam ferreum cum tubulo instructum, cui aliquot ollas vel alembicos ferreos imponit: quo sunt plures, eò est melius. In hoc vas candefactum injicitur antimonium pulverisatum, vel regulus, vel aliud quid ex antimonio paratum, quod in vase candente subito elevatur in flores, qui copiose adhærent istis alembicis.

Sed omnium *optimus* videtur *modus*, qui per cucurbitam tubulatam, cujus fundus ignem tangat, & cujus supremus alembicus sit rostratus, aut saltim in summitate perforatus, quo aëri detur accessus, atque Gas & phlegma sub acidum, *acetum antimonii* dictum, convenienter possit exhalare, ne diffringantur vasa, & frustretur negotium: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 135. estque hic *modus* AUTORIS *nro.* 1. Id quod etiam necessum est, ut fiat in sublimatione florum sulphuris.

Intalem

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0962-1 DFG

In talem cucurbitam calefactam, si successive injiciatur antimonium crudum, vel regulus, &c. acquiruntur meliores flores sine tam stricto ignis regimine, & sic fere totum antimonium in flores abit.

In cucurbita verò non tubulata observandum est exactissimum ignis regimen: nisi enim hoc observetur, antimonium in fundo liquatur, & funditur, nullosque flores suggerit. Tutius itidem succedit negotium, si subjecta in flores sublimanda antimonialia cum arena permisceantur, ne fundantur & fluant. Habentur hoc modo ex antimonio per se, & quidem si exactè legitimum observetur ignis regimen, *triplices flores* colore, & majoris minorisve fixitatis ratione distincti, *rubri*, *flavi*, & *albi*, rubri in alembico infimo; flavi in medio. *Rubri* fixiores sunt, & ultimo igne adscendunt; hincque cæteris tutiores habentur, quia participant saltem de sulphure fixiori maxima ex parte; *albi* sunt periculosiores, quoniam sunt volatiliores, & primo igne sublimantur; *flavi* sunt intermedii.

Per addita sublimantur flores ex antimonio præsertim per sal ammoniacum quod in hoc negotio primatum ducit accertè *Aquila alba* est, quæ eleganter sublimat antimonium, & in sulphur ejus fixum penetrat. Nempe

℞. *Antimon. crudi* vel præsertim *min.* ℥ij,
⊖ *ci* ana part. æqual.

Minutissime trita blando igne sublimentur: & triplices elevantur flores, si legitime sit operatum (requiritur singulare instrumentum) eadem colorum differentia distincti, ex quibus rubicundi à sale ammoniaco per aquæ communis edulcorationem probè separati seligendi & asservandi sunt. Rite enim si procedatur, pulvis coloris aurantii leniter diaphoreticus & antepilepticus erit, fortiter sanguinis purificativus, in febribus malignis & quam plurimis affectibus summè proficuus, simulque anodynus, nisi in dosi excedamus, quæ est à gr. v. vj. ad ℈ß; & vocatur à GRAMANNO, *Medico Hallensi*, ℞ *antimonii sicca* de qua etiam conf. HARTMANNUS & HOFFMANNI *Clavis pag.* 311. & 312. Nam in hoc loco non de nihilo est ejusdem *encheirisis nitrum in terram per sulphur antimonii convertendi*: vid. AUTOR *nro.* 3. & 4. item *nro.* 6.

Habet AUTOR *in Not.* 2. *ad flores antimonii cum sale ammoniaco nro.* 3. Quod si cum Mercurio dulci juncti sine vomitu per secessum operentur: Hoc etiam procedit cum Mercurio vitæ, qui bene contritus cum Mercurio dulci, amittit vim purgantem per superiora: id quod de omnibus pulveribus antimonialibus, crocis, & omnibus Præparatis emeticis, verum est. Modò sæpius cum sale communi terantur, vel modò subigantur cum Mercurio dulci, evadunt cathartica per inferiora, deposita virulentia cum violentia emetica; quoniam sal in Mercurio dulci figit sulphur vomitivum antimonialium, & virulentiam corrigit.

Flores antimonii vitriolati sublimantur cum floribus sulphuris, & capite mortuo vitrioli, vel colcothare. Hos flores vitriolatos sæpe præscribit QVERCETANUS in febribus potissimum quidem in quartana. BASILIUS VALENTINUS non addit sulphur, sed solos flores antimonii cum colcothare sublimat; quos ita sublimatos extrahit cum spiritu vini, feces remanentes separat, cum spiritu vini ad siccitatem per balneum Mariæ destillat, & sunt hi flores eleganter correcti: vel spiritus extractione imprægnatus decantetur ac destilletur, & remanebit oleum. Commendantur etiam hoc loco flores sulphuris, sublimati cum regulo antimonii Martiali stellato; nam hi participant simul de antimonio, Marte & sulphure.

Usus florum antimonii est, quod quidam sint emetici, quidam vero diaphoretici, ac anodyni simul. Hi sunt fixiores, illi verò volatiliores. Fixiores isti in ℞ sic dicta antimonii sicca imprimis se exerunt; volatiliores verò in cæteris fere floribus, tam per se quam cum sale ammoniaco paratis, quo volatilissimæ & subtilissimæ antimonii crudi partes liberantur ex compedibus partium terrestrium, & inde ita fortiter operantur & violenter. Quoniam ergò utplurimum vehementi admodum hypercatharsi graviter turbant ægros, propterea corrigendi sunt.

Correctio consistit in sulphuris volatilioris, ejusque acrimoniæ quasi arsenicalis fixatione & attemperatione. Aliquot corrigendi modos præscribit AUTOR beneficio salis tartari & spiritus vini.

Et quidem *Correctio* 1. *pag.* 433. utut sit laboriosa, omnium est optima nempe sicut sal tartari, aut cum eodem paratum sal essentiale tartari, est universalis Corrector quorumvis venenorum vegetabilium, ita etiam flores antimonii optime corriget: figit enim nimis antimonii sulphur, & sic fit remedium tutum & mitius. Sal essentiale autem tartari est sal tartari cum aceto destillato saturatum.

Correctio 2. fit cum *spiritu vini mellito*, qui optime corrigit purgantia, & propterea FINCKIUS cum spiritu vini mellito solet corrigere suos flores, quos, uti dixi, egregio effectu usurpat in Maniacis. Distinguendum autem hic est inter flores per se mitiores, & inter hos maligniores: Dum scilicet albi plurem habeant malignitatem arsenicalem & Mercurialem; citrini verò & flores rubri plus participant de sulphure antimonii fixiori: unde etiam isti adhuc sunt maligniores ipsis floribus rubris & citrinis. Mitiores isti corriguntur simpliciter phlegmate mellis spirituoso cum spiritu vini juncto, prout innuit HOFFMANNUS *pag.* 313. hoc enim modo flores in sole, & alio loco calido, per mensem circulati, menstruo abstracto asserventur; sic enim violentia florum antimonii, quæ à cruditate quasi erat, beneficio hujus menstrui erit concocta & sublata, ut tantum sedes moveant; sin vero fortioris fuerint operationis hi flores, simul spiritus mellis acidus proliciendus, ac cum spiritu vini jungendus, ut eo certius figantur. Brevius & compendiosius possunt corrigi, si scilicet antimonium calcinetur, sublimetur, & à floribus aliquoties spiritus vini abstrahatur qui ultima vice cum iis probe permistus efflagrare permittatur sic enim à gran. x. ad xx. per inferiora purgant, & non, nisi in valde dispositis, vomitum cient. Quod si præterea acetum destillatum aliquoties abstrahatur, fiunt hi flores diaphoretici.

Correctio 3. & *Fixatio per se* est egregia; sicuti & supra Mercurius vitæ pari fere ratione correctus fuit. Coincidit hæc quoad rem ipsam cum

correctione TACHENII *Hippocr. Chym. cap.* 27. dum reguli flores acidum ignis corrigit & figit: nempe acetum destillatum uti antimonialia quælibet figit & coërcet, ita & acidum lignorum vel carbonum in igne elevatum, eandem vim habere, manifestum est. Idem labor est BASILII VALENTINI *pag.* 245. saltem quod circumstantiæ variant, & pulvis candidus exprocessu TACHENII emergat, qui in cœteris ruber est.

Correctio 4 *pag.* 434 fit, si flores antimonii conterantur cum *sale communi*, & loco hujus cum Mercurio sublimato. Idem fere cum Mercurio vitæ supra insinuatum fuit, & coincidit cum ipso labore, quando vel Mercurius vitæ Mercurio dulci, vel etiam flores antimonii per sal ammoniacum sublimati & eloti, cum eodem Mercurio dulci permiscentur, prout docet AUTOR *de floribus antimonii nro.* 3. *Nota* 2. *pag.* 432. Nam acidum salis communis est, quod virulentiam florum coercet: id quod manifestum est in via humida quando nempe LOCATELLI *in Theatro arcanor.* arcano 29. *pag.* 157. flores antimonii per inferiora purgantes præparat, abstrahendo à floribus communi modo præparatis duplex pondus spiritus salis quatuor vicibus, & postmodum ab edulcoratis probe spiritus vini ter deflagretur, sic enim moderatè cathartici tantum evadunt flores.

Quoad *flores antimonii diaphoreticos nro.* 7. non bene succedit hic labor. Potius ergò usurpanda præparatio BASILII VALENTINI cum colcothare vitrioli *pag.* 199.

Nro. 8. Habentur *Flores cheiri Theophrasti Paracelsi*, quos hoc nomine appellat propter similitudinem coloris. Cæterum quomodo sint parandi? res est adhuc dubia; quoniam nulli facile detexit sua arcana PARACELSUS. Observetur enim, flores Paracelsi esse fixos, moventes diaphoresin, & egregiè purificantes Massam sanguineam. Quando solvuntur hi flores in cella p. d. vocatur à Paracelso *oleum dulce pro fistulis*; quoniam sit arcanum & egregium remedium contra fistulas. *Descriptio in* AUTORE est falsa, cum purgent per inferiora: Coincidit tamen AUTORIS *modus* cum modo BASILII VALENTINI, quem modum, quare HOFFMANNUS rejiciat, non video.

Subnectit AUTOR *fixationem florum antimonii cum calce viva*, quæ præparatio intricata est & difficilis: corrigenda ergo per præparationem HOFFMANNI *pag.* 314. Estque hæc fixatio calcis vivæ nihil aliud, quam sulphuris antimonii, mediante alcali calcis vivæ extractio in via sicca, & extracti cum aceto destillato præcipitatio. Coincidit reverà hic labor cum præparatione sulphuris antimonii in via humida, quam habet AUTOR, ubi *de sulphure antimonii nro.* 1.

Ex floribus antimonii Rotulæ purgantes fieri solent, dum affunditur Vinum generosum, & ad tempus digeruntur, & postmodum ex vino additione sacchari *Rotulæ purgantes* formantur.

Cinnabaris antimonii nro. 9. Constat ex sulphure antimonii, cum Mercurio vulgi conjuncto, revivificato ex Mercurio sublimato in destillatione butyri antimonii. Et quidem, dum sulphur se sublimat, simul sublimantur quædam particulæ antimoniales: quæ dum in fusione rursus abeunt in antimonium verum antiquum, imposuisse dicuntur quibusdam, ut crederent, quod tota cinnabaris sit antimonium, non verò simul sulphur; sed cinnabaris hæc antimonii de sulphure ejus externo saltem participat, non de interno; cum ex regulo parari non queat: ob id cinnabaris nativa huic antimoniali præstantiæ palmam fere facit dubiam.

In Præparatione hujus

1. Necessum est, ut collum retortæ sit satis amplum: nam si non amplum, non facile adhæret; aut si adhæret, retortam diffringit, & sic sulphur antimonii, quod in flores abit, per rimulas exhalat.
2. Urgenda est destillatio butyri antimonii & cinnabaris sublimatio mox satis forti igne, ut junctim sulphur cum Mercurio eo citius adscendat: alias Mercurius fugitivus avolat, & relictum antimonii corpus seu sulphur comburitur.
3. Jubetur observari proportio, ut ad part. j. antimonii, part. ij. *Mercurii sublimati recipiantur.*
4. Ne mistura ante destillationem exponatur aëri humido; alias enim liquescit in butyrum, & non abit in cinnabarim.

Plura de Cinnabaris antimonii præparatione & Natura videbitis in M. A. N. C. *Anno* 3. *Obs.* 105. *pag.* 172. & KUNCKELIUS *in Tr.* 2. *pag.* 27.

Usus ejus est diaphoreticus, anodynus, in malignis alexipharmacus, & in affectibus generis nervosi antiepilepticus; Unde basin constituit pulveris cephalici D. HARTMANNI, uti etiam *specifici cephalici* D. MICHAELIS: sicut & mediante cinnabari hac curavit D. MICHAELIS in aula Altenburgica Principissæ quandam virginem desperatâ epilepsiâ laborantem. In specie autem cinnabaris sociata cum salibus volatilibus, remedium egregium est in morbis malignis, systema nervosum simul affligentibus. In affectibus senum catarrhalibus datur cum ⊖e volatili succini. Gravidis quoque datur, ut fœtum ab epilepsia præservet. Plura de cinnabaris antimonii usu *suprà*, ubi *de cinnabari nativa*, fuerunt insinuata.

Saltem probè purificetur cinnabaris antimonii, antequam interius sumatur, repetitis aliquot sublimationibus, tribus, quatuor vel quinque, nunc pluribus, nunc paucioribus vicibus, tamdiu nempe, donec pura adscendat, nec sublimatum quasi arsenicale in cucurbitula sublimatoria supra cinnabarim appareat, alias adhuc vomitus movet. In qua sublimatione observentur encheirises suprà dictæ, & ratione regiminis ignis & ratione instrumenti, ne comburatur: si enim comburatur, nec acquirat scarletinum colorem, sed rubescentem, & quasi nigrescat, inepta est pro usu Medico interno.

Sequitur jam

DESTILLATIO.

Antimonii, cujus modos aliquot habet AUTOR.

Nro. 1. docet *acetum antimonii* ex minera antimonii, quæ ex retorta per lenem ignem destillata, suggerit parum liquoris volatilis acris, idque saporis non admodum acidi. De hoc ipso aceto genuinum videtur judicium BECCHERI *Phys. subt. pag.* 431. Illud nempe adscribendum esse sulphuri minerali combustibili, hujusque acido mineræ

neræ commisto, adeoque spiritui sulphuris maxime cognatum est; unde & non nisi ex minera destillando prolicitur, cum istud acetum in fusione antimonii maximam partem exhalavit: sicut è contra antimonium jam fusum plures subministrat flores, quam minera. Quin imo Basilius Valentinus per campanam instar spiritus sulphuris præparare docet hoc ipsum acetum, circa quam præparationem probè notandæ encheirises, quas annectit KERCKRINGIUS *in Comment. pag.* 290. sicuti pro uberiore aceti hujus acquirenda copia, minera lævigata prius aliquandiu in aqua pluviali, aut Majali, aut tonitruali, in fimo equino vel alio loco tepido, per aliquot dies & noctes digerenda est, & quasi fermentanda, ut ita successive acidum illud sulphureum embryonatum, in minera delitescens, resolvatur melius, ac destillabile evadat: & sic exinde volunt parare menstruum, cujus hoc sit proprium, ut optime propriam antimonii solvat substantiam. Adhæc repetita semel aceti spiritus super novam mineram affusione, digestione, & destillatione, major ejus copia acquiritur. Dicitur alias etiam *Aqua antimonii vitriolata* hoc acetum.

Multum quidem pro usu Præparationum antimonialium huic aceto tribuit BASILIUS VALENTINUS, sed quoad *Usum Medicum*, dubito ferè an adeo multum discrepet à spiritu sulphuris communi? unde & usus ejus per se patescit. Est enim revera sulphur antimonii resolutum unde in febribus malignis permistum potui ordinario, non contemnendum est remedium.

Quoad *Olea antimonii*, ea citius ex pumice genuina, quam ex antimonio eliciuntur, suntque nihil aliud, quam concreta fluida crassa, ponderosa, &c. ex acido additi corporis salini, cum particulis regulinis antimonialibus coalescente, enata. Addita ista corpora salina, quæ subtali liquoris forma larvant antimonium, sunt frequentissimè vel saccharum, vel sal commune: Cum saccharo vel simpliciter addito antimonio crudo, vel huic cum aceto destillato plus minus impregnato, prodit destillando liquor acidus sulphureus plus minus empyrevmaticus, qui revera est ex saccharo, sed cui particulæ antimoniales regulinæ plus minus permistæ sunt.

Fundamentum destillationis consistit in eo: quod in igne saccharum solum prodat suum spiritum acidum instar aceti: quando ergo permiscetur cum antimonio, spiritus hic sacchari acidus aggreditur antimonium, hoc rodit & secum jungit, atque sub forma olei prodeunt. Sed sunt tantummodo superficiales larvæ antimonii unde eorundem usus internus est nullus, sed saltem externe in fistulis, ulceribus, &c. usurpatur.

Variæ hujus Olei sunt præparationes. Loco omnium ab AUTORE recensitorum modorum sit v.g. *Oleum* illud *antimonii saccharatum Hoffmanni pag.* 315. Oleum tale antimonii saccharatum accuratius paulo paratum internè solet esse bonum sudoriferum; sicuti externe pro mundificandis ulceribus sordidis ac cacoëtheis laudari solet.

Ex *Oleo saccharato nro.* 5. *pag.* 435. SENNERTUS facit pilulas contra quartanam.

Oleum Antimonii saccharatum BASILII VALENTINI, ex ana *sacchari* & *antimonii* destillatum, commendatur à quibusdam in morbo caduco, uti etiam in affectibus cerebri. AGRICOLA destillat *oleum antimonii saccharatum* ex *sulphure antimonii verò*, ex cinnabari ejusdem separato, & *sacchari candi*, ana: addit aliquantulum aceti destillati; & post digestionem per retortam destillat liquorem, ex quo per *spiritum vini* extrahit Tincturam: abstracto postmodum spiritu vini ad mellaginem, destillatur ex retorta oleum cujus guttæ 8. purgant.

Par ratio est *olei antimonii melliti* ab AUTORE *nro.* 9. descripti: sub ista nempe ebullitione & destillatione prodiens spiritus acidus mellis rodit antimonium, & aliquantulum ejus destillando secum rapit; unde emergit tale compositum, usu externo chirurgico pro ulcerum cura celebre.

Olea antimonii, quæ *cum sale communi* fiunt, sive sicca sive humida via, ab AUTORE insinuantur *nro.* 10, 12. 13. 14. 15. 17.

Nro. 10. revera obtinetur simpliciter *butyrum antimonii*, ex quo *Mercurius vitæ* seu *Magisterium antimonii* præcipitatur. Qui legit processum, facilè hoc persentiscet.

Nro. 12. *pag.* 418. ex regulo antimonii stellato cum Mercurio sublimato, ipso AUTORE fatente, obtinetur saltem *butyrum antimonii*. Unde quoniam superius locuti sumus de butyro antimonii, non est ut jam multis dicam. Post destillationem antimonii, si capiti mortuo affundatur spiritus vini, & fiat extractio, & per retortam destilletur, prodit.

1. *Spiritus vini*,
2. *Liquor flavus*, &
3. *Liquor rubicundus*, quem valde commendant in colica & morbis tartareis.

Aqua fortis pro oleo Antimonii crystallino nro. 13. adhibita, revera est *spiritus salis*; unde cum floribus antimonii destillatus dat liquorem butyrosum, ex quo etiam præcipitatur *Mercurius vitæ* duplex ab Autore: nempe vehementior iste cum aqua communi præcipitando, vel correctior alter, cum oleo tartari p. d, corrigendus.

Num. 14. habetur compositum *antimonii oleum ad vulnera*; cujus occasione considerabimus modum POLEMANNI parandi *Balsamum sulphuris Tr. de sulphure Philos. pag.* 13. & 31. scilicet loco sulphuris communis sumit sulphur auratum antimonii, hoc solvit ac extrahit cum spiritu terebinthinæ, & facit balsamum sulphuris antimoniale, quod præfertur balsamo sulphuris communi, in morbis externis curandis.

Num. 15. sunt liquores salini acido-sulphurei ad imitationem butyri antimonialis, adeoque cautè usurpandi.

Num. 16. *pag.* 439. est reverà balsamum sulphuris Martialis: Nam nitrum cum antimonio mistum deflagrando alcalisatur, adeoque cum sale tartari junctis vitribus agit in sulphur antimonii, quibus suas suppetias addit calx viva: Sulphuri antimoniali per alcalia extra verso, affunditur spiritus seu oleum terebinthinæ, & sic obtinetur genuinum *balsamum sulphuris antimonii*. Destillatio, quam injungit AUTOR, est superflua; dubito enim: an de antimoniali concreto aliquid per retortam transeat? Faciliori viâ ex sulphure antimonii aurato parari potest hujusmodi *balsamum sulphuris*, oleo quovis, vel destillato vel expresso, ad imitationem POLEMANNI *jam citati*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0965-9 DFG

citati; sicut etiam facilior modus insinuatus est à ZWELFERO *Mant. Spagyr. pag.* 381. Verum est, sanè nobilissima sunt sunt hæc balsama sulphuris antimonialia usu chirurgico externo, tàm pro consolidandis vulneribus, quam mundificandis ulceribus.

Processum *spiritus ex regulo nro.* 18. non puto esse genuinum.

Num. 19. *destillatur crocus metallorum cum pane*, ubi prodit saltem *spiritus acidus panis* cum oleo, parum vel nihil de sulphure antimonii participans; ex quo patet, quid habendum sit de usu ejus antepileptico? Alias si rectè hæc instituitur præparatio seu destillatio, aliquid habet in recessu, quoniam multum præstat in eliciendis Tincturis metallorum.

Clyssos antimoniales quod attinet: Clyssi nomine nil aliud insinuant, quam spiritus minerales compositos; unde pro ingredientium varietate multiformiter variant, omnes tamen fere per retortam tubulatam destillari solent. AUTOR *noster* duplicem habet Clyssum: vel acidum, vel urinosum. Ille paratur à sulphuribus, per deflagrationem sui acidum spiritum suggerentibus. Hic ab iisdem, antimonio cum tartaro & nitro misto.

In *aqua* ergò *Stimmi sulphurea nro.* 20. *pag.* 430. ex antimonio, nitro & sulphure parata, fundamentum operationis consistit, quod hæc ipsa ingredientia in retortam in fundo bene candefactam sensim sensimque cochleatim ingesta flammam concipiant, sub qua cum impetu spiritum acidum in receptaculum eructant, in quo propterea sit aliquid aquæ communis ut citius se uniat, & condensetur. Interea nitrum deflagrans ex parte alcalisatur sub sui deflagratione cum sulphure, atque agit in antimonii sulphur, quod subitaneam inflammationem subterfugit, atque cum eo caput mortuum, instar croci metallorum, constituit. Spiritus cum summo impetu prodeunt; unde inter receptaculum & retortam parvum foraminulum sit apertum cum suo ligneo obturaméto ad prohibendam ruptelam: simul quoque collo receptaculi adhærere solent flores subrubicundi & pallidi: & quidem, ut eò citius spiritus impetuosi condensentur in receptaculo, convenienter applicatur eidem linteum aqua frigidâ madidum. Proportio Ingredientium Autoris non videtur adeò concinna propter copiam sulphuris namque tam in sulphure communi, quam antimonio, nitrum non potest convenienter deflagrare. Parum igitur Clyssi habetur; unde potius cum GLAUBERO hanc proportionem assumamus: Nempe

℞. ℥ij. ℔j.
Φi ℔. ij.
Φiu ℥iij.

& destillentur more præscripto, & acquiritur hac via spiritus acidus volatilis, simulque *flores antimonii incarnati* elevantur.

Vel ad imitationem
CNOEFFELII;

℞. Φi p. ij.
Δiu *crudi*,
reguli ℥ij ana p. j.

Hæc invicem mixta destillentur, quod observetur contra HOFFMANNUM *Clave p.* 317.

Spiritus qui prodit acidus volatilis sulphureus, est egregium alterativum in morbis acutis, Julepis permistus: sicuti etiam loco acidularum artificialium potui potest instillari: valde convenit etiam in inflammationibus & infarctionibus viscerum, quod referat. Sudoriferus simul est, & etiam sanguinem ab inquinamentis variis non incommodè depurat. Præferendus ergo quibuscunque spiritibus mineralibus pro usu interno; vi enim diuretica singulari poller.

Loco aquæ communis, in receptaculo contentæ, sunt, qui liquorem seu aquam betulæ recipiunt bono cum consilio: Accipiunt enim sic liquorem in depurando sanguine, & per poros expellendis illius impuritatibus, mirabilem.

In genere solent hi Clyssi vocari *spiritus pro acidulis artificialibus*, adeo, ut liquores porulenti impræguati his clyssis soleant substitui à quibusdam, sed male, loco acidularum naturalium, & ob id vocantur Acidulæ artificiales. Quidam nitro, antimonio & sulphuri in debita proportione mistis, admiscent simul ℥m sigillatam seu bolum optimam, & ita destillant per retortam simplicem sine tubulis, sed optime loricatam, priusque irrorant phlegmate vitrioli, & receptaculo immittunt torem majalem vel aquam destillatam compositam appropriatam.

Aqua Stimmi tartarea nro. 21. fit ex antimonio, tartaro & nitro. Nam attactu sulphuris antimonii ac tartari nitrum cum istis insignem flammam concipit, sub qua oleum tartari copiosum abit in spiritum urinosum, qui interdum etiam sub forma salis volatilis se concentrat, & de sulphure antimoniali plus minus participat. Rite enim paratus, obscurum rubicundum colorem possidet: sub ista autem deflagratione nitrum alcalisatum cum aliquali salis fixi tartari parte agit in adjunctum antimonium, & cum eodem crocum metallorum constituunt in capite mortuo. Unde ex capite mortuo adhuc regulus antimonii parari potest, & ex hujus scoriis sulphur auratum antimonii, vel ex integro capite mortuo cum triplo nitri antimonium diaphoreticum obtinetur.

Spiritus qui prodit urinosus volatilis sulphureus, est *spiritus tartari*, egregium diureticum, diaphoreticum, & nephriticum, carminativum, acidi correctivum, in genere plurimorum affectuum chronicorum, sub scorbuti aut mali hypochondriaci nomine familiarium, mitigativum, tum per se tum super proprium caput mortuum rectificatus. Eodem modo parat GLAUBERUS *spiritum antimonii tartarisatum*, ex *antimonii, præp.* part. iij, & *tartari crudi* p. xij. vel xv. Coquit in aqua ad solutionem tartari, & antimonii: solutionem decantatam exhalat, & pulv. destillat per suum furnum secundum (cui potest substitui retorta) in spiritum, cum quo simul etiam prodit oleum.

Pertinet etiam huc Tinctura famosa *Nephritica Ammelungi*, quæ simili modo per retortam ex ana *tartari, nitri, antimonii aut minera hujus*, ac *filicum solarium* paratur. Quoad modum pulverisantur omnia, præter nitrum, pulveres probè miscentur: mistis nitrum in aqua calida solutum superfunditur, ac probè invicem subiguntur, hinc in cellam per aliquot dies & noctes reponuntur, ac tandem per retortam tubulatam destillantur; & prodit spiritus rubicundus egregius, multi usus

usus in scorbuto, cachexia, affectu hypochondriaco, &c. Imprimis autem nephritidis atque calculi solamen est: Videatur CLAUDERUS *de* ℞ *universali cap.6.pag.268. & 269.*

Ejusdem naturæ est dictus *spiritus carminativus, de tribus*, qui ex *tartaro* & *nitro* destillatur in receptaculum, in quo sit aliquantulum *spiritus vini tartarisati.*

Quoad *liquationem*: scoriæ reguli per se diffluunt in aëre humido, & liquor filtratione depuratus erit egregius in chirurgia, uti habet *Autor pag.* 441.

EXTRACTIO.

In forma sicca *sulphura*, in liquida verò *Tincturas* suggerit.

Sulphur, uti notum est, copiosissimum reperitur in antimonio, & quidem simillimum sulphuri communi: quod ipsum tamen pro varietate additorum varios induit colores. Extrahitur autem ex antimonio vel *directè*, vel *indirectè*. *Directè* per *alcalia fixa*, quos modos docet AUTOR; item per *oleosa*, tam destillata, quam expressa, ut in *Balsamis sulphuris antimonialibus*, de *quibus supra*. *Indirectè* vero extrahitur per acida, v. g. per *aquam fortem*, vel per *aquam regiam*. Hæc ipsa enim dum agunt in regulum antimonii immediate, per accidens faciunt, ut sulphur separetur à regulo, adeoque per se haberi possit: qualis est modus TACHENII *in Hipp. chymico*, quem etiam habet ZWELFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 381.

Sulphura AUTORIS *per alcalia extracta* in plurimis coincidunt cum croco metallorum, saltem quod hic in via sicca fere præparetur: interim tamen etiam sulphura antimonialia, tam per alcalia soluta, seu ex iis parata lixivia, adeoque in via humida, quàm non soluta in via sicca, parari possunt. In via humida per liquores lixiviales, vel ex calce viva vel sale tartari, extrahit sulphur ex antimonio AUTOR *nro.* 1. & 2. per digestionem: quo & *liquor silicum Glauberi* pertinet, cum quo fusum antimonium sulphur emittit: Ratio, quoniam salia hæc alcalia se prompte uniunt cum sulphure antimonii quod in suo recessu est acidum: sulphur extractum per acetum destillatum facili modo præcipitat; hoc enim se sociando cum alcali, extrudit antea imbibitum sulphur.

In *via sicca sulphur antimonii* parat WILLISIUS *Pharm.Rat.P.*1. *pag.* 64.

Vel

℞. ♁ij ℔ ß.
♃a ℔ ij.

Mista probe calcinentur per 2. horas, & elixivientur: lixivio instilletur *acetum destillatum*, & flores seu sulphur antimonii, elegantissimi ac crocei coloris, præcipitabitur, ex quo cum *spiritu vini tartarisato* Tinctura elici potest. Sed utut his modis facile & prompte sulphura ex antimonio extrahamus tamen nec sic quidem à regulino consortio, penitus immunia videntur, cum totum ferè antimonium per alcalia ita rubefieri & sulphurari queat.

In *secundo modo* beneficio hujusmodi sulphuris antimonii, conjuncti cum sulphure communi & nitro, quidam volunt transmutare lunam in solem ut videri potest in SCHMUCKIO, *Thesauro* 2. *Secreto Chym.* 12.

Sulphura hæcce antimonialia in pulverem fixum diaphoreticum redigere docet AUTOR *pag.* 442. *Tit. Nix diaphoretica.* Ac sane succedit negotium cum oleo vitrioli ex AUTORE modo præscripto. Sed tutius ac pro usu medico concinnius fit *pulvis diaphoreticus*, si cum sextuplo spiritus nitri fixatio instituatur.

In præparatione *sulphuris ex antimonio calcinato nro.* 3. tartarus alcalisatus agit in sulphur antimonii unde postmodum sal tartari, impregnatum sulphure antimonii, solvitur in aqua, ex qua solutione beneficio acidi præcipitatur sulphur, quoniam acidum se conjungit cum sale alcali tartari. Sed necesse est, ut diu ac probe in igne subsistant, aliàs cum AUTORE frustra laboramus. Par ratio est *sulphuris nro. 6. insinuati.*

Pertinet huc *Tartarus tartarisatus Antimoniatus.* Recipiuntur scilicet *scoriæ reguli antimonii*, parati ex ♃, nitri & antimonii ana; solvuntur in *aqua simplici*, & filtrantur: ex aqua filtrata beneficio *solutionis crystallorum tartari* præcipitatur *sulphur*, & hoc sulphur præcipitatum beneficio filtri separatur: aqua relicta sale fixo tartari & nitri, item crystallis tartari solutis impregnata, post lenem evaporationem coagulatur in crystallos, quæ vocantur Tartarus tartarisatus antimonii, & convenit in febribus intermittentibus, præmissis imprimis universalibus.

Modus Autoris cum Marte separandi sulphur antimonii quod minus procedat, asserit HOFFMANNUS *l. a. pag* 319. Sed ipse non probavit, sicuti plura alia ab eo sine propria experientia posita arbitror. Interim non impossibile est negotium: nempe sulphur antimonii adoritur Martem, qui, dum ab aceto destillato fortiori seu manifestiori acido roditur, sulphur illud dimittit.

Juxta *modum nro.* 4. fit *regulus antimonialis*, ex cujus scoriis facile sulphur extrahi & præcipitari potest.

Nro. 5. & 8. ab alcali nitri in epate antimonii, acuato ab alcalibus lixivii, elicitur sulphur, acidi instillatione facile præcipitabile.

Num. 7. *pag.* 443. ex scoriis reguli *sulphur auratum triplex* habetur: quod *primò* præcipitatur, est *vehementissimum*, & quasi crocus metallorum, supra & infra purgans: quod verò *secunda vice* cadit, *mitius* est: *mitissimum*, quia fixissimum, quod *ultimâ præcipitatione* separatur. Potest etiam sub hac ipsa ultima præcipitatione artificiosa encheirisi præcipitari *pulvis antepilepticus* quorundam *anodynus*, singularis revera somniferus, cujus usu repetito observavi, quod primâ vice ordinarie vomitus faciat, post horas aliquot, vomitu & vi emetica cessante, somnum inferat, quo tamen ægri sudore frigido fere diffluunt: sed parum suggerit. Remedium polychrestum est in casibus multis propter vim diaphoreticam & anodynam.

Dosis in adultis gr. ij. vel iij, in infante respectu virium, v. g. unius anni gr. j. ß. ad ij. pro duabus dosibus; interea quoque gr. j. pro duabus dosibus sufficit. Loco aceti quidam cum tartaro hocce sulphur præcipitare, & inde universale purgans per inferiora parare satagunt: Nempe

℞. ☿ij *crudi*,
♃i,
☉i ana part. æqual.

Seorsim pulverisata misceantur exactè, detonentur in crucibulo, & fluant; separetur inde regulus quod si necesse videatur, separatio reguli etiam secundâ vice fieri potest. Jam

℞: *Scoriæ*: paretur exinde cum *aqua simplici* solutio, præcipitetur pedetentim cum *aqua calida*, in qua *tartarus albus* probè *pulverisatus* solutus sit: *sulphur* præcipitatum edulcoretur postmodum probè.

Dosis est adultis à gr. j. ad v. infanti gr. j. arbitror mitius ac tutius futurum remedium, si *spiritu vini* desuper deflagretur.

Ipsum lixivium solutionis scoriarum reguli antimonii prodest in ulceribus malignis, uti *superius dictum*.

Modus nro. 9. non multum abludit à modo WILLISII, quia alcali tartari solvit sulphur & extrahit, acido aquæ regiæ cum substantia regulina conjuncto manente.

Nro, 19. AUTOR vult habere *sulphur ex cinnabari antimonii*, quod acquiritur cum lixivio salis tartari vel cinerum clavellatorum; sic præcipitatur in fundum lixivii Mercurius vivus, & sulphur in cinnabari cum Mercurio antea conjunctum, cum lixivio decantari potest. Sed non est consultum; ☿ enim ♃i antimoniali conjunctus, non deprimit ejus naturam, sed magis sulphur hoc extravertit, & sic bonum medicamentum per sui destructionem enervatur. Fundamentum separationis sulphuris antimonii à Mercurio consistit in hoc: quoniam alcalia solvunt sulphur & dum hujus acidum magis ab illis saturatur, quam à Mercurio, hic dimittitur. Verum quidem est, antimoniale sulphur, externum tamen, hoc ipso modo obtineri, ipso Mercurio revivificato pro remediis Mercurialibus parandis, propter sui puritatem aptissimo. Variat interim separandi hoc sulphur modus: dum quidam cinnabarim in lixivio coctam præcipitant cum aceto destillato in sulphur grumosum fundum petens, inflammabile: quod si digeratur cum spiritu vini, & destilletur per retortam, prodit primo menstruum, nempe spiritus vini deinde sanguis oleosus dulcissimus elicitur, qui optimum est medicamentum in depurando sanguine, & quam plurimis affectibus, ut dicit POPPIUS *Tr. de antim. pag.* 45. vel sulphur antimonii acquiritur cum limatura Martis: e.g.

℞. *Cinn.* ☿ij p. ij.
Limat. ♂ii p. j.

Pellantur per retortam in *aquam frigidam*, & acquiritur *Mercurius vivus*: Acidum enim sulphuris rodendo Martem, mercurium dimittit vivum. Corpus in fundo remanens, & quod revera continet in se sulphur auratum antimonii sublimetur cum *sale ammoniaco*, flores solvantur in ▽, & præcipitentur cum aceto destillato, & habebitur medicamentum nobile ex Marte & antimonio.

Paratur ex hoc sulphure *Panacea sulphuris antimonii*, quæ mirè commendatur in massa sanguinea depuranda cum leni diaphoresi; imprimis cum antimonium per se totum corpus mirificè purificet, uti superius dixi, quod uti aurum, ita & corpus humanum à sordibus liberet. In epilepsia quoque mire laudatur hæc Panacæa, item in dysenteria maligna. Loco autem Panaceæ ex hocce sulphure cinnabarino magis consultum videtur consil. HOFFMANNI, substituendum esse Bezoardicum solare cum cinnabari antimoniali mistum.

Mercurius ex cinnabari revivificatus est depuratissimus, & propterea commode potest usurpari in corpore humano, item commodè assumitur pro paranda *Arbore Hermetica*.

Hisce quidem modis per alcalia fixa elicitur antimonii sulphura: observandum autem, non tantum per salia alcalia fixa hoc fieri posse, sed & alcalia volatilia suum jus exercere in concretum antimoniale, & sulphura ejus elicere: sicuti hoc ipsum actu fit in sublimatione florum cum sale ammoniaco. Acidum enim hujus salis dum agit in regulum, alcali volatile agit in sulphur, & ita ex his omnibus junctis assurgunt *flores inflammabiles*, qui tamen à sale ammoniaco eloti, *sulphur inflammabile* repræsentant: Conf. BASILIUS VALENTINUS *pag.* 283. Quoniam tamen de integro antimoniali corpore participant, fere vomitorii existunt. Quidam ergo cautius per sal ammoniacum sulphur antimonii sic præparant; sed bene observandæ sunt encheiriſes: scilicet

℞. *Miner.* ☿ij *Hungar.* aut ☿ij *crudi minutiss. pulver.* ℥vj.
⊖*ci* ♎*ando depur.* ℥iv.

Quidam ana recipere amant.

Terantur probè in marmore subtilissime ac citissime per trihorium, quo citiùs eo melius: hinc in cucurbita sublimatoria, vel etiam vase sublimatorio plani fundi speciatim ad hoc constructo fiat sublimatio lenissimo igne cinerum vel arenæ per duos dies. Sed observetur simul hoc quod unâ vice ultra ℥viij. misturæ vasi sublimatorio non debeant ingeri: *deinde* blandus, sed æqualis ignis gradus, per duos dies & noctes continuetur; Ascendit enim sic subtile admodum *sulphur colore aurantio*, quod assumptum in quam plurimis morbis egregie convenit, insensibiliter operando: edulcoratur cum aqua pluviali destillata aliquoties, ut omnis acrimonia salina eluatur, & exsiccetur. Sed probè attendatur ignis gradus: si enim in hoc erremus, impuritas quædam Mercurialis elevatur, unde remedium emetico catharticum evadit. Quod si ulterius remedium hoc perficere velimus, pulvis exsiccatus ponatur in phiolam in lento igne per dies & noctes octo, tunc fit rubicundissimus, eximatur, & habebimus veram antimonii essentiam volatilem, quæ meretur nomen *sulphuris solaris* ob virtutes eximias. Edulcoratum sal ammoniacum evaporet ad dimidiam partem, stet in loco leniter calido, tunc præcipitabit se pulvis rubeus elegantioris coloris, quàm primus; exsiccatus instar sulphuris ardet, & in febribus plurima facit.

Non minor ergo alcalium volatilium vis & potestas est in antimonii sulphur, quam alcalium fixorum; quod patet etiam ex spiritu urinæ, quo si crebrius irroretur minera antimonii & probe impastetur, fit mistura nigricans; aëri vero exposita, brevi post colore aureo undique fulgebit, ac instar sulphuris aurati antimonii colorabitur. Id quod persuadet etiam, hac ratione sulphur quoddam antimoniale parabile esse.

TINCTURÆ ANTIMONII.

Sequuntur Tincturæ: *Quid sit Tinctura?* optimè

tisme loquitur AUTOR, qui videatur: *Tincturæ antimoniales* vix prostant genuinæ, hoc est, de intrinseco nobiliore & fixiore ejus sulphure participantes quod sulphur intime in regulo concentratum naturæ solaris dicitur ab omnibus chymiatris; adeoque genuinæ Tincturæ antimonii non minoris æstimandæ sunt, quam ipsæ solares Tincturæ; & talis Tincturæ antimonialis præparationem non minus difficilem paratu esse arbitror, quam metallorum perfectorum Tincturas, de quibus *supra prolixius actum.*

Unde hactenus cognitæ antimoniales Tincturæ extractiones saltem & secretiones sunt sulphuris antimonii externi: interim tamen non penitus propterea contemnendæ ac rejiciendæ, quin cautè & artificiosè paratæ usui Medico subinde egregiè inserviunt. Patet difficultas genuinæ Tincturæ præparationis, quia postquam quocunque modo per antimonii correctionem, per extractionem cum alcalibus aliisque viis sulphur illud externum fuerit separatum; regulus tamen ejusdem ponderis ac ante operationes has vel non immutatus remanet, vel apparenter larvatus licet, facilè reductibilis est: Hinc est, quod imprimis pro genuinis magis, aut huic vicinioribus, Tincturis parandis vitrum antimonii hyacinthinum seligere soleant chymiatri; quia hoc sulphur volatile externum in calcinatione maximam partem amisit. Sed & hîc dubium est: *Annon rubedo seu hyacinthinus vitri color à sulphuru externi aliquantillo ejus relicto dependeat?* quia, postquam ex tali vitro omnis Tinctura per spiritum ⊕is fuerit extracta, relictum hujus caput mortuum in verum regulum abire solet; adeoque sulphur illud internum solare illibatum retinet. Adhuc ex capite mortuo butyri antimonii, ritè parati, vitrum elicitur, sulphure externo propter cinnabarim sublimatam carens, indeque vitrum album exhibens, ex quo si non parari possunt æque Tincturæ, atque ex illo vulgari hyacinthino, manifestum evadit, quod istæ magis de sulphure externo vitri hyacinthini, quam interno participent, adeoque rigorosè loquendo, adeo genuinæ non sunt. De vera & legitima antimonii Tinct. refertur, quod scilicet ejus ℥ß ☽æ ℥xx debeat tingere in solem; quia sulphur antimonii dicitur esse de natura solari.

Præparationes autem Tincturarum sunt quamplurimæ, & tot, quot capita: AUTOR *noster* habet *modos* 32., quos inter nulla Tinctura est genuina. Interim certum est, quod si genuina quædam, vel huic proxima, Tinctura paranda veniat, ea ex vitro antimonii elicienda. Optimus hic est Dux, BASILIUS VALENTINUS *in Curru Triumphali*, cujus vestigiis adeo laudabiliter insistit KERCKRINGIUS *pag.* 149. Sanè hoc loco descripta & explicata Tinctura inter hactenus cognitas palmam omnibus prætipere videtur, & si quæ Tinctura antimonii usum præstare valet, qui esse dicitur, quod antimonium æque corpus humanum purificare, atque aurum purissimum reddere soleat, hoc sane hæc ipsa Tinctura præstare poterit. Hujus nonnihil laboriosioris loco sit quasi vicaria illa, quæ ex vitro pariter per spiritum vini ammoniacalem, qui vim singularem in vitrum antimonii pro extrahendo & extravertendo sulphure fixiori habet, parare, docetur à KERCKRINGIO *pag.* 145. quale sulphur antimonii fixum vim habet egregiam anodynam, & vi totius corporis purificativâ pollet: vel sit elegans illa ZWELFERI *in Mant. spag. pag.* 381. & 382. atque BOYLE *Philos. Experimental. P.* 2. *pag.* 14. ex vitro antimonii, aut antimonio crudo, cum spiritu ⊕is legitime parato elaborata; Extractio igne arenæ ad syrupi consistentiam evaporet, ex quo cum *spiritu vini* Tinctura extrahenda, moderato igne ad debitam consistentiam abstrahenda, Hæc etiam aliquo modo laxat, & præterea sanguinem purificat, quod proprium est omnibus Tincturis antimonii.

Objiciat quis: Vitrum antimonii esse cathartico vomitivum! verum est: sed vis hæc ab acido ita figitur, ut habeatur Medicina insons.

Vulgarium aliàs, & alias cognitarum Tincturarum, tam ab AUTORE, quam aliis descriptarum, fundamentum est sulphuris externi extraversio, sive per alcalia sive per acida fiant. Unde quæ ordinarie prostant, saltem extraversi hujus sulphuris cum spiritu vini imbibitiones, adeoque nunc plus minus subtiles esse solent. Sic per lixivia alcalia extraversum sulphur cum spiritu vini Tincturam constituit, quando ex *scoriis reguli antimonii* paratur Tinctura, vid. KERCKRINGIUS *pag.* 234. vel quando ex *antimonio*, cum duplo *alcali tartari* colliquato, mediante *spiritu vini rectificato* fit *Tinctura antimonii analeptica VVillisii in Pharm. Rat.* P. 1. *pag.* 64. vel quando ex *antimonio* & *tartaro* invicem colliquatis cum *spiritu vini* fit *Tinctura*, ut illa AUTORIS *nro.* 12. *pag.* 447. Beato MICHAELIS olim in frequenti usu: vel etiam quando ex *croco metallorum* eadem mediante *spiritu vini* elicitur, qui modus est AUTORIS *nro.* 10. *pag.* 446. Quando vero rosione reguli per acida, per accidens sulphur externum manifestius factum, postmodum cum spiritu vini elicitur, aut mediantibus illis acidis antimoniales particulæ solutæ cum spiritu vini in Tincturam unibiles reddantur, illud fit speciatim per prævium cum aceto destillato aut spiritu ⊕is solutionem & extractionem; qualis v. g. ista ZWELFERI *loco citato*, vel HOFFMANNI *Clav. pag.* 321. ex vitro antimonii solari; vel ista AUTORIS *ex eodem vitro nro.* 8. vel ex *antimonio fixo* AUTORIS *nro.* 16. *pag.* 448. item *ex floribus Autoris nro.* 23. & 24. *pag.* 450. Ad has classes tantum non omnes alias cognitæ & usitatæ Tincturæ facilè redigi possunt.

Tincturam Antimonii cum spiritu vitrioli Philosoph. nro. 1. *pag.* 444. parant quidam, affundendo hunc mineræ antimonii dictum spiritum, aliquoties cohobant, & ita postmodum elegantes crystallos acquirunt ex remanentia v. Tincturam extrahunt. Modus est hic:

Mineræ antimonii ℔ ij.
Pulverisatæ superfundunt
Spiritum vitrioli philosophicum ad eminentiam trium digitorum:

Et in aliquot diebus & noctibus solvitur in viscositatem rubicundam, reiterantque, donec omnis rubedo extracta: Extractum destillant ad mellaginem, quæ mellago cochlear argenteum inaurare dicitur: Hanc mellaginem extrahunt cum *spiritu vini*, & est elegans Tinctura; vel abstrahunt spiritum vini destillando, & aucto igne prodit *oleum antimonii rubeum.* Caput mortuum calcinatur, & cum aceto destillato extrahitur, sal purificatur, & cum oleo prædicto digeritur, & aliquoties destillatur, donec omnia transeant, qui est liquor magnæ commendationis,

In

In ℞ *ex antimonio crudo cum aceto antimonii nro. 3.* ut legitimè procedatur, præprimis attendenda encheiresis, quam descripsit THOLDIVS *Comm. in Suchten. de antim. pag. 339.* & hinc vocatur ab HILDESHEIM *pag. 435. de affectibus cerebri* hoc *oleum antimonii melle dulcius*, & in transitu per alembicum miros & aspectu suaves colores repræsentare dicitur. *Tinctura* ista *ex vitro antimonii nro. 5. pag. 445.* est nobilis, quam parare BASILIUS VALENTINVS docet, & genuinam encheirisin insinuat KERCKRINGIVS *pag. 149.*

℞ *ex vitro antimonii solari nro. 7. pag. 446.* non succedit, nisi prius mediante spiritu ☉is particulæ antimoniales solutæ fiant aptæ, quin à spiritu vini solvantur.

Loco ℞ *ex antiomnio tartarisato nro. 12. pag. 447.* assumi possunt scoriæ reguli antimonii, affundendo spiritum vini, & ita fit ℞ *antimonii tartarisata.* Quidam parant ℞m antimonii cum liquore silicum GLAUBERI: de quo superius sub silice: Mistus liquor silicum cum antimonio crudo fluat in igne affundatur, & iterretur postmodum cum spiritu vini, & ita fiat extractio.

Observetur: quod sæpius in ejusmodi ℞is, quæ fiunt cum salibus alcalibus, Tinctura fit solius spiritus vini affusi, non antimonii: Nam spiritus vini infusus super salia alcalia prompte se tingit colore rubro, quem habet solummodo ex digestione, non vero ex antimonio.

Num. 13. habetur liquor quasi butyrum antimoniale, unde minus commodè succedit Autoris præparatio, quam propterea correctiorem dedit HOFFMANNVS *pag. 322.*

Balsamus Reguli nro. 14. est *Balsamus sulphuris antimonialis terebinthinatus*: oleum enim terebinthinæ ex antimonio etiam crudo Tincturam extrahit: videatur BOYLE *in specif. & simpl. pag. 137.* & WILLISIUS *in Tr. de Ferment. cap. 9.* ubi etiam pro hoc scopo oleum lini commendat. Ex Balsamo hoc post olei abstractionem cum spiritu vini paratur Tinctura balsamica.

PARACELSUS habet præparationem antimonii, & quidem certum modum flores eju fixandi, quibus fixatis extrahit Tincturam, quam vocat *Tinctur. Lilii.*

De hac est concertatio inter Autores, quoniam est occulta, uti quam plurima Paracelsi arcana. Duas præparationes habet AUTOR *nro. 17. & 19. pag. 448. & 449.* & varii variè præparare nituntur nihilominus omnes hallucinantur, quoniam non est clarum, quomodo præparavit PARACELSUS. Ferè omnes in hoc conveniunt, quod sit paranda Tinctura ex antimonio per se sublimato, & cum se ipso in colorem rubeum digesto: sed hoc opus hic labor; & hinc postmodum cum spiritu vini Tincturam extrahunt. Altioris enim est indaginis, uti docetur ab HELMONTIO, *optimo* PARACELSI *interprete Tr. Arcan. Paracelsi.* AUTOR *nro. 17.* ex *floribus antimonii*, cum sale ammoniaco sublimatis, & edulcoratis, cum *spiritu vini* Tincturam extrahit: Verum etiam ex floribus per se factis & fixatis sine sale ammoniaco cum spiritu vini parabilis est Tinctura: vid. ZWELFERVS *Mant. spag. pag. 363.* vires ejus videbitis apud AUTOREM. Alias *Tinctura n. 17. 18. 19. 20. 21. & 23.* coincidunt, quod sint simpliciter florum antimonialium plus minus fixatorum mediante spiritu vini in subtilem tinctam solutionem extractio.

Tinctura ex sulphuribus antimonii nro. 21. pag. 450. hoc modo vix succedit; rara enim & subtilis textura spiritum vini non valet imbibere aut solvere sulphur antimoniale ita ruditer paratum, nisi præviis quibusdam præparationibus magis subtilisetur.

Tincturam ex sulphure antimonii aurato sub nro. 28. pag. 451. non potui parare unquam: & sunt hæ tantum ab Autore exscriptæ; nunquam vero probatæ. Et sanè loco quarumvis Tincturarum ex sulphuribus antimonii, nempe externis, sufficiat sive citata *Willisiana*, sive *ex scoriis reguli Kerckringii.*

Lapis ignis Basilii nro. 32. non tam levi paratur negotio, unde etiam recte ab eodem descriptus fuit. Est nempe sulphur antimonii internum fixum, quod uti Mercurium figit particulariter in aurum, ita sub forma Tincturæ summum est humani corporis medicamentum.

Quoad vires Tincturarum antimonii vid. AUTOR alias Tincturæ antimonii veræ admirandas virtutes multum deprædicat SUCHTENIUS *pag. 196. & 308. in Tract. de Antimonio.*

INFUSIO.

Infunditur antimonium vel crudum, vel quod in igne præparationem accepit. Ex pluribus autem Infusis antimonialibus pauca sufficiunt. Omnia enim ad idem coincidunt, & usu interno emetico-cathartica sunt, externè vero clysmatibus inservunt, & oculorum affectibus.

Infusio antimonii crudi nullius fere amplius est usus. Nam quod supra & infra purget juxta AUTORIS assertum, vix respondet experientiæ. Interim infusum tale antimonii crudi ad icterum, item decoctum antimonii crudi pro mistione cum clysmatis, videbitis in M. A. N. C. *Anno 4. Append. pag. 58.*

Cætera infusa vitri antimonii, croci metallorum, Mercurii vitæ, &c. & quæ fiunt menstruis plus minus acidis, v. g. vino, succo citri, ribium, aceto aut similibus, horum acidum, etiam vini, utut dulce nonnihil, quicquam extrahit ex istis præparatis antimonialibus, sed ipsas abradit particulas vitri, quæ adeoque in infuso copiosiore aliquandiu asservata juxta fundum secedunt: id quod speciatim manifestum est ex aceto, quod sensibiliter rodit particulas antimoniales minimas. Hinc non opus est, ut infusi copiam in promptu habeamus, cum alias particulæ plures secedant, nisi in talem redigantur consistentiam, quæ apta sunt nata sustinendis &, ut sic dicam, fulciendis illis particulis: ob id etiam dulcia vina, Hispanicum Malvaticum, &c. minus pro ejusmodi infusionibus parandis conducunt. Hinc & rectè, WALÆO Autore, in ejusmodi infusis magis quantitas menstrui, quam antimonii infundendi, consideranda; cum illud subtilissima quædam effluvia antimonialia absorbeat & imbibat unde quo plus menstrui, eò plus etiam imbibere aptum natum est, v. g. vitri antimonii vel croci metallorum ℈j. tam potenter impregnare potest ℔ss. vini, imo integram mensuram, quam unam vel alteram unciam. Recte nempe vis antimonii inexhausta dicitur,

cipitur, ita, ut unum idemque antimoniale 1000. infusis novis parandis aptum sit; cùm minimum sit, quod ex vitro antimonii vel croco metallorum &c. liquores eliciunt, adeoque nec ponderis sensilis differentia post infusionem superfit; ac etiamsi tandem post frequentiores Infusiones debilitatum non-nihil videatur antimonium, saltem novâ fusione vel incandescentia facta iisdem usibus denuò inservit.

Quoad modum infundendi: inter Vina emetica quasi extemporanea optimum est; quod habet *KERKRINGIUS pag.* 169. e.g.

℞. *Vitri* ℥ij. l. *Croci metall.* gr. vj. l. q. v.

Infund. in *Vinum Rhen.* vel aliud generos. per noctem in loco calido. Manè filtretur, & propinetur ad ℥j. add.

℞ Cinnam. ℥j. m.

Infusio hæc egregium & optimum est catharcticum & vomitivum, quæ longè meliùs & efficaciùs purgat per vomitum, quam omnia Vegetabilia vomitiva.

Pro dosi autem sufficit ℥j pro adulto; & robustioribus ℥iß ad summum; puero vero ultra ʒß. vix datur.

Quod dictum est de vitro & croco, etiam potest intelligi de *Mercurio vitæ*, qui est fœtus antimonii, & æquè potest infundi, atque illa: Et, uti *superius dixi*, quod *BILLICHIUS in Parad. & Observ. Chym.* commendat Mercurium vitæ in partu difficili pro Vomitivo, quando omnia reliqua sunt irrita; ita etiam Infusum croci metallorum vel ipsius Mercurii vitæ infusum, in facilitando partu sunt egregia.

Pertinet huc *Calix Vomitorius Rulandi*, cui in picatione fuerunt insperſa frustula vitri antimonii: huic calici infusus liquor impregnatur ab antimonio, & fit vomitivus. Vel

℞. Vitrum antimonii hyacinthinum; & paretur Vitreum poculum parvũ; huic infund. pro lubitu Vinum Rhenanũ: permittatur per noctem, mane hauriatur.

Calix hic 1000. annos durabit eadem virtute.

Pro usu externo loco horum Infusorum liquidorum in forma sicca instar omnium sit Tartarus emeticus.

Pro usu externo, speciatim pro usu clysmatico; sufficiat vel solatio scoriarum reguli antimonij: harum ℥ß ad ℥vj in Decocto clysmatico incocta, vel addatur clysmati Vinum decoctionis croci metallorum, in pertinacissimis alvi obstructionibus, passione iliaca ex colica contumacissima: qualem clysterem aliquoties, ℥i vel ℥jß talis infusi antimoniati admissis, adhibitum fuisse, non sine insigni fructu observavit *RIVERIUS.*

Ulteriùs etiam pro usu ophthalmico externo Infusiones ejusmodi adhibentur. Pro tali ▽ ophthalmica.

℞. *Croc. metal.* l. *Vitr.* ℥ij. *minutiss. pulver.*

In fund. in ▽ *chelidon. maj. fœnig. euphras. flor. cyani, calcatrippæ*, &c. q. s.

Permittantur in loco calido, non nihil ebulliant, & exactè filtrentur, & ita postmodum crebriùs oculis, in ophthalmiis, metu suffusionis, sugillationibus, nebulis, albugine, cataractis, in ungue oculorum, omnibus que oculorũ affectibus, tanquam optimum remedium instilletur; vid. *Thesaurus RULANDI*, ubi omnia oculorum & visus vitia recenset curata cum aqua sua benedicta.

Et curiosum est, quod observavit *SCHROEDERUS obs. pag.* 232. aquã ejusmodi ophthalmicam ex croco, interdum per alvum ægros laxare. Interim minus valere pro oculorum medela asserit *KESLERUS in suis Process. pag.* 443. adeoque potiùs simile infusum; sed ex vitro paratum, pro oculis laborantibus conducit.

Loco croci metallorum vel vitri antimonii *omnium optima* est ea *aqua ophthalmica*, quæ fit ex capite mortuo butyri antimonii exacte destillati, cum aqua euphrasiæ, vel alia appropriata extracta. Ex hoc enim, præter vim antimonialem, simul salis subdulcis aliquid extrahitur, quod valdè convenit in oculorum affectibus.

Usus est, quando supinus jacet æger in lecto, instilletur aliquot guttæ in oculos.

Ex infuso vitri antimonii cum vino fit syrupus vomitivus, vel etiam cum aceto *Oxysaccharum Vomitivum Angeli Sale. Instar omnium sit præparatio Ludovici Pharm. pag.* 212. Nempe

℞. *Croci Metallor.* ℥ij ℈ij.

℞i ℃ ℥x.

Infund. per triduum in loco calido, sæpius agitando: Liquor filtretur, cui add.

Sacch. albi ℥x.

Vitro clauso in ▽ calida detineatur ad dissolutionem sacchari & consistentiam syrupi; qui tingatur pro lubitu cum *Tinctur flor. papav. erratici.*

Nec inelegans est *syrupus* iste *vomitivus CHICOTII in Diss.* & Epist. Medicis:

℞. *Vitri* ℥ij qv. v. c. g. ℥iv.

Affund. huic.

Succ. limon. vel *cydon.* ad eminentiam.

3. vel 4. digitor.

Digerantur calore leni per quatriduum, postmodum filtretur liquor, qui cum *sacchari* ana inspissetur in consistentiam syrupi; cujus dosis à ʒij ad ʒß.

Potens est Emetic.

Vel pro selectu inserviat *Rob* seu *sapa vomitoria Sylvij*, huic scopo idonea:

℞. *Vitri* ℥ij *in pollin. redact.* ℥j:

affundatur

Succi cujusd. vegetab. v. g. succi rubi idæi, cydonior. pomor. Bordorff. Musti recent. &c. ℔j.

Digerantur per triduum in Balneo Mariæ vel alio loco calido, probe agitando subinde: liquor filtretur & lento igne evaporetur ad consistentiam arbitrariam; vel ad consistentiam mellis; cujus dosis est quantitas pisi majoris; l. gr. ij ad iij.

Optimum est vomitoriũ sine nocumento, præferendum omnibus vomitoriis syrupis & infusis: vid. *TILEMANNUS de Mat. Med. pag.* 192.

SALIFICATIO.

Sunt qui volunt ex antimonio parare sal. Cæterum genuinum sal ex antimonio rarissima est avis, & propterea etiam parum aut nihil ex eo potest elici seu extrahi.

AUTORIS modus n. 2. *pag.* 454. plus in recessu habet, & ex Basilio *VALENTINO* desumptus est, modò revera ita succedat. Interim pro facilitando labore observentur encheiriſes *ERKERI pag.* 306.

Cæteræ descriptiones *AUTORIS no.* 1. & 3. sunt concreta saliformia composita, addito acido aceti, aut spiritu vitrioli parata, adeoquè non genuina; *Verum* enim *sal nondum apparuit in mundo;* Quod si antimoniũ per calcinationem

cum sulphure ad istam salificationem disponatur, ut *AUTOR n.1. nota 2.* insinuat, Vitriolum antimoniale acquiri potest.

MERCURIFICATIO.

In nullo minerali sunt occupati magis spagyrici pro parando Mercurio, quàm in Antimonio, propter summos usus, quos sperant in negotio transmutationis lunæ in solem. Tot autem Mercurii antimonialis sunt descriptiones, quot capita; paucæ tamen succedunt. In genere, qui Mercurii parantur ex minera antimonii, suspecti sunt; cum mineris crudis subinde aliquantum Mercurii vivi virginei inesse soleat. Omnes *SCHROEDERI processus* ex voto non respondent. *LANGELOTTI modus in Epist. ad Naturæ curiosos* tentatus fuit, sed non æque respondet successus: fortè encheirisis quædam non ritè observata fefellit negotium. *Fundamentum Mercurificationis* consistit in eo, ut ex regulo per salia resuscitativa, quæ sunt salia alcalia, tàm fixa quàm volatilia, recluso præparetur Mercurius: quâ ratione D. D. *MICHAELIS* fassus fuit, se ex antimonio crudo cum capite mortuo ♃i, ☉e aut oleo ♃i in digestione acquisivisse Mercurium antimonii; sicut & *POTERIUS* Mercurium ex antimonio optime parat. Qui vult habere modum genuinum sulphuris antimonii, Mercurii antimonii, &c. is adeat *LAZARI* Erckers Probier-Buch / ultimæ Editionis.

CAPUT XIX.
DE
RECREMENTIS METALLICIS NATURALIBUS.

Recrementa metallica naturalia sunt, quæ in metalli fodinis in generatione metallorum sese sistunt, & quasi per accidens producuntur. Differunt ab artificialibus, quod hæc infusione, liquatione aut depuratione metallorum soleant fieri & provenire, seu potiùs separari. Quoad naturalia, non adeo recrementa sunt metallica, quin potiùs mineralia quasi semimetallica, & ferè decomposita metalla, quæ scilicet participant de natura & materia metallica, & in generatione metallorum quasi segregantur fermentando à reliquis metallis perfectioribus; unde proprio metallo spoliata sunt: vid. *de fermentatione in generatione metallorum MAJOR de Lacte lunæ.* Talia inter est

I. COBALTUM,

unde *Color cœruleus*, die blaue Farbe / paratur. Vulgò Mücken-Pulver dicitur, cùm muscæ ejus gustu mox interficiantur: imò intus haustum in dosi excessiva, certò quæcunque animata solet interimere, uti dicit *AUTOR.* Subjectum est summè arsenicale, ex quo etiam propter abundantiam arsenici, tanquam fumi metallici volatissimi, parum aut nihil genuini metalli potest elici. Sunt qui in Cobalto, cum arsenico juncto, lunam semper contineri asserunt: unde nonnulli beneficio artis maturare & in perfectam lunam transmutare volunt, & ita maturam lunam ex Cobalto cum lucro producere. Imprimis *SCHMUCK Thes. 1. Secreto Chym. 12.* ex cobalto cum cinnabari nativa parare docet Mercurium, qui cum luna fusus, & ipse abeat in lunam: sed falso; parum enim vel nihil lunæ cobaltum continet, adeoque, quando arte docimastica luna ex eo elicitur, fit hoc tantùm per accidens: utut mineram cobalti possideam, quam vobis jam ostendam, parum de luna participantem. Possideo quoque, & ostendam vobis, aliam mineram, cobalto perquam divitem, so schr blau ist / welcher im Schmelzen wenig abgebet. Alii mineram hanc cobalti Venere divitem esse credunt: sed decepti sunt colore ejus cœruleo lasurino & sapphirino: Nam Jupiter etiam colore cœruleo tingit, ut notum est in præparatione remediorum Jovialium, nec tamen venerem habet admixtam: unde *BECCHERUS*: Cobolti mineram compositum quid esse ex arsenico, Marte & Jove, statuit. Uno nomine: nil aliud est, quàm minera arsenici, non tamen debitam maturitatem assecuti, & cui imperfectum metallum i.e. Joviale associatum.

Cobaltum verò ex sua minera sequenti modo elicitur: Nimirum

℞. *Mineram cobalti:*

Hanc contusam crebriùs ac iteratim lavant, lotam terunt, ac denuò lavant teruntque, hinc calcinant. (fumus, qui in calcinatione hujus cobalti evolat, genuinum est arsenicum) Grave istud, quod post calcinationem remanet, est *Cobaltum.*

Usum Medicum habet nullum, quia in se ipso est corrosivum, & chartam, in qua per aliquot horas asservatur, arrodit; unde propter arsenicum suum volatile venenum est summè nocivum; quævis enim animalia necat. *UNZERUS de sale cap. 26.* habet modum, quo cobaltum cum sale & nitro omni venenatâ suâ qualitate possit exui, si scilicet cum hoc cobalto, sale, nitro & argilla fiant seu formentur globuli, qui candescant in igne, & aquâ affusâ, postmodum denuo separentur. Nam ita sal & nitrum figunt in ignis examine volatilitatem arsenicalem cobalti, quod fixatum exuit venenositatem: & hoc modo ipsum arsenicum figi potest. Facilè aliàs in aqua forti solubile existit, suntque, qui medicamentum contra epilepsiam exinde parare nituntur: sed necessum est, ut cautè procedatur, ne loco medicamenti confortativi cephalici acquiratur venenum narcoticum. Interim cùm tutiora prostant, potiùs negligitur, adeòque cobaltum usui Medico nondum inservit.

Mechanicum tamen obtinet *Usum*, parant enim exinde, uti dixi, *colorem cœruleum*, die blaue Stärcke. Cobaltum nimirum lavatur, teritur, ac tandem cum certa portione cineruin clavellatorum & arenæ aut silicum vitrescibilium fundunt in vitrum, colore cœruleum, quod suppeditat, die blaue Farbe und Stärcke / die hernach weit und breit geführet wird. Sub fusione hujus vitri solet residere regulus, quasi metallicus qui externe appensus quibusdam loco amuleti contra pestem inservit, sicuti revera ulceribus externè alligatus, vi eadem amuletica restituendi ac curandi pollet. Quidam cum eô Venerem in lunam tingere satagunt, sed labor est inanis.

CHALCITIS MISY & SORY: *quibus adhuc, jungitur* MELANTERIA.

Post cobaltum sunt inter concreta mineralia naturalia hæc quatuor, quæ revera species vitriolorum sunt veteribus cognitæ, & propterea commode possunt vocari *Vitriola immatura cruda & impura*, quæ deprehenduntur subinde in terræ visceribus, Germanis Atrament-Stein dicta, eaque mal-

multipliciter discrepantia. *Pyrites* enim *aroſi* & *atramentoſi* tales, cùm metallo, ſulphure, lapide aliisque ſimul concretis conſtent, non mirum vitriolorum crudorum & impurorum ſpecies varios oriri. Nam revera inter ipſa Vitriola non poſſunt referri; vitriolum enim eſt corpus ſaliforme, quod non poteſt dici de Chalciti, de Miſy & Sory: quoniam nec pellucent, nec tota etiam in aqua liquantur. Germani hæc ipſa coloribus diſcernunt, & nigrum, cinereum, luteum, & rubrum atramentum, i. e. ſchwartz/blau / gelb und roth atramentum, dividunt. Et quidem, quod ſint de natura vitriolacea, patet ex eo, quod chalcitin ſuggerat nobis minera Vitriolacea Brunſvicenſis; & ex ſory etiam, melanteria & Chalcitide, vitriolum excoqui poſſit, uti refert *GEORGIUS AGRICOLA in ſuo de Foſſil. Opere*: ſicut etiam ex Melanteria nigra apud Juliacenſes, zu Jülich/Vitriolum conficitur. Aliàs inter ſe differunt non valdoperè, quoniam ſæpius unum fit ex altero, uti recte habet *AUTOR pag. 456. in Nota ad hunc locum.* Ex Sory fit Chalcitis, ex Chalcitide fit Miſy. Interdum corpus vel flos Miſy ſimilis ſuâ ſponte ſuper vitriolum aeri expoſitum excreſcit, unde tandem ſucceſſu temporis in Sory abit. Eſtque Miſy chalcanthi ac vitrioli quædam efflorescentia, eique circumquaque lanuginis modo adhærens. Aliàs, qui plura cupit de his, conferat *Jungium in Doxoſcop. pag.* 1160. & ſeqq. *ENCELIUM de re metallica*, & hinc *CANEPARIUM in Tract. conſummato de Atramentis*, idque occaſione Theriacæ; quoniam Chalcitis conſtituit ejus ingrediens. Hujusmodi mineralia ſemivitriolacea non ſunt amplius in uſu; & cùm veteres Chalcitim Theriacæ addiderint; adhuc autem lis ſit; annon habeamus veram veterum Chalcitidem? propterea moderni loco ejus Colcothar vitrioli deputatum & elixiviatum benè, Theriacæ addere ſolent. Rari aliàs uſus ſunt in officinis.

Miſy Mechanicis pro tingendis lanis, inſervit.

MARCASITA *ſeu* BISMUTHUM.

Biſmuthum vulgò etiam inter excrementa metallica refertur, natum in generatione metalli, & inſtar ſcoriarum ſecretum ab iisdem. Sed revera eſt concretum metallicum ſui generis, unde & quibusdam non inepte *ſtannum cinereum* vocatur, ex certa minera cobalti per toſtionem igne flammeo in copia exſtillat in forma guttarum, quæ guttæ dein liquantur & funduntur in corpus orbiculare. *PARACELSUS* ad Antimonium refert, unde paradoxo vocabulo vocat *Antimonium album*; Nam antimonium facit duplex:

1. *Commune nigrum*, de natura Saturni.
2. *album*, de natura Jovis dictum.

Biſmuthum alias ab Autore *Marcaſita* dicitur, & quidem in ſpecie *Marcaſita argentea*: Nam hoc ipſum Biſmuthum, Jovi additum, hoc elegantius, longè fuſilius argentum ferè reddit: eſt enim fluidiſſimum omnium metallorum in igne: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obſ.* 78. *pag.* 148. Regulus tamen antimonii hic à quibusdam præfertur, ſicuti è contra *Zincum* vocatur *Marcaſita aurea*, quia Cuprum inſtar auri tingit, & in Aurichalcum commutat. Hic facit *ZWELFFERUS* mentionem *Marcaſitæ ſolaris*, ex qua parare intendit menſtruum ferè inſipidum pro ſolutione auri; videatur *Mant. Spagyr. pag.* 330. Noſtrates vocant roth gülden Ertz. Biſmuthum dicitur, quaſi biß gutes Muths: nam ubi invenitur minera Biſmuthi, certè indicium eſt non longe abſentis lunæ, quæ mediante nitro ex Biſmutho ſeparari poteſt citra Biſmuthi detrimentum, *methodo GLAUBERI P. 1. pag.* 182. Hinc alii *mineram Biſmuthi* eſſe *lunæ mineram nondum ad perfectam*, & debitam *maturitatem redactum*, ſtatuerunt. Unde etiam Metallariis *Tectum argenti dicitur*; quod frequentiſſimè circa lunæ mineras reperiatur, non ſecus atque cobaltum, fixius tamen eſt cobaltum; ſed ſæpiſſimè ſpe falſâ expectantes lactat; ſimul tamen & de venere participat, cum ex eo color cœruleus, *Zaphyra* dictus, parari ſoleat, utut quidam etiam tantùm de Saturno immaturo participare Biſmuthum dicant. Sunt qui putant eſſe *ſtannum Veterum*; Veteres enim *plumbum* deviſerunt in *album* & *nigrum*: *Album veterum plumbum*, eſt id, quod nos vocamus *ſtannum*: *nigrum* vero genuinum *noſtrum* eſt *plumbum*. Quid vero *ſtannum Veterum* fuerit? dubium adhuc eſt. Sunt, qui dicunt; *plumbum cum luna ſuſum* fuiſſe *veterum ſtannum*: alii *Biſmuthum* fuiſſe *veterum ſtannum* putant.

Biſmuthum eſt aliàs in ſe ſubjectum Mercuriale, ponderoſum, fluidiſſimum, ſtanno ferè ſimillimum. Præterea aliam poſſideo, & vobis jam oſtendo Biſmuthi mineram, Wind-Biſmuth dictam, quod candelæ admota inſtar granulorum (wie kleine Perlein) de ſe præbeat: Porrò aliam mineram compoſitam, *in qua ſimul cobaltum & Biſmuthum reperitur*, iſt was leibfarb. Biſmuthum enim vel ſponte, vel arte reſolutum, ad colorem rubeſcentem declinat: Denique aliam Biſmuthi mineram poſſideo, & vobis oſtendo, ſo viel mit Wißmuth angeflogen/ und welche/ wann ſie alt werden/ ein ſchöne Coleur geben.

Biſmuthum, præter uſum Mechanicum, obtinet quoque *uſum Medicum*, internum & externum. In ſpecie v. *Magiſterium Biſmuthi* proſtat, ſub nomine *Magiſterii Marcaſitæ*, tàm pro uſu interno, quàm externo. Modus parandi pro uſu interno hic eſt.

℞. Biſmuthi qv. v.

Solvatur in ſ. q. ſpiritus nitri rectificati: evadit tunc inſignis ſtrepitus ac intenſiſſima effervescentia, fumorumque ſulphureorum longe latèque ſe diſpergentium copioſiſſima effumatio: Solutio ipſa filtrata & perſpicua infuſione aquæ ſimplicis communis (non fontanæ, quæ eam reddit turbidam) præcipitatur in pulverem candidiſſimum, qui crebris abluitionibus cum aqua communi calida edulcoratus, & debitè exſiccatus, inſtar Mercurii vitæ aſſervetur uſui.

Pulvis hic internè tanquam ſecretum habetur ad contracturas, &, præmiſſo vomitorio, febres intermittentes, continentes & ardentes mox in tempore adhibitus: item ad epilepſiam infantum & adultorum, doſi, infanti, à ℈ß ad gr. xij. adulto ʒß. cujus tamen rei experimentum hactenus non tentavi. Quantum ad alios affectus, ſpeciatim contracturam, valeat, conf. *ſcriptum German. Tada triſida Chym. pag.* 261. ubi plura de Biſmutho.

Aliàs uſu externo *Magiſterium Biſmuthi* ſecundum *AUTORIS* manuductionem ex *BEGUINO* paratum eſt uſitatiſſimum coſmeticum in lichenibus, ſcabie, impetigine, ſi nempe ʒj cum ℥ij vel iij ad ℥iv aquæ florum ſabarum, radicis ſi gilli Salomonis, liliorum alborum, &c. miſceantur, & ita mutuâ agitatione factâ applicentur; vel cum ʒj ungv. pomati in *Linimentum* redigatur. *DECKERUS in Barbette Praxin* laudat i i intertrigine infantum.

Alii solutionem, cum spiritu nitri rectificato factam, præcipitant cum oleo tartari per deliquium, vocantquè *Cosmeticum Clavii* (qui primus fuit Autor) remedium alias haud contemnendum. D. *MICHAELIS* cum aquis cosmeticis dictâ proportione permiscebat, & pro abstergendis faciei sordibus, & albedine eidem conciliaada, hîc sæpiùs distribuebat. Est optimum eorum, quæ hodienum haberi possunt, inter Cosmetica.

Quando destillatur Marcasita per retortam, prodit *primò* liquor, *deinde* sal & flores adhærent collo, retortæ; qui si solvantur in cella, abeunt in liquorem, qui usu tantùm externo & Chirurgico adhibentur.

Potest etiam exinde præparari *liquor*, qui tanquam menstruum universale quæliber corpora solvere possit, sicut & *SCHOTTUS in Techn. Curiosa l. ii. cap. 19.* vult parare aquam mirabilem, per quam plantas emortuas vult resuscitare, & quidem, ut jam aridæ & exsiccatæ, si semel in aquam, paratam ex Bismutho immergantur, quasi incipiant iterum efflorescere, & rejuvenescere; quod tamen non est, & ab *AUTORE* rectè in dubium vocatur. *Magisterium* tamen *purgans* exinde elici potest Hydropicis perquam utile.

Extracta Marcasitæ ab *AUTORE no.* 1. & 2. *n.* 357. descripta, ceu purgantia serum hydropicorum satis fortia ab eodem prædicantur, à nemine tamen adhuc Medicorum, quod sciam, in usum tracta.

Infusum cum vino dicitur tantùm purgans.

Fieri etiam possunt *Flores* & *Vitrum* ex Marcasita, imprimis ad modum vitri antimonii; quæ infusa in liquorem purgare dicuntur instar infusi antimoniati.

Sed cùm alia tutiora ac commodiora prostent, facile hisce carere possumus; sicut & quæ de oleo, & sequentibus aliis habet *AUTOR* tanquam incerta in medio relinquo.

ZINCUM.

Zincum, seu Spiauter, est compositum seu concretum ferè metallicum Mercuriale Saturninum, sed immaturum admodum, & adhuc volatile, indequè facili igne in flores sublimabile. Cum Jove permistum in pulchritudine & candore eum multùm exaltat; cum Venere verò Concretum aurichalci facit; quod cùm etiam faciat lapis calaminaris, tam iste, qui cum Saturno in eadem minera generatur, & sublimando ab illa separatur, ut Goslariæ fieri solet, quam qui per se fossilis eruitur, non improbabile est, in radice suo modo Zincum cum lapide calaminari convenire, saltem, quod illud fusile in igne, hoc verò non sit.

Præparata ejus hactenus cognita sunt Flores, tàm per se, quàm cum addito parati. Per se Zincum sub calcinatione copiosos flores suggerit. sed si parum picis desuper injiciatur, reddit regulùm.

Flores hi multum laudantur ad oculorum affectus ex acrimonia lymphæ natos, item ad ulcera & pustulas oculorum, &c.; his enim in affectibus peccans specificum acidum mirè temperant, & infringunt cum aqua quadam ophthalmica permisti, & oculis applicati. Deinde cum addito nitro etiam fiunt Flores, si Zinci part. ij. & nitri pars j. destillentur per retortam; dant copiosos flores unà cum spiritu.

Flores hoc modo parati sudoriferi sunt, interdum vomitum, & secessus movent. Dosis gr. ij. Externè mundificant, & consolidant ulcera manantia, sive per se, sive unguentis applicati.

Dubium est: *annon pro acido hypochondriaco corrigendo ex Zinco remedium parari possit, cum hoc quælibet acida promptè absorbeat, & propterea solutiones quarvis metallicas præcipitet? Tincturam ex Zinco* crudo extrahit oleum terebinthinæ. vid. *BOYLE de specif. & simplic. p.* 137.

Sequitur

CAPUT XX.
DE
RECREMENTIS METALLORUM ARTIFICIALIBUS.

quæ scilicet in fusione aut liquatione metallorum solent subnasci. Inter hæc est

CADMIA FACTITIA.

Cadmia factitia nihil est aliud, nisi fuligo æris, quæ in fusione metalli fornacibus adhæret; vid. *Autor*; & quidem pro varietate formarum, secundùm quas concrescit hæc fuligo, varias sortitur appellationes, quas videbitis apud *AUTOREM* nostrum.

Has inter species usitatissima est *Cadmia Botrites*, quæ est substantia metallica, ponderosa, in formam corticis concreta, intus lævis, ex flavo cinerea; extus verò tuberculis nemorosis exasperata, botrorum uvarum speciem in superficie gerit; unde etiam *Cadmia Botrites* vocatur. Ordinariò Cadmia hæc in Officinis pharmaceuticis cum Tutia confunditur: Nam genuina Tutia est idem cum Pompholyge, & videtur esse *Cadmia Capnites*; *Officinarum* verò *Tutia præparata*. *Alexandrina* dicta est *Cadmia Botrites ignita, in* ▽ *extincta*, & super porphyrite *lævigata*, sicut pariter Officinæ sub nomine *Nihili Pompholygen* seu *genuinam Tutiam* exprimunt, utut hæc ipsa suo modo ad Cadmias referri queat; uti id ipsum *AUTOR p.* 458. sub Cadmia Capnite, item *p.* 359. sub Tutia præparata ostendit. Conf. simul quoad hodiernam Cadmiam & Pompholygen, *MEWETTUS in Not. ad artem vitrariam Neeris p.* 358.

Cadmia hæc *factitia* Tutia Alexandrina Officinis dicta *usum* imprimis *habet externum* chirurgicum, quoniam valdè convenit in ulceribus fistulosis aliisque inveteratis, cacoëtheis & fluentibus seu manantibus, in den fließenden schäden: His enim insperſa Cadmia hæc seu tutia præparata Officinarũ multũ solet conferre in exsiccando, & absumendo fermento corruptivo ulcerum; unde etiam postmodum incarnationem & cicatrisationem promovet per consensum. Valde quoque convenit in affectibus oculorum, sive sub forma pulveris insufflatur per canalem in ophthalmiis, aut ulcere vel pure sub cornea laborantibus; sive fiat exinde *Unguentum*, quod dicitur Collyrium album Galeni, item *Unguentum de Tutia Nicolai*, quod in officinis prostat; quæ sunt usitata in affectibus oculorum: quibus non incommodè permiscetur unum alterumvè granum camphoræ aut croci, &c.

Emplastrum de lapide calaminari in cicatrisatione est optimum.

LITHARGYRIUM.

Lithargyrium nihil est aliud, nisi saturnus genuinus ex lunæ solisque purificatione residuus. Dixi enim superiùs, quod depurentur sol & luna à reliquis metallis, si fundantur cum saturno, qui absorbet reliqua omnia metalla viliora, & sub forma scoriarum absumit; sol vero & luna resident pura ac nitida: ab his saturnus impræguatus & transmutatus dicitur Lithargyrium; unde nunc *Lithargyrium argenteum*, nunc *aureum* dicitur. Differunt quippe coctione ac puritate: *Aureum* est purius, & à depurato auro desumitur; *Argenteum*

teum impurum, & à luna desumitur. Germanis vocatur Glett.

Quoad *usum*; salsos humores imbibit & corrigit, unde laudatur ad intertrigines, ulcera chronica, & omnes inflammationes. *LUDOVICI* Cosmeticis miscet, & Lac Virginis inde parat, quod in pustulis faciei rubris conducit.

Præparationibus penitus cum Saturno coincidit, ut *Sal, Magisterium*, & *Balsamum* &c. ostendunt.

Beneficio aceti destillati fit *sal lithargyrii*, quod à Saturno vocatur *saccharum saturni*, & cum hoc omninò unum idemque est. Unde etiam tàm interno quàm externo usu potest adhiberi: internè in affectibus splenis, malo hypochondriaco, dysenteria ac diarrhæa; externè in cosmeticis, erysipelate, vulneribus & ardoribus partium, ambustis, &c. In genere, quæ dixi de saccharo saturni, ea omnia hic applicari possunt.

Magisterium, quod fit, si solvatur Lithargyrium in aceto, & præcipitetur cum oleo tartari, imprimis solet adhiberi pro usu externo. Aliàs fit Magisterium per solutionem Lithargyrii in aceto destillato factam, quæ præcipitatur cum spiritu vitrioli, quod adhiberi solet pro usu externo. Valdopere refrigerare dicitur, & insigniter laudatur in peste: est subacidi saporis. Pro interno tamen usu ordinariò remediis ex *saturno purificato*, hoc est, quantum possibile *à Venere liberato*, utimur: sicut pro externis remediis Lithargyrium usitatiùs recipimus.

Extractum seu ℞ *Ligargyrii terebinthinata* est nil aliud, nisi balsamum Lithargyrii terebinthinatum: sicuti balsamum saturni terebinthinatum fit immiscendo sal saturni, ita etiam sal lithargyrii permiscetur cum terebinthina.

Est egregium in chirurgicis casibus, in putificandis ulceribus nimis dolorosis, & cum inflammatione conjunctis, uti & in vulneribus, inprimis cum camphora, uti rectè habet *AUTOR pag.* 460.

Ex hoc balsamo potest fieri ℞ cum spiritu vini. Videantur suprà, quæ *de saturno*.

Aliàs potest *ex lithargyrio* fieri *Unguentum* egregium multi usus *in morbis externis*, quod fit hoc modo:

℞. *Lithargyr. triti* ℥j.

affuso aceto fortissimo ad Mens. j. coqu. ad consumpt. medietatis: filtretur per manicam Hippocratis, vel etiam saltem per filtrum commune, & servetur; postmodum

℞. ▽ *rosar.* ℥x.
alumin.
♁ ☿ *p. d.* à ℥j.
Borrac. ℥ß.

Coquantur hæc invicem cum priori solutione, & coletur.

Usum habet externum in lentigine, serpigine, impetigine, &c.

MOLYBDÆNA *seu* PLUMBAGO.

Plumbago est minera impura plumbi, si est nativa: sin vero est factitia, nihil est aliud, nisi plumbum calcinatum in fusione metallorum, de qua *superiùs* locutus sum. Adhæret fundo furni, in quo facta est Deputatio, unde reverà est eadem plumbago cum lithargyrio, nisi quod sit magis calcinata, & exinde eadem remedia & usus dabit, quæ lithargyrium.

TUTIA *seu* POMPHOLYX, & SPODIUM.

Pompholyx est nil aliud, quã fuligo æris, quando scilicet minera Veneris excoquitur, exhalat tenuissima favilla participans de venere, & quidẽ superior iadhæret fornacũ parti. Arabibus dicitur Tutia; in officinis vocatur Nil vel Nihil, Augennicht/ weisse nicht.

Tutia hæc seu *Pompholyx* habet usum externum in chirurgia, & quæ dici possunt de Tutia Alexandrina seu cadmia factitia, valent de Pompholyge. Oculis, imprimis acrioribus lachrymis perfusis, inflammatis, ulceratis, vulneratis, aliisque oculorum affectibus, apprimè confert; unde usurpatur in collyriis tam humidis, quam siccis: item in unguentis, nihilque habetur melius in officinis ad oculorum affectus, quam hæc Tutia. In ulceribus sordidis manantibus, pustulis sordidis; item intertrigine insperfa, egregiè confert, absorbet nempe potentiùs peccantia hic acida, imbibit uliginem, & sic texturam modice adstringentem acquirit.

Unguentum diapompholygos est egregium in scabie, in pustulis cutaneis, item in vitiis & lachrymis oculorum, in lippitudine, & ophthalmia &c. *Spodium Græcorum* est eadem res absque Tutia seu Pompholyx, nisi quod sit gravior, & propter gravitatem non adhæreat superiori fornacum parti, sed in terram decidat. Dicitur spodium Græcum: nam *spodium Arabum* nihil aliud est, nisi *Ebur ustum* nostras, aut saltim *Ebur nostras* est *spodium Arabum*. Sunt tamen etiam, qui putant, quod *spodium Arabum* verum sit *Tabazir*, seu succus lacteus expressus ex arundine, seu *saccharum*.

Missis jam Metallis, pergimus ad

CAPUT XXI.
DE SALIBUS IN GENERE.

Salia Mineralia dicuntur *sal commune, gemma, nitrum, alumen, sal ammoniacum*, & *vitriolum*. In genere quod attinet salia: notum est, quod omnia tria regna subministrent sua salia. Regnum vegetabile salia volatilia & fixa: animale solum salia volatilia, quia in animalibus nulla sunt fixa: Regnum autem minerale subministrat imprimis salia, quæ propriissimè sic dicta salia sunt, quæque in prima sua origine & natura sunt acida. Et hæc salia mineralia imprimis originem ducunt ex radice salis naturæ universalis, quod aliàs vocatur *sal terræ centrale*; & de hujus viribus participant reliqua salia omnia: nihilominus pro diversa natura matricis diversas formas induit & indoles; unde pro varietate concretionum naturalium salia suas specificas sortiuntur differentias. Et quidem salia mineralia magis sapiunt originem nativam: Unde sali universali acidum suum debent omnia vitriola, sulphura, nitrum, sal commune, &c. quæ ex una radice salis universalis oriuntur, & hinc certam inter se proportionem, & quandam cognationem, ratione centri seu originis, habent; utut differant ratione matricum. Sunt magis naturalia, cùm econtrà vegetabilia salia sapiant artem. Alias in genere, qui non inelegantem vult discursum & scrutinium salium, vid. *ZWELFFERUM in Append. ad animadv. in Pharm. Augustanam*, & postmodum *TACCHENIUM*, qui elegantissimè salia pertractavit in *Hippocrate Chymico*.

In genere hoc singulare est, quod sal habeat magnam convenientiam cum aqua & liquoribus aquosis & succulentis, & in illa liquescat facile; unde diffluit in aëre humido, & promptissimè dissolvitur in aqua. Et quidem insinuat sese in poros aquæ diversissimè; ita si solvatur in aqua com-

muni sal commune, quantum possit dissolvi; & huic aquæ injiciatur sal petræ, tunc magna etiam pars salis petræ dissolvitur, donec sit saturata aqua; si adhuc injiciatur de vitriolo, & etiam post vitriolum de alumine, certa portio de vitriolo & alumine solvitur, prout pororum sufficit quantitas, ut absorbeant salia. Est experimetũ hoc Gassendi. Jam quò majorem convenientiam habent salia cum aqua, eò majorem inimicitiam gerunt cum oleis & sulphuribus, ut propterea nullum sal possit solvi in spiritu vini, si sit rectificatus. Unde & ipsum saccharum quod est naturæ salinæ, non potest solvi in spiritu vini, nisi habeat copiosum phlegma; nullo modo, si spiritus vini sit benè dephlegmatus.

Omnia salia subministrant spiritum acidum, plus minus varium, pro varietate salium. Quæstio est: *unde fit, cum talia salia indantur retortæ sicca*, v. g. sal commune & nitrum, *quod prodeat spiritus aquosus seu humidus?* Respondeo: Istam humiditatem nihil aliud esse, quàm ipsa salia vi ignis resoluta: Atomi enim salinæ, per ignis torturam à se invicem discerptæ, segregatæ & dispersæ, dum cum impetu ruunt in vas recipiens, se uniunt cum phlegmate prius propulso, ex qua unione fit liquor, quem nos vocamus spiritum salis, vel spiritum nitri, &c. Et quidem cum salia soleant fluere igne, & sub tali forma dum fluunt & liquescunt, nullas ex se dimittunt particulas, ut exin fiat spiritus: Hoc ut præcaveamus, propterea solemus permiscere in destillatione corpora terrestria, bolum & argillam, lutum calcinatum, &c. ut impediatur fluor, sive ne fluant & liquescant; sed potiùs, ut dimittant suas particulas salinas, sive salia sine fluiditate: id quod *non necessum habemus in destillatione spiritus vitrioli & aluminis.* Nam vitriolum habet adhuc permistas partes metallicas; alumen partes saxosas. Destillantur spiritus salium per retortam vulgarem, vel per retortam tubulatam, cujus figuram habet *AUTOR pag.* 463. sed estminus concinna.

CAPUT XXII.

DE SALE COMMUNI.

Sal commune concretum est minerale salsum, constans acido embryonato sulphuris mineralis, seu ut alii dicunt, acido universali, jam ad mineralem naturam per specialia eorum semina determinato. Quod uti cum pingui substantia sulphur minerale; cum metallicis Veneris vel Martis venis vitriolum constituunt: ita cum substantia subtili terrea, facilè fusili & vitrescibili, in concretum tale coalescit, quod sal commune constituit. Scilicet non improbabilis videtur sententia *SIMSONIS in Hydrol. Chymica*, quàm hinc inde profert, scilicet salia tam chymica quam salina mineralia, ut sal marinum, ⊕, alumen, vitriolum, &c. esse saltem distinctas & speciales concretiones primi entis salium, ita ut specialis differentia eorum dependeat ab his tribus: nempe *sulphureo acido* seu esurino spiritu, *aqua* & *gleba minerali*; à quorum variis solutionibus & mixturis oriatur varietas salium mineralium in visceribus terreis. Assertum, ut dico, non improbabile, ulteriori tamen experimentali scrutinio omninò subjiciendum. Esse tale concretum salsum, docet Mechanica chymica synthetica, dum non saltem acidum fixum silicis imbibendo alcali, cum eo in sal commune concrescit: teste *TACCHENIO Hipp. Chymic. cap.* 5. sed & spiritus acidus ex sale communi elicitus, cum alcali fixo quovis abit in sal commune verum & genuinum, cubiforme, & cujus cubi mutuâ impositione ad pyramidale fastigium tandem adscendunt: id quod in via humida, dum spiritus salis & oleum tartari p. d. miscentur, manifestum evadit, quàm in via sicca, dum sal ammoniacum cum sale tartari pro destillatione spiritus salis ammoniaci sociantur, remanet sic in capite mortuo sal duplicatum, sali communi simillimum: ita tamen alcali fixum cum spiritu acido salis communis coit, ut plures particulæ terreæ figentes in alcali unà colliquatæ separentur, ita ut primariò cum salinis particulis, in se reverà volatilibus, licèt mediante igne colliquatis, immediatam societatem ineat. Nihilominus tamen sal hoc commune artificiale præ naturali fixius longè observatur, cùm nec in spiritũ tàm facile destillari, nec in flores sublimari queat, ut sal naturale; quod & in crucibulo fusum in flores salinos albissimos se elevare solet: quod manifestum evadit, si objectum quoddam supra crucibulũ teneatur, ita ut in se ipso consideratu sal commune concretũ minerale minus seu haut adeo fixum videatur, quin medium sit inter fixum & volatile, inter acidum & alcali, inter salsum & sulphureum, & ad omnem hunc statum dispositum, ut recte asserit *BECCHERUS supplem.* 2. *pag.* 68. Unde & tàm sociabile existit alcali tàm fixo quàm volatili præ aliis, ut *citato loco BECCHERUS* confirmat, tàm in smegmatis resolutione; quàm salis ammoniaci compositione; adeò ut sal commune tam ad fixorum quam volatilium salium statum tendat. Nam præter acidum spiritum in vulgus notum, & substantiam terreo-alcalinam, exquibus coalescit, reverà de volatiliori adhuc substantia participat, quam *spiritum halituosum* vocat *HELMONTIUS de Lith. cap.* 3. §. 31. & *cap.* 4. §. 161: ratione cujus corpora metallica præcipitata volatiliora reddit, ut in luna ac Saturno corneis manifestum, eaque ad Mercurialem fluxilitatem disponit: hinc & *substantiam Mercurialem metallorum in sale communi inesse BECCHERUS* asserit *Phys. subterr. l.* 1. *p.* 450.

Præterea quoque & de sulphure sal commune participat, dum spiritus ejus non saltem manifestò sulphur spirat, sed & in destillatione ejus non-nihil sulphuris flavi facilè inflammabilis in receptaculo hinc inde, & retortæ collo, adhærere observetur. Nec est, quod vel ex argilla, vel bolo, cum quibus destillatur sal commune, subjectis nempe pinguibus, sulphur tale quidam derivare velint, quod cum spiritu salis simul rapiatur ac elevetur: Nam & cum alumine usto instituta salis destillatio pariadat phœnomena.

Triplex salis communis est differentia: dum est vel *fontanum*, in aqua nempe communi solutum; vel *montanum*, seu *gemma* seu *fossile nativum*; vel *marinum*. *Gemmeum à fontano differt*; quod hoc plus, illud minus, substantiæ terreæ contineat; *marinum* verò *à fontano*, quod illud magis bituminosum & sulphureum sit.

De sale gemmæ dicetur *cap. sequenti.* Sal marinũ pro varietate locorum vario modo præparatur. In Galliæ provinciis fit sponte, si nempe in foveis juxta mare per æstum marinum colligantur aquæ, & per calorem solis in sal siccum maturentur. In Sicilia

Sicilia conficiunt sal ex aqua marina, idque super injectione aquæ dulcis, quem modum videbitis in *BARTHOLINO Cent. 1. Epist. 54.* In aliis regionibus alius esse solet modus.

In *salis fontani* verò *præparatione* observandum est, quod in ejus confectione semper aliquid de felle bubulo soleat injici, propterea, quia sic faciliùs granulatur, & in majora abeat granula. Constat enim fel hoc sale volatici oleoso subtili, quod se jungit cum acido salis communis; unde hoc faciliùs in talia granula se coagulat. Quidam loco fellis bubuli aliquid de sanguine bovis injiciunt ex eadem ratione.

Usus salis Communis est vel *Culinarius*, vel *Medicus*, vel *Chymicus*.

Culinarius est ad conciliandam saporis gratiam alimentis, ad condiendas carnes, ne tàm citò putrescant; sub quo ipso sal volatile ex carnibus solet imbibere, ut *TACCHENIUS* ostendit: Hinc in esu ⊖is communi nimius ejus usus noxius. Ut enim in corpore indissolubilis sit, & ultra primas vias non pergat, sed cum excrementis & urina iterum excernatur; dum tamen crebriori usu sal volatile corporis nostri nimis imbibit, facile tali occasione acidi dominium & nocumenta in corpore ex nimio usu augentur.

Usus Medicus est imprimis internè diureticus ac nephriticus, speciatim ejus spiritus. Externè sal decrepitatum in discussione ac resolutione, tam flatuum quàm humorum ferosorum, crebriùs usurpari solet. Hinc v. g. sacculus ex milio tosto & sale decrepitato imponitur ventriculo & abdomini in Colica flatulenta; capiti ad arcendam cephalalgiam à causa frigida, & scorbuticam, & ubi opus est discussione vel resolutione.

Usus Chymicus se exserit in specie in volatilisandis metallis, & disponendis iisdem ad Mercurialem fluxum, item in solvendo auro, antimonii regulo, ac penetrando Mercurio. Nempe curiosum est, ad quasvis auri solutiones, item reguli antimonii, hactenus cognitas, sal commune semper requiri, atque quod ex additis Mercurio sublimato, vitriolo, nitro & sale communi saltem salis communis acidum penetret Mercurium. Huic si sociatur in sublimatione, eundem corrosivum reddit.

Imprimis *sal marinum ad usum medicum & alchymisticum est optimum.* Hinc spagyrici, quando volunt hieroglyphicè seu tecto nomine innuere sal marinum, solent illud vocare das beste Gewurtz/ welches niemand entbehren kan. Ex hoc optimus fit spiritus, egregiè lithontripticus, & quidem valdè commendat *HELMONTIUS Contra lithiasin, in Tr. Lithiasis inscripto.* Et sunt qui putant, quod sal marinum magis participet de sale centrali, sitquè magis excoctum à calore radiorum solarium.

PURITICATIO.

Repetita purificatione per fusionem, in aquæ solutionem, ac Crystallisationem, sal commune tandem in calcem seu terram insipidam converti potest; teste *BORRICHIO de Ortu & Progr. Chym. pag. 82.*

CALCINATIO DECREPITATORIA.

Antequam sal commune in usum Chymicum adhibeatur, necesse est, ut decrepitetur. Quando enim sal calcinatur, aliquantisper crepitare sentitur, es knastert/ & dicitur hoc inde *sal decrepitatum.* Observandum autem est: quod sal marinum longè magis crepitare soleat, quàm sal commune fontanum. Decrepitationem hanc *HAVTMANNUS* im Hornhausischen Bronnen attribuit pauco nitro, sali communi adhærenti: cùm notum sit, quod nitrum quovis calore, præsertim igneo, crepitare, &, si vehementiùs tractatur, dissilire soleat. Aliàs etiam crepitatio hæc ex particulis aqueis, in salis communis crystallisatione concentratis, ignis actione erumpentibus, & claustra granulorum dissilire facientibus, derivari potest.

CALCINATIO FUSORIA.

Sal sic *fusum* si post refrigerationem p. d. fluat, constituit sal illud solutum, seu *aquam salis Paracelsi*, qua in diversis præparationibus Chymicis, speciatim Quintis Essentiis vegetabilium, parandis utitur: Confer. *FEBURE Chym.* ubi *de Q. E. Vegetabilium.*

ALITER CUM CALCE VIVA.

Ex sale communi, æque ac ex nitro, per calcinationem cum sulphure, aut carbonibus, aut cum calce viva, producitur alcali fixum. V. g. cum carbonibus: sali communi, dum infusione est, carbonum fragmenta adjiciuntur, quæ cum sale flammam concipiunt & detonantur: Hæc carbonum adjectio tamdiu continuanda, usque dum materia non amplius strideat, & ferè alcalisata fuerit. Calcinatio hæc solis cum calce viva revocat in mentem spiritum illum volatilem urinosum reverà singularem, qui elicitur destillando ex spiritu salis acido calci vivæ affuso; Conf. *LUDOVICI Pharm. pag. 445.* idem *de sale tartari. p. 39.*

DESTILLATIO.

Per se sal commune destillari nequit, quicquid dicat Autor: sub intensiore enim igne fluit, quo fluore implicatæ particulæ nullum faciunt secessum à se invicem, quin potiùs perforant vasa terrea, & ita sal perditur. Ergò sal commune, vel mediante adjectione subjecti terrei fluorem impedientis peragitur, vel mediante flatu, vel per retortam tubulatam mediante instillatione guttularum aquæ simplicis: quæ duo posteriores modi etiam quandoque conjunguntur.

Addenda ista sali communi sub destillatione, sunt vel Boli communes, aut argillæ non-nihil calcinatæ, aut terræ sigillatæ part. iij; estque *modus AUTORIS no. 1. pag. 465.*: vel alumē ustum, vel laterum fragmenta, ut ita his separentur à se in vicem particulæ salinæ, ne in igne possint confluere. Vulgariter sic præparatur spiritus salis. Nec est, quod *AUTOR Nota 4.* existimat, spiritum salis cum alumine usto destillatum vim maximam ab alumine obtinere; cùm in alumine usto seu calcinato nil ampliùs supersit.

In genere spiritus salis communis ritè paratus, & qui usui tàm Chymico quam Medico inservit, sit

1. *rectificatus*, tàm à phlegmate quàm à substantia styptico-terrea, ut striatus prodeat; vid. *WEDELIUS Pharm. pag. 198.*
2. *odoris non injucundi,*
3. *Coloris ex flavo virideſcentis,*

quas optimè expressit conditiones *BOYLE Tr. de infido Experimentor. successu pag. 60.*

Usus Medicus hujus *spiritus* est, quod sit egregiè diureticus ac lithontripticus, tartareamque mucilaginem, ut dicit *AUTOR pag. 466.* potenter resolvat, quod, utut suo modo de spiritu salis communis etiam intelligendum sit, tamen in specie de spiritu salis marini ultimo reverberii igne destillato, & qui

qui non purè acidus, sed quodammodo salsus existit, ut dicit *TACCHENIUS Hipp. Chym. pag.* 97. hoc interpretandum est. Imprimis spiritus salis convenit in hydrope, partim quod Urinam blandè moveat, & ita aquam hydropicorum per diuresin eliciat, partim & quod sitim eorum egregiè extinguat, si cum potulentis permisceatur. Cum itaque egregium habeat usum diureticum, ulterius hanc intendit *RHUMELIUS in scriptis pag.* 171. dum *spiritus salis communis* part. iii. addit *salis volatilis succini* part. j. mista hæc per digestionem umcè invicem, hinc per filtrationem depurare; sicquè spiritum hunc sub nomine *spiritus salis succinati* pro scopo diuretico & antihydropico asservare solet; cùm sal volatile succini sit diureticorum apex. Utut etiam spiritus salis sit admodum acidus, affusus tamen concretis duris marinis, v. g. testis conchatum, lapillis Cancrorum, vel aliis testaceis, in specie testis ovorum struthionis, post factam effervescentiam & solutionem, acrimoniam suam acidam amittit, & saporem salsum acrem pungentem, quasi lixivialem, acquirit, qui abstractus per deliquium suggerit liquorem salsissimi saporis, sed plane singularem, qui in affectibus diureticis, & diuresi opus habentibus, urinam potenter provocat, nephriticis in casibus admodum utilem; utut solutio hæc in recessu adhuc habeat acorem suum satis intensum, cum instillatione salis tartari, vel alius alcali fixi, possit præcipitari. Sic, si solvatur lapis nephriticus in spiritu salis, & ita fiat liquor, erit egregius liquor in calculo: qualium liquorum nephriticorum descriptionem dedi *superiùs*, ubi *de calce viva*. Porrò spiritus salis in peste, pluribusquè aliis affectibus, mirè solet commendari: & propterea etiam conficiunt quidam *Elixyr proprietatis* cum spiritu salis loco spiritus vitrioli vel sulphuris, seu, quod idem est, loco *spiritus vitrioli philosophici*, qui etiam nihil aliud *est*, nisi *spiritus salis rectificatus*, uti superiùs *monui*. Egregium quoque est stomachicum, omnia salia volatilia urinosa seu alcalia corporis nostri præcipitat & temperat, unde Refrigerare dicitur.

Quoad *usum Chymicum*, dubium est; *an spiritus salis ritè paratus, solus & per se queat solvere aurum, absque nempe nitri consortio?* Affirmare videtur *ZWELFFERUS in Mant. Hermet. pag.* 322. & 324.; quod & per experientiam singularem comprobat *BOYLE loco citato pag.* 129. item *TACCHENIUS citato loco*, & *Mort. Princ. pag.* 124. ubi spendorem prius per ignitionem ab auro detergere monet. Conf. *AUTOR no.* 10. *pag.* 468. Non videtur res simpliciter negenda, quin totum negotium in artificiosa spiritus salis præparatione & concentratione consistere videtur; & quidem spiritus salis potest concentrari seu à phlegmate denuò separari, ut acquiratur spiritus salis acidissimus. *Modus est* hic: si scilicet in *spiritū salis* injiciatur *lapis calaminaris*, quo imbibit omnem spiritum salinum, & relinquit phlegma: Lapis Calaminaris ita impregnatus, destillatur per retortam fortissimo igne, & ita prodit *spiritus salis rectificatissimus*; & ab omni phlegmate separatur, qui dicitur *spiritus salis concentratus* à *GLAUBERO*, qui spiritum hoc modo paratum commendat in solvendis metallis, imprimis auro, sine additione. Interim nullo modo potest solvi aurum per menstrua corrosiva, nisi participent de sale communi, quo posito promptè solvitur aurum: & quidem non solum solvit aurum spiritus salis ritè paratus & rectificatus, sed etiam simul secum per retortam vehit: vid. *ZWELFFERUS loco allegato*: sicut abstractus spiritus nitri seu aqua fortis à sale communi reddit spiritum salis aurum solventem, *sale mirabili nitroso Glauberi* in fundo remanente imo & sal commune aceto destillato sæpiùs impregnatum spiritum auri solutivum suggerere affirmat *HOFFMANNUS in clav. Lib.* 3. *cap.* 9. *pag.* 202. §. 15.

Cæterum de spiritu salis ejusque oleo, quomodo auro potabili accommodari possit, vid. *in Epist. PLAUNI ad Matth.* quæ reperitur *in Theatro chym. vol.* 6. *pag.* 465.

AUTOR no. 2. *pag.* 466. *spiritum salis compositum* habet ex nitro & sale. Verum hic maximâ ex parte est *spiritus nitri*, participat tamen aliquid de spiritu halituoso sulphureo salis.

Spiritus salis communis viridis ab *AUTORE no.* 3 insinuatus, facilius parari potest, si latores candefacti insolutione salis communis extinguantur, ac posteà destilletur. Sed minus hic obtinebitur spiritus, acido ejus laterū substantiam rodente, & ita in eadem coagulato. Præterea nec color hic viridis per se est talis, sed virorem habet ab adjunctis lateribus, quæ sub destillatione solvuntur à spiritu salis.

AUTOR no. 4. insinuat *spiritum salis corallatum*, sed parum sic obtinetur, coralliis, acidum imbibentibus.

Spiritus salis dulcis & crystalli dulces fiunt duobus modis; vel per se diuturnâ digestione, vel per addita. Per *additu*, v. g. cum spiritu vini probe rectificato in duplo addito, secundum *modum AUTORIS no.* 5, 6. & 7. quatenus nempe mediante longâ digestione & cohobatione obtunditur & diluitur acidus salis sapor, & ita mitior redditur, ut fiat blandy & suavis gustu, quod usu communi dulcificari dicitur. Pro excitando appetitu est egregius dosi gutt. x. ad xx vel xxx.

Hunc spiritum salis dulcem vocant quidam *Aquam temperatam Basilii Valentini*, & nituntur ex croco *solis* cum eodem elicere *Tincturam*. Sed non est iste, quem chymici postulant. Potest interdum loco spiritus vini recipi spiritus appropriatus, v. g. spiritus theriacalis, & fit *spiritus salis dulcis theriacalis*, egregium, pestilentiale. Promptius quidam parant spiritum salis dulcem, scilicet in spiritum infundunt prius radicem liquiritiæ, & hunc infundunt spiritui salis; sic enim tantùm ternâ destillatione opus esse dicunt, donec spiritus salis dulcescat. Quidam compendiosius parare volunt *spiritum salis dulcem* hoc modo: sali communi addunt spiritum vini, hæc cum argilla miscent, & unâ vice destillant spiritum salis dulcem. Cæterum cohobatio est melior.

Observanda autem hic est crebrior ista, quam *AUTOR Num.* 6. *pag.* 467. insinuat, solutio & crystallisatio, de *quo processu* relatum fuit. Ex *salis* ℔ ij post crebriores solutiones & crystallisationes vix ℥v vel ℥vj crystallorum dulcium remanent; quæ cum spiritu vini digestæ suavem huic saporem & odorem conciliant. Sal hoc dulcificatum cum calce aut solijs solis mixtum, & leni igne fusum, instar sanguinis rubescit, & pro *medicina Universali* & summo cordiali commendatur.

Dulcificatur quoque seu mitior redditur, *spiritus salis* per alcalia addita, & infringitur, & in sal commune redit, & spirituosum phlegma volatile acidum suggerit.

Multi

Multi nituntur *parare spiritum salis dulcem per se*, sine adjectione tertii per diuturnas digestiones sed res est frustranea : magis *in forma sicca crystalli salis dulces obtineri* possunt, quam spiritus dulcis in forma liquida: imò sine vel cum addito acidum infringente, vel ultimo ignis examine, quo spiritus acido-salsus ferè prodire dicitur, *non arbitror spiritum salis dulcem per se haberi posse.*

In *destillatione spiritus salis vitriolati diuretici* de spiritu vitrioli nil prodit, nisi forsan sulphuris ejus volatilioris aliquantulum assurgat; est enim ponderosior vitrioli spiritus, quàm ut tam facile adscendere queat.

In destillatione *spiritus salis essentialis* nil aliud prodit, quàm spiritus salis concentratus, seu rectificatissimus : sub cujus destillatione adhuc bolus addenda venit, ut recte monet *HOFFMANNUS in Clave pag.* 138.

Modum destillandi instillatione guttarum aquæ communis in sal fusum describit *AUTOR no.* 11. & conferri etiam potest *KESLERUS in Processf. c.3. n.* 21. & 23. ubi simul modus destillandi spiritum salis per retortam cum folle, adeoque mediante flatu. Dum destillatur spiritus cum guttis aquæ simplicis simul crystalli obtineri solent, qui dicuntur *Terra Mercurificans Beccheri*, quæ hoc modo adhæret lateribus, nil tamen aliud esse videntur, quam ipsa salis ex guttarum frigidarum instillatione desilientis substantia ac particulæ, parum à sale communi, nisi subtilitate, differentes ac puritate. Par ratio *illorum* videtur, qui *per flatum follis* elevantur.

GLAUBERI Destillatio, quam habet in *Furno Philos. P.* 1. *pag.* 11. dum carbones candentes in aqua solutionis salis communis extinguit, & postmodum ita destillat, furno nudo, suo receptaculo instructo, nil valet; nam parum suggerit spiritus, qui etiam est adulteratus, & suliginibus carbonum permistus.

In destillatione spiritus solent se quoque sublimare *Flores salis*, sed in minutissima quantitate, & parum sub iis est.

CAPUT XXIII.
DE
SALE FOSSILI *seu* SALE GEMMÆ, ET INDO.

Sal fossile sive *sal gemmæ* est illud, quod foditur ex terra, imprimis in Polonia. Essentialiter idem est cum sale communi, quoad effectus; consistentia imprimis differens. Interim notabile est, quod sal gemmæ Polonicum in suis mineris & levius sit ac mollius, quod etiam, postquam aëri fuerit expositum, tum & gravius & solidius evadit, adeò ut massa, quam unus homo potuit portare in fodina, per aliquot dies & noctes aëri exposita, vix à quinque viris possit auffetri. Id quod valet tantùm de sale gemmæ Polonico: Conf. M. A. N. C. *Anno* 2. *Observ.* 78. *pag.* 153. & 396. Parili ratione sal gemmæ in fodinis Calabriæ est mollius, ita ut variæ figuræ ipsi imprimi queant, quod aëri expositum valde indûrescit, teste *BARTHOLINO Cent. I. Epist. Anat.* 54. *pag.* 231.

De cætero *vires*, *usus* & *præparata* salis communis & salis gemmæ reverà coincidunt, eandemque habent vim diureticam : unde si fiat mixtura ex *sale communi* seu *sale gemmæ* & *sale volatili succini* cum *aqua* aut *vino*, erit potus admodum diureticus, quique formaliter pellit calculum & arenas, renum & vesicæ. Aliàs rari usus est in Medicina, nisi quod valdè conveniat in incidenda & abstergenda mucilagine crassa & viscida intestinorum, unde commendatur ab *AUTORE* in Clysteribus loco stimuli ad ℥j in colica pituitosa. Unde in alvo obstructa Clyster ex decocto vel jusculo cum sale gemmæ acuatus est omnium optimus; sicut & stercora dura & fortiter coagulata dissolvit : item si suppositoria adspergantur cum sale gemmæ valdopere hoc acuantur, ut potentissimè stimulent.

Aliàs non habet peculiarem usum, præter Balsamum salis gemmæ interiùs assumendum & illinendum contra hernias; de quo observandum: mancam esse in *AUTORE* descriptionem, quæ talis est : Si sal gemmæ eousque redactum est, ut ad candelam tam promptè liquescat, affundatur spiritus seu oleum terebinthinæ ad eminentiam trium digitorum, digerantur aliquandiu, hinc spiritus seu oleum terebinthinæ abstrahatur crebriùs à sale gemmæ, donec hoc rubescat : oleum rubrum abstrahatur ad consistentiam aliqualem, donec elegans balsamum in fundo remaneat, cujus dosis & usus ap. *AUTOREM p.* 471. & *HARTMANNUM Praxi Chymiatrica*, ubi *de hern.* prostat.

ZWELFFERUS in Mant. Hermetica pag. 430. habet *oleum* seu *spiritum salis gemmæ Martialem*, ex Marte cum sale gemmæ per destillationem paratum : est remedium non inconveniens.

Apud Veteres fit sæpe mentio *salis Indi*. Quæstio est apud modernos : *quid sit* ? & valde inter se digladiantur : probabilissima est opinio eorum qui dicunt; quod sit species salis fossilis veteribus nota, nobis ignota.

CAPUT XXIV.
DE
NITRO.

Nitrum ita dicitur ab oppido Ægypti, ubi in magna copia olim confectum fuit. Observetur autem hic ante omnia *differentia*, quæ est inter *Nitrum veterum* atque *nostrum*. *Nitrum* enim, quod *veteribus olim* fuit *cognitum*, *nobis* ferè est *ignotum*. *Nostrum* autem non est nitrum verum, sed sal petræ saltem, quod aliàs etiam, sed falsò, dicitur Nitrum; *Colligitur* artificialiter ex locis pinguibus probè stercoratis & muris antiquis, & sæpiùs sponte ex petris sub forma lanuginis efflorescit, vel in forma striarum concrescendo adhæret. Dicitur Sal petræ genuino vocabulo, promiscuè, abusivè & communiter vocatur sal nitri, non verò confundendum est cum nitro veterum.

Veterum ergò *nitrum* genuinum, quantum ex illorum scriptis colligitur, erat sal quoddam nativum, ex natura salis ammoniaci, rubicundum, amaricans, & absterſivum, naturæ saponariæ, in igne non exiliens, sicuti alumen, & forsan fixum atq; fusibile. Colligebatur partim è vallibus siccitate efflorescens, partim verò calore solis excoquebatur ex lacubus & fodinis nitrariis seu lacubus arte factis; quales erant crebri prope Nilum in Ægypto, cujus aquæ admodum sunt nitrosæ. Et quidem verum ac genuinum sal nitri veteres imprimis petebant ex Ægypto ubi adhuc

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0979-0 DFG

colligitur post Nili exundationem : vid. *de la CHAMBRE*; & post Ægyptiacum postmodum *Macedonicum sal nitri*, quod vocabant *alumen Galasterium*, fuit in usu : ob id moderni falsò vocant sal petræ sal nitri. Rectè enim *BALLONIUS in Observat. lib. 2. cap. 71.* in Europa veri salis nitri ne micam existere asserit, in Ægyptia verò rem esse vulgatissimam propter Nilum : permigravit enim *BALLONIUS* Ægyptiam, qui de nitro simul refert ; quod calcinatum copiosos relinquat cineres ; sal petræ verò nostras nullos omninò. A nitro suam appellationem habet *Aphro-nitrum*, alio nomine dictum *Flos nitri*, quod ejusdem ferè est consistentiæ, sicut ipsum nitrum ; sed est tantùm spuma nitri acrior seu istud tenuissimum nitrum, quod in Nitrariis in summa superficie solet concrescere. Salis nitri ergò veri succedanea esse possunt ista salia, quæ sunt amara, lubricantia & abstersiva, qualia sunt sal faginum, sal quercinum, item borrax Venetus & similia, idque in defectu veri nitri, qui nos destituimur.

Apud nos aliud est nitrũ, concretum salsi penetrantissimæ & volatilissimæ naturæ, Saporis amaricantis ex acido spiritu cum alcali sociato constans; quibus & copiosæ particulæ sulphureæ seu pingues intertextæ sunt. Assertum hoc per Mechanicam Chymiam manifestum evadit : Nempe spiritus nitri acidus, ex nitro per destillationem elicitus, affusus alcali fixo, v. g. tartari, ad saturationis punctum usque, cessante effervescentia & phlegmatis superflui exhalatione, in perfectum regeneratur nitrum, quasvis hujus proprietates obtinens. Sed observandum : quod non totum alcali, sed saltem salinæ ejus particulæ, natura sua volatiles, cum acido nitri concrescant, terreis fixioribus particulis maximam partem per præcipitationem sub effervescentiæ motu succedentibus. Hinc & ex spiritu salis ammoniaci, vel alcali volatili cujusvis animalis, cum spiritu nitri etiam regeneratur perfectum nitrum in striis, licèt subtiliores, quasvis tamen nitri proprietates, & quidem potentiores præ communi pro scopo diuretico, obtinens.

Sulphureas particulas simul inesse nitro (ut ut à quibusdam negetur, cùm in catino vel crucibulo susum pondere non diminuatur, inque igne prostet) ex eo fit evidens.

1. Quod tam facile deflagret, utut ad sui incensionem aliquantulum extranei requiratur sulphuris, quo concentratæ ejus pingues particulæ promptiùs à salium compedibus liberentur. Sulphur enim aut pruna si ipsi injiciantur, subito flammam concipit, & spumans quasi ignibus reluctans, subitò in auras dispergitur. Unde & observatu digna sunt, quæ de nitri compositione habet *LINZERUS Tr. de Sale ex Quercetano*, quod nempe nitrum inter se contineat duas partes volatiles ; *Primam* sulphuream, & *alteram* Mercurialem acidam ; & duplex etiam sal, *fixum* & *volatile* : hoc vel *sulphureum* flammam concipiens, vel *Mercuriale* acidum.

2. Quod generetur non nisi in terris pinguibus, aut ex vegetabilibus oleosis, aut recrementis & partibus animalium pinguibus & sulphureis, &c.

3. Spiritus ejusdem destillatus non solùm ignis instar rutilat intense, quod ♃i dissoluto, cum volatili acido, ab igne vehementer agitato, tribuo; quod & in omni igne evenire solet. Sed idem recens destillatus insignem vim penetrandi, flavedine tingendi, &c. obtinet v. gr. pennam intrusam croceo constanti colore inquinat ; item cuti & unguibus digitorum illitus flavam insignem maculam relinquit ; dum ab horum alcali, in quod agit acidum, præcipitatur quasi reconditum sulphur, in spiritu magis, quàm integro nitri corpore resolutum: sicut, idem ~ per rectificationem in liquorem limpidum abit, & ▽m spongiosam & flavam post se relinquit, quæ igni tradita ♃eum spirat fœtorem. Adhæc exinde *Phosphorus iste* seu *lapis luminaris Balduini*, vim luciferam obtinet, dum creta solvitur in nitri spiritu, solutio filtrata per retortam destillatur, & vel ultimo ignis rigore tandem penitùs in retorta quasi exuritur, vel abstracto spiritu materia restitans candida sub tegula in furno probatorio ultimis ignis gradibus exponitur. Relinquitur sic substantia terrea hinc inde intensè flava, quæ eousque, quo flavedine tincta conspicitur, igni admota lucem rapit, & hinc igneum eundem splendorem in loco tenebricoso aliquandiu adhuc spargit, cæteris partibus non flaventibus, etiam non lucentibus. Flavedo hæc nihil aliud est, quam *sulphur ex nitri spiritu in creta per acidi in cretam actionem præcipitatum*, & sub ignis tortura post acidi abstractionem firmius in creta colliquatum.

4. In nitro ex accensione hujus in flammam, ostendit *BALDUINUS Tract. Venus aurea pag. 52. & 53.* experimento quidem curioso, sed multis modis explicabili.

Plura argumenta suppeditat *WILLISIUS de Fermentat. cap. 10.*

Origo horum principiorum ulteriùs investiganda. Materiale seu alcali nitri ex locis & subjectis, ex quibus elicitur, oritur, ita, ut ubicunque substantia alcalina pinguis deprehendatur, facilè ex eadem ♃i exposita nitrum emergat : hinc ex subjectis omnium trium regnorum copiosè nitrum parabile existit.

Quoad *animale regnum* : ex locis, recrementis & urina animalium eorumque partibus abjectis largiter imprægnatis, putrefactis, nitrum oritur : hinc ex terra antiqua pingui stabulorum copiosum nitrum per cocturam elicitur, & quasi elixiviatur ; quæ coctura si est nimis pinguis, trajicitur & irroratur priùs aliquo lixivio, ut coërceatur aliquatenus materia pinguis : sic ex sanguinibus animalium, per putrefactionem resolutis, nitrum generari potest, teste *GLAUBERO Op. Part. 2. pag. 387.* non secus ac ex partibus animalium putrefactis geniti vermes, & ipsi putrefacti, tandem nitrum suggerunt, teste *eodem c. l.* sicut ex lumbricis putrefactis nitrum tandem fieri, ostendit *BECCHERUS Physic. subterr. l. 1. pag. 329.*

Quoad

Quoad *vegetabile regnum* non succus saltem, aut decoctum plantarum quarundam sal essentiale, quod perfectum nitrum suggerit, ut fumaria, absinthium, carduus benedictus Mercurialis, Borrago; sed & ex cineribus pinguibus antiquis, item coriariorum & saponariorum quisquiliis, aliisque cineribus ad confectionem saponis utilibus, in terram abjectis, & ita aeri expositis, nitrum fieri solet: *ERCKERUS Aul. subterran. pag.* 306. *&* 325. item *GLAUBERUS citato loco*; ut taceam *Glauberi modum* per furnum suum pressorium ex lignis spiritum acidum eliciendi, huncque sali fixo liquorum affundendi, ex quibus aeri expositis tandem verum nitrum concrescat; vid. *Oper. P.* 1. *pag.* 207.

Minerale denique *regnum* non terras tantum nitrosas, pingues, nitri feraces interdum longo tractu suggerit, sed in muris antiquis calcariis, cellarum parietibus &c. nitrum copiosum crescere solet, ubi sal calcis vivæ animatur ab aere, & efflorescit in nitrum elegans, quod elixiviando elicitur. Hinc *POTERIUS in Pharmac. l.* 1. *cap.* 7. rectè inquit: quod *nitrum sponte erumpens, & quod citra artificis operam habetur, de natura salis ammoniaci participet.* Datur quoque sal petræ, quod scopulis & rupibus spontè exhalando adhærescit & efflorescit: rarius est reliquis & non adeo vulgari usus. Quin & arte parabile nitrum est, si calcis vivæ part. iij. & salis communis pars j. calcinentur probè, & postmodum aeri exponantur, efflorescent successivè in nitrum elegantissimum, ita ut materiale, alcali, cum juncta substantia sulphurea non nisi matricibus, in quibus generatur nitrum, adscribendum videatur. Sunt quidam, qui ex vitriolo etiam præparare volunt nitrum.

℞. scilicet *vitriolum pulverisatum* quod solvunt in *spiritu vini*, parato ex vino vel tartaro sed fecibus vini, destillata in cineribus lento igne ad dimidium, & ultra, in loco frigido concrescit, in crystallos vel striias oblongas virides, quas abluunt cum aqua, & cum aere extrahunt virorem: hinc albescunt instar nitri purificati, quæ tamen nil aliud erunt, quàm vitriolum crystallisatione purificatum.

De *acido* quæstio, quod in spiritu adeò mirabili forma prodit ex nitro, *unde hoc originem habeat?* optima hic videtur sententia illorum, quod partim ex subjectis, in quibus nitrum generatur, partim ex aere illud derivant, & ita quasi duplicatum faciunt; in quo ipso negotio præ aliis consulendus *MAYOW Tract. de nitro Cap.* 1. 2. 3. scilicet absque aeris adjumento nullibi nitrum generari potest, nec solet; & terræ nitrosæ semel exhaustæ, aëri iterum expositæ, novo nitro impregnantur, & hoc tamdiu, quamdiu pinguedinem habeat, quod post quinquennium rursus excoquitur: & caput mortuum vitrioli expositum, resolutione salis vitriolacei, concentrati in capite mortuo, novum in vitriolum efflorescere solet, non tamen purum, sed nitrosæ omninò prosapiæ, ut annotavit *ZWELFFERUS in Animadv. pag.* 384. 408. & *in Append. pag.* 71. sed totus spiritus nitri ab aere nullo modo procedit, quin propter pondus, fixitatem, intensam acrimoniam, &c. maximam partem ex subjectis oritur ab aere solutis, in quibus generatur.

Nitrum ergò illud, quod ex terris nitrosis oritur, spiritum fumantem habet ex sale terræ centrali dicto, sali comm. simili: nempe acidum universale in terræ visceribus, ut per seminalia principia determinatum ad naturam acidi sulphuris embryonati mineralium, ita cum terra confermentatum seu unitum, *sal centrale* dicitur. Hoc, ut alia modificatione sal commune constituit, ita idem, dum cum alcalinis oleosis subjectis, ab aëre resolutis, novâ fermentatione sociatum, & ab aëris universali sale immediate quasi animatum, nitrum constituit, quod destillationis beneficio una cum substantia aërea & resoluto sulphure evocatum, spiritum nitri, concretum sane mirabile, constituit. Unde nitrum nihil aliud quam aërem coagulatum esse, quidam asserunt; hinc nitrum vel sal petræ in magna æstimatione semper fuit alchymistis, utpote cùm quidam menstruum universale parare velint ex nitro, quo non obscurè inclinant *GLAUBERUS*, & rectè, si modo norint sulphur nitri à spiritu aëreo separare. Et qui noscunt separare spiritum hunc corrosivum sulphureum, crystallos nitri dulces volatiles acquirunt non deflagrabiles, qui in febribus ardentibus summa sunt medicina. Alii putant in nitro ratione substantiæ aëreæ residere materiam lapidis Philosophici; alii alia in nitro quærunt, & sanè in usu Medico magni est pretii.

Propter sal terræ centrale sal commune, quod certâ modificatione constituit], & nitrum eleganter conspirare mutuò, non solum ex suprà dicta mechanica patet; sed & cum omni nitro plus minus sal commune reperiri solet, Refinatoribus communi vocabulo der Schalck dictum: quod, utut quidam ex urinis & stercoribus humanis aliorumque animalium derivent, & ex sale esculento, quod est invincibile à nostro corpore, oriri asserant, tamen altiorem habere originem non immeritò asserit *ERCKERUS pag.* 326. *&* 330. Illud potiùs, unà cum nitrô, ex sale illo terræ centrali generari suspicatur; unde & *fermentum salificum Hoffmanni* ex sale communi, urina &c. constat.

In vegetabilibus verò & animalibus, quæ subinde absque confermentatione cum terra suggerunt nitrum, acidum illud, quod ab aëre animatum, cum alcali nitrum constituit, jam inest. Nam & spiritus acidus liquorum cum eorum alcali aut lapide calcario in nitrum concrescit; & quælibet plantæ nitrosæ, item animalium urina & stercora, acido plus minus occulto, oleoso tegmine investito, ceu concreti vinculo, constant, quod putrefactione, resolutum, & à sale aereo juncto subactum, alteratum & immutatum, cum alcali in nitrum concrescit: ut delicatius & parcius fit hoc modo, quod acquiritur nitrum; quam si terræ committantur subjecta alia.

Ex aëre nitro accedit substantia illa, cujus ratione tam insigniter inflammationem rerum promovet nitrum, ita, ut ejus adjumento res sulphureæ promptissimo deflagrationis auxilio subito detonationem faciant; adeo, ut *dubium* sit: *an absque ullo nitrosi cujusdam salis*, seu substantiæ

adjumento, *ignitio* seu *incensio actualis fieri possit?* sive substantia talis sit concentrata in nitro, adeoque corporalis facta, sive resoluta in aëre fluctuet? Hinc in vase clauso, cui nullius aëris patet accessus, nec carbo accenditur, nec candela ardet, nec sulphur flagrat, sed nitro addito incensio cum speculo ustorio succedit; quin etiam sub aquis deflagratio durat, ita, ut aëris & nitri æqualis sit necessitas ad rerum incensionem faciendam; potentior tamen sit vis nitri, cui, quod vimillam aëreæ substantiæ concentratam continet, unde etiam substantia ista volatilis pinguium resolutiva, incensionem faciens, nitro & aeri communis non ineptè defectu etymi melioris, particulæ seu spiritus nitro-aereus appellari solet; sed ne prolixior sim, consulendus est de his *MAYOW. loco citato.*

Inter *synonyma*, quæ habentur apud *AUTOREM*; vocatur *Nitrum* à *BASILIO VALENTINO*, quod rarissimè vocat nomine proprio; *serpens terrenus*, & sal *Hermaphroditicum*, quoniam participat de sale volatili ex fixo, rodit corpora cum summo ardore & effervescentia.

Proba nitri, an sit bonum & purum? instituitur, uti habet *AUTOR pag.* 472. deflagratione: Nam si totum nitrum super igne deflagret, est signum bonitatis & puritatis in nitro: sin verò aliquid salis albi & caustici remaneat post inflammationem, est signum impuritatis, nec bene sulphur est refinatum.

Quod attinet *Qualitates* salis hujus nitri, est simplex polychrestos, sanguinis coagulationi resistit, eundem fluidum & mobilem conservat, æstuationem ejus mirè refrigerat, unde in cura febrium quarumcunque ardentium commodè adhibetur; imprimis in febribus malignis, & in specie in febribus Ungaricis primatum obtinet, dissolutum in potu, & ita haustum: modò ventriculi tonus debilior, & alvus justò laxior, serumque nimis acre & fluxile, nitri usum contraindicet. Certè nil magis coërcet effervescentiam salis volatilis & sulphuris Microcosmi, quàm nitrum. Hinc in febribus vulnerariis, & ardore vulnerum à sclopeto inflictorum supervenientè, item post combustiones artuum, &c. optimum est remedium: sitim compescit, inflammationem partium internarum, ut sunt pleuritis, hepatites, augina, &c. egregiè curat, adeoque rectè à *BACONE in Hist. Vitæ & Mort. pag.* 105. *Aroma frigidum* vocatur. Carminativum est egregium, quod flatus intestinorum potenter discutit. Unde est basis in diaspolitico Galeni, quod commendatur ceu expertissimum à *BARTHOLETO* in Malo hypochondriaco valde flatulento. Spiritus quoque ferocientes figit, eosque fixatos coërcet, unde in hæmorrhagiis sistendis laudat *AGRICOLA in Chirurg. Parva pag.* 190. ubi in casu necessitatis ad ℥iij propinat: sicut etiam in nimia salacitate Venerea summum & unicum est remedium: vid. *TIMAEUS lib.* 3. *Cons.* 52. *pag.* 197. In spiritus vini abusu cum santalo rubro laudat *SIMON PAULI in Digress. de Febrib. Malign. pag.* 53. Diureticum quoque est, primas vias & renes abstergit, arenam & sabulum per urinam pellit, calculumque præservat et promovet, hinc & suppressioni urinæ succurrit: pro quo scopo nitrum artificiale potentiùs præ vulgari observatur.

Utendi modus optimus est, ut dissolvatur in potu ordinario ℥j. nitri, in mensura dimidia dissolvendo & ita propinando. Commode etiam permiscetur vel cum pulvere millepedum, vel sale volatili succini ritè parato, pro *pulvere diuretico* potenti.

Præ cœteris autem confert *nitrum antimoniatum*, antimonialibus particulis impregnatum, & optimè per alcali, in quod ex parte abiit, depuratum. Nempe si nitro fuso in crucibulo adjiciantur carbones, incenditur nitrum, & repetitis vicibus post spiritus sub ista incensione dissipationem perfectum alicali fixum remanet; Quod si verò recipiatur regulus antimonii, & dum triplo nitri paretur *antimonium diaphoreticum*, non deflagrat, nitrum ob sulphuris, respectu nitri, defectum, sed saltem mutuò liquescunt, utut nihilominus quædam ejus pars in alcali abeat. Hinc post edulcorationem denuò concrescit nitrum in striis purissimum, à partibus alcalisatis optimè depuratum, in febribus ardentibus æque ac malignis, aliisque morbis acutis efficacissimum. Et hoc vocatum *Nitrum ☉atum*, seu *Anodynum minerale*; quod à ♁e antimonii habeat vim somnum inducendi, & partium internarum dolores compescendi.

Dosis ʒß ad ʒj.

Externè est egregium in tumoribus faucium, in specie in inflammatione faucium & anginæ permiscetur cum gargarismatis, atque ita applicatur. Epithematis instar refrigerat partes, speciatim Epithema ex eodem cum aceto & succo sempervivi testibus applicatum, ardorem corporis insigniter mitigat, ebrietatem discutit; capati item admotum ad hæmorrhagiat, ab æstuante sanguine concitatas, sistendas confert.

Antequam verò in usum Medicum vel Alchymisticum veniat, necesse est, ut purificetur à sale communi: quin & *à pinguedine sulphurea purgandum est nitrum*, quod fit mediante sale ammoniaco:

℞. ☉i v. g. ℔j.
in ▽ *tepida* soluto add.
☉ ✱ci ʒij l. iij.
Sic superfluum ♁ separatur,

ut nitrum purum denuò possit crystallisari: vid. *THEODATUS l.* 1. *Panth. Hyg. pag.* 147. Conf. etiam M. A. N. C. *Anno.* 2. *Observ.* 196. & 298.

Alius *nitrum depurandi* optimus *modus* est *KESLERI C.* 1. *Proc.* 61. per alcalia fixa. Ebulliat nitrum in lixivio acri, coquatur donec gutta lixivii extracta ferro frigido immissa instar sevi adhæreat, tunc removeatur mistura ab igne, & sic loco frigido purissimæ concrescunt crystalli, ut rectè docet *TACCHENIUS in Hipp. Chym.* quæ in ebullitionibus febrilibus, in specie malignis, compescendis & præcipitandis, est egregium pro siti mitiganda; item pro inflammatione faucium in angina, &c. utut soleat aliquantisper laxare stomachum, & inducere nauseam.

Clossei Depuratio nil habet in recessu.

Sequitur

CALCINATIO,

Quando calcinatur nitrum cum sulphure, unde fit

fit *lapis prunellæ*, seu *nitrum cum sulphure fixatum.* Quando enim nitro fuso adjiciatur sulphur commune, & ita fundatur in tabulas & rotulas, cum sulphure deflagrante & detonante acidum sulphureum ex nitro avolat, sulphuris vero acidum cum alcali nitri se jungit, ita ut lapis prunellæ communis seu Crystallum minerale fit tertium salsum fixum nullius pretii remedium in istis affectibus, qui ipsi vulgò attribuuntur.

Ex dictis patet, *lapidem prunellæ* seu *nitrum cum sulphure præparatum*, non adeo valere, & quidem quo plus sulphuris adjicitur, eo magis salsum fixum evadit. Lapis prunellæ dicitur propter virtutes, quas habere dicitur in prunella, in der Bräune / in inflammatione ac ardore faucium. Vocatur nitrum fixum, quoniam nitrum deflagrando cum sulphure parte ejusdem volatili, quæ in calcinatione avolavit, destituitur. Alii cum *Doct. ERBENIO* nitrum in crucibulo probè fluere permittunt, hinc in *aquam bullientem* effundunt, & denuò coagulari permittunt, idque magis quinque vicibus repetunt; sic enim nitrum dulce & insipidum ferè factum esse ajunt, istis usibus, quibus nitrum destinatur, imprimis pro cura febrium periculosarum probè accommodatum. Et *hic lapis prunellæ Erbenianus* ab eodem dicitur *Magnes, omnes Calores in corpore p. n, exactos extrahens*, & indignatum archæum coërcens, urinamque retentam ad miraculum usque promovens. Dos. gr. xv. ad ℈j l. gr. xxv. Est elegans præparatio & nitro sulphurato longè præferenda.

Dixi per sulphuris adjectiones sub hujus deflagratione simul spiritus nitri evolare. Res clara est; si enim hujusmodi fiant præparationes cum sulphure communi per retortam, spiritus nitri acidus in receptaculo obtineri potest.

Habet *AUTOR no. 2. Nitrum fixum aliud*; & si ex hujus præscripto procedatur, nitrum satis purum, ab alcali calcis vivæ depuratum, acquiritur; sin verò elixiviatum denuò cum dimidio calcis vivæ calcinetur, in perfectum tandem alcali abit.

Præparatio 3. cum spiritu urinæ non est inelegans, quoniam valde convenit in affectibus calculosis, & ubi opus est diuresi, urinam quippe ciet, & calculo præcavendo, & promovendo confert, & ratione ejus volatilitatis à spiritu urinæ in usu Alchymistico laudatur.

Nitrum saccharatum vocatur, quando lapis prunellæ subigitur cum saccharo, quod *saccharum prunellæ* vocatur à *BARTHOLETO WURZIO* quidem in Chirurgia mirè commendatur contra febrim, quæ insequitur vulnera sclopetorum; item contra febres, quæ superveniunt vulneribus, wieder die Wund-Fieber; sed ut supra de lapide prunellæ dixi, nil valet, potiùs usurpetur Nitrum antimoniatum.

Nitrum perlatum, coralliatum, & saturnisatum AUTORIS &c. non adeò multum valent, quin simplex corporum istorum præparatorum cum nitro conjunctio abundè sufficiat. *Nitrum* aliàs *saturnisatum* in peste & morbis pestilentialibus, & febribus malignis aliis, cum nimio ardore conjunctis, maximè laudari solet. Nitrum per se est album, possumus tamen ipsi addere Tincturam vel rosarum, violarum, vel tunicæ, vel santali, &c. quæ permiscentur cum aquis certis, in quibus aquis solvitur nitrum depuratum, & post lenem evaporationem crystallisatur, & sic de sapore & colore Tincturarum participat; Quoad vires autem à nitro communi parum vel nil differt. Quod dixi de nitro, idem fieri potest cum tartaro vitriolato, ut hoc in transitu moneam, qui similiter cum Tincturis misceri & coagulari potest. *ZWELFERUS in Mant. pag. 406.* nitrum succo aliquali vegetabili acetosæ, acetosellæ, rosarum, vel etiam cum succis purgantibus solvit, sicquè nitrum coagulando aliquoties imprægnat, quod pro scopo morborum laudatur, tanquam magis specificum.

Draco fortificatus Autoris pag. 474. nil aliud est, nisi nitrum concentratum cum spiritu proprio, nec multum differt à nitro communi.

Terra foliata nitri Sam. Cloffai idem est cum terra foliata tartari: siquidem perinde est, sive alcali nitri, sive alcali tartari cum aceto destillato in spiritu vini solvatur: idemnempe prægnetur, & productum emergit. Certè est præparatio, quæ multa sub se habet, in qua imprimis observandæ sunt omnes encheirises. Pro usu Medico est egregia, & multa habet in recessu, imprimis convenit in morbis chronicis & scorbuto.

Sic & *Bartholeti Tartarus nitratus* cum spiritu nitri paratur: scilicet

℞. ~ ⊕ i:

Superfundatur *oleo tartari p. d.* sicuti aliàs fit in tartaro vitriolato, & quidem guttatim, usque ad punctum saturationis: sedatâ effervescentia, & superfluo liquore evaporato, acquiritur sal quoddam novum, *Tartarus nitratus* dictum, quod à *BARTHOLETO Lib. 5. cap. 1. in Tr. de diff. Resp. pag. 44.* singulare Digestivum in febribus, tam intermittentibus quàm continuis, nec non in morbis cachecticis, aliisque Chronicis, item in malo hypochondriaco, multum laudatur. Verum nihil aliud est, quam *nitrum regeneratum.*

Nitrum vitriolatum seu *sal Ducis Holsatiæ* seu arcanum duplicatum Mynsychthii, est vel proprie dictum Nitrum vitriolatum, vel improprie. Illud vel immediatè ex nitro & vitriolo, vel mediate ex capite mortuo aquæ fortis paratur. Impropriè ita dictum fit simpliciter ex spiritu vitrioli nitro affuso & exinde abstracto; prodit enim sic spiritus nitri & sal duplicatum, ex acido vitrioli & alcali nitri restitans. Imò paratur à quibusdam simpliciter ex nitro cum carbonibus alcalisato, cui spiritus vitrioli ad saturitatem usque affunditur; sal inde emergens compositum fusionis igne tractatum, Nitrum Vitriolatum constituit, sed non est adeo bonum. Propriè autem dictum nitrum vitriolatum fit simpliciter ex nitro & vitriolo, vel proportione anatica, vel parte j. vitrioli, & part ij. nitri mistis: Ex hac mistura vel per retortam destillatur spiritus, & prodit aqua fortis, vel saltem calcinantur mutuò in crucibulo, donec omnis fumus cesset. Ex capite mortuo elixiviatur sal vitriolicum nauseosi saporis: Quod ne faciat vomitus, denuò in crucibulo fundendum, in ▽ simplici solvendum, filtrandum, coagulandum, denuò fundendum atque solvendum; sicque dicto modo procedendum tamdiu donec sal perfectè candidum seu crystallinum, ex insipido amarescens absque ullo vitriolacei saporis vestigio, acquiratur.

Hoc modo ritè paratum non metuit epicrises *WEDELII in Pharm. pag.* 51. & *ZWELFFERI* quas hic habet in *Mant. Herm. pag.* 437. cùm in eo hallucinetur, quod repetitas fusiones & solutiones negligit, quibus mediantibus omnes particulæ metallicæ penitus separantur.

Tot autem solutionum tædio supersedere si velimus, faciliori labore metallicæ particulæ per alcali nitri præcipitari possunt, secundùm *LUDOVICI Pharm. pag.* 427. Nempe

℞ Vitriol. ♂.

Solvatur in ▽: solutio præcipitetur ab alcali quodam fixo, oleo v.g. tartari p. d. seu alcali nitri; sic præcipitatur Mars, & alcali se sociat cum acido spiritu nitri, quæ coëunt in tertiũ salsum, & liquor filtratus in loco frigido in crystallos concrescit elegantes.

Constat adeoque hoc Arcanum duplicatum ex alcali nitri & acido vitrioli mutuò colliquatis, sub qua colliquatione probabile admodum est, alcali nitri simul agere in sulphur vitrioli anodynum, ita ut sal hoc aliquali ejus contagio simul infectum sit: emergit exinde sal admodum polychrestum, egregium febrifugum omnium intermittentium, tam loco digestivi die intermissionis, quàm horâ ante paroxysmum usurpatum, speciatim in febribus scorbuticis & intetmittentibus ardentibus, ubi nullum frigus præcessit, in quibus nobile remedium, sive solum propinetur ad ℈j, vel cum hoc permisceatur lapillorum cancrorum præparatorum ℈ß; qui pulvis aliquoties reiteratus nunquam fallet, & materiam febrilem per urinam pellet: nam pulvis cancrorum per se est singularis medicina in scorbuto, uti etiam in malo hypochondriaco, in specie, quando malum affligit ægros cum phlogosi & æstu, aliisque affectibus chronicis. Multum confert Arcanum duplicatum in calculo; blandè enim movet urinam, & sabulum ex renibus. Præterea in cardialgia cum lapillis cancrorum feliciter adhibet, nec non in affectibus muliebribus mirè conducit, & à *LANGIO in Coll. Pathol.* commendatur, stimulat menses deficientes, præservat à suffocatione hysterica, melancholiis hypochondriacis, & quamplurimis uterinis morbis, cùm in specie ægros ad aliqualem somnum disponat. Delirantes certè utplurimum carent somno. Quod si igitur Medicus ægros ejusmodi Melancholicos ad somnum disponere possit, non desperet de salute; si camphora addatur, fit quasi specificum ad affectus Melancholicos: fiunt enim sic placidi, & ad somnum successivè inclinant. Vis somnifera oritur partim ex proprio nitri sulphure, partim à sulphure vitrioli: Hæmorrhagias sanguinis ab orgasmo ortas sedat, stagnans serum liquat, & temperat: hinc in inflammationibus internis cum fructu exhibetur. Item ad præservandam epilepsiam & apoplexiam est singulare, & loco digestivi non solum præmittitur medicamentis purgantibus; sed ipsis etiam commodè admiscetur, quia eorum vim actuat. Paucis: tanquam arcanum recommendatum esse debet, quoniam est remedium planè polychreston, modo rectè sit præparatum. Candidum debet esse, insipidum cum pauca amaritie. *Dosis* est ℈j. ab aliis vocatur *Panacea Holsatica*; quoniam in Holsatia est inventum, & ibidem ejus usus frequentissimus.

Sal Cachecticum Chalybeatum pag. 475. est Arcanum duplicatum, tinctum tamen per crocum Martis.

Sequitur

SUBLIMATIO.

Flores nitri in *AUTORE* sunt nihil aliud, nisi sal duplicatum ex sale & nitro, dum sub aliquali detonationis actu utriusque particulæ salinæ quasi exilientes sursum attolluntur, utut non sit vera sublimatio. Alios *flores nitri* habet *MYNSTCHTHIUS in Armament. Chym. pag.* 26. per transsudationem per ollam factam; solutio nitri præparati nonnihil inspissata per ollam non vitreatam in loco frigido instar lanuginis transsudat, quam lanuginem vocat flores nitri. Sed nihil peculiare obtinet: loco horum sufficiat *Nitrum vitriolatum*, reverà polychreston in medicina.

Pertinet huc *Volatilisatio ZWELFFERI in Pharm. Reg. pag.* 240. beneficio continuæ deliquescentiæ vel reiterati deliquii in aëre humido; nam sic sensim sensimque liquescit ab aëre, ut possit nitrum destillari per alembicum. Sed res est ridicula, cùm nitrum hoc modo fatiscat in aquam elementarem. Multa quidem habet de hoc *ZWELFFERUS loco allegato*; non tamen omnia credenda, quæ dicit *ZWELFFERUS*.

Sequitur jam usus nitri in forma liquida, & hinc

DESTILLATIO.

se offert, ubi in spiritum abit.

Destillatur ex nitro *spiritus*, vel per se, vel cum addito; & hoc est vel argilla, vel alumen ustum, vel vitriolum; idque tàm in forma sicca, quàm humida.

Per se ex retorta, secundum modum *AUTORIS no.* 2. *pag.* 476. insinuatum, destillari solet: Sed necesse est, sit ferrea, aliàs nitrum fusum quaslibet retortas perfringit & perforat.

Cum addito bolo vel argilla paratur secundùm *modum primum AUTORIS*, estquè *modus ordinarius*. Nempe

℞ ♁ *i* p. j.

Boli l. *argillæ* p. iij.

Permista & destillata hæc per retortam, dant spiritum acidum, qui prodit colore ignito, fulgido & flammeo, & tandem se coagulat in liquorem albicantem acidissimum.

Additus nempe bolus vel argilla fluorem nitri impedit, unde particulæ acidæ vi ignis agitatæ prodeunt, & spiritum nitri constituunt. Par ratio, quando alumen ustum additur. Cum alumine crudo cœterisque præfert *LUDOVICI in Pharm. pag.* 430. Quidam etiam addunt arenam.

Destillatio fiat per retortam ampli colli, aliàs repercussi spiritus se figunt in capite mortuo proprio. Observandum quoque, quamdiu retorta calet, tamdiu receptaculum est coloris rutilantis; quia spiritus iste rutilans est sulphur nitri, sed si est refrigeratum, cessat iste color. Vas ergò recipiens amoveatur, dum adhuc omnia calent, licet fumus sit maximè nocivus, aliàs ubi refrigerata fuerint, remeat spiritus maximè volatilis in caput mortuum. Encheirisis ergò notetur, quod scilicet receptaculum sit immergendum aquæ frigidæ, vel linteo madefacto involvendum, ut faciliùs subsideant spiritus.

Potest etiam hic spiritus parari per retortam, injiciendo nitrum cum carbonibus, vel antimonio vel sulphure; quatenus subjecta hæc deflagratione sui, nitrique incensione, spiritum ejus sub forma flammæ prodire cogunt, qui in receptaculo apposito colligitur, restitante nitro fixo in retorta: conf. *ERCKERUSI. a. pag.* 210. Sed dum figitur pars quædam nitri in alcali, parum prodit in spiritum; e con-

econtrà cum argilla aut bolo destillatum nitrum, totum abit in spiritum.

Quoad usum medicum, usurpatur *spiritus nitri* tàm simplex quam *Dulcificatus*, hoc est, cum duplo vel triplo spiritus vini mixtus, &, cessante fortissima effervescentia digestus, mutuò destillatus, & aliquoties cohobatus: ex quo ipso spiritu nitri dulci blanda abstractione *crystalli nitri dulces* elegantes haberi possunt; de quo *HOFMANNUS Clave p. 346.* Observandum tamen in mistione, quod cauto opus sit: nam spiritus vini cum spiritu nitri mistus effervescentiam facit incredibilem, imò in flammas eructat, & vasa disrumpit, vid. *DRAWIZIUS Tract. de Scorb. pag. 339.* ubi simul quædam egregia de hac mistura habet. Guttatim igitur misceatur cum spiritu vini, ut successivè & blande effervescant; sic enim spiritus nitri prodibit dulcificatus.

Spiritus nitri simplex egregius admodum est in compescenda effervescentia febrili nimia quorumcunque febrium, præsertim malignarum, & ex iracundia nimia ortarũ, ubi magis est appropriatus & tutior, quã spiritus salis & vitrioli, figit simul effervescentes humores, & inde effervescentiam eorum sistit & compescit. Sic & in febribus malignis pestilentialibus, ubi virus arsenicale peccat, spiritus nitri est egregius, qui figit arsenicum, & ejusdem malignitatem tollit. Ad hæc singulare est carminativum, flatuum curativum, unde in colica flatulenta, biliosa & scorbutica, aliisque ejusmodi affectibus, egregius. In toto certe regno minerali similis non reperitur, & in Tympanitide, & in inflatione uteri, omnibusque flatulentis corporis humani affectibus, non habet par remedium. Usurpatur commodè ad guttas 20. vel 30. dilutus in essentia absinthij & elixyr proprietatis, vel alio conveniente vehiculo. Rectificatione non indiget, cùm per se satis sit activus, annotante *WEDELIO in Pharm.* pag. 35. Convenientior tamen est pro usu medico *spiritus nitri dulcis*, qui alias vocatur κατ' ἐξοχὴν *spiritus carminativus*, item *spiritus anticolicus*; obtinet enim singularem vim in colica flatulenta, & similibus affectibus flatuosis, nec non in phlogosi vaga, appetitu dejecto, &c. simulquè diureticus est, & lithontripticus, ita ut etiam calculum renum, si in unam molem non coagulatus sit, comminuere dicatur; in illum verò, qui instar silicis jam coagulatus est, nullum jus habet: unde potenter pellit urinam, exturbat sabulum, & longè præfertur spiritui salis. Præterea in morbis acutis, urinæ provocationem postulantibus, admodum proficuus est. Appropriatus magis redditur spiritus nitri dulcis pluribus affectibus, si spiritus vini dulcificans abstrahatur prius speciebus appropriatis, v. g. spiritus vini à plantis aromaticis & carminantibus, ut sunt chamomilla Romana, flores sambuci, zedoaria, cortices aurantiorum, mentha, fœniculum & similia, abstractus, & cohobatus; postmodũ cum spiritu nitri unitus constituit egregium *spiritum carminantem*, & *anticolicum*. Quod si dictus spiritus vini abstrahatur à speciebus antipleuriticis, & conjungatur cum spiritu nitri, fit *spiritus antipleuriticus D. Michaelis*, qui est egregius in pleuritide, ad ʒj in aqua cardui benedicti assumptus: imò in angina, aliisque similibus partiũ internarum inflammationibus, cum febribus ardentibus conjunctis: Nam has febres curat citò, tutò & jucundè, beneficio sudoris, vel etiam per diuresin, si permisceatur spiritus nitri cum spiritu theriacali camphorato, erit egregius in peste, & febribus malignis. Julepis præterea, Potionibus hinc inde cochlearim assumendis, &c: commodè permiscetur; aut fiat extemporanea mistura, v. g. in colica flatulenta hoc modo:

℞. ▽ *e appropr.* v. g. *mentha*, &c. ℥j.
spiritus vini rect. ℥j
∽ ⊕ i ʒß.

edulcorentur cum pauco syrupo fœnic. ad ℥ß.
M. D. pro dosi.

In *usu alchymistico* spiritus nitri eadem ferè præstat, quæ omnes aquæ fortes; solvit enim lunam instar aquæ fortis. Unde spiritus nitri etiam separat lunam à sole: sic si permista sunt sol & luna, & affundatur misturæ spiritus nitri, solvit hic lunam, & solem linquit intactum, ut ita à se invicem possint separari; quod bene observetur; si verò spiritus nitri à sale communi abstrahatur, acquirit vim solvendi aurum, & fit *Aqua regia*, in fundo autem, quod remanet de sale communi, est concretum novum, quod facillimè in nitrum perfectum abit.

Quidam volunt separare spiritum nitri flammeum à spiritu albo: dicunt enim, quod flammeus prosit ad medicinam, spiritus verò albus propter corrosivitatem ad usum alchymisticum sit usurpandus. Modum docet *AGRICOLA in Poppium* beneficio cujusdam instrumenti, dum uni retortæ apponunt Recipientes duos, unum super; alterum, qui tamen abeant in unum canalem; sic enim fit, ut spiritus flammeus seu volatilis superiorem ingrediatur recipientem, cùm econtrà albi seu graviores subeant inferius receptaculum. Quod si etiam spiritum nitri totum rubrum seu flavum habere velimus, injici potest in collum retortæ aliquid camphoræ, & sic coagulatur in colorem flavum vel rubrum.

Spiritus nitri Bezoardicus, quem habet *AUTOR*, est iste spiritus nitri, qui affunditur butyro antimonii; sic enim fit præcipitatio butyri in *Bezoardicum minerale*, & à pulvere præcipitato abstrahitur spiritus nitri cum spiritu sic dicto vitrioli philosophico, qui conjuncti dant spiritum nitri Bezoardicum. Hic spiritus salis nitri bezoardicus optimum menstruum est pro solvendo auro & aliis metallis, quod particulas solares secum rapit ex retorta, & corpus albicans instar lunæ relinquit, cùm antimonio tamen reducibile.

Paratur quoque spiritus nitri cum vitriolo addito; vel quando spiritus affunditur modo supra insinuato; cùm enim longe ponderosior sit spiritus vitrioli in abstractione, hic se insinuat alcali nitri, & spiritus volatilior ex nitro sic prodit. Quod si in forma sicca misceantur & destillentur, prodit spiritus nitri, quem ordinariè vocant *Aquam fortem*, ab *AUTORE* n. 7. insinuatam; quales omnes præparantur ex nitro, ceu basi, addito vitriolo; si verò addatur sal commune vel sal ammoniacum, fit *AQUA regia*. Aqua fortis solvit omnia metalla præter aurum; aqua regia autem aurum solvit, regem metallorum. *Modi destillandi* sunt varii, uti habet *AUTOR pag. 477.* Reverà autem hæc aqua fortis cum vitriolo constat simpliciter ex spiritu nitri fortificato & rectificato, quod omnes operationes ostendunt.

Dubium est; *an* aliquid etiam *de vitriolo participet*? Hæc ex supra dictis negandum videtur, quia ponderosius & fixius est vitriolum calcinatum, quàm quod spiritum suum simul cum nitro possit

possit fundere: quin ex hoc spiritu vitrioli cum alcali nitri *Nitrum vitriolatum* emergat.

Sed observandum; *differentiam non levem intercedere inter aquam fortem & spiritum nitri simplicem:*

1. Quia pannorum Tinctores spiritum nitri non æquè commodum observant; sed necesse est, aquam fortem habeant ex ana *nitri & vitrioli* paratam.
2. Item metallorum purgatores observant, aquam fortem cum vitriolo Anglico factam, quod est Martiale, sordes suas solutioni communicare; unde color lutulentus reddatur. Unde pro tali aqua forti bona facienda cum nitro & alumine illud faciunt.
3. Conferatur hîc curiosa *Observatio BECCHERI Phys. subterr L. 1. pag. 160.*
4. Spiritum nitri in aqua forti secum rapere aliquid de vitriolo, probatur hoc experimento:

℞. ☞:

superimponatur igni, ut exhalet fumus, & desuper imponatur lamina ferrea, tinget eam colore Venereo

Ergo pro decisione notandum: de spiritu vitrioli nihil prodire cum aqua forti junctum; benè autem de volatiliore & sulphureo spiritu, seu vulgò dicto spiritu vitrioli volatili, aquam fortem plus minus impregnati, ratione cujus differentiæ ista aqua fortis & spiritus nitri emergunt.

Aqua fortis ordinariè expetitur pro solutione lunæ, quam solam sole intacto solvit, sed pro hoc usu non adhibeatur crudè, sed potiùs depurata, hoc est, ut vulgo vocant, gefället / aqua forti, i. e. à substantia salina, sali communi quasi æmula, cum spiritu nitri adscendente per præcipitationem separata: Conf. *ERKERUS pag. 151. item* 158; in quo ipso *pag.* 136. simul hoc notabile occurrit, aquam fortem in vasis ferreis paratam, solem ex luna per solutionem separatum elegantiùs reddere propter Martis sulphur, quod occultè intra se abscondit.

Aquæ forti cognata est *Aqua Regia*, *stygia* vel *Chrysulca*, quæ ordinariè fit, si *aqua forti* addatur *sal commune*, vel *sal ammoniacum*. *Modum* videbitis in *ZWELFFERO Append. ad animadv. & Pharmac. Reg. p.* 54. item *AGRICOLA in Poppum*: quin & spiritus nitri à sale communi abstractus, *aqua regia* evadit; non secus ac spiritus vitrioli bezoardicus genuinam aquam regiam constituit.

Nitrum & sal ammoniacum aliàs in se invicem incompatibilia sunt, ita ut invicem mista igni exposita impetuosissimè detonando quælibet vasa Gas suo flatuoso diffringant: unde ex nitro & sale ammoniaco aquâ regiâ destillare ferè impossibile est, nisi per retortâ, secundùm modum à Basilio insinuatû in der Offenbahrung der verborgenen Handgriffe Lit. D. Propterea sal ammoniacum saltem spiritui nitri aut aquæ forti additur pro menstruo auri, v. g.

℞. ☾ i ℔j.
in quo solvantur
☉ ✱ci ℥ij l. iij.

scilicet cum vel sine destillatione evadet *Aqua regia*, quæ longè fortiùs penetrat in solutione auri, & in quibusdam præparationibus singularis est.

CAPUT XXV.
DE
ALUMINE.

Alumen & *Vitriolum* sunt valdè inter se congeneris naturæ; & quidem Alumen nostrâs rupeum, simile ferè cum vitriolo corpus, ex spiritu acido sulphuris mineralis universalis embryonati, & corpore aliquo petroso subtiliore, ab illo spiritu soluto & coagulato constat: quæ duo coalita abeunt in tertium aliquod concretum dulco-acidum, nimirum alumen, quod eleganter in crystallos hexagonas & octogenas efformatur. Probatur hoc, tàm per syncrisim quam diacrisim chymicam: Nam si alumini in aqua simplici soluto, instilletur lixivium quoddam alcalinum, v. g. oleum tartari p. d., alcali sejungit acido, & præcipitatur substantia candida igne non liquescibilis, sed repræsentat calcem lapideam mineralis prosapiæ: Item creta in spiritu seu oleo sulphuris, vel etiam spiritu vitrioli, acido soluta & coagulata concretum instar aluminis refert; ubi creta locum obtinet corporis petrosi, & spiritus sulphuris vel vitrioli est corrodens. Corpus illud petrosum, quod ita in coagulum aluminis abit, naturæ Saturninæ esse non ineptè dicitur. Efficiente ergò convenit cum vitriolo, ceu spiritu aluminis, vitrioli, sulphuris, &c. qui re vera unus idemque sunt spiritus; materia verò differunt: & sicut pro varietate metallorum, Veneris seu Martis, spiritus sulphuris varia conficit vitriola; ita pro diversitate saxorum seu lapidum diversas etiam aluminis species, colore aliisque proprietatibus differentes, producere probabile est. Cùm verò post destillationem spiritus, aut præcipitationem, lapidis pulveres fundi aut reduci haud adeo facilè queant, atque metallorum *in vitriolis*; hinc etiam species lapideorum ejusmodi corporum, quæ alumina ingrediuntur, hactenus non adeo rectè exploratæ sunt. Ideoquè in igne alumen constans atque fixum est; Calcinatione enim in bullas, in flatum, in calcem quasi quandam vel cinerem redigitur. Unde etiam spiritus acidus, qui ab eo per ignem excernitur destillando, substitui potest spiritui vitrioli: spiritus nimirum aluminis, vitrioli & sulphuris, unus idemque est spiritus; saltim quod idem sulphuris spiritus nunc corrodit metallû, unde oriuntur vitriola; nunc verò corrodit corpora saxea, antea leviter in terra calcinata (quod tamen non semper in terra contingit) & tunc concrescunt in alumen. Nam ipsum alumen interdum reperitur nativum, ut possit ex terra effodi. Propter dictas rationes sæpissimè una ac in iisdem locis & mineris nitrum & alumen deprehendi solent. *Usitatissimum hodiè alumen rupeum* seu *alumen rochas* seu glaciale, ita dictum propter figuram externam, item propter locum natalem, frequentissimè ex sua minera saxea seu pyrite sui generis, auf einen Kiese/ paratur, idque variis encheiriſibus pro mineræ ipsius varietate. Quibusdam in locis minera aluminis ex saxis seu venis propriis eruta torretur, hinc a quæ beneficio elixiviatur, & inspissando in alumen cogitur; sicut vitriolum ex pyrite elicitur: Conf. *KIRCHERUS in Mundo subterran. T. 1. c. de Alum. p.* 314. *SCHWENCKFELD. de Fossilib. pag.* 362. & *AGRICOLA de Re Metall. l.* 2. unde idem pyrites sæpe & vitrioli & aluminis materia est; ratione enim substantiæ metallicæ in vitriolum; ratione lapideæ in alumen vertitur, dum ex acido sulphuris mineralis universalis interræ penetralibus corroditur. Nostræ verò alumen paratur, dum minera ejus seu pyrites

ab

ab artificibus coquitur & calcinatur: calcinatione istâ sulphur inflamatũ p rodit suũ spiritũ acidũ, qui spiritus acidus adjunctum corpus petrosum corrodit: Calcinatus ita pyrites aluminosus aliquandiu aëri exponitur, donec hinc inde, alumen efflorescere incipiat, quo facto superfusa copiosâ aquâ elixiviatur, & urinæ affusione à variis sordibus, præsertim adhærente vitriolo, per præcipitationem depuratur, & evaporando in aluminis frusta redigitur, hinc sal urinosum illud volatile exsurgit, quod ex alumine cum sale tartari destillato subinde obtinetur, & quibusdam pro sale volatili tartari imponit: sicuti etiam, si calcis vivæ recentis ana, vel etiam minus, cum alumine subitò misceatur, & per retortam in arena destilletur, penetrans spiritus urinosus prodit: vid. *LUDOVICI Pharm. pag.* 445. Ex naturali hoc rupeo alumine fit per artificialem misturam *alumen saccharinum* dictum.

Nostras hoc alumen rupeum veteribus ob pyrotechniæ ignorantiam fuit incognitum, quorum nativa alumina minus sincera fuerunt. Habuerunt *alumen liquideum* seu potius *molle*, utpote in pilulas redigibile, quod nobis estignotum; illius tamen meminit *MATTHIOLUS*: item habuerunt alumen concretum, quod vocant *Alumen scissile*, quia in filamenta ductile; item *rotundum alumen*, quod in corpuscula glaboso hiulca coaluit: Confer. *JUNGIUS in Doxoscopiis pag.* 182. Refertur huc etiam à quibusdam *alumen plumeum* seu *plumosum* dictum: sed nullo modo ad alumina pertinet. Concretum est sui generis lapidi speculari aut Amiantho cognatum, splendidum, plurimis lanuginosis quasi fibris sibi invicem incumbentibus, facilè tamen separabilibus; adeoque cum Amiantho non penitus est idem, potiùs pertinet ad corpora taleosa. Unde confunditur à quam plurimis lapis amianthi cum alumine plumoso, nihilominus differunt in eo:

1. Quod alumen plumosum, sicuti reliqua omnia alumina, fortiter adstringat; amianthus verò non adstringit, sed tantùm linguam pungit.
2. Quod Amianthus omni igni resistat, & ab illo non possit lædi, uti monui superiùs suo loco: Contrarium fit in alumine plumoso, quod diuturnis expossitum flammis, tandem pititur labem.

Alumen Catinum apud Veteres fuit, quod apud nos est sal alcali fixum, ex herba Kali, & cineres clavellati, adeoque minus refertur inter aluminum species.

Aluminis terra seu matrix semel exhausta, si in cumulos subdiales seu soli expositos congeratur, alumine novo impræg nat ur, quod rursus post aliquot annos elicitur; id quod *infrà*, ubi *de vitriolo regenerato, patebit.*

Concretum aluminis ratione suæ texturæ materialis constituit substantiam respectu nostri corporis potenter adstringentem, exsiccantem, humores figentem & quasi coagulantem, sive sit crudum, sive ustum seu calcinatum. Nam spiritus sulphuris per se non adstringit, nec ipsum corpus petrosum adstrictione ullâ conspicuum est: id quod probant omnes terræ medicatæ, terra sigillata, bolus Armena, creta, &c, quæ per se non adstringunt, cum spiritu tamen acido impræg natæ similem gustum adstringentem ac stypticum repræsentant, cujus acidi ratione talem obtinent figuram, & compositionem, ut contrahant ac adstringant facile fibras. Unde alumen interno usu quoscumque fluores p. n. corporis potenter coërcet & compescit; hinc in dysenteriis & diarrhæis sistendis, in nimio mensium fluxu, &c. à quibusdam tanquam egregium remedium, adhibetur; sicut & febrifugis remediis additum, viconcentrandi & condensandi eorum vim solet intendere, de quo usu febrifugo vid: *ANGELUS SALA in suis operibus Chym. pag.* 664. *RHUMELIUS in Iatro-Chym. pag.* 409. *ROLFINCCII Chym.* ubi habet alumen tinctum, *HARTMANNUS in Praxi Chymiatr. & MYNSYCHTHIUS in Armament. Chymico.*

Externus usus est insigniter adstrictorius, unde permiscetur lotionibus ulcerariis pro jucunda eorum consolidatione & incarnatione: propterea quidam chirurgi omnes fascias intingunt aquæ solutionis aluminis, & has fascias ex siccatas postmodum applicant membris involvendis: quibus mirè postmodum sistuntur hæmorrhagiæ vulnerum; uti & narium: vid Borellus C. 4. Observ. 50. & M. A. N. C. Anno 1. Obs. 24. p. 90. item ejus usus in restituendis virginibus corruptis, scilicet in sophisticatione virginum, quæ uti solent balneis aluminosis: id quod similiter fit puerperis post puerperii tempus, quæ ejusmodi balnea instituunt, ut gratiores fiant maritis: uti videri potest in *RODERICO à CASTRO de Morbis* mulierum, qui habent modum adstringendi pudenda in mulieribus. In affectibus faucium, angina, uvulæ flacciditate & laxatione, putredine gingivarum, &c. gargarismis, linimentis aut unguentis convenienter additur. In odontalgia *BARTHOLINUS C.* 5. *Histor.* 54. laudat. Item albumen ovi cum frustulo aluminis probè agitatum, addita paucâ aquâ rosaceâ, dat misturam candidam instar lactis aut mucilaginis, egregiam in inflammationibus oculorum erysipelate, & similibus affectibus. Fœtorem etiam pedum in scorbuticis corrigit. Porro suggerit egregia *suppositoria*, quorum inventor est *Angelus Sala in suis scriptis Chymiatricis*, quæ possunt intrudi, extrahi, & sæpius usurpari; adstringunt quidem, sed simul acore egregie stimulant intestinum rectum, alvumque sic provocant: Vid. etiam *Sylvius Prax. l.* 1. *cap.* 10.

Inter Præparationes est

PURIFICATIO.

quæ fit per solutionem in aqua simplici & crystallisationem, uti habet *AUTOR pag.* 478. Cœterùm est præparatio seu purificatio superficiaria: Quando enim alumen inspissatur per coctionem, pinguedinem quandam sulphuris excrementitiam habet secum, aut corpus vitriolicum; Quod si ergò ab alumine non separentur, nunquam concrescit, sed massa densa remanet. Ut ergò purificetur, optimum est, si sub coctione urina humana copiosa injiciatur, sic separatur omnis istapinguedo, ut possit instar spumæ despumari, & tandem in fundo præcipitatur inutile corpus vitriolicum, unde alumen purum successivè coagulari potest.

CALCINATIO.

Alumen vulgò uritur, & sic bullas agit copiosas, & phlegma & spiritus foras exhalant; qui spiritus tamen seorsim per retortam in recipientem vix colligi possunt. Habeatur enim ratio ad bina aluminis ingredientia; nempe ad *spiritum* sulphuris acidũ, & ad substantiam solutam terream. Spiritus iste firmissimè adhæret alumini, nec phlegma acidũ, illudq; nõ copiosũ, ex alumine elici potest;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0987-2 DFG

secus ac ex vitriolo ex quo spiritus intense acidus potest destillari. Ratio est, quod in vitriolo mineræ metallicæ solutæ proprio suo sulphure acido quodammodo saturatæ sint, inde acidum sulphuris externum non tàm potenter in iis concentratur, quin accedente ignis motu denuò separabile fiat. In alumine verò acidum illud intimè se coagulavit cum petrosis particulis, & cum iisdem fortè adeo nexu coaluit, ut nulla arte totum separabile sit, quin multum ejus cum iisdem remaneat. Unde destillando alumen intumescit, & insigniter ebullit, ac phlegma & spiritum paucum acidum suggerit: quod superest O, propter acidum concentratum in particulis terreis *alumen ustum* constituit; ubi perfectæ calcinationis signum est, si bullas non emittat: vid. *ZWELFFERUS in Animadvers. in Pharmacop. Augustan. pag.* 404.

Cœterum superius dixi, quod spiritus aluminis sit idem cum spiritu vitrioli & sulphuris; quod etiam ita sese habet: nihilominus tamen non levis differentia inter spiritum sulphuris, vitrioli, & aluminis deprehenditur, ratione ferè omnium proprietatum; quæ differentiæ dependent ex alteratione, quam recipit spiritus sulphuris acidus ex subjecto patiente, quod corrodit: mutatur etiam exinde in substantiam patientis spiritus sulphuris, ejusque textura mechanica, ut postmodum per destillationem denuò separatus non parum appareat immutatus. Id quod probo alio experimento: Fiat enim cum spiritu sulphuris infusum super terram vitrioli Martis, uti superius monui: deinde cum eodem spiritu sulphuris imbibatur quædam terra, sigillata vel alia, ut concrescat in corpus quasi aluminosum; destilletur postmodum hoc corpus aluminosum, & etiam vitriolum, & spiritus ex his duobus subjectis denuo evocati erunt valdè distincti, utut antea unus idemque fuerint spiritus sulphuris, idque propter alterationem quam receperunt in subjecto, quod corroserunt.

Alumen ustum usitatissimum est remedium in absumenda carne excrescente, & nimis luxuriante, (im Abetzen) fonticulorum, ulcerum, &c. in vulneribus sordidis, labiis vulnerum callosis, & similibus affectibus. In ipsis fonticulis excitandis usurpatur alumen ustum cum felici successu: item in pulveribus dentifriciis, in laxitate, flacciditate & putredine gingivarum, revera egregium est. Unde est quoque ingrediens tincturæ laccæ decantatissimæ contra scorbutum oris. Quidam recipiunt alumen calcinatum contra atrophias, & ariduras partium, quæ oriuntur post partium nervosarum vulnera: sed subest fallacia; Intelligendum namque est alumen plumosum certo modo calcinatum cum sale communi. Hunc modum suggerit *FELIX WURTZ*, uti etiam *AGRICOLA*, sed loquuntur in genere: intelligendum est enim alumen plumosum.

Phlegma ac *spiritus ejus* specialem adeo usum non obtinent, quin conveniant in omnibus cum phlegmate vitrioli acidulo, usu tàm interno contra æstum, sitim & affectus diureticos, quàm externe abstergendis ulceribus oris & excrescentiis tollendis, in hæmorrhagiis vulnerum, si nempe imponatur cum linteis vel fasciis intinctis parti vulneratæ, hæmorrhagiam patienti. item convenit applicando fronti contra cephalalgiam & Agrypnias, uti commendatur ab *AGRICOLA*, item contra ambustiones. Spiritus acidus per se valde prodest ad dealbandos dentes, utut in pauca acquiratur quantitate: unde si aliquot guttæ medicamentis contra scorbutum oris instillentur, mirè proderunt.

Parant etiam quidam *oleum aluminis*; dum scilicet recipiunt aluminis crudi & silicum pulverisatorum ana part. æquales, pellunt per retortam; unde primò prodit *phlegma*, postea *oleum*, quod separandum est à phlegmate, & hujus olei usus est externus.

Magisterium seu *spiritus aluminis Magisteriatus*, quem *AUTOR* ex alumine, in liquorem solvendo & per alembicum destillando, docet, non procedit.

Suprà quoque insinuata est vis aluminis febrifuga, quæ in sale ejus dulci, hoc est, subtiliori substantia terrea, proprio acido non adeo saturatâ, consistit; quæ hinc imbibit, & promptè exsorbet fermenta febrium acida; hinc & pro ardentium æquè ac hecticarum cura tantopere expetitur *Manna aluminis, saccharum aluminis, primum ens dulce aluminis*, & quæ alia sunt ejus synonyma. Ad hecticas quidem & ardentes febres magis confert saccharum aluminis *AUTORIS Num.* 4. *pag.* 479. sed præparatio hæc manca. Genuinam videbitis in *DARIOTTI* güldenen Schatz-Küstlein *cap.* 24. *pag.* 245. sed liber rarus est. In defectu hujus consulatur *POTERIUS in Pharm. spagyr. lib.* 2. *cap.* 9. ubi habet legitimam præparationem contra febres ardentes. Præparatio est hæc:

Alumen duplicem habet substantiam; unam, quæ frigori exposita coagulatur; alteram, quæ calore condensatur. Ad hanc igitur præparationem conficiendam, omnes ejus substantiæ sunt coërcendæ, ut aqua suam aquam non reddat. Hoc potest fieri ad modum *AUTORIS* frequenti cohobatione *phlegmatis aluminis* super *caput mortuum*, ita alumen absumit in se totum phlegma. Tunc quando ita per cohobationem alumen imbibit phlegma, secundùm modum Poterii est pergendum, & habetur Febrifugum.

Concinnior adhuc est *Præparatio*, quam habet *HOFFMANNUS in Autore pag.* 349. ipsi à D. *MICHAELIS* communicata. Encheirises hujus processus sunt sequentes: *Alumen*, à quo phlegma abstractum fuit, solvatur in *phlegmate proprio*, phlegmatis tamen quantitas major recipienda, quã ex alumine purificato destillato acquiri potuit: filtretur per filtrum Philosophicum, & sic acida terra aluminis ab ignea terra tartari imbibitur, & saltem dulcis transit filtrum cum proprio phlegmate, quam rursus coaguletur, abstrahendo phlegma per destillationem, & terra aluminis dulcis magis magisque se manifestabit. Aluminis hujus calcinati solutio cum phlegmate proprio repetatur, & per terram tartari rursus elota & denuò calcinata filtretur, atque tertiâ vice coaguletur, donec aluminis terra adstringens per phlegma præcipitetur, & sic tandem primum Ens aluminis in frigore in crystallos dulces saccharinas concrescit. Ex ℔ iß aluminis colliguntur crystallorum dulcium seu aluminis saccharini ℥iij.

Hoc saccharum aluminis, sive hæc dulcedo aluminis saccharina, est specificum in dysenteria, & postmodum etiam est medicamentum specificum contra hecticam, cujus febris hecticæ primarium corrigens, & primaria cura consistit in hac dulcedine aluminis: vid. *POETERIUS in Pharmacop. Spagyr. lib.* 2. *cap.* 6. & *SACHSIUS in Gammarol. pag.* 695.

Fun-

Fundamentum curæ consistit in hoc, quod febris hectica consistat in dyscrasia sanguinis nimis acido-salsa & acri, quæ acrimonia acido-salsa rorem nutritium vitiat, & ad nutriendas partes ineptum reddit: Unde vitiosa oritur fermentatio, quâ inducitur calor non nihil auctus quidem, non tamen intensus, sed tantum acris non nihil ac lentus, quo sensim sensimque colliquatur nutrimentum partium, & eadem ad ariduram deducuntur. Adhibetur ergo pro cura dulcedo aluminis saccharina, quæ utiin dysenteria promptissimè absorbet acidum intestina exulcerans & corrodens; ita etiam in hectica temperat acrimoniam sanguinis & lymphæ acidam salsam, cujus viscditate plus minus opprimitur sanguinis fermentatio, quâ acrimoniâ correctâ & temperatâ, vel spontè post modum hectica cessat.

Extractum aluminis aut *Magisterium aluminis AUTORIS* in febribusintermittentibus ante paroxysmum assumptum optimum remedium est. Processus est legitimus. Ejusdem ferè descriptionis præparatio aluminis pro medicamento antifebrili est talis:

℞. *alum. crudi* ℔j.

Indatur ollæ, & more solito calcinetur, satis calcinatum & candens adhuc solvatur cum aceto destillato, menstruum per chartam bibulam filtretur, & humiditas seu phlegma per alembicum abstrahatur ad bonam quantitatem: residuum in alembico concrescit in crystallos egregiè splendentes; quas si lubet colore rubro inficere, succo baccarum sambuci id fieri potest.

Harum *dosis* est à ℈j ad ℈ij in aqua cardui benedicti vel alia appropriata horis duabus ante paroxysmum, idque tribus vicibus fiat, & sudor, si fieri potest, proliciatur. Feces autem post crystallisationem restitantes & albicantes, aqua fontana bis vel ter abluuntur, & ad purificanda vulnera reservantur.

In ipsis febribus etiam est egregium remedium *Tartarus aluminosus* ex ana crystallorum vel cremoris tartari & aluminis; quæ solvantur & coagulantur: vid. *ROLFINCIUS Chym. pag.* 289. Figit effervescentes succos, & sic febres curat: sed palliativè, nec adeo tutò, quin facilè recidivent. Unde potiùs alcalia fixa & terrea loco aluminis & tartari aluminosi sufficere poterunt.

Salis singularis abstersivi & laxativi mentionem facit *HOFFMANNUS in Clave pag.* 348. quod nihil aliud est, quàm solutio aluminis cum s. q. lixivii salis tartari præcipitata: Acidum enim & alcali se mutuo jungunt, & post filtrationem in crystallos salinas filtratione coëunt. Sal hoc dosi ʒj ad ʒij egregiè laxat, abstergendo primas vias, sed dosis est nimis ingrata: in febribus autem speciatim confert.

Qui præcipitatur pulvis fixus, seu terra aluminis, probe edulcorata pro ulceribus exsiccandis, & ad cicatrisationem producendis convenit.

Quod *alumen plumeum* attinet: hoc externo usu singulariter convenit contra ariduras, atrophias membrorum; tàm crudum unguentis aut linimentis additum; in quo casu etiam in paralyticis affectibus non incongruum est, quàm cum sale communi præparatum secundùm præscriptionem *FELICIS WURZII in sua Chirurgia*, quæ talis:

℞. *Alum. plumos.*
Salis fusi à part. æqual.

Fundantur denuò in crucibulo ad lapidem seu ad consistentiam lapideam; affundatur postmodum *aqua fontana*, & sal se resolvet, alumine plumoso ad fundum subsistente.

Remedium est egregium in dictis affectibus, præsertim secundùm laudati Autoris modum usurpatum. Paratur nempe cum hoc *Unguentum ad ariduras in Chirurgia parva pag.* 317.

℞. *Sp. pingued. hum. l. Ursina*, ex pinguedine cum cinere sarmentor. vitis destill. ℥iv. laterin. ℥iß. Destillentur unà per retortam: destillato oleo add. alum. plumos. præp. ℥iij. M.

Est arcanum unguentum contra ariduras membrorum post vulnera, quo debent inungi membra aridura correpta, quando priùs fuerant fota decocto epatis, pulmonũ, &c. vid. *AGRICOLA loco. cit. p.* 315.

WURZIUS affundit huic alumini plumoso præparato ▽am vitæ ad eminentiam duorum digitorum, & ita ad usum reservat ad omnes atrophias & ariduras, commode miscendo cumunguentis & linimentis convenientibus.

CAPUT XXVI.
DE
SALE AMMONIACO.

Duplex est *sal ammoniacum*, aliud *veterum*, aliud *recentiorum*. Veterum sal ammoniacum, hodie penitus incognitum, sub arenis Lybicis in Africa collectum, nativum fuit, imprimis circa templum Jovis Hammonis, de quo Curtius; unde Veteribus vocatum fuit sal Ammoniacum à Jove Hamone. Vocatum etiam fuit *arenaceum*, quoniam sub arenis repertum fuit: unde templum Ammonis nomen duxit; Ammos enim seu Psammus sabulum significat. Item *sal Cyreneum* à regione, quæ etiam appellata fuit regio Cyrenia, inqua ⊖✱ copiosè fuit erutũ: vid. *WORMIUS in Museo*, & *KIRCHERUS in Mundo subterraneo*, & alii scriptores. Nobis quod in usu, est saltem *artificiale*, per cocturam scilicet ex sale communi, fuligine furni seu camini, & urina humana paratum. Conficiendi modos allegat *AUTOR p.* 480. ex *LIBAVIO* & *UNZERO*: ratione proportionis ingredientium variat modus, genuinus hic est, quem habet *HOFFMANNUS in Clav. l.* 3. *cap.* 15. *pag.* 349. nempe

℞. ⊡*e humanæ* part. v.
⊖*is comm.* part. j.
fulig. part. ß ad summum.

Hac coquendo inspissantur, & tandem sublimantur in sal ammoniacum crystallinum, amaricantis & pungentis saporis.

Hac in compositione fit, ut salis communis acidum arripiat sal volatile urinæ, & etiam sal volatile fuliginis: quæ salia in mutuo consortio juncta post cocturam & sublimationem, sufficienter refrigerato vase, concrescunt in tale sal salsum candicans, quod vocatur, propter similitudinem cum Veterum sale ammoniaco nativo, etiam sal ammoniacum: ita ut hoc nostras sit sal duplicatum, ex sale volatili urinoso fuliginis atque urinæ, & acido salis communis, constans. Siquidem & spiritus salis acidus cum ⊡æ & quibusvis salibus volatilibus in genuinum sal ✱ concrescit, non secus ac acidum vitrioli cum salibus volatilibus in simile ferè concretum abit, de quo vid. *TACCHENIUS* & *ZWELFFERUS in Refut. Tacchenianap.* 85. nec non *LUDOVICI in Pharm. p.* 558. sicuti etiam in destillatione *spiritus vitrioli epileptici Quercetani* ex vitriolo Ungarico & urina humana tandem sub rigorosiore ignis examine adscendit in collum retortæ ⊖, sali ammoniaco simillimum, utut magis sulphureum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0989-6 DFG

Inter synonyma Autori est, quod vocatur sal ammoniacum, & à *BASILIO VALENTINO Aquila Cœlestis*, propterea, quia sal ammoniacum est unum ex optimis illis mediis, corpora metallica & sulphura mineralium sublimando instar aquilæ in altum secum rapiens,

Usus salis ammoniaci est multiplex, tàm Medicus, quàm Chymicus.

Medicus est, quod sit egregium digestivum, potens incisivum, & simul abstersivum primarum viarum, nobile quarumcunque intermittentium, remedium, præmissis scilicet præmittendis à ℈j vel ʒß, vel die intermissionis, vel ante paroxysmum febrilem, usurpatum; præsertim in quartana, cujus perfecta cura consistit in sale ammoniaco, ubi vel solum, vel cum dimidio lapillorum cancrorum, vel simili corpore terreo mistum, adhibebetur: imò, ubi abstersione fortiori opus est, cum pulvere jalappæ, sic suaviter simul & sine torminibus purgat. *Cum salibus* verò *alcalibus fixis* hic *non miscendum, ne pars volatilis exspiret.* Singulare est *stomachicum*, & sordium ejus resolutivum, in stomacho visciditatibus infarcto, & cruditatibus obsito, dosi ℈j in vehiculo vini absinthitis: unde aliquando *ægrotum, syncope stomachali affectum* curavi, propinato sale ammoniaco cum speciebus diatrion pipereon & cubebis, cinnamomo aliisque aromaticis; hinc in morbis chronicis, cachexiis, malo hypochondriaco, & in infarctu viscerum, crebrior ejus est usus, appetitum prostratum reddit, & coctionem promovet, refrigeratque singulariter æstuationes sanguinis, imprimis cum nitro vel nitratis conjunctum. *Sudoriferum* quoque est, cum custodia assumptum, ita ut æger se probe tegat. Imprimis verò potens est diureticum, ac alcali proventum præcavet, in Ischuria, item à causa quacunque optimum.

Externè sal ammoniacum egregium est in faucium affectibus, v.g. in Angina incipiente, mistum cum succo semper-vivi majoris expresso, & vel ita gargarisatum, vel priùs cum eo destillatum, ad modum *HOFFMANNI loco citato pag.* 350. usurpatum, vel cum alio gargarismo jusculis mixtum; in tonsillarum tumoribus & inflammationibus, quas solvit & dissipat, gargarismis convenienter admodum additur: pro quibus præservandis, (die böse Hälse zu præserviren) nec non in ulceribus faucium & laxitate uvulæ, egregium est remedium, si sal ammoniacum misceatur cum jusculis avenaceis. Idem efficit in prunella febrili cum succo semper-vivi majoris vel succo cancrorum fluvialium mixtum, & instar gargarismi pro collutione oris feliciùs usurpatur, quàm nitrum. In aqua spermatis ranarum solutum podagricis cum levamine tepidè applicatur; oculorum affectibus medetur, quatenus in aqua rosarum vel euphrasiæ solutum ad levissimum saporem, non solùm oculorum nebulas & pannos seu ungues abstergit, & resolvit; sed & pelvi æneæ infusa dicta solutio *aquam sapphiream* chirurgorum constituit, ad ulcera & pustulas oculorum egregiam. Deinde etiam sal ammoniacum est singularis usus ad refrigerandam aquam tempore æstivo: si enim recipiatur nitrum, solvatur in aqua, & injiciatur in eandem sal ammoniacum pulverisatum, & celeri manu agitetur, magna refrigeratio orietur in aqua, & erit frigidissima; unde tunc temporis potus potest commodè in ea refrigerari. Modus Angulis usitatus est. Cœterum non diu durat ista refrigeratio, si tamen de novo injiciatur sal ammoniacum, & agitetur denuò, iterum evadet frigidissima.

Quoad *Usum Chymicum*: notum est, quod multum valeat in sublimationibus corporum metallicorum, & sulphurum mineralium, in quo puncto mirè laudatur à *BASILIO VALENTINO.* Modus imprimis consistit in debita proportione miscendi sal ammoniacum cum præparato metallo: hinc *BASILIUS VALENTINUS* eleganter ita loquitur de sale ammoniaco *in Tract. German. Salmiac* ist nicht der geringste Schlüssel auffzuschliessen die Metallen, darum er auch von den Alten einem flüchtigen Vogel verglichen wird: er kan auffführen die Farbe und *Tinctur* der *Mineralien* und etlicher *Metallen* mit seinen geschwinden Federn biß auff das Gebirge *Hyperboreas*, sive ad suam volatilitatem. Hinc est, quod superiùs dixi, quod beneficio salis ammoniaci sublimentur corallia, & ex iis eliciantur *flores rubicundi*, item beneficio salis ammoniaci, uti superiùs monui, parantur *flores* eleganter rubentes *ex hematite*: unde solutionem & sublimationem auri mediante ejusmodi sale ammoniaco artificiali docet *ZWELFFERUS Mant. Spagyr. pag.* 324 qui etiam Martem, & inde sic dictum sulphur Martis anodynum, mediante hoc sublimat *pag.* 339. Observandum saltem: *quomodo corpora sublimata ac sulphura à sale ammoniaco denuò sint separanda.* Nempe miscenda sunt cũ aqua fervente, & hinc subitò aqua frigidissima infundenda; sic enim separatur sulphur vel substantia sublimata à vinculis saliũ ad fundum, id quod vel tertia vice repetipotest.

Inter præparata est

DEPURATIO,

tàm per simplicem crystallisationem, quàm repetitam sublimationem, peracta. Equidem pro usu medico sufficit reiterata crystallisatio. Purius qui volunt, cum limatura Martis illud superficialiter miscere, & ita ab eodem sublimare possunt: quo exactiùs invicem terendo miscentur, eò magis acidum salis ammoniaci agit in Martem, ejusque partes quasdam simul sublimat, una cum aliquali spiritus urinosi proventu, qui flores egregii sunt in morbis chronicis, & in febribus intermittentibus.

Calcinatio & Fixatio sunt præparationes frustraneæ. Non enim possunt perfectè fieri sine frustratione & depauperatione salis volatilis.

DESTILLATIO.

Sal ammoniacum duplices suggerit spiritus: unum urinosum, alterum acidum.

Spiritus urinosus est nihil aliud, quàm *spiritus urinæ* depuratus, & fit simpliciter per addita alcalia fixa, aut etiam, concreta acidum absorbentia, in duplo vel triplo addita: vid. *WEDELIUS Pharm. pag.* 29. quibus compositio salis ammoniaci dissolvitur. Inter alcalia sunt v.g. cineres, *AUTORIS modo no.* 1. *pag.* 481. sal tartari vel cineres clavellati, *AUTORIS modo sub Titulo spiritus salis ammoniaci urinosus pag.* 481. item calx viva *AUTORIS modo ultimo.* Potest & idem parari spiritus addito lapide calaminari, hæmatite, Minio seu saturno calcinato, Marte &c. in paulo majore copia additis & aquâ communi perfusis. Omnibus his modis acidum salis communis in sale ammoniaco se jungit cum dictis corporibus alcalinis, unde infringitur, & liberatum alcali volatile urinosum in forma vel spiritus humidi, vel salis volatilis sicci, ad-

adſcendit per alembicum; ubi obſervandum, quod magna inter hos ſpiritus differentia ſit. Nam cum ſalibus fixis alcalibus, cineribus clavellatis, &c. deſtillatum ſal ammoniacum, copioſum ſal volatile ſuggerit, niſi nimis humectetur; cum calce viva verò deſtillatum nihil ſicci ſuggerit, ſed ſaltem in forma liquida, ſubtiliſſimi ſpiritus forma prodit: ubi & hoc obſervandum: quod hic cum calce viva paratus ſpiritus ſpiritum vini coagulare neſciat; quod tamen quilibet alius addito alcali præparatus & bene rectificatus præſtat. Conſiſtentiam hanc cryſtallinam alcali volatile, quâ tale, per ſe non habet: Ergò ad ſit neteſſe eſt occultum acidum coagulans, quod ſimul adſcendit. Canon enim chymicus eſt: *Nunquam acidum coagulatur ſine alcali, & nunquam alcali ſine acido:* ob id cum calce viva deſtillatum ſal ammoniacum nullâ ratione ſal in forma ſicca ſubminiſtrat, ſed ſimpliciter in liquida, quocunque modo tractetur, proſtat. Ratio eſt, quod ſalia alcalia fixa retineant quidem ſecum ſal acidum ſalis communis, non verò figunt ſimul acidum volatile fuliginis, quod ſimul adſcendit; ſed dum hoc exaltatur eò ipſò coagulatur ſpiritus in cryſtallos. In calce viva autem hoc non fit: nam calx viva eſt alcali quoddam ſine pari; Arripit enim hoc non tantum ſpiritum acidum ſalis communis, & fuliginis. Si igitur cum calce viva deſtillatur, nunquam coagulatur. Quod ſi verò ſpiritui huic dicto modo parato addatur oleum quoddam deſtillatum, v. g. oleum baccarum juniperi, & ita blando igne rectificetur, præter ſpiritum liquidum, & ſal volatile cryſtallinum adſcendit; quam conſiſtentiam forſam ex oleo deſtillato ſubtile Acidum tribuit. Sic cum ſulphuris proportione anatica ſal ammon. mixtum, hinc calce vivâ additâ, ſpiritus urinoſus flavus acquiritur, ſulphur tamen mox in aqua præcipitatur.

Uſus ſpiritus ſalis ammoniaci urinoſi cum ſale tartari, vel ſalis volatilis, plane polychreſtus eſt; cùm enim nihil aliud ſit, quàm fœtus urinæ, ad omnia ea ſe extendit, ad quæ ſuprà ſpiritum urinæ aliavè ſalia volatilia animalium laudavi. In genere activiſſimæ eſt penetrationis, & quod vis acidũ in corpore noſtro hoſtile, tàm internis quàm externis in partibus, deſtruit & corrigit plus minus, & in ſalſum convertit: ſpeciatim vinoſa acida poſt ſpiritum tartari volatilem optimè cicurare poteſt, cùm & per urinam æque ac ſudorem operetur; hinc etiam nephriticum optimum in calculo præſervando audit. Doſis à ʒß ad ʒj, prout magis vel minus volatilis eſt: ita blandè ſudorem ciet, ut ſine ullo ægri detrimento procedat. Vi ſudorifera hâc Febrifugum intermittentium eſt catholicum, etiam quartanarum, ſi dicta doſi, præmiſſis tamen vomitoriis, ante paroxyſmum hora una promovendo ſudorem uſurpatur; ita enim certò febres curat: Unde etiam B. Doct. *MICHAELIS* κατ' ἐξοχὴν *ſpiritus antiquartius* appellabatur. Interdum ſpecificari poteſt addendo oleum deſtillatum caryophyllorum, ſi frigus adeſt; vel ſi citiùs curare velimus, quandoque bis vel ter addatur laudani opiati gr. j. ad ij. Ab aliis vocatur *ſpiritus anti hypochondriacus*, quòd in malo, uti & ſcorbuto, cachexia, & aliis affectibus chronicis, etiam egregius eſt, imprimis ſi oleoſus fuerit redditus: quod fit, quando ſpiritus ſalis ammoniaci cum ſpiritu vini paratus affunditur aromatibus, e.g. nuci moſchatæ, maci, cinnamomo, croco, aliisque aromatibus. *ARHUMELIO* vocatur *Panacea anti-tartarea*, quod ſcilicet in morbis Paracelſi tartareis, omnibus ſit egregius: unde valdè convenit in apoplexia, epilepſia, lethargo & affectibus capitis ſimilibus. Egregiè diſſolvit maſſam ſanguineam, & reddit floridam & tenuem: hinc quoscunque ejus grumos, & accelerando ſanguinis motum, ſiſtit quascunque ſtagnationes ſanguinis & inflammationes partium internarum, unde in pleuritide & inflammatione mammarum ſpiritus ſalis ammoniaci eſt optimus. Dixi, quod abſorbeat acidũ, & propterea ejo uſus familiaris eſt in podagra, dolore iſchiatico, affectibus vagis articulorum aut ſimili affectu generis nervoſi doloroſo, ab acidis oriundo; ſic enim deſtruitur acidum, & ſub forma ſaporis ſalſi eliminatur. Ad hæc in paſſione hyſterica, colica, cum eſſentia caſtorei mixtus; in ciendis menſibus & lochiis retentis & ſimilibus aliis, cum eſſentia myrrhæ eſt egregius; cum myrrha & ſuccino optimum inde medicamentum in catarrhis fieri poteſt. In affectibus verò melancholicis, ſcorbuticis & hypochondriacis, ſpiritus ſalis ammoniaci miſcetur cum ſpiritibus appropriatis, in ſpecie ℞ tartari acri; vel cum terra foliata tartari, & fit liquor elegans ſalſus volatilis, v. g.

℞. ~ ⊖*ci* ʒiij.
liqu. terræ fol. ℥ß M.

Doſis gutt. xx. xxx. ad L. in vehiculo.

Beneficio conjunctionis horum ſalium poſſumus facere quædam egregia in Chymia & Alchymia: & certum eſt, quod Dn. *DIGBY* beneficio *ſpiritus ſalis ammoniaci* cum tartaro foliato juncti, præparavit *Elixyr proprietatis*. Si ſpiritus ſalis ammoniaci, vel ſolitarius vel cum terra foliata tartari miſtus, affundatur limaturæ Martis, & ponatur in lenem digeſtionem, poſtmodum verò leviter deſtilletur, prodit ſpiritus ſine ſapore ſuo urinoſo & nauſeabundo; limatura verò hoc ſale impregnata in loco frigido ſeu cella liqueſcet in liquorem egregiè rubicundum, magnarum virium in morbis chronicis; quoniam melior eſt omnibus reliquis Tis Martialibus.

Externè naribus in apoplexia, epilepſia, lethargo, & affectibus capitis ſimilibus, propter fragrantiam & penetrantem ſubtilitatem valdoperè commendatur. *GLAUBERUS in Furnis Chym.* hinc inſtrumento ſingulari langueſcentes vel deficientes menſes promovit, genitalibus hunc applicando. Dolores partium ab acido natos, etiam podagricos iſchiaticos, affectus vagos articulorum, aut ſimiles affectus generis nervoſi doloroſos, ab acido oriundos, cũ ſpiritu vini junctus mitigare ſolet. In podagra, ſi inflammatio adſit, optimè miſcetur cum camphora: vel miſturæ ex calce viva & ſale ammoniaco affundatur ſpiritus vini, deſtilletur, & huic deſtillato addatur camphora, ſic fit *ſpiritus ſalis ammoniaci camphoratus*, qui erit ſpecificum in inflammationibus podagræ, omnibus remediis externis præferendum, ſi externè partibus dolentibus applicetur.

Capita mortua non negligenda ſunt, quin quod ſupereſt ex deſtillatione cum calce viva, dat *ſal ammoniacum fixum*, quale *AUTOR* habet inter Præparata *no.* m. cum aqua ſolvitur, filtratur, & ad ſalis candicantis conſiſtentiam evaporatur, quod vel in forma ſicca aſſervatur, vel per deliquium fluat *in liquorem nephriticum*, ad ℈j in aqua appropriata ſolutum, vel gtt. xxx. In calloſitatibus & clavis pedum exſtirpandis, & ulceribus ſordidis, magnarum quoque eſt virium, & vulnerarium optimum, ſi pul-

si pulverisato calido affundatur spiritus vini, *Tincturam* extrahit *nephriticam & diureticam* egregiam. Illud verò ex addito sale tartari vel alio quodam fixo remanet, solutionibus in aqua calida, filtrationibus, & coagulationibus repetitis depuratum, sal ⊖ sum præbet, quod est ⊖ *Digestivum Sylvii*, præmittendum purgantibus in morbis chronicis & similibus aliis affectibus, primarum viarum abstersivum, egregiè diureticum febrifugum, & dictum alias *sal hypochondriacum*. Huic si affundatur spiritus vini, extrahit substantiam salinam, quæ additione spiritus vitrioli præcipitata dat coagulum salinum, elegans Digestivum, æmulum suo modo tartaro vitriolato subtiliori. Hoc ipso capite mortuo ex lateribus color ruber Martialis sublimando elici potest: de quo conferatur *ELSHOLZ Destillat. Curios. pag. 92. Ludovici Pharm. pag. 308. & Tr. de sale tartari pag. 35.* ubi varii processus ex capite mortuo post destillationem spiritus ammoniaci residuo resultantes, habentur.

Præter dictos spiritus salis ammoniaci *AUTOR* adhuc mentionem facit alius modi *nu. 2.* mediantibus lateribus ignis. De hoc relatum est, quod per retortam bene lutatam igne aperto propulsus suggerat spiritum, qui facile aurum dissolvat, & egregie conveniat in podagra, calculo, aliisque similibus morbis tartareis.

Processus n. 3. nihil aliud est, quàm spiritus vini particulis salis ammoniaci imprægnatus. Nempe quantum phlegmatis adhuc obtinet spiritus vini, tantum de particulis salis ammoniaci imbibit, quæ destillando una elevantur, & sic hunc spiritum constituunt; de quo etiam conf. *KERKRINGIUS Comment. in BASILIUM Valentin. pag. 145.*

Num. 4. parum spiritus urinosi acquiritur, quin maxima salis ammoniaci pars in forma florum hoc modo elevari soleat.

Præter dictos spiritus urinosos etiam quidam occupati sunt ex sale ammoniaco elicere spiritum acidum, qui tamen labor non meretur operæ pretium, cum non possit haberi per se, & si acquiritur, nihil aliud fit, quam spiritus salis communis. *ZWELFFERUS in Appendice Animadv. in Pharm. August. pag. 54.* mediante frumento tritici, sale ammoniaco additi, hunc spiritum acidum parare contendit, sed phlegma acidulum fœtidum acquirit, frumenti additi prolem, nullo modo spiritus acidus ex sale ammoniaco, quoniam non est valde acidus & corrosivus.

Meliùs procedit negotium ex *capite mortuo spiritus urinosi, cum addito sale fixo parati*; hoc enim si cum triplo *boli* permistum destillet ur, suggerit *spiritum acidum*, qui spiritu salis communis concentratior est, & præ hoc nullam ferè prærogativam habet, nisi, quod in auro solvendo præferatur: vel ad imitationem *GLAUBERI* in præparatione salium mirabilium, capiti mortuo huic affundatur spiritus vitrioli, sic destillando prodit spiritus salis acidus ex sale ammoniaco, modo quemdocet *LUDOVICI de sale tartari pag. 35. THOMSON Epilog. Chym. pag. 77.* commendat spiritum, qui ex oleo vitrioli subrubicundo, & sale ammoniaco bis vel ter à sale decrepitato elevato, in spiritum vini optimum demersis, simul probe conquassatis, fragrantissimus destillat; quem tamen nihil aliud quam *spiritum salis dulcē* esse existimo, nisi forsan sulphureas quasdam ex oleo vitrioli particulas simul adscendisse credidarim.

CAPUT XXVII.
DE
VITRIOLO.

Vitriolum est sal minerale metallicis proximum, habet appellationem à vitro, quoniam vitriolum Martis & Veneris est perspicuum quasi vitrum. Et quidem in specie solutiones & concretiones crystallinæ ex Marte & Venere dicuntur Vitriolum propriè: nihilominus tamen etiam abusivè & impropriè aliorum metallorum solutiones, & denuo factæ coagulationes, dicuntur Vitriola. Saccharum Saturni dicitur *vitriolum Saturni*: sic vitriolum solis, vitriolum lunæ, & similes coagulationes; sed, uti dixi, abusivè.

Vitriolum propriè loquendo reverà *nihil aliud est, quàm concretum compositum ex spiritu acido sulphuris* embryonati, quod rosit mineram plus minus maturam Martis & Veneris, sicquè coëunt intercedente aqua in sal compositum crystallinum, juxta canonem: *menstrua acida corrosiva dum solvunt, cum solutis coagulantur.* Nullum ergo dubium est de genesi vitrioli, quod propriè dicitur de Venere & Marte. Hinc etiam est, quod frequentissime sulphur & vitriolum ex iisdem mineris eruantur; non secus atque in Suecia lapis mineralis deprehenditur, ex quo sulphur, Vitriolum, alumen, & tandem minium, successivè eruuntur: Conf. *Acta societ. Reg. Angl. Volum. 1. pag. 310.* item *pag. 34.*

Confirmat hoc Mechanica chymia 1. per *syncrisin*, quâ possumus producere verum ac genuinum vitriolum eodem modo atque reperitur in terræ visceribus vel mineris vitrioli; Vel *in via sicca* cum sulphure stratificando, & calcinando Martem vel Venerem, ut *suprâ AUTOR de Marte* in calcinatione ejus cementatoria, item *in Venere* ostendit; sic enim calcinatione ista sulphur inflammatum prodit spiritum suum acidum, unde spiritus acidus sulphuris corrodit adjectum Martem vel adjectam Venerem. Factâ hâc calcinatione, materia calcinata infunditur in aquam simplicem, & solutio fit viridis: hæc aqua imprægnata filtratur, filtrata aqua pelliculam exhalare permittitur, & in loco frigido concrescunt crystalli, quæ sunt elegantissimum vitriolum; & quidem si ex minera Martis, vitriolum viride, si ex Venere, cœruleum. Hoc vitriolum artificiale adeo est simile naturali seu nativo, ut ovum ovo non sit similis. Vel in via humida cum spiritu sulphuris vel vitrioli diluto s. q. aquæ simplicis Martem & Venerem solvendo, & hinc per crystallisationem in genuinum vitriolum redigendo, ejusdem naturæ, & usus cum vitriolo nativo.

Quæritur hic: *an præcisè spiritus sulphuris aut vitrioli, & annon alii spiritus acidi possint rodere metallum, & vitriolum constituere?* Affirmatur: Nam spiritus vitrioli cum Venere concrescit in perfectum vitriolum, quod destillatum dat fumum rubentem, qui fumus solet esse proprius nitri, quando præparatur: vid. *HORSTIUS in suo judic. de chir. Infus. pag. 86.* Attamen adeò non facilis labor est; licet enim nitrum affundatur vel Marti vel Veneri, non solet facile abire in vitriolum, sed ferè semper instar fæcum in vasis fundo hæret. Necesse ergo est ut concurrant quædam encheirises in ejus præparatione, imprimis autem observetur rectum saturationis punctum, aliàs saltem fit coagulum.

Pro-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0992-2 DFG

Probat hanc sententiam *diacrisis*, seu resolutio vitrioli nativi mechanica, quia ex hoc vitriolo artificiali possunt præparari calcinando, destillando, &c. omnia ea medicamenta, quæ ex vitriolo nativo possunt haberi: ita ut hæc encheirisis sufficienter probet materiam vitrioli, & quomodo fiat in mineris terræ. Nam si destilletur vitriolum nativum, acquiritur spiritus acidus, qui est reverà ejusdem naturæ atque spiritus sulphuris acidi communis; & caput mortuum, quod remanet, est nihil aliud, quam minera metallica vel Martis vel Veneris corrosa; quoniam beneficio fusionis possumus acquirere novum metallum, sive sit Mars, sive Venus: ita ut caput mortuum partim convertatur in metallum, partim restet sub forma terræ.

Propriè ergò *duo* sunt *vitrioli Genera: Martis, & Veneris*; & quod ex utroque plus minus est compositum, quorum intuitu variant vitriola: *Venereum cœruleum* est, quale nativum optimè in cupro deprehenditur; de quo conferatur *TACCHENIUS Hipp. Chymico*; sicuti *Ungaricum*, quod præfertur omnibus reliquis, multum *de Venere participat. Martiale ex albo viridi pallescit*, quale imprimis *Romanum* (ex agro Romano, quo in vicinia, ubi foditur, oriuntur acidulæ) & *Anglicum* est, & sic cœteris paribus, variat ejus coloratio.

Præter vitriolum viride & cœruleum ex Marte & Venere, reperitur & *Vitriolum album*, omnium infimum, quod ejusdem est naturæ, saltem quod minus de mineris metallicis, iisque adhuc immaturis, participet. Sunt, qui volunt, quod tale vitriolum album etiam participet de Saturno, quod valde est probabile.

Reperitur autem *Vitriolum nativum* duplici in forma.

1. Similiter in mineris suis, ex quibus per elixiviationem & decoctionem separatur; v. g. *Goslariense*, quod maximè *Martiale*, minimè que Venereum est; Vel
2. delitescit in marcasitis atque pyrite Vitriolaceis, qui admodum sulphurei sunt, & simul de Venere & Marte participant.

I. Quod *primum* attinet, nunquam reperitur nativum vitriolum, nisi in istiusmodi locis, ubi mineræ Martis & Veneris adsint, ut possit rodi à spiritu sulphuris Mars vel Venus, quando nimirum substantia pinguis separatur ab acido. Pinguedinem enim hanc quidam ab igne subterraneo dissolvi credunt; quod tamen nihil est: potiùs in terra mineram sulphuris, beneficio menstrui universalis seu salis aërei, dissolvi puto, adeòque acidum ejus quadantenus liberari, ut Martem & Venerem in Vitriolo corrodere queat.

II. Marcasitæ & pyritides Vitriolaceæ vel cum vel sine prævia tostione aëri expositæ fatiscunt, & in vitriolum sensim sensimque efflorescunt, ex quibus illud postmodum elixiviatur, & evaporando crystallisatur.

Istud vitriolum, quod ex pyrite cum tostione paratur, sequenti fit modo. Pyrites scilicet contunditur, & calcinatur in igne forti, sub qua calcinatione fit friabilis: pinguedo sulphurea contenta in eo accenditur, & absumitur, & adjunctum acidum sulphureum pyritem rodit: Calcinatus itaque aëri exponitur, sic successivè in vitriolum efflorescit; humiditas enim aëris sale Hermetico impregnata successivè resolvit spiritum acidum, rodentem venam; aëris humiditas se jungit cum acido sulphuris, & ita sensim sensimque efflorescit in vitriolum, quod affusione aquæ solutione & crystallisatione in vitriolum cogitur.

Adeo clara est hæc mechanica, ut calcinatione lapidis effluat sulphur liquefactum sub forma aquæ seu sulphuris nativi, non verò accendatur. Rectè ergò dicunt omnes Autores, quod vitriolum constet ex aqua seu phlegmate, spiritu sulphuris acido, & parte mineræ vel Martis vel Veneris corrosæ: quod ipsum pluribus eleganter diductum videri potest in *ANGELO SALA Tr. de Vitriolo*, in *KIRCHERI Mundo Subterran. Tom. 1. cap. de Vitriolo*, qui omnia, quæ *SALA de Vitriolo* habet, eleganter, diligenter & fidelissimè, suppresso Autoris nomine excripsit; item in *CAMILLI GORI de Chalcantho ejusque oleo, MINDERERODisquisit. de Chalcantho s. Vitriolo, Crugnero im* Chymischen Frühling *Tr. de Venere & Marte*, & denique in *HELMONTIO in ejusdem Parad. & Fontibus Spadanis*, quæ merentur ut legantur, imprimis in hoc puncto de vitriolo, & ejus natura. Hoc modo uti dixi, ex pyrite paratur Vitriolum Goslariense, quod satis est notum.

Adhuc sine Tostione quoque ex Marcasitis Vitriolaceis elixiviatur Vitriolum, uti in minera Martis solari v. g. notum est, de quo *suprà* sufficienter *dictum*.

Et hi sunt duo modi cognoscendi & percipiendi Vitriolum nativum. Hæc autem inter vitriola diversa formalis nulla est differentia, nisi in quantum ex materiæ mineralis metallicæ varietate plus minus distincta sunt, & nudè & æqualiter usui tàm Medico quàm Chymico inserviunt.

Usus Vitriolorum planè est multiplex, pro nostro scopo tàm Chymicus quàm Medicus. *Chymicus* ad istos pertinet, qui Mercurium ceu menstruo Philosophorum, pro parando lapide Philosophorum in via humida exinde elicere satagunt, secundùm *versum* per considerationem literarum Vitrioli cabalisticam vulgò *notum:*

Visitabis Interiora Terræ Rectificando, Invenies Optatum Lapidem Veram Medicinam.

Sed hæc est hypothesis seu compositio Chymiatri cujusdam otiosi, atut multi adhuc laborent in vitriolo, & dicant; esse in eo lapidem Philosophicum: & sane ipse *Mynsychtius in Testamento Hadrianeo* non obscur insinuat in Vitriolo se laborasse. Certe moderni ferè omnes vel nitristæ sunt, vel vitriolistæ; quam tamen controversiam non facio meam. Quoad *Electionem vitrioli*, ad operationes Chymicas præfertur smaragdino sive virescenti album, in defectu utriusque Vitrioli cœruleum sive sapphirinum commode adhibetur.

Quod attinet *Usum Medicum* & effectum distincta remedia distinctos habent usus, ut in genere nihil de vitriolo possit dici: sufficit, quod dixit *PARACELSUS*, quod sit quarta columna Pharmacopœæ, adeò ut quarta istius pars possit repleri medicamentis ex vitriolo paratis. Vitrioli tamen crudi usus est saltem externus, præsertim chirurgicus: siquidem non saltem simplici suo contactu egregium est remedium vulnerarium & ulcerarium, de quo conf. *BECCHERUS Phys. subterr. pag.* 115. item *TACCHENIUS Hipp. Chym. Edit. secunda pag.* 120. sed etiam nota est vis ejus vitrioli, præsertim Venerei, sympathetica pro cura vulnerum & hæmorrhagiarum; sicuti etiam vitriolum in aqua simplici solutum, addito imprimis alumine, quasvis hæmorrhagias applicatum mirabiliter sistit. In ulceribus scorbuticis, gingivis putridis & carie ossium præstantissi-

tissimum est remedium, si solvatur in ▽, & tantillum ∽ ⊖✻ci instilletur. Errhinum quoque est egregium, si vitrioli ad albedinem calcinati gr. jv. l. v. solvantur in s. q. aquæ liliorum convallium, v. g. ℥j, & ita naribus attrahantur, egregie aperit & resolvit itidem hærentem mucum. Ophthalmicum quoque est, & in ophthalmiis unguibus, &c. oculorum in aqua appropriata dilutum & applicatum confert.

Usum vitrioli albi quod attinet, pariter remedium ophthalmicum est, & in lippitudine omnibusque affectibus oculorum, apprimè convenit: vid. *BINNINGERUS C. 5. Observat. 100. & WEDELIUS de Facultat. Medicam. p. 85* Dissolvitur autem in aqua appropriata ophthalmica, hac proportione, ut ad ℥j aquæ gr. iij, jv, ad summum v, vitrioli albi sumantur, unde ex tali aqua fit collyrium oculis applicandum mirifica cum virtute, in lippitudine & aliis eorũ affectibus.

Pro usu Medico interno præparatur variè, in quem finem præmittitur

DEPURATIO.

Depuratio est vel absoluta à sordibus, vel respectiva à Venere. Absolutè purificatur Vitriolum à sordibus adhærentibus, à sulphure superfluo, minera, &c. vel ad modum *BASILII VALENTINI*, simpliciter solvendo in magna quantitate ▽ æ tepidæ, digerendo ad tempus in loco calido, & quidem tempore æstivo exponatur soli, vel tempore hyberno seu hyemali fornacis sic enim in leni calore sponte sulphur, seu terra flava separatur à vitriolo, & in fundo secedit; unde post factam filtrationem solutio clarificata evaporanda ad pelliculam, in loco frigido facile denuo in vitriolum crystallisari potest; hocque toties repetatur, usque dum nihil amplius sedimenti appareat. & sic habetur vitriolum purissimum, quod vomitorii loco olim usurpatum fuit.

Elegantius purificatur, si solvatur in aqua vitriolum, & huic solutioni aliquid salis communis injeiatur; sic enim impuritates ad fundum præcipitantur: Vel, quæ *concinnior* est *depurandi ratio*, Vitriolum pulverisatum in cucurbita clausa balneo Mariæ immergitur, & in calore moderato, eoque constante, per tres, quatuor vel quinque dies & noctes detinetur; sic enim ⊕, absque ullo liquore alieno affuso, à propria humiditate fluidum evadit, ita, ut ejus terra metallica ac sulphur crassius in fundo vasis subsideant, ipso puriore vitriolo supereminente: liquor nempe decantatus crystallisetur, idq; bis vel ter repetatur, sic spiritus per arenam facili negorio destillatur; remanente capite mortuo albicante & spongioso instar aluminis usti: Vel curiosissimè depuratur per efflorescentiam in aëre libero in vase terreo, modo insinuato à *KUNKELIO Obs. P. 1. cap. 6.* redditur hoc modo vitriolum album, & separatum à substantia minerali superflua, facili modo etiam ex arena destillabile redditur, & si recte procedatur, caput mortuum paucum, illudque album, relinquit.

Depuratio respectiva instituitur in vitriolo Martis ab adhærente Venere separando, quod fit: si vitriolo in aqua simplici soluto super ignem effervescenti intrudantur bacilli ferrei, quibus copiose adhæret venus; vel infundatur parum de limatura Martis pura, & agitentur mutuo; mox enim Venus adhæret, non secus ac si cupro incrustatæ esset: & ita possumus probare, quantum sit cupri in vitriolo.

Mechanica hæc docet: quid habendum sit de conversione Martis in Venerem per aquas vitriolaceas minerarum, de qua ipsa plura hinc inde reperiuntur. Nempe est saltem conversio imaginaria, quæ fit solâ præcipitatione, dum aquæ tales vitriolaceæ, vitriolo veneris turgidæ, injectum Martem rodunt, sub quo rosionis actu particulæ Venereæ in locum particularum Martialium surrogantur, quatenus sub Martialium solutione præcipitantur; unde tunc Mars in cuprum transmutatus videtur. Ex injecto etiam in solutionem vitrioli zinco, ita a partibus metallicis liberari vitriolum asserit, ut depuratum hac ratione mediocri ignis gradu in destillatione spiritus prodeat.

Depuratum ita Vitriolum pro usu Medico diversimode præparatur; quæ præparationes omnes, sive respiciant substantiam vitrioli acidam esurinam vel substantiam ejus mineralem metallicam: hinc *ex vitriolo habetur per destillationem phlegma spiritus & oleum*; & restitante verò *capite mortuo* seu colcothare *sal & terra vitrioli*; & *ex hoc* vel sublimando *flores*, vel extrahendo *sulphur anodynum & Tinctura anodyna* vitrioli.

Autor imprimis pag. 484. docet parare vitriola vomitoria per repetitas solutiones, filtrationes & concretiones seu coagulationes; quæ tamen omniain desuetudinẽ abiẽre, quia talium nullus est usus, nec suadere cuiquam possum vitriolorum vomitoriorum usum pulmonibus, & stomacho summè hostilium, tonumque ejus mirè invertentium, si tantillum ei horum propinetur. Transeant ergò, & non nisi robustioribus tantùm propinentur. Quidam commendant hoc vitriolum vomitivum in cura paroxysmi apoplectici: sed est nimis violentum remedium quod rectè à *POTERIO cap. 10. pag. 459. in Pharm.* vocatur *Purgans Rusticorum.* Omnis *vis vomitoria in vitriolo est ex Venere*, quæ semper vomitus excitat; idque probo, quoniam pulvis viridis, per oleum tartari deliquato præcipitatur ex solutione Vitrioli Venerei in aqua simplici, & nihil aliud est, quàm particulæ venereæ præcipitatæ & separatæ à spiritu corrosivo sulphuris, habet vim talem vomitivam, & ratione harum particularum venerearum vitriolum vomitus movet; quos tamen superstes liquor non excitat, sed hic beneficio filtri à pulvere separatus, à frigore concrescit in crystallos, quæ crystalli vocantur *Tartarus Vitriolatus*, quoniam spiritus acidi se conjungunt cum tartaro, & sic habetur Tartarus Vitriolatus.

Sequitur *no. 2.* aliud *Vitriolum emetico-purgans in AUTORE*, cujus præparatio est nuda depuratio, quod tamen in desuetudinem abiit propter nimiam violentiam & vehementiam, quàm per superiora & inferiora exserit purgando.

Post vitriola vomitiva *AUTOR pag. 485.* insinuat

CALCINATIONEM *VITRIOLI*,

quæ duplex est.

1. *aperta.*
2. *clausa.*

Calcinatio aperta fit igne aperto, ubi prodit vitriolum in colore albo, deinde alio (nigrescit vel virideſcit) item rubicundo; quod Vitriolum intenso rubore calcinatum dicitur Colcothar, sive calcinetur igne aperto, sive alio quocunque modo. Sed quoniam calcinatio hæa fit cum phlegmatis

matis & ſpiritus jactura, ratò per ſe inſtituitur, cum ſub deſtillatione Vitrioli caput mortuum calcinatum remaneat.

Huc quoque pertinere videtur *Calcinatio in radiis ſolaribus*, unde *Pulvis ſympatheticus*; qui nihil eſt aliud, quàm Vitriolum Veneris, præmiſſa ſolutione in ▽, filtratione & cryſtalliſatione in diebus canicularibus calcinatum ad albedinem, vel inciientem flavedinem: nam vitriolum quod cunque, v. g. Venereum, cùm ſit cæruleum inſtar lunæ, ſi exponatur calori, primo albeſcit, hinc flaveſcit, denique rubeſcit, & ultimo omninò ad obſcuritatem prunneam vergit, pro varietate graduum ignis. Quando ergo in diebus Canicularibus Vitriolum venereum exponitur radiis ſolaribus, & calcinatur ad albedinem, defendendo à pluvia & ♎e humido, nec ſpatulâ ferreâ ſed lignea potiùs agitando, revera eſt *Pulvis ſympatheticus* pro cura dyſenteriæ, pro cura ulcerum, veſicæ cum mictu ſanguinis, pro cura hæmoptyſeos, hæmorrhagiis & ſimilibus affectibus ſatis celebris: Videbitis præparationes in Autoribus, qui de hoc ſcripſerunt, imprimis in *POPPIO*, item in *Tractatu DYGBÆI de Sympathia*; *RATTRAY de pulvere ſympathetico & Unguento Armario*, ubi multa, quæ ſcripſerunt alii, ſunt in unum congeſta. Modus applicandi eſt, ut ♁ hic excipiatur linteo, magnitudini vulnerum reſpondente, & applicetur; vel linteum ſanguine adhuc calente madefactum, pulvere ſympathetico in ▽ plantaginis ſoluto imbuatur & ſuſpendatur.

Fundamentum Curæ conſiſtit in ſulphure vitrioli, imprimis in ſulphure Veneris: Unde ſi non habeatur verum ac genuinum vitriolum Veneris, optimum eſt, ſi præparetur artificialis & fiat pulvis ſympatheticus.

Nam Mars non eſt adeo aptus atque Venus, quoniam ſulphur ejus non eſt adeò perfectum, atque ſulphur in Venere. *MARCUS MARCI in Philoſophia veterum reſt. Sect. de Magnetismo Vitrioli* ſingularem refert vitrioli calcinationem in colorem aureum, quam fortè tutiorem eſſe dicit pro pulvere ſympathetico, quam vulgarem: *Videatur locus citatus*, qui eſt lectu dignus: & quidem caſu in illam incidit quidam Monachus.

Quod attinet *Calcinationem Vitrioli* in vaſe Hermeticè clauſo in rubedinem usque, plus habet in receſſu: Nam hic nihil phlegmatis abit, ſed per digeſtionem tandem concentrantur omnia in vitriolum & invertuntur, ut ſuam rubedinem prodat. Obſervetur encheiriſis in hac calcinatione, **daß nur der halben Meßerrücken dick ſolle werden, denn ſonſt gehets nicht an**: Conf. *de hac Calcin. KUNCKELIUS Obſ. P. 1. cap. 6.* Commendatur hoc vitriolum ita calcinatum pro parando ſpiritu volatili.

Poſt Calcinationem ſe offert

DESTILLATIO.

Vitriolum per retortam igne aperto deſtillatum dat phlegma, ſpiritum & oleum; *ſpiritus* eſt, vel *vulgaris*, vel *volatilis*; *Vulgaris acidus* vel *dulcis*, *acidus* vel *primus* vel *regeneratus*: ſpiritus *volatilis* eſt vel *ſimplex* vel *compoſitus*. *Phlegma* eſt nunc *in ſpidum*, ſed plus minus ſulphureum, nunc *acidulum*. Eliciuntur facili igne, guttatim prodeunt; nam ſi ſpiritus ſequatur, ſub nebularum forma ſe exhibere ſolet.

Phlegma ſubtile *in ſpidum* ſulphureum, quod vocatur *Ros* vel *aqua vitrioli*, *AUTOR no. 1. & 2.* deſcribit: *Acidum* verò, vel etiam phlegma vitrioli κατ' ἐξοχὴν ita dictum; *no. 3. pag. 486.* Totum artificium conſiſtit in ignis regimine. Non ſunt autem de nihilo hæc phlegmata; non enim ſimplex ſunt humiditas elementalis, ſed habent plus in receſſu, quia participant ſimul de ♃e priori Vitrioli, ſub quo & acidi eſurini ſulphuris aliquantum ſimul ſecum rapiunt: hinc vires egregias obtinent interne in febribus ardentibus & acutis, ac quibusvis corporis ardoribus & æſtuationibus, item in hectica ex viſcerum inflammationibus & corruptelis, febribus lentis, quæ tabem & phthiſin conjunctam habent: in inflammationibus partium internarum & phlogoſibus quoque copioſior ejus uſus mirè convenit. Externè dolores ex combuſtione podagricos, item cephalalgiam ſedant, quam vim obtinent imprimis vi ſulphuris vitriolacei volatilioris nonnihil anodyni. Phlegmata hæc ad omnia hæc potentiora evadunt, ſi ſuper novum vitriolum ſubinde digeruntur & cohobantur, ut ſcilicet ſpiritu ejus ſulphureo volatiliori magis impregnentur.

In ſpecie *Phlegma vitrioli acidum no. 3.* apud *AUTOREM* reperibile, uſurpatur ad extrahendas ℞s Vegetabilium: Cœterùm obſervetur quod hoc phlegma acidum vitrioli debeat aliquoties eſſe rectificatum, aliàs non adeo commodè fieri poſſunt cum illo Tincturæ. Hoc phlegma vitrioli acidum præterea valdè commendatur in ſcorbuto oris, ac in putredine gingivarum: conf. de virtute & uſu phlegmatis vitrioli *MARCI in Phil. Veterum Reſt. pag. 551.* ubi *BASILIUS* explicatur, qui multum æſtimat hæc phlegmata, & nomine *Aquæ Cœleſtis* inſignit: Item M. A. N. C. *Anno 6. Append. pag. 55.*

Ad phlegmata hæc pertinet etiam *Aqua ambram redolens* ex vitriolo deſtillata, cujus primam mentionem facit *PARACELSUS I. Archidox. de Speciſ.* & hujus deſcriptio clara per Cnœffelium parata; hinc proſtat in *HOFFMANNI Clave pag. 356.* ſequenti modo.

℞. *Vitrioli Ungar.* ℔j
⊖✱*ci per* ⊖ ♎*ati* ℥jv.

Omnia probè miſta vitroque indita collocain balneum Mariæ, deſtilla humiditatem lento igne & aqua hæc ultra modum fragrantem reddit odorem; cohoba ſæpiùs à capite mortuo; ita pergit *Autor*, nempe *CNOEFFELIUS*; ex propria vitrioli Tinctura odor inſtar roſæ elici poteſt; ſed vitriolum neceſſe eſt, ut ſit defæcatiſſimum.

Retulit mihi egregius quidam Chymicus, ſe aliquando laboraſſe in Vitriolo, & poſt longam deſtillationem ſpiritus vitrioli ſuper caput mortuum, tandem rectificaſſe eundem, & acquiſiviſſe ſpiritum odoris violacei: id quod confirmant ea, quæ ſuperiùs aliquoties monui, quod etiam mineræ metallicæ in ſuis matricibus habeant odorem ſuaveolentem & Confortantem; utut hic ſub tegmine craſſioris corporis ſit contentus, & ſub adjunctorum concrementorum cortice ſepultus. Qui ergò novit Clauſa tegmina aperire, & eorum odorem arcanum poteſt elicere, & in lucem protrahere, felix eſt ſalutandus.

Poſt phlegma pulveriſetur denuò vitriolum, & novæ retortæ indatur; ſic prodit *ſpiritus Vitrioli* ſub forma nebularum copioſarum, forti igne per plures, quandoque ad 14. dies & noctes deſtillandus, quæ nebulæ coagulantur tandem in liquorem ſapore acidiſſimo. In præparatione enim ejus phlegma prius à vitriolo ſeparetur, aliàs vix ſine

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0995-0 DFG

fractura retortæ, spirituumque jactura, fieri potest destillatio. Modum docet *AUTOR no. 6. pag.* 487.

Egressis & subsidentibus his nebulis, sub ultimo ignis conatu, loco nebularum pedetentim exstillat liquor crassius obscurus, quem *Oleum vitrioli* appellant. Post destillationem olei vitrioli *KUNCKELIUS Tract. 2. pag 96.* monet, ne vas recipiens nimis citò à retorta abstrahatur; alias impetuosissime irruens aër laboratorem cum recipiente prosternat.

Quod attinet spiritum Vitrioli, nihil aliud est, quàm spiritus sulphuris seu acidum sulphuris, quod antea rasit corpus metallicum, & in nullo differunt, nisi quod sub igne Vitriolum aliquid rapiat per retortam de substantia metallica antea rosa, ideo solet rectificari. Hanc rectificationem & separationem spiritus ab oleo & phlegmate non vult approbare, sed rejicit *ZWELFFERUS in Mant. Hermet. pag. 336. & 390. ultimæ editionis*, ex eo, quoniam cum phlegmate Vitriolum dum separatur, simul adscendat spiritus vitrioli volatilis sulphureus, quo ablatò, reliquus vitrioli spiritus maxima virtutum suarum portione defraudetur. Ergò distinguendi sunt spiritus vitrioli, dum alius volatilis, alius est fixus: spiritus fixus est, qui in officinis reperitur sæpiùs adulteratus. Hic si steterit ad aliquod tempus, propter liquamen metallicum colorem obscurum acquirit, quia substantia metallica sensim sensimque præcipitatur sponte, & spiritum tingit. Idem fieri *dixi supra* in acidulis, quod nempe, si ad tempus steterint, soleant deponere terram rubicundam & aliquantisper obscuram, quoniam minera ferri sensim sensimque præcipitatur, & colorem antiquum repetit. Cœterùm si vitriolum reiteratis vicibus solvendo & coagulando probè depuretur, ut deponat crassiores mineræ metallicæ partes, elicitur exinde spiritus & oleum vitrioli album per retortam. Ut igitur separetur spiritus purus sulphureus ab hoc liquamine metallico, beneficio lenis caloris denuò rectificandus venit per retortam vitream in capella vacua, sine arena aut cineribus, aliàs vasa diffringuntur.

Spiritus hic Vitrioli idem est cum spiritu sulphuris essentialiter: vid. *KUNCKELIUS Tr. 1. pag. 6. 7. & 62.* Id quod etiam docet Mechanica: Nam

1. ex Vitriolo artificiali, per cementationem cum sulphure parato, similis omninò spiritus elici solet.
2. quod ex spiritu vitrioli & oleo destillato terebinth. mistis, & per retortam destillatis, genuinum sulphur sublimari soleat; quam mechanicam docet *BOYLE in Chym. sceptico.*

Spiritus vitrioli rectificatus acidus & fixus, ut aliquid de *virtutibus* moneam, præter usum Chymicum in parandis remediis, egregius est vi stomachicâ & diureticâ. Cùm enim de acido esurino sulphuris embryonati participet, cujus ratione stomacho gratus est, stiptico non nihil sapore tonum stomachi firmat; unde in appetitu dejecto datus cum spiritu menthæ est egregius, æstuantibus blandum refrigerium conciliat, & primas vias per urinas mundificat, bilem valdopere temperat, ut vocant veteres, seu sal volatile oleosum massæ sanguineæ nimis ebulliens corrigit, unde dicitur refrigerium, sitim compescens: hinc usitatissimus est in morbis acutis, febribus benignis ardentibus, & sic dictis biliosis protemparando æstu Julepis permistus; sicuti econtrà in febribus malignis Julepis spiritus nitri commodè permiscetur. Præterea spiritus vitrioli egregiè etiam convenit pro usu diuretico & nephritico in urina suppressa, & calculis renum, cum aliis usurpatus, ubi admodum laudatur à *PANAROLLO.* Interim tamen observetur; ne usus ejus sit nimius, & ad subtilissimum tantùm acorem misceatur aliis remediis; aliàs enim nimio acore corrosivo pulmonibus, iisque qui ad phthisin & hecticam inclinant, item in asthmate & aliis pulmonum affectibus, minus convenit, quia lædit vesiculas spongiosas pulmonum, eosque facilè corrodit; sicut & propter vim adstrictoriam pori pulmonum constringuntur, ut pro aëris irruptione non sufficienter expandi possint. Unde & acidularum usus nocivus est, adeò ut quidam phthisici per usum acidularum reversi sint hydropici; imo non nulli planè interierunt. Sic pariter testibus nocet, & eorum vim spermaticam imminuit, adeò ut novis maritis sit fugiendus ejusdem usus: sicuti etiam D. *LANGIUS in Coll. super Fabrum* de spiritu Vitrioli refert, quendam quotidie hujus gutt. iv pro stomacho confortando & appetitu excitando sumpsisse, unde testes illius ad instar pisi sensim sensimque decreverint, cùm alias habuerint magnitudinem naturalem; qui, ubi æger intermisisset demum spiritus vitrioli usum, & cibis euchymis fuisset nutritus, iterum aucti, & ad Veneris bellum armati fuerint. Cœterùm, quod dicit *AUTOR pag.* 488. quod conveniat in obstructionibus viscerum, mesenterii, epatis & lienis, falsum est, quoniam potius coagulat quam aperit; id quod non sine ratione rejicit *FRACASSATUS in suis Epist.*, de *quo suo loco. AUTOR* etiam ad odontalgiam commendat, sicuti & quidam cum melle, vel simplici vel rosato, ad subtilem aciditatem miscent in linimentum pro scorbuto oris, putredine gingivarum, exulceratione oris scorbutica, uti etiam in ulceribus oris Gallicis. Sed abstineamus ab ejus usu in dentium affectibus; hos enim nigros reddit: Videbitis rationes in *TACCHENII Hippocrate Chymico. BARTHOLETUS in Tr. suo de respirat. Lib. 5. cap. 5. pag.* 431. facit mentionem *spiritus vitrioli lunaris*, ex lunæ scilicet magisterio plurimæ cohobationis beneficio abstractus, qui valde prosit in affectibus capitis; de qua vi cephalica *supra, ubi de lapide Lazuli*, sufficienter dixi.

Superest in retorta post spiritus & olei destillationem *caput mortuum* seu *Colcothar* perfectè Calcinatum, quod adhuc constat sale vitrioli emetico, quod elixiviando cum aqua simplici separatur, & restat post elixiviationem substantia quædam atro-rubescens, quæ vocatur *Terra vitrioli dulcis.* Hæc terra potest cementari cum sulphure denuò, & sic ex ista terra cementata novus spiritus vitrioli potest parari, quem acquisivit ex sulphure per cementationem. Hoc verò dictum esto de capite mortuo atro-rubescente: si enim ad nigredinem Calcinatum fuerit Vitriolum, nullum ex capite mortuo habetur sal, nullusque spiritus regeneratus, de *quo jam dicendum.*

Caput mortuum, nempe prunneum, à destillato hoc spiritu aëri exponitur libero, in loco à pluvia & solis radiis tuto: hinc aliquandiu ita expositum, per annuum spatium plus minus &c.

(quo

quo longiùs, eò meliùs & potentiùs impræ gnatur) denuò destillari aptum natum redditur, ac novum suggerit spiritum, qui propterea *spiritus vitrioli regeneratus* dicitur. Hoc non tantùm fit in capite mortuo vitrioli; sed etiam obtinet in alumine & nitro; quæ terra, spiritu per ignem exhausto, deinde aëri exposita solet de novo impræ gnari, & efflorescere vel nitrum novum, vel vitriolum novum. Sed observetur: quod non omni tempore impræ gnetur Vitrioli caput mortuum, sed tantùm tempore verno in Martio, Aprili & Majo, & mensibus autumnalibus, Septembri, Octobri & Novembri, intermediis verò mensibus æstivis & hybernis non impræ gnatur.

Dubium est: unde ejus origo, dum quidam ex aëre in vitrioli capite mortuo concentrato huncce spiritum derivant, sed male: nam saltem ex nuda phlegmatis in aëre insinuatione, & acidi in capite mortuo residui, sed nimis concentrati, resolutione, & hujus in partes metallicas actione, novum hocce exsurgit vitriolum. dicto modo denuo destillandum: vid. *WEDELIUS in M. A. N. C. Ann. 6. & 7. Obs. 123. pag. 161. & de Medic. Facultat. pag. 160.*

Id quod probatur:

1. quod si caput mortuum tale ultimâ ignis actione penitus fuerit exhaustum, ita ut nihil de sale aut acido concentrato remaneat, nullo modo spiritu tali novo impræ gnari soleat.
2. quod capiti mortuo tali vitrioli per aërem regenerabili affusa aqua idem præstet, quod aër, ita ut brevi post spiritus putatus regeneratus haberi queat.

Hinc

3. si diutius aëri exponatur, non nisi unâ vice regeneratio fit; totum enim sic resolutum sal vitriolaceum, indeque destillatum, novum spiritum suggerere nequit.

Interim spiritus vitrioli regeneratus non est planè ejusdem naturæ cum spiritu primitus destillato, sed potiùs habet naturâ differentem ab eodem; quia sub hac ipsa aërea resolutione, & hinc vitrioli regeneratione, non levem alterationê acquirit vitriolum sic regeneratum: cùm regeneratum hoc vitriolum non adeò simpliciter sit tale, quin de nitrosa natura multum participare videatur, ratione salis aërei nonnihil concentrati sub isto vitriolo regenerato, unde in tali spiritu, in vitro adservato, subinde concrescere solent crystalli, quasi crystalli nitrosæ; de quo vid. *ZWELFFERUS in Animadv. pag. 384. & 407.* item in *Append. pag. 71.* item *in Mant. spag. pag. 336. & 343.* Hinc etiam volatilioris fere naturæ habetur hic regeneratus spiritus, indequè ad epilepsiam à quibusdam præ vulgari laudatur.

Hactenus recensiti spiritus sunt acidi insigniter: non pauca hinc inde occurrunt in scriptoribus *de spiritu & oleo vitrioli dulci*, quale *propriè loquendo* ex vitriolo *est non-Ens:* ex acido enim esurino & minera metallica cum coaluerit vitriolum, per se & propriè dictum spiritum dulcem aut oleum habere non poterit; sed vel substantiæ Martialis simultanea præsentia, aliqualem dulcorem repræsentat, qui est modus *ZWELFFERI Mant. spagyr. pag. 392.* vel cum ana *spiritu vini* bene *rectificati* facta dilutio & attemperatio mediantibus repetitis digestionibus & cohobationibus *spiritum vitrioli dulcem* suggerit: de quo vid. *HOFFMANNUS pag. 359. & FABER Myrothec spagyr. 2. cap. 9. l. 1.* Vel à capite mortuo vitrioli spiritus vitrioli affusi ob acidum imbibitum facta quasi castratio, mitiorem seu dulcificatum reddit, modo *AUTORIS num. 8.* Vel mitior saltem aciditas cum aceto destillato procurata, modo *AUTORIS num. 7. spiritus vitrioli dulcis* appellari à quibusdam solet. Videbitis plura in *ZWELFFERO loco citato.* Nam alia est ratio sulphuris vitrioli dulcis ex spiritu ejus viridi præparandi *HELMONTII Tract. Duum-virat §. 9*; de *quo suo loco.*

Cœterùm in omnibus hactenus dictis destillationibus spiritus vitrioli, qui prodit, non est purus, seu non est genuinum illud & naturale acidum sulphuris embryonati, quale v. g. in acidulis deprehenditur, & ex cujus in mineram actione vitriolum tandem concrescit; sed sub destillatione acidum illud simul mineræ particulas sulphureas immaturas metallicas secum rapit, unde austerus & corrosivus, stomacho subinde nauseosus; cùm ita plus minus hostilis evadit, adeoquè quilibet communis spiritus vitrioli plus minus de metalli liquamine continet, unde etiam obscurum colorem tandem adsciscit ex saturato successive liquamine, eoque non nihil præcipitato. Unde eo annituntur Medici sedulò, ut acidum illud esurinum volatile salubre nobisque gratissimum, per se acquirere valeant, adeoqué tantoperè in præparatione spiritus vitrioli volatilis, ut vulgò vocant, vel *spiritus vitrioli albi Basilii Valentini*, de quo vid. *TACHENIUS Clave cap. 6. pag. 97.* desudant, pro egregio epileptico, & apoplectico, cephalico stomachico quorúv.s sordiũ in quibusvis corporis culinis abstersivo, antipyretico; inescati præsertim *PARACELSI* monitis, absolutam epilepsiæ curam in tali spiritu vitrioli volatili consistere: id quod vulgares chymici & nugivenduli applicant ad vulgarem spiritum vitrioli. Sed falsum est.

Genuinus hujusmodi spiritus volatilis altioris est indaginis, uti etiam altioris efficaciæ. *AUTOR* noster aliquot subministrat Præparationes, utut non adeo magni ponderis; poterunt tamen perlegi, & apud alios Autores elegantiores indagari. Sed ut in genere moneam, *per alembicum striatim prodire debet* ac *penetrantem sulphureum spirare odorem*; quæ striæ uti sunt propriæ spiritui vini, & reliquis spiritibus volatilibus vegetabilium sulphureis, qui sine dubio sunt maxime volatiles, ita spiritus vitrioli volatilis iisdem striis in alembico se manifestat; unde etiam spiritus vitrioli vulgaris, dum difficulter per cucurbitam humilem destillatur, sed potiùs per retortam; spiritus econtrà volatilis ex cucurbita per alembicum facilè adscendit, & per rostrũ descẽdit. Deinde spiritus vitrioli communis olfactus parum nares ferit, ast volatilis, sulphureus & penetrãtissimus est, & altè intrat nares instar spiritus cujusdam volatilis. Præparatio ejus est difficilis, & in secretis admodum habetur à chymicis sublimioribus, utut maximus in eo resideat & latitet thesaurus in curandis morbis supra dictis; unde pro hoc assequendo vario conatu laborant chymici, vel per simplicem in vase alto rectificationem, quemadmodum docet *AUTOR Num. 4. Not. 1. pag. 486.* quo etiam pertinet modus *HORSTII in Problematibus pag. 65.* *PARACELSUS*

usque ad nonum alembicum destillationem spiritus vitrioli pro caduco morbo peragendum jubet, cujus sensum videbitis explicatum à *CNOEFFELIO in M.A.N.C. Anno 6. Append. pag.57.* estque modus, quem insinuat *AUTOR num. 17.pag.*491. Nempe per toties reiteratam phlegmatis super suum Colcothar cohobationem. Et sane plures Autores per hujusmodi phlegmatis, item spiritus, super suum caput mortuum cohobationem spiritus hujusmodi volatiles vitrioli parare gestiunt; ut videri potest in *HOFFMANNI Clave pag.*357. *&* 359. In præparatione observetur: ut imprimis removeantur vasa, dum omnia adhuc densè caleant, aliàs redit in caput mortuum. Facit huc non minùs concinnus modus parandi spiritum vitrioli volatilem D. Mœbii, cujus genuina hæc est descriptio:

℞. ⊕. *Goslar. l. Ungaricum.*

Abstrahe phlegma ex cucurbita terrea probè loricata per alembicum vitreum igne aperto in excipulum terreum ad siccitatem usque quo facto novum vitriolum cucurbitæ immitte, & phlegma abstrahe, repetendo tamdiu, donec cucurbita vitriolo penitus repleta fuerit: Tractâ cucurbitâ Vitriolum calcinatum pulverisa, & per retortam Waldenburgensem igne aperto destilla, & quidem tribus diebus igne leni, hunc tamen singulis diebus & noctibus per gradus augendo. Præstat pro hac operatione retortam procurare ex argilla pura, omni arena libera (es dürffen keine Sand-Steine darzu kommen / wie sie sonst in andern zu seyn pflegen / sondern die retorten müssen in- und außwendig gantz glatt bleiben) arena enim spiritus volatiles transmittit, quorum verò transitus per retortas dicto modo confectas impeditur (wann sie in- und außwendig glatt seyn wie Glaß / können die spiritus nicht durch) Receptaculum remove & spiritum volatilem penetrantissimum, nares maximè ferientem, tanquam summum cephalicum usui asserva. Receptaculum retortæ iterum admove, infundendo prius aquæ simplicis debitam quantitatem pro spirituum condensatione, urge igne & destilla, donec oleum rubicundum prodeat: quo apparente, receptaculum remove, & spiritum egressum (qui est communis vitrioli spiritus) rectifica per arenam ex retorta vitrea, & usui serva. Apposito iterum receptaculo ignem ulterius urge, donec nihil ampliùs prodeat. Refrigeratis omnibus spiritum volatilem oleo affunde, & simul rectifica, sic enim magis volatilisatur.

Quin & ipse *HELMONTIUS* cohobationem talem certam adhibet in curiosissimo *Processu destillandi spiritum vitrioli volatilem* quem habet *Tractatu de Lith. cap.*8. §. 19. ob multiplices encheirises per quam notabili, sed laborioso & tædioso: hâc autem methodo acquiritur spiritus vitrioli admodum volatilis in forma aurea.

Alii per effervescentiam, & consequenter præcipitationem, spiritus vitrioli communis seu vulgaris admodum rectificati negotium hoc tentant per *salium fixorum* vel corporum terrestrium, copiosum acidum absorbentium, *adjectionem*; ut inter salia est v.g. sal tartari fixum; inter terrestria cornu cervi ustum, vel lapilli cancrorum, ut scilicet alliciant spiritum vitrioli acidum fixum, & dimittat spiritum vitrioli volatilem, vinculis & compedibus spiritus vitrioli fixi antea ligatum, unde injectis hisce, subitò admovent alembicum, ne spiritus vitrioli volatilis avolet; quo etiam processus *AUTORIS no.* 13. *pag.* 49. pertinet. Sed parum spiritus, maximam phlegmatis saltem partem accipiunt, utut *AUTOR* fide dignus *VERBEZIUS contra Castellum* asserat.

Alii *cum addito tartaro* spiritum subtiliorem & volatiliorem vitrioli parare satagunt simili ex fundamento, ut *AUTOR no.*10. *&* 11. *pag.* 489. insinuat.

Alii hoc modo procedunt.

Vitriolum Hungaricum in aqua solutum præcipitatur injecto alcali fixo, hinc filtratur, filtratus liquor seponitur aliquandiu, digeritur, hinc pulvere laterum addito miscetur, & acquiritur destillatione spiritus volatilis elegans: sed paucus.

Consultius faciunt, qui vitriolo affundunt spiritum salis ammoniaci, seu quemvis alium volatilem urinosum, relinquuntur hæc tamdiu, quamdiu modus fermentativus conspicuus est, hinc decantatur, cum lateribus miscetur & destillando acquiritur spiritus volatilis penetrantissimus. Posterior hic modus congruit ferè cum spiritu vitrioli epileptico Hartmanni, ex vitriolo cum urina humana parato, & describitur ab *AUTORE no.*14.*pag.* 490. Verùm volatilitas hîc potius sali volatili addito, quam vitriolo, debetur, utut simul elevatum sulphur volatile acidulum suggerat spiritum copiosum, revera per quam elegantem in epilepsia. Aliàs communissimus modus est cum spiritu vini addito spiritum vitrioli nonnihil volatilem parare eo modo, quem *AUTOR* insinuat *in Notis sub no.*4.*pag.* 486. & hac ratione D. *MICHAELIS spiritum* suum *vitrioli cephalicum & epilepticum* parare solitus fuit: scilicet

℞. *Vitriolum Martis ad albedinem calcinatum:*
vel *Vitriolum cœruleum Ungar. de phlegmat.*
vel *hujus & vitrioli in aura regener.* ana part. æqual.

His pulverisatis irrorando addidit *spiritum vini rectificatissimum*, & *à speciebus cephalicis & nervinis vel epilepticis digestum* & ab iisdem *abstractum*; idque quinquies vel sexies postmodum destillavit ex retorta per arenam blando igne, & prodit spiritus vinosus penetrantissimus, probè custodiendus: Hinc sequitur phlegma, quod seorsim separandum est. Reliquum vitrioli more communi igne aperto destillatur & rectificatur: *cujus* pars j. cum part. iv. *liquoris prioris* vase clauso per aliquot dies digeruntur, & post modum destillantur: sic habetur spiritus penetrantissimus & maximè volatilis magni usus in affectibus capitis contumacioribus, quales sunt hemicrania, paralysis, apoplexia, epilepsia, & in similibus affectibus nervinis. Nam beneficio spiritus vini fixitas spiritus vitrioli volatilisatur, & aciditas temperatur, & diluitur: qui tamen spiritus non sunt adeò penetrantes, uti spiritus vitrioli volatilis.

Hic spiritus in digestione superimposita alembico, vel si saltem per se stet in loco frigido, abit in corpus saliniforme blandè acidulum & volatile, quod egregium est stomachicum, & in affectibus nervorum convulsivis egregium remedium.

Alii pro spiritu vitrioli cephalico & epileptico ob-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0998-8 DFG

obtinendo affundunt aliquoties spiritum vini vel simpliciter rectificatum, vel à plantis abstractum, vel vitriolo in aura regenerato, vel vitriolo Cyprio, rursusque inde abstrahunt: vid. *WEDELIUS Pharm. pag.* 37.

Spiritus Vitrioli Philosoph. no. 9. *pag.* 488. uti notum est, præparatur ex aqua, cum qua præcipitatum butyrum antimonii in Mercurio vitæ. Malè appellatur spiritus vitrioli, quoniam nihil de vitriolo participat; sed nihil aliud est, quam *spiritus salis rectificatus*, oriundus ex Mercurio sublimato, cum quo destillatur antimonium in butyrum. In sublimatione enim Mercurii, utut conjungatur vitriolum, nitrũ & sal; nihil tamẽ adscendit præter sal, quod in destillatione antimonii prodit sub forma spiritus, qui dilutus per aquam repetita destillatione vocatur *spiritus vitrioli philosophicus.*

Est egregium stomachicum, propterea est ingrediens *Elixyr stomachalis D. Michaelis.* Cœterùm est probè rectificandus, quoniam interdum adhærent particulæ Mercurii vitæ, unde spiritus hic facilè potest excitare vomitus.

Num. 10. *pag.* 489. *sequitur spiritus vitrioli tartarisatus*, qui etiam vocatur *Manna vitrioli epileptica.* In hujus præparatione alcali tartari agit in vitriolum, & spiritum ejus præcipitat ac figit, unde etiam ex capite mortuo hujus spiritus *tartarus vitriolatus* elici potest; adeoquè parum saltem spiritus aciduli prodire solet.

Famosior hôc est *spiritus* vel *aqua aperitiva Penoti no.* 11. quô modô subtilis ac penetrans acquiritur spiritus, si ritè sit paratus & rectificatus: sed parcus admodum est & præparatio admodum molesta & tædiosa, ut non videatur operæ pretium: tantum de vitriolo prodit spiritus, quantum acidi à silicibus calcinatis & alcali tartari additis non fuit saturatum: quod alcali cùm agat simul in sulphur immaturum metallicum, à quo spiritus vulgaris fixitas & austeritas imprimis dependet, non nihil subtilior & volatilior præ vulgari esse solet.

Interim tamen spiritus hic est egregium diureticum & optimum remedium in morbis chronicis, & obstructionibus, ex infarctu viscerum oriundis, in corrigendo acido corrupto & vitiolo nostri corporis, quoniam est spiritus acidus volatilis; unde in scorbuti cura hujus usum immensum extollit *MOELLENBROCCIUS de Varis pag.* 139. Valde commendatur ab *HARTMANNO*, mistus cum essentia absinthii, vel vinceto-xici, cujus egregium usum expertus est D. *MICHAELIS*, qui semper eandem misturam felici cum successu adhibuit in hydrope.

Quidam in præparatione ingredientibus addunt aliquid terræ solaris, & in destillatione spiritus jucundissimos acquirit colores. Imo alii etiam loco silicum communium recipiunt silices, qui reperiuntur circa aurifodinas; quia impregnati creduntur aliquo modo primo ente solari.

Ex capite mortuo hujus spiritus sal compositum, ex alcali salis tartari & acido vitrioli constans; & nihil aliud est, quam *tartarus* quidam *vitriolatus*, egregium digestivum in febribus intermittentibus, in malo hypochondriaco, scorbuto, & similibus affectibus Chronicis. Vocatur alias *sal digestivum hypochondriacum.*

Spiritus vitrioli diaphoreticus res mira est: Cornu cervi ustum, & sal tartari junguntur cum spiritu vitrioli; unde per destillationem nihil prodit, quàm phlegma quoddam spiritus vitrioli, & ideò destillatio hæc nihil valet.

SPIRITUS VITRIOLI ANTEPILEPTICI.

Spiritus vitrioli antepiletici sunt variarum compositionum, uti videre est in *AUTORE pag.* 490 *seqq:* nihilominus omnibus præferendus est *spiritus Vitrioli volatilis*, qui tamen est rarissima avis. Quicquid sit, videbimus tamen præparationes.

Spiritus vitrioli antepilepticus puerorum Hartmanni componitur ex vitriolo cum urina puerorum, qui certè multum habet in recessu. Vocatur *Ammoniacale Philosophorum.* Est optimum antepilepticum, quem *TYCHO de BRAHE* dicitur habuisse in arcanis, & hoc ipso B. D. *MICHAELIS* frequenter usus fuit pro usu anodyno & cura epilepsiæ in infantibus: sicut & hoc mediante aliquot ferè desperatos epilepticos restituit. Acquiritur simul *duplex phlegma: Phlegma aquosum*, quod primùm prodit, est anodyuum; sed *phlegma, quod alterâ vice destillat*, constat ex phlegmate vitrioli & sale subtili Urinæ, est egregium ophthalmicum, imprimis in lippitudine & inflammatione oculorum; item in cataractis, suffusionibus, nebulis, albugimbus, ungue, &c. est multi usus, ubi opus attenuatione, incisione, resolutione & detersione.

Spiritus antepilepticus Basilii nihil aliud est, quam spiritus æruginis, uti patet ex descriptione, cujus vis adeo singularis hîc loci non est.

Occasione *spiritus antepileptici Quercetani*, seu *spiritus vitrioli viridis* dicti *no.* 16. moneo; quod multi jactare velint præparationem spiritus vitrioli viridis, qui vocatur à Chymiatris der grüne Löwe/ cujus uti præparatio est in arcanis, ita paucissime illum possident; unde adulteratum substituunt. Vidi tamen, quod spiritus vitrioli epilepticus, permistus cum spiritu sanguinis humani, talem acquirat colorem viridem. Pertinet huc etiam *spiritus vitrioli viridis*, cujus mentionem facit *HELMONTIUS Tract. Duum-Viratus*, & ex quo *sulphur vitrioli dulce* elaborare nititur. Viror spiritui non est genuinus, sed ortum habet à particulis Venereis sulphureis, quibus separatis *sulphur vitrioli dulce anodynum* ex iisdem elaborat *HELMONTIUS.* Scripsit de hoc ipso negotio *POLEMANNUS de Sulphure Philosophico*, qui itidem & spiritum vitrioli viridem parare, & ex eodem *sulphur vitrioli anodynum* obtinere nititur. Curiosum est scriptum, & lectu dignum: non tamen ubique veritatem sequitur, plus scilicet promittendo, quam ipse unquam præstitit.

Tandem *spiritum vitrioli* etiam *coagulare* quidam satagunt: id quod fit vel per terrea absorbentia, vel per alcalia, spiritum crystallisantia: *Per terrea*: v.g. terram sigillatam, qui modus ab *AUTORE no.* 19. *pag.* 491. insinuatus acquiritur hoc ipso tandem liquor stipticus *alibi notatus*, *ubi de terra sigillata*; in quo saltem moneo, quod cum spiritu nitri meliùs, quam spiritu vitrioli, paretur: Quoad *alcalia*, ab alcalibus fixis, v.g. alcali nitri sale tartari fixo, &c. spiritus vitrioli in consistentiam tartari vitriolati cogitur, à volatilibus verò, v.g. sale volatili urinæ, sanguinis humani, cornu cervi, &c. in consistentiam instar salis ammoniaci coit.

Par ratio est coagulationis ejus cum nitro,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0999-5 DFG

cujus modum docet *AUTOR no.29.pag.* 492. Nempe hoc ipso *Nitrum Vitriolatum* tandem obtinetur: Vel

℞. *Cryst all.* ⊕ *i opt.* ℥jv.
〰 ⊕ *li*
℞ ⊕ *li* à ℥ij.

Misceantur, indantur cucurbitæ, & permittantur ut evaporent, donec aut fumum amittant, vel appareat in superiori parte pellicula, in loco frigido coagulentur in pulverem seu duritiem lapideam, quæ asservetur pro usu. Si spiritus vitrioli à nitro abstrahatur, acquiritur spiritus nitri perfectus.

Est egregium Febrifugum, & quod potenter refrigerat. Conf. etiam *LUDOVICI Pharmac. pag.* 559. *seqq.*

Pertinet huc *Pulvis hepaticus rubeus*, qui fit cum *spiritu vitrioli & crystallis tartari*, adjuncta *Rasantali*, egregii usus in compescendo æstu massæ sanguineæ, tàm à colore æstivo, quàm à bile, & nimia vini generosi ingurgitatione. Videbitis hujus descriptionem in *ROLFINCII Chymia.*

Ad spiritus hosce coagulatos omnia *salia Mirabilia Glauberi* pertinent; dequibus in scriptis multæ reperiuntur verborum ampullæ, quemadmodum eadem etiam magni facit hic D. *SULZBERGERUS.* Paratur *sal mirabile* ex ipso *spiritu vitrioli*, injicitur *sal commune* spiritui vitrioli, & destillatur per alembicum vel retortam vitream, & prodit ita loco spiritus vitrioli spiritus salis perfectus & genuinus, & remanet in fundo sal quoddam album crystallinum, quod in aqua solvendum & coagulandum; sic in loco frigido striatim concrescit. Saporis est blande salsi non in elegantis, quod vocatur à *Glaubero sal Murale*, quia solvit, & coagulat simul: Vocat den Scheide-Schwefel. Quicquid sit, non sit nimis credulus, qui *GLAUBERUM* legit: est sal tertium, compositum ex sale communi & spiritu vitrioli. Horum saliuni vestigia, jam in *AGRICOLÆ Commentario in Poppium pag.* 330. inveniuntur, qui dicit: oleum vitrioli corrosivum super sale mitescit, si rectificetur, adeò ut intra corpus sumi possit, & hoc ipsum est, quod etiam dicit *GLAUBERUS.* Sal hoc fusum cum auro, solvit aurum, & potest vix denuò aurum separari ab hoc ipso, nisi beneficio Mercurii vivi. Superius sal, seu *spiritus vitrioli cum nitro coagulatus*, conveniens est pro remediis lunaribus pro solvenda luna, & pro aliis subjectis non sulphureis.

Quoad *Usum Medicum*, salia hæc contra scorbutum valent loco digestivi hypochondriaci in scorbuticis affectibus, imprimis superius cum nitro. Nam in aqua soluta salia hæc contra scorbutum oris, exulcerationes & putredines gingivarum faucium, & similia maximè laudantur.

OLEA VITRIOLI.

Post spiritum sequitur *Vitrioli oleum* in destillationis ordine, propter consistentiam & apparentem unctuositatem ita dictum. Reverà à spiritu nil differt, sed sunt una eademque res. Oleum enim concentratus est saltem spiritus; Hic verò resolutum & dilutum est oleum, mistus copiosiore aqua seu phlegmate vitrioli; oleum vero vitrioli est magis concentratum, pauciore permistum phlegmate. Nempe spiritus vitrioli facilè per altiora vasa lenissimo igne evaporatione aut rectificatione in oleum rubens acerrimum convertitur, ejusdem acrimoniæ & consistentiæ, atque est oleum vitrioli; sicut oleum corrosivum per sufficientem aquam simplicem additam, & hinc factam destillationem, facilè in spiritum redigitur. Est tamen spiritus vitrioli propriè sic dictus aliquantisper volatilior, quam oleum: sicuti oleum est aliquantisper fixius, & propterea hic spiritus vitrioli sub forma nebulæ prodit; e contrà oleum vitrioli sub forma liquoris crassi subnigri solet destillari: quam crassitiem & obscurum colorem obtinet à particulis mineræ metallicæ unà abrasis, & per retortam transportatis: Ab his ergò habet crassitiem & colorem obscurum. *Est* itaque *Oleum vitrioli nil aliud, quàm acidum esurinum sul- phuris per adherentes particulas* mineralium *metallicas concentratum*, & in tale concretum redactum.

De oleis vitrioli Autoris, quæ nil valent, conferatur epicrisis *HOFFMANNI in ista loco.*

SUBLIMATIO.

Per sublimationem ex capite mortuo, restitante post destillationem spiritus & olei, & extractionem salis, seu terra vitrioli bene dulcificata, cum ana salis ammoniaci optimè parantur *flores* Coloris aurantii: Conf. *AUTOR*, ubi *de sublimatione vitrioli no.* 1. *pag.* 493. Sublimationi hujusmodi multum tribuit Nobilissimus *BOYLE, in sua Philosophia experimentali Primum ens veneris* vocat, & huic ad pauca grana usurpato singularem vim anodynam, febrifugam, in specie antiquartiam, antiscorbuticam &c. tribuit. Scilicèt hoc in passu imitari satagit *HELMONTIUM*, qui in locum *lapidis Buttleri* suum *Drif* substituit, quod pararo eum ex *vitriolo Volatilisato*, idque mediante *sale ammoniaco*, plures autumant; conferatur *MARCI in Philosophia Veterum Restit. pag.* 545. qui hôc modô per *sal ammoniacum* parare hoc remedium ipse in *Epist. ad B. D. MICHAELIS* fassus est. Conf. M. A. N. C. *Anno.* 4. *&* 5. *pag.* 91. & *ann.* 6. *&* 7. *Append. pag.* 70. Sed verum ut fatear, nondum tam singulares effectus ex hoc remedio videre vel observare licuit; unde vel *aliud fuit Drif Helmontii, vel malè substitutum miraculoso illi lapidi Buttleriano.* Potiùs vitriolum veneris dat flores vomitorios; ex vitriolo autem Martis sublimari possunt *Flores anodyni antiquartii & stomachales.* Quidam cum sale ammoniaco tantùm sulphur vitrioli adscendere volunt; sed minus rectè; sublimantur tantùm particulæ metallicæ: nam si eliciantur & eluantur cum aqua communi hi flores, & fundantur cum sale tartari, abeunt in metallum.

PRÆCIPITATIO.

Ex vitriolo tandem & *sulphur dulce anodynum*, & ex hoc *Tincturam* plures parare gestiunt; quale sulphur vitrioli obtinet ratione mineræ suæ metallicæ Martialis & venereæ. Post *PARACELSUM & HELMONTIUS* hoc ipsum imprimis extollit, qui *Ignem Veneris*, & inde paratam *Tincturam oleum sulphuris Veneris* appellat, cujus vestigiis insistere nititur *POLEMANNUS.* Sulphur ab *HELMONTIO* vocatur, quia est inflammabile, antequam figatur; *Dulce*, quia sapore admodum dulci debet esse instar sacchari anodynum propter vires qaas debet habere, anodynas, dolores & furorem Archæi sed ativas.

Ratione corporis metallici hoc sulphur parari debet ex Venere; utut enim omnia sulphura vi anodyna conveniant, quam vim sulphur antimonii fixum etiam habet; interim tamen specialiter ex Venere elicitur sulphur hoc, partim quia facillimè

simè præ aliis metallis ex Venere elicitur, partim quia est nobilissimum pro vi anodyna sulphuris fixi metallici. Martiale est terrestrius, Jovis verò nimis est volatile. Quando ergò Venus corroditur per spiritum sulphuris, solvitur compages in vitriolum, & sulphur Veneris extravertitur, quod patet ex colore cœruleo.

Præparationes *AUTORIS*, quæ ridicule à quibusdam pro sulphure vitrioli anodyno habentur, sunt multæ: Nam *sulphur no. 2. & 3.* sunt nihil aliud, quàm præcipitationes metalli in vitriolo contenti, antea corrosi à spiritu sulphuris embryonati, unde loco virtutis narcoticæ interdum solet excitare vomitus: ♁ *no. 3.* simul est purgans per superiora & inferiora. Illud sulphur fixum, quod Autor habet *no. 4 pag. 494.* a multis decantatur, idque desumptum ex *HARTMANNO in ejusdem Tract. de opio Theorem. 7. 8. & 9.* & cui genuina est descriptio *ZWELFFERI in Mant. spagyr. pag. 395.* & *KESLERO* nil reverà valent. Si enim *Processus* hos consideremus, nil aliud acquiritur, quàm portio substantiæ metallicæ à Vitriolo separatæ & præcipitatæ, ut rectè ostendit *HOFFMANNUS in Clave pag. 364.* & reverà nil valet, unde etiam in præparatione & usu ejus cautè procedendum, cùm interdum vomitus excitet, teste D. *MICHAELIS.*

Maximè tamen laudatur ♁ Vitrioli dulce & Anodynum Robelii:

℞. ⊖*li opt.* ℔j v.

solvatur in ▽ *calida*, filtretur, & cum *lixiv. ciner. faginor.* præcipitetur: liquore claro decantato pulverem ≡atum, probè edulcoretur c. ▽, & exsiccetur: cui affundatur *spiritus vini*, digeratur per aliquot ☌ in calore leni: ⌒ tinctus decantetur, & ad mellis consistentiam, aut ad siccitatem abstrahatur.

Dosis gr. j. iij. vj ad ix.

Quidam ♁ hoc ≡atum in ▽ Calcis vivæ iterum solvunt, cum ✳ ≡ant, & cum ▽ *calida* edulcorant.

Quæritur ergò: *quâ ratione sulphur ex vitriolo Venereo extraversum acquiratur.* Resp. Fundamenta quibus *HELMONTIUS* innititur, & præparandi ejus ratio fere in his consistit, quantum quidem ex ejus scriptis hinc inde sparsim colligere licet. Nempe (1) accipit Vitriolum veneris, quia in hoc per solutionem spiritus sulphuris embryonati apertum est nonnihil corpus Veneris, & ejus principium sulphureum quasi extraversum, ut faciliùs hinc separari queat. (2) Sulphur hoc extraversum sublimando separandum est à suo concreto: quod *HELMONTIUS* nunc per sal volatile urinæ facere nititur; nunc arcano modo destillando vitriolum in spiritum viridem. (3) Volatilisatu ita sulphur perfectè extrahendum est per medium sibi amicum & proportionatum ut sunt salia alcalia, quia ex fundamento sulphureo oriuntur, in specie fixa volatilisata, hinc salis tartari volatilisati tanta in hoc puncto est præeminentia. (4) Extracta sic sulphura per spiritum vini facile exaltari possunt in Ras.

Confirmat hoc *HELMONTIUS Tr. Butterus* & *Starckey*, qui modum docet eliciendi sulphur Veneris ex terra vitrioli Veneris dulci, bulliendo eandem cum sale tartari fixo: huc & *POLEMANNUS Tr. de sulphure Philosoph. Veneris*: sic ex spiritu vitrioli Veneris elicit sulphur mediante sale tartari.

Interim cum plura hic requirantur & præsupponantur, non à quibusvis acquirenda, v. g. spiritus vitrioli viridis, item volatilisatum sal tartari, hinc alii per sal ammoniacum terram vitrioli dulcem sublimando, & hinc ulteriùs vel præcipitando & extrahendo parare analogum remedium sedativum annituntur: conf. *CNOEFFELIUS M. A. N. C. Append. pag. 36. & 70.* Quo pariter suo modo pertinet *sedativum Archei Zwelfferi Mantiss. spagyr pag. 339.* Alij

℞. *Oleum vitrioli Veneris*,

addunt,

spiritum vini rectificatum:

Digerunt, post lentè spiritum vini abstrahunt, ut spiritus vini secum rapiat sulphur vitrioli ex oleo vitrioli: sed hoc nihil est.

Alii ex vitriolo mediante oleo absinthij per digestionem extrahere nituntur talem vim anodynam, de quo vid. *BARTHOLINUS cent. 4. Epist. pag. 344.*: quo acquiritur quidem remedium anodynum ac sudoriferum, nullo modo tamen cum sulphure fixo chymicorum comparandum. Alii ex oleo vitrioli & oleo terebinth. idem conficere tentant: vid. *HEERTODT. in Tartaro-Mastige Moraviæ pag. 20.*

SALIFICATIO.

Superest post Olea *caput mortuum* seu Colcothar perfectè calcinatum, quod adhuc constat de sale vitrioli emetico, quod cum aqua simplici elixiviando separatur, restante tunc terra vitrioli dulci. Sed observetur encheirisis in elixiviatione salis, & in destillatione spiritus vitrioli ignis regimen: nam si forti igne urgeatur oleum ex vitriolo, adeò ut caput mortuum sit nigrum, nihil salis poterit elici ex eodem; sin moderatiori igne urgeatur, & remaneat prunnei vel purpurei coloris, elixiviari potest ex eodem *sal vomitivum.* Sal vitrioli etiam simplici vitrioli calcinatione, sub qua spiritus & oleum exhalant, facilè parari solet modo ab *AUTORE* insinuato. *Sal hoc vitrioli est saltem vitriolum quoddam summè depuratum & concentratum*, quod propter defectũ humiditatis non potuit in spiritum abire, observante hoc *ZWELFFERO in Animadvers. in Pharmac. August. pag. 409. & in Mant. spagyr. pag. 336.* ubi sufficienter demonstrat id quod elixiviatur, non esse sal fixum, sed tantum Vitriolum. In hæc substantia Acidum solvens arctiùs colliquata minus de substantia minerali participat, tantũ tamẽ hujus retinet, quantum pro consistentia crystallina ipsi adeo necessarium est; & ab ipsa minerali metallica Venerea substantia vis ejus emetica oritur. Unde interdum si aliqualis aëri ad hoc sal pateat accessus, viridescere denuò, & nativam vitrioli formam exhibere incipit, nisi benè sit præparatum. Ex hoc, nempe sale resoluto ab aëre, oritur spiritus iste Vitrioli regeneratus, de *quo suprà dictum.*

Usus ejus est *simpliciter vomitorius*, in quem finem mirè extollitur ab *ANGELO SALE*, qui illud *in Tertiar. Vomitoriorum Mannam Vomitoriam* appellat, ut dosi ℈j longè præferat aliis. Sed quia nauseosissimum est hoc remedium, & quod usurpatum non solùm tamdiu, quamdiu vomitus durat, sed etiam diuturna, per aliquot dies & noctes, imò septimanas, sui vestigia nauseosa in stomacho relinquit, hinc & pulmonibus inimicum est propter Venerem, pectus valdopere stringit, ven-

Ventriculi tonum prosternit, appetitum hebescit, continuum fœtorem in ore excitat, &c. cũ & tutiora omninò vomitoria antimonialia prostent hinc nemini *AUTOR* sum, ut hoc utatur sale pro vomitorio: utut *ANGELUS SALE*, *MOEBIUS* & alii ceu optimum vomitorium adhibeant, item *LANGIUS* & *FABER in* paroxysmo apoplectico præscribant; sed non sine periculo & nocumento. Potiùs admitterem ejus *Usum externum* in ulceribus cacoëtheis, in sinubus & fistulis purgandis; sicut in ulceribus malignis commodè permiscetur cum emplastris & unguentis, & applicatur membro affecto, ubi præsenti est remedio. Ptarmicum & sternutatorium non inconveniens est, si vel sal vitrioli, vel ipsum vitriolum purificatum ad albedinem calcinatum, vel terra vitrioli, sale suo adhuc impregnata, tantillum naribus hauriatur, aut forma pulveris, cui admixta aliquot vegetabilia suaveolentia, aut in aqua liliorum convallium, aut alia appropriata, solutum; scilicet in aquæ cujusdam ℔ j. solvendo salis ℈j. Aqua hæc naribus hausta excitat phlegma ex iis, & harum obstructionem mirificè aperit.

Extracto sale per repetitam cum aqua calida elixiviationem, quod remanet *Colcothar*, aliàs *Terra Vitrioli dulcis* dicitur: quæ uti ordinariò post calcinationem vel destillationem remanet, ita similis omnino substantia etiam per præcipitationem mediantibus alcalibus obtineri potest, & tunc quidam *sulphur vitrioli anodynum* esse, ridiculè credunt; uti ex *AUTORE pag.* 493. ubi *de præcipitatione* vitrioli, *& supra dictis* patet: quod tamen nihil aliud est, quam crocus Martis vel veneris. Est scilicet pars mineræ metallicæ residua post separationem spiritus sulphurei, à cujus corrosione transmutatum fuit metallum in Vitriolum; separato ergò spiritu remanet minera à spiritu corrosa, & vocatur Crocus Martis vel Veneris.

Hæc terra usum habet internum & externum. *Internè* ea saltem recipienda quæ ex vitriolo Martiali residua est: ex Vitriolo enim Veneris admodum emetica esse solet, cùm ista ex vitriolo Martiali ceu optimus crocus Martis adstringens, aut terra quædam quasi sigillata, in dysenteria & diarrhæa commode adhiberi queat. *Externè* in chyrurgia est egregium remedium, quod absorbeat ulcerum & vulnerum fermentum acidum, indequè ad consolidationem producat. Nempe, ut docet *HELMONTIUS Tr. scab. & Ulcer. Schol.* §. 35. & 36., quod pro ulcerum medela sit usus colcotharis diversimodè juxta ulceris differentiam, sive cum eodem in vino macerato ulcus abluatur, sive pulvis ejus inspergatur, sive cum oleo lini aut hyperici linimenti consistentiam redigatur. Unde in greditur *Balsama Vulneraria*, *emplastrum stypticum Crollii*, *Emplastrum opodeldoch Paracelsi*, & *emplastrum consolidans Ludovici*, *& Unguentum purpureum Felicis Wurzij.* sicut & D. *LANGIUS* habuit *Balsamum vulnerarium* ex hac terra vitrioli dulci, magnarum virium. Caput mortuum seu terra vitrioli, si imponatur matulæ, & deponantur feces alvinæ in illam: est egregium experimentum in dysenteria, & fuit *secretum CNOEFFELII*

EXTRACTIO.

Sulphur vitrioli anodynum in liquida Tincturæ forma præparari à quibusdam solet, idque etiam variis modis, non tamen vel adeo singularibus vel singulare adeo anodynum largientibus. Cum spiritu vini ex vitriolo talem *Tincturam* parare vult *HOFFMANNUS Clav. pag.* 364. item *AUTOR num.* 1. *pag.* 495. Alii ex Colcothare mediante spiritu vini eliciunt; de quo vid. *TACCHENIUS Hipp. Chym. Edit.* 2. *pag.* 120. alij seqq. procedunt modis:

℞. ☉li p. ij
♀i p. j.

Destilletur *spiritus*; *cujus & spiritus vini rectificati ana* part. æqu. per cohobationem uniantur pro menstruo. Jam

℞. ☵e ☉li per ob♀ ☵at. ℥j
affundantur
Liquoris illius ℥iij

Fiat in vase exactissime clauso digestio calore blandissimo & balneo vaporoso, usque dum menstruum rubedine intensiori tinctum conspiciatur: quæ Tinctura decantanda, filtranda, & tertia vel media menstrui pars abstrahenda, & pro usu servanda.

Alij

℞. ☵e ☉li dulc. ℔ß.
♄Tartari puriss. ℥iij

mista in retorta, committuntur igni aperto, quo successive aucto fiat destillatio, & tunc guttatim prodit *oleum rubicundũ*, quo tempore ignis augendus, imo suppressionis per 4. vel 5. horas dandus. Oleo huic instilletur *acetum destillatum* & sic præcipitetur sulphur vitrioli in pulverem rubicundum, è quo edulcorato exsiccat cum spiritu vini rectificatissimo, interveniente digestione tertia septimanarum Tinctur extrahitura, quæ sub forma olei spiritus vini supernatat, per tritorium separanda.

Sed quævis hæ & aliæ hactenus cognitæ hujusmodi sulphurum & Tincturarum præparationes nullo modo attingunt encomia, quæ suo sulphuri Veneris attribuit Helmontius, unde & longius ab ejus excellentia abesse, manifestum est.

Tincturæ AUTORIS nihil aut parum valent. Ex terra vitrioli dulci paratur ℞a *adstringens*, quam habet *SENNERTUS in Institut.* Vulgò in Officinis Tinctura sulphuris vitrioli vocatur, sed male, cùm propriè loquendo nil aliud sit, quàm Tinctura Martis adstringens. Fit hoc modo:

Recipitur nempe ☵ *hæc Vitrioli dulc.*
♂ialis.
(nam ☉ ♀is semper vomitus excitat:)
affunditur huic
∽ ♄is, l. ☉i, l. quod meliùs est, ∽
♄is *compositus* (paratus ex ♄e *marino*
☉o & *One*, addito duplo *boli*)

& solvitur: solutio filtrata per Retortam abstrahitur ad consistentiam mellis seu pultis, cui affunditur

spiritus vini rectificatus:

digeruntur aliquandiu, Tinctura egregiè rubens filtratur, & usui adservatur. Potest & abstractione spiritus vini ad medietatem concentrari.

Egregii usus est in quibusvis hæmorrhagiis compescendis, imprimis scorbuticorum, item uteri. Conducit etiam in vomitu nimio, diarrhæa, dysenteria, sive interiùs à gutt. x. ad xx. assumatur, sive in hæmorrhagiis externè cum aliis applicetur, aut etiam naribus indatur cum linteolo, &c.

CAPUT

CAPUT XXIIX.
DE ARSENICO.

A*Rsenicum* revera est concretum quoddam simpliciter minerale maximè sulphureum, sed simul corrosivum, volatile tamen & ponderosum, ex corpore metallico Mercuriali & substantia sulphurea acida volatili, hac solvente, illo soluto, invicem sociatis: ita quidem, ut in substantia sulphurea volatili acidum magis extraversum sit, quod solvat, & solutam simulque concentratam substantiam metallicam secum elevet; omnia enim subjecta mineralia sulphurea in recensu habent acidum. Uno nomine: *Arsenicum propriè dictum ex cabalto extractum, fit pro acido sulphuris, rodente corpus metallicum minerale plus minus impurum ac perfectum:* Cabaltum enim igni subjectum ac calcinatum, fumos copiosos de se spargit, quod ædificiorum tectis sub forma florum albissimorum exceptum, perfectissimum præbet Arsenicum. Dum itaque acidum sulphuris rodit metallum, arctè cum eo sociatur, & hinc in concretum volatile & inflammabile ponderosum, in se corrosivum abeunt. Summé volatile fit propter abundantiam sulphuris; in corpus inflammabile fatiscit propter particulas oleosas sulphuris; ponderosum est propter metallum; corrosivum verò propter particulas sulphuris acidas magis extractas.

Probantur hæc:

1. A pondere arsenici singulari, quale ferè metallicis aut Mercurialibus corporibus convenit.
2. Luna cornea dicitur arsenicale concretum, ex quo facile arsenicum lunæ parabile; de quo videatur *BECCHERUS supplem. 2. pag.74.* propter acidum volatile sulphureum ex sale communi illi adhærens, & secum in arsenico volatilisans: nimirum si luna solvatur in aqua forti, & præcipitetur cum sale communi.
3. Hinc etiam metalla, v.g. luna, item aurum per sulphur tractata, volatilia redduntur, & *arsenica artificialia* constituunt; videatur *TACCHENIUS Hipp. Chym. pag.8.* non secus ac sulphura arsenicalia ex mineris metallicis quibusvis effumare, & de metallo simul volatilisare solet, quod vocant rauben; idque tam in solaribus, quam lunaribus mineris, teste *ERCKERO* im Bergbuch *pag.302.* Unde & arsenicum *fumus metallorum* dici solet, sicut etiam rectè ab *AUTORE nostro pag. 498. fuligo quædam mineralis pinguis & inflammabilis* vocatur.
4. Mercurius Vitæ propter dictas rationes etiam arsenicale concretum dicitur à *BECCHERO*, & Mercurius sublimatus non ineptè quasi *arsenicum* habetur *artificiale*, saltem ob terrestrium particularum, in arsenico alias copiosiorum defectum acrius.

Probat hoc etiam

5. Mechanica: Si enim cum alcali quodam fixo sulphur ejusdem corrigatur, obtinetur pars ejusdem metallica ponderosa, quasi concretum semi-saturninum: vel cum alcali quodam fixo, aut hujus loco cum sevo, pinguedine humana vel oleo aut utroque composito, smegmate imprimis Veneto, similibusque, quæ acidum sulphuris infringunt, arsenicum misceatur, & ita per retortam destillaretur, quo nempe corrosivi spiritus in arsenico saturentur, in collum retortæ sublimare se assolet. Vel quod alii faciunt.

℞. Cci ℔ j.
cin. clavellat. ℔ß.

Incorporentur cum ℔j. saponis, & calcinetur in crucibulo; sic regulum metallicum relinquant: qui Veneri additus, facillimè huic se commiscet, seu ut vocant, illam ingreditur, & dealbat instar lunæ, sed fugaciter; quatenus abundant sulphure Veneris, cujus acidum saturatur Mercuriali hoc concreto reguli arsenicalis, dum sub illa tractatione per alcalia, vel olea sub deflagratione alcalisata, spiritus arsenici corrosivi saturantur, vel imbibuntur ab horum alcali, ut concretum metallicum sic separetur.

Simili ferè ratione etiam arsenicum sublimatum lunam colore lurido tingit. Acidum sanè in arsenico manifestè, præter dicta, se exhibet in summa ejus corrosivitate, cujus ratione quorumvis animalium existit venenum, & speciatim in homine tormina, vomitus, dejectiones, &c. sui intra corpus usu excitantur. Acidum hoc coincidit cum acido sulphuris embryonati, in sulphure tamen communi, pinguedini seu bitumini terræ commistum, concretum volatilius, indeque promptiùs inflammabile constituit. Arsenicum è contra minus pinguedinis obtinet, magis acidum ejus cum metallico Mercuriali concreto coaluit, unde respectivè minus, quàm sulphur commune inflammabile aut volatile esse solet. Mercuriale verò corpus metallicum & ipsum ex metallis, dum ferè adhuc sunt in fieri, oriri videtur, adeoque & *cobaltum luna immatura, sed maturum arsenicum, rectè dici solet:* hinc etiam minera lunæ, quæ vocatur roth gülden Ertz/ de copiosa luna, simulque arsenico, participat, ita, ut sub fusione evolet arsenicum.

Commune ergò & ordinarium *arsenicum* est, quod fumi instar ex cobalto, ejusq; mineris sub horum tostione aut fusione exhalat, & in forma candida nonnihil flavescente, furnorum & caminorum summitatibus subinde adhæret florum instar; unde rectè vocatur arsenicum ab *AUTORE fuligo quædam mineralis pinguis & inflammabilis.* Ex hoc quod vocant *Arsenicalisch* Mehl/ cum salis communis additione & trinâ sublimatione fit arsenicum album, quasi crystallinum.

Quod, si verò istius arsenici albi, non salini, sed è cabalto defumpti, part. C. addantur part. X. sulphuris communis, & sublimentur, evadit *arsenicum flavum* seu *luteum*, cui cognatum est auripigmentum, vulgo operment, concretum arsenicale nativum, quodq; in suis venis & mineris deprehenditur, & similiter ex arsenico & sulphure communi unà coalescente constat, & ex hoc cum sale communi sublimando aliquoties in *arsenicum album* crystallinum obtineri potest.

Denique est *arsenicum rubrum sandaracha* dictum, quod vel nativum, cognatum auripigmento, exq; variis mineris ferè præparatur, constans ex sulphure communi & arsenico propriè sic dicto; vel est artificiale ex communi illo arsenico, sulphure & minera singulari, cobalto admodum cognata, quam vocant Kupfernickel/ additâ confectum.

Ex quibus facile est, differentias arsenicorum, & varias ac multiplices eorum appellationes concliare: v. g. veteres Græci (respectu Chymicorum hodiernorum Germanorum, juxta Helmontium alphabetarii in metallorum

cognitione dicti) unicam tantùm arsenici speciem, & quidem solum nativum ex mineris suis erutum, cognitum habuerunt; idque vel flavum, quod ab elegantl aureo, quem habet, colore Latini sub nomine *auripigmenti*, Græci *arsenici* denotarunt; vel *rubrum*, quod Græci sandaracham vocarunt, ita ut *Sandaracha Græcorum* nil aliud sit, quam auripigmentum rubescens: *Sandaracha* verò *Arabum* est gummi juniperinum: quod bene observetur, ne fiat confusio, & loco gummi juniperini assumatur arsenicum.

Ad horum similitudinem subjecta mineralium sulphurea cognata ferè iisdem nominibus appellarunt. Nam ex omnibus metallicis & mineralibus glebis, dum funduntur, exhalat sulphurea fuligo, eaq; adhæret caminorum spatiis colore plus minus flavo citrinovè, quæ propriè *Realgar*, Italis *Risigallo*, vocatur. Ex hoc cum sale communi per præcipitationem fit Realgar album vel crystallinum, sicut per eundem ex ignis artificio fit rubrum. Cum verò arsenicum nativum constet hoc Realgare & sulphure, & colore sit flavo, ob id auripigmentum, reliqua ferè omnia arsenica appellantur.

Fusè aliàs *SPERLINGIUS Historiam de Arsenico*, in *peculiari Dissertat* tradidit.

Quoad *usum arsenici*: notum est, quod arsenicum interno usu sit venenum corrosivissimum, unde cardialgias, vomitus ac tormina, diarrhæas, ac 1000. similia mala soleat inducere. Hinc ab usu interno erosiones latæ & profundæ in ventriculo observantur, teste *HELMONTIO in Tum. Pestis*, & *HEINRICO ab HEER in Spadact. p.209.* Veteres qui commendarunt contra asthmata, vel in substantia in forma pulveris, permisti cum aliis sub forma suffitus, qui ab asthmaticis haustus fuit. Hos imitatur *Autor Morborum infrequentium Riverii obs. 2. Morbor. infrequ.* ubi etiam refert *phthisicum quendam desperatum per suffitum trochiscorum ex auripigmento factum, quem horrenda quidem subsecuta sunt symptomata, nihilominus per reiteratum usum restitutum*: Et sanè medici quidam per suffitum cum tubulo nicotianæ permistum phthisicis ordinare volunt. Ipsemet experimentum feci, & phthisico cuidam pulveri nicotianæ immiscui gradatim adscendendo tandem 15. grana unâ vice per tubulum, idque per plures dies, haurire jussi, idque sine ullo vel minimo nocumento, utut etiam sine emolumento. Hoc saltem dicebat: ex usu hujus fumi dentes quasi stupescere, qui affectus est ab acido arsenici oriundus. Quidam Medicus, D. *MYRTHINUS*, habuit pulverem asthmaticum, cui in substantia permiscuit tantillum arsenici, & valde commendavit in asthmate: Non tamen imitandus hic mos; gravi enim periculo non caret, utut veteres in gravissimo asthmate ad ʒß adhibuerint: videntur *LANGII Epistolæ*.

Quoad *usum externum*, est quod amuleti instar à quibusdam subinde appendi jubeatur contra pestem bono consilio, modo crudum hoc in regione stomachhali periculosa symptomata non inferat: sicuti *BORELLUS Cent 3. Obs. 36.* Malum ischiadicum ex arsenici gestatione observavit; exulcerationem pectoris *CRATO Epist. 168.* & *DIEMMERBROECIUS de peste p. 175. mortem.* Potiùs ergò laudaverim *Magnetem arsenicalem Angeli Salæ*, amuleti instar appensum atq; proficuum. Ulteriùs potentissimum est Psilothrum, ubicunq; sub linimenti forma applicetur, pilos eradicans. In clavis pedum extirpandis, & absumendis callis laudatur à *LEMERI in Cursu Chymico.* Præterea in affectibus Chirurgicis, speciatim vulneribus & ulceribus malignis ac putridis, plus minus caucrosis, serpentibus, Noli me tangere dictis, lepræ & scabiei malignæ item in glandularum ulceribus ordinariò periculosis, nec non in fistulis, lupis & similibus Chirurgorum torturis, singulariter confert arsenicum, præsertim prius præparatum: hinc *PARACELSUS* commendat *Balsamum fuliginis*, qui nihil aliud est, quàm arsenicum. Hinc undique notus est ex *HARTMANNI Pr. Chymiatr. & Epist. SCHULZII Pulvis* ille *benedictus ad cancrum exulceratum* ex *arsenico*, *radice ari* & *fuligine* compositus, labiis cancri exulcerati, cautè tamen applicandus, qui pulvis jamdudũ à *FALLOPIO* descript° est.

Cum ergò venenum corrosivum sit arsenicum, hinc ejus medela consistet in iis, quæ acidum ejus corrosivum vel obtundunt, vel absorbent, unde, si fortè incautiùs assumptum fuerit; præmisso (si adhuc in primis viis hæret) vomitorio convenit aqua tepida largiter hausta: vid *SENNERTUS l. 4. Prax. p. 266.* lac copiosiùs assumtum, vid. *SCHENCKIUS Observat Med pag. 845.* item butyrum: de cujus usu vid. *BARTHOLINUS in Act. Haffniens. p. 254.* bolus rubra: vid. *BIERLINGIUS Observ. 3. pag. 15.* unicornu: vid. *TIMÆUS* à **Güldenklee** *l. 7. Cas. Medic. p 318.* ♁♀ & ♃ ♀i p.d. *LEMERI in Chymia*; item crystallus mineralis cum lacte bubulo vel emulsione pinearum assumpta: vid. *TIM.* à **Güldenklee** l.c. cui ♃ ♀i p.d. aliquando interponendum est.

Ex his facilè patet, quomodo venenum arsenici corrigendum veniat, ut medicina utilis evadat. Nempe corrosivitas ejus acida vel separanda vel immutanda, ut prioris quidem ratione substantiæ Mercurialis metallica restiter, quæ acida quælibet vitiosa tam primarum viarum absorbere, quàm ulcerum corrigere valeat, unde vis singularis ad ulcera cacoëthea; posterioris ratione fallum tertium cum corpore metallico plus minus junctum abstersivum, & simul non nihil absorptivum resultet.

Inter Præparata describit *AUTOR no. 1. Arsenicum dulce*, non tamen perfectè tale, quia de volatili corrosivitate plus minus adhuc retinens vim laxativam exserit, quod in cancro purgando, uti & in ulceribus malignis & apostematibus purgandis solet adhiberi: nihilominus cautione opus est. Dicit Autor: Arsenicum dulce perfectè cognosci ex eo, quod metallis injectum candorem illis conciliet: quod ita se habet: Nam hîc etiam quidam ex Venere volunt parare lunam beneficio arsenici dulcis: & certè negari non potest, quod in Venere semper aliquid detur de luna.

Sub *Rubini arsenici diaphoretici* præparatione partim volatilius corrosivum separatur, partim addito sulphure juncta arsenici aut auripigmenti substantiaita quasi diluitur, ut minus acre ac corrosivum evadat.

Potest etiam *arsenicum sublimari in flores rubicundos*, seu *flores rubinos cœruleos*, si permisceatur cum limaturæ Martis & antimoniana.

Sequitur *arsenicum fixum cum nitro præparatum*, quâ præparatione sub fumo tollitur corrosivum acidum sulphureum, & corpus metallicum, quod superest cum nitro alcalisato, se jungit, & concretum tertium fixum exinde evadit. Fit dupliciter: vel in forma sicca, vel humida.

In *forma sicca* parari potest secundùm præscriptum *AUTORIS*, quæ tamen præparatio tædiosa nimis est. Optimè miscetur arsenicũ cum ana vel cum triplo nitri: *Illo*, si pro usu saltẽ externo; *hoc* si pro usu interno expetatur: subiguntur & unâ vice detonantur in crucibulo, tunc corpus metallicum, imò maxima arsenici

pars

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1004-0 DFG

pars sub fumo avolat, habeturque arsenicum perfectè fixum, quod aqua simplici à nitro separatur. In hac fixatione observetur: ne chymicus hauriat fumum, quoniam est malignus, & valdè venenatus.

Loco *nitri* alii cum *tartaro* præparare amant:

℞. ☾ci *albi* ℔ j.
♀i *albi* ℔ ij.

Pulverisata misc. & per retortam igne aperto destillentur: in collo retortæ se sublimat arsenicum. Hoc cum ana salis urinæ quater sublimetur, & in cella *per deliquium solvatur* pro cura ulcerum.

Alii recip. *tartari* & *calcis vivæ* duplum, addunt *arsenico*, & ita in crucibulo hoc figunt.

Arsenicum cum nitro ritè paratum & fixatum internò usu est diaphoreticum, & radiis antipestilentialibus non immeritò à quibusdam annumeratur: sicuti etiam in psora prodesse solet; hinc *arsenicum fixum sudoriferum no.2. pag.*500. exinde *AUTOR* parare solet, imbibendo pulverem arsenici fixi cum oleo tartari per deliquium, quod valdè commendatur in cura philtrorum, quorum malignitatem per sudorem promptè & tutò expellit.

Externè arsenicum singulariter convenit, & est remedium præsentaneum in ulceribus pessimæ notæ, Venereis, pestilentialibus, cancrosis in specie mammarum & similibus: sive ad imitationem *WURZII in fine chirurg.* per deliquium fluere permittatur in *oleũ arsenici fixi*, quod præcipitetur cum acido: Pulvis qui cadit albus seu *magisterium arsenici*, aquâ calidâ aliquoties probè edulcoratum & exsiccatum, commodè linimentis & emplastris contradicta ulcera addi potest: ab arsenico hoc fixo deflagretur aut saltem abstrahatur aliquoties spiritus vini; sic enim evadet remedium eò nobilius pro ulcerum cura: sive arsenicum hoc fixum vino Malvatico infundatur, hincq; ad consistentiam syrupi abstrahatur, tutiùs sic longè & meliùs ulcerum curæ adhiberi poterit. Conf. *du HAMEL de affect. cap. p.* 429. item *THOMSON in Epilog. Chym. p.* 79. Quod enim antimonialia non præstant in dosi ejus aucta, ab hoc magisterio dosi licet parvâ, expectari potest. Quod etiam jam olim *PARACELSUS* insinuavit, qui *Realgar* hoc in ulceribus omnibus sanandis præ aliis commendat. Arsenicum enim in se quidem corrosivum, nonnihil cicuratũ ratione suæ compositionis & acrimoniæ corrosivæ quælibet posteà, etiam fortissima ulcerum acida corrigit & cicurat. Ex hoc ipso arsenico fixo cum spiritu salis ammoniaci etiam ℞ *cærulea diaphoretica* potest extrahi: de quo vid. *DIGBY Experim. Tom.2.pag.*455.

In forma humida figitur arsenicum, si miscetur cum spiritu nitri, qui ternâ vice cohobatur ab arsenico: sic sulphur arsenici fixum remanet; quod tamen subterfugiat usum internum.

Regulus arsenici, cujus *AUTOR no.*3. mentionem facit, nihil aliud est, quàm metallica substantia ejus, ab acido per alcalia deflagrando separata, ut *suprà insinuatum* fuit.

Arsenicum fixum, sæpè ablutum cum aqua calida, si in cellam vel alium locum frigidum reponitur, habetur liquor egregius, qui vocatur *oleum arsenici anodynum*, seu *Butyrum arsenici anodynum*, in ulceribus malis jam dictis: scilicet dissolvitur in aqua appropriata, cum qua postmodum eluitur ulcus; simul tamen addatur oleum myrrhæ, ut habet *AUTOR*.

Ultimò se offert *spiritus* & *butyrum arsenici*, secundum *AUTORIS* descriptionem: prodit liquor crassus instar butyri antimonii, & sequitur tandem ipse Mercurius vivus. Nempe spiritus corrosivi dimittunt Mercurium & alligant se arsenico, unde butyrum arsenici, & Mercurius vivus emergit. Hinc loco Mercurii sublimati idem butyrum parari potest ex arsenico, addito sale communi & vitriolo: vid. *DIGBY Experim. P.2. pag.* 455. sicuti etiam spiritus salis fortis seu oleum salis communis arsenico affusum destillando coit cum eodem in *butyrum*. Spiritus salis equidem communis arsenicum, non secus ac talia subjecta sulphurea, solvere non potest, nisi prius in flores sublimetur, & ita à superfluo sulphure separetur; si verò spiritus salis aut oleum salis rectificatum accipiatur, solutio utraque succedere solet.

CAP. XXIX.

DE SULPHURE.

SUlphur καθ' ἐξοχὴν sic dictum, aliàs commune, quod attinet: rectè dicit *AUTOR*, quod sit *Resina terræ, chalcantosa*, i.e. vitriolicâ *aciditate gravida*. Concretum enim est quoddam minerale, coalescens ex acido minerali universali, cui tegmen quasi ex particulis terreis & aqueis, speciem pinguedinis exhibentibus, superinductum: vid. *UNZERUS de* ♃*e, & ROLFINCCIUS in pecul. Dissertatione*. Unde in sulphure communi duplex consideranda substantia: una volatilis acida corrosiva, facileque in liquorem coagulabilis; & altera pinguis bituminosa, facilè inflammabilis: quæ duo coëundo constituunt concretum sulphuris tertium.

Concretum hocce confirmat Mechanica, tàm per diacrisin quàm per syncrisin: Per diacrisin enim substantia pinguis deflagrando absumitur, restitante parte acidâ in forma liquida, nares feriente, quod acidum idem est cum acido vitrioli. Nam in iis mineris invenitur, & ubi acidum istud invenit mineram Martialem, item Veneream, abit in vitriolum; ubi terram puriorem, in alumen; ubi terram cum aqua temperatam, sub forma pinguedinis uniuntur, & fit sulphur. Per *syncrisin* verò sulphur artificiale ex oleo vitrioli & oleum terebinth. parare gestit *BOYLE in Chym. scept. pag.* 133. quæ duo si invicem destillantur per retortam, sub hac destillatione in collo retortæ sublimatur sulphur vinum perfectum, cujus natales sunt ex pinguedine olei terebinthinæ, & ex acido vitrioli.

Differentiæ sulphuris sunt: quod quoddam sit nativum seu ἄπυρον, ex suis mineris citra ignis adjumentum extractum, quod deprehenditur interdum adeò purum & pellucidum, ut instar gemmæ cujusdam flavescentis se habeat; vel instar succini depuratissimum, & elegantissimi coloris, quale etiam interdum ex India afferri solet: sed rarùm, de quo conferatur *VELSCHIUS Hec.* 1. *pag.* 44. item *HOFFMANNUS pag.* 368. Factitium est quod ignis adjumento ex suis mineris concremando aut liquescendo elicitur: Quando enim mineræ torrentur, effluit sulphur vivum, quod in magdaleones deinde efformatur. Pertinet huc sulphur, quod in Suecia ex minera vitrioli, quando forti igne comburitur, effluit & liquescendo emanat, vel etiam ex *AUTORE* ex aquis sulphureis excoquitur. Notabile est, quod habet *HAUPTMANNUS de Thermis wolckensteinensibus pag* 9. de aqua limpida ex petra stillante, quæ in aëre in sulphur perfectum abeat.

Sulphur est *ordinariò flavum*: observatur tamen & interdum *rubeum*, qui color ex particulis Martialibus adhærentibus oritur, siquidem sulphur per retortas ferreas destillatum, rubeum colorem acquirit; unde

etiam sulphur rubrum nativum ejusdem ense naturæ manifestum est: conf. *JUNGIUS Doxoscop. pag.* 186.

Huc etiam spectat *sulphur caballinum*, quod nihil est aliud, quàm eruditior & fæculentior sulphuris pars, additâ limaturâ Martis seu squama ferri: Hæc mixta in unam massam funduntur, quæ ♁e citrino obducitur. Ita vocatur, quoniam scabiem equorum sanare solet. Sulphur minerale concretum est sui generis, ut ex suprà dictis patet; quod, quâ tale, metalla non ingreditur, utut analoga huic substantia, in iisdem sulphur dicta, eaque in imperfectis præsertim metallis, duplex: combustibilis & incombustibilis, quod alii nomine *sulphuris externi* & *interni metallorum* innuere videntur, imò triplicem sulphuream substantiam in metallis asserit *BECCHERUS suppl.* 2 *pag.* 75 *seqq.*

Porrò sulphur nunc inflammabile adhuc est; atq; tunc *volatile* dicitur, nunc inflammabilitate destructa idem *fixum* existit. Fixitatem hanc per acida acquirit, de quo confer. *TACCHENIUS Hipp. Chym. Edit.* 2. *pag.* 181. sicuti etiam *PALEMANNUS de Sulphure Philosoph. pag.* 201. sulphur minerale simplici digestione figi & perfici, adeoque inflammabilitatem ejus tolli posse, asserit, & *præparationem loco citato* docet. Id quod in mentem revocat curiosum assertum *Commentatoris in ERCKERI* **Probierbuch** *pag.* 267. & 328. quod sulphur igne solis per speculum notorium non consumatur, sed potiùs non nihil figatur.

Quoad *selectum sulphuris*, ad usum Medicum vel Chymicum necessum est, ut semper sumatur sulphur purissimum, quale est illud, quod ex India afferri solet, vel ex vitrioli vena, dum excoquitur, destillare & emanare solet; hoc enim est satis purum & defæcatum: sin verò non habeamus hæc sulphura, necesse est, ut purificetur, de *quo infrà loco suo.*

Quoad *Usum*, rectè dicit *AUTOR*, quod pectori sit dicatum, unde etiam communiter *Balsamus Pulmonum* dicitur, ob egregias virtutes conservandi pulmones & delendi quæcunque pulmonum vitia. Id quod intelligendum de parte ejus pingui seu bituminosa: nam respectu partis acidæ potiùs est pulmonibus venenum. Siquidem non solùm sulphur incensum odore suo pectus stringit, tussim & dyspnæam infert, sed & internè, ut quælibet acida, ita in specie acida sulphuris vitrioli, &c. pectori hostilia & inimica sunt, ex corrodendo pulmones, subtiliter homines disponunt ad phthisin: quare & acidularum usus nocet ad phthisin dispositis. Ratione ergò pinguedinis illius balsamicæ pulmonem conservat, & læsiones ex inspiratis inductis corrigit affectus catarrhales pectus & pulmones infestantes mitigat, lympham nimis acrem vel acidam, unde tussis, febres catarrhales & alia vitia, temperando, & hinc constituit basin pulverum catarrhalium seu pectoralium; apostemata aut ulcera pulmonum & quarumcunque partium internarum mundificat, & quantum possibile, consolidat; hinc phthisicis, tussientibus, empyematicis, & omnibus pectoris affectibus, item pleuriticis, egregiè confert. Cœterùm observetur: quod tunc temporis verum balsamum pulmonum mereatur vocari, quando pinguedo balsamica separata est à parte acida corrosiva; tunc enim certè oleosa & balsamica pinguedo defendit pulmones contra omnes insultus aëris externi, & præservat illos à multis malis. Verùm cum hoc sit difficillimum, & non omnibus contingat adire Corinthum, utut non sit impossibile, propterea, ut exaltetur vis oleosa, miscetur cum pinguedinibus seu oleis vegetabilium, v.g. cum oleo terebinthinæ, aut oleo lini; sic enim ab his oleis, in specie terebinthinæ, quasi obtunditur substantia acida sulphuris, & exaltatur vis balsamica pulmonum, ut promptiùs & efficaciùs operari possit. Et hoc est fundamentum præparationis balsami sulphuris, de quo postmodum suo loco. Vi autem balsamica sulphur egregiè resistit putredini; unde in peste & febribus pestilentialibus, aliisque malignis, tàm præservando quàm curando, internè & externè in suffitu multum præstat; solet enim producere sudorem, & resistere malignitati morborum & febrium. Hippocrates certè beneficio sulphuris & sulphuratarum potionum curavit pestem: ut enim vina à corruptione conservat; ita & massam sanguineam à putredine. *HELMONTIUS in Asthmate & Tussi*; *CNOEFFELIUS* verò *in febribus epidemicis*, porum habet sulphure impræguatum. Modus hic est:

℞. *Fila* ♁*ea*:

Hæc incendebat, *fumum excipiebat* in lagenam, & huic *infundebat potum*, & agitando probè propinabat ægris.

Præterea sulphur vermes enecat, mulieribus in partu difficili; fœtu mortuo, ac secundinis & mensibus retentis, similibusque mulierum affectibus, faustus & frequens ejus usus est: & certè sulphur & myrrha sufficiunt in partu difficili; unde cautus ejus in mulieribus gravidis sit usus. Adhæc sulphur est egregium antidotum contra Mercurium vivum, quocunque modo, internè vel externè, corpori applicatum. In colica passione imprimis flatulenta & convulsiva sulphur ejusque flores ad ʒß internè mirè laudantur; valdè enim absorbet & temperat acidos humores in corpore nostro, quoniam pinguedo balsamica à proprio acido nondum est saturata. Refert *KIRCHERUS in Mundo subterr. t.* 9. *cap.* 1. *sect.* 3. quod sulphur interiùs assumptum abdita quadam vi ita alteretur, ut excrementa eorum, qui eo frequentiùs utuntur, moschi odorem referre dicantur; de quo ubiorior experientia consulenda.

Usurpatur autem sulphur interius vel sub forma pulveris, qui modus est usitatissimus, vel solent etiam interdum fieri decocta & infusa ex sulphure. Sic *POTERIUS in Pharm. Spag. sect.* 1. *pag.* 324. refert, quod sulphur in simplici aqua coctum præstantissimum sit medicamentum, quod interius sumptum epar refrigeret, & febres juvet: externè verò soleat sanare scabiem & erysipelata, & tollere raborem faciei. Præterea notatu dignum est, quod *idem* refert *loco citato pag.* 333. quod sulphur sublimatum in doliis vini ad sufficientem quantitatem infusum, vinum reddat mirabile ad diversa morborum genera, imprimis adversus Mercuriales morbos: sic qui casu vel arte Mercurii fumum recipiunt, vel Mercuriali in unctione peruncti sunt, consimile vinum propota ordinariò bibant: sicuti etiam pulmoniacis, asthmaticis, scabie infectis, & lue Venereâ contaminatis, mirificè conferre dicat. Interim melius conducent sulphurea remedia crassioribus & succi plenis corporibus, quam macilentis, si nempe diutius eorum usus continuandus sit; unde etiam hecticis malè præscribitur.

Externè est egregium mundificans vulnerum: nempe corrigit & temperat acido-salsum acre, & simul, si quæ ex labe spiritus insiti putredo imminet, ab ea præservat, & maturè corrigit. Hinc ulceribus malignis ac putridis, cacoëtheis, aliisque difficulter sanabilibus, sulphurata optimè conveniunt,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1006-1 DFG

veniunt, quod sulphur præstat ratione partis suæ pinguis; acidum enim, quod in eo simul inest, ulcera non corrigit; hinc illud priùs, ut suprà dixi, infringendum, ut inde habeatur remedium balsamicum. Hinc Balsamum sulphuris, emplastrum diasulphuris, &c. sunt optima in casibus chirurgicis. Præterea quoque refertur inter Cosmetica, vel quæ faciei nitorem conciliant: sive infundatur in aquam frigidam sulphur, sive decoquatur, perinde est; utroque enim modo solet egregiè conferre. In scabie rarò fallit:

℞. ♁ *laurinum:*

Subigatur cum *sulphure*, & ⊖♀*i*, fiat linimentum, quod feliciter & citra periculum sanat.

Sic & in herpete, serpiginibus, in specie exulceratis pruritu, aliisque similibus cutaneis affectibus mundificandis & curandis optimum, cum ⊖♀ & pinguedine suilla subactum: nec est periculum, quod vulgò metuitur, quod ab usu sulphuris externo affectus isti repellantur, & inducantur asthmata & febres. Est metus frustraneus, modò præmissis universalibus massa sanguinea sit depurata; imprimis si sub usu externo sulphuris internè simul propinentur blanda diaphoretica & massam sanguineam purificantia: inter quæ viperata & antimoniata cæteris palmam præripiunt; quod de omnibus morbis externis intellectum volo. Imò in erysipelate exulcerato unicum sulphuratum confert remedium.

Ut autem tutiùs in usum revocetur medicum, imprimis purus sulphur eligendum: quæ ejus

PURIFICATIO

vel fit in *via humida*, idque optimè per ebullitionem in aqua calcis vivæ, quâ omnes ejus sordes eluuntur & abluuntur: de quo vid. *ZWELFFERUS Mant. Spagyr. pag.* 397. & 401. Juxta hunc est ea, quando in urina humana ebullit, & spuma supernatans removetur: quâ ratione & sulphur defæcatum satis habetur. Deinde cum cera purificatur, qua fœtor ac impuritas à sulphure separatur, & sulphur longè aptior fit ad medicinam: vid. *ZWELFFERUS loco allegato pag.* 397. vel fit *Depuratio* sulphuris *in via sicca*, nempe per sublimationem, quo ipso acquirantur *Flores sulphuris dicti.*

SUBLIMATIO

Sublimatio sulphuris in flores est nihil aliud, nisi *depuratio quædam superficiaria sulphuris*: Nam substantia ipsius tota adscendit in flores, & recrementa permanent in fundo. Sunt ergò tantum sulphur depuratum Flores sulphuris.

Pro horum sublimatione *cautelæ observandæ* sunt seqq.

1. Optimè in cucurbita terrea tubulata præparantur, in quam sulphur particulatim injicitur, pariliterè modo, atque suprà de floribus antimonii dictum. Cucurbitæ imponuntur alembici, vel terrei, vel vitrei, quorum superior debet esse perforatus parum, ut spiritus acidus, qui simul solet sublimari, habeat exitum.
2. Moderatum requiritur ignis regimen: nam si fuerit nimius, fluit sulphur, nec sublimatur.
3. Hinc quidam varia addunt sulphuri sublimando ad fluorem ejus impediendum, v.g. terram sigillatam, farinam laterum, alumen ustum, terram calcinatam, &c. Nempe tale addendum est subjectum, quod nec in sulphur agat, aut ejus texturam invertat, nec in quod sulphur agere queat, & ita florum proventum imminui.

Prioris ratione salia fixa rejiciuntur; posterioris ratione vitriolum calcinatum quibusdam suspectum est. Optimè ergo sal commune vel sal gemmæ addi potest: conf. Zwelfferus Mant. Spagyr. pag. 398. Flores simplices sunt optimi, quales *AUTOR no.* 1. *pag.* 502. describit, & meritò præferuntur iis cum additione: sunt consistentiæ farinaceæ, & permiscentur aptissimè cum simplicibus, & cum iis varias constituunt formulas.

Sequitur modus parandi *flores sulphuris vitriolatos*, dum sulphuri vulgò additur vitriolum ustum, vel caput mortuum vitrioli: sed malè. Etenim vel planè exustum additur, vel colcothar: si prius, parum de floribus sulphuris adscendit, quia spiritus sulphuris acidus rodit vitriolum calcinatum, & spiritu novo impræguat, unde pauci sublimantur flores: sin verò superficialiter saltem calcinatum seu colcothar adhibitum est, adscendunt flores impræguati acido vitriolaceo, quos revera corrosivos & nocuos esse, asserit *BOYLE de specif. & simpl. pag.* 113. imprimis in pulmonum affectibus, cum vitriolum sit nocentissimum pulmonibus. Plus ergò nocebunt, quàm prodeunt, nisi vitriolum sit omni aciditate spoliatum, seu nisi terra vitrioli sit perfectè dulcis, aliàs semper aliquam habebunt acredinem. Et quidem flores sulphuris qui parantur cum vitriolo Martis, vel viridescunt, hinc flavescunt, & tandem albescunt, dum semper aliquid de metallo sublimatur.

Quoad *Usum florum sulphuris*: quæ dixi de sulphure crudo, possunt quoque dici de floribus sulphuris. In catarrhis, præter ea, quæ superius dixi, flores sulphuris vel sulphur est egregium, quoniam temperant lympham, catarrhorum materiam, imprimis si misceantur cum succino, aut etiam benzoë, hæc enim est anima pulmonum, uti *superius monui.*

Dosis est à ʒß ad ʒj, rarò ad ʒjß adscendimus. Dicit *AUTOR*: permisceri commodè cum extracto enulæ, camphora, cum quo ex floribus sulphuris & saccharo, possunt fieri morsuli, rotulæ, & aliæ formulæ.

Flores sulphuris gummati num. 3. *pag.* 503 seu quibus myrrha, mastix, crocus, aloë ac thus adduntur, nil valent propter empyreuma, quod ejusmodi resinosa pinguia addita ordinariò imprimunt, & ex quibus combustis nil elevari potest: imò flores hi sulphuris ab adhærentibus oleis empyreumaticis nauseosi fiunt. Potiùs floribus ipsis Benzoë, aloë &c. addantur, qua ratione magis conveniunt, quam si unà sublimantur.

Flores sulphuris saccharati no. 4. etiam nil valent, quoniam saccharum non sublimatur, sed comburitur propter ignem fortem, & fœtidum sulphuri dat odorem.

Flores sulphuris albi no. 5. descripti, sunt parvi momenti, & tantùm palliativi, dum enim sulphuri de nitro aliquid adhæret, fiunt albi. Possunt tamen etiam fieri *flores sulphuris albi, si sublimentur cum ana aluminis.* Cæterum *Flores sulphuris albi cum nitro Autoris* in aere frigido abeunt in liquorem: (notanter dico cum nitro Autoris, in aliis enim non procedit) qui liquor specifice in erysipelate extrinsecus prodest, & etiam in reliquis cutaneis affectibus.

Flores sulphuris corallati no 6. nil valent: Nam reverà de coralliis n hil adscendit.

Quoad *flores sulphuris benzoinatos*, idem sentiendum, quod dixi de *sublimatione tertia & quarta:* nam benzoë naturæ est resinosæ, & facilè comburitur, unde empyreumaticum odorem relinquit: Propterea frustra adjicitur. Longè melius permiscentur flores sulphuris cum Benzoë & similibus gummatibus, quàm quod invicem sublimentur.

Sequitur

PRÆCIPITATIO,

mediante qua sulphur solutum præcipitatur in album pulverem, qui vocatur *lac sulphuris.*

Sulphuris hæc solutio non fit per acida; hæc enim figunt sulphur, in specie aqua fortis, sed absq; solutione menstruum tamen peracutum flores sulphuris solvere, & in blando calore insignem vim elasticam exercere dicitur. Benè autem sulphur solvi potest, tàm per alcalia, imprimis sal fixum, propter acidum in sulphure reconditum, ratione cujus in se invicem agunt, quàm per olea ratione similitudinis seu analogiæ in substantia pingui, qua oleum penetrat sulphur, & illud quasi liquescere cogit. Sed concretum minerale cum sit sulphur, adeoque densioris & firmioris texturæ, etiam alcalia saltem fixa, non volatilia, illud solvere valent. Nec obstat experimentum *BOYLE de coloribus*, dum ex *calcis vivæ, salis ammoniaci & sulphuris vivi vel crudi* ana part. æqual. *spiritum volatilem urinosum*, *rubrum* instar sanguinis, per retortam vel alembicum destillat, quasi alcali volatile cum sulphure soluto hunc repræsentaret: Nam spiritus hic salis ammoniaci urinosus cum sulphure, propter attactum calcis vivæ corroso, in forma rubicunda prodit, cui affusa aqua simplex mox præcipitat sulphur in antiquam formam, ita ut nulla solutio, sed superficialis saltem particularum unio fuerit. Sic etiam olea saltem densiora, non verò in spiritus volatiles resoluta, ob eorum raritatem & subtilitatem in textura, quæ improportionata est, ut in sulphur agat, in hoc negotio requiruntur. Attamen spiritus tales volatiles vinosi extrahere sulphur & absorbere non nihil valent, quando nempe per alcali fixum prius resolutum fuerit, ut in ℞ præparatione infra patebit.

Solutio sulphuris per alcalia fit vel *in via sicca* vel *humida. Siccam* docet *AUTOR no. 2. pag.* 504. *Humidam no.* 1. *&* 3. Utraque ratione solutum sulphur, & hinc per acidum vini vel aceti præcipitatum, suggerit *lac sulphuris* dictum; quia mixtura albescit & lactescit, & sulphur sub forma pulveris candidi fundum petit: uti videbitis in *AUTORE*; ub iobservandum, *cum calce viva factam sulphuris solutionem no.* 3. *pag.* 505. *per urinam esse præcipitandam*, nempe ob naturam ammoniacalem ipsius urinæ, quatenus scilicet alcali urinæ saturat acidum calcis vivæ, dum interea acidum urinæ præcipitat sulphur ex solutione. Interim notabile est, quod asserit *BECCHERUS Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 370. Præcipitationem nempe solutionis hujus cum aqua forti factam, non lac sulphuris, sed terram tartari figentem, saltem præcipitare.

Quoad *usum*, multi quidem, quæ inter etiam est *LUDOVICI in Pharm. pag.* 375. magnifaciunt hoc lac sulphuris, & sulphuri crudo ejusque floribus in branchiorum infarctu longè præferunt, præsertim si *florum sulphuris* pars j. cum *salis tartari* part. ij. fundantur in crucibulo, & hinc soluta præcipitenter, acquiri nempe sic sulphur fixissimum, egregiè diaphoreticum, genuinum pulmonum Balsamum. Sed magis placet assertum *ZWELFFERI Mant. Spagyr. pag.* 401. esse hoc lac sulphuris calcem inertem, propter acidi præcipitantis & alcali solventis summam adhæsionem, insolubilem ac nullius usus, quæ neque ab acido, neque ab alcali ulteriùs solvi potest, adeò ut potiùs noceat, quàm prosit in pulmonum affectibus. Colorem album habet, ut sulphur vivum in eo lateat, quia particulæ salinæ id obfuscant, & colorem candidum induunt.

Vicina est præparationi lactis sulphuris præparatio ista, qua elicitur *ex sulphure oleum rubicundum:*

℞. ♃*is* ℔ ij
♀*i rubri* ℔ iij.

quæ in olla probè perlutata ponuntur in ignem circuli per 24. horas: olla prunis probè obtecta per 8. horas permittatur, tunc materia refrigerata pulverisetur, superfundatur *acetum destillatum*, & extrahatur ℞*a rubra: acetum destillatum* per decantationem aufferatur, vel etiam per lenem destillationem abstrahatur, & remanebit *oleum rubrum.* Est præparatio similis lacti sulphuris, & adhibendum hoc oleum tantùm usu externo; internè nihil valet.

Alio quoque modo *lac sulphuris* parari potest, si flores sulphuris cum spiritu salis bene imbibuntur, & per retortam destillantur, non secus ac butyrum antimonii, & prodit liquor crassus lacteus, qui per se usurpatus commendatur in peste & hydrope: Verùm hanc virtutem à spiritu salis accepit. Hic liquor præcipitatus per alcali quoddam in pulverem album, deponit ad fundum *lac sulphuris*, sed nihil valens; unde huic potiùs sulphur crudum præferendum.

Qui ergo *magisterium sulphuris oleosum* seu *lac* tale *in forma sicca* desiderat, procedat *modo CONERDINGII:* nempe à solutione sulphuris, cum oleis destillatis facta, abstrahendo menstruum remanet sulphur in forma resinæ facilè pulveribus commiscendum. Resina hæc, si in spiritu vini denuo solvatur, & vel hic ad priorem consistentiam abstrahatur, vel cum aqua communi præcipitatur, Extractum seu Magisterium, omnis fœtoris expers, comparabitur: cujus usus internus est, ut aciditates corporis putredinosas, viscerum incipientes læsiones, corrigat, ac consolidationem promoveat.

Ex his ipsis operationibus alcali in sulphur, etiam alia surgunt remedia v.g. si

℞. ♄*is* ♀*i* part. j.
flor. ♃*is* part. ij.

ac infundantur in crucibulo, & postmodum solvantur in aqua, spontè concrescent crystalli, quæ sunt optimum purgans, præsertim in hydropicis.

Dos. ʒß.

Parili ratione & elegans liquor alexiterius compositus parari potest secundum *WILLISIUM Pharm. Rat. P.* 1 *pag.* 258.

Sequitur

DESTILLATIO,

qua liberatur pars sulphuris acida à parte ejusdem pingui bituminosa, & ista pars acida seorsim sensim collecta in liquorem, vocatur *spiritus sulphuris.*

Spiri-

Spiritus hic sulphuris est acidum illud, quod sub pinguedinis bituminosæ tegmine occultatum est, unde non nisi hac separata obtineri potest. Separatio alio modo fieri nequit, nisi per deflagrationem, sub qua pinguedo resoluta mediante sale aëris abit in gas aqueum, & satiscit denuò in aquam simplicem; acidum verò serösim collectum constituit spiritum.

Colligitur variis modis, nunc per campanam, nunc per alembicum amplum, nunc in vase aqua simplici pleno, nunc aliis similibus machinis, idque ex eo, quoniam parum admodum aciditatis ex eo potest acquiri: nam pinguedo præponderat acido, & quoniam non est saturata à proprio acido, propterea obscurioris est notæ. Res tamen omnis eodem recidit, modò debitæ observentur encheirises ratione temporis ac modi. *Ratione temporis* instituatur præparatio aëre humido ac pluvioso in loco vel conclavi aëri ubique pervio; sic enim propter aquearum particularum in aëre abundantiam faciliùs colliguntur acidæ particulæ sulphuris, & in guttas coëunt, sicque copiosiorem dant spiritum, cum aliàs aëre sereno difflaretur: sicuti etiam quidam suadent, ut in conclavi, in quo præparandus spiritus sulphuris, prius aliquantulum nitri supra prunas deflagretur; sic enim copiosus spiritus sulphuris acidus acquiritur, aëre per nitrum animato, & copiosius attrahente. *Ratione modi communiter fit per campanam:* Nempe quando inflammatur sulphur, super flammam interjecto spatio applicatur vas amplum vitreum, quod dicitur campana, & quidem admovetur ita, ut vapores exhalantes ex sulphure incenso in hoc impingant; sic in flamma avolat substantia pinguis; fumus verò, qui ex sulphure exhalat, coërcetur in campana, & sensim sensimque colligitur in guttas, quæ decidunt in subjectum vas, & abeunt in spiritum sulphuris acidum. Imprimis quoque necesse est, ut antea campana aliquot guttis aquæ humectetur, ut promptè se uniat pars acida cum parte aquosa, & abeat in spiritum acidum. Conferatur præter *AUTOREM no. 1. & 2. BILLICHIUS in suis Parad. Chym. pag. 51.* item *KERKRINGIUS in Comm. in Basil pag. 279.* item *HOFFMANNUS Clav. pag. 173.*

Quoad naturam & usum hujus spiritus; revera spiritus sulphuris essentialiter idem est cum spiritu vitrioli, sive Veneris sive Martis; quoniam omnes sunt ex una minera, dum spiritus sulphuris acidus corrodit mineram Martis vel Veneris, uti monui *superiùs*, ubi de spiritu vitrioli. Siquidem Mars & Venus hoc spiritu irroratus efflorescit in perfectum vitrioium vel Martis vel Veneris, ex quo destillatur spiritus vitrioli. In eo saltem differunt; quod spiritus sulpuris purus sit, nec liquamine sulphureo metallico, prout vitrioli spiritus, inquinatus; spiritus enim vitrioli, sive Veneris sive Martis, propter coalitum in igne & fortissimam ignis torturam, rapit aliquid secum de minera, unde est stipticus & nauseosus, atque hac ratione stomacho hostilis est: in cæteris autem conveniunt, hinc iisdem usibus Medicis, quibus spiritus vitrioli inservit, commodè etiam spiritus sulphuris adhiberi potest. Ipse autem spiritus sulphuris est magis conveniens, imprimis ubi opus ut resolvantur mucilagines viscidæ: hinc & in asthmate cæteris remediis sæpè additur spiritus sulphuris ad gratum saporem; ubi tamen spiritui sulphuris rursus præferendum est gas sulphuris seu fumus in incensione exhalans, & in vitro captus, cui vinum infunditur: hoc *vinum sulphuratum* certè optimum est in asthmate. De usu spiritus sulphuris ad vitam longam videatur *HELMONTIUS T. 2. Arbor vitæ, prope finem.*

Cæterùm hic spiritus sulphuris acidus tandem potest redigi in sal per evaporationem phlegmatis artificiosam, & subsequente coagulatione acidi in frigido, & hoc sal aluminosi dicitur esse saporis: hoc ipsum tamen postmodum ex aëre libero attrahendo phlegma, abit denuò in spiritum. Quidam solent parare *spiritum sulphuris* acidum *sese multiplicativum*, qui scilicet per menstruum spatium quartâ sui parte semper accrescit. Modum præparandi subministrat *POTERIUS in Pharm. Spagyr. cap. 11. ubi de sulphure*, in quo parat *oleum multiplicativum:*

> In fundo crucibuli pro ℔ j. *sulphuris*, injiciuntur ℥ij *crystalli calcinatæ*, & destillantur per campanam ordinario modo: sic enim fit liquor multiplicativus; cui, si quartam partem singulis mensibus demimus, nequaquam tamen altero mense decrevisse experieris, idque beneficio crystalli calcinati.

Crystallus pro hoc usu calcinatur; si ignitæ, in aqua frigida extinguatur, quod bis vel ter reiterandum, donec abeant in pulverem; & hoc modo præparatur spiritus multiplicativus, cujus ℥j intra mensem aliam dabit unciam.

Beneficio spiritus acidi sulphuris ænopolæ solent conservare vina, ne fiant pendula. Et quidem hic ipse spiritus sulphuris acidus, quando ita sub forma fuliginis injicitur vino, vocatur ab *HELMONTIO gas sulphureum*; quoniam non est spiritus acidus, sed constat ex parte sulphuris oleosa. Hoc gas monstrat nobis apertè, quod singulari polleat vi in arcenda putredine in corpore humano, ex eo, quoniam vinum præservat, quod aliàs facilè corrumpitur. Hinc non sine causa *CNOEFFELIUS in T. 2. de Curat. Febr. Epidemicarum*, habet modum combinandi hoc gas sulphuris acidum cum potu ægrotantium in febribus malignis, cùm sit singulare remedium in cura earundem: & beneficio hujus liquoris quidam Medicus in peste ultima Londinensi multas egregias perfecit curas. Item potum hoc modo impræguatum miris modis commendat *HELMONTIUS* in curando asthmate ac tussi, similibusq; pectoris affectibus.

Spiritus Autoris no. 3. pag. 506. vix videtur genuinus, quia multum de nitro participare credendum; sulphur commune calci vivæ mixtum & destillatum dat spiritum urinosum volatilem: vid. *CRAMERUS Disput. de Transm. metallorum.*

Oleum sulphuris linatum no. 7. fit, quando *sulphur cum oleo lini* solvitur, quo abit in concretum, quod *HELMONTIUS* vocat *epar sulphuris*, & mirè commendat pro tingendis gemmis, & parandis R/s: hoc destillatur per retortam in igne arenæ, sed magno cum periculo; quoniam omnia interdum dissipantur; prodit enim sic oleum rubicundissimum instar sanguinis, ex quo singularis medicina pectoralis parari potest. Fuit *CNOEFFELII* secretum, qui pro excellenti balsamo vulnerario usus fuit. Et observetur, quod præparatio *AUTORIS* suscepta fuerit hic ab egregio Chymico, sed frustraneo cum successu, & spes eum fefellit de hoc oleo genuinam autem descriptionem videbitis in M.A.N.C. *anno 6. append. pag. 78.*

Ex

Ex his laboribus obtinetur ulteriùs *oleum sulphuris* verum per destillationem : vid. *AUTOR no.11.pag.*507. sic enim post olei terebinthinæ separationem restans concretum quasi resinosum in oleum crassum destillabile est, quod multùm de sulphure participat.

Pertinet huc *liquor sulphuris quorundam secretus*, qui fit ex *pulvere florum sulphuris*, à quibus *spiritus vini* quater cohobatus fit : hinc imprægnatur remanentia pulveris florum sulphuris cum *oleo juniperino*, ex quibus destillatione paratur *liquor lacteus*, qui à multis in secretis habetur. Hic rectificatus probè ab aloë, myrrha, theriaca & croco, adhibetur postmodum tàm pro usu interno quàm externo in quamplurimis morbis.

Sequitur

INFUSIO,

quæ Balsama sulphuris suppeditat. Solutio nempe ista, quæ fit per olea, dat Balsamum sulphuris, quale est *Balsamum sulphuris terebinthinatum Autoris no.*1. vel *compositum no.*2. quales compositiones ex resinosis subjectis additis 1000. modis variari possunt.

D. *KORNERUS* præparat Balsamum sulphuris compositum per destillationem cum croco, aloë, myrrha, oleo juniperino, terebinthinæ, &c. de quo *integrum* scripsit *Tractatum*. Inter alia mirè commendat in curanda peste.

Quoad *usum*, revera *polychrestum remedium est balsamum sulphuris : speciatim terebinthinatum* egregium est in abscessibus & ulceribus partium internarum ; hæc enim mundificat, purulentias abstergit, & ulteriorem puris proventum cohibet. Hinc in empyemate & vomica pulmonum, ulceribus renum & vesicæ, mictu cruento, &c. egregium est hoc balsamum ; unde in phthisi convenientissimè jungitur cum antimonio diaphoretico, saccharo Saturni, & balsamo Peruviano ; exque his fiunt convenientes pilulæ antiphthisicæ, quæ in pulmonibus collectum pus per urinam evacuant. Appetitum etiam provocat, corruptelam aut putredinem quamvis humorum præcavet. Præterea diureticum est, & in fluore albo, mensium suppressione, calculo renum & vesicæ est conveniens. In dysenteriis etiam epidemicis est egregium : sic novi ex vicinia rusticum, qui se à dysenteria epidemica balsamo sulphuris, sæpiùs & copiosiùs assumpto, curavit. Sed nimius præcavendus videtur abusus, ne febres causet, & speciatim aridiora & emaciata subjecta, & ad hecticam disponat ; corporibus enim succulentis seu pituitosis convenientius est. In specie *de usu & abusu Balsami sulphuris* vid. *HOCHSTEDTERUS in Dec.*3. *obs.*10.

Paratur etiam à quibusdam *Balsamum sulphuris cum oleo succini, anisi, bacc. juniperi*, &c. loco olei terebinthinæ, quæ sulphur pariter solvunt in *Balsamum* rubicundum pro usu externo diaphoretico : sicut *anisatum* in affectibus pectoris, & *succinatum* in affectibus capitis & catharrosis, usurpantur & adhibentur. Quidam addunt camphoram, & sic fit *Balsamum sulphuris terebinthinatum camphoratum.*

Externè nobilissimum est vulnerarium balsamum sulphuris, vulnera recentia promptè & per primam intentionem consolidat, inveterata verò, & quæ ad ulceris naturam degenerant, mundificando optimè sanat, vel per se vel mistum cum balsamo Peruviano. In abscessibus aperiendis, mundificandis & consolidandis, in ulceribus præcipuè sinuosis, mammarum, aliarumque partium glandulosarum, uti etiam bubonibus & carbunculis suppuratis, egregiè etiam convenit. Emplastrum stiticum Crollii convenienter malaxatur cum balsamo sulphuris.

Balsama cum oleis expressis sunt *vel simplicia AUTORIS num.* 3. *pag.* 508. vel *composita*, eaque pro usu præsertim vulneratio multiplicia. Præparatio hujusmodi Balsami sulphuris fit per simplicem saltem sulphuris in olei infusionem ac digestionem, methodo *AUTORIS*; vel, quod melius est, per præviam cum dimidio, ana vel duplo salis tartari fusionem, & hinc oleorum affusionem, Balsama nobiliora & usui medico aptiora fiunt : conf. *WELFFERUS in Animadv. pag.* 446. *HOFFMANNUS Clav. pag.*374. & *ROLFINCIUS Chym. pag.* 214. Hac enim ratione acidum sulphuris ab alcali salis tartari fixo multum infringitur & quasi absorbetur, & exaltatur ejus pinguedo, quam sal tartari aptiorem reddit, ut imbibatur ab oleo destillato, vel pro usu externo ab oleo quodam expresso affuso. *Inter olea qualibet petroleum*, quod *optimè & intimè magis sulphur dissolvendo illud in balsamum redigit* : sicut loco sulphuris communis sulphura antimonialia adhiberi possunt. Sic scoriæ reguli antimonii, in quibus plus minus acidum ab alcalibus correctum & infarctum est, vel sulphur auratum antimonii, quod habetur pro præcipitatione scoriarum reguli antimonii cum oleo succini aut terebinthinæ nobilissimum dat *Balsamum Traumaticum*, teste *POLEMANNO T.*2. *de Sulphure Philos. pag.* 31. sicut pro usu interno sulphur ex cinnabari antimonii, vel flores sulphuris antimoniati, qui sub clyssi præparatione sublimantur, recipitur ; vel sulphur fixum Polemanni, ex quibus cum oleo anisi insigne balsamum confit : conf. *WEDELIUS Pharm. pag.* 33.

Balsamum sulphuris Rulandi, fit cum *oleo raparum* : quidam volunt cum *oleo ex semine* papaveris. Quicquid sit, utroque modò, præter usus superiùs dictos, in quibuscunque ulceribus & abscessibus aperiendis, mundificandis & consolidandis, in abscessibus præcipuè mammarum, item in panaritio seu verme sub ungue, egregium est : conf. *RULANDUS in suis Curat. Empir.* Unde *emplastrum ex balsamo sulphuris* vulgari, antimonii sulphure, cum terebinthina, colophonia & cera commendat *THOMSONIUS Epilog. Chymic. pag.*79.

RULANDUS pariter describit *emplastrum diaÏis*; cujus loco ad *LUDOVICI* imitationem *extemporaneum* fieri potest ex ♃*e pulverisato & myrrha*, cum *pice sutoria* exceptis : quod in doloribus ischiadicis non sine fructu applicari potest.

Fieri etiam potest *Balsamum sulphuris compositum ex sulphure & terra vitrioli dulci :*

℞. ☉ *hyperici* ℔ j.
flor. ♃*is* ℥j *seu marse* ♃*is d. m. par.* ℥iij.

ebulliendo ad solutionem seu extractionem sulphuris, ut fiat oleum spissius & intensius tinctum : vel adde

cera ℥iij.
terebinth. ℥ij.
thuris
myrrhæ à ℥iij.
pulv. aristol. rot.
nicot. à ℥j.

M. exact., & sub forma unguenti molliori.

Aut

Aut copiâ majori, cerâ additâ, in formam. Emplastri non adeò duri redigatur, multi usus in affectibus externis undecunque natis.

Sulphuri cum sale tartari dicto modo recluso, si affundatur spiritus vini, elegans habebitur ℞ *a sulphuris*, vel *simplex*, qualis est ista *ZWELFFERI Mant. Spagyr pag.*402. & cui non absimilis est ℞ *a sulphuris Autoris no.*5. vel *composita Willisii Pharm. Reg. P.*1. *p.* 377. Nempe sal tartari tunc penetrat ac dissolvit sulphur illud: hoc ipso disponit, ut unà cum particulis salinis à spiritu vini imbibi, & ita in ℞am exaltari queant, quæ spiritus vini ad medietatem abstractione ulteriùs perficienda: abstracto spiritu vini remanet pulvis insignis pectoralis, cum saccharo miscendus & propinandus. Aliàs etiam ex lacte sulphuris, cum vino vel aceto præcipitato, ℞a elegans parari potest, si nempe lac illud probè edulcoretur aqua pluviali; pulvis verò candidus exponatur digestioni, donec successivè rubicundum colorem contrahat. Hic pulvis cum *spiritu vini* commodè extrahi, & in elegantem ℞m exaltari potest. Digestio ista fit in capella cum arena: ℞a extracta abstractione spiritus vini seu menstrui ad medietatem usque concentrari, & tunc ad gutt. vj. vel x. pulmoniacis feliciter propinari solet.

Sal Sulphuris parare conantur ex capite mortuo spiritus campanarii: sed est carum & rarum, utut sint, qui volunt valde laudare in asthmate: item asserere, quod possit solvere aurum.

CAPUT XXX.
DE
BITUMINE & AMBRA.

Bitumen nomen generale est, comprehendens omnes spiritus mineralium pingues & fluidas: hinc & ambra huc pertinet.

Hæc utut sit elegantissimum & efficacissimum simplex; nihilominus de ejus natura & origine nondum res decisa est, cùm variæ de hac sint Autorum sententiæ: speciatim *KLOBIUS Tractatum Germanicum* scripsit de *Ambra*, ubi 18. congessit opiniones diversas de ambræ natura & origine: concludit tandem, quod sit fimus avis cujusdam singularis in insulis Orientalibus, speciatim in Insula Madagascar. Alii partim vegetabile, partim animale esse volunt, ut *VELSCHIUS Hecatost.*1. *pag.* 122. sicuti moderni Angli dicunt, quod in balenæ reperiatur intestinis, sicut sperma ceti, ut vocamus, in illius capite. Alii ex melle & cera compositum eam putant: Conf. *FRANCISCI* Schaubühne *P.*2. *pag.*610. Alii dicunt, quod piscetur ex mari, & sicuti succinum ejiciatur ad littora maris Borussici, ita ambram similiter colligi ex mari in India Orientali & Africa, seu ex mari in Bengala, in Pegu, item in Monzambiq atque Caboverde, in Insula Madagascar & Sumatra vilcum esse, quod in fundo maris eodem modo, quo pix marina crescit, statuitur in M.A.N.C. ann. 9. & 10. obs. 194. pag. 459. De *Ambra Augustana insolentioris ponderis* vid. M.A.N.C. *Ann.*3. *obs.*300. *pag.*520. & *Anno* 4. & 5. *pag.*304.

Triplex aliàs datur *ambra: Grisea seu Cinerea*, quæ etiam Orientalis dicitur; *Alba*, quæ præter raritatem carior est; & *nigra*, quæ factitia est, constans *ladano, moscho, styrace & ligno aloës.*

Ob caritatem & raritatem ambra vera sæpiùs adulteratur variè, & loco hujus factitia substituitur; legitima tamen ita cognoscitur:

℞. *Frustum ambræ griseæ:*

Huic intrudatur acus candens, quod si fiat, ut transsudet substantia pinguis, signum est Ambræ legitimæ.

Alii probant hoc modo: si quis unguibus frustum ex massâ decerpat, & hinc in manu calida probè agitet, & malaxet, liquescit, & instar ceræ mollescit ambra, tic est genuina; adulterata verò non bene cohæret, sed abit in frustula.

Quoad *usum ambræ griseæ* attinet: ab omnibus prædicatur ceu nobile analepticum, virium tam vitalium quàm animalium confortativum, hâcque ratione majorem habilitatem spiritibus conciliat, unde etiam ad vitam longam non immeritò laudatur à *BACONE de VERULAMIO pag.* 100. sicut & *basin confect. alchermes* constituit. Nemini nocere, nec fœminis, in quibus partum, lochia & secundinas promovet, nec hystericis & aliis mulierum malis nocet, modò non percipiant odorem: Melancholicis & hypochondriacis prodest, spiritus animales quasi reserando, quorum nimium impetum etiam sistit, & vi aliquali stupefactivâ, quasi inebriativâ, eosdem officit: unde usus ejus conferre solet aliquandiu in sensuum externorum & internorum, speciatim memoriæ & ingenii functionibus: sed diuturno usu eosdem spiritus alterat, & vi quasi inebriativâ stupidos tandem reddit usurpantes, & sensus internos anteà restauratos eò citius imminui facit: teste *HOEFERO in Herc. Med. T.*1. *pag.*277. Conf. *GARCIAS ab HORTO in Mant. Aromat. l.*1. *cap.*1. Nempe primitus ferè igneos & volatiliores spiritus reddit, successu verò temporis fixati quasi vappescunt; unde cautus sit ejusdem usus pro roborandis facultatibus animalibus. Nocet quoque iis, qui ad hæmorrhagias & febres continuas dispositi sunt. Magis ergò senibus convenit, quàm juvenibus, per quam causam his plus nocet, quàm juvat; hinc etiam in spiritus genitales potenter agit, & Venerem egregiè stimulat, eandemque excitat, &, si quid aliud, cæteris paribus, maritos steriles ad fœcunditatem disponere solet. Egregium præterea etiam est stomachicum, & in apepsia, nausea, stomacho crebriùs eructanti, vomitu, aliisque ejus affectibus, confert: hinc syrupus ad stomachi vitia cum ambra descriptus prostat in *FEHR T.*2. *de Absinth. pag.* 103. qualis etiam Gallis in frequenti usu est.

Usurpatur vel in forma sicca, vel liquida. In forma sicca pulvis ejus usurpatur. Pulverisari autem commodè non potest; quia multum adhæret mortario, bene autem per se pulveris forma: cum seminibus oleosis subigi potest: conf. *ZWELFFERUS Pharm. Reg. pag.* 122. item cum duplo sacchari commista promptè etiam pulverisabilis existit: cui saccharo postmodum oleum cinnamomi vel alia destillata addita dant *pulverem analepticum* elegantissimum, senibus præsertim exhaustis pro viribus restaurandis, & spirituum tam animalium quàm vitalium supplemento conducens: Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.*92. ubi *de ambra moschata.*

Licèt autem dicto modo ambra commodè usurpari queat, nihilominus tamen usurpatur etiam in liquida forma, dum paratur ex eodem essentia.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1011-8 DFG

(1.) Ut sic facilius operetur.

(2.) Quia ambra aliarum naturalium quisquiliis variè adulteratur.

(3.) Quia propter glutinositatem in substantia non æquè commodè usurpatur; &

(4.) Ut essentia commodiùs aliis miscetur.

Et quidem cùm ambra sit quasi bituminosæ & oleaginosæ naturæ, non nisi oleosis & spirituosis solvi solet. *Omnia* enim *menstrua solventia debent esse homogenea cum resolvendis*, quod debet esse catholica nota. Conttatium videmus in moscho, quia est humidioris naturæ, quàm ambra, unde humidis & liquidis facilè permiscetur. Ergò in confectione Pomambræ ambra seorsim est subigenda cum oleo amygdalarum dulcium, item moschus etiam seorsim.

Quod attinet essentiam, speciatim spiritus vini tartarisatus, optimè & ferè totam ambram dissolvit, modo legitimè procedatur; cujus loco etiam aqua spirituosa appropriata, vel spiritus quidam inflammabilis, ut spiritus rosarum per fetment. vel spiritus liliorum convallium, vel corticum citri vel melissæ, pro essentiæ Ambræ præparatione adhiberi potest. Item essentia citri, per spiritum vini ex cortice per cohobationem parata, solvit ambram ferè totam in colorem egregium aureum, & tandem consistentiam quasi butyraceam acquirit. Quod si vegetabilibus fermentantibus, v.g. floribus rosarum; pro parando spiritu addatur aliquantulum ambræ, hæc ipsa fermentando simul reclusa, suggerit sub spiritus destillatione spiritum rosarũ ambratum elegantissimum, qualis spiritus temperatus, & non adeò igneus est, & vim igneam ambræ additione amittit, deìn ambra in essentiam nobilem maximarum virium pariter redigi potest, cujus spiritus & essentia Ɔj summum analepticum & confortativum est, perlis anteferendum.

Quoad *Ambram essentificatam Autoris*: sit loco ejus *essentia ambræ Tacchenii*, quam habet *HOFFMANNUS in Clav. pag.* 381.

Hæc de Ambra. Jam ad succinum me converto.

CAP. XXX.
DE
SUCCINO.

UTI *succini* facies externa, & vis electrica nobilissima est, ita origo ejus & quid sit? obscurissimum adhuc est. In genere à *FABRO* aliisque pro vegetabili habetur, ab aliis pro minerali. Qui pro *vegetabili* habent, existimant, quod sit resina seu lachryma arborum resiniferarum, quæ ex iisdem circa littora consitis successivè mediante solis calore descendat in mare, ibidem induretur, tandemque succini faciem repræsentet. Hinc sunt, qui affirmant: generari illud primitus in Suecia, ex arboribus resiniferis decidere, & tandem ad littora Borussiæ ejici. Quæ vegetabilis materia exinde probabilis est, quoniam ex succino ferè eadem præparari possunt, quæ ex terebinthina: & speciatim sal volatile succini, quale in toto regno minerali non reperitur, ad aliud regnum pertinere, videtur confirmare. Qui pro *minerali* habent succinum, ad bituminosa concreta referunt, quæ transsudent ex terra, & tandem vehantur in mare, in quo succinum fluctuans ejiciatur ad littora Borussiæ, nec alibi reperitur, nisi in Borussia. Ipse *PARACELSUS* refert ad concreta bituminosa, quando petroleum & succinum ejusdem naturæ esse asserit, ita ut petroleum sit quasi resolutum carabe: hinc observatur etiam succinum fossile in locis mediterraneis in Moravia, & ipse Gagates nihil aliud est, quàm succinum, à Ciliciæ flumine Gagates dictum: vid. *HERTODT in Tartaro Mastige Moraviæ pag.* 31. *HOFFMANNUS in Clav. pag.* 381. & *NOBIUS de Ambra pag.* 27. Quicquid hujus sit, ex fluido in concretum densum abire succinum, ex eo patet: quia non rarò sunt ejus frustula, in quibus paleæ, lignorum particulæ muscæ, vespæ, salamandræ, &c. reperiuntur: & succini frustuli, cui aqua fluida inclusa est, fit mentio in *BARTHOLINI Actis Med. Haffniens. Volum.* 2. *p.* 208. Hæc ipsa succino, dum adhuc fluit, ab ipsius viscoditate facilè irretiri, & per subsequentem indurationem ita incarcerari potuerunt. Plura qui cupit de origine succini, videat *DOERINGIUM de Balsamis*, *MORRHOFF de Transmut. metallorum pag.* 51. *Bartholini Acta Med. Haffn. Volum.* 1. *pag.* 110. & *Volum.* 2. *pag.* 308. 309. & 310. *HARTMANNUM in Scripto peculiari de succino Boruss. l.* 2. *cap.* 1. & 2. & *JOHANNEM WIGANDUM de Succino.*

Reperitur ordinariò *album* & *flavum*. Quæritur jam: Quidnam horum alteri præstet? *Communiter album præfertur flavo*; quod tamen erroneum existimo, quoniam albus color in succino non est nativus, sed est tantum adventitius, & advenit succino, quando eidem adhuc liquido in mari fluctuanti intermiscet sese salsedo aquæ marinæ, quæ salsedo impregnans succinum, tandem colorem albicantem ipsi attribuit: id quod patet ex encheirisi Autoris, qui docet modum, quo beneficio coctionis & digestionis in aqua salsa succinum flavum converti possit in album, non secus ac cera flava beneficio salis in album mutari potest: Nam hæc liquefacta, & affusâ copiosâ aquâ salinâ exposita soli albescit. Id quod ulteriùs confirmat *DOERINGIUS de Balsamis*, ubi multa habet egregia de succino, & inquit: quod fallantur ii, qui succino albo præ flavo majorem dignitatem attribuant, cùm flavum non solùm à maris salsedine in lacteum facilè converti possit, sed & artificialiter eò deducatur: id quod etiam communis experientia docet. Hinc etiam *WIGANDUS T.* 2. *de Succino pag.* 26. refert: se observasse globulos succini flavos, ætate & diuturno usu albescere & pallescere, ut appareat, flavum colorem esse succino quasi proprium. Unde etiam *BOOTIUS* dicit: quod flavum succinum sit calidius succino albo, ex eo, quoniam album non tantùm salis volatilis, neque olei in se contineat. Frustraneum ergò est, quando in electione succini pro usu medico communiter præfertur album flavo: nam potius flavum ceu genuinum pro usu medico eligendum.

Quod attinet usum succini: virtutes multæ sanè & egregiè in eo latent. In specie pinguedinem oleosam balsamicam nervis convenientissimam obtinet, unde in capitis & cerebri affectibus, præsertim in apoplexia, lethargo, vertigine, epilepsia, omnibus morbis convulsivis, egregium est succinum. In affectibus catarrhalibus succinum specificum est remedium: febres catarrhales per succinum optimè curantur, imò perfecta cura affectuum catarrhalium à lymphæ glandularumque vitiis ortorum, in eo latet. Porrò succinum in affectibus nephriticis & urinarijs egregrium est, unde in stranguria, dysu-

dysuria, &c. succinata sunt commendatissima. In gonorrhæa quoque benigna & virulenta, tàm virorum quàm mulierum, quæ aliàs dicitur fluxus albus, succinum est nobile specificum, hoc ipso enim quamplurimi fuerunt curati. Commodè cum *terebinthina* & *succino* fiunt pilulæ, quæ in gonorrhæa sunt egregiæ; quibus si addatur *Mercurius dulcis*, appropriatæ erunt in gonorrhæa virulenta seu Gallica; item potest misceri cum *ossis sepiæ* vel *antimonii diaphoretici* ana: qui pulvis datur à ℈j ad ʒß: In gonorrhæa in specie muliebri commodè permiscetur cum lapide osteocollæ. Succinum etiam nobile est ut vocant, uterinum, quod in mulierum affectibus uterinis multa præstat beneficia; Notum namque est, quod succinum egregiè promoveat partum: vid. *BORELLUS C.5. Observat.* 52. Non rarò sunt affectus convulsivi, utut hactenus valdè ignoti, partium internarum, quas vocant mulierculæ nostrates Die schwere Noth im Leibe; suntque saltem spasmi intestinorum, mensenterii ac partium annexarum, familiares præsertim in hypochondriacis & scorbuto: in talibus egregiè confert succinum interno & externo usu. Adstringit præterea leniter, & simul ad sanguinem congrumatum resolvendum, ac partes læsas in casu ab alto, ubi motus sanguinis effusi & congrumati restituendus, egregium est succinum. Hinc & in vulneribus nervorum, speciatim capitis, singulare quid præstat; in tali enim casu medicamenta ex cheresolio & betonica cum medicamentis ex succino propinari solent, quoniam simul caput respiciunt & sanguinem congrumatum dissolvunt: sicut etiam *HELMONTIUS Tum. Pest. pag.* 282. dissoluto in spiritu vini succino venenata aliàsque desperata vulnera curata refert. Hinc ulteriùs in sputo cruento, vomitu sanguinis, præstans est succinum cum aliis propinatum & sanguinis excretionem reprimendo, & ejus grumos dissolvendo. Tandem in peste, morbisque similibus epidemicis, optimum est succinum, omnibus attestantibus, qui in peste præservativè & curativè adhibent. Quo etiam facit, quod refert *HELMONTIUS loco allegato* de chirurgo in cura pestis celebri, qui à contagio se præservavit, affricando succini frustulum septem pulsibus planetariis, idque quotidie semel, quâ affricatione à peste fuit præservatus. Sunt autem septem pulsus planetarii: 2 temporum; 2 carporum; 2 talorum, & tandem in scrobiculo cordis. Suffitus etiam succini in quibuscunque catarrhalibus capitis morbis, parte affecta crebrius exceptus, est egregius: v.g. in prolapsu uvulæ, coryza, in principio tumoris & inflammationis tonsillarum, item in doloribus faucium ex catarrhis, & similibus affectibus catarrhalibus. *KERKRINGIUM* in succino abortivos fœtus condisse, testatur *WEDELIUS in Pharm. pag.* 225.

Sequuntur Præparata è succino, quæ inter *AUTOR pag.* 511. describit *succinum præparatum* dictum, sub qua præparatione, ut eo melius propinetur diversis affectibus, appropriatis aquis oleosis vel essentiis præparandum seu lævigandum est: sic v.g. quando expetitur contra catarrhos subigendum & lævigandum est cum essentia serpilli, vel cum essentia catarrhali ex ligno sassafras & spiritu serpilli: & sic fit *succinum catarrhale D. Michaelis:* si contra epilepsiam, commodè præparatur cum essentia liliorum convallium, essentia castorei &c. in apoplexia & vertigine cum essentia chærefolii, castorei, &c. sicque magis erit appropriatum ad tales vel tales affectus, & sic dè cæteris. Aliàs succinum præparatum commodè in suppressione urinæ, stranguria & dysuria, in sabulo & arenulis renum & similibus affectibus ordinatur. Dosis est à ℈j ad ʒß.

Sequitur

SOLUTIO & PRÆCIPITATIO,

hinc Essentia seu Tinctura & Magisterium succini resultat: ubi in genere observetur, quod succinum, cùm sit resinosum concretum, quod nec aquea nec acida illud attingant, & cum spiritu communi potiùs in magisterium illud præcipitetur. Saltem ergò spiritus vini rectificatissimus tincturam oleosam inde elicere valet; si enim tantillum adsit phlegmatis, non facilè extrahitur essentia vel tinctura. Melius autem procedit negotium, si acuetur spiritus vini per alcalia; sic enim *spiritus vini tartarisatus melius convenit:* vid. *WEDELIUS l. a pag.* 224. vel spiritus salis ammoniaci vinosus, id est, ex sale tartari, sale ammoniaco cum spiritu vini superadditò paratus, extrahere valet succinum: non secus ac lixivium salis tartari vel lixivium nitri fixi, ridiculum illud alcahest Glauberi, liquefacit nonnihil succinum, ut post aquæ exhalationem per spiritum vini optimè tinctura extrahi possit.

Essentia hæc succini ad eosdem usus pollet, ad quos succinum, & ejus sal volatile; imprimis in vulneribus nervorum, speciatim capitis, singulare quid præstat. Et quidem, ut evidentiùs operetur, permiscetur cum essentia catarrhali in catarrhis: cum Elix. uterino Crollii, ut conveniat in suffocatione uterina, & sic porrò.

Quod si hanc solutionem seu essentiam velimus præcipitare, necesse est, ut spiritus vini abstrahatur ad medietatem, & tunc affusione aquæ simplicis facilè præcipitatur *Magisterium succini.*

Sequitur

DESTILLATIO.

Succinum retortæ inditum, & per arenam, aut etiam ignem apertum, destillatum suggerit

1. *Phlegma purum.*
2. Prodit *phlegma spirituosum* acidum paucum, quod vocatur ∽ *succini*, tum
3. Sequitur ♁; primò quidem *subtilius*; deinde verò *crassius*: illud albidum seu perspicuum & flavum insignis & penetrantis odoris; hoc nonnihil rufescans.
4. Cum oleo simul ⊖ *volatile* acidulum prodit, collo retortæ & receptaculi lateribus se affigens in forma striarum, spissigt/instar ⊖✱ci.

   In fundo verò retortæ
5. remanet crassamentum spissum, picis instar nigrum, & *colophoniam* quandam repræsentans.

Destillatio nunc peragitur simpliciter sine addito, nunc verò silices contusi, nunc laterum pulvis, nunc cineres elixiviati adduntur, quæ impetum succini aliàs nimis ebullientis refrænent, & ita oleum subtilius & purius destillari faciunt. Separantur hæc invicem mediante tritorio phlegma spirituosum ab oleo separatur.

Sal volatile esse solet admodum oleo plus minus impregnatum, saporis acidi ingrati & nauseosi, quod ritè ab oleo separandum est, ut habeatur purum.

Depuratur autem *optimè*, si digeratur cum spiritu vini; sic enim multum olei cum spiritu vini remanet:

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1013-9 DFG

postmodũ sal volatile solvatur in aqua; sic enim quicquid adhuc superest olei, aquæ supernatabit, quod per filtrationem separetur, sale ipso ex aqua, in qua solutum fuit, per destillationem in ℳ institutam separabili, & in fundo cucurbitæ reperibili: vel evaporando leni igne, & denuò crystallisando, sal succini purum, caudidum, & saporis specialiter acidi obtinetur, odore saltem succinum referens. Recipitur hoc sal volatile ita depuratum ad *liquorem cornu cervi succinatum*, *cujus*, & *salis volatile cornu cervi*, ana part. æqual. affunditur *spiritus cornu cervi rectific.* q.s. pro solutione, hinc factâ digestione, & repetitâ cohobatione, habetur dictus liquor, expertissimus in epilepsiâ infantum, & hinc etiam in catarrhis & quibus cunque morbis catarrhalibus.

Sal hoc volatile succini acido salsum contra naturam salium volatiliũ *acidulum habet saporem*, idq; ex consortio phlegmatis acidi, cujus acor ipsi firmiter adhæret: hinc si misceatur cum cineribus, aut sale fixo tartari, & ab eodem denuò sublimetur per retortam, acido ab alcali absorpto sal volatile urinosi & penetrantissimi saporis candidissimum acquiritur, utut non semper æquè procedat hic labor. Modum facillimum destillandi videbitis in Journal des Scavans T. 8.

Oleum rectificandum venit, quod fit si misceatur cum spiritu vini, & ita per ℳ rectificetur: habebitur sic oleum penetrantissimum, & pro usu interno elegantissimum, in vitro, multiplici vesicâ munito, asservandum; cera enim imposita facilè liquescit. Si verò exarena vel cineribus oleum succini rectificare velimus, promptè nimis ebulliendo omnia effringit, ac facilè inflammat. Ergo arena vel cineres elixiviati ipsi miscendi sunt, quæ coërcent ejus impetum.

Usus horum productorum ex suprà dictis patet. Phlegma *spirituosum*, *spiritus succini dictum*, externè remedium ad aurium affectus est, quibus cum bombace aliquantulum indatur, & egregiè conveniet in tinnitu, susurratione, & aliis aurium affectibus. Internè non usurpatur. Per retortam autem tubulatam spiritus ex succino pro usu interno destillare potest:

℞. ⦶
Succini āā ℔ j.
℧ ad pondus omnium.

Destillando per retortam acquiritur spiritus ac sal volatile urinosum egregii usus, cum pauco admodum oleo. Loco calcis vivæ dimidium *cinerum clavellatorum vel salis tartari* sumi potest, ne sal volatile ab adjuncta calce viva nimis figatur.

Parili ratione cum sale ammoniaco sociari potest succinum: ℞. ⊖ *ci*, ℥vj.
succini, ℥iij.
℧ ℔ j.

Hæc omnia seorsim minutissimè trita commisceantur, affundendo *spiritus vini* præter propter ℔ j: destillentur per retortam igne arenæ per gradus: liquor prolectus est coloris flavescentis, odoris & gustus penetrantissimi succinati: si quod superest olei succini, hoc in fundo fluctuabit. *Spiritus* iste *affusu myrrhæ sanguineo colore tingitur*, & suggerit remedium elegans in affectibus mensium, item in affectibus catarrhalibus.

Sal volatile, tam communi modo per se, quam urinosum per retortam cum nitro instar clyssi paratum, quasi nucleus est totius concreti, crebertimum remedium ad sanguinis renovationem, & supra dictos affectus: nobile est diureticum, & copiosè admodum urinam movet, præsertim cum nitro mistum; unde valde prodest in affectibus nephriticis, ubi opus est, ut promoveatur calculus: lymphæ vitia imprimis corrigit, & sudorem optimè movet; hinc in catarrhalibus capitis & cerebri affectibus, præsertim apoplexia, lethargo, vertigine, epilepsia, aliisq; morbis convulsivis, in arthritide vaga & podagra, egregiè conducit. Assumitur ad gr. v, vj usq; ad ℈ß, admistis pulveribus, aliisq; appropriatis, in specie camphora. Præ cæteris in epilepsia infantum mirè convenit, & hinc etiam liquor cornu cervi succinatus ritè paratus in omnibus prædictis affectibus, adultis pariter ac infantibus, est mirabilis imprimis epilepticis & catarrhalibus. Potenter partum promovet, unde tanquam certissimum experimentum olim celebri cuidam Medico in usu fuit contra partum difficilem; sicut & in pellendo fœtu mortuo & secundinis expertum habet effectum: In passione hysterica, mesenterii, aliisq; convulsionibus partium interuarum, item in malo hypochondriaco & scorbuto confirmatis, mirè conducit, si ad ℈ß assumatur.

Oleum iisdem usibus inservit internè & externè: unde in capitis, cerebri & nervorum affectibus, præsertim paralysi, apoplexia, epilepsia & aliis morbis convulsivis, egregium est. Quidam succino destillando addunt rasuram cranii humani, & putant se acquirere oleum efficaci* contra apoplexiam & epilepsiam. In partu difficili singularia efficit: in pellendo fœtu mortuo & secundinis ad aliquot guttas propinatum expertum habet effectum: sicut & in passione hysterica mirè conducit, si tantùm una alterave gutta in aqua castorei & hirundinum propinetur. Tandem uno verbo ut utar: olei succini ritè rectificati internæ vires sunt admirandæ, ut propterea commodè Balsamum Europæorum vocetur, & loco veri balsami haberi potest: & quicquid virium petroleo tribuitur, multò magis huic tribui debet; uti rectè loquitur *BOOTIUS de Gemmis*. Unde à quibusdam *oleum sacratum* vocatur, propter singulares vires in propellendis morbis. *Externè* in catarrhalibus capitis affectibus, vertici & suturis illitum, mirè penetrat, & nervosi generis spasmos valde coercet. Hac enim ratione imminentem præcavet epilepsiam & apoplexiam, nec non paralyses, & imprimis in ipsa apoplexia & epilepsia, item vertigine, hemicrania & cephalalgia senum pertinaciori, nec non affectibus soporosis, in den Schlagflüssen/ mirificum se præstat. Unde etiam emplastra cephalica pro cephalalgia, vertigine, & apoplexia senum curanda, malaxantur cum oleo succini, aut interdum cum eo ipso irrigantur. Quod si gravitas odoris quemquam offendat, commodè commiscetur cum eo Balsamum Peruvianum, in hoc passu sit egregium: scrobiculo cordis umbilico & regioni pubis illitum non partum saltem promovet; sed etiam in passione hysterica mirè conducit: in convulsionibus partium internarum, & doloribus abdominis scorbuticis confirmatis, umbilico & abdomini applicatum, præstat mirifica auxilia. De hujus olei virtutibus dictum sufficienter.

Cum hoc oleo præterea, & floribus sulphuris, *Balsamum sulphuris succinatum* fieri potest, polychrestum in nervorum affectibus, & omnibus iis, ad quos vel oleum simplex succini, vel balsamum sulphuris terebinthinatũ, sed tamen in gradu longè excellentiori.

Noxas olei succini nimis largiter hausti in M.A.N.C. *Anno*. 8. *Obs*. 78. *pag*. 147.

Quoniam verò oleum succini & sal volatile quibusdam nauseosum est, horum loco egregiè confert liquor cornu cervi succinatus, qui partium nervosarum egregium solamen est.

Oleum succini nigrum ac impurum magni est usus in ulceribus serpentibus, item in gangræna & similibus.

Caput mortuum destillationis instar colophoniæ remanens,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1014-5 DFG

manens, commodè emplastris loco corporis addi potest, cum nervis partibusque nervosis perquàm appropriatum sit.

Pilulæ de succino Cratonis valdè commendatur in affectibus senum, vertigine, lethargo & similibus: non valde purgant, sed tantum alterant: possunt tamè acui cum grano uno vel altero scammonii præparati, item grano uno vel altero trochiscorum alhandal.

Trochisci de Carabe in officinis sunt experti in sputo sanguinis, & læsione vasorum internorum.

CAPUT XXXII.
DE
SPERMATE CETI.

S*Perma Ceti* ab Autore refertur inter genera bituminum; ac reverà ei nondum cognitum fuit, & ante paucos annos sperma ceti quid sit? innotuit. Aliud est *veterum*, aliud est *modernorum*: *Veterum* est nativum: *nostrum* verò artificiale. *Nostrum* est *species pinguedinis* animalis cujusdam cetacei majoris, quod caput habet cum gibbore prægrandi, & copiosè reperitur circa Gronlandiam, ex capite secretâ transcolatione, ac cum lixivio depuratione parata: vid. *BARTHOLINUS Cent. 4. Histor. anat. 24. pag. 276.* item *Cent. 3. Epist. pag. 291.* & *Disput. mea de sperm. ceti.* Et vidi literas ex Haffnia Pharmacopæo curioso transmissas, in quibus tota natura & origo spermatis ceti continebatur: quod nimirum in capitibus piscium cetaceorum copiosè reperiatur, & ex iisdem colligatur, i ta ut integra dolia ex uno capite hauriantur.

Hæc autem materia ex se cùm sit pinguis & quasi rancescens, **rancht**/hinc præparatur ut fiat alba & & crystallina hoc modo:

Materia ista, quam sperma ceti vocant, si adhæreat isti aliquid pinguedinis oleaginosæ, transcolatur per pannum setaceum, ut alterum oleaginosum spermatis ceti recrementum separetur: Sin verò nulla talis pinguedo adhæreat, non opus est, ut hoc fiat. Portionem trajectam per pannum setaceum resolvunt in lixivio forti & acri, facto ex cineribus clavellatis, calce viva & similibus bene saturato: unde miscela hæc probè agitata sensim sensimque lactescit & spumescit, quâ spumâ separatâ depuratur sperma ceti: quod denuò separatum à lixivio forti in Æ solo, non autem in sole, exsiccatur, & ita est nostrum usuale spermaceti, quod nunquam apud Autores est descriptum.

Quod attinet *Vires*; sperma ceti in quocunque sanguinis grumo dissolvendo est egregium remedium, quod par sibi non habet in hoc casu, in haustu cerevisiæ calidæ assumptum; unde in pleuritide, peripneumonia, in casu ab alto, & similibus est elegans medicina: item valde convenit in inflammationibus partium sistendis, quarum coagulatum sanguinem dissolvit sperma ceti: sicut & in tumore mamillarum à lacte coagulato cum lapillis cancrorum & myrrha egregiè convenit: In torminibus infantum, item in torminibus colicis adultorum mitigandis, valdè convenit, dissolutum in aqua appropriata. Præ cæteris tamen in affectibus pectoris est ex usu, in specie in asthmate, & imprimis in ejus paroxysmo graviori, mirè quoque convenit: sic & in catarrhis suffocativis, qui oriuntur ex sanguinis coagulatione & stagnatione in præcordiis, officium suum facit, si præmissâ venæ sectione subitanea propinetur, dissolutum in aqua hyssopi cum syrupo de hyssopo, vel nicotianæ, vel cum aqua asthmatica Rudolphi: qualem potiunculam mirè commendat *CRATO de Catarrho suffocativo*, item *RANCHINUS de affectib. puerorum catarrhalib. & pectoris anxietatibus.* Nec minus in tussi sicca nocturna est egregium, temperando lympham acrem catarrhalem, & raucedinem inde ortam. Ulteriùs affectibus spasmodicis medetur, & in calculo cum lapillis cancrorum, succino præparato, cinnabari antimonii, & uno l. altero grano laudani opiati præstantissimum est remedium Dosis ʒj. Plura de usu ejus interno, utendi modo & dosi, videb. *in Disput. mea de Cerebro Orca, in specie* §. 13.

Externè in tumoribus & inflammationibus mammillarum est resolvendo lacte est egregium sperma ceti, vel per se, vel cum emplastro diachylon mixtum & applicatum: in quem usum habetur in *MYNSICHTHIO Empl. de spermate ceti*, quod est egregium in hujusmodi mammillarum affectibus. Præter alias nota speciatim attendatur ejus usus cosmeticus: siquidem cum oleo tartari vel aliis subactum, glabram & nitidam cutim reddit, ac speciatim maculas faciei tollit: Conf. M.A.N.C. *Anno 6. append. pag. 192.*

CAP. XXXIII.
DE
ASPHALTO, NAPHTHA, PETROLEO,
ac
OLEO TERRÆ.

ASPHALTUS.

A*Sphaltus*, das Judenpech/bitumen naturale est, quod tamen rari est usus in medicina, nisi usu externo à quibusdam Balsamo apoplectico aliisque linimentis & unguentis addatur; idque tantùm propter colorem nigrum, quem inde acquirunt: sed meliùs faciunt, qui ejus loco ebur ustum dicto balsamo aliisque pro colore addunt.

PETROLEUM & NAPHTHA.

Veterum *Naphtha*, *Petroleum*, ac *Oleum* terræ reverà coincidunt; sunt enim nihil aliud quàm bituminum liquidorum accidentales differentiæ: subtilius si fuerit, Naphtha dicitur: huic proximè est Petroleum; hinc oleum terræ, crassamentum horum est asphaltus.

Petroleum nativum est, & in fontibus quibusdam deprehenditur aquæ supernatans, item ex montibus quibusdam sponte sua sensim sensimque transudare observatur: sic Petroleum, quod in agro Mutinensi sponte sua destillat ex rimis montis, notum est: Fons petrolei in Alsatia reperitur: vid. *Acta soc. Reg. vol. 1. p. 101.* item in Bavaria: vid. *WELSCHIUS in Hecatost. 1. p. 78.* Petroleum hoc esse naphthæ quandam speciem, patet ex eo, quod etiam in distans ignem rapiat, quod ipse expertus sum. Habetur duplex: *flavum* sive *candidum*, & *rubrum.*

Usus petrolei *internus* certissimè menses stimulat, si assumantur in vino gtt. x. ad xv. idque eò magis, si silex Ignitus superponatur vulvæ & suffitus ex guttulis aliquot hujus olei excipiatur: quod si iuungatur simul regio pubis, est eò melius. Quartanas, aliasque febres intermittentes tollit, si guttulæ aliquot ante paroxysmum propinentur; minus tamen securè: qui nauseant ejus usum internum, externè regioni stomachali illinant. Dentibus cum bombace inditum, odontalgiam sistit, & æquè efficax est ac oleum caryophyllorum vel origani.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1015-1 DFG

Externè propter vim anodynam in affectibus partium nervosarum, præprimis dolorosis ac spasmodicis egregiè conducit, sive solum, sive cum oleo succini junctum sit: multum confert in affectibus nervorum, ut vocant frigidis, paralyticis, apoplecticis &c. Illitum partibus externis tempore hyberno, eas certissimè præservat à frigore; vel qui jam sunt læsi, illinant loca frigori exposita, & certissimum remedium habebunt: si camphora in eo soluta sit, egregium est præservativum externum contra serpentes varii generis, autore *PARACELSO*; regioni renum vicinisq; locis illitum, præstans est in doloribus & affectibus nephriticis: confer. *PANAROLLUS Pentec. 2. obs. 2.*

Destillari potest vel per se ex capella vacua, vel cum intermistis cineribus elixiviatis, & acquiritur oleum limpidissimum, longè penetrantius, & dictis in affectibus efficacius. Quando per se destillatur, post se in fundo retortæ picem seu colophoniam nigram relinquit.

OLEUM TERRÆ.

Species Petrolei est *oleum terræ*, ex India Orientali allatum, odoris tamen gratioris: est simplex noviter demum inventum.

Usui externo ad omnia illa confert, ad quæ petroleum commendari solet, penetrantius tamen est: imprimis egregiè convenit in arthritide vaga scorbutica, ad quam *AUTOR pag. 515.* valdè commendat, & rectè; in hac enim illitum summum est remedium. Præterea etiam valdè conducit in relaxatione tendinum & ligamentorum circa articulos, & inde supervenientibus spontaneis quasi luxationibus, aut motuum impedimentis. Fit scilicet non rarò, ut laxa fiant ligamenta circa articulos ossium, ut ossa non amplius possint in articulationibus contineri, idque ex nimia humectatione; sive fiat à copia sinoviæ, sive à copia lymphæ, vel alius materiæ crassioris seu pituitosæ, quæ ligamenta laxa dant, & laxationes spontaneas; uti hoc non rarò evenit in malo ischiatico. In tali casu præmissis universalibus, purgantibus & sudoriferis, hoc oleum terræ illitum experimentum est *BARBETTE*: firmat enim ligamenta, & resolvit lympham, aliosque humores nimis laxantes; sicut à *BARBETTE in Anatomia Practica cap. 5. pag. 31.* valde commendatur sequens emplastrum:

℞. *Emplastr. stict. Croll.* ℥j.
℞ *philosoph.* āā ℥j.
misce, f. *emplastrum*, extendendum super alutam, & applicandum loco affecto.

Idem affectus contingit non rarò nervis & tendinibus, ut iidem ab affluxu humoris aquosi aut pituitosi laxentur, aut flaccidi fiant; unde partis & sensus & motus perit: in tali casu præmissis universalibus, convenit valdopere hoc linimentum:

℞. *pingu. human.*
anserin. āā ℥j.
℞ *ei* ℞ ℥iij.
M. f. *linimentum.*

Hoc ipso fricanda est pars affecta manè & vesperi, & postmodum applicandum emplastrum stictieum Crollii, de ladano, vel emplastrum diachylon cum gummis.

In paraliticis quoque morbis, debilitatione partium à podagra pro robore ac tono articulorum restituendo, oleum ℞ æ egregiè confert. Plura videb. in *TULPIO lib. 4. observat. cap. 485. HOFFMANNI Clave pag. 388. BONTIO de Medicina Indor. pag. 22.*

CAP. XXXIV.
DE CARBONE PETRÆ, & GAGATE.

CARBO PETRÆ.

Carbo petræ seu *fossilis*, vel *Anthrax*, die Steine Kohlen/ concretum est terreum, ex bitumine cum intermixto quasi lapide scissili: Estque quasi mater succini & petrolei; id quod confirmatur ex eo, quod anthraces per se igne aperto destillati dent phlegma acidum & oleum in notabili quantitate, quod rectificatum fit instar petrolei, cum pauco sale volatili, sali succini simili. Unde non ineptè suspicatur *AUTOR*, oleum tale ad affectus nervosos & emolliendos tumores esse egregium. Sed cum sufficiat nobis petroleum, non opus est hoc artificiali.

GAGATES.

Gagates à quodam Ciliciæ flumine ita dictum, non secus ac lapis Thracius à flumine Thraciæ, vocatur quibusdam *succinum fossile* seu *nigrum*. Est autem ea tem substantia bituminosa impura, quæ reverà potiùs ad carbones petræ referenda videtur, quàm ad succina. *BOOTIO* autem *de Gemmis & Lapidibus* est quasi succinum quoddam nothum, & valdè adustum ac induratum, quoniam etiam ad instar succini calefacti paleas attrahat, & materia gagatis similis videatur capiti mortuo ex succini destillatione residuo. Hæc enim materia remanens, si diutiùs destilletur, splendet picis instar, ac tandem refrigerata in gagatem permutata videtur.

Usus internus est nullus: refertur tamen à *BOOTIO*, quod pulvis gagatis à virgine assumptus, virginitatis notas per urinam exhibeat certas: qui vult potest consulere experiètiam. *Externè* in quibusdam emplastris adhibetur.

Oleum quod destillatur *ex gagate*, petroleo cognatum est, calidius tamen, adeoque promiscuè in usum potest vocari. Ad affectus nervorum frigidos, in specie ad podagram valde commendatur. Sunt qui oleum hoc, & ex eo paratum emplastrum, mirè commendant ad affectus hystericos, umbilico illitum.

Et hucusque de Regno Minerali.

SOLI DEO GLORIA.

COM-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p1016-7 DFG